اوقیگن قیزگه
جادو ایشله‌مس

امین الله نایل خانکیلدی

اثرنینگ بیلگی‌لری

اثر آتی: اوقیگن قیزگه جادو ایشله‌مس

یازووچی: امین الله نایل خانکیلدی

نشر ایتووچی: تیتاتو تحقیقات مرکزی

باسمه نوبتی: ۲۰۲۶ میلادی

۱۴۰۵ قویاش ییلی

تیراژ سانی: ۵۰۰ جلد

مادی یاردم: .....

البتـه کـه قولـه‌ی ایمـس، بیـر عمرنـی بیـر قرن‌گـه سیغدیره‌آلگن مستثناء بیـر شـخصیتنی بیـر ایکـی سـطرده خلاصـه قیلیـش. فقـط سونگسـیز حُرمـت بیلـن اوشـبو کتابیمنـی؛

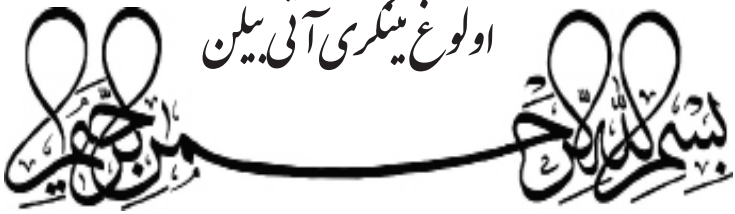
...اوزی و سـوزی بیلـن قیـده بولسـه بیر چاغنی شـانه‌گردان قیلگـن وهـر سـاحه‌ده؛ علـمدن بیلیمگـه، شـریعتدن طریقتگـه، سیاسـتدن نظامگـه، تیلـدن تاریخگـه، صنعتـدن تورەگـه وخُلّـص هرسـاحه‌ده هاریمسـدن آت چاپتیریـب اوزیـدن ایـز قالدیرگـن اولـوغ اسـتادیم حرمتلـی پروفیسـور عبدالحکیـم شـرعی جوزجانـی نینـگ بیـر عصرلیـک عُمرلریگـه ارمغـان ایتەمـن.

شـونینگ دیـک اوشـبو کتابیـم، بـو قلـم و فکـر اربابی‌نینـگ ایزیـدن یوریگنلرگـه بیـر وفـا بورجیـم بولسـین. کیله‌سـی نسـلیمیز اوچـون ده سیس‌سـیز امـا تیریـن بیـر خاطـرەم اولـەراق قالسـین.

حرمت بیلن

امین الله نایل خانکیلدی

اولوغ تینگری آتی بیلن

بیر شهر... کاشکی بیرگینه شهر بولسه؛ کتته بیر اولکەنینگ خلقی، ایگیرمه-بیرینچی عصرده دغی بیلیمدن و عِلمدن اوزاق قالیشنی قصداً تنلەب منطقدن وعقلدن ایش آلمسلیککه اوجرلیک قیلیب یشەماقدەدیر. حالنکه بیر توپلیمنینگ یَریمی گینه تعلیم وتربیه بیلن بیزەنسه، ایشانینگ که مُزخرفات وجهالت جنسیدن هیچ قنداق بیرنرسه او توپلیمنینگ یقەسیگه قول اوزەتەآلمەیدی. قوشنیلریگه قیاساً افغانستان نینگ بیلیمدن، مدنیتدن، انسانیتدن، صنعتدن و اخلاقدن اززانچه آرقەده قالیشی، انسان-اوغلی نینگ تعلیم و تربیەسی اوستیگه توزیک و یترلی یاتیریم (سرمایه گزاری) بولمسلیگن دیر.

بیلەسیز-کو! خلقیمیزنینگ اراده وعمل لیتراتوریده هیچقچن رواجینی ایتیرمەگن «شو ایشنی ویا بو ایشنی بجرەآلمەسم، آتیمنی قَیترەمن» دیگن بیر تیریم بار. بونینگ فلسفەسی، بوکونگچه مینگه مُعما اولەراق دوام ایتردی. مگر «آت قَیتَریش»نینگ کُلفَتلیگی جوده یمان بولرکن... بو جغرافیه، آتی قَیتریلگیچ تینچلیک و اعتبار کورمەی کیتدی. قورگیر آتینینگ انگلەمیدن می، یوقسه آتینی قَیتَریش اوبالیدن می؛ نیمەدیر بیلمەیمن، اوشندن بیری نی بیلیمدان بیر حاکم، نیده مُدبر بیرحکومتنینگ باشگه کیلەآلمسلیگی (کیلتیریلمسلیگی)، خاه-مخواه انسانني توشونیشگه اوندەیدی. نتیجەده؛ یوز بیرگن

واقعه بیلن بیرلیکده جهالتدن ییملنگن (تغذیه بولگن) ایچکی و تشقی بیرخیل میستیک (جاسوس) و ویستیک (چیقرچی) گروپلرهم کوپهییب کیتهیاپدی...

دیمک که آتهنینگ قیتیشی، ذاتگه هم تاثیر قیلرکن. بو خِطه نینگ آتی قَیتگیچ، تیپهسیده یانیب تورگن دینی و مَدنی رُنسانسنینگ مشعلی بیردن بیرگه اوُچتی. فکر وقلم، صنعت و بیلیمگه قرشی دُشمنلیک، اَرگ و مِنبردن همزمان باشلهدی. کتابلر ییغیشتیریلیب یاقیلدی و بیلیمدانلر ییغیشتیریلیب کومیلدی. اوشه کوندن بیری حاکم وعالمنینگ اورتاقلیگی، خلق وجهالتلری توغریسیده اوزگرمهی دوام ایتماقده... اوریش و قاندن، جهالت وسفالتدن یررلنگن مُفلسلر؛ یرهتگن تیزیملری نینگ بوزیلیشینی اصلا خاخلهمهیدی. شوندهیین؛ تیزیملری نینگ رواجی و دوامی اوچون ده خِطهدهگی توپلیملرنی ظُلم ویا الداو بیلن اوزلریگه بویسینتیریب، اَوّلا اولرنی علم وبیلیمدن محروم بیراقهدی. چونکه علم وبیلیمدن، تعلیم و تربیهدن محروم قالگن توپلیملر، ایستر-ایستهمس مُزخرفاتنی، باطل اینانچلرنی و قرانغو جهالتنی اوزلریگه تقدیر و قسمت دیب قبول قیلیشهدی.

نی یازیق کیم بوکونگچه تقدیرلری ویا تدبیرلری اوزگرمهگن، اوزگرتیریلمهگن؛ قیسقچهسی اوزگرهآلمهگن توپلیملرنینگ اورتاق نُطقهسی فقطگینه جهالتدیر. بو اچینرلی حقیقتلرنینگ سببی چاغیمیزده آرتیق مُعما ایمس؛ مطلق اوزگریشی کیرهک. اما نیگهدیر کیم جهالت و سفالتنینگ رواجی، برچه رذالتی بیلن نسلدن-نسلگه خوددی الهی بیر فریضه، دینی بیر وجیبه و حیاتنینگ طبیعی بیر کیرهگی دیک کوچهییب بارماقده...

انسانلیک تاریخیده هربیر توپلیم؛ ایستر طبیعی و الهی بولسین، ایستر اوزلریننینگ غفلت وخطالری طُفیلی باشلریگه مُسلط بولگن فلاکتلردن قوتیلیش اوچون تورلی-تورلی یوللر ایزلهگن. کیمیسی دین ودیانت بیلن، کیمیسی تاریخ وتدبیر بیلن اوز بقالرینی و اعتبارلرینی سقلب قالگن. شونده‌ی که الهی دین و

توپلیمسل دیانتلر قیدسیز شرطسیز انسان اوغلیگه اوقیشنی (تعلیم و تربیه‌نی) بویورگن. انسانلیک تاریخی هم زمان تجربه‌سیدن تعلیم و تربیه‌نینگ مُنجّی بولگنیگه قناعت کیلتیرگن. اوزاق تاریخلرنینگ انیقلیگی‌گه اگرکه مُعما دیب قیزیقمه‌سک هم، فلملر و رسملر بیلن مُستندلشتیریلگن یقین تاریخلرده، امانسیز اوریشلر آقیمیده عملگه آشیریلگن، حتی که مجبوریت نینگ اینگ چاره‌سیزلیک پیتلریده بیله اوز نسللری نینگ تعلیم وتربیه‌سینی اویله‌گن دولتلر وحُکومتلرنی مطالعه وملاحظه قیلگنمیز. کوریب توریبمیز؛ تینچ یشه‌ب یورگن توپلیملرنینگ هربیر کیشیسی، آلگنی تعلیم و تربیه نتیجه‌سیده تورلی هنر و مهارتلرگه ایگه. شُبهه‌سیزکه اوقیش بیلن اوزگریشنی و اوزگرتیریشنی آماچله‌گن خلقلر؛ تعلیم وتربیه نعمتیدن محروم قالگن خلقلرگه نسبتاً قیاس قیلینمس درجه‌ده ایلگریده دیرلر. دنیا نظامیده هم، ملی و بین المللی توزیگده هم اوز استقرارلرینی ساغله‌ب، کونیمیز چاغیگه تینگ یشه‌ماقده‌لر. نتیجه‌ده بیزدن فرقلی اوله‌راق اولر؛ طبیعت‌نینگ، انسان‌نینگ، مدنیت‌نینگ، اینانچ نینگ، حُریت‌نینگ، تیریکلیک نینگ و زمان نینگ صفاسینی ده سورماقده‌لر...

میلی؛ «بیرشهر...» دیب باشله‌دیک یو موضوع باشقه تمانلرگه کیتدی. نیچه نسل آلدینگی آته‌لریمیز و آنه‌لریمیز نینگ طبیعتسیورلیک ایشانچی کیره‌گی، مبارک قوللری بیلن یاغاچلنتیریلگن، یوره‌ک قانی و منگله‌ی تئری بیلن سوغاریلیب یشیللرگه بورینگن سرپل، عادتا جنتگه رقیب تورردی. هرتمانگه قره‌سنگیز تختـه- تخته قالین مثالی توشَلگن غاو تیره‌ک اورمانلری، کوچه و تارکوچه‌لر بوییچه دایما سوو آققن اریغلری نینگ قپتالیده‌گی سِره‌لی تال یاغاچلری، حَویلی‌لرده‌گی تاک و تالارلر، تشقرحَویلی‌لر و مسجد میدانلریده‌گی عصرلیک چنارلر، ایرگنه‌ی و دیوار تانیمسدن دله و یاله قول-قولگه بیریب توپراق‌نینگ یوزینی نامحرم قویاش کوزیدن اسرر کبی یاپگندی. کوچه و تارکوچه‌لر، گویا یاغاچلر بغریدن آچیلگن تونللرگه اوخشردی. هر کوچه‌نینگ

بیر قبتالیدن شیل-شیللب اوتیب تورگن اریغلردن و نهرلردن هر اویگه بیرر تامیر سوو آقیشی؛ اصلیده برکت، حضور وحیات بغیشلردی منطقه‌نینگ ساکنلریگه. کیچکینتایلر اوشبو برکتلی توپراق و سوولر بیلن اوینه‌ب اوسَردی یشیل یاغاچلرنینگ ایلیق اِقلیمیده. باشقه تماندن کورسنگیز اگر، هر رنگسیز بوشلیک باله‌لرنینگ توپله‌نیشی بیلن رنگارنگ منظره‌لشه‌دی. اوینه‌گن اویونلری بیلن او بوشلیکلرگه دم سالردی. جانلنگن بوشلیکلر قیته‌دن باله‌کی‌لرگه جان وحرکت بغیشلردی. باله‌لرنینگ آرزولری او بوشلیکلرده گرچگلشردی. هربیر باله اوزینی و مهارتینی اوشبو بوشلیکلرده کشف ایتردی و اصلیده هر باله اوزینی اوشبو بوشلیک هیچیدن یره‌تردی. کشفیاتلریدن ایرته‌لری اوچون خاطره‌لر بیریکتیرردی هر باله. شونینگ دیک اولرگه زمان هم هاریمسدن یاردمچی بولیب توررردی. توپراق، قویاش، سوو و طبیعت اولرنینگ روحی و جسمی احتیاجینی بی‌خیاللیکده کیتکیزیب توررردی.

سرپل؛ دریا، نهر و اریقلر تامیریدن جان تاپگن، رنگی یشیل، مجازی بهارانه و معماریسی توپراقدن، تاشدن، چوپدن و قُماشدن یسه‌لگن بیر دیار و طبیعت‌نینگ طبعیگه کوره نفس آلگن کیچیکراق بیر شهردیر. بو شهرده وقت؛ قویاش‌نینگ حرکتی، کولنکه نینگ بویی و خورازنینگ سیسی بیلن تعین بوله‌دی. هرکیم بیربیراوینی تانیگن، کتته‌سی کیچیگیگه شفقت و کیچیگی کته‌سیگه حُرمت قیلگن، „انسانلیک، یاردمشلماق بیلن تیریک„ دیگن بیر اینانچگه ایگه خلقی‌نینگ معشیت کلتوری، اززانچه ساده و بی ریادیر.

مسجد حوضلری‌نینگ لبیده‌گی سُوپه‌لرنینگ یانی-سِره (برعلاوه)، تیگیرمانلرنینگ باشیده‌گی کینگ سُوپه‌لرنینگ اوستی هم طبیعتاً جوده گوزه‌ل پیرلردیر. هواسی سَلقین و فضاسی ایسه صوفیانه. سوونینگ شِدّتلی سیسی، تاش‌نینگ سماوی رقصی و بوغدای‌نینگ ذره-ذره اونگه اوزگریشیگه شاهد بوله‌سیز. حوضلرنینگ تینیق سوولری، عادتا قیزلرنینگ آی چهره‌سیدن عکس آله‌دی. سوو؛ عکسلرنی اوز آیینه‌سیده

تولقین-تولقین کوپایتیریب، قیزلرنینگ ساچلریگه تونه‌ته‌دی و قرا مَوجلریگه کُوچ قوشه‌دی. تغین بو اکسیردن یایره‌لگن یاغدوگه، پروانه صفت اوزینی اوریب سرسان یورگن بیگیتلرنی جوارده کوره‌سیز...

جنت‌مثال باغلری کینگ، توپراقدن کوشکلری‌نینگ دیوارلری پسَله‌ی، ایکی قناتلی چوپدن ایشیکلری سینیق و بورمه تارکوچه‌لری تر-تمیز بیر دیاردیر. ایرته‌لری و آقشملری؛ مُلانینگ آذانیگه چوپانچه‌لرنینگ توله-سیسی و دهقانلرنینگ قوشوق تَرنُمی قوشیله‌دی. بو ملکوتی سیسلر وسوزلر، شهر طبعیگه باشقچه بیر روح دمله‌یدی. مثلاً چوپانلری و دهقانلری؛ بیری مالللرینی ایسلیق (اووشت) بیلن سوغارر ایکن، باشقه‌سی عینی ایسلیق بیلن یئلنی ائستیریش مهارتیگه ایگه. هنوز بو مهارتلری‌نینگ سِرّینی، هیچ بیر بیلیم انسانی یچه‌آلگنی یوق. ویا تشقر حَویلی‌لری نینگ میدانلریده‌گی گلخانه‌لر، تاقچه و برنده‌لرنینگ لبلریده گُللب یاتگن تووه‌کلرنینگ منظره‌سی، کوزلرگه شفا و روحگه دوادیر. بیرده بو مهمانخانه‌لرگه مهمان بولگنیزده، جنتسی فضاگه تار و تنبور و موسیقه قوشیله‌دی و باریوق دردینگیزنی اونوته‌سیز. کون کورگن حقیقی مُلالر نوایی، حافظ، مشرب و بیدل‌دن غزللرنی بسته‌لب تارگه یار ایله‌یدی. تار و تنبور بولمه‌گنده، هر اویده ایللە که بیر قسناق دف تاپیله‌دی. او دغی بولمه‌گنده، بیر پتنوس ویا بیران تباق بیله یترلی‌دیر بَزمگه صفا قوشیشگه. بعضی اونداق توغمه- ماهرلر هم تاپیله‌دی که هم قوشوق کویله‌یدی همده آغزی بیلن دومبوره چله‌دی...

کته‌دن کیچیک هرکیم، ایرتانگ اویقودن توریب باریب اریغلرنینگ لبیگه اوتیره‌دی؛ یخشی یا یمان، کیچه کورگن توشلرینی آققن تینیق سوولرگه اَیتماق اوچون. تغین اریق سووی‌نینگ آیینه‌سیگه قره‌ب بیت وقوللرینی یووه‌دی. آی چیققن کیچه‌لرده بو شهرنینگ گوزه‌للیگی قت مه قت آرته‌دی. بایقوشلرنینگ سیسی، ایتلرنینگ وُوریشی، چیریللاقلرنینگ چیرچیری قولاقلرینگیزنی نوازش قیلرکن؛ بولوتلر بیلن آی‌نینگ

چیمیللیق اویونلری و یولدوزلرنینگ جشنی کوزلرینگیزگه اویقو سورته‌دی...

کوچه ایشیکلری قُلفسیز، اویلر بیر قبه‌تلی و بویاقسیز، برچه دیوارلر پسه‌لی و پخسه‌دن، باغلر ایسه همه‌نینگ اورتاق مالی... سرپل، کیچکینه و تمیز بیر بازارچه‌سی بیلن گوجیم خلقی‌نینگ هر تورلی احتیاجینی کوره‌دی. بو شهرنینگ جادویی طبعی قرشیسیده عجله‌چی زمان عنصری، اوز نظمینی و ریتمینی یواشله‌تیب، ساکنلرنینگ عُمرینی اینجیتمسدن اوز موسوملری ایچیده اِیریب آقیشگه دوام ایته‌دی... یشیل تونللرگه اوخشه‌گن تارکوچه‌لری نینگ ایکی تمانیده‌گی ودایما آچیق تورگن ایکی قناتلی چوپدن ایشیکلردن دایما تشقرگه حضور ساچیله‌دی. کوچه‌لر بوییچه سِره‌لی یاغاچلرنینگ توبیده‌گی سایه وسَلقین یوریمه یوللریدن یوریش، قیسیلگن یوره‌گینگیزنی راحتلته‌دی. طبیعت تونللریگه اوخشه‌گن کوچه‌لریده یوریگینچه نیچه آدیمینگیزده بیر، دمینگیزگه چیققن تارکوچه‌لر و تونل‌نینگ بوره‌لیشلری أیسینگیزنی باشینگیزدن آلیش بیلن قالمه‌یدی؛ شونینگ دیک یاغاچلردن اوییلگن هر تونَلچه، کشف قیلیش اوچون گیزگینلرنینگ هیجانینی آرتیره‌دی. قوش‌لرنینگ نغمه‌سی، سوونینگ سیسی و بیراقلرنینگ شیتیرتیسی، انسانگه هار وبارنی حس ایتتیرمه‌یدی. باله‌لر چاپیشرکن ایاقلری‌نینگ آستیدن یوکسلگن توؤز و توپراق، فضاگه قوشیلیب آکسیجنگه حیات مُعجزه‌سی قوشر و دماغلریمیزگه خاطره‌لر جایلشتیره‌دی. بو شهرنینگ کیچکینتایلری بونده‌ی اوسیب اولغه‌یه‌دی. تاتای بولگیچ هربیر کیمسه، طبیعت‌نینگ طبعیگه اویغون یشه‌ماققه باشله‌یدی. خلقی؛ بهارده گُل تئره‌دی، یازده میوه قوریته‌دی و کؤزده اوتین ییغه‌دی. قیشده ایسه عایله‌چه گوررینگله‌شیب ییغگن اوتینلری‌نینگ اوتی تیوه-ره‌سیده، قوریق گللرنینگ چایی بیلن قوریتیلگن میوه‌لرنی میل قیله‌دی. بو ساده‌لیک قه‌ییردن کیله‌دی بیلمیمن؛ کورسنگیز خلق‌نینگ کوپینچه‌سی حیاتنی، فقط بیلگنلری نیچه کلمه بیلن توگه‌تیب توره‌دی. وهر نرسه‌نی بلکیم بیش‌یوز سوزجیک(کلمه) بیلن افاده قیلیشلری

اوچون هیچ قنداق چوقور ادبیات و معنی حیله‌سی قیلمه‌یدیلر. بایقوشلر و ایتلرنینگ سیسی بیلن اوخلاب خورازلرنینگ وقوشلرنینگ سیسی بیلن اویغانه‌دی.

بونده‌ی کورکملی بیر فضا و طبیعی بیر خلوت، تاپتازه هوا و قوشلرنینگ نغمه‌سی و تینیق سوولرنینگ سیسی اگرکه باشقه بیر خلقده بولسه؛ او بیرنینگ خلقی، هر نفس یوره‌گیگه گوم-گوم تیپگن زمان‌نینگ انرژیسیدن میه‌سیگه قان چاپتیریب ینگی ایجادلر یره‌تده‌دی و ینگی خیاللر قیلیشه‌دی. بیراق بیز، افسوس کیم بو نعمتلرنی قوییب؛ غیبت و یلغانلر بیلن قولاقلریمیزنی کر قیلیشگه، ذهنیمیزنی کور قیلیشگه، ایشانچیمیزنی و اراده‌میزنی کیرلتیشگه دوام ایته‌میز...

*

بای به‌دولت بیر عایله‌نینگ اوغلی بولیب باله‌لیگی ناز ونعمت ایچره اوتگن غلام‌بای، بیگیتلیک یاشلریگچه آته‌سیدن قالگن مال ومُلک سایه‌سیده شهزاده‌لرده‌ی یشه‌ب، هیچ قنداق بیر مسلک اورگنیشگه میل کورسته‌مگندی. آته‌دن قالگن مال بیلن کتته خرَجَتلی توی و تماشالر بیریب اوینه‌لدی و میراث قالگن مُلکلرده ایسه، اوزیگه آرگاه و بارگاه توزه‌تدی. فقط „آته مالی تیز بیتر„ حقیقتینی پیقه‌ب آلمه‌گندی. زمان و زمانه؛ کون ساپین اوزیگه باشقچه رنگ و شکل آلر ایکن، چاغگه قرشی تدبیرسیز قالگنلرنی، تقویم ششیرتیب توررردی. باله‌لری اونیب اوسگینچه، بیر آته صفتیده اولرنینگ حیاتی و اجتماعی احتیاجینی سئزیب أیسی باشیگه توشدی. باله‌لریدن بیری‌نینگ آزگینه تابی قاچیب قالگینچه، قولیده قالگن باریوغینی اونینگ داکتر-دوا و مُلا-خوجه‌سیگه خرچله‌دی. آته میراثیدن هم بساطیده هیچ نرسه قالمه‌گینچه، ناچار بایبچه‌لیک دغدغه‌سینی تشله‌ب تقدیرگه تن بیردی. بیرکون ایرتانگ نمازینی ادا قیلگندن سونگ، مردکارلیک (ایشچیلیک) نیتیگه آته‌دن قالگن بیلینی یلکه‌سیگه آلیب شهر مرکزیگه باردی. تانیش اُستالردن بیری، اونی چَوک باشیده

کورگینچه ششیردی. سوره‌ب مقصدینی اورگنگندن نری، اونی اوزی بیلن ایشگه آلیب کیتدی. گرچی «یاغاچنی یاشکن ایگیش مُمکن»؛ بیراق، اراده قیلگنلر استثناء. اوتمیشنی تلافی قیلیش اوچون بیر مسلک اورگنیشگه هنوزم کیچ بولمه‌گنینی اونگه توصیه قیلگن اُستانینگ توصیه وتشویقی سایه‌سیده، لای و-گِل ایشلرینی تیزلیکده اورگه‌نیب آلدی. اینیقسه، پخسه‌دن دیوار باسیش ایشینی. اُستاسی؛ پخسه‌دن محکم و چیرایلی بیر دیوار باسیش‌نینگ لاییني قنداق پیشیریشدن آلینگ ده، قنقه‌سیگه دیوارنینگ تمَلیدن تا بوییگچه لای باسیش اینجه‌لیکلرینی تماماً اونگه اورگتدی. غلام‌بای کم پیتده لای ایشلریده اُستا بولیب قالدی. آرتیق؛ «غلام بای» ایمس، «اُستاغلام» اوله‌راق شُهرتی شهرگه یایه‌لدی... هرکیم آبادلیک قیلماقچی بولسه، اُستاغلامنی سوره‌ب کیلردی. ایشلرینی عشق وذوق بیلن توغری- توزیک بجرگنی اوچون، خدانینگ هیچ‌بیر کونیده بوش و ایشسیز قالمسدی...

رحمتلی آته‌سی تورەخان تجارباشی، اوغلی غلام‌بای نینگ آرزو-هوسینی کوره‌آلمه‌ی حیاتگه کوز یومگندی. رحمتلی آنه‌سی ایپک خاتین، بیرگینه اوغلیم غلام‌جان نینگ آرزو-هوسینی دیب اونی، شهرنینگ اینگ چیرایلیسی و بوی قیزلرنینگ سَره‌سی بولگن شیرینگل‌گه اوینلتیرگندی؛ طنطنه‌لی توی و تماشالر بیریب. کیل زمان- کیت زمان غلام‌بای و شیرینگل جُفتی‌نینگ؛ قربان، رمضان، جمعه و برات (کینجه) آتیده تورته اوغلی، گُلدانه و گُلدسته آتلریده ایکیته قیزلری بولدی. اینیقسه کیچیک اوغیللریگه «برات» دیب آت بیرگن بولسه‌لر هم؛ آته‌سی و آنه‌سی اونگه «کینجه» دیب خطاب قیلردی. اویده کینجه اوله‌راق آت کوترگنی اوچون تشقرده هم برچه اونگه «کینجه ویا کینجه‌بیک» دیردی.

قربان و رمضان، باله‌لیکلریده نیچه کون مسجد امامی‌نینگ قاشیگه باریب، بغدادی قاعده‌دن سباق آلگن بولسه‌لرهم، الف-دن شرمنده ایدیلر. آنه‌لری‌نینگ ایرکه‌تایلری بولیب «بیگن‌لری آلدیده، بیمه‌گنلری کیینیده» هرکون بیر

بـوی اوسـیب باررديلـر. بيچـاره آتەسـی؛ اقـلاً نمـاز سـورەلرينی اورگنسـينلر ديـب، اوغيللرينـی نيچـه مرتـه مسـجد امامـلـری نينـگ قاشـيگه ايلتيـب „گوشـت و پوسـتی سـيزدن، اُسـتخوانی بيـزدن„ ديبـان آخوندلرگـه تاپشـيردی. فقـط، قيلگـن يرەمسـليکلری يوزەسـيدن آخوندلريـدن تيـاغ ييگـن ايرکەخانلـر، آنەلری‌نينـگ آرقـه چيقيشـی بيلـن سـباققه باريشـنی قوييپرديلـر. تغيـن بيچـاره آتەسـی ايککلەسـی‌نينگ قوليـدن توتيـب، ايلتيـب آتلرينـی مکتبگـه قرالـەدی. ايرتانـگ کيـچ پيتلرگچـه اوخلەگـن آنەقوزيلـری، مکتبگـه هـم وقـت و سـاعتيگه بارمـس بولديلـر. پرنسـيب کيرەگی، نيچـه مرتـه مکتـب ادارەسـی تمانيـدن جـزا آلگنـدن کيين مکتبنـی هـم قوييپرديلـر. آتەلـری گپيرەمـن ديسـه اگـر، آنەلـری قويمسـدی: „بلەلريمـدی پـس رفتـه قيلەسـيز„ ديـب. اُسـتاغلام هـم «ميـن آتەلگيمـدی قيلديـم. مخصـت „عقلسـيز باشـتی جزاسـينی ايـاغ چيکـەدی„ ديـدی خاتينی‌گـه. ينـه هـم کوچەلـرده اوريشـيب-يقەلشـيب يورمەسـينلر ديـب، ايکلەسـينی اوزی بيلـن قوشـيب ايشـگه آليـب بـاردی؛ هيـچ بولمسـه لای وگِلنـی اورگنسـينلر ديـب. اونگـه هـم کيمـی کـون باردیلـر وکيمـی کـون ايسـه بارمسـليک قيليـب آقشـمگچه کوچەلـرده توشـله، ينغـاق، تـوپ و چيللـيـک اوينـەب، هرکيـم بيلـن اوريشـيب- يقەلشـيب يوررديلـر...

انقـلاب ديگينچـه؛ بورنيميزگـه باروت‌نينـگ زهـری، يانميـش اويلرنينـگ دودی و قان‌نينـگ ايسـی چنغيرکـن؛ قولاغيميزنـی تـوپ، بمـب، تانـک و اوچـاق سيسـلری، معصـوم بالەلرنينـگ ييغوسـی و خاتينلرنينـگ فريـادی تخريـش قيلـەدی. انقلابـده توغيلگـن نسل‌نينگ روحـی حالتـی، البتـه کـه اوريشـگه مايـل وعُقدەلـی بيـر شـکلده اوسـەدی. بـو نسـل اولغەيگينچـه، قانلـی انقـلاب هـم اوز اوجيگـه يتگنـدی. هـر محلـەده اونتـه قومندانچـه بـار ايـدی. بيرکـون محلـه قومندانچەلريـدن بيـری، کوچـەده اوييـن اوينـب تورگـن و هنـوز اون-آلتـی و اون-تـورت ياشـلريده بولگـن قربـان و رمضان‌نـی، عسـکرليککه آليـش مقصديـده اوزی بيلـن آليـب کيتـدی. بيچـاره اُسـتاغلام؛ تاپگن-توتگنينـی ييغيـب، ايلتيـب قومندانگـه بيـردی و اوغيللرينـی آليـب قَيتـدی. تغيـن بيـر

باشقەسى كيليب آليب كيتمەسين ديب، درحال موندن-اوندن مونچه پول قرض و قباله قيليب بيليگه باغلەدى و اوغيللرينى آليب هجرت يوللريگه توشدى. بير آى بوييچه شهرمه-شهر آواره بوليب، قاچاقبرلرگه پول بيره-بيره منزلگه توغرى يول آلديلر. يول وچول، تاغ وتاشلرنى آشيب اوغيللرينى ساغ سلامت پاكستانگچه آليب بارەآلدى. نيچه پيت پاكستانده قاليب اوغيللرىنينگ عاقبتى اوچون تورلى يوللر قيديردى. سورەب-سوراغلب نهايت عربستانده يشەب تورگن قديم دوستلريدن بيرينى تاپيدى. او، جعلى پاكستان پاسپورتى بيلن قرابانلرنى عربستانگه تيلەتدى. رمضانلرنى ايسه، ايران كيتەياتگن بير خيل ياشلرگه قوشيب قاچاق يوللردن او تمانگه جونەتدى و اوزى قَيتدى.

آپەسى گُلدانەدن كيين دنياگه كيلگن جُمعەبيک، هنوز اون ياشيده ايدى. او، اكەلريگه نسبتاً شو پيللتدن جوده ذكى و چققاندى. مثلاً توپراققه نم توشگينچه، لاى وگِل ايشلرى عمومن توختەب قالردى. شو پيتدن باشلب تا هوالرنينگ كوتى قوريگينچه مسجد امامى نينگ آلديده مُلاگه باريب كيلردى. ايش-كوچ چاغى باشلەگينچه، آتەسى بيلن قوشيليب ايشلردى. كينجەبيک ايسه يتتى ياشيده بوليب، آپەسى گلدستەدن بيرياش كيچيک ايدى. كينجەتايليگى اوچون هركيم تمانيدن سيور-بالەدەى ايلگى كورردى. آپەسى گُلدسته، هنوز سوت ايمركن اوكەسى توغيلگندى. شيرينگل آپه هم مجبوراً قيزينى سوتدن كيسيب، كينجەبيكنى ايمزيرگندى. بيچاره آپەسى سوتدن كوُيَر ايكن؛ كينجەبيک، اوچ ياشلريگچه توييب- قوسيب آنەسينى ايمدى. سوتنينگ فايدەلريدن بولسه كيرەک كيم كينجەبيک، شو پيللتدن عقل ومنطققه ماس گپيررردى. كيلەجگى توغريسيده اوزى آلگن قرار بيلن اوقيشنى و اوزى چيزگن يوليدن يوريشنى ايزلەدى. ايرتەلب مسجد امامى نينگ آلديده مُلاگه باررردى، توشدن كيين ايسه مكتب كيتردى.

گُلدانه، قوشنيلرى بولگن پاموق-مامەدن، ايشتانباغ توقيشنى اورگنگندى. عايلەنينگ دسيار قيزى بولگينچه،

خواه-مخـواه اوی ایشـلری هـم بونیگـه توشـگندی. بونگـه رغمـاً هفتـه‌ده بیر-ایکیتـه چیرایلـی ایشـتانباغ توقیَـردی. سـینگلی گُلدسـته ایسـه، هنـوز سـکیز یاشـیده و چیبرلیگـی طُفیلـی اون برماغیـدن هُنـر سـاچیلردی. آپه‌سـینی جـوده سـیوردی و اوی ایشـلریگه، اونگـه یـاردم بیـرردی. آپه‌سـی، بـوش پیتلریـده توقیمه-دوکانـی نینـگ باشـیگه اوتیرگینچـه او باله‌لیـک حیاتینـی یشـه‌ماق اوچـون قوشـنی قیزلـری بیلـن اوینه‌گنـی کیتـردی. اولرنینـگ اوپینلـری هـم کوپـراق قـول ایشـلری بولیـب، تیکیـش و توقیشـدن عبـارت ایـدی. اوپیـن بهانـه بولیـب گلدسـته قیـزان هـم تُمارچـه تاققـی تیکیشـنی اورگه‌نیـب قالـدی.

کاشـکی بـو کیچکینتایلرنینـگ چیبرلیگـی و اسـتعدادلری کوزگـه توتیلیـب، قوللریگـه ایگینـه اورنیـده قلـم بیریلسـه و مسـلکی تحصیللرینـی تامله‌دیگـن فرصتلـر یره‌تیلسـه‌یدی ده تـا بولسـه کیـم ایرته‌گـی کونـده، هـر بیریسـی چیبـر بیـرر داکتـر، بیـرر مهنـدس، بیـرر پیلـوت، بیـرر یازووچـی و بیـرر صنعتچـی اوله‌راق توپلیمگـه و انسـانیتگه فایده‌سـی تیگسـه‌یدی. متاسـفانه کـه انقـلاب نینـگ کیلتیرگـن شـرایطی و شـرایطنینگ یره‌تگـن خُدالـری، بـو توپراقلـرده قیـز بولیـب توغیلیشـنی کبیـره گناه‌لرنینـگ باشـیده توتـردی. منظـره بونـده‌ی ایکـن؛ گُلدسـته قیـزان، کیچگینـه و پوللیقچـه قوللریگـه تیمیـردن باتووچـی ایگینه‌نـی قیسـیب اوشلشـگه مجبـور ایـدی. نامـرد حیـات وظالـم خُدالـر، هنـوز بـو یاشـده‌گی نابالغگینه‌لرنـی مجبـور قیلـردی تـا اوز قول-خرچلیکلرینـی تاپیش اوچـون حرکـت قیلسـه. معلـوم وضعیتگـه بنـاءً، اوهـم دوگانه‌لـری بیلـن اورتاقلشـیب تاققـی تیکـردی...

قیـزی گُلدانـه دسـیار بولگیـچ، شـیرینگل آپه‌گـه خـدا بیرگنـدی. ایشـی-کوچی، هرکـون قـوم وقریناداشـلرنی اینه‌لیـب اُولیک-تیریکلرینـی، سـاغ و کَسللرینی سوره‌ب یـوررردی. اینیقسـه ایکـی اوغلـی غُربتگـه چیققنـدن کییـن شـیرینگل آپـه، ینـه „ایکـی ایـاق قـرض قیلگنـدی“. ایکیده-بیـر؛ «وای بله‌لریـم توشـیمگه کیـردی... وای یوره‌گیـم بیـر رقـم بولاتتـی» دیبـان، درحـال پرَنجیسـینی باشـیگه سـالیب فالچیگـه چاپـردی فـال کورسـتگنی و

رمّالگه چاپردی رمل توکتیرگنی... هر فالچی بیرنرسه سایرر، هر رمّال بیرنرسه ایتردی وهر بخشی، «هییی- هوییی، وی وی وی...» دیبان قیلگن هُنرلری بیلن شیرینگل آپەنینگ یورەگینی آغزیگه کیلتیرردی. یشەسین جهالت دیبان شیرین گل آپه هم، بیچاره ایریٰنینگ کون بوییچه بیلی آغریب تاپگن تورت تنگەسینی کوکرەگیگه تیقر و ایلتیب بخشی و فالچیگه بیرردی. یتمەگندەی، اولرنینگ بویروغینی بجریش اوچون درحال اوغلاق می ویا قوزیچه می آلیب خام تلاش قیلیب داغیتردی. گاهی کورسنگیز قولتیغیده بیر چغچغ تەویق، مُلا وخوجەگه باررردی، گاهیده قولیده بیر الەپی سوزمه، زیارتلرگه چاپردی...

تانیسین- تانیمەسین هیچقیسی یوقدی؛ بیلسه که بیران کیشی ایراندن ویا عربستاندن قَیتگن، درحال سمسه- قتلەمەدن دسترخان یسر، اوستیگه بیر قول اوستیباش هم قوییب باررردی اوغیللرینی سورەگنی. اُستاغلام، کیچه-کوندوز دیمسدن جان اوررردی یو، لیکن شیرینگل آپەنینگ بولمنغور عادتلری یوزەسیدن، "بیری ایکی بولمسدی". قیسقچەسی؛ بیچاره اُستا، بیر اوزیٰنینگ روزغار مصرفینی تارتمسدی؛ شهرده قنچه فالچی، بخشی، رَمّال و ایسسیق-ساویقچی مُلا-خوجه بار ایسه، اولرنینگ هم خرچ وخرَجتینی، شیرینگل آپەنینگ سایەسیده توللردی...

اولکه بوییچه، تیلفون وانترنت کبی خبرلشمه امکانلری هنوز رواجلنمەگندی. عایلەلر، مسافرلریگه یا پیته (کست) تولدیررردی ویاکه خط یازیب یوباررردی. شیرینگل آپه هم، سکیز ییلدن بیری عربستانده بولگن اوغلی حاجی قُربانگه: «اوغلیم! منه بشقەلەگه قرەسنگ پولگه ایتیشیب، تولیب- تاشیب کیتکن. کورسنگ، آته-آنەلرینی حجگه تیلەتاتتی، خاتین آلاتتی، اوی جای توزەتاتتی. اخی سینی کیتیشینگدن هم انچه بولدی یو، مونچه پول-مُول یوبره-قال اوغلیم. اوزیم سینگه چیرایلی بیران قیز تاپیپ، آرزو-هوس مینن توی تماشا قیلەی. اوندن ساره، ایسن امانگینه کیلینیم مینن آلدینگه بارەی. شو

بانه مینن حاجی یم بولیب قیته‌من بخیر...» دیب، ایته‌دیگن گپلرینی پیته‌گه تولدیردی. پیته هنوز عربستانگه یتمه‌ی توریب، شیرینگل آپه تورت تمانگه جر سالگن و آوازه-دروازه قیلیب: «منه؛ حاجی اوغلیم پول یوبرماخچین. اونگه چیرایلی بیران قیز قره‌ب یوریبمن. نصیب بوسه بخیر، کیلینیمدی اوزیم عربستان آلیب باره‌من...» دیب.

دوست کیم دُشمن کیم، مسلمان کیم کافر کیم، هدف نیمه منزل قه‌ییر؛ نیمه‌لیگی بیللی بولمه‌گن بیر انقلاب یوزه‌سیدن قاچیب-قوره‌ب تشقرگه چیققن یاشلر، جان امنیتی نینگ قورقیشیدن اولکه‌گه کیله‌آلمسدی. انسان-اوغلی هم باشقه جانلیلرگه اوخشه‌ب، یره‌تیلیش طبیعتی کیره‌گی تورلی شرط وشرایطگه ماس اوزیگه بیر حیات طرزی یره‌تیشنی بجره‌دی. کیینچه‌لیک توپلیم هم اوشبو شرطلر قرشیسیده بوتونلشماققه مجبور قالیب، تورەسل یشەم و اجتماعی تیریکلیکلریگه کیرگن ینگی حیات طرزلریگه بیر آت و معنا قوشه‌دی.

انقلاب؛ یالغیز وطننی ویران قیلیب انسانلرنینگ جانینی آلیش یاکه روحی و جسمی ساغلیگینی یارەلش بیلن قالمس ایکن؛ شونینگ دیک، بیر توپلیمنینگ ایشانچ حساسیتینی، کلتوری نینگ اصلینی و اُسلوبینی هم یوقاتر ایکن. هرنرسه‌گه رغماً خلق، شو وحشت وجهالت نینگ چیدەلمس سُلطه‌سیده بیله، حیاتگه قرشی اُمیدلرینی ایتیرمه‌ی، فرقلی یول و یوریقلرنی ایزلب نسللری‌نینگ بقاسی اوچون بالەلرینی تورموشگه چیقاررردی. یاش بیگیتلر، چیت ایللرنینگ جهنملریده سورگین (تبعید) ایکن؛ قیزلر ایسه وطن دیگن طبیعی قماقده آرزولرینی توش کورردی. بونگه رغماً „تاغ-تاغگه یتیشمس، انسان انسانگه قاویشر„ اینانچی بیلن یشر ایدی هر نسل. عایلەلریگه کوپ ایش توشردی. چونکه „بویگه قره‌ب تون پیچیش„لری کیره‌ک ایدی ایکی یاشنی تورموشگه چیقاریش اوچون. شونده‌یین بیر ساوچی اوچون هم „رستمنینگ یتتی خانیدن اوتیش کیره‌ک„ ایدی تاکه باریب قیزنینگ بوساغه‌سینی باسه‌آلسین. محله قومندانیدن آلیب قریه‌دار، کلانتر و مُلا امامگچه؛ برچه انقلاب

خُدالری نینگ رضایتینی آلیش و تماغلرینی باسیش شرط ایدی.

توی و تورموش ماجراسی خُدالر تویگندن کیین باشلردی. دییه‌یلیک کیاو-پاشه عربستانده، آهاااا ایندی «سطلنی آلینگ، حوضنی تولدیرینگ!..». توغریدیر کیم «قیزی بارنینگ نازی بار»، لیکن انصاف هم یخشی نرسه-کو! کورینگ کیم بیرار قولاچلیک توی لیستلری یتمگنده‌ی؛ اوستیگه-اوستک مخصوص شرطلر وقاعده‌لر هم رواجلگندی مُده آتیده. اورنک: نشان توییدن کیین بیچاره کیاو، قللیغی بیلن بیرلیکده هم اوز آته-آنه‌سینی، همده قیناته و قینانه‌سینی عربستانگه تیله‌تیشی شرط ایدی. حتی که کوپینچه عایله، قیزلری‌نینگ باشلیک پاره‌سی (قلین)گه قوشیمچه قیلیب، اوغیللریدن بیری‌نینگ عربستانگه تیله‌تیلیشینی هم شرط قوشردی. بو شرط کیره‌گی یولگه چیققن توی کاروانیگه اوهم قوشیلردی...

بیچاره کیاو؛ عربستان‌نینگ جیزیللمه جهنم هواسیده، مطعم اوجاقلریده‌گی الاونینگ ایچیدن تارتیب آلگن ریال بیلن بیر قبرستان کیشینی، تورلی یوللر آرقلی افغانستاندن پاکستانگه، او بیردن ساخته پاسپورتلر توزه‌تتیریب عربستانگه تیله‌تردی. کاروان‌نینگ عربستانگه یتیب بارگه‌نی بیلن کیلین-کیاونینگ قاویشمه حسرتی بیتمسدی. کیاو، قللیغینی قوچاغیگه آلیش اوچون ینه کتته‌کان بیر توی-تماشا بیریشگه مجبور ایدی. قالدی که عُمره-حجی آتیگه بارگن کاروان، فرض-حجینی اوتکزمسدن قیتمس ایدی. آیلرچه؛ بولرنینگ اوییرده قالیش جایی، ساغلیک مصرفی، معیشت خرچ و خرجَتینی تارتیش کبی جزاءلر، کیاونینگ ساچلری توگِل ایللیکلرینی آقرتیرردی. کاروان‌نینگ ایشی بیتگیچ، اولرنی جونتمه‌ی توریب هر قیسی-سیگه ایکی-اوچ کتته تولبکس ساوغاتی آلیشی کیره‌ک ایدی. ساوغاتیلر؛ حاجینی کورگنی کیلگنلرگه بیریله‌دیگن تسبیح، خُرما، زمزم و جاینماز بیلن خلاصه بولمسدی؛ شونینگ دیک قومندانلرگه، مُفتی، واعظ، امام و قریه‌دارلرگه بیریلیشی مطلق بولگن سیکو و رادو مارکه‌لی ساعتلر، قیناغه‌لریگه هم قول ساعتی، تیپ ویا کامره، قَین-اوکه‌لریگه آلتین لاکت، اوزیک،

سیرغه و بیلەزیک کبی تاقینچاقلر آلیب یوبریشی هم بولمسه- بولمس شرطلردن ایدی. بونچه فداکارلیک یتمس ایدی؛ کاروان اولکەگه قیتگیچ، اولرنینگ حاجی-تویی آتیده خاتینلرگه آیری و ایرککلرگه آیری شکلده محله و منطقه خلقیگه کتته بیرر خیرات بیریشلری هم کیرەک ایدی. بو رسم-رواجنی اوتکزیش اوچون هم مینگلرچه دالر کیرەک بولردی کیم بیچاره کیاو، مجبوراً بو کیترلرنینگ پولینی هم نقدی شکلده آنەسی و قَینآنەسی نینگ بیلیگه باغلردی...

شیرینگل آپەنینگ کیلین قیدیریش تلاشینی کورگن و ایشیتگن کیمی قریناشلری، قیزلرینی حاجی قربانگه بیریشگه تیار ایدی، یترکه بخت ایشیکلریدن کیرسین. نهایتیده، یوبریلگن پیته حاجی قربانگه پیتیب باردی و تیپیگه قوییب ایشیتر ایکن؛ „باتمان بوغدای یوز تنگه، خاتین آلماق آسان می„ دیب چوقور- چوقور آه تارتردی. خوار-زارلیک کورمەی ایرکه اونیب اوسگن حاجی قربان، مَردمنینگ مُلکیده دربدر یورگندی. اونی تیلەتگن آتەسینینگ آشناسی حاجی هییت مراد، دوستینینگ خاطری اوچون اونینگ اوغلیگه اوز مطعمیدن ایش بیرگندی. بیراق قربان اکه، خواجەیینی بیلن اوریشیب، مطعمیدن چیقیب کیتگندی.

کوپ ییللردن بیری اوشه ییرده یشەب کیلەیاتگن حاجی هییت مراد، عربستانگه ایشلەماق اوچون کیلگن یاشلرنینگ قنقه مُعمالر بیلن دوچ کیلیشینی یخشی بیلردی. شونینگ اوچون اونگه: «قربان جیەنیم! مین هر آی، البته که آیلیگینگدی توللیمن. لیکن ابەنگ صفتیده، سینگه نیچه توصیەم بولەدی. هرآی پولینگدی آلگینچه، یریمینی قَیتریب قولیمگه بیرگین که آلدیمده تورسین. انساندی باشیگه یخشی و یمان کونلر کیلیب تورەدی. خوشی اویگه کیرەی بولیب قالەدی. بلکیم بختینگ آچیلیب کیتسه اوینەلیب قالەسن...» دیدی. افسوس که عربستان قانونلریده هرتورلی اجنبی(عرب بولمەگنلر)، بانکی حساب آچەآلمسدی. شونینگ اوچون ایشچیلرنینگ پولی خواجەییلریده و خواجەییلرنینگ سرمایەسی خاتینلرینینگ

آلدیده تورردی.

اُستاغلام‌نینگ اوزی هم یاشلیگیده کاکه‌لیک بیلن دوران سورگندی. دوست و آشنا بزملری، گل و گلبازلیک، آت، ککلیک، خوراز و بودنه شوقی بیلن یشر ایدی. اینیقسه؛ کتته فرزندی حاجی قربان، آته‌سی‌نینگ او دورانلرینی کورگه‌نی اوچون، ایستر-ایسته‌مس بونده‌ی شوقلرگه میل کورسه‌تگندی. عربستانده؛ انسانی کرامت حقیدن محروم اجنبی‌لر، بیر کفیل نینگ غُلامی صفتیده اونگه تانیلگن حیات ساحه‌سی، فقطگینه یاته‌دیگن اتاقی‌نینگ ویا ایشله‌دیگن مطعمی‌نینگ تورت دیواریدن عبارتدی. حاجی قربان‌گه اوخشه‌گن شوقی کیشیلرگه کوره اویغون بیر یر ایمسدی. شو سببدن، کیچیکلیک خویی باشیگه اورگن حاجی قربان „پیس، پیسنی قرانغه‌ده بولسه هم تاپه‌دی„ دیگنده‌ی؛ او یرده هم تورته اوزیگه اوخشه‌گننی تاپگندی. اوستیگه-اوستک، قمار اوریش و قیلون چَکیشنی هم اورگندی. بیرآی بیر مطعمده، بیرآی باشقه جایده ایشلب، تاپگن-توتگنینی قمارگه اوررردی. قمار طُفیلی، „هر ایتدن بیر سویک قرضدار„ ایدی. بنگ وقمار عادتیدن کیته-باره خلق‌نینگ کوزیدن توشدی و کیمسه اونگه اوز یانیده ایش بیرمه‌دی. نیچیته اوزیگه اوخشه‌گنلر بیلن هر تمان سورینیب دربدر یورگندی.

آنه‌سی‌نینگ تولدیریب یوبارگن پیته‌سینی ایشیتگندن کیین؛ جواباً: «سلام آنه جان... بو یرگه کیلگنده‌ی ایشگه کیردیم. ایشلب یورگن ایدیم که، مینی شُرطه آلدی. بق-وقدن مونچه قرض و قبالله قیلیب اولرگه بیردیم و قوتیلدیم. اوندن سونگره ایشلب-ایشلب قیرق مینگ ریالگه اقامه آلدیم. کیین، یخشی نیتلر اوچون سیزلرنی حجگه تیله‌تمن دیب پول بیغیشگه باشلەگندیم که، بیردن- بیرکه کسل بولیب قالدیم. بیغیب قویگن پولیملریم همه‌سی داکتر و دواگه کیتدی؛ حتی یتمه‌دی. ساغ بولسین دوست و رفیقلر، قرض و حسنه بیریب مینی شفاخانه‌دن چیقریب آلدیلر. حاضرچه‌لیک ساغلیگیم یخشیراق آنه جان. بیله‌سیز-کو، „یاتگن هوکیز آچ قاله‌دی„.

تیزراق کوچ-قواتیمنی ییغیب، اورنیمدن توریب آلیشیم کیره‌ک. دوست وآشنادن جاو-جاو قرضدارمن؛ بیرینچیدن اولرنی اوزه‌ی... سیز، حلی توی-موینی قَللب بیر یاقه قوییننگ توخته‌ی بیرسین...» دیب، بیر خط یازدیریب جونه‌تدی. نهایته‌ده خط آنه‌سیگه یتیب کیلدی. شیرینگل آپه، خطنی ایلتیب محله‌دگی معلمگه اوقیتدی. اوغلی‌نینگ دیگنلرینی ایشیتگینچه، برچه توشلری سراب اینه‌لدی.

شیرینگل آپه، اوغلی رمضان‌گه هم خوددی شونده‌ی بیر پیته تولدیریب یوبارگندی ایران‌گه. رمضان‌نینگ احوالی هم اکه‌سیدن فرقلی ایمس ایدی؛ „ایش دیسه، آغریردی آششیغ ماششیغی؛ آش بولسه، تیاردی کتته قاشیغی“. ایران‌ده مُفت نان تاپیلمسدی؛ هله که افغانستانلیک بولسنگ. راحتراق اما حقارت و مسؤلیت توله بیر ایش؛ فقط مالدارلیک، باغدارلیک و قوریقماللیک ایدی که اوهم، انچه سیزنی بیریسی تضمین قیلگینچه نصیب بولردی. اما کوپراق؛ یوکسک بناءلرگه ایشلش، فاضلات قودوقلری و کاناللری قازیش ویا ایران-عراق اوریشیگه قوشیلیش کبی آغیر ایشلر بار ایدی. بو ایشلرنی بجره‌دیگن حال ومجال رمضان اکه‌ده یوق ایدی. اوهم محنتسیز و ناتوغری یوللردن بیر نرسه‌لر تاپیش مقصدیده، لات گروپلرگه قوشیلدی. قمار، تریاک وقاچاقبرلیک کبی بَلچیقلی بیر باتلاققه توشدی. قاچاقبرلیکدن تاپگن اوچ-تورت تومان‌نی هم تریاک وقمارگه اورردی...

انقلاب سفالتی اوز اَوجیگه یتگن بیر وطنده، محتنکش وحلال بیر ایشچی بولیب کتته روزغارنی تیبره‌تیش قوله‌ی ایمس ایدی. ایش ومحنت قولیدن بیلَنکی بولگن بیچاره اُستاغلام، ایچکردن هم فیصله بولگندی. بلکی-ده بونده‌ی حلال انسانلرنینگ حالینی کوریب آهینی ایشیتگن تینگری‌نینگ رحمی کیلدی و اولکه‌ده توساتدن رژیم اوزگریب قالدی. قومندانبازلیک وعسکربازلیک دورانلری اداغیگه ییتدی. ساغ بولسین کافرلر، ناتو و آیساف آتیده دنیانینگ اینگ مُجهز سلاحلری بیلن کیلیب، بیردن و کوکدن مسلمانلرنینگ امنیتنی آلردی؛ پسدن پیغمبر و

تیپه‌دن خدا، مسلمانلرنی بیربیراوی بیلن اوریشتیرمه‌سین دیب. بو توریمنی ایشیتگن غُربتده‌گی آواره‌لر، جوپه-جوپه اولکه‌گه قیتماقچه باشله‌دی. خویش و بیگانه‌نینگ آلدیده اعتباری قالمه‌گن حاجی قربان‌گه، آرتیق مقدس توپراقلر تار کیلگندی. فرصت شو فرصت دیب، اوزینی شُرطه‌گه بیردی و اولکه‌گه قیتدی.

عربستاندن قیتیش بیلن باشقه اولکه‌لردن قیتیش آره‌سیده، بیر و کوک قدر فرق باردی. عایله‌نینگ „آتینگنی چیقر، اوزینگ سمانخانه‌ده یات„ حقیقتیگه تن آلیشی کیره‌ک ایدی و ایل-آغیل-سیال دیبان اوغیللری‌نینگ حاجی‌لیک رسم ورواجینی اوتکزیشلری شرط ایدی. شیرینگل آپه هم بساطیده‌گی بار-یوقینی تا تاقینچاقلریگچه ساتدی. بیچاره اُستاغلام ایسه، نیچه کیشی‌نینگ دیوارینی باسیب بیریش وعده‌سی بیلن پولینی آلدیندن آلدی. پوللرنی چونتککه اوریب شهرگه چیقدیلر. حاجینی کورگنی کیله‌دیگنلر اوچون جاینماز، تسبیح وخُرما آلدیلر. یتمه‌گنده‌ی؛ قرض وقباله‌گه کومیلیب ختم قرآنلر قیلیب، آش و ضیافت بیلن حاجی-تویی دیگن محفلنی اوتکزدیلر. مهاجرلرنینگ قَیتیشی بیلن قُوویللب قالگن ایرانده، آرتیق قاچاقبرنینگ „آغزیگه کیمسه پیاز توغره‌مسدی„. کوپ وقت اوتمه‌ی توریب، رمضان هم تاپیلیب قالدی. دریشی-گوملک جانیده، کاکللری یاغلنگن، کوزلریگه قرا کوزلیک، یقه‌سی‌نینگ ایکی دُکمه‌سی آچیق و بوینیگه آسیلگن گومیش زنجیر جل-بل لاویللردی. بیر قولی دریشی‌نینگ کیسه‌سیده باشقه قولی بیلن کاکللرینی سیله‌ب، قوپیه-قوریغ اویگه کیریب کیلدی. بو تِیپ-طرزده اونی کیمسه تانیه‌آلمه‌دی. اکشن قیلیب کوزلیگینی قولیگه آلدی ومیدان‌نینگ اورته‌سیده توریب آغیزلری آچیق اونگه قره‌ب تورگنلرنی سلامله‌دی...

**

غُربتده غریب شادمان بولمس ایمیش/ خلق انگه شفیق و مهربان بولمس ایمیش/ آلتین قفس ایچره اگر گل بوتسه/ بلبلگه تیکان دیک آشیان بولمس ایمیش. «نوایی»

اولکه بوییدن اوریشلر کوتاریلگیچ، اونلرچه ییلدن بئری غُربتده آواره یورگن خلقیمیز، مینگلرچه آرزو-هوس ییلن وطنگه قیتماققه باشلهدی؛ اینیقسه عربستان، پاکستان و ایراندن. عربستان حُکومتی؛ هرکون ینگی و قتتیغراق قانونلر چیقاریب، او ییردهگی مهاجرلرنینگ حیات شرطلرنی آغیرلشتیررردی. ذاتن عربدن باشقه هیچبیر ملتنینگ مذهبیگه و مشربیگه اعتبار بیرمهگن حاکم السعود خاندانی، تورلی سببلر کیرهگی عربستانده یشهیاتگن مُسلمانلرگه هیچ قندهی اسلامی بیر حُرمت، انسانی بیر حق، مؤمن قرداشلیگی، دینی عدالت و دولتی مسؤلیت آتیده نزاکت کورستمسدی. تعصبنی حرام قیلگن پیغمبرنینگ قومی، دنیانینگ اینگ شقی مُتعصبی اولهراق بوی کورسَتردی.

اسلامدن آلدین تا جهالت چاغلریدن قالگن غلام، کنیز و جاریه اسرهش کبی بردهدارلیک سیستمی هنوز هم عربستانده دوام ایتیب، مُدرن آتی ایسه کفیل و کفالت بولگندی. السعود خاندانیگه منسوب هر کیشیگه، اونتهدن باشلب ایللیک کیشیگچه اجنبی (عرب بولمهگن) برده توشردی. هیچبیر عربنینگ منگلهیی تیرلهمسدی و هیچبیری ،،قولینی ساویغ سووگه اورمسدی،،. السعود جنسیدن هرعرب ایرکگی؛ توققیز یاش و اونتوققیز یاش آرهسی تورته عرب خاتین آلردی و اجنبیلردن ایسه نیچیته جاریه قوچاغیده، قرنینی قاب دیک شیشیریب، مُکیّف (کولر) نینگ آستیده کیف و عیشینی سوررردی. اجنبی (برده) دیگنلری باشقه ملتلردن میلیونلرچه آواره مُسلمان، کونده اون-سکیز ساعت ،،آنهسیدن ایمگن سوتی بورنیدن چیققینچه،، ایشلردی. یتمهگندهی؛ بردهلر، تاپگن پولیدن تورتدن بیرینی ایلتیب کفیل دیگن او مُفتخورگه بیریب قوللرینی اوپیپ قیتردی. کفیل دیگن بردهدارلر هم اونداق جدی ایدی که، کیمی زمان بیران بیچاره اجنبی(برده) نینگ آتهسی ویا آنهسی اُولیب قالسه، اولرگه جنازهگه باریش رخصتی بیله بیرمسدی. تورت-بیش ییلده بیر کیز، خروج الاوضاع دیگن بیرآی ویا ایکی آیلیک اِذن بیررردی خلاص؛ اونی هم کفالت

پولینـی آلدینـدن توللمـاق شـرطی بیلـن.

قوشـنی پاکسـتان هـم بین‌الملـل وخارجـی اولکه‌لـردن، هرییل افغانستانلیک مهاجرلـر و آواره‌لـر آتیده میلیاردلرچه دالـر قولگـه کیریتـرردی. بیـراق، آواره‌لرنی شـهردن اوزاق جزیره‌لرده، کمـپ دیگـن بیـرار چادیـر ویـا خیمـه‌دن عبـارت کپّه‌لـرده و قویـاش نینـگ ایللیـک درجه‌لیـک ایسسـیغیگه قاویریـب، پشـه و چبینلرگـه بیدیـرردی. یتمه‌گنـده‌ی، بـو آواره‌لرنینـگ باله‌لـری اوسـتیدن هـم تورلـی شـکلده تجارتلـر قیلـردی. بیرتمانـدن اُرگان مافیالریگـه اولرنینـگ حیاتـی عضولریدن بویـره‌ک (گـرده)، یـوره‌ک، تیـری، پانقرانـس، قره‌جگـر و کـوز کورنیاسـی کبـی اعضالرینـی سـاتر ایکـن؛ باشـقه تمانـدن درس وتعلیـم آتیده باله‌لرینـی آلیـب کیچیـک یاشـلردن اعتبـاراً قماو-ینگلیـغ دینـی مدرسـه‌لرگه تیقـردی. دینـی مدرسـه نامـی آسـتیده‌گی بـو تروریسـت تربیه‌لاوچـی مرکزلـر، پاکسـتان و امریکانینـگ اسـتخباراتی پایگاه‌لـری بولیـب، بـو بیرلـرده تروریسـت و مانقـورت تربیـه بولگـن او معصـوم باله‌لـردن، پاکسـتان و امریکاگـه قرشـی هـرآن تهدیـد یره‌تماقچـی بولگـن اولکه‌لـر اوچـون بیـرار جانلـی بمـب، انتحـاری، انفجـاری، استشـهادی، جهـادی و فدایـی آتیـده پروفیشـنل قاتللـر یتیشـتیررردی. شـونینگ دیـک؛ مهاجرلرنینـگ هنـوز نابالـغ قیزلرینـی قاچیریـب پاکسـتان‌نینگ فاحشـه-خانه‌لرینی و رقاصه-خانه‌لرینـی تولدیرگـن ایدیلـر. قرشـی چیققـن آته‌لرینـی شـکنجه‌لردن اوتکزیـب جزالنتیـرر ایدیلـر. پاکسـتان پولیسـی؛ اوز وطنداشـلریدن ویاکـه باشـقه بیـران اولکـه وطنداشـی بولیـب آغیـر جُرملـر یوزه‌سـیدن پاکسـتان محبسـلریگه یاتگنلرنینـگ عایله‌سـیدن پـول آلیـب اصلـی مُجرملرنـی قوییـرر، اورنیـده ایسـه آواره خلقیمیـزدن معصـوم بیرینـی ایلتیـب ایچرگـه تیقیـب قویـردی. قالـدی کـه بیـر لقمـه نـان اوچـون شـهرگه باریـب آقشـمگچه ایشـله‌گن و تـورت بیش کلـدار تاپیـب کمپگـه قیته‌دیگـن بیچـاره افغانسـتانلیکلرنینگ یولینـی پاکی‌ایتلر(پولیسـلر) کیسـیب، کیملیـک و پاسـپورت سـوررردی. مُهاجـرت کارتینـی کورسـتگینچه، حقـارت بیلـن اونینـگ بـق-وقینـی تلاشـیگه باشـلردی. جنسـیتی و یاشـیگه قرهمسـدن غرورینـی

کمسیتیب ایزیش اوچون، بیچاره‌لرنینگ محرم جایلریگچه قول اورردی. یانلریده‌گی چرس و تریاکنی برماقلری آره‌سیده توتیب، تلاشی بهانه‌سیده اولرنی عادتا مهاجرنینگ چونته‌گی ویا نیفه‌سیدن تاپگنده‌ی قیلر و بیچاره‌نی توتیب حبسگه تیقیش رولینی اوینماققه باشلردی. نهایتده، بیچاره مهاجرنینگ آقشمگچه تاپگن نان-پولینی قولیدن آلیب قویبیرردی. قره‌سنگ آتی مسلمان، ملتی مدنی و سیاستده قرداش بیر اولکه ایدی پاکستان...

ایران می؟ «سلام، خیرلی تانگ و یخشی آقشملر...» اورنیده؛ «افغانی پدرسگ، مادرجنده و کوصکش...» کبی عباره‌لرنی عطف ایتر ایدی آواره‌لریمیزگه. بو خبیث دولت هم خوددی پاکستان دیک عینی منفعت یوللرینی ایزلردی و افغانستان آواره‌لری بهانه‌سیده بین‌الملل‌دن و نیچه خلقارا خیریه قوریلیشلریدن، هرییل میلیاردلرچه دالر خلته قیلردی. بیرتماندن، کون-سایین زورلشیب بارگن مهاجرت شرایطی و باشقه تماندن ایسه اولکه ایچیده‌گی بدبختلیک، بیچاره مُهاجرلرنینگ باشینی قاتیریب حیاتنینگ نیمه‌لیگی هرکیمگه اونوتتیرگندی. اینیقسه ایرانده یشهب و مجبورلیکدن بیرر گُرده‌سینی ساتمه‌گن یاش و بیگیتگه کوپ آز راس کیلردیز. ایستر-ایستَمس انسان، مونچه زجر و فلاکت قرشیسیگه ایلله-ده روحی و روانی صدمه کوره‌دی. نتیجه‌ده ایران‌نینگ شرطلری برچه آواره‌لریمیزنی، اینیقسه یاشلریمیزنی یا پودری، یا تریاکی ویا قماربار قیلگندی. افغانستانلیک آواره‌لرگه، ایران نینگ آچیق پارکلریگه بیله کیریش و تازه بیر نفس آلیش حقی بیریلمسدی. حتی که پارک ایشیکلریگه: «دخول افغانی وسگ ممنوع است» عباره‌سی یازیلگن تابلولر یاپیشتیریلگندی. نانوالیکلری‌نینگ شیشه‌لریگه هم تحقیرلاوچی یازوولر بار ایدی؛ «برای افغانها نان نمی‌فروشیم» دیب. مهاجرلرنینگ هنوز سکیز و اون یاشلریده‌گی قیز و اوغیل باله‌لری، ایرانلی یاشلر تمانیدن گروهی تجاوز بولیب، تغین باشلری تاش و تیمیر بیلن ینچیلیب اُولدیریلر و تشلنتی قُطیلریگه تشله‌نیلردی...

بختی قرا خلقیمیز؛ اوزینی خُداتراشلەگن ایچکردەگی جاهللرنینگ قولیدن اونلرچه ییل، حتی عمر بوییی اوزگه یورتلریده کورمەگن کونلرنی کوریب، هرتورلی سفالتگه چیدەب، آواره و دربدر یوردی. وطنگه کیلگن آزگینه اوزگریشنی کورر-کورمس آوارەلریمیز خوددی سیل دیک باسیب، قَیتیب کیلردی. „وطنگه کیلگن، ایمانگه کیلر„ دیگنلری دیک؛ گُمرک ایشیکلریدن کیرر-کیرمس ویاکه اوچاقدن اینر-اینمس، یورت توپراغیگه باش قوییب سجده قیلگنلر و وطن توپراغینی کوزلریگه سورتگنلرنی کورردیز. ییللرچه وطن و عایلەدن اوزاق، بالەلیک چاغلریگه حسرت، دوست ویار دیداریگه کویگنلر، قاویشماقنینگ کیفینی تویه-تویه چیقاررردی. برچه اوز وطنیگه قَیتگینچه، پاکستان و ایران کبی طُفیلی و کمیروووچی جانورلرنینگ قولیدن میلیاردلرچه مُفت پول کیتگن بولدی. افغانستانینگ آبادانلیگی، مُستقل بولیشی، اورەتووچی (تولید قیلووچی) و مُرفه بیر اولکه بولیشی، معلوم که بو ایکی شوم قوشنینینگ ایشیگه کیلمسدی. قَیتەدن شوم پلانلرینی عملگه آشیریش اوچون مُفتی، تبلیغی، شیخالحدیث و مولوی قالبیگه تربیەلگن مانقورتلریگه، اولکەمیزنی ناتینچلشتیریش بویروغی بیردی. اسفا که بو بدبخت خلق، کوپ وقت اوتمەی توریب ینه عینی سفالتگه....

„آنه یورتینگ امان بولسه، بیت و بینزینگ سمان بولمس„ دیگنلری دیک، وطنگه کیلگنلر؛ آتەسیدن و آنەسیدن قالگن مُلکلرنی تقسیم ترَکه قیلیب، آتیگه توشگن میراثیدن بیرر بولەگینی اوزیگه اوی سالیب، مینگلرچه اُمید بیلن اوز وطنیده، اوز اُولیک و تیریگی بیلن بیرلیکده یشەماق هیجانینی یشر ایدی. شهرلرده و قیشلاقلرده باشلەگن آبادانلیک، چاروا چیلیک، باغ و ایکینچیلیک دیرکن؛ اونچه هم ایش کوپ ایدی که، کیم بولسه-بولسین قولیدن بیر ایش کیلگن خُلّص بیکار قالمسدی. اُستاغلام نینگ ایشلری باشیدن آشیب-تاشیب کیتدی. اوغلی جُمعەبیک هم آتەسی بیلن ایشلب یوررردی. بیر مرتەسیده اُستاغلام؛ هنوز اون-یاشلریدەگی اوغلی جمعەبیک وبیر

شاگردی بیلن محلەدن بیر بای‌نینگ باغ دیوالریگە پخسە باسردی. بیر محل، مُلادن رخصت بولگن بای‌نینگ قیزی، باغنی کوتیدن اوتیب اویگە کیتدی. جمعەبیکنی آغزی آچیلیب، قیزنی کوزلری بیلن تا اویگچە بدرقە قیلدی. دیوار اوستیدەگی آتەسیگە لای اوزەتیب شاگردلری متوجە بولدی بو منظرەگە:

- اُستا! جمعەبیک اوغلیز بای‌دی قیزینی یاقتیردی خیالیم. بونی هم غمینی بینگ.

- „اوغلیم، تیمنچە قیمە بایگە، مینگە اوخشەب کوتینگ پیشیلر لایگە„ دیب، قولیدەگی لاینی چنان محکم اوردی دیوارنینگ بیقینیگە کە سورەمنگ. سونگرە؛ «جمعەنی غمینی، اول خدا، سارە اوزی بیسین.» دیب قویدی.

- گپیزدی بیلیب گپیرسەیز بومەی می؟ بای‌دی قیزی، مایدی قیزی دیب نیمە دیماغچیسیز؟ بارینگ وقە!..؛ دیب بیلینی لایگە قدەب سوو ایچیش بهانەسیدە اوزاقلشدی.

- ایندی بچە دیگە. مقصد اُستاام؛ „خدا بیرسە، کیمدی اوغلیسن دیمەیدی„. اما سیز بلەلریزدی حقیگە دعا قیلینگ. اولە سیزدی دعاییز مینن کوپ جایلەگە یتەدی؛ دیدی.

کیل زمان- کیت زمان جمعەبیک هم لای‌نینگ تیلینی یخشیلب اورگندی. آرتیق، اوز آتیدە متربس و کوتارە ایشلر آلردی. تینچلیک نینگ کیلتیرگن خیر و برکتیدن یورت بوییچە هرکیم‌نینگ یوزی کولردی.

شیرینگل آپە هم اوغیللری‌نینگ بدبختلیگینی ایل وآغیل، خیل وسیالدن یشیریشگە تشلەشردی. حاجی قربانگە قیزلرینی بیرماقچی بولگنلر، او عربستاندن کیلگندن سونگ قیز بیریشدن تارتیلدیلر. قریناداشلریدن کیمیلری، مراق یوزەسیدن کیلیب کورر و تویدن گپ آچردی: «آپە جاااان! منە حاجی جان هم کیلیب قالدی‌لە. شاید کە بیر مونچە-اونچەنی یغیب-تیریب کیگن بوسەلە. قرەب اولتیرمستن ایاغینی بیران جایگە

بغله‌سه‌یز مـی دیمن؛هـه!» دیـب... اوغلـی حاجـی قربان‌نـی تـوی قیله‌آلسـه، مردم‌نینـگ گـپ وگشـتیگیدن هـم بیغمـراق بولـردی اصلیـده. شـو نیتـده، بیلنـی باغلـب اکه‌لری‌نینـگ جانیگـه بـاردی. اوریشـیب جنگیشـیب آته-میراثیـدن اوز حقینـی آلیـب سـاتدی. پولی‌نینـگ مونچه‌سـیده، حاجـی قربانگـه بیـر سـراچه موتـر آلیـب بیـردی؛ قالگنـی بیلـن تویـی و اویی‌نینـگ غمینـی ییماقچـی ایـدی.

حاجـی قربـان تشـقرگه چیقگنـده، دوسـتلری سـوررردی: «مطعم‌دی کیمگـه سـاتتینگ؟ اقامه‌نـی کیمگـه سـاتتینگ؟ پوللـردی نیمـه قیلدینـگ؟» دیـب... حیات‌نینـگ ایسسیق-سـاویغینی کورگـن حاجـی قربـان، بونـدن سـونگ قمـار و یمـان فعللـردن اوزاق توریشـگه اوزیگـه سـوز بیـردی. مقصـدی، آنه‌سـی آلیـب بیرگـن موتـر بیلـن بیـر لُقمـه حـلال نـان تاپیـب، اوزیگـه حیـات توزمـاق ایـدی. موتریـنـی مزارشریف-سـرپل لَینیگـه تشـله‌ب، یولچـی تاشیماققه باشله‌دی. هیداوچیلیککه یخشـی ایش بـار ایـدی. چونکـه چیت ایللـردن قَیتگنلرنینـگ سـانی کـوپ ایـدی. بیـرده توی و تماشـا بهانه‌سـیده آرزو-هـوس قیلهمـن دیـب شهرمه-شـهر قننه‌گنلـر هـم آز ایمسـدی.

شـیرینگل آپـه، قریناداشـلریدن بولگـن بایمـراد اکه‌نینـگ قیـزی قندیـگل بیگیمنـی اوغلیگـه سـاوچیلیک قیلـدی. بایمـراد اکـه ایسـه نیچـه کونلیـک وقت ایسـته‌دی؛ «بونـی، اویده‌کیلـه مینـن بیـر مصلحتلشـه‌ی» دیـب. بـو فرصتـده، حاجـی قربان‌نینـگ خـوی وخاصیتینـی هـم تیکشـیریب چیقماقچـی ایـدی؛ عجبـا آلدینکـی قربـان مـی ایـدی؛ یاکـه اصـلاح بولگـن مـی ایـدی؟ بیـر قیناتـه صفتیـده بوکونگـی حاجـی قربان‌نینـگ کرکترینـی اوز کوزلـری بیلـن کورمـاق ایسـتردی.

حاجـی قربـان اوزیگـه سـوز بیرگیـچ، آلدینکـی شـوقی دوسـتلریگه قوشـیلمس و قمارخانه‌سـی بولگـن کوچه‌لـردن دغـی اوتمسدی. اونـی تکـرار بـو نرسـه‌لرگه تشـویق قیلگنلرگه: «ایشـیم-کوچیـم بـا. مینـی تینـچ قویسـه‌یله کـوپ خـوش بوله‌مـن» دیـب

نازیکچه اولرنی اوزیدن اوزاقلشتیررردی. بایمراد اکه؛ حاجی قربان حقیده کیمگه سورهسه، هرکیمدن اونینگ بوتونلهی اوزگرگنینی ایشیتردی. عِلمینی کیلتیرگندن کیین، قیزی قندیگل بیگیمنی حاجی قربان بیلن اوینهلتیریشگه راضی بولدی. فقط بیر شرطی بار ایدی بایمراد اکهنینگ؛ شیرینگل آپهنینگ کتته قیزی گُلدانه بیگیمنی، اَلیشتی اولهراق اوغلی قرهبایگه ایستردی. بو تکیلف شیرینگل آپهگه، „بال قوشیلگن قیماق„ دیک مزه بیردی. انه؛ „اتهله بوسین، توی بوسین„ دیگن شیرینگل آپهگه خدا بیردی. ایندی قولیدهگی تورت تنگهنی، مردم وسیال دیب تاکه سماندهی ساوریرمسه قویمسدی. ذاتن نقدی قَلیندن (مَهر) بیغم بولگندی. بیرکون حاجی قربانگه:

- ایرته بولهمی، ایننین بوله می؛ قچن که بیکار بوسنگ، بیزدی مزارگچه بیر آلیب با اوغلیم! بیلهسن-کو اوکهنگ کینجهتایدی باشی سخی-جانگه اَیتیلگن. یاشی هم الم-جان بولدی. یالی(کاکلی) اوزهب بیلیگچه توشیب کیتیپتی. بیر باریب اوشهنی قیرقیب کیلهیلی اوغلیم!

- سیز سرگردان بولیب یورهسیزمی آنه جان. جُمعه کونی مکتبی هم رخصت. اوزیم آلیب باریب، یالینی قیرتیریب کیتیرهمن.

- وی! سین توزی میسن اوزی؟ اونداغ هم بوسین می؟ مینی هم اَیتیلگن نذر و نیازیم با. گپتی کمهیتیر، دیگنیمدی قِی...

- مَیلی، نیمه دیسهیز اوشه. تیار بولیب توریله خی جُمعه کونی باریب کیلهبیز...

شیرینگل آپه، پولنینگ یریمینی نُوگیله رومالیگه قتتیق اورهب توگدی. بیر باش ایچکی هم ساتیب آلدی. کتته بیر پتنوس تولهسی سوزمه و قتلهمه پیشیردی. بیر قول رومالچه-تاققی و ایشتانباغ تیارلب قویدی. جُمعه کونی ایرتلهلب مزار تمان جونهگینچه، حاجی قربان:

- هی! بو ایشکینی نیمه قیله‌سیز؟ بییردن اورگچه قندا آلیب کیته‌من بو جانوردی؟ کیچکینه موتورده اوزیبیز ایللە سیغه‌بیز.

- مینی ایشلریمگه ارەلشمه! تیق شو ایشکینی موتردی کوتیگه؛ دیب حاجی قربانگه قولاق سالمەدی. ایچکینی مەمەله‌تیب موترنینگ تولبکسیگه تیقدیلر. آنەسینی، کینجەنی و گُلدانەنی آلیب یولگه توشدی. یول بوییچه زیارتگه بولگن اخلاصیدن، بیلگن دعالرینی بیرمه-بیر اوقیردی شیرینگل آپه. حاجی قربان هم اوکەلری‌نینگ سیقیلمەییشی اوچون، بوندن آلدین بو یوللرده یشەگن خاطرەلرینی قصه قیلیب موترینی هیدەردی. آنه-یوللر هنوز تمامن اسفالت بولگنی یوقدی و ایشلری دوام ایتردی. اوچ ساعت دیگنده مزارشریفگه یتیب باردیلر. حاجی قربان، موترینی روضەنینگ یقینلریده پارک قیلدی...

شیرینگل آپه، تاقفی-رومالچه و ایشتانباغ کبی ذاتلر اورەلگن پندەکینی اوزی کوتاردی. سوزمه و قتلەمه پتنوسینی هم گلدانه بیگیم آلدی. ایچکی‌نینگ ایپی کینجەبیک نینگ قولیده و حاجی قربان ایسه ایچکی‌نینگ آرقەسیدن چهچەلبان سوریب- ایتللب روضەگه کیردیلر. روضەنینگ ایشیگیدەگی چلپەیخور ایشانلر، شیرینگل آپەنی و بالەلرینی کورر-کورمس، تیورەلرینی چیرچیغدەی باسدی. ایچکی بیلن پتنوسدەگیلرنی شوندقگینه چلپەیخور ایشانلرگه بیردی. تغین کینجەبیک نینگ یالینی ایشانلرنینگ کتتەکانی قیرقدی. شیرینگل آپه، قولیدەگی پندەکینی اوغلی‌نینگ یالنی قیرققن ایشانگه هدیه قیلدی. اوندن سونگره برچەسی روضەگه کیریب زیارت قیلیب چیقدیلر...

بیر تماندن انقلاب، باشقه تماندن انقلاب‌نینگ کیلتیرگن قشاقلیگی. شوندەیین تعلیم وتربیه زیربناسی‌نینگ اولکه بوییچه ییقیلیشی و نتیجه اعتباریده، خلق‌نینگ عموماً جاهل قالیشی... یریم عصرلیک بیر ییقیم‌نینگ، بیر توپلیم‌نینگ روح و روانیگه آچگن کور-یارەلری، تیزبئریده و شاید هم هیچ قچان

ساغه‌لمس ایدی. چونکه هنوز هم خلقیمیزنی بیله-بیله چاغداش علملر و بیلیملردن (هرتورلی نعمتدن) محروم توتیش اوچون، بیرخیل انگریز جاسوسلری، انسانلیک خدمتی اوچون ایجاد بولگن امکانلرنی خلقیمیزگه حرام کورسه‌تیب یساقلشگه دوام ایتردی. نتیجه‌ده محروم و دردلی خلقیمیز، شفا اوچون داکتر و دواگه ایمس؛ مُزخرافاتگه، باطل اینانچلرگه، زیارتگه، تُمار، تعویذ، دَم، کوفله‌تیش، کوچیر، باقیم، چلیغ، چهل-یاسین، ایشان، خوجه، مُلا و پیر کبی ذاتلرگه چاپردی. مُفت ییب اورگنگن مُفلسلر، کتته بیر خلق‌نینگ جهالتینی فرصت بیلیب، افلاس مسلَکلرینی نسل اندر نسل اوز بالەلریگه میراث قویردی. آتی وذاتی بیلینمه‌گن هر بُرچَکده زیارت آتیده بیر دونگه‌له‌ی و گُنبد کورسنگیز؛ ایشاندن، درویشدن، مداح و تیله‌نچیدن تولە ایدی... شیرینگل آپه، حاجی قربانگه:

- بله‌م! بیزدی، مزاردی بازارلریگچه بیر آلیب با قنی. یخشی طلا بازاری باردیر، یخشی بزازلیلری باردیر. ایندی کیگن اکنبیز بیر کوره‌یلی قنی...

- بزازلی مینن طلابازارگه کلّه پیشیریب قوییب می؟ منه چرباقه اولتیریب مونچه دم آله‌بیز. کیین چیغیب بیران جایدن نان یيبيز. اونده‌گچه هوانی زهری سینه‌دی و کیچ قامسدن یولگه توشه‌بیز.

- اوب-باااا، ینه باشله‌دینگ می؟ گپتی وختی ایمس. یوری دمگه توش. سین دیگنیمدی قِی.

حاجی قربان هم مجبوراً آنه‌سینی و اوکه‌لرینی آرتیدن ایرگشتیریب بازارگه چیقدی. ایلک طلابازارگه باردیلر. شیرینگل آپه نُوگیله-رومال‌نینگ توگیندینی آچدی؛ چیرایلی آلتین تاقینچاقلردن کیلینی‌گه و قیزیگه بیرر سیت آلدی. سونگره طلابازاردن چیقیب قیزی گلدانه‌گه جهیزلیک منتوقزان، بُخارقزان، نیچه درجن قاشق-پنچه وآشخانه وسایلی آلدی. آلگنلرینی، حاجی قربان و کینجه‌بیک ایلتیب- ایلتیب موترگه قوییب کیلردی. او ییردن چیقیب بزازلیکگه باردیلر

و کورپه توشکلیک قُماش آلدیلر. مولاعلی مارکیتی‌گه کیریب قیزلریگه بوت و ایتیک آلدی. کینجه‌خان هم اوزیگه کئرمیچ، توپ، دریشی، گوملک وبایسکیل آلدیردی. ایندی ایسه، بونچه سودا ساتیقنی قنداق قیلیب آلیب باریش قیغوسی باسگندی قربان اکه‌نی. سراچه‌نینگ آرقه‌سی جهیزلیک اشیالردن لیق تولدی. بایسکلنی موترنینگ اوستیگه باغله‌دی. آنه‌سینی ایلگریگه و اوکه‌لرینی آرقه اوریندیقلارگه اوتیرقیزدی. قُماشلرنی و سینه‌دیگن نرسه‌لردن بیر مونچه‌سینی قوچاقلریگه آلدیلر. اشیاءلرنی ساغ- سلامت آلیب باریشلری اوچون موترنی آرام- آرام هیده‌ب، شام اذانیده اویگه یتیب باردیلر.

بایمراد اکه‌نینگ قولی آزگینه تار بولگنی سبب، اوغلی قره‌بای بیلن گلدانه‌نینگ نشان تویینی تیره‌مه-گچه ایرته‌له‌دی. اما شیرینگل آپه، میراث پولیگه غرره بولیب، درحال اوغلی نینگ نشان سَرشته‌سیگه باشله‌دی...

„ایل اُولر، قاعده قالر„ دیگنلری دیک شیرینگل آپه، آرزو-هوس قیلیب ایل-آغیلگه کتته‌کان توی بیردی و قرس- سالدی قاعده‌سینی اوتکزدی. ایری‌نینگ کوتارگن مونچه اونچه قرضینی هم تولب بار-یوق پولنی توگه‌تدی. حاجی قربان‌گه حویلی‌نینگ بیر بُرچَگیدن بیر جاینی کورسه‌تیب؛ „آت آلمسدن آلدین، آخورینی توزه‌تیش کیره‌ک„ دیب بیر-ایکیته تام سالیشینی ایسته‌دی.

حاجی قربان هم هیداوچیلیکدن قولیگه توشگن پولگه خشت، سیمنت، تاش و ریک آلیب تشله‌یبیردی. آته‌سی‌نینگ اُستا آشنالریدن بیری، بیکار بولگن وقتلریده کیلیب حاجی قربان‌نینگ تاملریگه ایشلردی. باشقه تماندن، کتته تویی اوچون هم پول بیریکتیریشی کیره‌ک ایدی...

رمضان‌اکه هم بیر آشناسی‌نینگ واسطه‌سی بیلن خارجی بیر مؤسسه‌ده، کیچه تمانیدن قوریقچیلیک بابیده ایش تاپگندی؛ اوشه بیرگه باریب کیلردی. ایرانده‌لیگیده قمار قرضینی تولش اوچون بیر دانه گُرده‌سینی ساتگندی. عینی

زمانده تریاک و سگرت طُفیلی شیمه‌سی اوزیلگن رمضان‌اکه، آغیر ایشلرده بولمسدی. وطنگه قیتگیچ؛ آته‌سی واکه‌سی‌نینگ جانکویرلیک اولگیریشی بیلن تریاک اعتیادیگه سونگ بیرگن بولسه هم، سگرتنی قویییره‌آلگن یوق ایدی. شونچه ایدی که قوُریقچیلیک ایشی راحتراق ایدی؛ آقشم بارر و ایرته‌لب کیلردی.

جُمعه‌بیک هم پخسه دیوار اُستاسی بولیب ایشدن-ایشگه چاپردی. بُلوغت آه‌لریدن اوست دوداغی‌نینگ آرقه‌سی یانیب قرا بولگن جُمعه‌بیک، „بویداقلیک پاشالیک„ دیب؛ آشنالری بیلن ایش، گیزمه و گشتک قیلیب اوشبو دوران‌نینگ کیفینی چیقاررردی. باله‌لری‌نینگ ایش-کوچگه کیریب آلیشلری، اُستاغلام‌نی آزگینه راحتلتگندی. روز و روزغاری یخشی بولسه هم، بیچاره‌نینگ تاپگینی خاتینی قولیدن تارتیب آلردی. قیزیگه جهیز، کیلینیگه و اوغلیگه اُوی، آرزو-هوس دیب خرچلردی. کینجه‌بیک هم مکتبدن- کورسگه، توپالاندن- توپگه بایسکل چاپتیررردی. بختیده‌گی آنه‌سی‌نینگ سایه‌سیده، آیده بیر خامک-یقه اوستیباش تیکتیریب کییردی و کاکللرینی تره‌ب بیخیال یورگندی. شیرینگل آپه هم هییتلیک، نوروزلیک، قاپ-تگی، ینگیلیک کبی تورلی بهانه‌لر بیلن بیر ایاغی بازارده، بیری ایاغی قوده‌سی‌نینگ ایشیگیده سرگردان ایدی...

***

تورموش قوریش؛ چاغی یتیب کیلگن بولسه اگر، انسانی بقا و اجتماعی حیات‌نینگ اینگ اونوملی اساسلریدن دیر. افسوس که انسانلیک تاریخی بیلن تینگ بولگن بو توره، میلیاردلرچه تکرار و دنیا قدر تجربه بیلن هنوزهم کوپینچه توپلیمده بولمنغور قاعده‌لر کیره‌گی ناتوغری شکلده یشه‌نیب توره‌دی...

غُربتدن قیتگیچ باشی جایگه توشگن حاجی قربان، اوتتیز بهارنی قیش آیله‌گندی و آرتیق، تورموش قوریب عُهده‌سیدن

چیقیب بیلیش ارادەسیگە ایگە ایدی. موترچەسی بیلن هرکون بیر یول مزار باریب کیلردی. یولچیلرینی توشیرگندن سونگ تا قیتیش سِرەسی کیلگینگچە، موتری بیلن مزار شەریده تاکسیچیلیک قیلردی. حلال محنت قیلیب روزغار خرچینی تاپردی. تاملرینینگ ایشی، کوندن-کونگە ایلگری باررردی. شونینگ دیک؛ تویی اوچون هم پول سَرِشته قیلردی. مسلگی کیرەگی، هرتورلی کیشی بیلن مُخاطب بولگنی اوچون منطقلی و اورینلی گپیریشنی اورگنگندی. اجتماعی اخلاقینی توزەتیب، اوزیگە عالی بیر شخصیت قزاندیرگندی. او عربستانده ایکن، اونگە قیزلرینی بیرماقچی بولگنلر، ایندی حاجی قربانینینگ اوی-جاییگە باغیلق بولیشینی کوریب، سوزلریدن قَیتگنلری اوچون پشیمانلیک برماغینی تیشلردی...

بیزنینگ توپلیمده؛ پاتیه-بولگن بعضی یاشلریمیزگە تانیلگن حق و شانس، قاچیب-قورەب قَلیقده بارەآلیشی دیر. بو بختگە ایگە بولگن حاجی قربان، جُمعه آقشملرینی „ایپ بیلن تارتردی„؛ قندیگُلنینگ آی یوزینی کورماق و یاقیملی سیسینی ایشیتماق اوچون. پنچشنبه کونلری مزاردن قیتگینچه، چیرایلی ساوغەلر آلردی سیوگیلیسیگە. قلیغیگە بولگن بو عشق و سیوگیسی، بی-ریا علاقەسی و جنتلمن نزاکتی، خواه-مخواه محلەدەگی باشقه عایلەلرنی رشک ایتیررردی. قندیگُل اوزیگە اوخشەگن پاتیه-خوانده دوگانەلری بیلن اوچرەشگنده، پاتیه-دورانلرینینگ آقیمینی اوز ایچلریده هیجان بیلن گپیرر ایکن؛ دوگانەلری، بو جُفتنینگ عشقیگە حیرانلیک تویردی. حالنکە اُولرنینگ هم نامزادلری، سَرە، شیک، یاش و کیلیشکن بیگیتلردی. ایش-کوچ دیسنگیز اگر، آتەلرینینگ یانباشیده دوکان وکارخانه ایشلەتر ایدیلر. اصلیده؛ هر بیرتەسی اوشبو قیزلرگە یانیب-کوییب عاشق بولگن و آتە-آنەلرینی ییغلب-سیختب ساوچیلیککه یوبارگندی. بونگە رغماً نامزادلریگە قرشی مهر ومُحبتدەگی یترسیزلیکلری، اولرنینگ سیوگی و اِیرلیک بُلوغتیگە، دیمک هنوز ایرمەگنیگە دلالت قیلردی.

حاجی قربان اکەنی باشقه بیگیتلردن فرقلی قیلگن

نرسه؛ یاشی، تجربه‌سی و باشی ایدی شاید. او، هرقنچه کیم کیچیکلیکدن ناکاره اوسگن بولسه هم، غُربتگه چیقگیچ باشیگه کیلگنلر وکورمه‌گن کونلرنی کوریشی، اونی اززانچه تربیه‌لگندی. او، عربستانده یخشی ویمان کونلر اوتکزیب، آچلیک وتوقلیکنی توبیگچه یشه‌گندی. حسرت و ساغینچ طُفیلی، وطن قدرینی وعایله قیمتینی هم بیلیب آلگندی. نهایتده شونی پیقه‌دی: اگرکه اوز حیاتینی اوزی توزه‌تمسه؛ بونی، اونگه هیچکیم هیچقان ارمغان قیلمسدی.. بیر قتله قندیگل بیگیم قلیغیگه، دوگانه‌لری‌نینگ اوز نامزادلریدن قیلگن شکوه‌لریدن سوز آچدی. یارینی ایشیتگن حاجی قربان:

- اوکه‌لریم، تا که مینی یاشیمگه کیرمه‌سه، تا که عایله مینن وطندی قدرینی بیلمه‌سه، بیر اکه بولیب اوینه‌لیشلریگه رضایت بیرمیمن؛ دیدی. قندیگل، درحال نامزادی‌نینگ سوزینی کیسیب:

- اوندا بوسه، نیمه اوچون گلدانه آپه‌مدی توبیگه قرشی تورمه‌دیز؟

- آنه‌مدی-کی یخشی تانیسیز! ته‌ویغینی بیر لینگی با. اما ینه هم سینگلیم گلدانه ایگیرمه‌سینی آشتی. عقل و أیسی چققان، اوی ایشلریده چیبر و قولیدن بیر ایش هم کیله‌دی. کاشکی توی قیلمه‌یشی اوچون بیران بهانه‌سی بوسه‌یدی. کاشکی بوکونکی شرایط، بوندن اون-ییل آلدین کیگن بوسه‌یدی، مکتبگه قویسک اقلاً لیسه‌نی اوقیب چیقردی. بوکون، فاکولته‌نی بهانه قیلدیرر ایدیم و اونی بو یولدن آلیب قویردیم. ماسترلی و اوندن هم تیپه‌راق سَویه‌لرگه چیقیشی اوچون آرقه‌سیگه توررردیم. نیمه قیله‌ی که اونداغ بیر شانسی یاغ. ایندی که بوگن ایش بولدی. اقلاً یاشی-باشی جایده. اُمید قیله‌من، بو تورموش اونگه ینگی بیرحیات بخشیله‌یدی. مینی مخصدیم ایرکه‌یله. بیله‌سیز می؛ مین اوتمیشیمدن اونچه هم شرمنده‌من که، سوره‌منگ. اما آگن درسلریم اوچون همه‌سیدن راضیمن. آنه‌م، بوبه‌مدن توشگن میراثینی ساتیب مینگه بیرحیات توزیب بیردی. اما

بونگه اوکه‌لریمدی هم حقی با. البته که حیاتیم بوییچه اولرگه قولیمدن کیگن یاردمدی ایه‌میمن. فقط، هرنرسه‌دن آلدین اولر دنیانی ایسسیغ سه‌ویغینی بیر قلله هم بوسه تادیب کورسین خاخلیمن؛ دیدی.

کونلردن پنجشنبه ایدی. ایکی خاتین، آته و اوغیل تورت کیشیلیک بیرعایله‌نی آلیب مزارگه جونه‌دی. اوزون یول بوییچه قصه‌لشیب کیتر ایدیلر. قربان اکه‌نینگ قبتالیده، یعنی دمه‌گی اوریندیقده عایله‌نینگ ایرکگی اوتیرگندی:

- بله‌م! سیزدن بیر خواهش قیسم میلی می؟

- بی ملال آته خان. ایته قالینگ!

- بیزله، مزارده‌کی بیر مُلانی قاشیگه باراتتیی دیسه‌یز. سیزگه زحمت بومسه، بیزدی اوشه آدرسگه ایلتیب توشیرسه‌یز یخشی بوله‌دی. ایشیبیز خلاص بوگینچه دیسه‌یز، ینه سیزگه قونغیراغ قیله‌بیز. ساره کیلیب بیزدی روضه شریفگچه بیر آلیب بارسه‌یز، روضه‌نی هم بیر زیارت قیلیب چیغسه‌ی یمان بومه‌یدی دیسه‌یز.

- بوله‌دی آته‌خان. موتر اوزلریزدیکی. قیرگه بارماقچی بوسه‌یله مین خذمتده. ایشلریز خلاص بوگیچینگه، الو دیسه‌یله بولدی؛ دررو یتیشیب کیله‌من. روضه‌گه هم آلیب باره‌من. ینگه‌لریمدی بازارگه ایشلری بوسه، اونی هم حل قیله‌بیز؛ دیدی.

- برکت تاپینگ اوغلیم. خیر کورینگ.

- ملال کیمه‌سه بیر نرسه سوره‌ماقچی ایدیم. خیریت می اوزی، مُلاگه نیمه دیب باراتتیله؟

- منه اوغلیم مینن کیلینیمدی دیسه‌یز، اوشنگه اوقیتکنی آلیب باراتتی.

- نیمه بوگن اینیم مینن کیلین ینگه‌مگه؛ دیب، آینه‌دن

آرقه‌ده‌گی ییگیتگه قره‌دی و اونگه: «خیریت می اینیم؟» دیدی حاجی. ینه آته خان دوام ایتدی:

- سیز خو ایندی اوزییزدن سیز اوغلیم. بیله‌سیز که بیزلرده جوده یمان بیر خاصیت با دیسه‌یز! منه بیر هفته آلدین دیسه‌یز، بله‌لردی توینی اوتکزیب آلدیی. نکاح بغله‌گینچه دیسه‌یز، قیسی منافق اوغلیمدی ایرکه‌یلیگینی بغلب تشلبتی. بقه-وقه سوره‌ب شوره‌شتیریب کوردیی. ساغ بوسین بیر ایکیته، مزارده شو بلانی آچه‌یکان زور بیر مُلا بار اکن، اوشه‌نی آدرسینی بیردی. اوشنگه باراتتی دیسه‌یز.

- خدا اوندا فاسدلردی اوز قهروغضبیگه آسین. بیر وختله، شوندا نرسه‌له باردیب ایشیتکندیم. اما هنوزگچه کورگن یاغیدیم. منه ایندی بونگه یم شاهد بولدیم توبه. سیله تشویش قیمه‌یله، خدا اوزی شفا بیره‌دی ان‌شاالله. ایسن-امان باریب قَیتسه‌ی، بخیر همه نرسه یخشی بوله‌دی...

حاجی قربان یولچیلرینی ساغ و سلامت مزارشریفگچه آلیب باردی. اولرنی مُلانینگ ایشیگیگه توشیریب، اوزی تاکسیچیلیک ایشیگه کیتدی. بوکونگی وضعیتنی کوریب یوره‌گیگه بیر قورقیش کیردی. چونکه اونینگ هم نیچه وقتدن نری تیره‌مه کیرگینچه نکاح تویی بولردی. ذاتن جُمعه آقشمی ایدی و قلیغ بهانه‌سیده، ساغینگن یارینی کورگنی باررردی. مزارشریفدن مونچه ساوغه-ساتیق آلدی. کون بوییچه؛ «ایرککلیکنی باغلب تشلش» دیگن گپ، بیر دقیقه بیله أیسینی تینچ قویمه‌دی. توشونیب اویله‌ماقدن باشی قاتیب کیتدی. پیر پیت، یولچیلریدن قونغیراق کیلدی. باریب اولرنی آلدی و زیارتگه آلیب کیلدی. زیارتدن کیین اولرنی بیرآز مزارشریف شهریگه چکر بیردی. هنوز توش وقتی بولسه هم، یولچیلری نینگ ایسته‌گی بیلن توریب قَیتدیلر. بعضاً بیران عایله‌نینگ سفرینی دربست آلگنده، اولرگه آشیری درجه نزاکت کورستردی. عادی یولچیلردیک بندردن کوتاریب، بندرگه توشیرمسدی. اوزاق-یقین دیمسدن تا اوییگچه

حتی که قیشلاقلریگچه ایلتیب توشیرر؛ سونگره قَیتردی. کون، حلی وقت ایدی. سینگلی و آنه‌سی، ینگی توریب قزان تباق قیلیشگه باشله‌گندی که حاجی قربان تاپیلیب باردی. آنه‌سی:

- اوغلیم! هرکون مونچه وخت کیمس ایدینگ-کو؛ یاکه بوکون کیتکن یاغ میدینگ؟

- مزارگه باریب کیلدیم آنه جان. بوکون بیر عایله‌گه دربست ایدیم. قیسی بیر مُلاگه بارماقچی ایدیلر؛ اوشنگه آلیب بارگندیم. ایشلری خلاص بوگینچه ده آلیب کیلدیم.

- اله-بوله گپ اوچون هیچکیم توریب مزارگه مُلاگه چاپمه‌یدی؛ جادی مادی بوگندیر بیچاره؟

- جادی می، مادی می نیمه بیله‌ی. مخصد بیر هفته آلدین نکاح قیگن اکنله. نکاح بغله‌گینچه قیسی بیری کیاودی بغلب تشله‌بَکن.

- ویییی بیچاره. خوشدارلری کوپ بوگن قیسی قیزدی آگن اکن ده. قیزدی آلالمه‌گن اویی‌کویگیرله، شوندا یمانلیغدی قیله‌دی... ایی اوغلیم! قنچه احتیاط قیسنگ-قیگین، یمانلیغ قیله‌یکان تاپیلمه‌گیرلر، ینه یمانلیغینی قیله‌دی. راستینی سوره‌سنگ بله‌م، مینی هم سینی اوچون شوندا بیر تشویشیم با. ان‌شاالله که نکاح بغلنگینچه، دُشمنلریبیزدی خدا کور قیله‌دی. أیسیمگه سالیشینگ یخشی بولدی. مینم شونی اوچون، سینگه بیرگپ اَیتماقچی ایدیم اوغلیم. ینه هم؛ خوشی سین قبول قِیمیسن دییب ترتلیب توربیدیم. بی-ازو هر جُمعه اخشمی قلیقه باره‌سن کو اوغلیم. شونداغ بلالرگه قامه‌ییشینگ اوچون نکاحدن آلدین خاتینینگه یقینلشیب آسنگ می دیمن؛ هه؟ تویدن آلدین شونداغ قیسه، نکاح بغله‌گینچه هیچ قندا دعا وجادی تأثیر قیمه‌یدی دیب ایته‌دیله. شونداغ قیگنلردی همه‌سی راضی.

- بونی، کیلینیز قندیگل قبول قیله می دیسیز؟ قبول قیسه هم، بو ایشتی عاقبتی هیچ یخشی بومه‌یدی آنه. آته‌سینی

اوییده خداینکرده قننی شیشیب قاسه چی؟ مردم نیمه دیدی؛ دیب عاقبتینی اویله‌دی.

حاجی قربان حمامگه کیریب چومیلیب آلدی و تازه اوستیباشینی کییب چیقدی. شامنی قرانغه قمره‌گنده، باغ‌نینگ ایته‌گیدن اوتیب قیناته‌سینیکی‌گه باردی. قینانه‌سی، کیاوی‌نینگ کیلیشینی بیلگنی اوچون یخشی نرسه‌لر پیشیریب قویگندی. مخصوص تامده قللیغی بیلن نانلرینی ییدی و چای ایچیب قصه‌گه کومیلدیلر. حاجی قربان، قللیغیگه بویاقدن-اویاقدن گپ آچیب، گورگنلرینی و ایشیتگنلرینی آیتماققه باشله‌دی. میده-میده، گپنی کیلتیریب بوکونگی عایله‌نینگ ماجراسیگه باغله‌دی. قصه‌نی قیزیقیب ایشیتگن قندیگل، اوزی‌نینگ هم اوشبو توغریده اندیشه‌لی بولگننی سُویله‌دی. ایکله‌سی مسأله‌نی اوزون-تیرین توشونیب، هر تمانینی اویلب گپیرر ایدیلر. قندیگل بیگیم:

- تاملریزدی ایشی هنوز چله، قولدن چیققنی یاغ. تویدی اویله‌سه‌ی، ییغیب-تیریب آله‌یکان اونچه پولییز هم یاغ. موندا بیر ایشتی قیسه‌ی، خدا-سقله‌سین آته‌مدی اوییده آغیر-ایاغ بولیب قاسم، کتته شرمنده‌لیک-کو! بیر نرسه بوگندن نری تویی‌بیزم کیشکه قاسه و کوندن-کونگه، قننیم هم کتته بوله‌یبیرسه „مردمدی آغزیگه سققیز بوله‌بیز-کو„. اگه بو ایشتی قیمه‌سه‌ی؛ اوففف!.. بدبین دُشمنلرییز سیزدی بغلب تشلسه قندا قیله‌یکنبیز؟.. خی سیز تشویش قیمنگ جانیم. آلی تویگچه کوپ وخت با. تویدن آلدین حتمن بیران تصمیم آله‌بیز؛ دیب سیوگیلیسی‌نینگ کونگلینی کوتاریب قویدی. بیربیراوینی سیوگن ایکی کیشی آرەسیده فانتزیلردن سوز آچیلگنده، کیم بولسه-بولسین انسانی تویغولری قوزغه‌لەدی. „بشر-ششر„ دیگنلری دیک „انسان-اوغلی خام سوت ایچکن„ بیر مخلوق اخی. ایکله‌سی هم شهوت باسقیسی‌گه چیده‌آلمه‌ی، اوره‌لیب آلدیلر.

گرچی عایله‌لر؛ نشان تویدن کییِن کیاونینگ قللیققه باریش-کیلیش مسأله‌سینی بیلگنلری اوچون، نشان مراسمی

زمانیده مُفتی، مولوی ویا امام، بولردن قیسی بیری بولسه بولسین او ییرده‌گی حاضر کیشیلرنینگ حضوریده، نکاحنی باغلب قویه‌دی. فقط سُنتی بیر توپلیم ایچیده کیم دین، کلتور و تورەلر، انسانلرنینگ حیات طرزیگه اولچک تعین قیله‌دی؛ بیر قیزنینگ آته‌سی اوییدن آغیر-ایاق چیقیشی، محله‌ده یمان گپلرگه و دیدیکودیلرگه (غیبتگه) سبب بوله‌دی. یوقسه، کونیمیزده یُوکلنیشدن(حمِلدن) قورینیش اوچون تورلی یوللر موجود. فقط، ینگیلیکلرگه قرشی تورگن و سُنتی عادتلریگه ایسه جانلری بهاسیگه هم بولسه آرقه چیقیب، دنیانینگ حقیقتلریگه و امکانلریگه باش ایگمه‌گن خلققه، تتی (اصلا) گپ اورگته‌آلمه‌یسیز.

توی قیلگن هرجُفت‌نینگ، درحال باله دنیاگه کیلتیریش کبی بیر مسؤلیتی بولمه‌گن دیک، بونگه هیچ قنقه رسمی بیر قانون ویا دینی بیر قاعده هم یوق. انسان-اوغلی‌نینگ نفسانی ایستک تطمینیدن قطع نظر، ایکی یاش‌نینگ توی قیلیشی، البته که اجتماعی بیر وجیبه و نسل-بقاسی اوچون بیر فریضه‌دیر. اما فرزند دنیاگه کیلتیرمسدن آلدین، کیمی اونوملی موضوعلرنی توشونیش، ینگی قوریلگن عایله‌نینگ ساغلیکلی دوامی اوچون یررلی دیب اویله‌یمن. اورنک: جُفتیمیزنینگ بیرینچیدن اوز ایاقلری‌نینگ اوستیگه توختەییشلری و سونگره ایسه باله مسؤلیتی‌نینگ عُهده‌سیدن چیقیب بیله‌جک آته‌لیک و آنه‌لیک بُلوغتیگه ایرمه‌لری کیره‌ک...

قیسقچه‌سی؛ شو کنترولسیز دنیا نفوسی‌نینگ یره‌تیب تورگن فلاکتلری نتیجه‌سیده، بو موضوعده چیندن هم ششمسلیک کیره‌ک. اما بیزنینگ سُنتی توپلیمده، یمان قاعده‌لرنینگ حتی که قویریقلیسی بار. توشونینگ! هیچبیر جُفت؛ ولوکه اوقیب پاس قیلگن بولسین، دنیانی گیزیب و اینه‌لیب، هرنرسه‌نی کوریب- بیلیب و اورگنیب کیلگن بولسین فرق قیلمه‌یدی؛ توییدن اعتباراً باشله‌یدیلر «بیران دره‌ی با می؟» دیب سوره‌ماققه. اگر اوییگیزده تورسنگیز، تورته کُوینه (کهنه) کمپیر کیلیب قولاغینگیز توبیگه: «بیران دره‌ی

بـا مـی؟» دییـه- دییـه تینتـک قیلـه‌دی. اگـر کوچه‌گـه چیقسـنگیز، یولـدن اوتیـب تورگـن تانیـش- ناتانیـش چادر-پرنجیلـی بیـری، چادرینـی آسـتیدن عینـی گپنـی سـوره‌یدی. برچه‌نـی کـوزی کیلین‌نینـگ آغزیگـه؛ قوسـماققه باشـله‌له‌دی مـی، یـوق مـی؟ بـاش قرانغه‌لیـک شـکایتی بـار مـی، یـوق مـی؟ قرنـی شیشـماققه باشـلب مـی، یـوق مـی؟.. حقیقتـدن „شـهرنینگ ایشـیگینی قبـه‌ش قولـه‌ی یـو، لیکـن انسـانلرنینگ آغزینـی توتیـش امکانسـیز„ دیگنلـری بیچیـز ایمـس ایکـن. جُفتلرنینـگ پلانلـری اولرگـه هیچبیـر معنـا تاشـیمه‌گنی دیـک؛ نزاکتـاً سـیزگه اویلـب کوریـش فرصتـی هـم تانیمه‌یدیلـر. درحـال؛ مُـلا، خوجـه، تعویـذ و تُمارگـه باشـله‌یدیلر کـه، کیلینلـری ویـا قیزلـری بیـر کیچـه‌ده یوکلنسـین...

تاملرنینـگ ایشـی انچـه ایلگـری بارگنـدی؛ اگـر اُسـتا هـه دیسـه، آز وقتـده قولـدن چیقـر ایـدی. فقـط تـوی اوچـون کیره‌کلـی مقـدار هنـوز تیارایمـس ایـدی. کورینـگ کـه قندیگل‌نینـگ „قورققنـی باشـیگه کیلـدی„ یـو آغیر-ایـاق بولیـب قالـدی. کونـدن-کونگـه قرنـی شیشـیب بـارردی. جُفـت؛ نامزادلیک‌نینـگ شـیرین دورانـی اویاقـه تورسـین کیـم هنـوز بیربیراوی‌نینـگ فرقلـی خـوی وخصلیتـی بیلـن دغـی توزیـک تانیه‌آلمسـدن، تاپیلگـن بالـه باعـث روحـی و روانـی بیـر قیینچیلیککـه قالدیلـر. بونـدن آلدیـن قلالیـق بهانه‌سـیده هـر کوریشـگنلریده، گـوزه‌ل و شـیرین مُحبتلـر قیلـر ایکـن؛ آرتیـق خلق‌نینـگ گپـی، توی‌نینـگ تیـزراق قیلیـب آلیـش غمـی، تاملرنـی تیـزراق قولـدن چیقریلیـش قیغوسـی، بالـه توغـر-توغمـس اونینـگ مصرفلـری و مسـؤلیتلری کبـی تشویشـلر بیلـن اوتـر ایـدی اوچره‌شـوولری...

موسـوملردن گُـوز و آیلـردن میـزان ایـدی. حاجـی قربـان، نهایتـده اوپینـی توزه‌تیـب آلـدی. امـا تـوی اوچـون چونته‌گـی بـوش ایـدی. بیچـاره قندیـگل، شیشـگن قرنینـی آرتیـق یشیره‌آلمسـدی. وضعیتگـه متوجـه بولگـن بایمـراد اکـه، قیزینـی اوریشـدی و کیاوینـی باشـقه کیلگنـی قویمـه‌دی. بیرکـون، اُسـتاغلام‌نینگ یانیگـه کیلیـب اچچیـغ بیلـن: «ایندی کیلیـب، امانتیـزدی آلیـب کیتینـگ» دیـدی.

بالـه، آنـه قرنیده بیش-آلتـی آیلیـک بولگنـدی. رمضان‌اکـه ایسـه آلگـن معاشـلرینی، جُمعه‌بیـک هـم باریـوق پولینـی اورتـه‌گـه قویـدی. اُسـتانینگ اوزی هـم دوسـتلریدن مونچه-اونچـه قـرض قیلیـب تویی‌نینـگ سَرِشته‌سـیگه باشـلـه‌دی. جُفـت، ذاتـن خلـق نینـگ آغزیگـه توشـگن ایدی. عایله‌لـر بـو توریمـدن خلـق نزدیـده شـرمنده‌لیک تویـر ایـدی یـو، بیـراق اینـدی کیـچ ایـدی. شـونده بختسـیزلیکنی کورینـگ کـه قندیگل‌گـه کیلیـن کویلـه‌ک آختـرر ایدیلـر و بازارده‌گیلـردن هیچبیـری جانیگـه تینـگ کیلمسـدی. اگرکـه بـوی وباشـیگه اویغـون بیرینـی آلسـه‌لر، قرنـی سیغمسـدی. کتته‌راغینـی آلیـب کییـب کورسـه، حالیگـه یره‌شمسـدی. بـو توریـم هـم قندیگل‌نینـگ اعصابینـی بوزگنـدی. طرزیلیکنـی بیلگـن قریندا‌شلری بیغیلیـب، اونگـه بیـر کیلیـن کویلـک تیکیشـگه باشـله‌دیلر. کیلیـن کویلـک آتیـده جالـی‌دن غاو-غوپپـه پره‌کلـی، ایته‌گـی چیچکلـر بیلـن دیزاینلـی، بیلـی و یقه‌سـی نقشـلربیلن یسـه‌لگن زار-زور بیـر نرسـه تیکدیلـر. حاجـی قربـان و قندیـگل؛ یخشـی یـا یمـان، کـم یـا کـوپ امکانلـری بیلـن تـوی قاعده‌سینی ادا قیلیـب مردم‌نینـگ آلدیـدن اوتیـب آلدیلـر.

شـونچه کـه؛ ایسـتر تانیشـمه دورانـی بولسـین ایسـتر یـوز بیرگـن واقعه‌نینـگ استرسـی و توی‌نینـگ هیجانـی، مقصـد اوتکـن سـوره‌چدن یره‌لگـن حکایـه اوز گوزه‌للیگینـی ایکّله‌سـی‌نینگ سُـنتی عشـقیدن آلـردی. بیـراق بـو دوراندن خاطره‌لـر، سُـنتی بیـر توپلیمـده کیمـی ایشـانچلرنینگ کولنکه‌سیده دایمـا یشـیرین قالـری؛ فقـط اونینـگ ایزلرینـی، عایله‌لـر آره‌سـیده تاپیلگـن ناغه‌لیکلـردن سئزسـه بولـردی. نتیجـه‌ده؛ قندیگل‌نینـگ آتـه اوییـده یوکله‌نیشـی و تارتگـن روحـی قیینچیلیگـی، حاجـی قربان‌نینـگ پریشـانلیگی و قرضگـه کومیلیشـی، خلق‌نینـگ گـپ و گشـتگی دیرکـن؛ بولرنینـگ همه‌سـی بیغیلیـب، تـازه جُفتنـی، نـکاح چاغیده‌گـی باغله‌نیشـدن هـم بتـرراق توریمگـه توشـیردی...

دورانینـی سـورگن کیچیـک چیلله‌نینـگ سـونگ کونلـری ایـدی. بهارنینـگ رنگه-قلملرینـی آلیـب قاچگـن شـوخ یئـل، طبیعـت دفتری‌نینـگ آپیـاق صفحه‌لرینـی خـوددی بیـر باغچـه-

بالەسی کبی راسکیله چتتیلب رنگەلردی. اورتەگه چیققن تابلو، طبعی شاعر و باقیشی ماهرلر اوچون، عادتا بیر نرگسِستانگه اَیلنگندی. هر چتتیلمه، نرگس گُللری‌نینگ فرقلی تورلریدن بیرار سمبولگه اوخشب، ینگی بهارلر و ینگی اُمیدلرنی موشتیلردی...

قندیگل؛ گوزەلیگی‌نینگ، آرزولری‌نینگ، امیدلرینینگ، بختی‌نینگ و دنیاسی‌نینگ روحینی آسمانی بیر فرشتەنینگ جسمیگه دملب، اونی گوزەل بیر قیزان قیلیب دنیاگه کیلتیردی. بوبەسی اُستاغلام، ایسکی تورک تورەسیگه اویغون بیر اسم تنلب، آتینی «باغدەگل» قویدی. خالەسی ایسه جیینیگه کریشمه و عمەسی ایسه پریسا دیب آت قوییلیشینی ایستردی... انچه پیتدن بئری یوزلری کولمەگن ایکی عایلەنینگ قیش طبعیگه بهارلر یرەتدی باغدەگل‌نینگ کیلیشی. شیرینگل آپه، حیات موسومەلریدن بی‌بی‌لیک موسومیگه کیریش هیجانیدن وخوشلیگیدن عادتا کویلککه سیغمسدی. عادتی کیرەگی، ایلک نبیرەسی باغدەگُل‌نینگ باشینی دررو سخی-جانگه اَیتدی. نیمه هم بولسه مزارشریف، ایسکیلردیک اوزاق ایمس؛ بیر آدیم بولگندی. عمەلری و خالەلری؛ شاو-شش دیگن بیر مُده چیقاریب، باغدەگل‌نینگ توغیلیشینی جشن آلماقچی ایدیلر. مامەلری ایسه غونداق-توییننی توشونردی. حاجی قربان ذاتن توی وتماشا خرجَتیدن قرضگه کومیلیب یاتگندی؛ اوستیگه-اوستک، ایکی تمان‌نینگ اصراری بیلن شاو-شش دیگن جشننی آلیشگه کوندیریلدی.

ایکّله بی‌بیسی هم نبیرەلرینی اخ و سوخدن(نظرودعا؟) قورینیشی اوچون، تعویذ وتُمارلر آلیب، اولرنی رنگارنگ پوشلەتیب، باغدەگل‌نینگ یلکەسیگه پینگلەگندیلر. شونینگ دیک، تورلی کوزمونچاقلرنی تاپیب شانەسیگه و کوکرەگیگه تیکدیلر. قول-ایاق بیلەکلریگه تیمیردن حلقه و بوینیگه بوری تیشی تاقدیلر. باغدەگل‌نینگ قنترەسینی کورسنگیز ایدی، گویا بیرینچی دنیا اوریشینی فتح قیلگن مارشال دیک؛ کوکرەکی و شانەلری اشکل اوشکلدن، تعویذ و تُماردن تولیب کیتگندی

و اولرنینگ آغیرلیگیدن بیچاره‌گینه قمیرده‌ی‌آلمس و تره‌نگ قالگندی. اینیقسه؛ هرییل بو موسوملرده، شیرینگل آپه‌نینگ سُومه‌لی نذری بولردی. بو سببدن اُستاغلام اوزینی ییرتسه هم „بیری ایکی بولمسدی“...

امنیت؛ اولکه بوییچه تینچلیگینی سوردیرر ایکن، چیت‌اولکه‌لردن مُهاجرلرنینگ قَیتیشی هم دوام ایتردی. بهارنینگ کیلیشی بیلن، هرکیم اونیب اوسیب اولغه‌یگنلری اویلری‌نینگ یقیق-توکیک یاریقلرینی داغلردی. یعنی، باله‌لیکلریده آلگن یاره‌لریگه (ویرانه‌لریگه) مرهم سورتیب، اولرنی ساغه‌یتیریشگه (آباد قیلیشگه) باشلردی. ینگی اُمیدلر (تعمیرلر)نینگ تمَلیگه آرزولردن بنیاد باسردی... ایستر-ایسته‌مس یوزلرچه شوق و ذوق بیلن تشقردن قَیتگن هرکیم، اوز یورتینی چیت اولکه‌لردیک گوزه‌ل توزه‌تیشگه اورینردی. زمانوی معمارلیک و نقشه‌لر رواجلنگندی. هرتمانگه قره‌سنگیز آغزیدن چیقرگن آه بیلن بولوتلر یره‌تیب تورگن خشت-پیشیرمه کوره‌لری، کوک یوزینی تسخیر قیلگندی. هر ناویشده اوچته-تورته تعمیرات ملزمه‌سی ساته‌دیگن دوکان بار ایدی. برچه‌نی کورسنگیز خارجی شکلده مُدرن اوی و تیریکلیک خاخلردی. ایراندن و توركیه‌دن چاغداش معمارلیکنی اورگنگن اُستالردن نوبت آلیش، هیچ ده قوله‌ی ایمسدی. پخسه دیوارنینگ چاغی ارتیق قبه‌لگندی. جُمعه‌بیک اوزینی بیر بوشلیکده حس ایتردی...

افغانستان، خلق-ارا بابیده ینگی قزانگن اعتباری بیلن بیر دولت اوله‌راق اوز پاسپورتینی رواجگه قویدی. اینیقسه، قوشنی و یقین اولکه‌لر بیلن تشقی دیپلوماسیسینی آزگینه توزه‌تدی. بیر یوتیم تینچلیککه چولاب یورگن آواره خلقیمیز آنه یورتلریگه قیتگیچ، بولرنینگ اوستیدن تجارت قیلیب سیمیرگن خارجیلرنینگ حضوری بوزیلدی. خصوصاً عربستان خلقی کیم بیچاره خلقیمیز، تینیمسیز و تنفس-سیز هفته‌ده یتتی کون اولرنینگ نان وآشینی تیارلب بیرردی؛ آچ قالدی. چونکه هر بیر ایشچی‌نینگ معاشیدن تورتدن بیرینی اونینگ قولیدن

تارتیب آلردی. هیچقچن جاهلیه دورانی‌نینگ قاعده و حیات طرزیدن وازکیچمه‌گن عربلر، یورتلریگه بارگن باشقه ملتدن انسانلرنی غلام و اجنبی دیب، بیچاره‌لرنینگ قول آوله‌سی و پیشانه تئریدن کیف وصفا سوریشگه عادت قیلگن ایدیلر. قیده بولسه، او ییرده‌گی مهاجرلرنینگ هم یریمیدن کوپی توریب قَیتگندی. بو مسأله، اینیقسه خُدانی، قُرانني وپیغمبرنی ساتیب مُفت ییب یاتگن عربلر اوچون کتته ضربه سنه‌لردی. کیفلری قاچگن عربلر، درحال خدا و پیغمبرنینگ نِرخینی ارزان قیلدی و ایشیکلرینی ایکی قنات آچدی. آرتیق افغانستان پاسپورتی بیلن دغی هریاشیده انسان، عربستانگه عُمره بهانه‌سیگه باریب کیله‌آلردی. ییللرچه حج وحاجی-لیککه حسرت قالگن کمپیرمامه‌لر و چال بوبه‌لردن کوپراق، ینگی یتمه ییگیتلر اوجاق کاروانلری بیلن عربستانگه کیتردی. چونکه هر بزمده، حجاز هجرتیدن قیتگنلر اوز کورگنلرینی قصه قیله-قیله، وطنده‌گیلرنینگ مراقینی تاباره آرتیرگندی. بیر زمانلر، اون-مینگ دالرگه ایشیگینی زار-زور آچگن عربستان، آرتیق بیرمینگ دالرگه بیر آیلیک چکروعُمره فرصتی تانیگندی هرکیمگه. بونی فرصت بیلگن یاشلر، جوپه-جوپه عُمره‌گه باریب، بیر آی چکر اوریب کیلردی...

باغده‌گل نینگ قیرقی تولدی. „بیر تاشگه ایکی قوش„ مثالی، شاو-شش بیلن غونداق توییني بیرلیکده اوتکزیش ریجه‌سینی تارتیش اوچون عایله‌لر بیرلیکده اوتیرگندی. جُمعه‌بیک؛ آرتیق پخسه ایشی‌نینگ رواجدن توشگنیدن گپ آچیب، ایندی ایش بهانه‌سیگه دوستلری بیلن عربستانگه کیتماقچی بولگنینی اَیتدی. شونده آنه‌سی شیرینگل آپه:

- نیمه قیله‌سن باریب؟ بس بیرتنگ باریب کیلدی؛ دیدی.

- قولینگ که توغری بی-ازی اوغلیم. بیرنیچه کون باریب بیران اُستا مینن ایشله‌سنگ، ینغه چیققن ایشلردی دررو اورگه‌نیب آله‌سن؛ دیدی آته‌سی.

- قیرگه بارسنگ بـا، وطنـده‌ی جـای تاپالمیسـن اوکـم! مینگه قاسه، خـارج هوسینی قیلیب یورمـه دیمـن؛ دیدی اکه‌سی رمضـان. حاجـی قربـان، خواه-مخـواه آنه‌سـی‌نینگ کنایه‌سـیدن رنجیـده بولـدی. غفلـت یوزه‌سـیدن اوکه‌لریگـه توغـری اُلگـو بوله‌آلمه‌ییشـدن اوزینـی مُقصـر کـوررردی. ینـه هـم دنیاده‌گـی یخشـی و یمانـنـی کوریشـی اوچـون، اوکه‌سـی‌نینگ اولکـه‌دن وعایلـه‌دن نیچـه وقـت اوزاق قالیشـی، اونینـگ آینده‌سـی اوچـون فایده‌لـی بولـه‌دی دیـب توشـونردی:

-یخشـی نیـت قیلیبسـن اوکـه‌م. خُـدا مُرادینگـه یتکیزسـین. مین-خـو او فرصتلـردن توزیـی فایده‌لنالمدیـم. بیعقللـی قیلدیـم. هرخیـل کیشـیگه دوسـت دیـب، یخشـی آدملـردی اوزیمـدن ناغـه قیلدیـم و سـوزلرینی ایشـیتمه‌دیم. نتیجـه‌ده، بدبخـت و تبـاه بولیـب قیتتیـم. سـین عقلینگـدی و أیسـینگدی جایگـه آگیـن اوکـم. هنـوزم اوشـورده بوگـن بیـر ایکیتـه یخشـی کیشـینی تانیمـن. یمـان کونلریمـده قولیمـدن اوشـلب، مینگـه پنـاه بولدیلـه. اوشـه‌لردی باریـب تاپسـنگ یخشـی بولـه‌دی. مینـی سـلامیمدی اَیـت. کیـم نیمـه دیسه-دیسـین؛ اولـردی گپیـدن چیغمـه. فقـط، سـینگه تاپشـیریلگن ایشـینگدی حـلال و توزیـی قیسـنگ بولـدی اوکـه‌م. آینده‌نـگ اوچـون یله‌خرچلـی قیمـه، قُمـار وبشـقه نـاروا ایشـلردن اوزاغ تورسـنگ اگـر، بیرنرسـه‌لر ییغیشـتیریب بیله‌سـن. کوریـب تورگنینگـده‌ی، باریاغیبیـز قولـدی کفیـده‌ی گینـه منـه شـو حویلـی خـلاص. آنـه میراثینی-کـو ییـب بولدیـی. منـه آته‌بیـزدی هـم سـاچ وسـقالی آقـردی. اوسـتیده بیـل آغریـق و ایش-کوشـدن خـلاص. بیرده‌کـی داکترلر-کـو جـواب بیـردی؛ هندوسـتان ویـا تورکیـه آلیـب باریلـه دیـب. بیلی‌نینـگ سـویه‌کلری بیربیریکـه یقینلشـکن دیـب اَیته‌دیلـر. خـدا بیلـه‌دی بونـی عملیـات مصرفـی قنچـه؛ قالـدی کـه او اولکه‌لـردی ویزه‌سـی و باریش-کیلیـش مصرفـی هـم کم-تـوم ایمـس. وضعیـت بونـداغ اکـن؛ یکـه مینـی تاپکنیـم، ایللـه روزغـاردی تیربتـه‌دی. موترهـم شـققیللب- تققیللـب جـواب بیراتتـی. مونچه-اونچـه پـس انـداز قیلیـب، ینغـه‌راغ بیـران موتـر آمه‌سـم بومه‌یـدی؛ دیـدی و دوام ایتـدی:

...ایندی رمضان هم، میده-میده تاپکن-توتکنیگه تاش وخشت تیله‌تیبیرسه یخشی بوله‌دی. منه حویلی‌نینگ انه او بُرچکیدن اوزیگه بیر-ایکته تام سالیشگه باشله‌سین. اونی هم بیر اوینشتیریب آله‌لیک بخیر بیغم بوله‌بیز. کینجه‌تای هم ایندی لیسه‌گه باشله‌یدی نصیب بوسه. یخشیلب درسلرینی اوقیسین. کانکوردن اوتیب بیران فاکولته‌گه کیرسین. منه کوریب توریب‌بیز؛ اوقیمه‌گنله‌گه بوندن نری نان یاغ. اوقیسین و اوز حیاتینی اوزی توزه‌تسین. سینیلریبیز هم بخت اویلریگه باریب بختلی بوسینله. مین کتته اکه‌لریز صفتیده، قولیمده بیر نرسه بوسه خو سیزله‌دن ایه‌میمن. اما ینه هم انسانبیز. خدا هیچ قَیسیبیزدی راست قولینی چپ قولیگه محتاج قیمه‌سین؛ دیبان اکه‌لیک نصیحتلرینی قیلیب قویدی... جشن اوچون بولگن بیغیلیش‌نینگ هیجانبخش فضاسی تماماً اوزگرگندی.

- بیله‌سیله که ایرته اخشم تویی‌بیز با! بونداغچکین گپلریزدی غونده‌ی توییدن نری گپیریله؛ دیدی شیرینگل آپه.

- حاجی اکه! سیز شو وختتن بونداغ قیسه‌ییز، آلی پریساجان (باغده‌گل) نینگ بیشیک تویی، تاتای تویی و سالگیره‌لری با. اولردی قنداغ قیله‌سیز؟ دیدی گُلدسته بیگیم.

- مخصت، مین بیرگینه قیزیم اوچون آنه‌لیک آرزی-هوسلریمدی قیله‌من. مینی، دوگانه‌لریمدی و تورته سیالدی آلدیده کم کیتیمه‌یله بولدی؛ دیدی قندیگل کیلین.

- بی‌بیسی ساغ بوسه، هممه نیبره‌لریم آرزی-هوس مینن دوران سوریب کتته بوله‌دی بخیر؛ دیدی شیرینگل آپه. آنه-بیبیسی و خاله‌لری:

- حاجی پاششه! کامره‌مَین أیسیزدن چیغمه‌سین ینه. کرشمه‌جان (باغده‌گل) نینگ جشنینی فلمبردارلی قیله‌بیز. بیر خاطره قاله‌دی؛ دیدیلر.

- اوهووو، کامره‌مَین و فیلم و بیلمین مونچه دنگ و دول نیمه بکار؛ قیسی شهزاده ایمس کو! کوتیبیزدن میمنه

کورینەدی یو، سیلردی قرەسە. قولچە بیر چقلاق، بوندلغ نرسەلردن بو نیمە توشونەدی؟ مینگە بوسە، یاشینی تولدیرگندە بیران کیک کیتیرەمن. اوشندە، هممەبیز منە شو اخشمکیدەی ییغیلیب عایلچە، باغدەگُلیمدی یاش کونینی قوتلەیبیز بولدی. اوندەگچە کم-تووم أیسینی هم آلەدی، بیزلردی هم تانیدی؛ دیدی بوبەسی أُستاغلام.

- مینگە قاسە، خوددی آتەمدی دیگنلریدەی قیلەمن؛ دیدی حاجی قربان. رمضان اکە آلدی گپنی:

- نیمە دیسم! سیلە، منە شوندلغ بیجا اسراف قیلیب، هم اوزلریزدی و هم جییەنیمدی کیلەجگینی تباە قیلەسیلە. توغری؛ مین ایراندن پول-مول کیتیرالمدیم، لیکن کوپ نرسەلە اورگەنیب کیلدیم. ایراندە؛ آتەمدی دیگنلریدەی، فقط "روز تولد" دیگن بیر نرسە با خلاص. اونی هم عایلە ایچیدە تورت-بیش کیشی ییغیلب، بیران کیک-کُلچە مینن اوتکزیب آلەدیلر شونچە. اصلیدە ایرانلیلردی قاعدەسی شو اکن کی؛ چقلاغ توغیلگنیدن نری آتە وآنەسی، بیرینچیدن باریب اونگە تذکرە چیقرەیکن. سارە بانککە باریب آتیگە بیر حساب آچەیکنلە. ابە، تاغە، خالە، عمە، بوبە و بیبیسی-دەی یقینلری، بلەنی حساب نمبرینی ایستەیکنلە. مثلاً بلەنی هریاش کونی کیگندە، اونگە آلەیکان تحفەسینی پولینی اونی حسابیگە یاتقیزەیکن. اوندن تشقری؛ عایلە دوستلری کیگندە قولدن ویا حسابتن، اوگینەنی آیندەسی اوچون خرچلیکلرینی بیریب کیتەیکن. دوست و یارلرینی بونداچکین یاردملری اگە قیسقە مُدتلی بوسە هم، لیکن اوز عایلەسیدن بوگنلە؛ آتە-آنە، بوبە-بیبی، تاغەلر-ابەلر، عمەلر و خالەلر هر یاش کونیدە، اونگە خرچلی یاتقیزیشگە دوام ایتەیکن. تا کە بلە، اون-سکیز یاشیگە کیریب قانونی یاشیگە قدم باسکینچگچە. بلە؛ بیر تماندن قانونی یاشیگە کیرر اکن، بشقە تماندن مکتبینی هم خلاص قیگن بولەدی. اوندن سارە، بانککە ییغیلگن آتیدەکی پول مینن باریب فاکولتەسینی اوقیدی و درسلرینی تاملەیدی. سارە اختیاری کە اوز ایشینی می قورەدی، دولتکە می ایشلەیدی؛

وقینی اوزی بیلەدی؛ دیدی. اوشندە حاجی قربان آرەگە کیردی:

- توغری- توغری! عربستاندە هم شوندا غ گپلر باریدی. خصوصاً، بشقە دولتلردن کیگن دوستلرییزدە شوندا بیر رسم و رواج بار اکن. مین نیچە مطعمدە ایشلەدیم. اوشیردە ایشلەیکان دوستلە، کورسنگ آی‌مە-آی اویلریگە پول یوبریب توررردی. حتی کە هر اولادی اوچون اَیری-اَیری پول جونەتردی. آی تولمەی توریب، خاتینی قونغیراق قیلیب تأکید قیلردی؛ اولردی حسابیگە خرچلی یاتقیزیشتی اونوتمە؛ دیب.

- قنچە یخشی! کاشکی سیلە هم شوندا غ قیگن بوسەیلە ایدی؛ منە مین هم اوچ ییلدن سارە بیغم گینە باریب فاکولتەمدی اوقییدیم؛ دیدی کینجەبیک کولیب. سونگرە دوام ایتدی: «تشکر اکەلە! مخصد مینگە یخشی نرسە اورگتتیزلە. بخیر اولادلریم اوچون شوندا غ قیلەمن...»

باغدەگل قیزان ایکی آیلیک بولدی یو، لیکن شاو-شش دیگن جشن بیرتورلی بولمەی کیتدی. غوندا ق تویی بیلن بیرگە، ایکّلە محفلنی بیرجایگە آلماقچی بولدیلر و ینە قالدی. نهایتدە شیرینگل آپەنینگ سومەلی تویی بیلن بیرلیگدە همەسینی اوتکزدیلر...

*****

اینگ سونگ یرەتیلگن انسان-اوغلی؛ اوتمیشدن و کیلەجکدن بیخبرلیک جهالتی بیلن هر ییرنی انسانگە و انسانئی ایسە هر ییرگە عاید بولیشینی ادعا قیلگن. میلیارلرچە ییللیک دنیادە مخلوقات تاریخی‌نینگ بشریت بولیمینی قپقرا جهالت و قیپقیزیل قان بیلن لکەگن. حالنکە دنیا، طبعی کیرەگی برچە بارلیکلرنینگ اورتاق و ایرکین یورتیدیر. فقط انسان-اوغلی؛ اونگە تانیلگن بوحقنی اوزیگە یازیق قیلیب، ایرکینلیگینی اوز قولی بیلن چیکلشتیرگن. غلە-موسلیک یوزیدن باشقە بارلیکلردن اوز قُطبینی اَییرگن انسان، تینگری تمانیدن آدم بولیش بیلن جزالنتیریلگن. بو جزا؛ اوندەی بیر جزا کە،

دنیاگه کیلیشیمیز بیلن ایمس؛ بلکه کیلیشیمیزنی ایسته‌گنلرنینگ کیلتیریش پلانیدن اعتباراً باشلەیدی.

مُلایی کتابلرده‌گی سباغیمیز، عموماً «الحمدالله رب العالمین...» دیب باشلەیدی. داملالریمیز هم سباق بیریشگه باشلەگنده: «حمد، یالغیز عالَملرنینگ ربّیگه مخصوص. عالملر تورتته دیر؛ حیوانات* نباتات* مایعات* جامدات. حیوانات عالَمی ایگِّیگه بولینەدی؛ ناطق وغیرناطق. ناطقدن مقصد انساندیر و باشقه بار-یوق جانزادلر غیرناطق حیوانلردیر...». ایندی دامُلالرنینگ ناطق وغیرناطقدن مُرادی، اگرکه نُطق «گپیره‌آلیش و گپیره‌آلمسلیک» بولسه؛ موضوع مُعما ایمس. یوق اگرکه مُرادلری منطق بولسه که بیز بونقه توشونەمیز، انسان‌نینگ یولی باشقه جانزادلردن تام بو نقطەدن اَیریلەدی. یولیمیزنینگ اَیریلیشیده‌گی غایه ومقصد قیدسیز وشرطسیز آدم بولیشدیر. بو یولگه، آته وآنەنینگ شهوت یوکینی یلکەمیزگه آلیب، قویریغیمیزنی تیبرەته- تیبرەته یول آلەمیز. حیوانی تکاملیمیزنی؛ یعنی فزیکی وبیولوژیکی، ژینتیکی و فزیولوژیکی اولەراق بو یولنی تاملَگندن کیین، انچه انسان اولەراق توغیلەمیز. آدم بولماق مقصدیگه، ینه کشف ایتیلمەگن ینگی یوللرگه ادەشەمیز؛ شعوری، تویغوسل، روحی و روانی، اخلاقی و اجتماعی، صنعت، کلتورل و مدنی تکاملیمیزنی تاملماق اوچون. اصلیده انسان، اوشبو یولده کیم اوزینی تاپەدی انچه قیینلەدی. چونکه اوزینی، اوز جنسیدن یولداشلری نینگ ایچیدن، رقیبلری قطاریدن، دوستلری و دشمنلری‌نینگ آرەسیدن تاپیشی کیرەک...

افغانستان‌نینگ سیاسی حدودلریده توغیلگن بیری اولەراق، قوشنیلریمیز بیلن آرەمیزده‌گی فرقنی کورگینچه؛ تقدیرنینگ، جغرافیه می یاکه منطق می؛ دیب اویلەماققه مجبور قالەمیز. فقط منطق عبارەسی، کوپینچه دلیل بیلن منطقلی بیریگه توغری کیلەدی. چونکه چیت ایللرده‌گی انسانلر، توغیلیشدن سونگره‌گی تکاملرینی بیزلرگه نسبتاً یخشیراق تاملب، اینگ ضروری نرسه و انسانلیک سمبولی

بولگن تینچلیکنی برقرار قیلگنلر. خلق و خلق‌ارا اعتبارلری سایه‌سیده توغیلیشیدن اعتباراً عایلچه، بیلده بیر مرته تعطیل بهانه‌سیده چیت اولکه‌لرگه باریب قیته‌دیلر. نتیجه‌ده ینگی نرسه‌لرنی یقیندن کوریب، تاریخی دیارلرنی گیزیب و اینه‌لیب کیله‌دی. یاشی اون-سکیزگه کیرگن هربیر یاش، قیز ویا اوغیل بولیشیدن قطع نظر، اینگ آز اونته اولکه‌نی کورگن بوله‌دی. بو آوانتاژ؛ اولرنی بیربیریگه قیاسلب بیلیش، منطقلی توشونیب و تیکشیریب بیلیش قابلیتلرینی یاشلریگه وقتراق بغیشله‌یدی. مدنی یاشیدن کیین هر بیرته‌سی، خاخلسه اوقیش ویا ایش بهانه‌سیده تشقرگه چیقه‌دی؛ خاخلسه اوز تینچ یورتیده توختەب ریجه‌لرینی و هدفلرینی عملگه آشیره‌دی...

افغانستان خلقی؛ سیاسی، دینی، مذهبی، تیل و ایتنیکی جنجللر طُفیلی تینچلیک نعمتلریدن قصدی شکلده محروم و محکوم اولغه‌یه‌دی. بو سفالت ایچیده حیاتنی یشه‌میش کبی، نیچه کونلیگیده اوت کبی بار بوله‌دی و پخل کبی یوقاله‌دی. کوپ آز کیشی باردیر کیم قیشلاقدن چیقیب، شهرگچه باره‌آلسین. و شونینگ دیک کوپ آز کیشیگه شهریدن چیقیب باشقه شهرنی کوریش نصیب بوله‌دی. بیچاره خلقیمیزگه بیر شهردن چیقیب باشقه شهرنی کوریشیگه، عموماً داکتر و دوا بهانه بوله‌دی. انقلاب مجبوریتیدن آواره بولیشنی سنه‌مه‌سک اگر؛ قوشنی اولکه‌لرنی دغی کوره‌آلیشیمیزگه انچه علاجسیز کسللیکلریمیز بولگنده یولیمیز توشه‌دی. توپلیمنینگ یَریمی یعنی خاتین جامعه‌سی، شوگینه نعمتدن هم محروم؛ خی کی کسل بولگنلریده علاجی چیت ایللرده تاپیلسه...

بیز تقویملر بیلن ایمس، خط-بُروت بیلن مدنی یاشیمیزگه کیره‌میز. اوز آینده‌لریمیزدن کوپراق، هنوز توغمه‌ی توریب یلکه‌میزگه یوکلنگن آته وآنه شهوتیدن متولد اوباللرنینگ، حال وآینده‌لرینی توزه‌تیش اوچون تیلیدن و تمدنیدن، دینیدن و دنیاسیدن یات ایللرگه و دیارلرگه قاچاق یوللردن کیته-باشله‌یمیز. ناتوغری و ناقانونی یوللر، هرییل مینگلرچه یاشیمیزنینگ جانینی هم آله‌دی. قه‌ییرگه بارسک

بارەیلیک، هیچبیر توپلیم تمانیدن سیویلمەیمیز. اولکەنینگ حیاسیز و ظالم، ناکاره و قوپال مسؤللریننینگ خبیثلیک جزاسینی؛ بدبخت وبیچاره رعیت اولەراق، هم اولکەده همده تشقرده تارتەمیز.

بیرتماندن «مُقدس توپراقلر» اولەراق مسلمان توپلیمی تمانیدن اعتبار بیریلگن عرب جزیرەسی و باشقه تماندن ایسه باریب کیلگنلرنینگ „بیرتەسی توغری بولسه تورتەسی یلغان„ حکایەلری، هر بیغین و اوتیریشنینگ قصەسی ایدی. خصوصاً عربستانگه باریب کیلگنلرنینگ شخصیتی نیمه بولسه-بولسین، حاجی والحاج لقبلری آلر، اعتبار تاپر و حرمت کورردی. اینیقسه، ایش و آیندەسی اوچون اوییرەگی غلاملیک و چیلەنی کوزگه آلماق، باشقچه بیر مسألەدیر. „یاش کیتیشیدن، قرری اُولیشیدن قورقیتر„ دیگنلری دیک، خارج هواسی قیلگن جُمعەبیک نینگ پاسپورتی چیقدی و عُمره ویزەسی باسیلدی. ایندی عایلەدن و اولکەدن اجرەلیش وقتی کیلگندی. گیزمه-شرکتی تمانیدن تانیشتیریلگن یولداشلری بیلن کابلده اوچرەشیب، عینی اوچاق بیلن مقصد سَری اوچر ایدیلر. شیرینگل آپه اوغلیگه سفر-تُمارلر آلیب بوینیگه و بازوسیگه تاقدی. نذر ونیازینی قیلدی و عایلچه دعا بیریب جونەتدی. حاجی قربان اکه، اوکەسی جمعەبیکنی آلیب کابل تمان جونەدی. یول بوییچه اوکەسیگه اوزینینگ باشیدن اوتکنلرنی قصه قیلدی. نیمەلر قیلسه فایدەسیده و نیمەلر قیلسه ضرریده بولگنینی بیرته- بیرته اوگیتلەدی...

بایمراد اکه هم بویاقدن-اویاقدن قیلیب مونچه پول تاپدی. اوغلی قرەبای بیلن کیلینی گلدانه بیگیمنینگ نشان توییننی اوتکیزیب آلدی. هوالر کیته-باره ایسیب باررردی. رمضاناکه ایسه بیر-ایکی موتر تاش تیلەتدی تاملرینینگ تهدابی اوچون. کینجەبیک بولسه مینگ شوق وذوق بیلن لیسەگه باررردی. یانباشیده خارجی تیل کورسی، کمپیوتر کورسی و کانکورگه تیارگرلیک کورسلریگه هم باریب کیلردی...

کوندن-کونگه اولغه‌یب شیپ-شیرینلشگن باغده‌گل قیزان، ایکّله عایله‌ده هم گُله‌ی قوللر اوستیده توتیلردی. آنه-بوباسی نینگ اوییگه بارسه، درحال ماماسی بی‌بی‌گل اونی آلیب مسجد امامیگه ایلتر و اوقیتردی؛ مبادا یولده قیسی بیری‌نینگ سایه‌سی اوستیگه توشگن بولمسه دیب. قیتیب اویلریگه کیلگنده ایسه بی‌بیسی شیرینگل آپه اونی درحال مسجد امامیگه آلیب چاپردی؛ مبادا قیسی اخ و سوخ قیلگن بولمه‌سین دیب. شونده‌یین؛ قیسی بیران وقت اگرکه قندیگل قونی-قوشنیگچه باریب کیلسه، یاکه باغده‌گل سلگینه شمالله؛ „ایسسیغ جان نینگ ایسیتمه‌سی بوله‌دی„ دیمسدن، درحال قرشی تمان ملامت و قُصور توپلری‌نینگ بمباردیمانیگه توتیلردی. گویا کوز بولگن، اخ و سوخ بولگن، ایریم بولگن و... قیسقچه‌سی هر تشقرگه چیقیب-کیلیش، باغده‌گل‌گه تعویذ وتُمار جنسیدن رنگلی مدال‌لر قزاندیررردی. دوپپیسیده‌گی و قنتره‌سیده‌گی تعویذلر، تُمارلر، بند و کوزمونچاقلر یتمه‌گنده‌ی، غوندق و بیشیک باغبندلریگچه اوشبو خیل مداللردن تولیب تاشگندی...

قربان‌اکه، قیزی‌نینگ سلگینه تابی قاچگنده داکترگه آلیب بارماقچی بولردی. فقط آنه‌سی شیرینگل آپه، بیرینچیدن تا که اوز بیلگنلرینی اوقیمسه، داکترودواگه اجازه بیرمسدی. „جان چیقر، خوی چیقمس„ دیگنلری بی‌چیز ایمس ایکن. بیرینچیدن اونی ایلتیب مُلاگه اوقیتردی، چهل‌یاسین قیلدیررردی. بخشی و کمپیرلرگه آلیب باریب الاس و چلیغ قیلدیررردی. معصوم چقلاق؛ بی‌بی‌لری و آنه‌سی‌نینگ باطل اینانچلری یوزه‌سیدن، تورت-بیش کون بوییچه یمان-یمان کسللیکلرنینگ دردیگه و ایسیتمه الاویگه چیده‌شگه مجبور قالردی. بونداق پیتلرده؛ آقشملری ایشدن قیتگن قربان اکه، فرزندی‌نینگ درد چیکیشی و ییغوسیدن کیچه تانگ‌آتگونچه یاته‌آلمسدی. بعضاً بله‌سی‌نینگ نالیشلریگه و ییغولریگه چیده‌آلمه‌ی ایم وصیم داکترگه آلیب باریشگه مجبور بولردی. دوا، سیروم و بیچکاری‌نینگ زوری بیلن بیر-ایکی کونده آزگینه حالی یخشی

بولیب کوزینی آچردی و بیت-بینزی جایگه کیلردی. یوقسه؛ باله سهل ایسیتگنده، اگرکه اونی داکترگه آلیب بارسه‌لر، اوشنده ممکن بیر قاشق شربت بیلن توزه‌لسه. بیراق قورگیر مُلا و بخشی؛ الاس و کوف- شوف دیب، معصوم و تیلسیز باله‌لرگه بقیره-بقیره شکنجه چیکتیرردی. حتی که قنچه‌لر چقلاق کولرا، مُحرقه، مییننجیت، انفلونزا و اسهال کبی تورلی سالگینلرده (آیینلر کیلگنده) مایعات ویا دوا ضرورتیدن قطع نظر داکترگه بارمه‌ی، یا ناحق اُولردی ویا معیوب قالردی...

حاجی قربان، اوکه‌سینی عربستان اوچاغیگه میندیریب منزل مقصود سَری جونه‌تدی. اوندن نری قَیتیشده، «مزار ادهسیدن» تورت کیشی یولچی آلیب مزارگه تمان جونه‌دی. اوزون یولنی قیسقه‌یتیریش اوچون، هرکیم بیر موضوعدن سوز آچر و قصه قیلردی. یولچیلردن بیرته‌سی، نیمه قیلسه-قیلسین بیرتورلی توزه‌لمه‌گن باش-آغریغی‌نینگ تداویسی اوچون، داکترلری خارجی بولگن کابلده‌گی بیر شفاخانه‌گه کیلگنینی ایتدی. داکتر، اونی «اِم-آر-آی و سی-تی» دیک تلویزیونلی معاینه‌لردن اوتکزیب، دردی‌نینگ تشخیصینی قویگن و دوا بیرگن ایکن. بیر هفته بوییچه، دوانینگ فایده قیلیب- قیلمسلیگیدن مطمئن بولماق اوچون، بولر کابلده توختهگنلر. آلگن دوالردن فایده کوریب، بیرهفته‌ده توزه‌لیب قالگن. خوش و ساغ-سلامت ایندی اویگه قیتیب تورگندی. دردیگه درمان تاپگن اوشبو یولچیسی، داکتر و دوا رضایتیدن گپیرر ایکن؛ باشقه بیر یولچی: «داکتر ماکترگه ایشه‌نمیمن» دیب، تورلی دلیل و ناتوغری بیلگیلرنی ایتیب، نادانلیگینی اثباتلشگه اوجرلیک قیلردی: «اییی، بیر نرسه‌نی قولاغیگه قوییب، بیر اوچینی سینی قننینگه قویه‌دی، ارقه‌نگه قویه‌دی، یوتل! نفس آل! پلان-پیسمدان... ساره بیر خلته دوانی تولدیریب بیره‌دی و مززه قیلیب پولینگدی آلیب قوییره‌دی. دواله‌دن هم هیچ قیسی منه شووونچه گینه هم پایده قیمه‌یدی.» دیب تیرناغینی کورستدی.

آدم، بیر بابتدن عصیانیگه حقلی هم ایدی. چونکه بیزنینگ وطنده کوپلب داکتریمیز، هرکون ینگیله‌نیب

تورگن ساغلیک دنیاسینی تعقیب قیلمس و نتیجه‌ده اوزینی کیلیشتیره‌آلمسدی. مسلک عشقیدن آرتیقچه، هدفلری کوپراق پول تاپیش و دوا تجارتی بولگنیدن، داریخانه‌دار ایدیلر. البته که متخصص و تجربه ایگه‌سی، دنیاده‌گی طبی ینگیلیکلردن خبردار داکتر صاحبلریمیز هم کم ایمس... عصیانچی یولچی دوام ایتردی: «کابلگه سرگردان بوگندن کوره، باریب بیر چهل-یاسین قیلدیرسه‌یز یخشی ایدی. بیران ثُمار آلسه‌یز ایدی کوپراغ پایده کوریدیز. ینه هم سیز مینی گپیمدی آلینگ. اوزیزدی زور بیران ملاگه اوقیتیب بیران تمار آلینگ؛ بززور خدا، کورمگنده‌ی بولیب قاله‌سیز» دیدی. اوزینی تکرار ییغیب آغزی‌نینگ سوویني سلله‌سی نینگ شفی بیلن اریتیب دوام ایتدی: «دیسه‌یز، بوندن اول مین هم کوپ یمان باش-آغریغله بولیدیم. هرقنچه داکتر-ماکتر باردیم بومه‌دی. ساره دوستلر، پوپیلدار-مُلا دیگن زور بیر مُلانی آدرس بیردیلر. اوشه‌نی آلدیگه باردیم اوقیدی و بیر ثُمار بیردی...» دیدی. „اخمق اوزین بیلدیرر، تیوه‌رکنی کولدیرر„ دیگنلری دیک؛ باشیده‌گی سَللەسینی قولیگه آلیب تاققیسی‌نینگ تیگره‌ک تیپه‌سیگه تیکیلگن، تئر و یاغلیق ساچی یوزه‌سیدن قپقپرا کیر باسگن بیر ثُمارنی کورستدی: «منه بونی کوره‌سیز می؟ شونی آگه‌نیمدن بئری درت-پرت، آغریغ-پاغریغ باشیمگه اینه‌لمه‌یدی» دیب، تکرار سَللەسینی باشیگه قویدی. گپنینگ قیسقه‌سی: „چغچغ ته‌ویق سمان ساچر، اوز کوتینی اوز آچر„...

- باش-آغریغیز قچن تاپیلبیدی و قندا آغریدی؟ دیدی، یانباشیده‌گی بیر یولچی. اونی گپی توگه‌مسدن دمده‌گی اوریندیقده اوتیرگن یولچی هم؛ «شاید باشیزدی قیسی جایگه قتتیغ اورگنسیز بیلمه‌ی..» دیدی.

- باشیمدی هیش‌جاککه اورگن هم یاغمن، تیککن هم یاغ. نیچه وخت آلدین؛ تقریباً اوچ ییل بولاتتی، قیسی بیر ماميله‌گه (معامله‌گه) کیریب نُخص قیگن ایدیی. شونی تشویشیدن هیچ اویقولالمیدیم دیسه‌یز. کیچه-کوندوزیم بیر رقم بوگندی. کورسه‌یز؛ تنغتکینچه ایشیم تامگه کیر، تشقرگه چیغ،

تامگه کیر- تشقرگه چیغ... باش آغریغیم اوشندن تاپیلگندی دیسه‌ییز. کوپ داری-ماری ییدیم، پایده قیمه‌دی. خارجلردن زور گولیلر تیله‌تیب ییدیم دیسه‌ییز، یا-یا-یا، هیچ توزه‌لمه‌دی. ساره دره‌ی قیله-قیله شو تماردی بیرگن پوپیلدار مُلانی تاپتیم...

- آلی قندا؟ ماميله‌یز حل بولدی می؛ ایشلریز یولیگه توشتی می؟ دیدی، یانباشیده‌گی باشقه یولچی.

- آلی یخشی الحمدالله. توزه‌لیب کیتتی دیسه‌ییز.

- دیگنیزدن بوسه باش آغریغیز اویقیسیزلیدن اکن. بیله‌سیز-کو داکترله „تشویشتی، هممه دردلردی آنه‌سی„ دیب ایته‌دیله. منه، مینی کِسپ-کاریم موتروانلی. بیران کون ایش کوپه‌ییب قاله‌دی، ایکی قلله هم پیره اوره‌من. کیین چرچیمن و اویقیسیز قاله‌من. اوشنده کورسه‌یز باشیم چتتی آغریب قاله‌دی. یخشیگینه بیر اوخلب- توره‌من و ساغه‌لیب کیته‌من؛ دیدی حاجی قربان آرقه-آیینه‌سیگه قره‌ب. آرقه‌سیده اورتیرگن و داکتردن قیتیب تورگن یولچیسیدن سوره‌دی: «شفا بوسین اکه‌م. داکتر نیمه دیب تشخیص قیلدی؟ باش آغریغیز نیمه‌دن اکن اوزی؟».

- „میگرن„ دیگن بیر کسللی اکن سبیل. ای توبه‌م ایی؛ کورسه‌ییز؛ بوینیمدی ارقه‌سیدن بیر توتردی و باشیمدی بیر تمانی یمان زونقیللب آغریدی. یوره‌گیم اوخشیب، بعضاً قوسردیم. اوشنده؛ نی سیس، نی یاختیلی هیش نرسه یاخمیدی. بیران قرانغه جایگه کیریب خوددی جان بیرگیده‌ی تولغه‌نردیم... منه-منه؛ دیب واسکتی‌نینگ چونته‌گینی آچیب بیر پاکت دوانی کورسه‌تدی؛ «داکتر معاینه قیلگندن نری بیر-ایکیته ماشینگه تیختی. آخرهم مه شو بیرته دوانی بیردی» دیب دوام ایتدی: «بیله‌سیز می؟ بو سبیل باش-آغریغدی هم نیچه رقمی بار اکن و هر قَیسینی تداویسی و دواسی پرقلی بوله‌یکن. اما هرکیم هم مینیده‌ی خوشچانس ایمس اکن. بوندا‌غ درد مینن داکترگه بارگنلردی کوپیگه بوسه، میه تموری (سرطان) چیقر اکن. بعضیلردی میه‌سیگه بوسه قان لخته بوله‌یکن. باشیز آغریگنده

بوسه خُلّص وختیده داکترگه کورینیب، دردیزگه تشخیص قویدیرسه‌ییز اکن؛ بومسه کیچ قاگن بوله‌یکنسیز. ایش-ایشتن اوتکینچه، اُولیب قالیش مُمکن اکن. حتی که بعضی باش-آغریغله، آدمدی کور و کر قیلیب تشله‌یکن...

قصه وبحث تولە اوزون بیر یولچیلیکدن کیین ساغ-سلامت مزارشریفگه یتیب کیلدیلر. کون کیچراق بولسه هم قیزینی و قللیغینی ساغینگنی اوچون ساعتگه قره‌مسدن سرپل تمان هیده‌دی. بوش کیتمه‌ی دیب شبرغان اده‌سیگه بارگینچه یول قبتالیده توردی. بیر-ایکته تانیش مُشتریلری، اونی کورگینچه چاپیپ کیلدی:«کیته‌بیز می؟» دیب. «اولتیرینگ کیتتیک» دیدی حاجی قربان. خُفتن آذانی ایدی که سرپل‌گه یتیب باردیلر.

جُمعه‌بیک‌لرنینگ اوچاغی هم وقتدن باریب جِده قونالغه‌سیگه قونگندی. یولداشلری‌نینگ تانیشلری، اولرنی قونالغه‌ده کوتیب آلگندی. جمعه‌بیک، مهمان جاییدن ثریا تیلفونلری بولگن تانیش مُخابراتچیگه قونغیراق قیلیب، ساغ سلامت ییتیشگنیدن خبر بیردی. ذاتن ثریا موبایلیدن باشقه بیر شبکه افغانستانده ایش بیرمسدی. ثریا موبایلی چیققینچه، هرشهرده بیرته-ایکیته مُخابرات دوکانی آچیلگندی. بو مخابراتچیلر پول حواله ایشلرینی هم قیلردی، همده ایچکرده‌گیلر بیلن تشقرده‌گیلرنینگ تیلفون تماسلرینی قوررردی. عجبی شو ایدی که؛ هم قونغیراق قیلگینچه همده قونغیراق کیلگینجه پول توللر ایدیز...

مُخابراتچی، جمعه‌بیک نینگ اوییگه خوش خبرنی یتکیزیب سیوینچیسینی آلگندی. حاجی قربان اویگه کیرر-کیرمس آنه‌سی: «خوش کیلدینگ اوغلیم. اوکه‌نگ هم ایسن-امان ییتیب باربَکن. تیلفونچیگه قونغیراغ قیلیب، [اوییزگه خبر بیرینگ] دیگن اکن. تیلفونچی کیلیب سیوینچیسینی آلیب کیتتی...» دیدی...

قندیگل بیگیم، ایری‌نینگ یوقلیگیدن فایده‌لنیب، ایکی

کونلیگیده آنه‌سیگه باریب کیلگندی. شوندن بولسه باغده‌گل، آزگینه شماللب قالگندی. ایکی کوندن بئری اونی، مُلا-خوجه‌گه اوقیتیب، کمپیر و بخشیلرگه الاس و چلیغ قیلدیریب یورگن ایدیلر. سنچیق بولگن باغده‌گل-گینه، زار-زور نفس آلردی. کوکره‌گی نینگ اوستی هر نفس آلگنیده غژ وغیژ قیلردی.

- داکترگه آلیب بارمدیزله می؟؛ دیب سوره‌دی آنه‌سیگه و خاتینیگه؛ حاجی قربان.

- نیچه قلله ایلتیب چناردار-مُلاگه اوقیتتیی، مدرسه‌گه ایلتیب چیلیاسین قیلدیردیی. مِهرجان بخشیگه آلیب باردیم الاس قیلدی. بیر چغچغ ته‌ویغ مینن آلیب باردیم چلیغ قیلدیردیم. ینه بوسه، اُودده قیلیلگن اسپن مینن دمی ساعت دود قیلیب توریممن. یخشی بوله‌دی بخیر نیبره‌م؛ دیب قوچاغیده‌گی نبیره‌سینی بویاقه-اویاقه تیبره‌تهییردی شیرینگل آپه. حاجی قربان، قیزینی آنه‌سی‌نینگ قوچاغیدن آلدی و خاتینیگه «تیز چادیرینگدی آلیب ارقمدن کی» دیب، قیزی قوچاغیده موتری تمان کیتدی. قندیگل هم تیزلیکده چادرینی آلیب ایری‌نینگ آرقه‌سیدن چیقدی. توغری شفاخانه‌گه باردیلر. داکتر، باغده‌گل‌نی معاینه قیلدی و درحال بستر قیلدی. ایاغیدن سیروم تاقدی. سیروم‌نینگ ایچیگه انتی بیوتیک و باشقه حیاتی دوالر قوشدی...

قندیگل بیگیم کیچه‌نی قیزی‌نینگ یانیده تانگاتتیردی. ایرته‌گچه میده-میده اوتیب تورگن سیروم و دوالر سایه‌سیده باغده‌گل‌نینگ نفسی آزگینه راحتله‌دی و بیت -بینزیگه قان یوگیردی. کیچه بوییچه فکر-ذکری قیزیده بولگن حاجی اکه، ایرتانگ سَری‌لر قیزی‌نینگ آزگینه راحتله‌گنی کورگینچه باریب موتریده بیرکوز اوخله‌ب آلدی. شیرینگل آپه هم ایرته‌لب هوا سل یاریگنده شفاخانه‌گه بیتیشیب کیلدی.

ایرتانگ ویزیتیده داکترلر، باغده‌گل‌نینگ وضعینی یخشیراق کوردیلر. داکتری: «حاضرکه قیزیبیز یخشی خداگه شکر. نسخه‌سینی یازیب بیره‌من، دوالرینی آلیب وخت-وختیده

ایچیرینگ و ایگینه‌لرینی اوتکزینگ. خداینکرده وضعی یمانلب قاسه، قره‌ب اولتیرمستن تیز آلیب کیلینگ. بومسه، توزه‌لگنیدن سونگ آلیب کیلینگ که واکسینلرینی قیله‌یلی» دیب تاکیدله‌دی و شفاخانه‌دن رخصت قیلدی. واکسین سوزینی ایشیتگن شیرینگل آپه‌نینگ ایچیگه قورت توشدی. کیچه- کوندوز بونی توشونردی.

بیر ایکی هفته‌دن کیین، باغده‌گل یخشی بولیب قالدی. ایگّله مامه‌سی تیلنی بیرته قیلیب، نبیره‌لری‌نینگ واکسین بولیشیگه اجازه بیرمه‌دیلر. «منه، بیزله اُولمیبیز-کو بوکونگچه. نی واسکین نی ماسکین، هیشتمیه هم قیگن یاغبیز شُکر. نیمه بکاری با! واسکین دیگنلری، خدا بیله‌دی نیمه زهر- مرگتیر. مُلاله هم اونی حرام دیب اَیته‌دیله» دیبان قرشی چیقر ایدی. حاجی اکه، ایشی کیره‌گی هر ایرته سحرچاغی اویدن چیقردی، شام و کیچقرون دیگنده اویگه کیریب کیلردی. قندیگل هم آنه‌سیدن و قینانه‌سیدن قاله‌یدیگن ایمس ایدی. تا که قیزی کسل بولمسه، حاجی اکه‌نینگ هم ائسیگه توشمسدی قیزی‌نینگ ایم و اِیریملری...

******

حیات؛ کیچه و کوندوز آدیملری بیلن انسان‌نینگ بقا- تاریخی کوچه‌لریدن، اوز کیفیگه کوره آلغه یوررردی. اونگه بیتیشماق، هر انسان‌نینگ شخصی ارادەسیگه قالگندی. زمان و حیات‌نینگ بو بیلله‌شوویده، زمان‌نینگ ثانیه و ثالثه‌سیدن اوز حیاتی اوچون یخشیلب ایش آله‌آلگن، یالغیز گینه باغده‌گل قیزان ایدی. قارتوپیگه اوخشه‌ب، یومه‌لب- تولغه‌نیب بویویر و گل مثالی کوزلرنینگ دمیده آچیلیب اولغه‌یردی. عمه‌لری و خاله‌لری‌نینگ تشویقی، بی‌بی‌لری‌نینگ سیالدارلیگی سبب، گورگوممه شاوشش‌لر، غونداق توییلر، بیشیک توییلر و تیش توییلرگه شاهد بولدی. مقصد، هربیر توی بهانه‌سیده بیچاره آته‌سی قربان اکه، بیر بیراق توکردی.

استاغلام‌نینگ بیل-آغریغی جوده آغیرلشدی. وطنده‌گی

داکترلر جواب بیردی و بیرآن آلدین چیت اولکه‌لرگه باریب عملیات قیلدیرمسه، فلج بولیب قالیشی نینگ آن مسأله‌سی بولیشینی ایتدیلر. بیچاره حاجی قربان «بیر باشده مینگ سودا» قرا-قرا توشونردی. آته‌سینی چیت ایللرده دواله‌ییشی اوچون، آزیده تورت-بیش مینگ دالرکیره‌ک ایدی و شاید هم کوپراق. ینه هم وطن‌نینگ بیران بُرچَگیده، بونقه دردلرنینگ علاجینی قیله‌دیگن بیرانته باردیر دیب سوره‌شتیررردی، تانیگن و تانیشگن یولچیلریدن. کیمدن سوره‌سه؛ هر قیسی، فرقلی فکرلر بیرر و اَیریم توصیه‌لر قیلردی: «بیر تانیشیم شونده‌ی قیلدی یخشی بولدی... مین شوندا قیلدیم فایده کوردیم...» شکلیده. کیمیلری؛ «فلان چیقیغچیگه (شکسته بندگه) آلیب بارینگ» دیردی و کیمیسی بیر بیرل‌نی ایسسیق سوودن تولدیریب، بیر ساعتچه ایچیگه کیریب اوتیریشنی و بونی، اینگ آز بیر هفته بوییچه هرکون قیلیشینی اورغولردی. بو یونتم بیلن قاتگن بیلی‌نینگ یوموشب و توزه‌لیب کیتیشینی گرانتی بیرردی. بعضی یولچیلری؛ «آته‌یزدی، کتته‌راغ بیران مالدی تیریسیگه تیقینگ» دیرکن؛ بعضیلری، سرطان واسد آیلریده فلان منطقه‌نینگ فلانی تیپه‌سیده‌گی قُومگه کومیلیشی‌نینگ فایده‌لی بولیشینی ایتردی. بعضی خاتین یولچیلری ایسه، کیمی زیارتگاه‌لرنی آدرس بیرردی آلیب بارینگ دیب. بعضی کل طبیب‌لر، ته‌ویغ‌نینگ کله-پایچه‌سینی قینه‌تیب، سوویني یخچالگه ساویتیشینی وهرکون مونچه-مونچه ایچیشینی بویوررردی. کیمیلری ایسه هرات شهریده بیر یونانی طبیب نینگ بارلیگینی و بونده‌ی بیل-آغریقلرنی، ایگِی لینگیدن آسیب توزه‌تیشینی مقتر ایکن؛ کیمیسی، باشقه بیر طبیب‌نینگ بونداق کسللرنی یاتقیزیب، قاویغی‌نینگ آستیدن و ایاقلریدن باغلب، چرخلر بیلن میده-میده ایکی تمانگه تارتیب، یاپیشگن بیل سویه‌کلرینی قیته‌دن اَییرگنینی قصه قیلردی. خُلّص، «بیلی آغریمه‌گن نینگ یانیده، بیلیم دیمنگ» ایکن.

حتی که زمان-زمان یولچیلر هم اوز-ارا فکری بیر مُخالفتگه توشیب، قیزیق بحثلر بولیب کیتردی. اورنک:

سونگی توصیه‌گه قرشی بیری مخالفت قیلیب: «انه او بار کی؛ انسانلردی قول ایاغینی بغلب ترته‌یکان قصاب، اونگه هیچ باریب یورمنگ خلفه جان. اونداغ بیر خطانی اصلاً قیمنگ! چونکه مین، عمَکیم‌دی آلیب بارگندیم. بیچاره عمَکیم، اوندن آلدین اقلاً اوز احتیاجلرینی اوزی کوریدی؛ اولتیریب تورالیدی، حاجتیگه باریب کیلیدی. اخماق بولیب مردمدی گپیگه کیردیی و اوشنگه آلیب باردیی. کورسه‌یز تامدی ایکی تمانیده ایکی دانه چرخ قوییلگن. بیچاره عمکیم‌دی قولتیغلریدن بیر چرخگه، ایاغلرینی دیگه چرخگه ترتیب بغله‌دی و چرختی تابلب- تابلب بیچاره عمکیم‌دی لاشتیده‌ی سووزدی. خانه-خراب دقت قیمه‌گنیدن بیچاره‌نی حرام مغزینی اوزیب تشله‌دی و فلج بولدی. ایندی بیچاره، باشیدن بشقه هیچ جاییننی قیمیللتالمه‌یدی. کورسه‌یز، هرتمانی یاره-یغیر بوگن. همه نرسه‌سی جایده و اوزی هم کونده کسل. بیزله یم، سیزده‌ی قیلیب منه شو مردمدن سوره‌ب یورردیی. اصلیده، بوندن آلدین انه او لینگلریدن آسه‌یکانگه آلیب بارماقچی بولدیی. سوره‌ب- سوره‌شتیریب اوییننی هم تاپتیی. هراته‌کی تکسیچیلردن سوره‌دیی. بیر تکسیچی: «تاغه‌بیز حلی یاش اکن. مینی گپیمدی قیسه‌ییز اونگه آلیب بارمنگ. او خدا اورگیر، طبیب-مبیب ایمس. مینی اوزیم نیچه مُشترینی ساغ آلیب باردیم، لاش آلیب چیغدیم. بیچاره کسللردی لینگیدن آسه‌دی. نیچچه کسلدی کوزی کور بولدی اوستیگه فشار کیگنیدن. قنچه‌لرینی آغزیدن و بورنیدن قانلر فوشقیردی. ینه قنچه‌نی یوره‌گی توختەب سکته قیلیب اُولدی. بیر مسلمان خدا چیغیب، بونی قولیدن محکمه‌گه شکایت قیمه‌دی. یاکه ساغلیک وزارتی بونی اوشله‌مدی. بوندن کوره هرکون بیرته دیکلوفینک پیچکاری قیلینگ اوشه یخشی. بیل-آغریغدی دواسی یاغ. تا اُولدیرگینچه انه شونداغ تکلیف بیریب یاته‌دی» دیدی.

„هر کلله‌ده بیر خیال„ مثالی؛ مسأله‌نی، „هرکیم اوز قریشی بیلن اُولچەب توررردی„. تورلی توصیه‌لر و حکایه‌لر ایشیته-ایشیته حاجی قربان‌نینگ باشی قاتیب کیتگندی. اوهم

مجبور او کیشیلرگه بوکونگچه قیلگنلرینی ایتردی:

- مثلاً اول بیر دیکلوفینک اوتکزسه‌ی، بیر هفته راحت بولردی آتهم. ساره کوندن-کونگه بیل-آغریغی بتر بولدی و چیدالمس شکلده آتهمدی قیینه‌دی. ایندی، کونده بیر پیچکاری اوتکزیب تورسه که راحتراق. بیل-آغریغینی نیمه قیله‌سیز؛ شو آخر چاغلرده باش آغریغ، گنگسلی، باش اینلمه، هضمسیزلی، یوره‌ی اوخشیمه، قوسمه، سریغلی و قاشینتی‌ده‌ی(خارش) مشکللرهم تاپکن. بیل-آغریغی باشله‌گندن بئری پاراستامول، نُوالجین، آسپرین و تورلی دوالردن هم وخت-بیوخت بیرته-ایکیته‌نی ایچیب توررردی. ایندی بوسه منه موندا‌غ بلالر هم تاپیلیب قالدی. خصوصاً بیر-ایکی آیدن بیری «یوره‌ییمدی اوستی آغریدی، نفسیم تارهلدی» دیب تورگندی. شونی کابل آلیب باردیی شونی اوچون. داکترهم سوره‌دی: نیمه بولدی؟ قندا بولدی؟ نیمه قیلدینگلر، پلان، پیسمدان دیب. «ایکی-اوچ ییلدن بئری منه شو دارودوالردی بیریب توریب‌بیز» دیدیم. کیین داکتر، مُهم بیرگپ ایتی: «بیل-آغریغی بشقه نرسه. لیکن، تازه تاپیلگن قیینچیلیکلری دیکلوفینکتی یان عوارضلری دیدی. بونی بشقه اوتکزمه‌یله دیدی. پاراستامول و بشقه دوالردی هم اویاقه تشله‌یله دیدی. پیچکاریگه دوام بیرسه‌یله قرمجگری هم بین‌دن کیته‌دی دیدی. دردی تینسین دیب هر رقم دوا بیره‌ییرسه‌یله، خدا-سخله‌سین یوره‌یی تاختب قالیشی ممکن دیدی. بیر ایش قیلینگ، آته‌یزدی تیزراق عملیات قیلدیرینگ دیدی. شو پیللە مینی قولیمدن کیگن یالغیز نرسه، نیچیته حرکتتی اورگتیش شونچه. تا عملیات قیلدیرگینچه شو حرکتلردی قیلیب تورسه پایدهلی بوله‌دی دیدی.»

- اوشه‌نی قیلینگ خلپه جان؛ اوشه‌نی... دیب دوام ایتدی بیر یولچی: «دوالردی پایدهسی مینن نُخصینی ایتکن بیر داکترگه بیخی ایشه‌نینگ...» دیدی.

„کوز-یاشی، یاش تانیمسدی„. دردگه چیده‌آلمه‌ی کیچه‌لری ایرتَگچه ییغله‌گن ایری‌نینگ نالیشلریدن یاته‌آلمه‌گن

شیرینگل آپه، مجبوراً کمپیرلیک بیلگنلریدن قالمسدی. هرکیچه ایری‌نینگ بیلیگه واسیلین سورتیب، اوستیگه پلاستیک قوییب باغلردی. تیوه‌نینگ یونگینی تاپیب، اونگه توشک توزه‌تگندی. یتتی حیوان‌نینگ یونگیدن ایپ ایگیریب، مُلا-خوجه‌دن آلگن تعویذ و تُمارلردن بعضیلرینی او ایپلرگه اوره‌ب، سونگره اونی بیلمیمن قیسی حیوان‌نینگ چرمی بیلن پوشلب ایری‌نینگ بیلیگه باغله‌گندی. ینه قنچه‌لر تعویذ وتُمارنی کورپچه‌سی‌نینگ بیل برابریگه تیکیب، بعضیسینی یستیق ایچیگه تیققندی. سونگ پیتلرده ایسه اُستاغلام، "بیر کوز راحت یاته‌ی" دیب هرآقشم بیر دیکلوفینک اوتکزسه هم، اوستیگه-اوستک خاتینی یاترچاغیده ماش قدر تریاک هم ایچیرردی. بو ایکله‌سی‌نینگ تأثیری سایه‌سیده، کیچه‌نینگ بیر قسمیده آزگینه آرام یاتردی. لیکن شیرینگل آپه‌گه کوره، آزهم بولسه بو تأثیر، توشک و یستیقده‌گی تُمارلرنینگ کرامتی ایدی. بیلیده‌گی تعویذ، بندوبازبندنینگ زوری و سورتگن واسیلینی نینگ فایده‌سی ایدی. اُستاغلام، سورتیلگن واسیلین و باغلنگن پلاستیک یوزه‌سیدن، تانگ-آتگینچه راحتسیز بولگنینی اَیتسه هم، شیرینگل آپه قولاق-سالمس وهرکیچه "پایده قیله‌دی" دیب اوجرلیک بیلن اوز بیلگنیدن قالمسدی...

بیرکون مُخابراتچی، ثُریا-تیلفونی قولیده کوچه ایشیگینی تققیللەتدی. عربستاندن جُمعه‌بیک قونغیراق قیلگندی. آنه‌سی، مخابراتچی‌نینگ کیلیشینی ایشیتگیچ، ایاق یلنگ چاپدی ایشیککه سَری. ایلک او آلدی تیلفوننی قولاغیگه، اُلو دیب. ییغلب-سیقتب، سوره‌ب-سیودی اوغلینی تیلفون آرتیدن. سونگره آته‌سی‌نینگ ساغلیق وضعیتیدن قصه قیلدی و کابلده‌گی داکترلرنینگ بیرگن جوابینی اَیتیب بیردی. آته‌سی‌نینگ ایشله‌ی-آلمسلیگینی وحاجی قربان‌نینگ هم بی پوللیگینی ایضاحله‌دی. کیین جمعه‌بیک: «مین پول حواله قیله‌من. هر قندا بوسه-بوسین، اکه‌م تیزراغ آته‌مدی خارج آلیب بارسین وعملیات قیلدیریب کیسین» دیدی. جمعه‌بیک، عربستانگه بارگنیدن اعتباراً تورمسدن ایشله‌دی. آلگن قرض-قورزینی اوزیب، ایندی اقامه-کیملیگی

آلەمـن دیـب مونچـه پـول ییغگنـدی. خواجەییندن؛ آتەسـی‌نینگ تداویسـی اوچـون پـول کیـرەک بولگنینـی و او پولنـی، اوییگـه حوالـه قیلیشـینی ایسـتەدی. خواجەییـن؛ آلدیـده تورگـن جُمعەبیـک نینـگ پوللرینـی وطنگـه حوالـه قیلـدی. حاجـی قربـان حوالەنـی آلر-آلمـس، آتەسـیگه پاسـپورت چیقاریـب هندوسـتانگه دوالتگنـی آلیـب کیتـدی...

اُستاغلام، هندوسـتانگه بارگنـدەی عملیاتگـه آلیندی. ایسـن-امـان قضاسیز-بلاسـیز عملیاتخانەدن چیقـدی. میکرو-جراحـی سیسـتمی بیلـن عملیـات قیلـدی داکترلـر. بیل-عُضلاتـی، اصـلا ضـرر کورمـەدی. بیلیدەگی کیچکینـه عملیـات کِسیگیگه هم توپلـم تـورت- بیش تیکیش آتیلگنـدی خـلاص. بیلیـدن ایاقلریگـه توغـری اورگـن غرچیللمـه آغریـق هـم عمومـاً یوقالگنـدی. ایرتەسـی ایاققـه توریـب، شـفاخانەنینگ ایچیـده بویاقه-اویاقـه یوریماققـه باشـلەدی. شـفاخانەدن چیقیـب هوتلگـه قالدیلـر. آز وقتـده، کوچ-قُواتینـی ییغیب آلـدی. اون-کونـدن نـری شـفاخانەگه باریـب تیکیشـلرینی هـم آلدیـردی. ایکـی هفتەگچـه دوالرینـی ییب، احتیاطینـی قیلـدی. ایندی قیتەمیـز دیگنـده، جُمعەبیـک نینـگ تشـویقی بیلـن ینـه نیچـه کـون هندوسـتانده قالدیلـر. اوغلـی جمعەبیـک، کونـده قونغیـراق قیلیـب آتەسـی‌نینگ حالینـی سـوررەدی. اُسـتاغلام، قیتـەدن سـاغلیگیگه قاویشـگنیدن جـوده خـوش ایـدی و اوغیللری‌نینـگ بارلیگینـی بخـت بیلـردی. بـو فرصتـده؛ «آتـەم دِق قامەسـین» دیـب، اونـی هندوسـتان بوییچـه اجدایـدن قالگـن معماریلرگـه آلیـب بـاردی حاجـی قربـان.

حاجـی قربـان، عربسـتاندن پـول تاپیـب کیلەی-آلمەگنـدی. بیـراق، او بیـرده هنـد تیلینـی یخشـیلب اورگنگنـدی. بوکـون هنـد تیلینـی بیلیشـی، اونگـه باشـقچه بیـر قولەیلیـک سـاغلەگندی. هندوسـتان‌نینگ هـر قَریـش توپراغینـی، اجدادیمیزنینـگ ایـاق ایزلـری بیلـن برکتلنگنینـی بیلـردی. بونـدن آلدیـن کیلیب-کیتگـن یولچیلریـدن، هندوسـتان حقیـده کـوپ ایشـیتگنلری بـار ایـدی: «هندوسـتاندی کورگینچـه؛ اوزیبیـزدی اوتیمیشـیبیزدی کوریـب، قوانیـب کیتەبیـز. خصوصـاً هندوسـتاندی سـمبولی بوگـن تـاج-محلـدی...» دیگـن سـوزلری، قولاقلریگـه چینگیللـەدی. حقیقتـدن

هم دنیانینگ قه-بیریگه بارسنگیز؛ هندوستان دیمه‌ی"تاج محل "دیسنگیز، همه سیزگه هندوستان دیب جواب بیره‌دی...

آته-باله، بیرینچیدن تاج محلگه باردیلر. تکتلرینی آلیب ایچکرگه توغری یوریدیلر. هر رنگدن وهر دیندن انسانلر، ایشیکدن جوپه-جوپه کیریب-چیقردی. اُستاغلام، بیر قولیده قولتیق-تیاغی، باشقه قولی ایسه اوغلی‌نینگ قولیده؛ بسم‌الله دیب ایشیکدن کیردیلر. "ایشیک"دیب اوتمه‌ییش کیره‌ک؛ مُنقش معماره‌سی کوز قمه‌شتیره‌دی. ایکی تمانلمه قیزیل ومُنقش معمارینی کوریب؛

- بیزم یوریبیز ده پخسه-اُستاسی‌بیز دیب. منه پخسه...؛ دیدی. یاشی تیپه‌راق بولگنی اوچون اُستانینگ کوزلری هم سل اوتمس بولگندی.

- قیزیل رنگیگه قره‌ب، پخسه دیگنسیز. دیواللر همه‌سی تاشتن آته جان؛ دیدی حاجی قربان. آغیزلری آچیق، تورت تمانگه باقر ایدی آته-باله. انسانلر؛ ایرکک-خاتین، میده-کتته قورته‌ی قَینردی. دملریده؛ انسانلر کیریب- چیقه‌یاتگن ایکی قبتلی مُنقش و کورکملی ینه بیر ایشیککه باردیلر. او ایشیکدن بسم‌الله دیب کینگ بیر گُنبذگه کیردیلر. گنبذنینگ ایچی ایسه باشقچه چیرایلی بیر معماریگه ایگه ایدی. گنبذنینگ باشقه ایشیگیدن تاج‌محل‌نینگ مُعجزوی قُبه‌سی و مناره‌لری، مُخلصلرینی عشق بیلن سلاملر ایدی. اصلیده او آق قُبه؛ خانمی ممتازبیگیم‌نینگ وفات کیچه‌سیده، شاه‌جهان‌نینگ برچه ساچلری‌نینگ بیردن-بیرگه آقرگنینی تمثیل ایتردی...

گنبذدن چیقیب، بلورین حوضلرنینگ و جنت چارباغی نینگ اورته‌سیدن، مرمرین یوللردن تاج‌محل قصریگه توغری یوریگن اُستاغلام، دردلرینی اونوتیب کوزلریدن هیجان و سیوینچ یاشلری آقردی. اُستاگه حق بیریش کیره‌ک. چونکه هندوستاننی گیزر ایکن حتماً شاهد بوله‌سیز؛ باشقه ملتلردن گیزگین‌لرنینگ آغزی‌نینگ سووی آقسه، تورکی ملتلردن گیزگین‌لرنینگ ایسه کوزی‌نینگ سووی آقه‌دی...اُستاغلام،

احتشاملی معماریسیگه حیران قالیب؛

- وای اتتهسیگه، بونی اُستالری کیم اکن؟ دیب سورهدی اوغلیدن. ماوی-دریا قیرغاغیدهگی بو اینجونینگ حقیدهگی رومانتیک حکایهنی اورگهنیب، تهدابینی قویگن عشق ومحبت اُستاسی یعنی شاهجهاننی و ممتازبیگیمنی تانیب چیقدیلر. مرمرلرگه قازیلگن یاسین سورهسی و کهف سورهسی، فیض ساچردی تورت تمانگه. یانمه-یان یاتگن عهدگه وفا و سیوگیگه نما ایکی مبارکنینگ مقبری باشیده توریب، اولرنینگ روحیگه دعالر اوقیدیلر. عشقنینگ تیلبهلیک بولگنینی مجازی ایمس ده، حقیقی بولگنینی اورگنهسیز بو مکانده. هر مرمری؛ انسانلیکدن وعشقدن، سیوگیدن و عقیدهلردن بیرر مسیج تاشیگن بو بناءنینگ تمَلیدن تا چتیگه، دیواریدن تا پنجرهسیگه باقماقدن و توشونماقدن، عادتا اویغاق ایکن رویا کورهسیز. چاغیمیزده بازاردن ویا بیران بُتهدن بیر دانه گل آلیب، کیلتیریب معشوقهمیزگه بیرهآلمهگن بیز نسل، شاهجهان نینگ عشقی قرشیسیده شرمنده بولهمیز. آدم، دنیانینگ بوتون گل موتیفلرینی حقیقتی دیک مرمرلرگه قازیب، زماندن فقط بیر موسوم یرهتگن؛ بهار آتیده. گللری ابدیاً سولمهگن بیر بهارستان، اورتهسیده اوزی وعشقی، ابدی خیاللر بیلن اوزهییب یاتگنلر.

ایشیکلرنینگ بیریدن کیریب، باشقهسیدن چیقدیلر. مرمرلی میداندہ توریب؛ ماس-ماوی جمنا-نهریننینگ قنقهسیده یاتگن عاشقلرنی راحتسیز قیلمسدن، استه و تورگین شکلده آقیب اوتیشینی تماشا قیلدیلر. باشقه تمانگه قرهسنگیز یم-یشیل چارباغنینگ دلربا منظرهسی... آته-باله استه-سیکین یوریب، یانباشدهگی کورکملی جُمعه مسجدگه باردیلر. بو مسجدنینگ بیرگن معنویت حِسّیاتی، باشقه مسجدلردن آلگنینگیز حِسیاتگه اوخشهمهیدی. مثلاً ایشیگیدن کیرر-کیرمس، ،،ایکی دنیانینگ آرهسیدهگی مسافهنینگ بیر آدیم،، بولیشینی حس ایتهسیز. مرمردن سجادهلرنینگ اوستیده قبلهگه توغری تورگندهدی؛ قصر، باغ و احتشام همهسی آرقهنگیزده قالهدی. بوندق بیر

مکانده قیلینگن بیر رکعت نمازنینگ ثوابی، خصوصاً مسلمان بیر تورک اوچون، مینگلرچه نفل نمازیگه قیاس‌دیر. مُبالغه بولمه‌سین؛ دنیانینگ اوچ خطه‌سیده‌گی هر بویوک اثرنینگ آرتیده تورکلرنینگ نقشینی و تامغه‌سینی کوریب بیلیشینگیز مُمکن. حاجی قربان ایسه تانیگن دوستلریدن و هوتله‌گی باشقه مسافرلردن، باریب کوریلیشی کیره‌ک بولگن باشقه بیرلرنی سوره‌ب آدرسینی آلردی. هرکون بیربیریدن مُحتشم آبده‌لرنی کورگینچه، آته و اوغیل‌نینگ اجداد اثرلریگه مراقی آرتیب باردی...

ایرته‌سی کون، قیزیل قلعه‌نی گیزماق اوچون باردیلر. قیپقیزیل قایاگه اوخشه‌گن، ایکی قبتالیده ایکی هیبتلی سور و اورته‌سیده تونل مثالی طلسملی بیر قاپی (کتته ایشیک). قلعه‌نینگ کیریش تمانی چوقور خندقلی. کیریش-تکت‌لرینی آلیب تونل مثالی قاپیدن قلعه‌گه کیردیلر. ایچکرگه توغری یورگینچه، ظهیرالدین محمد بابرشاه‌نینگ شأنلی یورییشینی أیسلب، کوکسلری قباردی. قانلریده‌گی آته‌لرنینگ غروری تامرلریگه یوگیریب، جانلری جیمیللب پتلری تیکان-تیکان بولدی. یشیل باغچه‌لرنینگ خریطه‌سی و بابری صدبرگ گللرنینگ تیزیمی و منظره‌سی، طبیعت‌نینگ طبعینی نمایشگه قویردی. کینگ سوپه‌لر، حوضلر، وفا-باغی، صفا-باغی، ارم-باغی، رام‌بقا-باغی دیرکن؛ بابری چرباغلرنی وعام-دیوانینی گیزیب کوردیلر. کون، آقشم بولدی و قیزیل قلعه‌نینگ قالگن قسمینی کوریش اوچون، ایرته‌سی کون ینه کیلدیلر. بو مرته، باریب بابر ایس بیرگن نورافشان-باغینی اینه‌لیب، خاص دیوانگه کیردیلر. خاص-دیوان سوپه‌سی‌نینگ اوستیدن اوزوم‌باغ نینگ صحنیده‌گی قالین ینگلیغ مُنقش باغچه‌لرینی تماشا قیلدیلر. مرمرین دهلیزلردن استه‌گینه آرقه تیراسگه چیقدیلر. شاه‌جهان‌نینگ عشق وحسرت تویغوسی بیلن تیراس نینگ منظره‌سی، عادتا هرنرسه‌نی مُمتاز کورستردی. کتته، کینگ و یم-یشیل بیر صحرانینگ او بیرتمانیده، جمنا-نهری نینگ قیرغاغیده‌گی تاج‌محل‌نی ونهر سوویگه توشگن

ممتازبیگیم‌نینـگ چهره‌سـیگه قنده‌یین او منظره‌نینـگ آیینـه توتیشـینی تماشـا قیلدیلـر. عجایـب بیـر تویغـو تیقیلـدی اُسـتاغلام نینـگ بوغازیگـه؛ اورنگزیـب و آتەسـی شـاەجهان‌نینگ داسـتانینی أیسـلب، کوزلـری یاشـگه تولـدی. یوتقینیـب:

-اوغلیـم! منـه بئـردن، انـه اونـی سَـیل قیلیـش؛ بابـردی جهانگیرگـه، جهانگیـردی اکبرشـاەگه، اکبرشـاەنی شـاەجهان‌گه و شـاەجهان‌دی اورنگزیبگـه قـره‌ب توریشـلری جانلنـدی کوزیمگـه. عجـب بیـر تویغـو؛ بیـر تمانـدن آتەنینـگ شانەسـیده اولتیریـب، بلەنـی هُنرینـی کوریـش؛ بشـقه تمانـدن بلەنگـدی حُکمیده عشـقینگ، مقامینـگ و مکانینگدن اوزاق توتیلیشـینگ...؛ دیـدی.

آته-بالـه، اوکـون تیـراس منظره‌سـی‌نینگ تویغوسـینی یشـەر ایکـن؛ گلبـدن بیگیم‌نینـگ مُرکـب وقاغـاذی نینـگ هیـدی، دمبـدم بورینلریگـه چنغیـردی. بـو قلـم اربابـی بیگیـم و بابرنینـگ جانیـدن اَیریلگـن گل-پارچەسـی، آتەسـی‌نینگ چلـه قالگـن بابرنامەسـینی تاملماققـه اورینـردی. همایون-نامەنینـگ الهاملـری توپـالان قیلـردی ذهنیـده... تاریخـی آنلرنینـگ کیفینـی تویه-تویـه چیقارگـن آته-بالـه، عصـر نمازینـی مرمـردن یسـەلگن «اینجـو مسـجدگه» قیلیـب، اجـداد روحیگـه فاتحەلـر یوباردیلـر و هوتلگـه قیتدیلـر...

کونلـردن جُمعـه ایـدی. بیـرآز اوزاقراقده بولگـن "فتحبـور-سـیکری" دیگـن باشـقه بیرییرگـه باردیلـر. فتحبور-سـیکری‌نینگ حکایەسـی، طریقـت پیـری بولگـن "سـلیم چشـتی" بیلـن همایـون-اوغلـی جلال‌الدیـن محمـد اکبرشـاەنینگ آرەسـیدەگی تیلـەک و شـرطدن شـکللنەدی. مرکـزدن بیرسـاعت قـدر ایراقـده بولگنـی اوچـون، توشـدن آلدیـراق یتیـب باردیلـر. ایکـی تمانینـی یشـیل یاغاچلـر و باغچەلـر قمرەگـن یولگـه توغـری یوریماققـه باشـلەگنده‌ی؛ اولرنـی، ینـه قلعـه مثالـی قیپ-قیزیـل بیـر بناءنینـگ پغانەلـی کیریشـی و اوسـتیده ایکـی آسـمه قُبەلـی "بُلنـد-دروازه" دیگـن احتشـاملی بیـر قاپـی قرشـیلەدی. بـو ایشـیک؛ جُمعـه

مسـجددن باشـلب، فتحبـور بولیمی‌نینـگ کیریـش آنه-ایشـیگی ایـدی. بـو ایشـیک‌نینگ معمارهسـی اوزی، اصلیـده سـاعتلرچه تماشـاگه ارزیـردی. آته-بالـه ایچکرگـه کیریـب، میـده- میـده فتحبورنـی اینه‌لدیلـر. کورکملـی اثرلرگـه حیـران بولمه‌یشـلری امکانسیز ایـدی. او بیـرده یاتگن چشـتی طریقتی‌نینـگ پیشواسـی، سـلیم چشـتی‌نینگ زیارتیگـه هـم کیریـب دعـا قیلدیلـر. طریقـت خاندانی‌نینـگ قبرسـتانلرینی گیزدیلـر. جمعـه نمازینـی، جُمعـه- مسـجدده قیلیـب "سـیکری" دیگـن جلال‌الدیـن محمـد اکبرشـاه‌نینگ حرَمیگـه اوتدیلـر. معماریسـی بیلـن هـر مُهندسـگه برمـاق تیشـلتگن بـو آلتیـن قصـر، بوتـون دین‌لرنینـگ عادتـا بیرلشـمیش مرکـزی ایـدی و بـو اوزه‌للیگـی بیلـن بو بیرگه فرقلی بیر قُدسیت بغیشـلردی. جلال‌الدین‌نینـگ عیسـوی، مسـلمان و هنـدو خاتینلریگـه قرشـی سیوگیسـینی، اولرنینـگ کیملیکلریگـه و انسـانی حُریتلریگـه بولگـن شـاهانه عدالتینـی بـو منظـره کوردیلـر. چونکـه او عـادل سلطان، هـر بیـر خاتینـی اوچـون اولرنینـگ اعتقادیگـه مـاس قصرلـر توزگنـدی. میدان‌نینـگ مهندسـی نقشه‌سـی، هـر دینگـه مخصـوص معماریلرنینـگ انشاءسـی، میداندهگـی حـوض و اورته‌سـیده‌گی سـوپه‌نینگ ظرافتـی، و بناءدهگـی هرتاش‌نینـگ اُسـتالیگینی کوریـب، آته-باله‌نینـگ أیسـی کیتـدی...

ینـه بیرکـون هوتلـدن چیقیـب، یقینراقلریـده بولگـن نظام‌الدیـن اولیاءنینـگ زیارتیگـه باردیلـر. مسـلمانلر یشـه‌گن بـو محله‌نـی اینه‌لدیلـر. بازارچه‌سـیگه باردیلـر. گل سـاته‌دیگن دوکانلـردن آلینـگ، حلـوادن نُقل-نباتگچـه، تسـبیحدن جاینمازگچـه هرتورلـی نرسـه تاپیلـردی اوشـبو بـازارده. آته-بالـه بیـر تبـاق سـیتیلگن گُل سـاتیب آلیـب، اولیاءنینـگ زیارتیگـه باردیلـر. حیـات و تینچلیـک قیزیـق، ایـرکک و خاتینـدن بیروبـار، صعنـت و هنـر ینگره‌گـن سـاز و سـورینگ و اعتقـاد تولـه مُریدلرنینـگ داودی سیسـیدن کویله‌نیـب تورگـن نعتلـر؛ صحنه‌نـی باشـقچه رنگلنتیرگنـدی. آته-اوغیـل، محله‌نـی سَیر وصفـا قیلیـب زیارتـده دعالـر اوقیـب چیقدیلـر...

باشـقه بیرکـون، "جیپـور" ده‌گـی عمبر-قلعه‌سـی‌گه باردیلـر.

تازه عملیاتدن چیققن بیری‌نینگ چین-سدی‌گه اوخشه‌گن بو قلعه‌نینگ یوللرینی آشیشی قوله‌ی بولمسه هم، اُستاغلام‌نینگ تاریخی آبده‌لرگه قرشی اویغانگن عشقی وعلاقه‌سی، بونگه هیچ قنداق توسیق تانیمه‌دی. آته-باله، تخت-روانلی رنگلی فیل‌لرگه احتیاط قیلیب میندیلر و یولگه توشدیلر. خوددی امیرتیمورنینگ غروری اویغاندی ایچلریگه؛ فیل‌لربیلن قلعه‌گه توغری چیقر ایکن. اُستاغلام‌نینگ کوزی، اوزاقدن بیران قلعه‌گه توشسه، درحال خیالیده پخسه‌دن توزه‌لمیش بولگنی جانلنردی و هیجانلنردی. تکت‌لرنی آلیب، فیل‌نینگ اوستیده طنطنه‌لی بیر پادشاه کبی قویاش-ایشیگیدن قلعه‌گه کیردیلر. ایکله‌سی، عادتا قلعه‌نی فتح قیلگن دیک خوش ایدی. سریغ، قیزیل و آق مرمرلردن یسه‌لگن بو تاریخی قلعه، هندوستانگه حُکم سورگن برچه حاکملردن بیرر ایز تاشیدی. تورت بولیمدن اویوشگن بو قلعه‌نینگ بناءلرینی بیرکونده اینه‌لیب چیقیش، او بیرنینگ احتشامیگه یره‌شمه‌یدی اصلیده...

آته-باله فیلدن توشوب، تماشاگه قوییلدی. ایکینچی قبه‌تده اولرنی، هیکلدن فیللر سلاملەدی؛ دیوانِ-عامگه خوش کیلیبسیزلر دیب. تورت تمانیدن ایسکن شمال بیلن هندوستان‌نینگ جیزیللمه ایسسیغیده سلقینگینه تورگن مُحتشم مرمرلی دیوان‌نینگ، صنعتی و اُستالیگی بی‌نظیرلیکده تینگسیز ایدی. او بیرنی اینه‌لیب، اوچینچی قبه‌تگه چیقدیلر. دیوان- خاصنی کورسنگیز؛ تهدابیدن باشلب تا چتیگچه یلتیللەگن گوزه‌للیگی بیلن مهمانلریگه آیینه توته‌دی. نقاشلیک، مینیاتورلیک، اویمه‌کارلیک، صنعت و تویغولرنینگ تاشگه قازیلیشی، عادتا عقلینگیزنی باشینگیزدن آله‌دی و اوز حکایه‌سی بیلن انسان-اوغلی‌نینگ یره‌توو چیلیک بجریسینی نمایشگه قویه‌دی. هله او شیشه-محل‌نینگ معماریسی بار-کو، کوز-قراچیغینگیزنی اِیریته‌دی. یخشی تمانی شو که، بو منظردن کیف آلماقچی بولگنلر اوچون "ذوق سالونی" آتیده سلقینگینه بیر جای انشاء قیلگنلر؛ دم آلیش اوچون. اویمه-تیره‌کلر(مرمر-ستونلر) نینگ نقشیده‌گی لابرانتلرنی تعقیب ایتسنگیز، سیزنی تورلی یوللردن

گیزدیریب تا سقفگه چیقاره‌دی و قُبه‌نینگ هندسی، فزیکی و مثلثاتی فورموللری‌نینگ ایچیگه بوغه‌دی. تورتینچی قبه‌تگه چیقسنگیز؛ او بیرنینگ منظری ایسه قیرالیچه‌لرنینگ حَرَمیدن آلینگ تا تماشا بالکونلریگچه هربیری‌نینگ پنجره‌سی، عادتا قلعه‌نینگ تورت تمانیده‌گی گوزه‌للیکلرنی برچه یلنغاچلیگی بیلن کوزینگیز دمیگه صحنه‌لەیدی. معماری ایسه جلال‌الدین محمد اکبردن و اونینگ شوق-ذوقیدن فرقلی ایزلر تاشیر ایکن؛ چارباغلری رنگارنگ گللری بیلن بابر ایس بیره‌دی. بیرده هندوستان‌نینگ ایسسیغیده؛ هله او قلعه‌نینگ تا چوققیسیده؛ ایسسیغ سوولی، ساوینالی و مساژ تاشلی تورکانه بیر حمام توزه‌تگنیگه قره‌نگ! قلعه‌نینگ تیپه‌سیده توریب، اطرافگه باققنیزده؛ کوکمه‌ی سوو-کولی‌نینگ اورته‌سیده بابر میرزا انشاء قیلگن مس-ماوی و یم-یشیل او دلارام باغی و قصری بار یه، تماشاسی بیله یوره‌گینگیزنی آچه‌دی. اُستاغلام‌نینگ آغریقلری، أیسیدن چیقیب کیتگندی. اوغلی «آته احتیاط! آته دقت!..» دیب توختَمسه اگر، دردی أیسیگه بیله کیلمسدی. قلعه‌نینگ هر پغانه‌سی، فرقلی بیر تاریخ معماریسیگه چیقر و فرقلی بیر سلطنتگه شاهدلیک قیلردی.

بیلمه‌ی قالدیلر، کون‌نینگ آقشم بولیب قالیشینی. آقشم-نانی موسیقه ئیشلیگیده اوشه بیرده بیدیلر. موسیقه، سیس، ساز و سوو-نماییشلری بیرلشگینچه باشقچه بیر فضا یره‌تر ایکن قلعه‌نینگ آقشملریگه؛ اونی ذوق بیلن سَیر قیلدی آته-باله. آتینی ایشیتگن، بیراق اوزینی کورمه‌گن "جنتر-منترٰ"ینگ صحنه‌سیگه شاهد بولدیلر. سونگره، قلعه‌نینگ «آی ایشیگی»دن چیقیب، ریکشاگه میندیلر و هوتلگه قَیتدیلر...

ایرته‌سی کون توریب چایلرینی ایچگندن کیین، کوکمه‌ی نیلگون بیر شهر بولگن راجستان‌نینگ "مهرانگر-قلعه‌سینی" گیزگنی باردیلر. شهر مرکزیدن قلعه‌گه ریکشا بیلن جونه‌دیلر. ایکی تمانی تاوه-تاش توشه‌لگن و اورته‌سی اسفالت توکیلگن یولدن قلعه‌گه چیقدیلر. بو قلعه، باشقه قلعه‌لرگه اوخشه‌مسدی. بیش-آلتی قبه‌تلی بو قلعه و مُنقش

قصر، کورسنگیز عادتا تاغ‌نینگ کوک سَری دوامی کبی تورەدی. کتتە ایشیگی ینە صنعت ینگرەگن نقاشلیک و اویمە کارلیک... آتە-بالە تکتلرینی آلیب، قپتالدەگی آسانسور بیلن یوقارگە چیقدیلر. آسانسورنینگ بارلیگی، اُستاغلام‌نینگ ایشینی اززانچە قولەیلشتیردی. بو تاریخی قلعە، اصلیدە کونیمیزگە قدر هربیر هندوستان حمکداریدن بیرر ایز تاشیدی. معماریسی خوددی لابیرانت کبی. تورلی بولیملرگە اَیریلگن؛ خاتینلر و ایرککلر، عام وخاص کبی. موزیملری ایسە برچە رنگلری و موتیفلری بیلن گیزمەگە ارزیدی. سلاح تورلری، آلتین و گوموش قابلمەلی قِلیچلر، مینیاتور موزیمی و چتی آلتین قابلمەلی سالونلرنینگ احتشامی اینقیسە هیجانلتیرەدی تماشاچیلرنی. بیردە قلعەنینگ قیررەسیدە توریب، نیلگون شهرنینگ منظرەسیگە باقیش‌نینگ ذوقی باشقچە. امریکانینگ آق-سرایی‌گە اوخشەگن "تاج-اُمید باوان قصری" و قصرنینگ یم-یشیل ساحەسی و کوکمەی سوولری اوستیدە اوچیب یورگن رنگلی طاوس قوشلری‌نینگ منظرەسی، کونگیللرگە فراحلیک بغیشلەیدی.

باشقە بیرکون، آتە-بالە "گوالیار-قلعەسیگە" باردیلر. بو ایسکی و تاریخی قلعە، هندوستان تاریخی بوییچە هر باسمەچی حکمدارنینگ باسیب آلیش هدفی بولگن. اینیقسە اجدادیمیز چنگیزخان و امیرتیموردن باشلب تا نادرافشارگچە. بابرشاە و سُلالەسی بو قلعەگە اوز ایزلرینی قوشماق بیلن قالمەگن؛ شونینگ دیک گوالیار شهریدە قنچەلر اعمار، سوو ذخیرەلری، مسجدلر و زیارتلرنی هم اوزلریدن میراث قالدیرگن. گوالیار-قلعەسی، توپ سلاحلری و استراتیژیکی قونومی بیلن خوددی مهرانگر-قلعەسی کبی شهرنینگ اینگ قیررە نقطەسیدە بیرلشگن. بونچە امپراتورلیکلر و سیاستلرنی تونتریب تاریخگە کومگن بو قلعە؛ بیر تماندن مهندسی تخنیکی و عجایب معماریسی بیلن، باشقە تماندن نفیس نقش و نگاری بیلن هندوستان تاریخی بوییچە ساز و آواز، موسیقە، صنعت و صنعتچیلرگە هم، اوزون پیتلر میزبانلیک قیلگن. آتە-بالە، بو

تاریخی دیارنی هم گیزگندن کیین دهلیگه قیتدیلر...

کسللیک، عملیات، گیزمه دیرکن آته-باله بیر آی-نینگ قنداق اوتیب قالیشینی بیلمه‌ی قالدیلر. ایکی خطه‌دن متشکل جغرافیه‌سی، ایکی میلیاردگه یقین نفوسی، مینگدن آرتیق دینی و انسانلیک تاریخی قدر قدامتی بیلن هندوستانده، هنوزم گیزیله‌دیگن یوزلرچه جای بار ایدی. فقط، آته-باله‌نینگ وطنگه قیتیشلری کیره‌ک ایدی. اُستاغلام، سونگ مرته باریب داکتریگه کورینـدی. داکتری، اُستاغلام‌نینگ ساغلیگیده‌گی کیلیشمه‌نی کوریب ششیرگندی. جمعه‌بیکه قونغیراق قیلدیلر، وطنگه قیتیشلرینی اَیتماق اوچون. سلام صفادن کیین:

- هندوستان خوشیزگه کیتدی می آته‌جان؟

- سوره‌مه اوغلیم. جان و تنینگدی ساغلیگیده، خدا سینگه هم بو ییرلردی کوریشتی نصیب قیسین.

- خوشیزگه کیتگنی بیللی آته‌جان. پوللریز خلاص بوگن بوسه، ینه حواله قیله‌من آته‌جان. تا یخشی تکله بوگنیزگچه اوشیرله‌گه چکر اوریب یورینگ. وطن قاچیب کیتمه‌یدی-کو...

- یا-یا-یا بله‌م، کم بومه‌گین. ییبرگن پوللرینگ هنوز خلاص بوگن یاغ. منه اکه‌نگ مینن گپیر؛ دیب تیلفوننی حاجی قربان‌گه بیردی. حاجی قربان، وضعیتنی اوکه‌سی بیلن اورتاقلشدی. یانیده آرتیب قالگن پول‌نینگ نیمه قیلیشینی سوره‌دی.

- یانیزده تورسین اکه‌م. وطنده بکار کیله‌دی. اوزیزدی بیران احتیاجیز بوسه خرچله‌یسیز. ایسن-امان یتیب باریله بولدی. آته‌مدی احتیاط قیلینگ؛ دیب خیرلشدیلر.

باریب اوچاق بلیتلرنی آلدیلر. اصلیده ایستر ایدیلر که، هندوستاننی قریش-قریش اینه‌لیب کورسینلر. لیکن شرطلردن قطع نظر، اوی و عایله ساغینچی باشلریگه

توشگندی. اُستاغلام: «ایسن-امان بیر توزه‌له‌ی بخیر. تپ-تکله بوگندن ساره ینه کیله‌بیز قاگنلرینی کورگنی» دیدی.

عملیاتدن نری شفاخانه‌دن چیقمه‌ی توریب؛ داکتری، اونگه رسملی بیر قاغاذ بیرگندی. قاغاذه، هرتورلی حرکت و سپورت موتیفلری‌نینگ رسملری آدیم-آدیم کورسه‌تیلگندی. اینیقسه داکتری تأکید قیلگندی: «نیچه وقتگچه اوتیریب توریشیزگه دقت قیلینگ و اصلا آغیر نرسه کوترمه‌نگ! نمازینگیزنی اشاره بیلن قیلسنگیز هم بوله‌دی. رکوع و سجده دیب اوزینگیزنی زورلمه‌نگ. هرکون یوریپش سپورتی قیلینگ؛ "کوچه‌لرنی مترله‌نگ!' دیب توصیه‌لر قیلگندی و «سیزگه کورستگن حرکتلرنینگ تمرینی و یانباشیده هرکون یوریماق، تامیرلرینگیزگه قان چاپیشینی آرتیره‌دی. همده بو حرکتلر بیلن عُضلاتینگیز، قولدن بیرگن اوز کوچینی قیته‌دن تاپه‌دی. دیگنلریمنی قیلسنگیز، تیزلیکده درددن اثر قالمسدن توزه‌له‌سیز. فقط تاغگه و تیپ-تیکه تیپه‌لرگه تیرمه‌نمنگ. یوریماق اوچون تیگیسراق یوللردن یورینگ» دیگندی. داکتری، یخشی کیشی ایدی. اُستاغلام‌نی هم سیویب قالدی. مثلاً سونگ مراجعه‌لریده هم داکتری:

- ای یشنگ. منه رنگ ورویپز جایگه توشوب قالیبدی. تکله کورینه‌سیز؛ دیدی.

- سایه‌یزده داکترصاحب. ایکی دنیاده خوار بومنگ. دیدی اُستاغلام.

- سیزگه بوندن آلدین رسملی بیر قاغاذ بیرگندیم؛ آلدینگیزده دیر؟ اوشه‌نینگ یوزیده‌گی حرکتلرنی آقستمسدن، هرکون اوچر- تورتر قتله بجریب تورینگ. مقصد اورنیزدن تورگینچه حتمن میز، چوکی ویا تاقچه‌دن اوشلب تورینگ. شونینگ دیک اوتیرگینچه هم احتیاط قیلیب اوتیرینگ. اگرکه دیگنلریمگه اعتبار بیریب توزیک بجره‌آلسنگیز؛ خصوصاً بیلینگیز اوچون، عمرینگیزنینگ آخریگچه داکترگه احتیاجیز قالمه‌یدی. منطقه‌لریزده، فیزیوتراپی مرکزلری بولسه شاید،

اولـردن هـم یـاردم آلینـگ؛ دیـب وضاحـت بیـردی.

- پرهیز بیرەسیز می داکترصاحب؟

- جانیـز نیمـه تارتسـه، مـزه قیلیـب بینـگ. فقـط، کوشـش قیلینـگ کـه سـیمیرمنگ! کـوپ یاغلیـق بولگـن بیمَکلـردن هـم اینـدی اوزاق تورینـگ! چونکـه، یاشـیزهم یوقـاری کیتەیاپـدی؛ خدای-سقلەسـین دیابـت و قان-باسـیمی کبـی یمـان کسـللیکلر هـم سـیزده فرصـت کوزلەیـدی. کیچه-کونـدوز سـوو ایچیشـنی، هیـچ أیسـیزدن چیقارمنـگ!.. دیـب خیرلشـدی...

کورینـگ کـه غلتککـه سـالینیب آلیـب کیتیلگـن اُسـتاغلام، اوز ایاقلـری بیلـن اویگـه قیتیـب کیلـدی.

حاجـی قربـان؛ قیزینـی و خاتینـی اززانچـه سـاغینگن ایـدی. کیلگنـدەی باغدەگلـنی قوچاغیگـه آلیـب مهـر بیلـن چوقـور-چوقـور ایسـکەدی و خاتینینـی بغریگـه باسـیب، عشـق ومحبـت بیلـن سیودی. ایرینـی ایاقده تاتـای کورگـن شیرینگل آپـه، درحـال دولەدەگـی ایکـی چاریـدن بیرینـی چیقاریـب قربـان قیلـدی. قورمـه-کبـاب، پلو-چـلاو بیلـن قونی-قوشـنیلریگه آقشـم ضیافتـی بیـردی.

اُسـتاغلامگه؛ بیرگـه توشـەلگن دسـترخوانده اوتیریـب نـان بیشـی، اینـگ آز آلتـی آیگچـه یسـاق ایـدی. اوشـه آقشـم، کیچکینـه بیـر صندلی‌نینـگ اوسـتیگه کورپچـه توشـەب اوتیـردی و چـوپ صندوقنـی میـز شـکلیده قوللنیـب اوسـتیده نانینـی بیـب آلـدی.

- بوکیچه-کـو بیـر چـاره قیلدیـی. ایرتـه باریـب، سـیزگه بیـران میز-چوکـی کیتیرەمـن؛ دیـدی حاجـی قربـان. بیمَکـدن کیینـ چـای و چاکلیـت صفاسـیده قودەسـی وقوشـنیلری قصەگـه باشـلەدی:

- خـو اُسـتام! شُـکرکه سـاغلیگیزگه قەویشـتیز. اینـدی «بیگنلریـز اوزیزدیکـی، کورگنلریـزدی قصـه قیلینـگ» قنـی. دیـار هنـد قنـدا جـای اکـن؟

- رحمـت. ایـی سـورەمنگ؛ «دیـار هنـد دیدیـز و قویدیز».

قندا قیلیب ایتەی و قیردن باشلەی بیلمیمن. داکترلریگە خی گپ یاغ. هندوستانده، شتافت مینن سفالتتی عینی رسمده کورەسیز. انسانلری رنگبرنگ بولیب؛ ایرکەی-خاتین ارەلش؛ هرکیم اوز ایشیده، تینج و طبعخوش یورگنلر. «تیریلیی نیمەدی؟» دیگن سوالدی جوابینی، اولردی کوریگنچە اغنب آلەسیز.

- نیمە رقم رنگبرنگ؟ توشونمەدیم؛ دیدی قودەسی بایمراد اکە.

- یعنی همە نرسەسی رنگبرنگ؛ انسانلرینی رنگیدن آلینگ، کییگن اوستباشلریگچە. مینەیکان نرسەلریدن آلینگ بیکان آشلریگچە، دینلریدن، دیانتلریدن، دال و درختیدن آلینگ، تورپاغیدن تاشلریگچە همە نرسەسی رنگبرنگ...

- اوندا بوسە هندوستان ایمس، رنگبرنگستان اکن خی.

- شوندا غ دیسە هم بولەدی. کیمیلرینی کوریب، اوز حالبیزگە شُکر قیلەبیز؛ کیمیلرینی کورگینچە: «بیزم اوزیبیزدی انسانبیز دیب یوریبیز دە» دیمسدن تورالمەیبیز توغریسی.

- قندا مثلا؟

- اَیتیلەیکان نرسە ایمس، کوریلەیکان نرسە! خُلص شو کە هرکیم تیریلیگیده، بیر قللە باریب هند دیارینی یقیندن کوریشی کیرەی! مُردمی آچ بوسە هم، توق بوسە هم؛ خوش و مست-ملنگ یورگن.

- آدمدی وطنی تینچ بوگنده، آچ یا توغ فرق قیمەیدی اُستام. خدا بیرگن رزق-روزی مینن مست و ملنگ یشەیدی بی-یزی؛ دیدی قوشنیسی ارباب حاجی.

- توغری ایتەسیز حاجی. بیرتە تینچلیی، بیرتە یم ساغلیغ. دنیاده همە نرسەدن مُهم اکن؛ دیدی اُستا غلام.

- شونچه میدی قصەییز؟ دیدی قوده-آپەسی بیبیگل بایبیچّە.

- قَیسی بیرته‌سینی اَیته‌ی قوده آپه‌م! مخصت هرنرسه‌گه بیر خیر بار اکن! منه کسللیی بانه بولدی و مین غریب باریب، کیم نیمه‌لر عقلیم ایرمس، خیالیم اوتمس جایلردی و ذاتلردی کوریب قالدیم. آدم اُولمسه کوپ نرسه‌لردی کوره‌یکن. حیات، هرکیمگه بیر نرسه‌نی بانه قیلیب بیر درس بیره‌یکن. قصه دیسه‌یز اگر، هندوستاندی هر قریش تورپاغیده بیر قصه یاتگن؛ درخت بولیب، اینَه‌ی بولیب، فیل بولیب، تاش بولیب، دریا بولیب، باغ، پارک، قصر و معبد بولیب...

- تاج محلگه باردیزله می؟ دیب سوره‌دی اوغلی کینجه بیک.

- آتینگدی برات قویگینچه، بابر قویسم بولرکن اوغلیم. هندوستان، اصلیده یتیم بیر بله‌نینگ حکایه‌سی اکن. هنوز اون-ایکی یاشیده‌کی بیر قیرال اما بیرعسکر، اونی ایاق ایزلرینی تعقیب ایتسنگ؛ قیزیل قلعه، عمبرقلعه، فتحبورقلعه کبی قنچه‌لر قلعه‌نی، گنگا و جمنا نهرلرینی آشیب، باریب تاج‌محل‌دن چیغه‌سن. باردیم اوغلیم، باردیم! سین درسلرینگدی اوقیب خلاص قیگین، برابر ینه باره‌میز نصیب بوسه.

- یتیم بله‌دن مخصدیز، بابرمیرزا بابابیز می اُستا؟ دیدی ارباب حاجی.

- باشقه کیم بولردی! هندوستاندی-کو هندوستان قیگن بابرشاه. اوندن ساره بله‌لری و نیبره‌لری کیله‌دی.

- نصیب بوسه، سیزدی هم بله‌لریز و نیبره‌لریز ایکی دنیاده آتیزدی یشه‌تدیله اُستااکه!

- بار بوسینله. مین بله‌لریمدی همه‌سیدن راضیمن. اوشه‌له بار اکن که، منه مین قیته‌دن ایاققه توردیم... دیب کیچه‌نینگ خیلی پیتیگچه داکترلردن، هندوستان‌نینگ گوزه‌للیکلریدن، اوچاق یولچیلیگی‌نینگ کیفیدن قصه قیلیب بیردی... حاجی قربان آنه‌سیگه و خانمیگه قره‌ب:

- موندن نری پیشیرگن قزانلریزگه کوپراغ دقت قیلییله! داکترلردی جِدی توصیه‌سی با؛ کم یاغراغ و کم توزراغ بوسین دیب. مین اوچون هم داکتر، عینی توصیه‌نی قیلدی؛ دیب آته‌سی‌نینگ پرهیزلرینی اَیتیب بیردی. شونینگ دیک سوت، یوغورت و سوو ایچیشنی، داکترنینگ باش توصیه‌لریدن بولگنینی اورغوله‌دی.

قربان اکه؛ ایرتانگ توریب بازار سَری کیتگینچه یولده، بوزاغی (اوجه‌گی) قبتالیده یوریگن بیر اینه‌ککه کوزی توشدی. ایگه‌سی، ساتماق اوچون مالبازارگه آلیب بارەیاتگندی. موترینی توخته‌تیب بیع-بهاسینی سوره‌دی. ایگه‌سی؛ اینه‌گی نینگ اصل وخاندانی بولگنینی، فقط مجبوریتدن ساتیشگه آلیب بارەیاتگنینی ایتدی: «سوتی هیچ کیسیلمه‌یدی. تا توققنیچه سوت بیره‌دی جانور.» دیدی. قولیده پول بولگن حاجی قربان؛ مالبازارگه بارمسدن کوچه‌نینگ اورته‌سیده، اینه‌کنی بوزاغی بیلن ساتیب آلدی. اینه‌کنی ایلتیب اویگه باغله‌دی و ایگه‌سی نینگ پولینی توللەدی. اینک ایگه‌سی، بیچاره آدم هم دلاللرنینگ دلاللیک پولیدن، همده انصافسیزاجاره‌چیلرگه پول بیریشدن قوتیلدی. حاجی قربان؛ اینه‌کنی آلدیگه مونچه اوت تشلب، اوزی قیته‌دن چیقدی.

بازارگه باریب، آته‌سیگه پلاستیکدن بیرر میز وچوکی آلدی. تانیش بولگن دوکاندار، آته‌سی‌نینگ حال واحوالینی سوره‌ب، ایاق اُوستی صحبتلشدیلر... دوکاندارنینگ قوشنیسی، شو پیتلرده قولی-تار بولگه‌نیدن، ایکی مینگ(۲۰۰۰) مُدل ارابه‌سینی ساتیشگه قویگن ایدی. حاجی‌نینگ ارابه‌سی هم ایسکیگنی اوچون؛ «موتریمدی ساتیب، اُوستیگه مونچه پول قوشسم و شونی آسم» دیب اویله‌دی بیردن-بیرگه. دوکاندارگه فکرینی بیلدیردی و اونینگ ضمانتی بیلن آلیشگه قَول وقرار قیلدیلر. قَول وقراردن کیین حاجی قربان، اوز ارابه‌سینی ساتیشگه قویدی. ارابه‌سی سراچه بولگه‌نی اوچون، آرقه‌سی تولبکسلی و اوستی قنجیغه‌لی ایدی. اطرافده‌گی ولسواللیک و قریه لَین‌لری اوچون مُکمل بیر وسایط ایدی. درحال

بیر آله‌دیگن تاپیلدی. «هم کاری و هم باری» بولگنی سبب، تخمین ایتیلمه‌گن قدر یخشی پولگه ساتیب قویبیردی. اوستیگه یانیده‌گی پولدن هم مونچه‌نی قوشیب، ارابه‌نی ساتیب آلدی. اززانچه خوش ایدی. بیر-ایکی کون اوی وعایله‌سی بیلن وقت اوتکزدی. بو فرصتده، ینگی موترینی ایلتیب چیک قیلدیردی. دمینی آلگندن کیین، ینگی موتری بیلن باریب لَین‌ده نوبتگه توردی.

هرکیم‌نینگ آغزیده و کوزیده حاجی قربان‌نینگ موتری ایدی. شیرینگل آپه باریب اینککه، بوزاققه و موترگه کوزتُمار آلیب کیلدی؛ قیسی مُلادن. تُمارلرنی قیپقیزیل پوشلب، اینه‌ک نینگ ایکی شاخیدن اوتکزیب پیشانه‌سیگه تاقدی و بوزاق نینگ بوینیگه آستدی. موترنینگ تُماری ایسه کتته‌راق ایدی. مونچه قیزیل بخمل تاپیب اونی پوشله‌دی. کناریده فیته و ایکی اوچیگه هم قیزیل ایپدن پوپکلر توزه‌تدی. اوغلی کیلگنده‌ی تمارنی قولیگه بیردی؛ «ایلتیب موترینگدی دمیگه آس!» دیب. قربان اکه: «ایی یشنگ آنه! یخشی ایش قیلیبسیز. کورسه‌یز، هرکیمدی آغزیده مینی موتریم. کورگن هرکیم [واای-وای] دیب تورەدی. شوکون بخدا قریب تکر قیلبیدیم. بیرگن صدقه‌م باره‌کن که، خدا اوزی سخله‌دی.» دیدی. تُمارنی ایلتیب موتری نینگ پیشانه‌سیده‌گی آیینه‌گه آسیب کیلدی.

اُستاغلام؛ غُربتده حسرت قالگن پدری کوچه‌لرنی، ایرته وآقشم گیزیب و اینه‌لیب کیلردی. اونی کورگن کیشی ششیرردی و هزللشردی. «ای ماشاءالله، قیته‌دن جوان بولیبسیز اُستا!» دیب. بیلیدن وایاغیدن شکایتچی کیمسه‌لر: «مینم بیر بارسم مکن هندوستانگچه...» دیب قویردی...

موسوملردن بهار، آیلردن ثور ایدی. هوالر ایلیق و قویاش، کائیناتگه مرحمت ساچردی. یئل؛ بیرتماندن تورلی گُللرنینگ هیدینی، انسان و اری-بوجک‌نینگ بورنیگه چنگغیتردی. باشقه تماندن؛ سیویشگن یاغمیر بیلن توپراق‌نینگ

تئـر و تَفسـیدن بورقیـب چیققـن عشـق، محبـت و شـهوت هورمونلـری فضانـی قمـرردی. وطن‌نینـگ پاریـم هواسـی جانیگـه اوتیرگـن اُسـتاغلام، آرتیـق راحـت شـکلده ایگیلیـب، بوکیلیـب و توغریلیـب بیلرایـدی. طهـارت سـووی اوچـون، آبتاوه‌سـینی اوزی باریـب تولدیـرردی حوضـدن. نمازلرینـی جماعتـده قیلیـب، رکـوع و سجده‌سـینی داکترنینـگ توصیه‌سـیگه کـوره احتیـاط بیلـن بجـرردی. هرتورلـی دوانینـگ یان-تأثیرلریـدن قوتیلیـب تروتـازه بولگنـدی. آرتیـق، شـونی و بونـی دیـب هیچقنـده‌ی بیـر دوا یوتمسـدی. اشتهاءسـی آچیلگـن و کیفـی جایـده ایـدی. فقـط، داکتری‌نینـگ بویروقلریگـه دقت ایتـر، کـوپ یاغلیـق و توزلیـک نرسـه‌لردن ایـراق تـورر، سـپورتلرینی و یوریشـلرینی وقتیـده قیلـردی...

بیـر ایرتـه مسـجددن چیققنیـده هـوا جـوده گـوزه‌ل ایـدی. یوریـش بهانه‌سـیده، استه-سـیکین شـهرنی بیـر اینه‌لیـب کیلـدی. کوچـه ایشـیگی‌نینگ دمیـده، انچـه وقتـدن بئـری اریغ لبیگه تشـلنگن اوچ-تـورت موتـر تـاش بـار ایـدی. اُسـتا؛ تاشـلردن بیری‌نینـگ اوسـتیگه اوتیریـب، قوشنیسـی بیلـن گپیریـب و دم آلیـب تورگنـدی کـه اوغلـی رمضـان، کیچـه نوبتیـدن چیقیـب کیلـدی. آته‌سـی و قوشـنیگه سـلام بیریـب احوالشـدیلر. کییـن آته‌سـی:

- اوغلیـم! آلتـی آیـدن بئـری تاشـلرینگ کوچه‌نـی ایگه‌للـب یاتکـن. بیـر ایکیتـه مـردکار آلیـب شـولردی ایچرگـه اوتکـز، مردمـدی یـول آچیلسـین؛ دیـدی.

- ایندی بخیر تام ساله‌یکانسیز، هه رمضان‌جان؟

- خدا خاخلسه شوندا بیر نیتیم بار حاجی ابه.

- یخشـی قیله‌سـیز. شـو وخـت باشله‌سـه‌یز، تیره‌مه‌گچـه توزه‌تیـب آله‌سـیز نصیـب بوسـه. اُولمـه‌ی توریـب، تویـزدی کورسـه‌ی یخشـی بولـه‌دی ده!

- خـدا سـیزلردی باشـیبیزدن کـم قیمه‌سـین حاجـی ابـه‌م. عمرلریـز اوزاغ بوسـین؛ دیـدی رمضـان. سـونگره اُسـتاغلام:

- دیگنیزده‌ی، شو پیللە باشلسە تیرمەگچە ایللە قولدن چیغەرەدی؛ دیدی. کییِن اوغلیگە قرەب: «بیران اُستا مینن گپیریب قویگنسن مے؟»

- تاا اوتکن قیشتی باشیده، بیر اُستا مینن گپیرگندیم. توزەتیب بیرەمن دیگندی. اوندن نریە کوریشالگنیم یاغ.

- اُستا اوزی کیم و کیملردن؟ یاش می قرری می؟

- ایراندن اورگەنیب کیگن یاش بیری. آتی اُستا یماق. ایشداشلریمدن بیرینی تعمیرینی هم اوشە توزەتکن. یمان ایمس.

- اوندا بوسە یخشی. اوییِنی و آدرسینی بیلسنگ، یقیندن باریب ینە بیر گپیریب کور قنی؛ دیدی آتەسی. رمضان خیرلشیب اویگە کیردی.

اوشە کون آقشمیده اوییدن وقتراق چیققن رمضاناکە، اُستایماقنی سورەب اوییگە باردی. اُستا، هنوز ایشیدن کیلگنی یوق ایکن. اُستانینگ ایشلب تورگن آدرسینی آلیب، باریب اونی کوردی و موضوعنی قیتەدن گپیردیلر. اُستا؛ چت-متر کوترەسی شکلیده آلگن و ایلشب تورگن ایشینی، ممکن بیر آی ایچیده قولدن چیقریشینی ایتدی. فقط، اوندەگچە تاشلرینی پونتیریب قوییشینی اورغولەدی. و رمضانگە؛ زور تاش اُستالریدن بولگن اُستا تاشمرادنی توصیە قیلدی. رمضاناکە ایرتەسی کون ایشدن کیلگنده موضوعنی آتەسیگە اَیتدی:

- اُستاتاشمراد کە اوزییزدن اوغلیم. قنچە عمارەلرده بیرگە ایشلەگنبیز او مینن. بولدی- بولدی؛ منە مین تونیمدی آلەی اوزیم استە-استە آلدیگە بارەمن؛ دیدی آتەسی.

اُستاتاشمراد، اوشەکون دوستی بیلن قوشیلیب کیلدی؛ پوتکی و بالتەسینی آلیب.„باشلەماغ ایشتی یریمینی خلاص قیلماقدیر„ دیگن مورال بیلن کوچەده یاتگن تاشلرنی بسم‌الله دیب یونیشگە باشلەدی. عصرگچە ایکی آشنا، اوتمیشدن قصە قیلیب میده-میده ایشلەدی. آشنام هاریمەسین دیب؛ دمی ساعت

چاپینی تازەلب تورر وھندوستاندەگی تاشلی عمارەلردن اَیتیب بیرردی اُستاغلام. اُستا ھم قیزیق قصەلر و ایسسیققینه چای ئیشلیگیده، ھاریماق نیمەدیر بیلمس و ایشلردی. بیر ھفته دیگنده، اُستاتاشمراد تاشلرنی یونیب بیردی. کییِن اُستاغلام باریب ایکیته مردکار کیلتیردی و یونیلگن تاشلرنی ایچرگه اوتکزدی.

بیر ایرته دفتردن چیقگیچ، توغری اُستا یماقنینگ اوییگه باردی رمضان اکه و تاشلرنینگ یونیلیب تیار بولگنیدن اونگه خبر بیردی. جامەیکاری اوستیده، ایشیگه بارەماقچی بولیب تورگن اُستا یماق:

- اوندا بوسه خی یورینگ، اَوَل سیزدی جاییزدی کورەی؛ ساره اوشنداغ ایشگه اوتەی؛ دیب، رمضاناکه بیلن قوشیلیب اویگه کیلدی. جاینی کوریب متر-مربع قیلیب اولچەدی و نقشەسینی توکدی. «ریگ وسیمیتیزدی ھم تیار قیلینگ. تھدابلردی قازگندن نری مینگه خبر بیرینگ» دیب کیتدی. اُستاغلام ھم ھرکون بوش-بیکار اویده اوتیریشدن جانی قیسیلردی. شونقه ایشلر، اونگه کتته بیر مشغولیت یرەتردی. ایرتەسی کون ایرتەلبدن باریب چاوکدن بیر ایشچی کیلتیردی. اوچ کون بوییچه تھدابنی توزیک و چوقور شکلده قازیب، اُستاباب قیلیب قویدی. رمضان ھم یوز خلته سیمینت و نیچه کراچی ریگ تیلەتیب ایچکرگه اوتکزگندن کییِن اُستاگه خبر بیردی.

جوزا آیینینگ اورتەلری ایدی و ھوالر کیته-باره ایسینردی. اُستایماق؛ قولیدەگی ایشینی، قیده بولسه تمامله‌گن سنەلردی. بیر-ایکی کونلیگیده کوتَره ایشیگه آره بیریب، ایکی شاگردی بیلن رمضاناکەنینگ ایشیگه کیلدی. اُستاغلام ھم باریب چَوکدن اوچته ایشچی آلیب کیلدی. شیرینگل آپه بیر اوغلاق آلیب تھدابگه سویگندن کییِن اُستا یماق، بسماللە دیب تاشلرنی تھدابگه باسماققه باشلەدی. اُستا یماق، ایکی کونده تھدابنی قولدن چیقاریب بیردی. ایندی؛ تاملرنینگ آستینی تولدیریب قوییشلرینی، خشت و باشقه تعمیراتی موادلرنی ھم

تیله‌تیب تیار قیلیشلرینی بویوردی. موادلر تیار بولگنده، تکرار شاگرلری بیلن کیلیب اوچ-تورت کونده دیوارلرینی هم ایشلب بیره‌جَگینی ایتدی و کیتدی.

رمضان‌اکه‌نینگ ایکی ییلدن بئری ییغگن پولی، آبادچیلیککه داش بیرمه‌دی. حاجی قربان هم اکه‌لیک قیلدی و ایکّله‌سی برچه موادلرنی تیارله‌دیلر. اسد آیی‌نینگ اورته‌لریده تاملری‌نینگ اوستینی یاپیب آلدی. اُستاغلام، قیپ-قیزیل بیر لته تاپیب برنده‌نینگ پیشانه‌سیگه باغلب قویدی؛ کوز تیگمه‌سین دیب. یتمه‌گنده‌ی، شیرینگل آپه هم قیسی مُلاگه باریب ینگی تاملر اوچون کوزتُمار آلیب کیلدی. بیر مقاوه‌نی کتته‌کان اوچ- بُرچک قیلیب کیسدی و اورته‌سیگه تُمارنی قوییب، اونی قیپقیزیل پوشله‌دی. سونگره تُمارنینگ تیگره‌گیگه کوزمینچاقلرو بلیق مینچاقلر تاقیب، ایلتیب برنده‌نینگ اورته-سرتاقیگه پغانه‌لرنینگ تیپه‌سیگه آسدی. آرتیق تاملرنینگ میده-چویده ایشلری قالگندی. محله‌دن دوستی بولگن نجار اُستاآچیل، ساغو-صیقلی بیلن کیلدی. ایشیک و پنجره‌لرنینگ اولچه‌گینی آلدی. برنده‌ده، نیچیته تخته بیلن اوزیکه بیر ایش میزی توزه‌تدی. بیرهفته ایشله‌دی. تورته پنچره، اوچته ایشیک، ایکی الماری دیوارده و بیرته کته ظرف-الماریسی هم ایکی تامنینگ اورته‌سیگه توزه‌تیب، قوریب بیردی. اوندن سونگ تاملرنینگ گچ و بویه-بدهنه ایشلرینی قولدن چیقردی. میزان دیگنده، پنجره‌لری‌نینگ شیشه‌لرینی اوتکزیب، تاملرنینگ اوستینی نایلون توشب گِل قیلدی. جرنگیللگن اوینی کورگن قونی-قوشنی‌نینگ آغزی، بوش تورر می ایدی دیه‌سیز؟ آهاااا؛ «منه پولینگ بوسه، ایش اوزی بوله‌یکن» دیماق بیلن قالمسلر. کورگن کیشی: «نامخدا همه نرسه‌یز تیار. ایندی آنه‌یز بیران قیز تاپسین سیزگه! کوکتی کوتی تیشیلمسدن شو قوریقچیلیکده توی قیلیب آلینگ بخیر، بیغم بولینگ» دیب قولاق میه‌سینی ییدیلر. چونته‌گی بوش بولگنیدن «نصیب بوسه اوهم بوله‌دی!» دیب قویردی.

تیره‌مه یئلی ائسیب سوو و توپراقنی زهرله‌مسدن، مردم

ایش-کوچینی ییغیب آلردی. اوندن سونگ توی و تماشاگه وقت اجره‌تر ایدیلر. بویداقلرنی پاتیه-نشان قیلر، نشان بولگنلرنی نکاح قیلیب ییغیب آلر ایدیلر بو موسومده. اوشه کیچه-کوندوز، گلدسته بیگیم‌گه هم قوم-قریناشلردن ساوچی کیلیب توررديِ. شیرینگل آپه؛ مادی وضعیتلری یخشی بولمه‌گنیدن قیزی گُلدسه‌نی هم آپه‌سی گلدانه‌ده‌ی، آلیشتی قیلیب اوغلی رمضان‌نی اوینشتیرماقچی ایدی. ساوچیلرگه: «بیر کیلین کیتیرمه‌ی، قیزیمدی اویدن چیغرمیمن. بیله‌سیز که اوییمدی ایشی کوپ. اینه‌ی- اوجه‌ی، بوزاق- ایشه‌ی با؛ قیزیم کیتسه اولرگه کیم قره‌یدی...» دیب بهانه‌لر توقیه‌ردی. نهایتده؛ اوز سینگلی بوباتین خاتین بیلن قوده بولیشگه کیلیشیب آلدی و قلین بلاسیدن قوتیلدی. ایشی، معاشی و اویی تیار بولگن رمضان‌گه کیم قیز بیرمسدی که؟ شیرینگل آپه، قوده کیرگن سینگلی بوباتین خاتین بیلن „خیر ایشتی تیزی یخشی„ دیب عینی کونده بله‌لرینی پاتیه ونشان قیلدیلر. قوده کیرگن ایکی سینگیل، محله‌گه یخشی بیر توی بیردی.

یاشلر؛ محلی کیله‌ناقلرگه (عنعنه) کوره پاتیه بولگنلریدن کیین، بیربیراوینی تانییش و تورموش ریجه‌لرینی بیرلیکده مولجللش اوچون، قللیق دیگن کوریشمه فرصتینی قاچیرمسدی. بو دورانني، حیاتلری بوییچه اونوتیلمس شیرین خاطره‌لر و أیسده‌لیکلر بیلن یشر ایدیلر. گلدسته‌نینگ نامزادی توردیقل‌اکه، کیمی کیچه‌لر قللیغ بهانه‌سیده کیلیب کیتردی. بیراق، رمضان‌اکه کیچه تمانیدن ایشله‌گنی اوچون، قللیققه باریب، یاری آیلین بیگیم‌نی کورمجک شانسی یوق ایدی. بیر-ایکی مرته کوندوز تمانیدن بارماقچی بولدی؛ لیکن، قیناته‌سی و قیناغه‌لری ننگ قیلیب اجازه بیرمه‌دی. موضوع اوچون شیرینگل آپه، سینگلی‌نینگ آلدیگه باردی. اُستاغلام هم قوده‌سی مُلاکه گه باردی. بیراق؛ قوده‌سی ملاکه و بوباتین آپه، حاجی قربان و قندیگل کیلین‌نینگ ماجراسینی أیسله‌تیب رخصت بیرمه‌دی: «مین قیزیمدی، آته‌سینیکیدن آغیرایاغ چیغرماغ خاخله‌میمن. انه او کتته کیلینیزدی احوالی، سیزلرگه

درس و عبرت بولمبتی خیالیم» دیدی. قرینداش قودەسی، اوقنی ضَعیف نقطەلریگه باللب اورگندن سونگ، ایم وصیم چیقیب قَیتدیلر. آقشم ایشدن کیلگن حاجی قربان، آته-آنەسینی پریشان کورگینچه قضیەنی سورەدی:

- نیمه دیەی اوغلیم! بیلەسن-کو بیر خطا قیلدینگ. ایندی کیمدی کورسنگ، اوشەنی یوزیبیزگه اورەدی؛ کتته کیلینینگ آتەسینیکیدن آغیرایاغ چیغدی، دیب.

- ایندی-کو بوگن ایش بولدی-اوتتی آنەجان. "بیکار آغیز دیمه پالیز"، سیز بونی توشینیب یاتمنگ. نکاحبیز بغلنگن ایرو خاتین ایدیک، نیمه بولیپتی؟ نکاحسیز-کو یقینلشکنیبیز یاغ. مردُمدی آغزینی قبەب بومەیدی بی-ازی؛ دیب آنەسیگه مورال بیرسه هم یورەگیدن خدا خبر ایدی. بو کیلەناق خطاسینینگ پیشانەسیدەگی ایزی، اوکەلرینینگ حیاتیگه هم منفی تأثیر قویگنیدن، اوزینی قِینەر ایدی. باشقه چارەسی قالمەگن شیرینگل آپه، قودەسیگه قرشی قیزینینگ اوستیدن سیاست قیلدی و کیاوی توردیقل اکەنی قلیقه قویمەدی. بونی ایشیتگن ملاکه:

- میلی، شونچه باریب کیلدی بس. ایتیلەیکان گپلری خلاص بوگندیر، تانیشیب هم آلگندیر؛ دیدی. بیراق؛ خاتینی بوباتین، اوغلینینگ باریب-کیلیشینی ایستردی. شیرینگل آپەنینگ قیلگن سیاستی، ایشگه یرەگندی. بیر ایرته چایدن کیین بوباتین، سینگلی شیرینگل آپەگه کیلیب:

- آپەجانیم، بیلەمن سیزهم بو طوریزده حقلیسیز. لیکن، ملا ایزنەییزدی یخشی تانیسیز-کو. رمضان جان، هم کیاویبیز هم اولادیبیز. اونی قلیقه کیلیشیگه اوزیم بیران یول تاپەمن. شونی گپیرگنی کیگندیم. مخصت، کوندوز تماندن قیین بوگەنینی بیلەسیز-کو. فقط ملا ایزنەییز، جمعه کیچەلری یاتمەیدی و ایرتەگچه نماز-نیاز قیلیب اولتیرەدی. بشقه بیران کیچه اوی مساعد بوگنده، اوزیم خبر سالەمن کیسین. التماس آپەجانیم! آلدیزگه یالباریب اوتینەمن جانیم

آپـەم، قوپینـگ اوغلیـم کیلیب-کیتیپبیرسـین..؛ دیـدی.

- میلـی؛ اوشـه کونـدی کوتیـب تورەمـن. مخصـت اوغلیـز نیچـه وختگچـه کیمەسـین. قچـن کـه اوغلیـم باریب-کیسـه، اونـدن سـاره قویەمـن کیسـین..؛ دیـب قول-قـرار قیلگـن ایگلـه سـینگیل کیلیشـدیلر.

بیـر آقشـم شـیرینگل آپـه، کیلینـی آیلیـن بیگیمنـی کورگنـی بـاردی. شـو بهانـەده سـینگلی بوباتیـن بیلـن گپنـی پیشـیریب کیلـدی. رمضـان؛ اوشـه کیچـه باریـب قللیغینـی کـورر، کوزلریگـه باقیـب هـوادن و سـوودن محبـت قیلـردی. یارینـی تانیـب، سـاغینچ بیلـن تانیشـیب، مهـر ومحبـت تولـه خاطرەلـی بیرکیچـه اوتکزیشـنی آرزولـردی. شـهر خلقـی هنـوز موبایـل و تیلفـون بیلن تانیشـمەگیندن عشـق ومحبـت، قدیمـه یوریـق و یوسـینده یشـەنردی. مُلاکـه، کیچقـرون نمازیـدن کیلیـب، کوچـه ایشـیگینی زنجیرلـەدی. کیین باریـب، مال-حالینـی سـوغاردی و آخورلریگـه سـمان تشـلەگندن سـونگ باریـب اوز یاتاغیگـه کیـردی.

رمضانـاکـه، اوشـه کیچـه ایشـیدن رخصـت آلـدی. کیچـه پیشـگنده، آشناسـی قوزیبایـنینـگ موترسـایکلیگه اوتیـردی وقللیـق اُمیدیگـه جونەدیلـر. زمـان، کیچەنینـگ یریمـی بولسـه هـم او، قیناتەسـی و قیناغەلریـنینـگ چوقـور اویقوگـه کیتیـب- کیتمەگنیـدن اورکیـب و تارتیلیـب تورگنـدی. قوزیبـای، موترسـایکلینی مسـجد دیواریـنینـگ توبیـدن اوتکـن اریقـنینـگ لبیدەگـی بیـر یاغاچنینـگ تنەسـیگه قویـدی. ایکلەسـی خپ-خـپ ملاکەنینـگ ایشـیگیگه باریـب در- دیوارنـی کـوزدن اوتکزدیلـر. ایشـیک ایچکـردن قبەلگنـی اوچـون، مجبـور دیـواردن تشـلب باریشـی کیرەک ایدی. قوزیبـای، دیـوار توبیگـه چوندەیـب یلکـه بیردی(پُشـتک تـوردی) و رمضانـاکـه دیوارگـه چیقـدی. دیـوار اوسـتیگه چیققـن رمضـان، هیجانـدن نیمـه قیلیشـینی بیلمسـدی. ذاتـن اریـق و ضعیفراق بولگنیـدن، سـل شـمال بولسـه اوچیرتمـه (بادبـرک) دیـک اوچیریـب آلـر کیتـردی. دیـوار اوسـتیده، اینـدی بیلیمنـی راسـلەیمن دیگنـده، ایاغـی تایریلـدی و توپپیلـب حویلـیگـه

توشوب کیتدی. دیوارنینگ توبیده، تورایی ایکیلگن ایدی. تیرایی‌لرنینگ اوزه‌ییشی اوچون مُلاکه، توبلریگه شاخه کومیب دیوارگه چیقرگندی. رمضان‌اکه‌نینگ توشوب کیتیشیگه شمال ایمس، ایاغی آستیگه قالگن تیرایی‌نینگ برگ وباری سبب بولگندی. دیوار اوستیدن ایاغی اوزیلگن رمضان‌اکه، اوزینی بیردن-بیرگه سوودن تولیب یاتگن تیرایی‌نینگ جویه‌سیدن تاپدی. قوللرینی و جانلرینی شاخه‌لر ایرتیب یاره‌لەگندی. بیت وباشی و تازه اوستیباشینی کورسنگیز لای بیلن بیرته بولیب، کیچه‌نینگ قرانغه‌لیگیده خوددی اجینه دیک کورینردی. تره‌پ-پیللمه سیسینی ایشتگن مُلاکه‌نینگ اِیتی، اوریب یوگیردی رمضان‌اکه سَریگه. رمضان‌اکه، ایسسیغ-ایسسیغ هیچ بیر نرسه‌نی حس ایتمه‌گیندن، اورنیدن توریب قاچماقه تله‌شدی. بوتی‌نینگ بیر پایی جویه‌دەگی لایگه باتیب قالدی. تاقیسی بیر تمانگه توشیب کیتگندی. رمضان‌اکه، قورقیشدن کوچه ایشیگی تمان چاپدی. قپقرا لایگه شوبه‌لگن رمضان‌نی اگرکه اویده‌گیلردن بیرانته‌سی کوریب قالسه هم تانیه‌آلمسدی... ایندی کوچه-ایشیگی‌نینگ زنجیرینی آچیب چیقه‌من دیگنده، ایت دُمبه‌سیدن قاپیب آلدی.

آشناسی، هنوز کوچه‌ده ایدی. رمضان‌نینگ بیر قولی کوتیده، آولیخیب ایشیکدن چیققنده‌ی: «هله قاچ» دیدی و ایکله‌سی موترسایکل تمانگه چاپدیلر. قوزیبای، تیزراق چاپیب باریب موترسایکلنی چلیشتیردی و درحال کیلیب رمضان‌نی آرقه‌سیگه آلدی یو قاچدی. ایت‌نینگ ابه‌لب-اوریشی بیلن اویغانگن مُلاکه، خیزلب تشقرگه چیقدی: «خیریت می ایکن؟ اوغری فلان می کیلدی...» دیب. آرقه‌سیدن خاتینی یوگیریب چیقدی..

ملاکه، قولیده‌گی چراغ-برق بیلن اوی‌نینگ تورت تمانینی یاریتیب باقردی. ایاغی‌نینگ دمیگه لایگه شوبه‌لیب یاتگن بیر آق کله‌پوشنی تاپیب آلدی. سونگره ایشیک تمان باردی. آچیلیب یاتگن ایشیکنی کوریب، مراقدن مال-حالیگه قره‌گنی باردی: "جایده می لر" دیب. اونده‌گچه، اوغلی توردیقل

هم چیقیب کیلدی یانلریگه. ایشیک زنجیریده، لای قوللرنینگ ایزی بار ایدی. بیرده ایسه لای ایاقلرنینگ ایزلری. ایزلرنی سوریب بارگینچه، اصل قضیه‌نی اورگندیلر. نهایتده خیاللری راحت بولگن عایله، ایشیکنی قبه‌ب قیته‌دن یاتدیلر.

رمضان‌نی اوییگه آلیب باردی آشناسی. شیرینگل آپه، اوغلینی کوریب یوره‌گی یاریلدی. ایلک اوله‌راق، اونی قیناته‌سی و قیناغه‌لری یخشیلب ینچگن دیب اویله‌دی. سونگره قضیه‌نی اورگندی. هنوز سه‌ویغلر توشمه‌گنیدن هوالر یخشی ایدی؛ درحال اوستیباشینی چیقاریب، میندانده اوستیدن سوو تشله‌دی. رمضان‌نینگ قوللریدن و دُمبه‌سیدن قان آقردی. ایت قاپگنی اوچون ایشتانی و آرقه ایته‌گی لای و قان ایچیده ایدی.

آنه‌سی‌نینگ قرغیشلرینی ایشیتیب اویغانگن قربان‌اکه، آولیخیب تشقرگه چیقدی. جانیده‌گی یاره‌لرنی و اینیقسه ایت قاپگن یاره‌نی یخشیلب صابون بیلن یودیلر. تغین شیرینگل آپه باریب، مونچه اوبه‌دی پخته تاپیب کیلدی و کویدیریب یاره‌لرگه باسدی. اوشه کیچه ایرته‌گچه اوغلی‌نینگ باشیگه اوتیریب، سینگلینی و یزنه‌سینی قرغه‌دی. کیچه قوشی بولگن رمضان‌اکه نینگ هم اویقوسی کیلمسدی. همده جانی ساویگنیدن، یاره‌لری زونقیللب آغریماقته باشله‌گندی. باشقه تماندن، اوزی-اوزیگه کولردی. آنه‌سی اونی کوریب: «جِندی بولدینگ می نیمه‌ب بلا؟ یاکه جادی-مادی می قیلدیله سینی! کوزینگدی می بغله‌ب تشله‌دیله نیمه؟ دیب، ایرتانگچه دمی ساعت اسپند دود قیلدی.

ایرته‌سیده؛ "رمضان‌نی ایت قاپمیش" خبری، مؤسسه‌گه ایشیتیلدی. خبر، نهایت ریس‌نینگ قولاغیگه باردی. وسوسه‌گه توشگن ریس، موضوعنی درحال کابل بیلن اورتاقلشدی. رمضان، هرکون توشدن نری‌لرگچه یاتیب، دمینی و اویقوسینی آلردی. اینیقسه اوشه کیچه، ایرتانگچه بیر تماندن درد و باشقه تماندن آنه‌سی‌نینگ ایم و اِیریملریدن هیچ یاته‌آلمه‌گن رمضان، ایرته آذانیدن سونگ یاتیب قالدی و چوقور اویقولرگه باتگندی. ساعت اون‌گه مینگن ایدی که دفترنینگ موتری

کیلیب ایشیککه توردی. آتەسی باریب رمضانڭی اویغاتدی:

- تیزراغ قیمیللە اوغلیم. دفتردن نفر کیگن. سینی داکترگە آلیب کیتیکنلە؛ دیدی. گپدن خبرسیز رمضان، جاییدن آولیخیب توردی. بیر قولی کوتیدە، دیگە قولی بیلن کوزینی آوقەلب:

- قنی داکتر؟ نیمە تدوایسی؟.. دیدی؛ اویقو گنگسلیگی بیلن.

- داکتر ایمس، دفترینگدن نفر کیگن سینی سورەب! تیز بوو اورنینگدن تور؛ بیت وقولینگدی یوویب کوچەگە چیغ. اولە قرەب تورگن...

رمضان توریب تیار بولدی و موترگە اوتیریب دفترگە باردیلر. ریس رمضانڭی کورگندەی؛ تداوی اولەراق هنوزگچە نیمەلر قیلیب قیلمەگنینی سورەدی. رمضان، هنوزگچە طبی مداخلە قیلمەگنی ایتدی. درحال شفاخانەگە باردیلر. کتتە شفاخانەدە، بدبختانە کە قودوز-ایمی (دیوانە کوچیی واکسینی) یوق ایدی. شهردەگی داروخانەلرنی آختردیلر و تاپەآلمەدیلر. مجبوراً بیر دانە تیتانوس بیچکاریسی اوتکزیب، توشلەیین کابل سَری جونەدیلر...

مؤسسە؛ پرسونللریڭنینگ ساغلیگی، عدلی وقضایی توریملریدە اولرنینگ وکالتیدن و کفالتیدن مسؤل ایدی؛ چونکە هر آی، پرسونللریڭنینگ معاشلریدن خارجی سیستمگە کورە ساغلیق سیغورتەسی (بیمە)، وکالت و کفالت بدلی دخیل، ویرگی(مالیە) دیگن بیر مقدارنی معاشلریدن قیتەرردی. پرسونللری توغریسیدە بونقە قورقینچ واقعەلرنینگ تداویسی اوچون، قانوناً مسؤلیتی کیرەگی اداره، اقدامگە کیچ قالەآلمسدی.

اُستاغلام و شیرینگل آپە، اوغیللریڭنینگ بوندق آولیخمەلی قویمە-کیتتیسیدن هیچبیر نرسە توشونەآلمەی قالدی. «میلی، دفتردی ایشلری» دیب اوتدیلر. قربان اکە، ذاتن ایرتەلبدن ایشیگە کیتگندی.

دفترنینگ هیداوچیسی؛ رمضان بیلن بیر کیشی ساغلیک پرسونلینی موترگه آلیب، تقلسیز توغری کابل سَری جونه‌دی. آقشم اذانی بیلن کابل‌گه یتیب بارگن دفترمسؤللری، توغریدن فرانسوی کسلخانه‌سیگه باریب رمضان‌نی بستر قیلدیلر. رمضان، هنوز هم بونچه جِدیتگه بیر معنا بیره‌آلمه‌گندی. داکترلر سوره‌گنده، ایت تمانیدن قاپیلگنینی ایتدی:

- ایت قاپگنده‌ی، نیمه‌لر قیلدینگ؟

- قاپکنینی حس بیله قیمه‌دیم. ذاتن سوودن توله جویه‌گه توشیب کیتگندیم. مخصد کوپ قان کیتتی. اویگه کیگنیمده اُوستیم لای و قان مینن بیرته ایدی. ساره-ساره، قاپیلگن جاییم آغریماقه باشله‌دی.

- ایت قاپگندن نری قنچه وقتده اویگه باردینگ؟

- اونچه یول ایمس. کوپ بوسه، اون-اونبیش دقه‌لی بیر نرسه.

- اویگه بارگنده‌ی نیمه قیلدینگ؟

- نیمه قیلردیم؛ اوستیباشیم رسوا بوگندی. اوستباشیمدی چیغَریب، ایت قاپکن جایدی یخشیلب یوودیم. بیچاره آنه‌م، منه بولردی قوییب بغله‌دی؛ دیب اوبه‌دی پخته‌نی کورستدی.

- قندا یوودینگ؟ صابون ویا شامپو مینن می؟ یاکه، یککه سوو مینن می؟

- یککه سوو مینن هم بوسین می؛ البته که شامپو و صابون مینن یوودیم. منه قوللریم هم قانه‌گندی. ایچیگه لای-مای کیرگندی دیب جزیلله‌گنی‌گه هم قره‌مه‌ی، یخشی صابونلب یوودیم.

- یخشی قیلیبسن. صابونلب یوویش مینن، تداوینگنی یریمینی وقتدن اوزینگ قیلیبسن؛ آفرین.

- قنداغ یعنی، توشینمەدیم؟

- چونکە؛ ایت، موشوک، شغال، سیچقان و تیریک- تیکاندەی حیوانلر بیزنی قاپگندە ویا تیشلەگندە، درحال صابون مینن یخشیلب یووسک، تداوی‌نینگ یریمینی وقتیدە قیلگن بولەبیز. ایندی مینگە ایتەسن می؛ سینی قاپگن ایت، دەیدی کوچیی می ایدی، یاکە اوینی ایتی می؟

- دەیدی ایمس ایی، اویدی ایتی.

- او ایت دیوانە خو ایمس ایدی؟

- دیوانە می دیدیز؟ یاغ ایی! دیوانە بوگن ایت اویدە تورە می؟

- مادام کە او ایت‌نینگ دیوانە ویاکە کسل بولمەگنیدن مطمینسن، کە ان‌شاالله ایمس دیر؛ سینی ایکی هفتە شو ییردە توتەبیز. کوزەتیشیمیز آستیدە بولیشینگ شرط؛ دیدی داکتر. سونگرە قولیدەگی ساعتگە قرەب: «ایت قاپیش ساعتیدن هنوز ایگیرمە تورت ساعت اوتمەگن؛ توغری می؟»

- ساعت شو پیللە توققیز؛ دیدی رمضان، ساعتیگە قرەب و دوام ایتدی: «اون-بجە بوسە، ایگیرمە تورت ساعت بولەدی».

- ان‌شاالله کە خیری بیلن یخشی بولەسن. بی-ازو بیر دوز واکسین قیلدیک. ینەکی واکسی‌نینگ، اوچینچی کونده بولەدی. یتینچی کونده سونگ بیر واکسین ینە قیلەبیز. سین ایندی راحت یاتیب دمینگنی آل. همشیرەلریبیز، تیز-تیز سیندن خبر آلیب تورەدی. بیران گپ بولگندە، منە باشینگ اوستیدەگی او قیزیل تُکمەگە باس! بیز، ایرتە دفترینگ مینن تماسگە اوتیب جریاننی وقضیەنی سورەشتیرەبیز.

- قضیەدن مخصدیز نیمەدی داکترصاحب؟

- قضیەدن مقصدیبیز شو کە، سینی قاپگن ایتنی

ایلتیب ویترینر معاینەسیدن اوتکزسینلر، کسل می یاکه ایمس می؛ شو. اگر که ایت کسل بولمسه؛ ایکی هفتەنگ تولگنده، تورتینچی واکسینینگنی قیلیب سینی رخصت قیلەمیز....

- میلی...

داکترلر؛ رمضاننینگ واقعه-حکایەسینی ایشیتگندەی، اونی قودوز-واکسینی بیلن ایملەدیلر. تشخیص و تدوای کیرەگی معاینات اوچون قان آلدیلر. باغلنگن یارەنی آچیب قان لختەلرینی تمیزلەدیلر. هرساعت باشی همشیرەلر کیلیب ایسیتمەسینی اولچەب، قان باسینچینی کورر و بیلینجینی (حافظەسینی) معاینه قیلر ایدیلر: «باشینگ آغری می؟ ذهنینگ قرمەشیق (مغشوش) می؟ یورەک اوخشیمەنگ بارمی ویا قوسیشینگ کیلە می؟ بیران نرسه ایچگینچه ویا بیگینچه تماغینگه قالە می؟ قول ایاغینگده حرکت ضعیفلیگی بار می؟ اوزینگه باشقه بیران تغیرات حس قیلەسن می؟..» دیب، تورلی خیل سوراغلر سورەب توررديلر...

ایرتەسی کون شفاخانه، دفتر بیلن تماس آلدی و قضیەنی اورتاقشلدی. اوشه کون ایشیگه کیتمەگن حاجی قربان هم ایرتەلبدن دفترگه بارگندی؛ اوکەسینی سورەگنی. هیأت و ویترینر بیلن قوشیلیب مُلاکەنینگ اوییگه باردیلر ایتنی کورگنی ومعاینه قیلگنی. ذاتن، خبر وقتدن محلەگه یاییلگندی: «مُلاکه نینگ ایتی، قلليققه بارگن کیاوینی قاپیپتی» دیب. هیأتنینگ باریشی بیلن گپ و گشتک کتتەراق بولدی. هیأتنینگ ایشی توگەگنده، حاجی قربان اولردن کابلەگی آدرسنی آلیب کابل تمان جونەدی.

شیرینگل آپه گینی اورگنر-اورگنمس، اوهم چادرینی بربرلەتیب هیأتلردن آلدین سینگلینینگ اوییگه بارگندی. آغیزلرگه سققیز بولگن بیچاره بوباتین خاتین، تیزەسینی مُشلەب ییغلر ایکن؛ آپەسی شیرینگل ایسه دنیانی باشیگه کوتریب تورگندی: «کوچیدی اُولدیرەمن که؛ یونگینی آلیب کابل کیتەمن که؛ یونگدی یاقیب کولینی اوغلیمدی یارەسیگه

باسەمن کە؛ دیوانە کوچیدی یککە دواسی منە شو کە؛ کاشکی بیلسدیم کە بلەمدی کابللرگە آوارە قیلەدیلە، قچن آلیب کیتکنی قویردیم کە؛ شو ایشلردی شیرگە اوزیم قیلالردیم کە؛ منە پلانی جایدەکی زیارتگە آلیب باررردیم کە؛ فلان و پیسمدان...» دیب.

گرچی وقتینچە یتیشگن ویترینر و هیأت، ایتنینگ جانینی قوتقزیب مردم تمانیدن اُولدیریلیشیگە توسیق بولدی. ایتنی معاینە قیلیب، کسل ایمسلیگینی ایتدیلر. فقط کیچەگی واقعە جریانیدە، قنقە ایت بولسە هم قاپیشینی نورمال دیدیلر. افسوس کە اولر کیتگندن سونگ محلەنینگ پولیسی بیچارە ایتنی آتیب اُولدیردی. شەرنینگ هرتمانیدە، رمضاننینگ قللیققە باریش حکایەسی داستانلشردی. «قاش تیرەمن دیب، کوز اویگن بولدی» مُلاکە بیلن بوباتین خاتین. باشقە تماندن، هنوز گورجی-گینە ایکن آلیب، اونی سقلب کتتە قیلگن وفالی ایتینی، دیوانە دیب آتیب اُولدیریلیشیدن قیغولی ایدی مُلاکە...

قربان اکە کیچەنی بغلاندە اوتکزیب، ایرتەسی کون کابلگە یتیب باردی. کسلخانەگە باریب اوکەسینی زیارت قیلدی. باری-یوغی؛ بیر ایت قاپیشینینگ مونچە قورقینچ بولیشیگە همە ششیرگندی. کیمیسی ریشخند قیلردی و کیمیلر ایسە تعجب. چونکە بو شەرده، قیدە بولسە هر ایکی کیشیدن بیرینی، حیاتیدە ایللە کە ایت قاپگندی. یورەگی چیدەمەگن قربان اکە داکترگە سورەدی:

- داکترصاحب! اوکەم کو جودە یخشی. اونی بستر قیلیبسیزلر و بو هم آدمنی فکریگە هرتورلی گپنی کیلتیرەدی.

- بوتوغریدە بیلمەگنیز اوچون، قورقیشینگیز عادی نرسە حاجی صاحب. باشیزنی آچەی؛ انساننی بوری، شغال، ایت، تولکی و موشوک دیک حیوانلر قاپگندە ویاکە تیریک-تیکان، یراسه(کورشپرەک) سیچقان و قویاندەی حیوانلر تیشلەگندە "قُودوز" دیگن بیر کسللیک یولیقەدی. بو کسللیک، قدیمدن بئری بیزلردە "دیوانە کوچیی" دیب بیلینەدی. اگرکە

قاپگن حیوان‌نینگ قانیده قُودوز-ویروسی بولسه، کیمنی قاپسه ویروسنی اونگه یولیقتیره‌دی. بوندق حیوانلر قاپگنده، اوشه دقیقه اگرکه قاپیلگن کیشیگه توزیک مداخله بولمسه، قوتیلیشی امکانسیز. حلیگچه قودوز-کسللیگدن کوپ آز کیشی نجات تاپگن؛ اوهم، وقتیده مداخله قیلگنلردیر.

- اوندق بولسه، دربدر بولدیک خی داکتر صاحب. چونکه اویگه کیلگنیده یورگین «شفاخانه‌گه کیته‌بیز» دیگنیمده یوق دیدی. کاشکی اونگه قولاق سامه‌ی آلیب بارسیدیم اووووف... دیب باشینی ایکی قوللب قیسدی.

- سیز تشویش قیلمنگ! اوکه‌نگیز، بی-ازو ابتدایی مداخله‌نی یخشلیب قیلگنینی ایتدی.

- مداخله‌سی قنداق بوله‌دی داکتر صاحب؛ هیچ نرسه قیلگنیمیز یوق. فقط صابونلب یوودیک خلاص. ساره آنم مونچه اوبه‌دی پخته‌نی کویدیریب باستی و باغله‌دی شونچه. نیمه مداخله‌سی اووووف.

- اصل مداخله؛ ایت قاپر-قامس، قاپگن جاینی یخشی صابونلب یوویشدیر حاجی صاحب. بوندق واقعه یوز بیرگنده، درحال صابون و سوو بیلن دقیقه‌لرچه یوویش، بیرینچی مداخله‌دیر. آرقه‌سیدن، کیچ قالمه‌ی شفاخانه باریب واکسین قیلیشلری لازم. عجله‌دن هدفیمیز شوکه؛ قودوز-ویروسی‌نینگ قانگه قوشیلیب هرتمانگه یاییلیشی‌نینگ دمینی آلیش. اصلیده آگاه خلق بوندق توریملرده نیمه قیلیشینی بیله‌دی. متاسفانه که کوپلب کیشی بوفرصتنی قاچیره‌دی. هه! اگر اوکه‌نگیزنی قاپگن ایت کسل بولمسه، ان‌شاالله که ساغه‌لیب کیته‌دی. ینه هم بیز، تدبیر اوچون رمضان‌نی اینگ آز اون-کون قدر ویا ایکی هفته بوییچه شو بیرده کوزیمیز دمیده اسره‌یمیز. واکسینلرینی وقتی-وقتیده قیلیب تورەمیز. بو سوره‌چده(مدت)، اگرکه قُودوز-کسللیگی‌نینگ بیلیرتیلری (علامه) کورینمَسه، دیمک که هیچ گپ یوق. اوشنده رخصت قیله‌میز.

- رحمت داکتر صاحب. "دیوانه کوچیی" دیگن کسلیک نینگ آتینی ایشیتگندیم و حقیده بونچه بیلگیم یوق ایدی. خدا، هیچبیر قُلیگه کورستمه‌سین. اوکه‌م یخشی بولسه بولدی؛ دیب، داکترنینگ اُتاغیدن چیقدی. بیر-ایکی کون اوکه‌سیگه رفاقتچی بولیب کسلخانه‌ده قالدی. متخصص داکتر، قضیه‌نی انیقراق اورگنیش اوچون اوشه شفاخانه‌ده ایشلب تورگن اوزبیک بیر مسلکداشیدن التماس قیلدی تا اونگه یاردمچی بولسه. ایکله‌سی؛ قربان اکه‌نی چقیردی. اوزبیک داکتر، اوزینی تانیتدی و کیین سینچکاولیک و تیرگاولیک قیلب موضوع حقیده سوره‌ماقه باشله‌دی:

- حاجی صیب! سیزدن نیچیته سوراغ سوره‌ب، باشیزدی آغریتماقچیمن دییینگ. مخصد، شوپیللەتتن مینی کیچیرینگ خا. مین؛ منه داکتر صیب‌نینگ بیله‌سیگه باریب اوکه‌نگیز رمضان‌خاننی کوردیک. او، «مینی ایت قاپتی» دییشدی خلاص. تغین کوپ گپیرمه‌یدی دییینگ. ایت، فقط دُمبه‌سیدن قاپکن دییینگ. اما قوللریده و بیقینیغه هم نیچه جایده جاره‌لری بار دییینگ. ایندی سیز بیزگه ماجرانی جخشیلب آیتینگ قنی. ایت، اونی قیسی جنگلده ایکن می قاوله‌گن؟ یاکه بو ماجرانینگ ارقه‌سیده بشقه بیران جنایی‌لیق ایش می با؟ اوشنداق که بیله‌سیز؛ امنیت ملی‌نینگ تحقیقاتیغه توزیک جوابلر بیریش، بیز داکترلرنینگ وظیفوی پروسیدوریدیر. عدلیه، محکمه و جنایی برچه‌سی مینن بونقه واقعه‌لردی برابر تعقیب قیله‌بیز دییینگ. اوکه‌نگیزدی بو وضعیتغه کیتیرگن ویا اورگن کیشیلرنینگ مخصدی، عجبا اوکه‌نگیزدی ایتلرگه می ییدیرماقچی بولگن؟ یاکه سیزگه کوره بو ایش، اوزی قنقه بیر قضیه؟ سیزدن خواهش، توپپه توغریسینی ایتیب بیرینگ! اگه که قضیه‌نینگ آستیده یاتکن بیران گپ بولسه، بیز مُجرملردی اوشله‌تیب قانونغه تاپشیره‌بیز. نیمه بیلسنگیز هیچ ترتیلمستن ایتینگ!

- یاغ ایی داکتر صاحب. هیچ قندا دُشمندارلیگیبیز یاغ. سیز اوزبیک اکنسیز-کو؛ بیله‌سیز رسم و توره‌بیزدی.

- اونچه بیلمیمن دییینگ. چونکه مین کابلده توغیلیب اوسکنمن دییینگ. آته- اینهم قطغندن. اما قیرق جیلدن بئری کابلده جشهیدیلر. سیز اَیتینگ مین هم اورگنهمن دییینگ.

- سیز بیلمهسهییز، آته-آنهیز بیلهدیلر. باریب سورهسهییز قصه قیلیب بیرهدیلر. ایندی قطغنده-یم، تورکستانده-یم شوندا بیر توره بار داکترصاحب. یاشلر نامزاد بوگندن نری، بعضی کیچهلر قلیقه بارهدی. یعنی، نامزادینی کورگنی باردی. کیچه تانگ-آتگینچه بختن-وختن قصهلشیب اولتیردیله. اوکم هم شو بانه مینن نامزادینی کورگنی، قیللقه بارگندی. متاسفانه که کیچهنی قرانغهسیده، قودهلرییزدی ایتی قاپیپ آگن. بشقه قیسی کتته بیر موضوع یاغ.

- هیچ کیم ایتگه «کوچو-موچو» دیمهغن می؟ یاکه قودهلریز مهمان کیلگنده ایتلرینی بغلهمهگن می؟

- ایندی، بونی سیزگه قندا قیلیب توشینتیرسم بیلمیمن داکترصاحب. قللیق دیگن نرسهگه، دم وصم اوغیرلنچی باریلهدی. خوددی قاچاقدهیین. بیرده بو ایش کیچهلب قیقرانغهده بوگنی اوچون، قللیققه بارگنلرگه انه شوندا حادثهلر کوپ بولیب توره‌دی.

- سیزلرده نامزادلیق قیزیق بولرکن دییینگ؛ دیدی داکتر و «سیز اَیتهیبیرینگ حاجی صیب ایشیتهمن»؛ دیدی. بیر تماندن یانیدهگی عجم داکترگه ترجمه قیلردی.

- سیزگه شَشیردیم داکتر صاحب؛ اوزبیک بولیب قللیغدی بیلمهگنیز اوچون.

- سیزگه دیدیم-کو. آته-اینهم وختتن قطغندن کابلغه کیلگن دییینگ. مین شییرده توغیلیب کتترگنمن. او تمانلرده بولگن رسم و رواجلردی آته-اینهم بیلسه شاید. اما، مین بیلمیمن. ایندی مین کابلی بوپپن دییینگ هههه.

- سیز ینه هم آته- آنهییزگه بیز سورهنگ اَیتیب بیرهدیله.

میلی؛ قیللقه باریشتن مخصد شو که، نامزادلر بیربیراوینی یخشیراغ تانیدی، بیلگن و کورگنلریدن قصه‌لشه‌دی، حیاتلری توغریسیده ریجه‌لر تارته‌دی؛ منه شولر. اینه‌دی، بییرده‌کی رسم و رواجلر بیزده یاغ ده. کوندوز تمانیدن بیربیراویمیزدی کوریش، یاکه بازارگه و سینماگه باریشده‌ی بیر شانسیبیز یاغ. بیزله خو سرپله‌ی تاااا بیر چککه‌گه توشکن شهرده یشه‌یبیز. اوییردی رسمی و تورەسی شو که؛ سیز بیر محله‌دن نامزاد بوله‌سیز. ساره تا نکاح قیمه‌گینچه او محله‌گه باریش حقیز یاغ. کوندوز تمانیدن اوشه محله‌گه بارسه‌ییز، مردم ناتوغری توشونه‌دی. شونی اوچون، بوندا بیر نرسه‌دن قیز تماندی هم خوشی کیمه‌یدی. نتیجه‌ده، نامزادلر مجبوراً قرانغه توشگندن کیین بوندا ماجرلردی کوزگه آله‌دی. کابل و مزارده‌ی برق-مرقیبیز هم یاغ. شامدن کیین هر بیر کورسه‌یز گورده‌ی قپقرانغه بوله‌دی، شوندق گپلر. سیز اویگه بارگنده آته‌یز ویا آنه‌یزدن قللیغدی حتمن سوره‌نگ داکترصاحب. اولر سیزگه ایتیب بیره‌دی. قللیغدی بیلمه‌گنگه اوزبیک دییلمه‌یدی مخصد هههه.

- شونقه دییینگ. بولدی دییینگ، اخشم اویغه بارگینچه، اینه‌مدن سوره‌ب اورگنه‌من.

- قللیغدی بیلمه‌گنیزگه کوره، ینگه‌بیز اوزبیکلردن ایمس خیالیم داکتر صاحب؟

- توغری. چه‌چه‌نگیز بشقه قومدن. صنفداشیم ایدی و تنیشیب اوینلدیق.

- بشقه قومدن توی قیگندن نری انسانگه نی رسم و نیده توره قالر اکن؛ نی تیل و نیده ایل. ینه هم یخشی که سیز اوز تیلیزدی بیله‌سیز داکتر صاحب. سیزگه اوخشه‌گنلردی کوپ کورگنمن، اوز تیللرینی یوقاتکن.

- آتەم و اینەم مینن اوزبیکچه گپیره‌بیز دییینگ. اوز اوییمده، خاتین و بله‌لر مینن عجمجه قیله‌بیز.

- اوندا بوسه، متاسفانه سیزدن سارەکی نسلیزدن اوزبیکلیک یوقالگن بولەدی...

حاجی قربان‌نینگ بو سوزینی ایشیتگینچه، داکترنینگ تامیریدەگی اصل قان بیردن-بیرگه یوزیگه یوگیردی شکیللی؛ کیم یوزیده و کوزلریده قیغولیک بیر وضعیت تاپیلدی. سونگره:

- بیرگن معلوماتلریز اوچون رحمت، حاجی صیب. ینه بیران مشکل تاپیلغنده گپلشەبیز؛ دیب اورنیدن توردی.

- ساغ بولینگ داکتر صاحب. اوکەمگه یخشی قرەنگ. خصوصاً او سیزگه امانت؛ دیب خیرلشدیلر.

بیر ایکی کون اوشیرده اوکەسی بیلن وقت اوتکزگندن کیین جونەب قیتدی. بو تمانده ایسه ایکی سینگیل قوده، توریم یوزیدن اوریشگندی. اوزاقدن و یقیدن خبر تاپگن تانیشلر، کیلیب رمضان‌نینگ حالینی سورەب کیتردی.

****

****

****

****

******

**

باطل اینانچلر، بشریت تاریخی بوییچه تورلی-تورلی شکل و بُعدی بیلن دوام ایتیب کیله‌یاتگن. بوکونگچه اوشبو جهالتنی یوقاتیش اوچون نیچیته آسمانی دین، سانسیز اجتماعی توره و یوزلرچه دولت، میلیونلرچه قانون و یسا بیلن چتین مجادله‌لر بیرگن و بیرماقده. نیمه حِکمت بولسه بیلمین؛ انسانلیک تاریخی بوییچه باطل اینانچلرگه قرشی بونچه کورەشگه قرشین (رغماً) بو زار-قالگیرنینگ رواجی آزەییش اورنیده، کیته-باره کوپەیماقده. بوموضوع هرتمانلَمه پیقەلگنده ایشانینگ که بونچه رونقی‌نینگ آستیده‌گی مُعما، دین عالملریدن باشقەسی بولمەگنینی کورەسیز. دینی عالملریمیز، مسجدنینگ منبریده باشقه، محرابیده باشقه و حُجرەسیده باشقه رول اوینەیدی. محراب و منبرگه چیقیب شو-شو، بو-بو حرام دیب هقیرگن ذات؛ حُجرەگه کیرگینچه دیگنلرینی اونوتەدی. بیش دقیقه آلدینکی حراملر، حلال قیتەدی. حجرەده دعا و تُمار یازەدی. اووده و ایریم آتیده، یانیگه کیلگن کسل ویا مُشتری بیلن نیمه ایشلر کیم قیلمەیدی...

میلی؛ جهالت‌نینگ رونقیدن قرین تویغزگن و اعتبار تاپگن ذاتلر، البته که جهل حاکمیتی‌نینگ پایدارلیگینی ساغلەیدی. کوریب توریبمیز کیم جهل طُفیلی آرتده قالگن توپلیملر، عموماً یوقسول و اوقیشدن محروم کتلەلردیر. „احمق بار بولگن جایده، مُفلس تختدن توشمەیدی„. چونکه جاهللر احمقدیر. احمقلر، مُفلسلرنینگ توگەمس انرژی قَیناغی دیرلر.

بیر توپلیمده کیم باطل اینانچلر مُروّج بولسه؛ او توپلیمده هردایم بدبختلیک، فلاکت و مُصیبتلر هم بار بولیب تورەدی. عایلەلر-آرەسی غشلیکلر و ناغەلیکلر(ناتفاقلیک)، دوستلر آرەسیدەگی اعتمادسیزلیک، توپلیمدەگی کین و نفرت، شک و شُبهه، تهمت و افتراء کبی قنچه کیم یمان خاصیتلر بار ایسه، برچەسی جاهللرنی اوز توتساغیگه آلەدی. عقیدەسینی، ایشانچینی، میەسینی، توشونچه و اویلاوینی باطل اینانچلر قمرەگن بیری، ایکی کونلیک حیاتدن نی اوزی ذوق آلەدی، نیده باشقەسینی ذوق آلگنی قویەدی. عمری بوییچه تیگرەسیدەگی کیشیلرگه ومحلەگه،حضورسیزلیک وبرکتسیزلیک یولیقتیرەدی. پروفیسور دوکتور جلال شأنگورنینگ دیگنی دیک؛ «آرقداش! سیندەگی جهالت، مینینگ حیاتیمگه ضرر بیرەدی»..

اوغلینینگ اوزەل خطاسینی خلقنینگ آخ و سوخیگه، اُولیک-تیریکنینگ کوزیگه و سوزیگه ربط بیرگن شیرینگل آپه، گویا قوم و قریندشلری اونینگ اوغلیدەگی کیلیشمەلرنی کورەآلمەگن بولسه؛ یعنی تام سالیشینی، معاشینی، ایشینی و آشینی... شوندەیین؛ اوغلی چیبر و گوزەل بیر قیزگه تورموشگه چیققنیدن، مردم شونی کورەآلمگنلری یوزەسیدن بونقه بیر واقعه بولگنینی اَیتیب، برچەگه گمان و شبهه بیلن باقردی. قنداق قیلەسیز: „بیر قتتیق بولسه هوکیز، هوکیزدن کورەدی„ دیگنلر. یخشی که ایکی آپه-سینگیل قوده کیرگن. یوقسه „اورتەگه بورون بولمسه کوز، کوزنی ییدی„ دیگنلری دیک بیگانه بولسەلردی اگر، کیم نیمه قیامتلر توررردی.

ایکی هفتەدن کیین رمضان کابلدن قیتدی. اوستیگه-اوستک، دفترهم ایکی هفتەلیک استراحت اِذنی بیردی. شیرینگل آپه، بیر اوغلاق سوییب گوشتینی توزلەدی و تغارەگه کوتاریب قویدی. سونگره مدرسەگه باریب نیچه مُلابچەنی اوزیگه ایرگشتیریب آلیب کیلدی. قرآن-ختمی قیلیب، گویا اویگه مُسلط بولگن یمان روحلرنی هیدەگن بولدی. صُراحیلرگه و ترموزلرگه سوو تولدیریب قرآن اوقیگن ملابچەلرنینگ آلدیگه قویدی و شوفلەتیب-کوفلەتیب

اودده قیلدیـردی؛ ایچمـاق اوچـون. قرآن-ختـم بولگنـدن سـونگ، اوغلینـی هـم شـو قاری‌لرگـه چهل-یاسین قیلدیـردی. تـوش نانیـده؛ مُلابچه‌لرنینـگ قرنینـی سیرگوشـت و سـیرمه‌ییز پلـو و قورمـه بیلـن تویغـزدی. اونـدن کییـن برچه‌سـیگه پـول بیریـب جونه‌تـدی. کورسـنگیز؛ کوچه‌نینـگ ایشـیگیگه تورت-بیش دانـه ایسـکی آت-نعلـی میخلنگندی. شـیرینگل آپـه باریـب قیسـی نعلچینینـگ یانیـدن ینـه ایسـکیگن نیچیتـه آت-نعلـی تاپیـپ کیلـدی. ایکیته‌سـینی ینـه کوچـه ایشـیگیگه و قالگنینـی ایسـه ینگـی تاملرنینـگ ایشـیکلریگه بیـرار دانـه میخلـه‌دی.

آرتیـق، ایکـی سـینگیل-قوده‌نینگ آره‌سـیده‌گی باریـش-کیلیـش هـم تادسـیز بولگنـدی. هییتلیـک، ینگیلیـک، قابته‌یـی و نوروزلیـک دیگـن رواجلـر بوتونلـه‌ی معناسیزلشـگندی. بونقـه نرسـه‌لرنی، وقتیـده اوچ-تورتـه قیزه‌لاق‌نینـگ قولیـدن یوبـاررردی بیربیراولریگـه. ایکـی تمـان هـم امانتلرینـی تیـزراق ییغیب-تیریـب آلیش‌نینـگ تلاشـیده ایـدی. بونـداق تادسـیز بیـر حادثـه بولمه‌گنـده ایـدی؛ رمضـان اکـه، کیله‌سـی ییـل تیرمـه‌ده توییـنـی قیلماقچـی ایـدی. ذاتـن، ییغیب-تیرگنینـی تاملریگـه خرچله‌گنـدی؛ شـونینگ اوچـون نقدپولـی یـوق ایـدی. بـو سـفالت‌نینگ یوکـی، چـار-ناچـار بیچـاره حاجـی جُمعه‌نینـگ بیلی‌گـه مینـردی. سـیالدارلیک دیسـنگیز، تینگـی و جورەسـی تاپیلمه‌گـن شـیرینگل آپـه، بیرکـون اوغلـی حاجـی قربان‌گـه قوشـیلیب مـزار بـاردی. مزارده‌گـی مُخابراتچیلـردن اوغلیگـه قونغیـراق قیلیـب، وضعیتـدن اونگـه تیل توگـدی:

- نیمـه قیسـنگ قیگیـن بلـه‌م؛ اوزینگـدی تاققـه اورگیـن-تاشـگه اورگیـن، مخصـت بیـر مونچه‌نـی تاپیـب ییبرمه‌سـنگ بومه‌یـدی.

- اینـدی جبـر مـی اونـدا کتتـه بیـر تـوی بیریـش هـه آنـه؟ ،،قوشـنینگ کـور بوسـه، کوزینگـدی یـوم،، دیگنلـر. بیگانـه بومه‌سـه‌یله اخـی، ایکـی آپه-سـینگیل ارەسـیده‌گی معاملـه. اوزییـزدن تورتـه قـوم- قریناشـتی چقیریـب بیـران سـیر برنـج

دمله‌یله. ساره هرکیم اوز امانتینی آسین- کیتسین.

- مینی تورته‌نی آلدیگه رسوا قیمه اوغلیم. سین دیگه‌نیمدی قیگین!.. دیدی آنه‌سی.

بیچاره جمعه‌بیک، اقامه-آلیش اُمیدیده ییغیب-تیرگن بساطیده‌گی بار-یوغینی آنه‌سیگه یوباریب قویبیردی. شیرینگل آپه، کیلگن پوللرنی مُخابراتچی‌نینگ حواله بولیمیدن تسلیم آلدی. بیرینچیدن باریب قیزیگه و کیلینی‌گه طلا-تاقینچاق آلدی. سونگره شهرنی اینه‌لیب، مونچه سیپ-جهیز کوتردی. قالگن پولنی بیلیگه باغلب اویگه قَیتدی. رمضان هم ییغیب قویگن سونگ ایکی-اوچ آیلیک معاشی بیلن تاملری‌نینگ آستیگه قالین توشه‌دی و پنجره‌لریگه پرده تیکتیریب آسدی. حاجی قربان، اکه‌لیک هدیه‌سی اوله‌راق بیر یاتاق آلیب بیردی. دفترنینگ ریسی ایسه یوز-کوریمچی اوله‌راق بیر موزلتگیچ ساوغه قیلدی. باشقه میده-چویده خرجات اوچون، دوستلریدن هم مونچه-اونچه‌نی قرض قیلدی...

خوددی میراث جنجللری اوخشه‌ب؛ آپه-سینگیللر ویا اکه-اوکه‌لر آره‌سیده بولگن قوده‌لیک مناسبتلریده هم کیمی ناغه‌لیکلر اورته‌گه چیقیب قاله‌دی. سونگره چیققن تادسیزلیکلر یوزیدن بیرجُفت یاش، حیاتلری‌نینگ اینگ منگولیک چاغینی و شیرین آرزولرینی، شرایطگه ماس اوز یوره‌کلریده‌گی کبی یشه‌آلمه‌دیلر.

کورینگ که شو سببدن ایکی سینگیل، بیربیراوی‌نینگ اوییدن کیلین چیقاریشنی بیله خاخله‌مسدی. مجبور قالگن یاشلر اوز-ارا کیلیشیب، نهایی بیر قرارگه باردیلر. موضوع اوچون آنه بوبالری، بوری‌حاجی نینگ یانیگه باردیلر. نبیره‌لرینی ایشیتگن بوری‌حاجی، توینی اوز اوییده قیلیشگه قرار بیردی. قیزلرینی چقیریب اولرگه: «سیله‌گه قویسم مینی بتررراغ شرمنده قیله‌سیله. مجبور نیبره‌لریمدی توییني، اوزیم منه شو اوییده قیله‌من. توی خلاص بوگندن نری، کیره‌ی بوسه هرکیم اوز کیلینینی آلیب کیتاله‌دی» دیدی.

آته‌لری‌نینگ اوشبو تصمیمی قاطع بولگنیدن ایکی سینگیل توی خرجتلرینی کیلتیریب آته‌لریگه بیردی. نهایتده بوری‌حاجی؛ نبیره‌لری اوچون اوز اوییده کتته بیر توی بیریب، ایککله جُفت‌نینگ نکاحسینی اوتکزدی. اوندن سونگ هر بیر کیلین نبیره‌سی‌نینگ بیلیگه ایکیشر نان باغلب اوی-اویلریگه جونه‌تدی.

سونگ کونلرده، قندیگل کیلین هم آغیر-ایاق بولگندی. قضانی کورینگ که توی ایرته‌سی، بیچاره قان کوریب، قرنیده‌گی باله‌سینی چله تشله‌دی. بو ناخوش واقعه‌نینگ آستیده هیچ قنداق بیر سبب آختریلمسدن، تازه کیلین (آیلین بیگیم) نینگ پای-قدمی بیلن تعبیر بولدی. هنوز بیربیراوی نینگ قولیدن بیر یوتیم چای و سوو دغی ایچمه‌گن ایکی آبیسین، یوره‌ک قرالیگیدن غش بولیب قالدی. بیرینچی مرته ایدی که شیرینگل آپه، نیمه قیلیشینی بیلمه‌ی باشی قاتگندی. اگرکه کیلینلریگه قصاص قیلسه، بونگه قره‌ب قوده‌لری هم قیزلریگه قصاص قیلردی. ناچار مهربان بولیب، اولر بیلن توزیک گذران قیلیشگه مجبور ایدی...

رمضان اکه، آقشملری توریب ایشیگه کیتگینچه، آیلین‌بیگیم اوییده یکه قالردی. قورقمه‌سین دیب، شیرینگل آپه باریب کیلینیده یاتردی. شیرینگل‌آپه‌نینگ بو مجبوریتی هم ایستر-ایسته‌مس، هرتورلی دیدیکودی (غیبت)گه بهانه یره‌تردی. سینگیل-قوده‌لر آره‌سیده، اینیقسه شیرینگل آپه‌نینگ اوییده، قرا-قزانلر قَینر ایدی. بوگونگچه «قیزیمگه خدا بیرگینه بله بیرسین» دیب، قیلمه‌گن دعاسی، اِیتمه‌گن خطاسی و بارمه‌گن ایشیگی قالمه‌گن قندیگل‌نینگ آنه‌سی ایپه‌ی خاتین، ایندی: «قیزیمدی بله‌سی تورسین» دیب، ینه ایکی ایاق قرض قیلگندی. هرکون تورلی تُمار، تعویذ، شوویست، بند و بازبند آلیب کیلردی قیزیگه. ذاتن حملینی چله تشله‌گن قیزی بهانه بولیب شیرینگل آپه بیلن چپ توشگندی. قیزیگه:

- سین-م شوم-ایاغ بوسیدینگ، سیور بولیدینگ.

قـره! کیچه-کونـدوز اوشـه مینـن. اونگـه کورسـتکن مهـردی، تیننـاغچه‌سـینی هـم سـینگه کورسـتمه‌ی کیتتـی بوکونگچـه.

- اونـدا دیمنـگ آنه‌جـان. شـیرینگل عمـه‌م بیچـاره نیمـه قیسـین. باغـده‌گل‌دی آته‌سـی کیمه‌گـن کیچه‌لـری کیلیـب مینـده یـم قالردیلـر کـو. رمضـان اکه‌مـدی ایشـلری کیچـه تمانـدن بیله‌سـیز. او ایشـکه کیتکینچـه نیمـه قیسـینله خـی؟.. دیـدی آنه‌سـیگه.

آره‌دن آلتـی آی اوتـدی و آیلیـن بیگیـم، هنـوزم باشـقرانغه بولمه‌گنـدی. آرتیـق بـو کیلین‌نینـگ ایچیگـه هـم شُـبهه توشـدی. عایلچـه، سـببنی قندیـگل‌دن کورماققـه باشـله‌دیلر. اولرگـه کـوره قندیـگل، چلـه توققـن باله‌سـی‌نینگ اُوجینـی (قصدینـی) آلمـاق مقصدیـده، آبیسـینینی جـادو قیلیـب رحمینـی باغله‌گنـدی. بیرتمانـدن شـیرینگل آپـه و باشـقه تمانـدن سـینگلی بیباتون‌اپـه چاپـردی مُـلادن خوجه‌گـه، زیـارت‌دن بخشـی‌گه... بـو چاپه‌چاپلـر آقیمیـده؛ قندیـگل ینـه بیـر باله‌نـی چلـه توشـیردی. آرتیـق بـو اچینرلـی توریـم، عایله‌لـر ایچیـدن چیقیـب برچـه محله‌گـه یایره‌لـدی: «کیچیـک کیلیـن، کتتـه کیلینـدی یمـان جـادو قیگـن. اینـدی نیمـه قیسه-قیسـین بیچاره‌نـی بله‌سـی تورمه‌یـدی» دیبـان...

حاجـی قربـان هـم اوشـه مُحیطگـه توغیلیـب اوسـگه‌نی اوچـون بونقه‌سـیده کیتمه-کیـت یوزبیرگـن واقعه‌لرنـی کوریـب، ایستر-ایسـته‌مس اورتگـه سـاوریلگن گپلرگـه ایشـانماققه باشـله‌دی. چونکـه بیرینچـی فرزنـدی هیـچ قنـداق بیـر قیینچیلیـک کورمسـدن دنیاگـه کیلیـب، اوی وعایله‌نینـگ نشـه و حضـور قیناغـی بولگنـدی. شـونده‌یین گپلـر یوزیـدن، عایله‌لرنینـگ کوکلـم مناسـبت هواسـی بوتونلـه‌ی قراقیشـگه اوزگرگنـدی. اینیقسـه کتته‌لرنینـگ کیـن و نفرتـی سـبب، قیـزه‌لاق باغده‌گل-گینـه بیلـه میدانلرگـه چیقه‌آلمـس و یوره‌آلمسـدی. ییغله‌سـه هـم تشـقرگه چیقیشـیگه اجـازه بیرمـس ایدیلـر، مبـادا آیلیـن ینگه‌سـی قیسـی بـلا قیلمه‌سـین دیـب...

بیـر ایرتـه حاجـی قربـان، بنـدرده سِـره‌گه تورگنـدی. بیـر ایروخاتیـن کیلیـب، مـزار کیتیشـلرینی ایتـدی. فقـط، موترنینـگ آرقه‌سـیگه باشـقه کیمسـه‌نی آلمه‌ییشـینی و تـورت کیشـیلیک

کرایەنــی بیرەجکلرینــی ایتــدی.

- اونـدا بوسـه سـیزلر اوتیـب جایلریزگـه اولتیریلـه، مین بیـر کیشـینی دمـده اوز قبتالیمگـه آلـەی جونەییـز؛ دیـدی حاجـی قربـان. بیـر ایکـی دقیقـەده بیـر یولچـی تاپیلـدی و جونەدیلـر.

- خلپـه جـان! مخصـت اسـتەراغ هیدەسـەیز دیماغچـی ایدیـم. خیـر کورینـگ؛ دیـدی آرقەدەگـی ایـرکک.

- خـوش اکەجـان خـوش. عجلەبیـز بومسـه میده-میـده کیتیشـتن کـوره یخشیسـی یـاغ. مخصـت یـول بوییچـه مین خذمتـده اکـەم. تاختەماغچـی بوسـەیله، یاکـه بشـقه بیـران احتیاجلریـز بوگنـده بی-مـلال آیتیلـه؛ دیـدی. بیـرآز قبتالیدەگـی یولچـی بیلـن گپیـردی و سـونگ ینـه آرقـه آینەگـه قـرەب: «بیـر نرسـه سورەسـم گپـی یـاغ مـی اکـەم؟

- یاغ بی ملال.

- سـرپلگه مهمـان کیگـن ایدیلـه مـی؟ یاکـه شـیردی اوزیـدن بولەسـیله مـی؟

- سرپلدن بولەبیز. اوشیرده اولتیرەبیز.

- خـا کیچیرینـگ! ممکـن شـهرده اولتیرمەیسـیزلر. بومسـه بوکونگچـه حتمـن اوچرشـکن و تانیشـکن بولردیـک. خـو میلـی؛ خیریـت مـی مزارگـه جونـەب قالیبسـیزله؟

- داکترگچه بارماغچیبیز.

- شفا بوسین. نصیب دُشمنله.

- رحمـت، سـاغ بولینـگ. کسـللی فـلان ایمـس. باشـقه بیـر موضـوع اوچـون؛ دیـدی. مـراق ایتگـن دم اورینـدیقدەگـی یولچـی سـورەدی:

- کیچیرەسـیز! مخصـت گپلریـزدی ارەسـیگه کیرەمـن: داکترگـه بشـقه موضـوع اوچـون هـم باریلـه مـی؟

- هـه، باریـش کیـره‌ی البتـه. مثـلاً بیـزدی بله‌بیـز تاختمه‌یـدی. بیـر آیلـی، ایکـی آیلـی بوگنـده توشـه‌دی. شـو اوچـون ولسـواللیکده و قیشـلاقده کـوپ داری-درمـان قیلـدی نتیجـه بیرمـه‌دی. سـاره بوسـه دره‌ی قیلیـب، مـزاردن بیـر داکتـر تاپتیـی. اوشـه‌نی دوالـری کـو حاضـر فایـده قیگـن. خداگـه شُـکر شـو پیللـه تـورت آیلـی بوگـن. بیزهـم تدبیـر اوچـون هـر آیـده بیـر قللـه باریب معاینـه قیلیـب قیته‌بیـز...

قربـان اکه‌نینـگ اوزی هـم شـونداق بیـر قیینچیلیکـدن رنـج ایلتـردی. درحال:

- داکتریزدی معاینه‌خانه‌سی قییرده اوزی؟

- داکتریبیـز بیـر خاتیـن. شـهرده معاینه‌خانه‌سـی بـا مـی، یـاغ مـی بیلمیمـن. مخصـت اوییده هـم کسـل معاینـه قیلـه‌دی. اوزی یخشـی و تکلـه بیـر داکتـر.

- اونـداغ بوسـه، سـیزلردی داکتـردی اوییگچـه آلیـب بارەمـن. داکتـردی اوی آدرسـینی اورگه‌نیشـیم یخشـی بولـه‌دی. ایشـه‌نینگ کـه هرهفتـه داکترگـه کیله‌یـکان بیرتـه-ایکیتـه یولچیـم بولـه‌دی. بعضیلـری شـو مسـأله اوچـون کیلـه‌دی و مینـدن هـم سـوره‌ی دیلـه: «خلپـه جـان! سـیز-کو مزارگـه بلدسـیز. بیـران تکلـه‌راغ داکتـردی تانیسـیز مـی؟ دیـب. داکترلریـزدی آدرسـینی بیلگنـده، سـوره‌گنله‌گه یاردمچـی بولەمـن. ان‌شـاءالله کـه ثوابـی سـیزله‌گه هـم ییتیشـه‌دی.

- یخشـی بولـه‌دی. بخیـر مزارگچـه ایسـن امـان یتیـب باره‌یلیـک...

اوشـه کـون آقشـم اوییگـه کیلگینچـه موضوعنـی خاتینـی بیلـن گپیـردی. ایرته‌سـی کـون خاتینینـی، قیزینـی و قینانه‌سـینی آلیـب اوشـه داکترنینـگ آلدیگـه بـاردی. واقعه‌لرنـی داکترگـه اَیتیـب بیـردی. اولرنـی ایشـیتگن داکتـر قانلرینـی معاینه قیلیـب، ایروخاتین نینـگ قان-گروپلرینـی اورگنـدی. کییـن جُفتگـه"قان اویوشمسـلیگی" تشـخیصی قویـدی. قربـان اکه‌نینـگ قان-گروپـی (hr+)، قندیـگل

نینـگ قان-گروپـی ایسـه(hr-) چیقـدی. داکتـر؛ بالەلری‌نینـگ چلـه توشـیش سـببینی، اوشـبو قـان اویوشمسـلیک یوزەسـیدن بولگنینـی ایضاحلـەدی. باغدەگل‌نـی قوچاغیگـه آلیـب اوتیرگـن قینانەسـی، داکترنینـگ دیگنلریگـه ایشـانمەدی:

- گـپ دااا! قانـدن بوسـیدی، منـه بـو قوچاغیمدەکـی نیمەگـه توشـمەدی؟ کورالمەگیرلـه، قیزیمـدی جـادی قیگـن. تاپیلمـەی کیتکیـر قیسـی بلالـردی ایچیریـب قیزیمـدی بچەدانینـی دربـدر قیگـن...

- اونـداق توشـینمنگ خالـه جـان. بیـز، اوشـبو توغریـدە اوقیگنبیـز و داکتـر بولگنبیـز. کوریـب، معاینـه قیلیـب، اونـدن کیین تشـخیص قویەبیـز؛ دیـدی داکتـر درمانەخـان. قینانەسـی بیلـن داکترنینـگ آرەسـیدەگی گـپ کتتـه بولمەسـین دیـب، حاجـی قربـان آرەگـه کیـردی:

- گـپ قانـدن اکـن دییـنـگ، اینـدی نیمـه قیلەبیـز؟ قانـدن بوگـن قیینچیلیـک، دوا مینـن توزەلـه مـی؟ یعنـی، تداویـدن سـارە بلەبیـز تاختـەی مـی اوزی؟

- البتـه تاختەیـدی. درتتـی بیرگـن خـدا، درمانینـی هـم بیـرەدی حاجـی صاحـب؛ سـیز تشـویش قیمنـگ. بیـز قولیبیـزدن کیگـن بندەلیـک کوششـیبیزدی قیگنـدە؛ خداخاخلسـه، بیرخیـل بلەیـز بولـەدی. داکتـر درمانەخـان قندیـگل بیگیـمدن قـان تحلیللـری آلـدی. شـونینگ دیـک [اینـدایرکت کومبـس] تسـتی بیلن انتیکورگـه باقـدی. افسـوس کـه انتیکـور موجـود ایـدی. اوسـتیگه اوسـتک، قانیـدە تیمیـر، فولیـک اسید و بعضـی ویتامینلرنینـگ هـم سـانی کمـراغ توشـکندی. داکتـر، «بیـر نسـخه یازیـب بیرەمـن، اوشـەلردی آلیـب یبیرسـین. فقـط، بـو قللـه حمـل آگنـدەی، یانیمگـه کیلیلـه؛ دیـدی... اوشـندە؛ ایپـەی خاتیـن، نبیرەسـی قوچاغیـدە دوداق آسـتیدن قودەسـینی قرغـەب و اوریشـیب تورگنـدی. حاجـی قربـان داکترگـه:

- داکترصاحـب کیچیرەسـیز. زحمـت بومسـه، بیـش

دققه وختیزدی آلەمن. قینانەمدی کوریب توریبسیز-کو! بو قیینچیلییدی، بیزدن ویا خدادن ایمس؛ آنەم، ینگەم و اویدەکیلردن کورەدی. کورسەییز موضوعنی ایلتیب قییرەدکی بولمەگیر گپلرگە، خوی و خاصیتلرگە بغلەیدی. شونی اوچون داکترصاحب، عایلەبیز ارەسیدە کوپ یمان ناغەلیلر تاپیلگن. شو بارەگە بیزگە آزگینە اَیتیب بیرسەییز، خصوصاً قینانەم و خاتینیم یخشیلب ایشیتسین دیمن. شاید سیزدی یخشیراغ توشونسەلە. باشیمیز آچیلگندە شاید هرکیم بیربیراوینی عیبلشتن و گناهکار بیلیشتن قول ترتسە.

داکتر درمانەخان، مسلکی خادملیگی‌نینگ یانی-سِرە، ایچکویر بیرعیال ایدی. هیچ ایرینمسدن «کوتیشمە سالونی» گە اوتیب عایلەگە:

- خالەجان! کیەویز، ایش مینن اندرمان بولیب قالیشی ممکن. قیزیزگە سیز کوز-قولاغ بوسەیز یخشیراغ بولەدی. قیزیزدە حاملەلی بیلیرتیلرینی کورر-کورمس، مینی آلدیمگە آلیب کیلینگ! کیلیشتی می؟؛ دیدی و دوام ایتدی. «ممکن هنوزم باشلریز آچیلگن بومسە. موضوعنی، سیزلرگە ،،بادامدی چاقیب مغزینی ییدیرەی،، یعنی آچیقراغ اَیتیب توشینتیریب بیرەی. اصلیدە طبابت، بیزگە شونی بویرەدی! جُفتلر؛ تورموش قورمستن آلدین، ایللە قانلرینی معاینە قیلیشلری کیرەی. منە، سیزدە بوگن قان اویوشمسلیگی-دەی قیینچیلیلە، یاکە شونگە اوخشەگن اونلرچە علاجسیزو درمانسیز توغمە-کسللی‌لردی قان معاینەسیدن تثبیت قیلیش ممکن. قانلر اویوشکندە، جُفتلردی تورموش قوریشیگە بیر توسیق یاغ. خصوصاً تدبیرلی بیر تورموش، ساغلیکلی بیر نسل اوچون فرضدیر. مثلاً کیلیشکن اولکەلردی کورسەیز، منە شو قاعدە رواج. بیزدی اولکەبیزدی نیمەلیگینی بی-ازی بیلەسیز دیگە. بیز مردم؛ نی توزیی بیر دولت قورالەبیز، نیدە انسانی بیر قانوندی تیریلیگیبیزدە رواجلنتیرالەبیز. قنچە اویلەسەییز هم بو جهالتتن قوتیلیش ممکن کورینمەیدی. چاغداشلیککە، تخنیکی کیلیشمەگە و خصوصاً طبی ساحەدەگی ینغەلیکلردی

رواجلنیشیگه بیرینچیدن نیمچه ملالر و دینی عالملر قرشی تاختەیدی. بیلەسیز مے؛ منه شوندای قیینچیلییی بوگنله هر تماندن مینی آلدیمگه کوپ کیلەدی. اصلیده تداویلری ممکن؛ لیکن عایلەلریده بوگن نیمچه مُلالر ویا محلەدەکی مُفتی و مولوی ذاتلر، بیچارەلردی تداویلریگه قرشی چیغەدی. «تداوی مینن دنیاگه کیگن بله، فلان-پیسمدان بولەدی. تداوینی پولیگه بشقه خاتین آسین» دیب ایرککلردی گمراه قیلەدیلە.

میلی؛ گپیریب یاتسەی، گپ کوپ. سیز ایروخاتین، مُثبت و منفی(hr) فکتورلریگه ایگەسیزلر. هه! آلدینراغ خالەمدی دیگنلریدەی؛ "قانیبیزده مشکل بوسه، خی منه بو قیزیبیز نیمه اوچون ساغ توغیلدی" دییشلریز ممکن. حتی که چله توشکن ایکینچی و اوچینچی بلەیز هم(-hr) بوسەیدی اگر، اولردی هم ساغ توغیلیشی ممکن ایدی. متاسفانه که اولردی قان گروپلری(hr+) اکن. شو سببدن کیلیشیملری (رُشدلری) تاختەب قاگن و چله توشکنلر. بو، اصلیده اینگ قولەی تدوای بولەیکان نرسه. اگه تورموشتن آلدین، قان گروپلریزگه قرەتکن بوسەیله ایدی؛ منه بو قیزان هنوز قننیزده اکن داکترگه باررديز. ساره، توغیم چاغیزده واکسین بولردیز. نتیجەده بوکون قان اویوشمسلیک قیینچیلیی حل بوگن بولردی.

- گرچی حاملە اکن بیر ایکی قللە داکترگه باردی؛ دیدی قندیگل.

- بشقه کسللی اوچون بارگندیرسیز! بو بشقه. بوندا قیینچیلیی بوگن حاملە آنەلرگه، ایلک حاملەلیگینی یتینچی و سکیزنچی آیلریده، یعنی بله ۲۸ و ۳۴ هفتەلیک اکن بیر دانه ایگینه اوتکزیلەدی. مثلاً: منه قیزیز تویغلیگندن نری، اگرکه بونی قانی(-hr) بوسەیدی؛ یعنی سیزدی قان گروپیزده بوسەیدی، گپی یاغ ایدی. دیمک که قیزیبیزدی قانی(hr+) اکن. یعنی آنەسینی گروپیده. بو قان گروپی، توغیلیش پیتیده تثبیت بوسەیدی اگه، ایکینچی بیر ایگینه اوتکزر ایدیلر و اوندن سارەکی بلەلریزگه قیینچیلیی چیغمسدی. جُفتلردی

قان گروپلری عینی ویاکه فرقلی بوگنده هم، بله پلانلماقچی بوسه‌لر محقق داکتر کوزه‌تیشی آستیده بولیشینی توصیه قیله‌بیز. چونکه بو، هم آنه ساغلیگی وهم بله ساغلیگی اوچون اونَملی‌دیر. هر آنه، حامله‌لیک بوییچه حملی‌نینگ تیریمَسیتر(۳آیده-بیر) معاینه‌لرینی باید وخت-وختیده اوتکزیشی کیره‌ی. چونکه بله، آنه قننیده بیولوژیکی، فیزیولوژیکی و اناتومیکی کیلیشیمینی تاملر اکن، تورلی قیینچیلیکلرگه دوچ کیلیب بیله‌دی. مثال اوچون: قول و ایاغی اوزه‌مه‌ی قالاله‌دی. تیریمیستریگه کوره بوی-باش اولچه‌گی اویومسیز بولاله‌دی. بوندا توریملر؛ «توغمه کسللیک» دیگن ناعلاج کسللیگی بوگن ویاکه ناگران بله‌لردی دنیاگه کیلشیگه سبب بوله‌دی. توغمه-کسللیکلردن مثلاً؛ اولکه‌بیزده اینگ کوپ کورینگنی؛ بیلی‌ده کته بیر یاره مینن توغیلگن چقلاقلردیر. ویا داون-سیندروم دیگن کسللیی مینن توغیلگن چقلاقلر بیزده هم کم ایمس. اصلیده بوندق قیینچیلیکلر، تیریمیستر- معاینه‌لرده آنه قننیده اکن تثبیت بوله‌دی. البته که هیچکیم ناگران بیر بله ایستمه‌یدی، توغری می؟ بونداغ بیر نتیجه مینن مجادله بیریش؛ نی روحی و روانی بابتدن قوله‌ی، نیده فزیکی و اجتماعی بابتدن. شونی اوچون، ساغلیکیلی بیر بله، حضورلی بیر تیریکلی توشونگن هر جُفت‌نینگ، بیرینچدن داکترگه مراجعه قیلیشلری شرط!..

- کتته‌کان رحمت داکترصاحب. اوزیز دیگنده ی „بادامدی چاقیب مغزینی یدیردیز„. ایندی اجازه‌ییز بوسه، بیزم یولگه چیقه‌یلی. یازگن دوالریزدی آله‌بیز. سیز دیگن پیللەگه کیلیب، ینه سیزدی راحتسیز ایته‌بیز. خدایاریز..؛ دیب چیقدیلر.

قندیگل؛ داکترنینگ گپلریگه ایشانگن بولسه هم آنه‌سی، هنوزم تماماً ایشانمه‌گندی. چونکه او: «تا ایکینچی نیبیره‌مدی قوچاغیمگه آمه‌سم، مین بونداغچکین داکترله‌گه ایشه‌نه‌من؛ گپ تمام وس-سلام..» دیب اوجرلیککه دوام ایتردی. داکتردن چیقیب موترگه مینر-منمس:

- ایندی مزارگچه کیگن اکنییز، دررو کیته‌بیز دیب

چیغمه! شییرده تانیگنیم زور بیر مُلا با. اوشه‌نی اویگچه بیر بارەیلی! قیزیمگه بیر قرەسین، تمار-مُمار بوگن بوسه آیتیب بیرەدی. آلی کون وخت، ساره جونەسه‌ی هم بولەدی؛ اوی قاچیب کیتمەیدی؛.. دیدی. بیچاره حاجی قربان، دمی ایچیده قینانەسینی و خاتینینی مُلاگه آلیب باردی. نیچه تنگه پولنی هم مُلاگه بیریب، نیچیته تمار-تعویذ آلگندن سونگ اوی تمان جونەدیلر...

خاتینلرنینگ قورگیر باطل اینانچلری یوزیدن ایکی ایناغه اوز-ارا آزگینه ناغه بولگندی. قربان اکه مزاردن یتیب بارگنده، رمضان برندەسیدن توشیب ایشیگه کیتاتبیدی. میدانده اوچرەشدیلر:

- سلام! کیلدیزله می بخیر؟ یوللر چرچتمەدی می؛ دیدی. قربان اکه هم سلاملەشیب:

- هه یخشی ایدی. باریب کیلدیی بخیر.

- داکتر بیران امید بیردی می؟..

- تدوایسی بار؛ دیدی کو. نصیب بوسه، بیر بیلدن نری ایکینچی جیەنینگدی قوچاغینگه آلەسن.

- ان شاءالله بخیر. خداگه شکر؟ دیدی رمضان. حاجی قربان، اوکەسینینگ یورەگیدەگی سوزنی تخمین ایتگندەی:

- یخشی و تکله داکتر اکن. خاخلەسەیله، بیران کون سیزلردی هم آلیب بارەمن.

- توکل اوزیگه. بونی ساره گپیرەبیز. ینگەیز مینن بیر گپیریب کورەی. تیار بوگنده خبر بیرەمن؛ دیب خیرلشدیلر.

ایرتەسی کون، رمضان ایشدن کیلگنده خانمی بیلن موضوعنی گپیردی. خاتینی، آزکوپ رضایت کورستسه هم قینانەسی بوباتین خاتین: «اوله بارگن داکترگه بارمەیله. اجازه یاغ» دیب رضایت کورستمەدی...

کینجه‌بیک هم لیسه‌نی بیتیریب، کانکور سیناویگه کیریشنی کوتیب تورگندی. کوندوزلری کورسلرده و کیچه‌لری صنفداشلری بیلن مهمانخانه‌لرگه بیغیلیب درس اوقیه‌ردی. سرنوشتساز کانکور سیناوی؛ زورلیگی‌نینگ قبتالیده استریس و هیجان هم یشه‌تردی یاشلرگه...

گلدسته بیگیم چیرایلی بیر اوغلان دنیاگه کیلتیردی. اُستاغلام‌نینگ هم بیلی توزه‌لگندی. بازار آچار، سودا و ساتیغینی اوزی قیلیب کیله‌آلسه هم، اوغیللری اونی آغیر ایشلرگه قول اورگنی قویمسدی...

سنگ‌پای دیگن تیلفون، ینگی چیققن ایدی. حاجی قربان بیردانه‌نی اوزیگه ساتیب آلدی. روشن دیگن اوزه‌ل مخابرات شبکه‌سی، اولکه‌ده تازه‌تدن سینامه (امتحانی) فعالیتیگه باشله‌گندی. تورکستان بوییجه فقط مزارشریفده آنتن بیرر ایدی. جمعه‌بیک، اوچون آرتیق کتته‌کان سُهولت یره‌لگندی. ارزان شکلده اکه‌سیگه قونغیراق قیلیب توررردی.

بیرکون، حاجی قربان مزار کیتر ایکن آته‌سی و آنه‌سی تعینلب (تاکید) قویدی: «اوکه‌نگه حتمن قونغیراغ قیگین. تاپکن-توتکنلرینی یبرسین که اونگه تام تشله‌یبیز. و دیگین که «قیش اوتر-اوتمس، تاملرینگدی تهدابلرینی قازیب ایشیگه باشله‌یبیز».

حاجی قربان یولچیلرینی ایتلیب توشیرگندن سونگ بیر رستورانتده باریب تیلفونینی شارژگه تاقدی. نانینی بیگندن کیین اوکه‌سیگه قونغیراق قیلدی. آته وآنه‌سی تعینله‌گن گپلرنی اوکه‌سیگه ایتیب بیردی. بیچاره جمعه‌بیک، هنوزم اقامه آتیگه ایشلب پول بیغردی. توی و تورموش سِره‌سی اونگه بولگنی اوچون، بونداق بیر تکلیفگه قچن یوق دیردی:

- میلی اکه جان. اونده‌گچه بختن-وختن قیلیب بیر چیز-چاره تیارلیمن. خواجه‌یین مینن گپیریب قویه‌ی. یقینده سیزگه پول توکه‌من ان‌شاءالله...

*

حیاتنینگ سرکش دریاسی تولقینیب آقیشگه دوام ایتهدی. کوپ آز کیشی بو دریانینگ قیرغاغیگه چیقیب آقیشنینگ خیزینی اویلب، تولقینلرنینگ بویینی اولچهب کورهدی. اینیقسه یازوچیلر ، توشونورلر، صنعت اربابلری و شولرگه اوخشهگن طبقه کیم یشهماق اوچون بیر ریجهلری بار، اوزلرینی زمان ترازوسیگه تارتهدی. یوقسه خلقنینگ قالگن طبقهسی اوشبو دریاده سوو یوزیدهگی خس دیک آقیب کیتماقده.

بوتونلهی قرهگنده؛ توغیلگن ینگی نسللر، هرتمانلمه خوددی آته و آنهسینینگ کاپیسی شکلیده اولغهیهدی. زمان چمبریدن سکرهگن کیمی واقعهلرنینگ تورتکیسی طُفیلی بصیرتی آچیلگن کوپ آز کیشی، مفکورهسینی ینگیلب بیلهدی و چین حیاتدهگی اوزگریشلرنی قبول قیلهآلهدی. اونوتیلمهییشی کیرهک؛ سِرهدن بیر آقیش، حیاتنینگ طبیعتیدیر. بو آقیشگه سوزیلیش، فقطگینه سِرهدن انسانلرنینگ حیات غایهسیدن عبارت...

کینجهبیک، کانکور سیناویدن آلگن یوکسک بها سایهسیده، بلخ بیلیم یورتینینگ اقتصاد فاکولتهسیگه یول تاپدی. اوشبو قوانچ، سُلالهسیگه یتر ایدی. بیرکون اکهسی حاجی قربان بیلن مزارشریفگه باریب فاکولته قیدلرینی تاملهدی. یوکسک بهاسی طُفیلی دولت لیلیهسیده قالیش حقی هم قزانگندی. بیلیم یورتیدن چیقیب لیلیه ادارهسیگه بارگنده؛ لیلیه مدیری، کینجهبیک نینگ بادام کوزلریگه قرهب، خباثت بیر طور بیلن: «تو ره کِی رایی کد؟ ناوخت آمدی، جای-مای نمانده» دییشی، رذالتنینگ سیسی ایدی. بونقه بدوی طور و خشین سیسنینگ تووننیگه دوچ کیلگن کینجهبیک، اورکیب کیتدی و باشیدن فاکولتهنینگ هیجانی و شوقی اوچتی. ششکین-ششکین لیلیه مدیریگه باقردی. اوشنده حاجی قربان:

- آلدیزدهگی لیستگه بیر قرهنگ مدیرصاحب! اوکهم

نینـگ آتـی او یـیـرده بـار. بیزنـی فاکولتـه‌دن یوباردیلـر، باریـب لیلیه‌گـه قیدلریزنـی قیلیلنگلـر دیـب؛ دیـدی. کینجه‌بیـک هـم:

- قنـداق؟ نیمـه اوچـون؟ لیلیـه بولمسـه، مین قنـداق قیله‌مـن؟ قه‌ییـرده قاله‌مـن؟ دیبـان مدیـردن حقینـی سـوره‌ب تـوردی. اکه‌سـی اُمیـد بیرردی:

- سـین اوزینگـدی بـاس اوکـه‌م. یـوری، قیتـه‌دن فاکولتـه اداره‌سـیگه باریـب موضوعنـی اولرگـه اَیتـه‌لـی؛ ممکـن اوزلـری حـل قیسـه؛ دیـب تورگـن ایـدی کـه؛ عجـم طایفه‌سـیدن ایکـی اوقووچـی اداره‌گـه کیـردی.

- خـوش آمدیـن بچـا. یـک دقـه بیـرون باشـین، صدایتـان میکونیـم؛ دیـدی سـکرتر. سـونگره اورنیـدن توریـب؛ کینجه‌بیـک و قربان‌اکـه گـه: «وختـی جنجـال نیـس. ده ثبتنـام ناوخـت ماندیـن مـا چیکونیـم. بوریـن کتـی کـی گـپ میزه‌نیـن بزنیـن...» دیـب، بیـر قولـی بیلـن ایشـیکنی آچیـب اولرنـی اداره‌دن چیقـاردی. سـونگره؛ دهلیـزده تورگـن اوز طایفه‌سـیدن ایکـی یاش‌نینـگ یلکه‌لریگـه قولینـی قوییـب «بفرماییـن بچـا» دیـب ایشـیکدن ایچرگـه آلـدی. بـو صحنـه، کینجه‌بیـک نینـگ یوره‌گینـی الاو-الاو یاقـدی.

اکه-اوکـه تکـرار فاکولته اداره‌سـیگه باردیلـر و موضوعنی آیتدیلـر. عینـی طایفـه‌دن بولگـن فاکولتـه مسـؤلی، تیلفـون قیلیـب مدیرنـی ایشـیتدی. سـونگره تیلفوننـی قبـه‌ب:

- متاسفانه که جای نمانده بوده بچیم.

- جای مره به کی دادند، ریس صاحب؟

- محصـل بسـیار اسـت و گنجاییـش مـا کـم اسـت. کاشـکی وختـر میامدیـن.

- وختـر دیگـه چـی رقـم؟ از اعـلان نتایـج، نـو سـه روز شـد. ده لیسـت هـم نـام مـه اسـت؛ دیبـان تولگـن یوره‌گـی بیلـن اچچیـق، ولـی آداب بیلـن سـوره‌دی کینجه‌بیـک.

- مه نمیفامیم بچیم. برو مشکلیته کتی اداره لیلیه حل کو؛ دیب کتته خبیث هم هیده‌ب قوییبردی.

حاجی قربان دهلیزده تورگندی. کینجه‌بیک اداره‌دن چیقر-چیقمس کوز بولاقلریده ییغیلگن یاش یوزلریگه بوشه‌لدی. اکه‌سی، اوکه‌سینی بغریگه باسیب کوز یاشلرینی اریتدی:

- ییغلمه اوکه‌م. بو طایفه‌دن بشقه نیمه کوتر ایدیی؛ دیب اوکه‌سی بغریده، اداره ایشیگیدن:

- حیف که، مردم به شما باور کده اولادایشه پیش شما روان میکنه..؛ دیب، سوکیب-سوکیب چیقیب کیتدیلر. کینجه‌بیک نینگ تیزه‌سیگه جان قالمه‌گندی. امیدلریم و خیاللریم سراب بولدی دیب روحاً ییقیلگندی. هنوز بیلیم یورتی‌نینگ ساحه‌سیده ایکن؛ کینجه‌بیکنی اوشه ییرده اوتیرغیزدی. باریب کانتیندن ایکی گیلاس جوس آلیب کیلدی. بیرینی اوکه‌سیگه بیردی؛ «بونی ایچ راحتله» دیب. سونگ اوزی؛ مزارده اوقیب تورگن سرپل‌لیک محصللردن کیم اولردن بعضیسی اونینگ دایمی یولچی مُشتریلریدن بولردی، بیریکه قونغیراق قیلدی و موضوعنی گپیردی:

- اوکه‌بیزگه اَیتینگ که لیلیه حقیده قیغورمه‌سین. اوزبیک وتورکمن شاگردلەگه، دولت لیلیه‌لریدن جای بیرمه‌یدی بی-ازی عجم طایفه‌سی. بیز سرپل‌لی محصللردی هم بشقه ولایتلردن کیگن اوزبیک-تورکمن محصللرده‌ی، اوزبیزدی شخصی لیلیه‌لریبیز با. ایکی اتاقداشیم اوتکن ییل فارغ بولدی. اوز اتاغیمده هم ایکیته بوش یاتاق بار...

- اوندا بوسه یخشی خی دوستیم. ساغ بولینگ. بوندن نری کینجه‌بیک مینی ایمس، سیزدی اوکه‌ییز. رحمت سیزگه دوستیم؛ دیب تیلفوننی قبه‌دی. سونگره، وضعیتنی کینجه‌بیک‌که اَیتیب بیردی. لیلیه قیغوسیدن قوتیلگن کینجه‌بیک نینگ تیزه‌لریگه جان کیردی و اورنیدن توریب جونه‌دیلر.

بیلیم یورتدن تشقرگه چیققینچه بیلیم یورت‌نینگ

دیوارلریگه یاپیشتیریلگن بعضی کورسلرنینگ اعلانلریگه کوزی توشدی؛ وقتدن تشقری زمانلرده، انگلیسچه و فن درسلری آلیش توغریسیده اکەسی بیلن گپیردی. اکەسی؛ اوکەسینینگ مورالی اوچون رضایت کورستدی. ایکلەسی، بیلگی آلیش اوچون باریب کورسلرنی یقیندن کوردیلر...

اُستاغلام هم آتەسیدن قالگن و بیتی تاغگه قرەگن اوزون برندەلی تاملرینی ییقیتیب، تعمیر دیگن تورت-بُرچک، برندەسیز، اورتەسیده کینگ سالونی بولگن، برچه تاملرنینگ ایشیگی سالونگه آچیلگن، تورت تام و ایکی حماملیک زمانوی بیر اوی توزەتاتبیدی. آبادلیک آتیده بیچاره جمعەبیک، ییغگن-تیرگنلرینی یوباریب توررردی... رمضان اکه، مؤسسەدەگی ایشیگه باریب کیلردی. اوهم بیرگینه بله حسرتیده، تاپگن-توتگنینی مُلا، خوجه، بخشی و داکتر یولیگه خرچلردی. داکترلر کلاسیک تداوی شکلینی تطبیق قیلیب، هر مرتەسیده آنەنینگ یومورقەلرینی یتیشتیرەدیگن و آتەنینگ سپرم سانینی آرتیرەدیگن دوالر بیررردی. بو تداوی شکلی؛ اونتەدن بیرتەگه نتیجه بیرسه هم، توققیز کیشینینگ ایشیگه یرەمسدی. شونگه بولە؛ هنوزم اوشبو ناتوغری تداوی شکلی نینگ آستیده یاتگن مُعما، کسللرنینگ موضوع حقیدەگی بیخبرلیگی و داکترلرنینگ کسللر بیلن توزیک وهرتمانلمه بیلگی آلیش-بیریشی قیلمسلیگیدن قَیناقلنردی. یالغیز بو موضوع ایمس؛ چیقیق و سینیقدن آلینگ، ایسیتگن ایسسیغ جانینینگ هر دردی اوچون محلەگه جر سالەدیلر. تغین، هرکیم بیر داکترنی مختر و اونگه باریشلرینی توصیه قیلەدی. بیرکونده اوچ داکترگه مراجعه قیلگنلرنینگ سانی آز بولسه هم، کسللرنینگ کوپینچەسی آلگن دوالریدن بیرر دانەنی یوتمەی، ایرتەسی کون باشقه داکترگه مراجعه قیلەدی. البته که بو طرز تداوی شکلی توغری ایمس. دردنینگ درمانی، تدوای و صبردیر. ساغلیگینگیزنی بیر داکترنینگ کوزەتیشیده دوام ایتیشینگیز، ساغلیگینگیز اوچون اینگ توغری تدبیر. خداینکرده کتتەراق بیران قیینچیلیک تاپیلگنده، کوزەتووچی داکترینگیز سیزنی

ذاتن توزیک و توغری متخصصگه یونلنتیرەدی. بی-ازو افغانستان کبی کیینگه قالگن و سیستمسیز بیر اولکەده اینگ توغری تدبیرنی انچه بو شکلده آلالەسیز...

چیت اولکەلر، چاغداش سیستملر بیلن هر توغریده اوزلرینی تجهیز قیلگن. خلقلرینینگ ساغلیگینی سیغورته سیستمی بیلن تامین و تضمین آستیگه آلگن. اولکەنینگ قیسی نقطەسیده؛ شهر ویا قیشلاق فرق قیلمەیدی، هر بیر داکترگه معاینه بولگنیگیزده معاینات و کسللیک اوزکیچمیشینگیز، عمومی ساغلیک سیستمیگه کیملیک سانینگیز بیلن قید بولەدی. کیم، قچان و قیسی ییردن بیر داکترگه کورینگنده؛ او داکتر، بوکونگچه قیسی داکتر، قیسی تاریخده، نیمه شکایت بیلن بارگنینگیزنی سیستمدن کورەآلەدی. بوکونگچه قیسی کسللیک اوچون قیسی دوالرنی آلگنسیز و قیسی عملیاتلرنی اوتکزگنسیز برچەسینی اوقیب چیقەدی. سونگره اونگه کوره، سیزنینگ تدواینگیزگه قرار بیرەدی. اما افغانستانده بوندق بیر خدمت سیستمینینگ تیز بئریده رواج بولیشی ممکن کورینمەیدی. ذاتن هیچ بیر کسل، کمپیوتر سیستمیگه قید بولمەیدی. قالدی که کوپلب داکتر، داکترلیک نقابی آستیده دوا تجارتی قیلماقده. شوندەیین، کسللرنینگ هم خطاسی اززانچه کوپ. اینیقسه؛ بیر داکترگه ایکی قللە بارمەییشی وعموماً، «اونینگ دواسی فایده قیمەدی» دیب، باشقەلرنینگ توصیەسیگه قرەب داکترمه-داکتر چاپیشی کبی. بارگن داکتری هم یا آلدینکی داکترنینگ تشخیصیدن بیخبردیر، یاکه کسلنینگ حکایەسینی ایشیتمسدن اوز دوالری بیلن تداوینی قیتەدن باشلەب قویبیرەدی. "قصاب کوپەیسه مال حرام اُولەدی" دیگندەی، آلگن تورلی دوالری پانزهر اورنیده زهرگه اینەلەدی. نتیجەده داکتر و دوادن امیدسیز بولگن خلق؛ مُلا، خوجه، زیارت و بخشیگه عقیدەتاً یوز کیلتیرەدی.

اینیقسه؛ او کسللر کیم مُلا و بخشیلرگه بارسه؛ ملا و خوجه، اولرنی بوندن سونگ داکترگه بارمسلیگینی تاکید قیلەدی. بارگنلری صورتده اولرنینگ دعاسی، تعویذی یاکه

قیله‌دیگن باقیم و کوچیری‌نینگ فایده قیلمسلیگی بیلن اخطار بیره‌دی.

بوباتین‌آپه، قیزی آیلین بیگیم‌نی ایلتیب تسبیحدار-آغاجان‌گه اوقیتدی. تسبیحدار-آغاجان، اونگه نبیره‌لیک بولیشی اوچون "چهلتن" دیگن بیر نذر قیلیشینی توصیه قیلدی. «تورت دانه قره-ته‌ویقتی یومورقه‌سی تاپیب کیل» دیدی. یمانلیقنی کورینگ که قره-ته‌ویق یومورقه‌سی یالغیز مُلانینگ کوچه‌سیده‌گی دوکانچه‌ده تاپیلر ایکن. حاجی قربان باریب یومورقه‌لرنی آلیب کیلدی و ملا اوقیب بیردی: «بونی سووگه قاتیریب پیشیرینگ. رابطه‌دن بیر ساعت آلدین بال بیلن قوشیب بینگ» دیب توصیه قیلدی. تینگریدن، بیرگینه نبیره تیله‌گن بوباتین‌آپه؛ چهلتن نذرینی قیلیش اوچون ایاق یلنغاچ، قیرق ایشیککه باریب محله‌دن اون بیغدی. بیغگن اونلری‌نینگ مونچه‌سی حلوا و قالگنینی نان‌کُلچه قیلدی. شمعلر یاقیب دعالر و تیله‌کلر توتدی. سونگره، نان‌کُلچه‌لرنینگ اوستیگه مونچه-مونچه حلوا قوییب، اون‌نی بیغگن اویلرگه ایلتیب بیردی...

شیرینگل آپه هم کیلینی آیلین‌بیگیم نینگ فرزندلی بولیشی اوچون بیرنرسه‌لر قیلیب توررردی. بیرکون؛ ایرته‌لبدن بیر ایچکی سویدیریب، گوشتلرینی توزلب قویدی. کیلینینی باقیم قیلدیریش اوچون بخشی خاله‌نی چقیردی. بخشی خاله عصراذانی بیلن یتیشیب کیلدی؛ نیچه قیزیقچی دوگانه‌سی بیلن. اوشه کون، کینجه‌بیک هم تعطیل بهانه‌سیده اویگه کیلگندی. تعمیرنینگ ایشلری دوام ایتر ایدی. یاز کیچه‌لری‌نینگ هواسی گوزل ایدی. تعمیر ایشلری‌نینگ تمامله‌نیشیگچه، نان وجای امکانلری بیلن کوتره سوزلشیلگن ایکیته ایشچیلری بار ایدی. آی چیققن کیچه‌لرده، ایرته‌سی کون اُستانینگ احتیاجی بولگن ملزمه‌لرنی تعمیرنینگ ایچیگه تاشیب، تیارلب قویر ایدیلر.

خُفتن اذانی بیلن آی هم تولیق شکلده کیچیک امام تیپه‌لریدن سکره‌ب، کیچه‌نینگ یلکه‌سیگه چیقه‌یاتگندی. توزلب قوییلگن گوشتلر کتته قزانگه تشلندی و کوتیگه الاو

یاقیلدی. خاتینلر؛ کیچقرون نمازینی اوقیب، باقیم مراسمیگه باشلەدیلر. قزان میلیم-میلیم قینر ایدی. بخشی خالە؛ آیلین-کیلین‌نی تامنینگ اورتەسیگه اوتیرغیزیب، اوستیگه کتتە بیر شالنی یاپتی. سونگره دفینی قولیگه آلیب: «نورخلقیم جل الله، لا الە الا لله...» دیب، آیینی‌گه باشلەدی. برچەگه اخطار بیرگن ایدی: «تشقرده و میدانلرده یورمنگ، جنلر و مؤکللر اورەدی» دیب. کته-کیچیک همە قورقیب، قبتالدەگی گوشواره دیگن تامده تیقیلیب اوتیرگندی...

کینجەبیک، آتەسی بیلن تشقرحویلیده ایشچیلرنینگ یانیده ایدی. دف سیسی و بخشی‌نینگ هیاهوسینی ایشیتگن ایشچیلر، بوکونگچه ایشەنیب کیلگن "جن-مِن اوریش" اینانچلری طُفیلی، بوکیچه ایشلەماقچی ایمس ایدیلر. خیلی پیتگچه شونقه اینانچلردن قصەلشیب اوتیردیلر. آرتیق؛ کیچه پیشیب، آی کوک یوزیگه حاکم بولگندی. اویقولری تماماً قاچگندی ذاتن. اُستاغلام: «ایشلەگن کیشیگه هیچ نرسه تیگالمەیدی. یاالله تورینگ شو خشتلردی تاشیب آلەیلی!» دیب، باریب آی یاغدوسیده ایشگه باشلەدیلر. کینجەبیک، زنبلنی خشتدن تولدیرردی و ایشچیلر ایلتیب تعمیرنینگ ایچیگه توکیب کیلردی.

زمان زمان، «های-هوی، بیررر- ویررررر» دیب تورلی سیسلر چیقاررردی بخشی‌خاله. اوشنده بخشی‌نینگ شکمچران اورتاقلری، اوزلرینی سِرەسی بیلن ترەب-توروب بیرگه تشلەب، قول-ایاغلرینی شتەلەماققه باشلردی. سونگره بخشی کیلیب، باشلریگه دف چلیب «بووووو، اووووو» کبی هُنرلر قیلر و باشیگه دف بیلن استه-استه اورردی. کیین، ایکیتەسی اونینگ لاشینی قولتیغیدن توتیب اوتیرغیزردی و اوزیگه کیلردی. اون دقیقەدن کیین بیر باشقەسی شونداق قیلیب تامنینگ اورتەسیگه آغەنردی. ینه بخشی باریب دفینی شنغیر- شونغیر، تپ-تپ قیلیب باشیدن ایاغیگچه سیلکەلر و قاقردی؛ بونیسی هم عینی شکلده اورنیدن توررردی. ظالملر، از بس که هرکیچه هر بیرده منه شونداق هُنرلری آرقلی گوشت و پلو بیگنلریدن، باقیلگن بورداقی دیک باقوت ایدیلر.

مقصد ایشلرینی اصولیگه ماس و موفقیت بیلن بجرر ایدیلر. هر قیسی آغنهگنده، اولرنینگ لاشینی اگرکه اوزلری جایدن تورغیزمسه، ایرتهدن آقشمگچه ایشلهب شیمهسی اوزیلگن او بیردهگی خاتینلردن هیچبیرتهسی نینگ کوچی یتمسدی.

قتنشگنلرنینگ اوزیلگن شیمهلریدن قطع نظر؛ پیسکولوژیک اولهراق هم «جن ایقیتکن، مؤکل باسکن» دیب بیچاره خاتینلرنی قورقیتردی قورگیر بخشی و دوستلری. خلص، شوناق قیزیق هنرلری بیلن کیچهنی تانگآتتیرردیلر. باشقه بیر قیزیق تمانی شو ایدی که هرساعت باشی، یانباشدهگی تامگه اوتیب، میده بالهلر و باشقه مهمانلرنینگ باشلریگه دف بیلن اورردی؛ گویا اولرنی باشیگه اینهلیب یورگن ذاتلرنی اوزاقلشتیرردی. ویا بیران خاتینینگ تشقرگه چیقیشی کیرهک بولسه، بخشیگه باریب آیتردی. بخشی، باشیگه دف قاقردی یو تغین او پیسکولوژیک اولهراق قورقمسدن چیقیب کیلردی. ینه هم «هر تمانده بخشیلرنینگ جِنی و البستیسی بار» دیب، بیچاره حاجتگه چیققنلر، آلدیگه قرهب باررردی و تیزگینه پس کیلردی...

ساعت، کیچهنینگ ایکینچی تیرهگیگه یاسلنگندی. بخشیخاله، هنوزم مستُ-ملنگ دفینی قاقرکن؛ ایشدن هاریگن ایشچیلرنینگ قرینلری تنبور چلردی:

- اُستا ابه! هر کیچه دم آلیش اوچون باریب بیران تربوز- قهوین ویا اوزوم کیتیریدیز. بو کیچه درهی یاغ کی؟ دیدی، ایشچیلریدن بیری.

- بوکیچه اُستا ابهنینگ اوزلری ایشلهمهگنلری اوچون، آچیقمهدیله؛ دیدی باشقه ایشچی. کینجهبیککه قرهب: «کینجهبیک! سیز آچیقمهدیز می؟» دیدی. کیین اُستاغلام:

- بوکیچه تربوز- قهویندن کوره یخشیراغینی حلال قیلدییله. سیله باریب قول-ایاغلریزدی یووبیرییله، بیز کیلهبیز؛ دیدی. سونگره اوغلیگه: "کینجهم! یورو قنی بلهم، قزاندهکی

پیشیب مـی؟' دیـدی.

- نیمـه قیماغچیسیز آتەجـان! قزانـدی گیردیگـه جنلـه بـا. خوشـی اورەدی- نیتـەدی.

- تینتـەی بومـه اوغیـل! ان هـم جـن هـم آچ کیشـیدن قاچـەدی؛ دیـب تندیر-اوچـاق دالانیگـه باردیلـر. کینجەبیـک دوام ایتـدی:

- آنەم اخشم؛ تندیر اوچاغ سَریگه اینلمەگین دیگندیله!...

- آلـی ایتبیدیم آنەنگدی هم؛ گپتـی کم قِی، تباغدی تـوت! دیـب قزانـنینـگ قپقاغینـی کوتـاردی. آتە-بالـه، میلیم-میلیم پیشـیب یاتگـن گوشـتدن بیـر گیلتـی تباغنـی تولدیریـب آلـدی و قزانـنینـگ آغزینـی قبـەب قویدیلـر. گوشـتنی کیلتیریـب اورتەگـه قویـدی و آی یاغدوسیده، مـزه قیلیـب یەدیلـر. اولـر قرنلرینـی تویغـزەب بولگـن ایـدی کـه آچیققـن بخشـیخاله و اورتاقلـری هـم آیینـنـی یکونلەماققـه باشـلەدیلر.

بخشـیخاله؛ یتتـی رنـگ ایپنـی دف قسـناغیگه اورەب، بیـر کلاوه توزەتـدی. تغیـن، آیلینبیگیمنـی او کلاوەنینـگ ایچیـدن یتتـی مرتـه اوتکـزدی. سـونگره، کلاوەنـی ایکـی بولـدەب، بیـر بولەگینـی آیلینبیگیـم نینـگ بوینیگـه تشـلەدی. باشـقه بولەگینـی ایسـه اونینـگ قرنیگـه بیلباغدەی قیلیـب باغلـەدی. گورگوممەنینـگ اداغیـده، بیـر فاتحـه اوقیـب باقیـم آیینـنـی بیتیردیلـر. شیپ-شـیتته تئرلەگنلریـدن بیللـی ایـدی کـه برچەسـی یمـان آچیققـن ایـدی. ایندی نانلرنـی ییـب، اوستلریگه چوککن آغیرلیـک بیلـن یاتماقچی ایدیلـر. نهایتـده خاتینلـر، قوللریگـه چـراغ بیلـن تامـدن چیقیـب، آشـنی سـوزگنی تندیر-اوچاقنینـگ باشـیگه باردیلـر؛..

شـیرینگل آپـه وسینگیل-قودەسـی بوباتیـن آپـه، خاتینلـردن بیریگـه بویـروغ بیـردی؛ «آبتاوەسـیلابچیننی آلیـب، باریـب مهمانلرنینـگ قوللرنـی تازەلەسـین و دسـترخاننی توشەسـینلر» دیـب. سـونگره، ایکّلـه آپه-سـینگیل قزانـنینـگ باشـیگه بـاردی. آشـچیخاله، ششـکین و حیـرت بیلـن قزانـنینـگ توبینـی قوزغـر

ایـدی:

- شـیرینگل آپـه! گوشـتله کمه‌یپتـی. قیسـی آلیـب مـی نیمـه بـلا! بومسـه همه‌سـینی تشـله‌گن ایدیـی کـو؛ دیـدی.

- شـرمنده‌لی کـو! قنـی؟ دیـب اوزی قاشـیقنی آلیـب قزاننـی قوزغـب کـوردی. قزانـده مونچـه قبرغـه، سـل گوشـت یاپیشـیب قالگـن سـویه‌کلر، کچالـو وهاویچلـر قالگنـدی. «سـیز اوشـه‌نی سـوزیی بیرینـگ خـی! قاگـن گوشـتلردی بخشـی خاله‌گـه و مهمانلرگـه سـوزینگ. اوزییـز و بشـقه تامده‌کیلـه، پیاوه‌سـیگه نـان توغـره‌ب ییسـه‌ی هـم بولـه‌دی» دیـدی. کییـن غضـب بیلـن اِیری‌نینـگ جانیگـه بـاردی:

- قزانده‌کی گوشتلردی اویالمه‌ی ییبسیزلرده هه؟

- یـاغ ایـی. اونچـه گوشـتتی قنـدا قیلیـب ییبیـز. «اوزینـگ اَیتمه‌گـن میدینـگ، دالان سـریگه اینلمـه؛ بچه‌لـردی هـم قویمـه، بیلمیمـن جـن بـا، مـؤکل بـا، خوشـی اوره‌دی فـلان» دیـب. بیزهـم قورقیشـتن بارالگنییـز یـاغ.

- مینـی مهمانلـردی آلدیگـه شـرمنده قیلدیـز مخصـت. قزانـده هیـچ گوشـت قامَبتـی.

- بیزدی خبرییز یاغ؛ دیدی اُستاغلام.

- کیم ییدی خی؟

- نیمه بیلسم. جن‌له ییگن دیر.

- جن هم گوشت ییدی می؟ دیوانه بومنگ.

- ویـی، قنـداغ ییمه‌یـدی؟ بیچاره‌لـر، اخشـمدن بیـری تشـقرده توریـب سـیلردی قوریغلـه‌دی. بیچاره‌لـه انـه او بخشـی‌گه هـم کومـه‌ی قیلـدی. اولـر هـم آچ قاگـن بوسـه، ییگندیـر دیگـه، مین نیمـه بیلـه‌ی...

- خـا خـی! بیـر ایرتـه بوسـین، حقیـزدن چیغه‌مـن؛ دیـب

قیتیب کیلدی. آرقەسیدن اِیری:

- ایی، مینی گناهیم نیمە؟ بخشیخالەگە سورە! کیمدی ییب ییمەگنینی او بیلەدی؛ دیدی...

**

بیرکون، قندیگلنینگ یورەک اوخشیمەسی باشلەدی. حاملەلیکدن شُبهەلنیب باریب ایریگە خبر بیردی. حاجی قربان هم ایرتەسی کون درحال مزار آلیب جونەدی. بارگنلریدەی؛ داکتر درمانەخان، قندیگلدن حاملەلیک تستی آلدی و مثبت چیقدی. اولرنی تبریکلب، سورەچنی تعقیب اِیتیشگە باشلەدی. آرتیق، هر آی کنترولگە کیلیشلرینی بویوریب، جُفتنی رخصت قیلدی. حاجی قربان و خاتینی بو خوشخبردن سونگ روضەگە باریب زیارت قیلدیلر. مونچە سودا-ساتیق آلدیلر. اوندن کیین اوی سَری جونەدیلر. قندیگل بیگیم:

- موتردی ارقەسی بوش. بندردن بیر-ایکیتە یولچی آلینگ. هیچ بومسە تیل پولیز کە چیغەدی؛ دیدی.

- سین راحتسیز بومیسن می اوزی؟

- یاغ ایی! نیمە دیب راحتسیز بولەمن. شونی اوستیدن نان ییبیز کو؛ دیدی.

- اوندا بوسە یخشی. بندرگە بیر بارەیلی قنی یولچی بار می، یاغ می؛ دیدی. بندرگە بارگینچە؛ یول قبتالیدە توردی. مُدرن اوستباش کیگن بیر چال-کمپیر، قوللریدە بیر دانە تولبکس اوشیردە تورگندی. تیورەلرینی شبرغان، اندخوی و فاریاب کیتەدیگن باشقە هیداوچیلر باسگندی: «شبرغانگچە آلیب بارەبیز، ایلتیب سرپل بندریگە توشیرەبیز، کیلینگ اولتیرینگ...» دیب. حاجی قربان؛

- سرپل کیتسەیلە یورینگ. ارقە چوکیلریم بوش. اولتیرینگ کیتەبیز.

- بشقه هم نفر آله‌سیز می؟

- مینگه بوسه توغری کیتردیم. اما، انه خانمیم ایتدی موتردی ارقه‌سی بوش، بیر ایکیته یولچی آلینگ دیب. شو اوچون تاخته‌دیم.

- فامیل مینن اکنسیز. یورینگ کیته‌بیز دیدی؛ عمکی... حاجی قربان درحال اولرنینگ قولبکسینی آلیب موترنینگ بگازیگه بیرلشتیردی. کیین ارقه ایشینکنی آچیب اولرنی میندیردی و جونه‌دی.

یولگه چیققنده‌ی سلام و صفالشیب تانیشدیلر. بو چال و کمپیر، حاجی قربان‌نینگ بوبه‌لرینی تانیر ایکن. لیکن آته‌سینی تانیمس ایکن. چونکه بوندن قیرق ییل آلدین سرپل‌دن چیقب کابلگه کیتگنلر. ظاهرشاه‌نینگ سلطنتی، داودخان تمانیدن تونتریلگینچه یورتدن چیقیب چیت ایللرگه آواره بولگن ایکنلر. قیرق ییلدن کیین وطننی أیسلب کیلیبدیلر.

- کیچیک امام تمانده؛ آقسرای‌دی آلدیدن اوتگنده‌ی شو بُلندراققه بیر تارکوچه بار، اوشیرده اولتیرییدیی.

- حاضر آقسرای- قره‌سرای دیگن جای قاگنی یاغ عمکی. هرتماندن سرک چیققن، ینگی جایلر آباد بوگن.

- بارگینچه بقه-وقه ادەشیب یوره‌بیز خی؛ دیدی کمپیر ی.

- ملاکریم داروپز تیریی می؟ دیب سوره‌دی چال عمکی.

- مین اولردی کورگنیم یاغ ابه‌جان. اما اوغیللریدن بیری استادیم بولردی. اولر، کیچیکینه خشت‌پُل‌دی اوستیگه اولتیره‌دی.

- بیزنی اوشیرگه توشیرسه‌یز دیمن؛ دیدی چال.

- اوله، بیزدی تانیسه-کووو... دیدی کمپیر خاتینی.

- اینگ یخشیسی سیز بو اخشم بیزگه مهمانسیز. آنەم، سیزلردی و ایل-خیللریزدی حتمن تانیدی. قوم و قریناداشلریز کیم؟ اُولیی می، تیریی می آنەم بیلەدیلە؛ دیدی حاجی قربان.

عصردن آلدینراق سرپلگه یتیب باردیلر. حاجی قربان، مهمانلرینی کتە سرکدن بیر اینەلتیریب، سونگره شهر مرکزیگه کیردی. شهرنی کورستگندن سونگ مهمانلرینی آلیب اویگه باردی. کینجەبیک هم ایکی کونلیک رخصتینی فرصت بیلیب اویگه کیلگندی. مهمانلر بیلن قصەلشیب اوتیردیلر. چال عمَکی، قدیم سرپلدن قصه قیلگینچه کینجەبیک نینگ ایلگیسینی تارتدی. تیلفونینی چیقاریب، اونینگ سیسینی کوترماققه باشلەدی.

چال عمکی‌نینگ کمپیری ایسه ایچکرده ایدی. سورەشیب- تانیشگینچه، شیرینگل آپه بیلن قریناداش چیقدی. «خداگه شکر مونچه وختتن نری قندا بولیب کیلیبسیز خالەجان. ایرته اخشم بخیر سیزلرگه یرەشکن بیر مهمانلی بیرەی. همه قوم و قریناداشیبیزدی چقیرەی. اوندن نریسی خدا مهربان» دیدی.

کینجەبیک، چال عمکیدن کوترگن سیسینی کیلیب کتابچەسیگه یازدی؛ جریدەسی اوچون:

«ایسکیدن سرپل شهری‌نینگ تورته ایشیگی بار ایدی. هر ایشیگیده کاروانسرایلری بولگن و سرای‌لرنینگ کیریشده سماوارکافەلر، رستورانتلر، نانوایلیکلر، حتی که سوپرمارکیتنی بیله اویالتیرەدیگن بقاللیکلر بار ایدی. اینیقسه رستورانت و سماوارکافەلرنینگ کینگ برندەلری و برنده زینەلری‌نینگ یانباشیگه کومیلگن ایچی ساویققینه شِفالی سوودن تولە کتته-کتته خُملر. برنده سُتونلری‌نینگ آره-سیده قطار-قطار آسیلگن زردار پوشلرده رنگارنگ پوپەیلی قفسلر و ایچیده سیرەب تورگن بودنەلر. هر نانوایلیک نینگ دمیده

قفسلرده سیره‌ب یاتگن ککلیکلر. بیرتماندن کافه‌نینگ ایچکریدن کیلگن تار و تنبورنینگ سیسی، باشقه تماندن تشقردن کیلگن ککلیک و بوده‌نه‌لرنینگ نغمه‌سی؛ شونده‌یین، قَینه‌ب تورگن سماوارنینگ اوشپیلاقی بیلن گلدار چینی-چاینکدن پیاله‌گه توگیلگن قول-قوللرنینگ قوشیلیش ریتمی... بوندق بیر فضاده، پیاله‌ده‌گی او چایدن بیر شوپنی ایچسنگیز ایدی، هرتورلی هارینگیز اوشه پیللـه جانینگیزدن چیقیب کیتردی.

موتر مینن هم بولسه بوکون بازارنی اینه‌لدیک. قدیم سرپلدن هیچ اثر قالمه‌گن. مین کورگن سرپل‌نینگ شهری و بازاری تورت موسوم تر-تمیز ایدی. اینقسه بهارلریمیز جشنلر بیلن باشلردی. بهارده عادتا همه نرسه‌نی یَنگی‌لر ایدیک. مثلا؛ بازارنینگ رسته-رسته اوستینی یاپردیک؛ چوپ قوییب و اوستیگه شاخه و اوتلر تشلب. دوکانلریمیزنینگ دمیدن دایم بیر اریغ تمیز سوو آقردی. هر ایرته سرکلرنی شوپیرردیک و سوو سیپردیک. دوکانلرنینگ دمینی سوو سیپیپ، تیپه‌سینی شاخه و پخل بیلن یاپیب بازارنی سلقین توتردیک. برچه دوکاندارلر صمیمی و کونده‌لیک رزقیگه قانع ایدی. اوشه پیتلر، اُولچک تاشلریمیز سنگلاخ‌نینگ تاشیدن و بزازنینگ گزی چوپدن ایدی. طبیب‌لریمیز شفا ساچردی مثلا: ارپه-بادیان قرین آغریسیگه، چارعرق باش آغریسیگه و اسپند ایسه هر تورلی دردگه دوا ایدی..

تورت موسوم؛ آته و آنه‌میز قنداق کیم تخمین قیلسه، هرییل برچه اوزه‌للیک‌لری بیلن خوددی تخمین قیلگنلریده‌ی کیلیب اوتردی... مثلا؛ "اویده‌گی حساب بازارده توتردی". کیتتی‌نینگ تاویشی، شورناخیتچی‌نینگ سیسی، آچل-آچلچی نینگ شاوقینلری کوچه‌لرگه اوره‌لیب، کتته-کیچیک‌نینگ اشتهأسینی قوزغردی. اویلرده پیشیریلگن ایسسیق نانلرنینگ و تورلی آشلرنینگ هیدی کوچه‌لرگه اوره‌لردی... خارجنی کورگنیم اوچون شونی اَیته‌آله‌من که ایکسی سرپل؛ چاغداش نقشه‌دن مُنزَّه و مینگلرچه ییلدن بئری انسان و انسانلیک تاریخی‌نینگ ایاق ایزلریدن شکللنگن بیر صنعت پارچه‌سی

ایدی. اورنک: آدرسنی بیللی قیلیش اوچون لوحه و تابلو یوق ایدی؛ یاغاچ، کوپریک، اریق، زیارت، ایشیک، مسجد و تیپه‌لرنینگ هر بیرته‌سی سیزنی منزلگه رهبرلیک قیلردی... منه آلدیمده‌گی چای، شاید چین و یا ایراندن کیلگن بولسه. بیراق بیز اوشنده کیمی گللر و تورلی خیل بوتکی‌لرنی تیریب، تازه ویا قوریتیب چاپینی ایچردیک. چاینی یانباشیده باغلریمیزدن تیرگن تورلی میوه‌لرنی وقتیده قوریتیب تورت موسومده چاکلیت اورنیده پیردیک.

کیمسه‌نی دیابت کسللیگی یوق ایدی. قان باسینچی دیگن ساغلیک قیینچیلیگی یوق ایدی. قانسیزلیکی و انامیه دیگن کسللیک یوق ایدی. سرطان دیگن لعنتنی کیمسه تانیمسدی. چونکه هر نرسه طبیعی ایدی. همه صمیمی ایدی. هرذات اوز تادینی بیرردی. هر نرسه اوز رنگی و شکلیده و اوز موسومیده یتیشردی...».

گلدسته بیگیم هم ایکینچی باله‌سیگه آغیر ایاق ایدی. هم آنه‌سی وهم قینانه-خاله‌سی، قرنیده‌گی باله‌سینی اکه‌سی و ینگه‌سیگه اسره‌ندی اولهراق بیریشینی خاخلردی. بیر آنه اوچون قوله‌ی ایمس ایدی باله‌سی‌نینگ سیسیدن، هیدیدن و ایسسیق باقیشلریدن اوزاق قالیش. بیراق گلدسته‌بیگیم، ایکی عایله‌نینگ حضوری اوچون کتته فداکارلیککه کیریشدی: «اگه شو بله‌م، ایکی عایله‌نی ارهسینی توزه‌تیشکه وسیله بوسه، اگه که اکه‌م مینن ینگه‌مدی حیاتیگه بخت و خوشلی کیتیرسه، اولرگه بیره‌من.» دیب، فداکارلیکنی قبول قیلدی...

****

قرآنده؛ «یخشی‌لیک‌نینگ قرشیلیگی یخشی‌لیکدیر» دیب بویورگن بولسه هم، اوزلرینی اسلام‌نینگ قیررهلی ملتیگه و مقامیگه منسوب بیلگنلر، اسلام تاریخی بوییچه بو آیتدن شرمنده بولیب یشه‌میش و یشه‌یاتگنلر. دیمک که قرآن‌نینگ تمیز جوهری، مایه‌سی بوزوق بولگن زُمره‌لرگه توتمه‌یدی. بو خصوصیتگه ایگه طایفه‌لر؛ توزینگیزنی ییب،

توزغولچەنگیزنــی سیندیرگنلردن باشقەســی ایمــس!

یریــم عصــر آلدیــن باشــلەگن اوریشــلرنینگ تــا باشــیدن اعتبــاراً، اُولیکلری‌نینــگ جنازەســینی اویلری‌نینــگ میدانیگــە کومیــب وبســاطیدەگی بار-یوغینــی تشــلەب، ایاق-یلنغــاچ قاچیــب تورکســتانگە ســیغینگن طایفەلــر بــار مثــلاً. بیــز، ایمانــاً و وجدانــاً انســانلیک آتیــدە هــر بیرتەســینی انصــار و مهاجــر انگلەییشــی بیلــن بغریمیزگــە باســیب ییدیردیــک، ایچیردیــک و کییدیردیــک. فقــط کورینــگ کــە، بیلمــەی قرغــە باققــن ایکنمیــز. کیــم بیــر آتەســوزیمیز بار-کــو: „باققیــن قرغەنــی، اویســین کوزینگنــی„ دیگــن. کاشــکی „آچ بچەغــردن قــاچ بچەغــر„ اوگیتیگــە اعتبــار بیریــب یشەســەیدیک، شــاید بوگــون بونچــە بدبخــت بولمســدیک.

خصوصــاً یریــم عصرلیــک سلسلــە کــۇچ کاروانلری‌نینــگ ســونگ ســیغینگنلریدن هنــوز اون-ییل دغــی اوتمەگــن بــو طایفــە، توناکونگــی آچ و یلنغاچلیــک ســفالتلرینی أیسلەمەی قالگــن. قیلگــن اونچــە یخشــیلیگیمیزنینگ بدلــی اولــەراق، کوزیمیزنــی اویمــاق اوچــون تومشــوقلرینی قَیــرەب قالگــن.

مینگلرچــە تــورک فرزنــدی، تورکســتان‌نینگ تــورت بیــر تمانیــدن اوقیــش اوچــون تورکســتان‌نینگ باشــکینتی‌گە کیلگنــدی. بــو غریبلرنینــگ یالغیــز اُمیــدی دولتنینــگ لیلیەلریــدە قالیــب، نیچــە کــون راحتچــە درسلرینی اوقیمــاق ایــدی خــلاص. کورینــگ کــە دولــت بیلیــم یورتلــری و یاتاقخانەلــری؛ علــم و بیلیــم مرکــزی بولیشــدن چیقیــب، مافیــا و تورلــی بولمنغــور فســادلرنینگ مرکــزی و اویەســیگە اینەلگنــدی.

تورکســتان وقطغــن ولایتلریــدن آلینگــن کانکورلرنینــگ نتایــج تیکشیرمەســی، فاشیســت قَینەگــن مرکزنینــگ جِدیتینــی آرتیــرردی. کانکورگــە کیرگنلرنینــگ آتیــدە، تخلصیــدە، آتەســی ویــا بوباســی‌نینگ اسملرده اگرکــە ایگینەنینــگ اوچیچــە هــم بیــر تورکلیــک ســیئزیب قالســەلر، قوللریــدن کیلگنــی قــدر اولرگــە طــب، حقــوق و مُهندســلیک کبــی فاکولتەلرنــی روا کورمــس ایدیلــر. تورکلیگــی تثبیــت بولگــن محصللرنــی، آلگــن یوکســک

بهاسی‌گه رغماً طب، حقوق و انجینرلیکدن محروم توتیب، قصداً اقتصاد، ادبیات، اجتماعیات و شرعیات کبی بولیملرگه تشلردی. حقلری تلف بولگن بو محصللردن کیمیلریگه مرکز تمانیدن دولت یاتاقخانه‌لریده قالیب بیلیش حقی تانیلسه هم، بولگه‌ده‌گی نانکور طایفه‌گه منسوب لیلیه مُدیرلری تمانیدن، بو غریبلرگه مُسلّم حقلری قصداً بیریلمسدی. بو مافیا لیلیه مُدیرلری، خصوصاً قطغن و تورکستان مرکزلریده‌گی دولتی یاتاقخانه‌لرنینگ برچه امکانلرینی عجم طایفه‌سیگه اختصاص بیرگن ایدیلر. بیران- بیران کیشی کیم اوهم واسطه آرقلی لیلیه‌گه کیره‌آلگن بولسه، کوپ پیت اوتمه‌ی توریب عجم طایفه‌سی‌نینگ تورلی تحقیریگه و ظُلمیگه دوچ کیلردی.

اورنک: ینگی کیلگن محصل‌نینگ بکسینی بوزر و قُلفینی سیندیرر ایدیلر، گوملەگینی ویا کویله‌گینی آلیب قزان تباغ اریتر ایدیلر؛ رومالیگه چپلی و بوتلرینی تمیزلر ایدیلر. شارژگه قوییلگن تیلفونلری‌نینگ اوستیگه، اته‌یلب چای توکر ایدیلر. کورپه توشکلریگه چای و سوو توکیب، یره‌شمه‌گن گپلر آیتر و ریشخندلیک قیلر ایدیلر. حتی که بیچاره تورک اوقووچیلر اُتاقلرده یاتگنیده؛ عجملر، قانلریده و ذاتلریده بولگن قنچه اخلاقسیزلیکلر بولسه اونینگ اذیتی اوچون قیلر ایدیلر. شوم غایه‌لری، او غریبلرنی بیزاوته قیلیب جانیدن تویغه‌زیش ایدی. اگرکه باریب اداره‌گه شکایت قیلسه، «لیلیه‌نینگ بونداق نرسه‌لری بوله‌دی. یا بولرگه چیده‌یسن، یاکه انه او کتته ایشیک...» دیب جواب بیررردی. نتیجه‌ده، تورک فرزندلری مجبور بولیب لیلیه‌دن چیقیب کیتردی. اوز یورتیگه غریب تورک باله‌لری، تشقردن اجاره اویلر کِرالب، اوزلریگه یاتاقخانه توزر ایدیلر...

اوزاقدن و یقیندن کیلگن تورک باله‌لری‌نینگ عایله‌سی، یا دهقان ایدی ویا کینجه‌بیک کبی غریب بیر ایشچی‌نینگ اولادی. بو بیگیتلر، مینگ مُشقت بیلن هر شرطگه چیده‌ب اوقیَر ایدیلر. هدفلری؛ فاکولته‌لرینی توگه‌تیب مسلکلرینی قوللریگه آلیش و یخشیراق بیران ایش تاپیب، تیریکلیک

آتیده عایله رفاهیگه حضور قوشماق ایدی خلاص. اوی‌نینگ کِرایه‌سی، برق فاتوره‌لری، فاکولته مصرفلری، کتابچه، قلم، کتاب، چیپتر، چای و قهوه خرجاتی‌نینگ اوزی مینگلرچه افغانی بولیب کیتردی. بیرده یاتاقخانه‌دگی ایرته و آقشم‌نینگ نانی و آشی...

شونینگ قیینچیلیکلر باعث مزارشریفده‌گی تُجارلردن بیر ایکیته‌سیگه مراجعه قیلدیلر، نذر و نیازلری بولسه اوشبو لیلیه‌لرگه یاردملشیب تورسینلر دیب. سیز؛ تجارلریمیزده اوندق بیر همت و غیرت‌نینگ بارلیگینی اویلر می ایدینگیز؟ جوابینگیز هه بولسه ساده ایکنسیز... غریب محصللریمیز دایما بو غولدورلرنینگ ایشیکلریدن قوللری بوش قَیتر ایدیلر. حالنکه مزار شریفده‌گی تاجرلرنینگ توقسن فایزی، اوزبیک و تورکمن بای‌لری. فقط برچه‌سی، عجم‌لرنینگ بویونتیریغیگه باش قویگن...

آره‌دن نیچه پیت اوتگیچ کینجه‌بیک و نیچه آرقداشی، آزهم بولسه یاتاقخانه‌نینگ مادی قیینچیلیکلری آستیدن چیقیش نیتیده، آیلیک بیر درگی (نشریه) چیقاریشنی توشوندیلر. بدخشان‌دن بالقیز (بادغیس)گچه هر ولایتدن چققان، استعدالی و لایق یاشلر، اوشبو لیلیه‌لرده قالر ایدی. بولرنینگ چیکسیز محنتی، چوقور فکر و هاریمس مطالعه‌لری سایه‌سیده هر آی علمی وتحقیقی، ادبی وفرهنگی محتویاتدن تولهٔ "یاسا آیلیگی" و "کوکچه آیلیگی" عنوانلری آستیده ایکی درگی چیقماققه باشله‌دی. محصللردن بیش کیشی‌نینگ بایسکلی بار ایدی. بایسکللردن تورته‌سینی ایلتیب کهنه-بازارگه بیش-مینگ افغانی‌دن ساتیب، پولیگه هرعنوان آیلیکدن بیشیوزرعدد باستیردیلر. بیردانه بایسکلنی ایسه درگی‌لرنی داغیتیش اوچون ساتمه‌ی اسره‌ب قالدیلر.

بو درگی ایشینی، عجم طایفه‌لری‌نینگ باله‌لری هم قیلردی. مزارشریفده‌گی تجارلرگه، دولتی اداره‌لرگه، چیت اولکه‌لرنینگ قونسوللیکلریگه وخارجی مؤسسه‌لرنینگ

زون دفترلریگه قاوده-قولتیق ایلتیب داغیتر ایدیلر. درگی قرشیلیگیده ایسه یخشی پوللر قولگه کیریتر ایدیلر. اوزبیک و تورکمن اوقووچیلر، توغریدن کنناس تاجرلریمیزدن یاردم آله‌آلمه‌گنلری اوچون دولایلی (غیرمستقیم) شکلده اوشبو یولنی مناسب کوردیلر. حقلی اوله‌راق بو تلاشلری‌نینگ قرشیلیگینی تاجرلریمیزدن کوتر ایدیلر. بیر ایکی سان چیقاردیلر و تجارلریمیزگه آلیب باردیلر. اولرنینگ میزلری اوستیده و خانه‌لری‌نینگ الماری رفلریده، عجم‌لرنینگ درگیلریدن یوزلرچه سان باریدی. فقط بو یاشلرنینگ قولیده‌گی درگیلردن اون دانه‌نی دغی ایسته‌مه‌دیلر. درگینی قوللریگه آلیب، فقط قوروق بیر تشکرلیک قیلدیلر خلاص. نی نقدی و نیده غذایی، نی مادی و نیده معنوی هیچ قنقه بیر یاردمدن گپیرمه‌دیلر. اینگ یمان تمانی شو کیم، آلگن درگی‌لرنینگ اورنیده یاشلریمیزگه، عجم طایفه‌لریدن ساتیب آلگن درگیلردن ساوغه قیلدیلر.

قاعده اصولیگه کوره محصللردن اویوشگن اویوشمه‌لر، باستیرگن درگیلری‌نینگ هرسانیدن یوزر دانه‌نی کیلتیریب تاجرلرگه بیرر و پولینی آلیب کیتر ایدیلر. درگیلرنی ساتیب آلگن تجارلر ایسه، اولرنی زیارتگه کیلگن مهمانلریگه هر قَیسیدن بیرار دانه هدیه قیلردی. عجم تاجرلر، اوز رکلاملرینی دایما اوز درگیلریدن اعلان قیلردی. کورینگ که بیزنینگ کتناسلر هم رکلاملرینی اوشه‌لرگه بیررردی. لیکن بو نامردلر، همتسیز کتناسلر و شعورسیز مُفلسلر، اوز فرزندلری‌نینگ استعدادینی و زحمتینی هیچقچن قدر قیلمه‌ی کیتدیلر. اوز تیللریگه خُرمت کورسه‌تیشگه تمایل دغی کورسَتیشدن عاجز ایدیلر. بیله-بیله یاشلریمیزنینگ درگی‌سیگه رکلاملرینی بیرمه‌دیلر. هله که دولت اداره‌لریگه، تورک بولیب کیریش قوله‌ی ایمسدی. هیچکیمدن تشویق و ترغیب کورمه‌گن حیات توله یاشلریمیزنینگ اُمیدلری وخیاللری سراب بولدی. ایتینگ چی؛ یوره‌کلری سینگن بو یاشلریمیزنینگ کونگیللری، قنقه‌سیگه کیله‌جککه ایسینسین؟ ایسینمه‌دی ذاتن و عصیانلریگه هم حقلی ایدیلر؛ چونکه اولرهم انسان و اینیقسه یاش ایدیلر.

اقلاً اوز بویوکلری‌نینگ مادی ومعنوی تشویقلریگه احتیاجلری باردی....

آقشم ایدی و تیموربیک‌که یاتاقخانه‌دی تار کیلگندی. بیر بوش گیلاس قولیده یاتاقخانه میدانینی گیزگیزلردی. کینجه‌بیک چیقدی و یانیگه باردی:

- خیریت می اورتاق؟

- منه شو لعنتی تجارلردی قیلیغی کوزیمدی دمیدن کیتمه‌یدی.

- نیمه، اوشه کنناسلردی دیب باشینگدی آغریته‌سن مے؛ قصه‌سیدن بومه.

- شو وخت شونچه تولەمن کی؛ شیطان ایته‌دی باریب بیرانته‌سینی شرکتیگه کیر. دفترینی کوتیگه گوگرد اوریب چیغیب کیل دیدی.

- اوزینگدی باس دوستیم. بیرته‌نی مالیگه و مُلکیگه ضرر بیریش یخشی ایمس؛ اوهم اوزیبیزدن بوسه...

- گپ هم شونده. اوزینگدیکی بولیشی. تیلگه و ایلگه بیر فایده‌سی تییمه‌گن پول- مال و مُلکتی اینگ یخشیسی، الاو آلیب کول بولیشی. کنناس‌لر، مالللریدن بیر فایزگینه نیمه‌دی که تیلیبیزگه و شهیدلریبیزدن قاگن یتیملردی تعلیم و تربیه‌سیگه خرچله‌مه‌یدی. زکاتیدن ایسیرلر، خیراتیدن یوقسوللر و یاردمیدن یورتتی بیر پارچه‌سی آباد بومسه، نیمه کیره‌یی بار؟ اور کوتیگه الاودی، باریاغی یانسین کیتسین. بیله‌سن می؛ خدا دیمن بیرکون برق ویا گاز شارت قیسین. شو کینیس و کورمه‌گن شومشوی تجارلردی مالی وحالی کونلرچه الاو-الاو یانسین، ایشه‌نگین یوره‌یمدی تهیدن خوش بوله‌من.

- دیمک یمان اچیغینگ کیگن. سیندن بوندا گپلردی ایشیتماغ خیالیمدن بیله اوتمسدی.

- حقسیزلیکدی کورگینچه کیم بوسه-بوسین صبری تاشه‌دی کو دوستیم. شو أیسینگدن چیغمه‌سین! بو قارونلردی جزاسینی بیزدن سارەکی نسللر مُطلقا بیره‌دی. بیرگپ بار کو „کافردی حقیدن دینسیز چیقه‌دی„ دیگن. بیزدن سارەکیله بیران بهانه مینن قاشلریگه بارگینچه، بیزگه کورستکن طور و قیلیغلرینی اولرگه هم کورستسه اگر، ایشەنگین که اولر تیل وکیملیک عشقیده جانلریدن اوتیب، تجارصاحبتی اوشه دفتریگه اوستیدن قفلەب، شرکتینی کوتیگه گوگردنی یاقیب قیته‌دی.

- آسان ایمس مقصد.

- خا مین اَیتیم دوستیم. تیریی بوسنگ کورەسن. شونی بیلگین که بوندن نریکی نسللر، ملیتچی آته و آنەلردن دنیاگه کیلەدی. یعنی توغیلیشدن باشلەب میلتچی و بوری خویلی تربیه بولەدی. اولردی قانی و مزاجی، بوندا تیل و توره شرمنده‌لری‌نینگ بی‌همتلیگینی کوترمه‌یدی. هیچ قه‌یسی، بیز کورستگن نزاکتتی هم یوزدن بیرینی اولرگه کورسَتمه‌یدی. او نسل، بو خنزیرله مینن قندا حسابلشماغنی یخشی بیله‌دی. چونکه اولر بیله‌دی؛ بو دونغیزلر یوزمینگلرچه شَهیتتی حقینی ییب بوکونلرگه ایریشکن. اوشنده، خدا دیگین که بو کنناسلر، اولردی سیسینی ایشیتمه‌سین تا که عاقبتلرینی کورسین؛ دیب درد یاندی.

***

„هر دردنینگ آنەسی، تشویش„ دیگن سوز، قه بیرده بولسه انسانلیک تاریخی قدر ایسکی‌دیر. „دردسیز باش، محنتسیز آش یوق„. انسان‌اوغلی، حیاتی بوییچه بونگه اوخشەگن آته‌سوزلرنی ایستر-ایسته‌مس اوندن-بوندن ایشیته‌دی و اورگنه‌دی. اینیقسه، بونداق آته‌سوزلرنینگ ایسکیمس بیزده‌گی رونقی، اوزگرمس خوی و خاصیتلریمیزدن کیله‌دی. البته که اوزگریش دیگن نرسه، اوزیدن-اوزی بولەیبیرمه‌یدی. بو، انچه توپلیمسل بیر اویغانیش وحرکت بیلن ممکن. اوزگریش تمان بیرینچی آدیم، البته تارتیشمه‌سیز اوقیش و اورگنیشدیر.

اوقیمه‌گن بیر توپلیم، چاغ بیلن برابر اوزگریشنی اوبال بیله‌دی و ینگیلیکلرگه جاهلانه و غافلانه، قیامت علامتلری دیب الدنه‌دی... انسانلیک تاریخی؛ افسوس که ذهنلری جهلگه توتساق توپلیملرنینگ عاقبتینی جوده اچینرلی و یمان شکلده قید ایتگن. عدالت آغااوغلی: «حیات اوزگرسه اگر، اوزگریشگه اراده قیلگن کیشیلرگه اوزگره‌دی؛ ینگی‌لنیشگه تمایل کورستگنلر اوچون ایمس» دیب یازه‌دی.

شرقی و غربی رقیبلریمیزدن آلینگ تا کوزنوریمیزنی بیدیریب باققن قرغه‌لرگچه؛ برچه‌سی، بیز تورک ملتی‌نینگ سوسیالوژیک و انتروپولوژیک اوزه‌للیکلریمیزنی یخشیلب مطالعه قیلگن. اولر بونگه کوره برچه شوم پلانلرینی ریجه‌له‌یدی و قوله‌ی شکلده هم اویغوله‌یدی. بونچه فلاکت و مصیبتگه توگِل خلقیمیز اویغانه‌آلمه‌گن و اوزگره‌آلمه‌گن. طبعاً کیم شرایط و چاغگه اویغون بولمه‌گن ساده‌لیک وخوشباورلیک بیلن یشه‌گن توپلیملر، تاریخده‌گی کیملیگیدن قطع-نظر هر تورلی محکومیتگه سزاوار. حقیقت بوندن عبارت ایکن؛ رقیبلر، ضعیف نقطه‌میز بولگن تورەمیزده‌گی انسانلیکنی، دین و ایمانیمیزده‌گی تمیزلیکنی هرتمانلمه بیلگنلری اوچون خوددی شو نقطه‌دن باللب اورگنلری -اورگن...

جهالت نارکوزی بیلن اوییشتیریلگن، اراده‌سی قولیدن آلینگن و محرومیتنی تقدیر بیلگن خلقیمیزنینگ کیله‌سی نسلی، ان‌شاءالله که بیرکون اویغانه‌دی، اوزیگه کیله‌دی و اوزگره‌دی. اوزگریش کیمیاسی بیلن جهلنینگ قرا پرده‌لرینی ایرتیب، چاغ نینگ برچه پنجره‌لریدن علم وبیلیم‌نینگ دنیاسیده‌گی هرذاتنی حقیقت قویاشی‌نینگ یاروغیده اوز گرچک رنگیگه کوره‌دی. شونده؛ اوزگریش‌نینگ کوچیگه ومُعجزه‌سیگه یخشیراق ایشانه‌دی. اوندن کیین؛ بیتماق و توگه‌ماق بیلمه‌گن عایله‌لر آره‌سیده‌گی مُروج باطل ایشانچلر و بو طُفیلی اورته‌گه چیققن غشلیک و ناغه‌لیکلر، شاید اوز اورنینی تماماً حقیقتلرگه و محبتگه قوییبرسه. شُبهه‌سیزکه تینچلیک و رفاه، چاغگه اویغون اوزگریب شکللنیشدن و ینگی‌لیکلرگه قوچاق آچیشدن

اورتگه کیلەدی.

رمضان‌اکه، غربت دیاریدن قیتگیچ آنه قولیدن بیگن بیمکلرگه ووطن‌نینگ پاریم هواسیگه رغماً بیرتورلی جان آلمەدی. حالنکه „بیگنی آلدیده، بیمەگنی آرتیده„ ایدی و هیچ سیمیرمەدی. کیمیلری، بو وضعیتینی سگرت چکیشیگه ربط بیررردی. کیمیلری ایسه کیچەلری وظیفه طُفیلی یاتەآلمەگنیگه. عایلەسی، بونی غُربت دیاریدەگی آشیری درجه تریاک اعتیادیدن قالگن بیر قیینچیلیک دیب بیلردی. عینی زمانده اوزی؛ جان-آلمسلیگینی تریاکدن قالمه بیر اثر، همده بویرەکلریدن بیر دانەسی نینگ بولمەییشدن کوررردی. شُبهەسیزکه ییللرچه تریاک وسگرتگه معرضیت، شونینگ دیک بویرەکلریدن بیرتەسی‌نینگ یوقلیگی و کیچه تمانیدن اویقوسیزلیک، البته که اونینگ ساغلیق سیستمیگه فزیکی و روحی بابتدن منفی تأثیرلر قویردی. اینیقسه روحی تأثیر که بو، انسان‌نینگ اجتماعی حیاتیگه کوپ قیینچیلیکلر یرەتەدی. قیسقچەسی تشویش؛ انسان ایچیگه توشگندن کیین، بیرینچیدن یورەگینی ایزەدی، ایچەگینی اوزەدی ومیەسینی کمیرەدی.

قالەییرسه قوم-قریناداشلرنینگ تورلی-تورلی سوزی، ایسترایستەمس رمضان‌اکەنینگ طبعینی و مورالینی بوزردی. قالدی که اوهم کیچه بوییچه وظیفەسی کیرەگی اویغاق قالگنیدن هرنرسه أیسیگه توشردی و مجبوراً آرقه-آرقەگه سگرت یاقردی، چای وقهوه ایچردی. نتیجەده؛ ییگەنی، ایچگەنی و چککنلری باریب تا یورەگیگه میخ کبی قدەلردی و معدەسی جهنم دیک یانیب آغریر ایدی...

کیچه ساعت ایکی‌نینگ چوققیسیگه مینگن ایدی که، دفترنینگ موتری رمضان‌نی آلیب اوییگه کیلتیردی. ایشیک توقماغینی تقیلتدی. غلام اکه چیقدی همەدن آلدین. آرقەسیدن قربان اکه ایشیککه باردی. اوکەسی‌نینگ ایکی قولی قرنیده، ایاققه توررەدی حالی و مجالی یوق ایدی.

«اخشم یخشی ایدی. چای-مای ایچکندن ساره، بیردن-

بیرگه ییگن نانینی قوسیب، ایسیتمه، تئرلمه، نفس تارلیگی و بوره‌ب آغریگن قن-آغریغدن شکایت قیلدی. بیت و بینزی اسپه‌ره‌یده‌ی اوچتی. دررو کسلخانه‌گه آلیب باردیم. داکترلر یاتقیزیب بیر ایکیته پیچکاری قیلدی و سیروم اوتکزدی. یوزیگه سلگینه قان چاپکندن کیین، توریب دفترگه باردیی. تکرار وضعیتی یمان بولیبیردی. یورگین مزارگچه بیر باره‌یلیک دیب، کوپ ایتدیم یو قولاغ سامه‌دی. اویده‌کیلر، آلدینکیده‌ی پریشان بوله‌دی دیب. منه مین هم آلیب کیلدیم. قره‌ب اولتیریش یخشی ایمس؛ بیرته‌لریز قوشیلینگ که تیزراغ مزار جونه‌یلی.» دیدی دفترنینگ هیداوچیسی.

حاجی قربان، اوکه‌سینی موتردن توشگنی قویمه‌دی. درحال اوزی اوستیباشینی المشتیردی و رمضان‌نینگ هم بیر-ایکی قول اوستباشینی آلیب، دفترنینگ موتری بیلن توغری مزارشریف تمان هیده‌دیلر. رمضان، یول بوییچه نیچه مرته ضُعف قیلیب اوزیگه کیلدی. ایرتانگ اذانی بیلن مزارنینگ مُلکی شفاخانه‌سیگه یتیب باردیلر. دفترنینگ واسطه‌سی بیلن درحال شفاخانه‌دگی امکانلر خدمتلریگه قوییلدی. قرین-اولتراسوندی و قلب-گرافیسی چیکیلدی. تشخیص قورقینچ ایدی؛ رمضان‌نینگ معده‌سی تیشیلگندی. مزار داکترلری، «شو پیللە بیز هیچ نرسه قیله‌آلمه‌یمیز. بیراق، سیزلرنی درحال کابلگه یوللیمیز» دیدی. دفتر مسؤلی هم کیچ قیلمه‌ی، عاجلاً مزار-کابل اوچاغیدن بیلیت کیسدی. کسل، شفاخانه‌نینگ امبولانسی بیلن قونالغه‌گه یتکیزیلدی و اوچاققه میندیریلدی.

باشقه تماندن دفترنینگ مرکزی مسؤلی، وقتدن کابلده‌گی "فرانسه شفاخانه‌سی" بیلن تماسگه اوتیب، کابل قونالغه‌سیگه امبولانس یوبارتیرگندی. اوچاق اوچگیچ، بیر ساعتدن کیین ایسن-امان باریب کابلگه قوندی. رمضان، اوچیش بوییچه ضُعف حالتده ایدی. امبولانس، رمضان‌نی اوچاقدن آلیب توغری شفاخانه‌گه باردی. رمضان‌نی امبولانسدن چیقارگنده‌ی عملیات میزیگه آلدیلر. توغریدن معده‌سیگه مداخله بولدی. سیرومار تاقیلدی و پریتونیل-لواژ بیلن قرین‌نینگ ایچی

یوویلـدی. معدەسـیدەگی اولسـر(یارە) لرنینـگ بیـر خیلینـی کوتاریـب، معدەگـە اسـید سـالگن عصبنـی (واگوسـنی) کیسـدیلر. طبـی مداخلـە توگەگنـدن سـونگ، قرنـی تیکیلـدی. علمیاتـی بشَـریلی اوتگـن رمضان‌نینـگ قرنیگـە بیـر دیراژ-سـوندا تاقیلـدی. بورنیـدن معدەسـیگە بیـر تیـوپ (NG) ییرلشـتیریلدی. تـورت-بیش کونگچـە ییمـاق و ایچمـاق اونگە یسـاق ایـدی. پوست-اپریشـن بیـر قیینچیلیـک چیقمەگنـدە شـاید، کمیـدە اون کـون قـدر شـفاخانەدە توتیلـردی.

عایلەلـر آرەسـیدە باطـل اینانـچ قزانلـری ینـە قینەماققـە باشـلەدی. قینانە-خالەسـی بولسـە، وضعیتنـی جـادودن کـورردی و آنەسـی ایسـە تُمـار بیلـن تعویـذدن. قوشـنیلر بولسـە آیلین‌بیگیم‌نینـگ پـای قدمیـدن بیلـردی، مُـلا ومُفتیلـر ایسـە خدانینـگ سـیناویدن...

بیچـارە استـاغلام بازارگـە باریـب بیـر بـاش قـوی کشـاللب کیلـدی و اونـی سـویوب، قونـی قوشـنیگە خـام تـلاش خیـرات قیلـدی. هرکیـم بیربیراوینـی قرغـەب قرالـر ایکـن، عینـی زمانـدە هربیـری رمضان‌نینـگ توزەلیشـی اوچـون نـذر وصدقـە بیـرردی. کورینـگ کـە اوشـە کیچـە بیچـارە رمضان شـونداق یمـان وضعیتدە ایکـن، سـینگلی گلدسـتەبیگیم ایسـە چیرایلـی بیـر قیـزان دنیاگـە کیلتیرگنـدی. زاچـە حالیـدە ایکـی کونلیـک قیزینـی کوتاریـب آنەسـی‌نینگ اوییگـە کیلـدی. قیزان‌نـی کورگینچـە شـاید، ینگـەم مینـن آنـەم آزگینـە خـوش بولسـەلر" دیـب توشـندی.

«منـە قیزلریـزدی آلیلـە» دیـب چقلاقنـی ینگەسـی‌نینگ قوچاغیگـە بیـردی. بـو قیـزان؛ آیلین‌بیگیم‌نینـگ جیەنـی و شـیرینگل آپەنینـگ قیـز نبیرەسـی بولگنـی اوچـون، بونگـە یمـان بیـر نیـت دیـب توشـونەآلمس ایدیلـر البـت. ذاتـن یورەگـی تولیـب تورگـن آیلین‌بیگیـم، چقلاقنـی قوچاغیگـە آلیـب اونگیر-بونگیـر بیغلەماققـە باشـلەدی...

آبیسـینی بیلـن قەین-اوکەسـی آرەسـیدەگی بـو وضعیتنـی قندیگل‌نینـگ اوزی یخشـی نیـت بیلـن قرشیلسـە هـم، آنەسـی ایپەی‌خاتیـن:

- بـو فرزنـد اگـه خیرلـی بوسـیدی؛ توققـن کیچه‌سـیده، رمضـان بلـه‌م اونـداغ بومسـدی؛ دیـدی.

- آنـه جـان!!! آغزیـزدی بخیـر آچینـگ. معصـوم بله‌نینـگ نیمـه گناه‌سـی بـا؟ منـه میـن هـم آغیـر ایاغمن-کـو اخـی. یمـان نیت‌لریـز، خدای‌سقله‌سـین قننیمده‌کـی شـو تیله‌نچـی بله‌مگـه اورمه‌سـین؛ دیـب آنه‌سـینی اوریشـدی...

کینجه‌بیـک؛ سـونگ مُـدل موبایـل قولیـده، اوقیـش بهانه‌سـیده مـزه قیلیـب مـزارده اوقیـب یورگنـدی. انگلیسـچه و ریاضیـات کورسـلریده‌گی بشریسـی طُفیلـی، اسـتادلری تمانیـدن رغبـت کـوررردی. شـاگرد کوپلیگـی سـبب کـورس ادارسـی، اونـی ینگـی باشله‌گن صنفلرگـه معلـم صفتیـده استخدام قیلگنـدی. بـو یولـدن، اوز قول-خرچلیگینـی تاپـردی. لیاقتـی طُفیلـی هـم اسـتادلرنینگ ،همـده صنفداشـلری‌نینگ کوزیگـه کیرگنـدی...

طاقت قیله‌آلمه‌گن آته-یوره‌گی ده. بـو تویغـو، استاغلام‌نی یوللرگـه توشـیردی. "اوغلیـم رمضـان شـایدم مزارشـریفده بولسـه" دیـب مزارگـه بـاردی کینجه‌نینـگ یانیگـه. کینجه‌بیـک نینـگ ایسـه هنـوز گیـدن خبـری یـوق ایـدی. آته-بالـه، حاجـی قربان‌گـه قونغیـراق قیلیـب احواللشـدیلر. رمضان‌نینـگ حاضرچـه یخشـی بولگنینـی و ینـه نیچـه کـون داکترلرنینـگ کوزی-آستیده قالیشـینی، و رخصـت بولر-بولمس کیلیشـلرینی بیلدیـردی. آته-بالـه، رمضـان نینـگ سـاغلیک حالینـی اورگنگینچـه سـیویندیلر.

قربـان اکـه بونـدن آلدیـن هـم او بیرده‌گـی داکترلـر بیلـن تانیـش بولگنیـدن، همـده دفترنینـگ پرسـتیژی سایه‌سـیده، شـفاخانه پرسـونللری‌نینگ هربیرته‌سـی بیلـن کوریشـیب بیلـردی. داکترلـردن بیریگـه سـوره‌دی.

- داکترصاحـب کیچیرینـگ! اوکه‌منی، اوشـه آقشـم ایشـیگه کیته‌یاتگنیده کوچـه‌ده کوردیـم. سلاملشـدیک و سوره‌شـدیک، سـاغ ایـدی، یخشـی ایـدی. اصلیـده او هـر وقـت ایشـیگه یوریـب بـاره‌دی و یوریـب کیلـه‌دی. هیـچ قنـداق قیینچیلیگـی یـوق. امـا بیردن-بیرگـه

بونداق معده‌سی‌نینگ تیشیلیشی و بو وضعیتگه توشیشی، مینی باشیمنی قاتیریب قویدی. مراقیم‌دن سوره‌یمن کیچیرینگ؛ یاکه اوکه‌منی بیران دشمنی، کیچه نانیگه قیسی نرسه می قوشیب بیرگن؟

- بونقه‌سیده خواطرلنیشیز عادی البته. هرکیم بولسه سیزده‌یین اویلردی. فقط اوکه‌نگیزنی عملیات قیلگینچه متوجه بولدیک که معده‌سی، کوپ وقتدن بئری کسل ایکن. معده‌سیده اولسر دیگن یاره‌لردن کتته-کیچیک بویلریده انچه کوپ ایکن. اوزیگه قره‌مه‌گن، تداویسیگه هم توزیک دقت قیلمه‌گن. یمانلشگن اوشه یاره‌لریدن بیر-ایکته‌سی تیشیلگن ایکن.

- معده‌سیده‌گی قیینچیلیک، اصلیده کووپ وقتدن بئری بار ایدی داکترصاحب. نیچه داکترنی آلدیگه باردیک، دوا آلدیک...

- توغری ایته‌سیز. فقط اولسر دیگن یاره، یالغیز دوا بیلن یخشی بولمه‌یدی. پرهیز قیلیشی کیره‌ک! بعضی نرسه‌لردن اوزاق توریشی کیره‌ک. بیز دفترده‌گی دوستیدن هم سوره‌دیک. اوکه‌نگیز دفترده بولگنیده کیچه ایرته‌گچه، کمیده ایکی قُطی سگرت چکر ایکن. شونینگده‌ی، کیچه بوییچه ایکی ترموز چای هم ایچه‌یکن. بونداق حالتده، دارو-دوا قنداق فایده قیلسین؟..

- شو وطنده، اونداق بیران آدم هم بار می که معده‌سیده تکلیفی بولمه‌سین، هه داکتر صاحب؟

- اونی بیلمیمن. فقط، شونی بیلینگ که اوکه‌نگیزنینگ یمانلشگن یاره‌لرینی آلیب تشله‌دیک. بوندن سونگ اگرکه تداویسیگه دقت قیلسه و تشویش قیلمه‌سه، پرهیزلرینی قیلسه و سگرتنی تشله‌سه، خداخاخلسه گل‌ده‌ی یخشی بولیب توزه‌لیب کیته‌دی. خصوصاً دوالرینی آلیشی و پرهیز قیلیشی کوپ مهم.

- نیمه‌لردن پرهیز قیلسین داکتر صاحب؟

- بیرینچیدن سگرتنی تشلەسین. دملنگن قویوغ و ایسسیق چایدن، قلمپور، کولا، فانتا، انرژی بابت ایچەدیگنلردن، چیسپ، آچار، چکنی و کیپکسیز نانلرن عموماً اوزاق تورسین. ذاتن اولسر دیگن کسللیکنینگ ابتدایی تداویسی، بیر آی بیلن اوچ آی قدردیر. بولمەگندە ایسە تغین آلتی-آیلیک تدوای باشلەیدی. دوالرینی وقت-وقتیدە ایچسین. مثلا بیر-ایکیتە دواسی بار، اونی هر ایرتە بیرساعت یا قیرق-بیش دقیقە ناندن آلدین، فقطگینە سوو بیلن ایچیشی کیرەک. باشقە دوالرینی هم داکتر هدایتیگە کورە آلسین. انشاالله کە تیزلیکدە ساغەلیب قالەدی. هە! البتە کە هرکیمنینگ معدە مشکلی فرقلی بولەدی. داکتر هم معاینات و تشخیصدن سونگ وضعیتگە قرەب دوا بیرەدی. اورنگ؛ "Hپیلوری" دیگن میکروبی بیر وضعیت بولسە کە اوکەنگیزدە اوهم بار، تورت-بیش قلم دوا بیرەمیز. یوق، اوستیگە-اوستک اوکەنگیز عملیات بولدی و نیچە وقتگچە آغریغی بولەدی. بونگە بناءً باشقە دوالر هم بیرەمیز. مهم بولگنی شو کیم داکترلرنینگ دیگنیدن چیقمەسین» دیب دوام ایتدی؛

«بیلەسیز می حاجی صاحب! بیز منە شو نرسەنی بیر تورلی خلقیمیزگە بیلدیرەآلمەدیک. بیلسەلر هم اوز بیلگنلریدن قالمەیدیلر. مثلا؛ کسل بولگینچە، کیلیب مینگە کورینگن کسللریم بار. خصوصاً معدەسیدە مشکلی بولگنلرنی ایتەمن. نیمە اوچون پرهیز قیلمەدینگ دیسم "والله، قوم و قریناشنی تویی بار ایدی، مهمانلیکلر، اوزیمیزنینگ هم خیر و شریمیز بولیب قالدی. شوندە پرهیزلریمنی توزیک قیلەآلمدیم خیالیم، معدەم بتر بولدی" دیب کیلەدیلر. سگرت و تشویشنینگ قبتالیدە تیزابدەی چای و زهردەی اچچیق نرسەلرنینگ اوزی هم معدەنی اولسر قیلیشگە یترلی».

- نادان خلقدن شکایت هم قیلیب بولمەیدی داکتر صاحب. بیلەسیز می؛ مین سرپل-مزار لینیدە هیداوچیلیک قیلەمن. هرکون بیرتە-ایکیتە کسل یولچیلریم بولەدی؛ داکترگە بارەیدیگن. داکتر-دوا ایشلری خلاص بولگندن نری، اولرنی

آلیب قیتگینچه، همه‌سی داکترلردن شکایتچی: گویا «داکترگه قالسه؛ بیزهیچ نرسه ایچمه‌یلیک، یمه‌یلیک. فقط دوا و پرهیز خلاص...» دیب. اصلیده اوز ضَعفلرینی قبول قیلمه‌یدیلر.

- خوب میلی، اوزلری بیله‌دی دردلری. سیزگه بیر نرسه سوره‌ماقچی من!

- بویرینگ داکتر صاحب!

- اوکه‌نگیزنی معده‌سینی عملیات قیلگینچه فرقلی بیر نرسه دقتیمنی تارتدی.

- مثلا نیمه؟

- مثلاً شو که، معده‌سی‌نینگ هر تمانینی اولسر قمره‌گن. عادی اولسرلر بو شکلده بولمه‌یدی. کوپراق معده‌نینگ آرقه دیواریده تپپان-تپپان شکلده کورینه‌دی. بولمسه معده‌سیده یاره‌سی بولگن کسللریم‌نینگ یریمیدن کوپی سگرت چکه‌دی. الکول ایچه‌دیگنلری هم بار. بعضی کسللیکلری سبب دوانی کوپراق ایچگنیدن معده تکلیفی تاپکن کسللریم هم بار. لیکن اوکه‌نگیزده‌گی کوپ فرقلی.

- یوقسه اوکه‌م سه..سه.. سرطان می داکتر صاحب؟ دیب دوداقلری تیتره‌ییردی؛ قربان اکه‌نینگ.

- یوق- یوق- یوق خدا قیلمه‌سین. یخشی نیت قیلینگ حاجی صاحب. سرطان بولگنده بیز سیزگه ایتردیک ذاتن. لیکن یاره‌لر حلیگچه سرطانگه اینه‌لمه‌گن. فقط تداوی اوچون بو سونگ شانسی. بو مرته دقت قیلمه‌سه، سرطانگه اینه‌لیشی انیق... لیکن سیزگه سوره‌دیگن اصل گپیم قالدی.

- خوش، ایشیته‌من داکتر صاحب؛ دیدی چوقور بیر نفس آلیب.

- مین تخصصیمنی هندوستانده قیلدیم. اوشنده استاد لریمیزدن بیرته‌سی؛ کسللریدن بیری‌نینگ معده‌سیدن آلینگن

عکسنی بیزگه کورسه‌تیب، فکریمیزدی سوره‌گندی: بو قنقه کسللیک، دیب. بیز بولسه طبابتده‌گی باریوق معده کسللیکلرینی بیرته-بیرته سنه‌دیک و استاد «ایمس- ایمس- ایمس...» دیدی. اوندن کییین استاد: «توغریسی، مین هم خوددی سیزده‌ی توشونگندیم؛ خداینکرده سرطان بولمسه دیب. مطمین بولیش اوچون معده‌نینگ هر ییریدن نمونه‌لر آلدیم و پتالوژیگه یوباردیم. نتیجه کوپ قورقینچ چیقدی دیدی» استاد...

- نیمه که بولسه تقدیر الهی؛ دیب آغزی‌نینگ سووینی زور یوتقیندی حاجی قربان. دوداقلری تیتره‌ب: «لطفن ایتینگ داکتر صاحب! نیمه ایکن؟ نیمه‌دن ایکن؟..»

- لطفن اوزینگیزنی باسینگ حاجی صاحب. خوب، اول سیزگه بیر نرسه سوره‌ی. سیزلرنینگ او ییرده، مُلا- خوجه، تعویذ- تمار دیگن نرسه‌لر مُروج می؟ سوره‌گنیم اوچون مینی کیچیرینگ حاجی صاحب.

- خداکیچیرسین. کوپ بار داکتر صاحب، بیخی کوپ بار.

- مین هم شو نرسه‌دن شُبهه‌لندیم. چونکه استادیمیز، اوشه عکسنی کورستگده، شونداق بیر نرسه‌دن بحث ایتگندی.

- قنداق بیر نرسه‌دن مثلا؟

- بیله‌سیز، قاغاذ اوزیدن- اوزی توزه‌لمه‌یدی. ترکیبیده اونلرچه کیمیاوی ماده قوشیله‌دی. قالدی که قلم رنگیده هم اونلرچه کیمیاوی مواد بار. کیمی تمار و تعویذلر بارکیم سووگه یوبیتیلیب ایچیله‌دی. کیمیلرینی قزانگه تشله‌یدیلر. اوستیگه-اوستک او تمار و تعویذلر، بیر دانه قاغاذ و قلم بیلن یازیلمه‌یدی. هر قاغاذنینگ و قلم رنگی‌نینگ کیمیاسی فرقلی- فرقلی دیر.

- بیله‌من داکتر صاحب بیله‌من. مُلا-خوجه‌لر تمارلرینی رنگارنگ قاغاذلرده و تورلی رنگلر بیلن یازیب بیره‌دی.

بعضیلرینی یاقیب دودینی ایچینگه تارت دیدیلر. بعضیلرینی هم سووگه یوبیتیب ویا ترموز چاییگه تشلب ایچ دیدیلر...

- ایی خیر کورپیینگ، خوددی شونداق. قنی ایدی کیم اولرنی یالغیز سووگه باتیریب چیقرسه و رنگی سووگه قوشیلیش بیلن ایش تمام بولسه‌یدی. یوق اوندای ایمس؛ بیله‌سیز کو: تمار-تعویذنی یوز درجه قیناق سووگه یوبیتیب قویه‌دیلر. قزانده پیشیب تورگن ییمکلرنینگ ایچیگه تشله‌یدیلر. او فقطگینه قاغاذ. اونچه ایسسیق درجه‌لرده، قنداق قاغاذ بولسه- بولسین درحال خمیر بولیب ایریب کیته‌دی. بیر-ایکی مرته‌ده نقص قیلمه‌یدی دیه‌یلیک. لیکن اوکه‌نگیز رمضان، کیم بیله‌دی نیچه ییلدن بئری هرکون قاغاذ و رنگلرنینگ کیمیاوی موادلرینی ییب-ایچگن. سیزگه بیر مثال بیره‌ی: مثلا قلم بیلن قولیزگه بیر نرسه بیتسه‌نگیز، رنگی تیز بئریده کیتمه‌یدی توغری می؟ قوللریزدی یووسه‌نگیز بیله رنگ نیچه کون تورەدی. شایدم کورگن بولسه‌نگیز؛ بیران وقت کیسّه‌میزگه قلم قوسسه، قنچه که صابون وباشقه نرسه‌لر بیلن یووسک هم کیتمه‌یدی. ایندی گپنی توشوندینگیز می حاجی صاحب؟.

- هه توشوندیم داکتر صاحب؛ دیدی حاجی قربان. و داکتر دوام ایتدی:

- رمضان‌نینگ معده‌سده‌گی تپپان-تپپان یاره‌لر و دانه‌چه‌لر، بویوک احتمالده انه شو کیمیاوی موادلرنینگ ضرری طُفیلی‌دیر. البته که سگرت‌نینگ ایچیده هم اونلرچه خطرناک کیمیاسل ماده بار. عینی زمانده سگرت‌نینگ قاغاذینی آیتمه‌یسیز می! سگرتنینگ دودیدن تولگن اوپکه و جگرلریمیز، او ییرده فلتر بولگن قانیمیز و قان بیلن تیریک بولگن اعضامیز...

حاجی قربان‌نینگ کله‌سیگه مینگبیر تورلی نرسه اینه‌لردی یو، لیکن دمی ایچیده جیم-جیریت ایشیتردی. باشیدن رومالینی آلیب اونگ قولی بیلن باشینی تیرنه‌دی و داکترگه قره‌ب: «ایندی نیمه قیلیش کیره‌ک داکترصاحب؟؛ دیدی.

- سیز اکەسی‌سیز. اویده، شو نرسەلرگه متوجه بولینگ بولدی. البته که مین تداویسی اوچون بعضی دوالرنی بیرەمن. اگرکه سگرتنی تشلەتەآلسەنگیزلر جوده یخشی بولەدی. بیر ییلگه قالمەی یخشی بولیب کیتەدی ان‌شاالله. فقط همەلرینگیز اونگه یاردمچی بولینگ که تا تداویسینی و پرهیزلرینی قیلەآلسین.

- کم بولمنگ داکتر صاحب. حتمن؛ قولیمیزدن کیلگنینی قیلەمیز. یترکه اوکم توزەلسین.

- سیزگه ایشانەمن حاجی صاحب. سیزدن ینه بیر خواهش؛ دیدی داکتر.

- بی‌ملال. بویرینگ داکتر صاحب مین خدمتده.

- دوا و پرهیزلری‌نینگ قبتالیده؛ خصوصاً چاییگه و آشیگه کوپراق متوجه بولینگ که تمار-تعویذ تشلەمسینلر. مقصد، هر اوچ آیده بیر مرته مینگه آلیب کیلینگ. کمیده بیرییل قدر کوزەتیب توریشیمیز شرط. آلتی آیدن نری بیر ایندوسکوپی تشلب معدەنی کورەمن، قنی تداویمیزنینگ نتیجەسی نیمه توریمده... شونی هم تأکیدلەی که مین شو بارەده تحقیقی بیر مقاله قلمگه آلدیم. مقصد؛ رمضان‌گه هربیر نرسه بولگنده؛ یا درحال اوزینی مینگه آلیب کیلینگ ویا مینگه قونغیراق قیلیب جریاننی خبر بیرینگ. هه؛ اوشنداق وقتده یول مصرفلرینی هیچ توشونمنگ. مین حل قیلەمن؛ دیدی داکتر.

- کوپتن کوپ رحمت داکترصاحب. شکر که بار ایکنسیز. سیز تشویش قیلمنگ. مین اوکەمنینگ ساغلیگی اوچون قولمیدن نیمه کیلسه ایەمیمن؛ دیب داکتر بیلن خیرلشدی.

عملیاتدن هنوز اون کون اوتگندی. رمضان‌نینگ وضعی انچه یخشی بولدی. دفتر، اوچاق بیلیتلرینی آلدی، اکه و اوکه اوی سَریگه جونەدی. حاجی قربان یول بوییچه داکترنینگ دیگنلرینی اوکەسیگه ایتیب بیردی.

- توغریسینی سورەسەییز اکەجاان. ایچکن چایلریمدی همەسیده قاغاذنی مزەسی با. اما مین سببینی بو دیب اویلەمگندیم.

- مخصد داکترینگ، سگرت توغریسیده هم گپیردی. ذاتن شفاخانەدن چیققینچه اوزینگه هم ایتدی-کو!

- مین بونی سگرتتن کورمیمن. نیمه قیگن بوسه، اوشه تمار، تعویذ و شوویستلر قیلدی. ساغ سلامت اویگچه بیر بارسم بولەدی. ساره وقینی اوزیم بیلەمن.

- مینگه قره اوکم! ثُمار-تعویذ شاید یوز کیشیدن بیر کیشینی شونداغ قیسه؛ لیکن سگرت، یوزکیشیدن توقسن توققیز کیشینی شونداغ قیلەیکن. بومسه مین داکترینگه ایتدیم: او کوپ بیللردن بئری سگرت چکەدی دیب. منه قره! قیرگه بوسه اون کوندن بئری هیچ سگرت چککن یاغسن. ینه بیر-ایکی هفته چمکەسنگ، ایشەنگین که سگرت أیسینگدن چیغیب کیتەدی. مخصت شونی بیلگین اوکم؛ داکترینگ سونگ اخطارینی بیردی. اگرکه سگرتتی تشلەمسنگ کم وختده سرطان بولیشینگ ممکن اکن.

- سگرتتی نیمه قیلەسیز. شو وخت عصبیم، مینگه ثُمار ایچیرگنلەگه بوزیغ. ایندی سیز ایتینگ مین اولر مینن نیمه قیلەی؟

- قره اوکم! بارگنده هیچ کیمگه بو مسألەدن گپیرمه. فقط خاتینینگه دُرستلیک مینن بیلدیرسنگ بولدی...

اکه و اوکه نهایت اویلریگه یتیب باردیلر. گلدستەبیگیم هم اکەسینی کورگنی کیلگندی. قیزەلاقنی اکەسینینگ قوچاغیگه بیردی؛ «منه بو سیزدی قیزیز اکەجان. سیزدی کوتیب تورگندیی؛ کیگینیزچه اوزیز بیران آت قویەسیز دیب..». چقلاقنی قوچاغیگه آلگن رمضان، کونلگیده تولقینگن تویغولر طُفیلی کوزلریدن تاشگن خوشلیک یاشلریگه مُقید بولەآلمدی.

آقشم نانینی عینی دسترخانده عایلچه ییدیلر. رمضان اوچون پرهیزانه اولهراق یخنی شوربا پشیرگندی شیرینگل آپه. مونچه نان، یوغورت بیلن آش-نوش قیلدی. دوالرینی مول سوو بیلن ایچدی. کیین استراحت اوچون برچه بیلن خیرلشیب خاتینی بیلن تامیگه کیتدی. ساغینیب کیتگن خاتینی ایریننگ بوینیگه آسیلیب ییغلهماققه باشلهدی: «بونی سیزگه کیم قیلدی.» دیب قرغهشردی...

- ییغلهمه! توغریسینی سورهسنگ، بونی مینگه سین قیلدینگ؛ دیدی. خاتینی بو سوزنی ایشیتگیچ، شوک بولدی. سُستهیگن قوللری رمضاننینگ بوینیدن سِیریلیب توشدی. ایاققه توریشگه قینهلدی. درحال دیوار توبیگه ییغیلدی و حیرت بیلن رمضانگه باقه قالدی. توشیک سیس بیلن یوتقینیب-یوتقینیب:

- نیمه دیدییییز؟ مین می قیلدییییم؟؛ دیهبیردی. رمضان سوزلریگه دوام ایتدی:

- مینگه قره جانیم. سینگه نیچیته سوال سوریمن. راس-راستینی ایتیب بیر!

- سیزگه یلغان ایتگینچه تیلیم اوزیلسین. سیزدن یشیرهیکان نیمهم با کی؟

- بیلهسن می؛ معدهمدی تیشکن نرسه نیمه اکن؟

- یاغ. نیمه اکن؟

- تعویذ، تمارّ شوویست، دودی منه شولر اکن.

- ایی اویی کویسین تمارچی و جادوچیلردی...؛ دیب باشلهدی بو مرته.

- گناه جادوچیلرگه ایمس، سین اوزینگدن کور!

- مینی خداجان اورسین که سیزدی جادی-ثُمار قیگن

بوسم. مین قندا اوز قولیم مینن اوز اویمدی یاقه‌من هه؟ بوندا دیگینچه، انه او پیچاغدی آلیب یوره‌ییمگه اورینگ که اوله‌ی!

- بیله‌سن می! سین کیگنینگدن بیری مینی چاییمگه، نان و آشیمگه شوویست- تمار و تعویذ قوشیب ایچرر و ییدیرر اکنسن. معده‌مدی عملیات قیگن داکترلر، کورگنده‌ی بونی بیلدی. مخصت شونی بیلگین که معده‌مدی سین دربدر قیلدینگ؛ سین!..

شوکدن-شوککه کیرگن آیلین بیگیم، بقیرمه‌ییش اوچون ایکی قولی بیلن آغزینی توتیب، یاشلی کوزلری پیاله-پیاله ایریگه باقردی. رنگی اوچکن، تیلی توتیلگن، تیزه‌سی جانسیز و باقیشلری بوش بیر وضعیتده تامنینگ بُرچگیده اوتیرگندی. ایری، قبتیگه اوتیریب قوللرینی قوللریگه آلدی:

- ایتگین! نیگه موندا قیلدینگ؟ دیدی. آیلین‌بیگیم شوکدن چیقماققه اورینردی. گپیریشگه بیله مجالی قالمه‌گندی. دیوارگه یسله‌نیب چوقور بیر نفس آلدی. ایکی قولی بیلن باشینی توتیب ییغولیک بیر سیس بیلن اوزینی قرغیشگه باشله‌دی:

- اولردی نان و چایزگه تشله‌گینچه کاشکی قوللریم سینسیدی. کاشکی خدا جانیمدی آسیدی...؛ دیب. رمضان، خاتینی‌نینگ بو اعترافیدن و پشیمانلیگیدن کیین اونینگ باشینی بغریگه باسیب:

- قره‌گین گوزه‌لیم. سیندن بیر خواهشیم با. مینگه شونچه دیگین بس؛ نیمه اوچون موندا قیلدینگ؟ مین سیوگیمدی و محبتیمدی قچن سیندن ایه‌دیم؟ پولیمدی می، مال و مُلکیمدی می ویا جانیمدی می سیندن دریغ قیلدیم. یاکه سیندن بشقه بیرینی می سیودیم؟ نیمه قیلدیم هه؟ نیمه قیلدیم که مینگه بو ظلمدی روا کوردینگ؟ دیدی. ایری‌نینگ مهر توله ساریلیشیدن و قوللریده‌گی محبتدن کوچ آلگن آیلین‌بیگیم:

- مینی کیچیرینگ التماس. مین بختتی البته که سیزده تاپتیم. مینگه بوگن مهرو محبتیز هیچقچن کم بومه‌دی. اما او...،

اولـه...، اولـردی سـیزدی آنهـیز مینـن آنـهم ایکلهسـی قیلـدی.

- آنـهم مینـن آنهنـگ مـی؟ مین اولرگـه نیمـه یمانلیـغ قیبَکـن مـن کـه بونـدا دُشـمنلیکتی مینگـه قیلدیله؟

- نیتلری دشمنلی ایمسدی...

- قنی، بشقه نیمه بولرکن نیتلری؟

- بیلهسـیز-کو بلهبیـز بومـهی تورگـن. سـیزگه کـوچ و قـوت بیرسـین دیـب، قییردهکـی زور-زور مُلالـردن باریـب بیـر نرسـهلر آلیـب کیلهدیلـه؛ اوقیتیـب، عُهـده قیلدیریـب، دودی و شوویسـتهدهی نرسـهلر. سـاره مینگـه بیرهدیلـه، «شـونی ایرینگـه ایچیـر ویـا ییدیـر» دیـب. مین هـم احمقلیـک قیلیـب، بیرگینـه فرزند اُمیدیـده و آنـه بولیـش نیتیـده اوشـهلرگه ایشـهنیب دیگنلرینـی قیلیـب کیلدیـم. نیمـه بیلسـم بونـداغ بولـردی. التمـاس مینـی کیچیرینـگ!

- مخصـد شـونی بیلگیـن عزیزیـم. معدهمـدی یریمینـی کسـیب تشـلهدیله. بونـدن نـری؛ اگـه کـه شوویسـت چهیقلگـن بیـران پیالـه سـوو ویـا چـای ایچسـم، معـدهم ییدیـرهب آقـهدی و اُولهمـن.

- وی خـدا سخلهسـین ایـی „آغزیـزدن یئـل آلسـین„. اونـدا دیمنـگ.

- بیلهسـن-کو جانیـم؛ سـیندن بشـقه سِرداشـیم یـاغ. اگـه مینـی سیوسـنگ ویخشـی کورسـنگ، تیریـک قالیشـیمدی و بیرلیکتـه اوزون یشـهب بختلـی بولیشـیبیزنی خاخلهسـنگ، مینـی جانیمـدی احتیـاط قیگیـن التمـاس. بونـدن سـاره اونـداغ نرسـهلردی نـی اوزینـگ ایچیـر و نـی بشقهسـیگه اجـازه بیرگیـن کـه مینگـه ایچیرسـین.

- کوزیـم- باشـیم اوسـتیگه شـهزادهم. بونـدن نـری سـیزدی کوزیمـدی نـوری-دهی اسـرهیمن. سـیز مینـی حیاتیمسـیز-کو.؛ دیـب کیلیشـیب ویرهشـیب آلدیلـر.

****

انسان؛ حیاتنینگ معناسینی حُریتده و آلگن نفسلری نینگ لذتینی ایسه تینچ بیر تیریکلیکده پیقەیدی. اوغانستان خلقینینگ خاصیتدن می، یاکیم باطل ایشانچلرنینگ تأثیریدن می بیلمیمن؛ بو جغرافیەده یشەگن برچه مسلمان خلقلر، اسلامنینگ اوزینی و اساسلرینی تمام معناده بیلمەگنلری سبب کیم بولمنغور، عقل، منطق، ادراک، بصارت و فراستدن تشقری نرسەلرنی دین وعقیده آتیده ترددسیز قبول قیلگن و قیلماقدەلر. تینگریلشگن انسانلر تمانیدن، اولوغ تینگرینینگ یولیدن ادەشتیریلگن بو جغرافیەنینگ نسل اندر نسلی، هم دنیادن همده آخرتدن محروم توتیلماقده.

ایرکک سالار بیر توپلیمنینگ ایرککلری قصدی شکلده، انسان حضورینی و حقیقی حیاتده یشیرین اینجەلیکلر و گوزەللیکلرنی توپلیمده وحتی که اوز عایلەسیده کورماق ایستەمەیدی. جنسیتچی قُطبلشمه کیرەگی ایکی انسان (ایر-خاتین/ اینی-سینگل) بیربیراویدن خبرسیز، مشورەسیز و یاردمسیز حرکت قیلیشەدی. نیتجەده اورتاقچه هیچ قنقه حیاتی و انسانی بیر تجربه ایگەسی بولمسدن، حیاتگه کوزلرینی یومەدی. گرچی بو قضیه "تاووق و یومورقه" قضیەسیگه اینەلگن. شُبهەسیز که بونچه انسانی ناروالیکنی بجریب تورگن ایرکک جنسی، افسوس که خاتینلر تمانیدن یتیشتیرەلەدی. دیمک انسان فرزندی، اگرکه یتیشگن و شعورلی آنەلر تمانیدن تربیه تاپگنده گینه، انچه انسان و آدم تربیه بولەدی. یوقسه اوز جان شیرەسی بیلن باققن، اوز قولی بیلن بویوتگن و اوز عُمرینی اونگه فدا قیلگن هربیر آنه، الیالابد اوغیللری تمانیدن انسان دغی سنەلمەییشگه دوام ایتەدی. انسانی تربیەدن محروم ایرککلر، برچەنینگ حیاتینی اوز قریشلری بیلن اولچەشدن وازکیچمەیدی. نتیجەده بو اخلاقی و انسانی عدالتسیزلیک، تورموشلر آرەسیده کوپلب مُعما یرەتەدی. عینی زمانده برابریده شک وشُبهه، گمان، افتراء و قورقینچ خطالرگه هم یول آچەدی.

رمضاناکه، خاتینی بیلن حقیقتلرنی گپیرگندن کیین،

عشق و محبتلری بو مرته بیر ایشانچ اوزره احیاء بولدی. حیاتلریده‌گی کیلیشمه‌لرنینگ قرارینی اوزلری آلماقچه باشله‌گینچه، هرنرسه یولیگه توشدی. آیلین‌بیگیم نینگ یاردمی بیلن رمضان‌اکه سگرتنی تشله‌دی. شونینگ دیک اونینگ توجه‌سی بیلن پرهیزلریگه اونَم بیرردی. ایر وخاتین‌نینگ آره‌سیده‌گی آرتگن محبت و ایشانچ، اوشنداق کیم اوزلرینی بختلی قیلگندی؛ عینی زمانده عایله‌لر ایچیده‌گی مهر ومحبتنی هم کوپه‌یتیرگندی. توغریسی؛ رمضان اکه، آرتگن اوشبو عشق و محبت‌نینگ سایه‌سیده مُعیّن وقتدن آلدین اوز ساغلیگیگه قاویشدی. گلدسته‌بیگیم هم اکه‌سیگه و ینگه‌سیگه اسره‌ندی اوله‌راق بیرگن قیزچه‌سینی، قیده بولسه هرکون آلیب-کیلیب توررردی. ساغلیقلی اولغه‌یشی اوچون اینگ از آلتی آیگچه آنه-سوتیدن توییشی اوچون قیزه‌لاقنی اوزی باقردی. آلتی آیلیگینی تولدیرگنده و آز-از ییب -ایچیب بیله‌دیگن بولگنده، کیلتیریب تاپشیرماقچی ایدی.

استاغلام هم تاملری‌نینگ اوستینی یاپیب آلدی. ایشیکلرینی و پنجره‌لرینی اوتیرغیزیب، شیشه‌لرینی اوتکزدی. ایچی‌نینگ دیکوریگه، مسطحسی و گجیگه، تشقریسی‌نینگ پلستری و پنجره‌لری‌نینگ بویه‌سیگه قره‌ب اوتیرمسدن کوچیب اوتدی. قالگن ایشلرنی کیله‌سی ییلگه قوییش توصیه‌سینی، اوینی توزه‌تگن اُستا بیردی. اُستاگه کوره؛ «بو ییل توزه‌تگن اوی‌نینگ فقط اوستینی یاپیب تشله بولدی؛ کمیده اوستیدن تورت موسوم اوتگنده، بناءنینگ تملی اوز جاییگه ثابتلنه‌دی. مثلاً، نَمی بولسه اگر، قوریدی. تهداب جاییگه اوتیریب، کم-توم تابی بولسه اگر، تابینی تشله‌یدی. بو، اصلیده بیر تورلی تدبیردیر کیم ایش تماملنمسدن یوزبیره‌دیگن قیینچیلیک بو سوره‌چده اوزینی بیللی قیله‌دی. بیر سونگره‌گی ییل، اورته‌گه چیققن اساسی قیینچیلیکلرنی کیتکیزیب، بناءنینگ ایچینی و تشقریسینی ایشلب آلسه، اوی‌نینگ ساغلاملیگی آرته‌دی.»

حاحی قربان هم اُستانینگ بو توصیه‌لرینی معقول کوردی. چونکه وقتیده، اوز تاملری‌نینگ ایشیگه عجله قیلیب

نَمیگه و تابیگه قرەمەی قولدن چیقاریب آلگندی. بیرتماندن نم و باشقه تماندن گج و بویەنینگ هیدی، هنوزم تاملرنینگ فضاسینی بولغەب تورەدی. تشقریسینینگ پلسترلری بیر-بیر قباریب توکیلگندی ودیوارلریده چتلاقلر آچیلگندی. تاملرنینگ چتلریگه لکەلر و دیوالرینینگ توبلریده شوره تاپیلگندی. برندەسینینگ ایکیته تیرەگی یریم قریش قدر اوتیرگندی و بیر مترچه تاش ایلشنگن تهدابلریگه هم یاریقلرتاپیلگندی. بونچه قیینچیلیکنی؛ تهداب تاشلرینینگ و دیوارلرگه ایشلەگن خشتلرنینگ بیربیریگه یخشیلب یاپیشمەگنینی، بناءنینگ طبیعی یوک آستیده قالمەگنیگه باغلر ایدی اُستا. طبیعی یوکدن مقصدی، بناءنینگ اوستیدن بیر ییللیک ایسسیق-ساویق اوتیشی ایدی. مثلاً قیش بولگنده، یاغگن قارو یاغمیرنینگ تام اوستیدەگی آغیرلیگی، خواه-مخواه دیوارلرنی باسیب نیچه سانتیم چوکیشیگه سبب بولەدی. اُستا؛ بو چوکیشلرنینگ، تغین ایچکردەگی گجگه و تشقردەگی پلسترنینگ خشتدن اوپیریلیشیگه سببیت بیریشینی ایتدی.

قربان اکه و قندیگل، نهایتده داکتر کوزەتیشی آستیده چیرایلی بیر اوغیلچه دنیاگه کیلتیردی. بوباسی "تیمیر دیک قتتیق جانلی، اصالتی اوستون، بیلەگی و بیلی بوکیلمس بولسین" دیب آتینی تیموربیک قویدی. باغدەگل قیزان، اوکەسینی ازانچه سیوردی و بیلگنلرینی، هنوز ایلک کوندن اوکەسیگه اورگەتردی و او بیلن اویونچاقلرینی اورتاقلشردی.

شیرینگل آپه و قودەلری، نبیرەلرینی هرتورلی کوز و سوخدن اسرەماق اوچون، بیلگن عادتلریدن و ایشانگن مزخرافاتلریدن ایراق تورمسدی. کورسنگیز، هر آقشم تیموربیکنی ایلتیب مسجد امامیگه اوقیتر ایدیلر. اونی اویگه آلیب کیلر-کیلمس «انه شونی - بونی سایەسی توشدی» دیب، رمضان اکەنینگ قیزچەسینی هم ایلتیب اوقیتردی. خواه-مخواه کتته عایلەلرده مونچه-اونچه تیمنچه و ناغەلیکلر بولیب توررردی. بولرنینگ دمینی آلیش اوچون شیرینگل آپه:

- قربان جان! اوغلینگدی اوقیتیب کیگینچه، کوچه‌ده تورگین. اوَّل اویگه خبربیرگین که ینگه‌نگ قیزچه‌سینی تامیگه آلیب اوتسین، ساره کیریب کیگین. بومسه اونی بله‌سیگه سایه توشه‌دی؛ دیب بیر شرط قویدی...

جمعه‌بیک ایسه توی قیلیش آرمانیده، عربستان دیگن جهنم‌نینگ الاولری ایچیده، کونده اون-سکیز ساعت اياققه توریب ایشلردی. عشق‌نینگ انرژیسی و یار خیالی‌نینگ شوقیدن، هاریماق و چرچه‌ماق نیمه‌دیر بیلمسدی. الله‌نینگ امری و پیغمبرنینگ قَولینی بجا قیلیشی اوچون پول تاپیشی کیره‌ک ایدی. حاجی‌لر آرەسیده‌گی سیالدارلیک کیره‌گی، تاملرینی یخشی وچیرایلی دیکور قیلیشی، حاجی‌لیک وجیبه‌سی ایدی. شونینگ اوچون هر قونغیراق قیلگنیده: «حاجی فلانی‌نینگ اوییگه اوخشه‌تیب توزه‌تیله. اونینگ اوینی عکسلرینی کوردیم بیخی خوشیمگه کیتتی. فیسمدانی‌نینگ گراژی کوپ گوزه‌ل اکن. فلانی‌نینگ میدانی چیرایلی اکن؛ میدانلردی اوشنداق توزه‌تیله..» دیبان فرمایش بیررردی.

کینجه‌بیک هم فاکولته‌نینگ بیرینچی صنفینی تاملب اویگه کیلگندی. قره‌نگ که اونیب-اوسگن اویی وشهری جای بیرمه‌گن دیک، دمی ساعت جانی قیسیلیب توررردی. روشن شبکه‌سی هنوز سرپل‌ده فعالیتگه اوتمه‌گنیدن، موبایلی آنتن بیرمسدی. بیر یاش-بیگیت صفتیده تیلفون اعتیادیدن رنج ایلتگنی اوچون، زمان اونگه قییناق اوتردی. بیر بیلدن بیری یشه‌ب اقلیمیگه اورگنگن مزارنی و دوستلیگی‌گه آلیشگن اورتاقلرینی ساغینردی. شونینگ اوچون، هر اوچ-تورت کونده بیر، اکه‌سی حاجی قربان‌نینگ یولچیلریدن بیریسی کینجه‌بیک ایدی. ناخودآگاه شکلده، ایرته بارر و آقشم قیتردی. کیمی سفر ایسه دوستلریده قالر و ایرته‌سی قیتردی. اکه‌لری و آنه‌سی کونده سوررردی: «درسینگ یاغ، ایشینگ-کوچینگ یاغ، نیمه گپ بار کونده مزار قننه‌یسن..» دیب. کینجه‌بیک نینگ دردی چیده‌نمسدی. او، یوره‌گینی بیر صنفداشیگه بای بیرگندی. ناخودآگاه بونچه یول قننه‌شی اونینگ اختیارده ایمسدی. بوندن

آلدین یوره‌گیده‌گی دردنی، هیچ بولمسه هم یاقتیرگنینی هرکون صنفده کوریب تیندیررردی. بیراق عشقده اوزاقلیک‌نینگ دردینی سینَب کورگن یوق ایدی. اوزاق قالگینچه انگله‌دی بیر کوریش‌نینگ نیمه‌لرگه ارزیگنینی. عشق، اوزاقلیک، ساغینچ و کوریش حسرتی، هرنفس اونی هر بیرده بوغردی...

آقچه‌بیگیم آتیده بیر صنفداشی بار ایدی کینجه‌بیکنی. او درسلریگه لایق، گوزه‌لیککه سَره، اوستون تورەلی، مؤدب، عفتلی واخلاق آبده‌سی بیر قیز ایدی. همه‌سیدن اوته، اوستون لیاقتی سبب صنفی‌نینگ بیرینچیسی ایدی. عشق‌نینگ جاذبه‌سی می، یوقسه بیر تورلی کونگیل باغی قوریش طرزی می دیسک؛ کینجه‌بیک، صنف بیرینچیلیگی اوچون او بیلن چتین بیر رقابتگه کیریشگن ایدی.

آقچه‌بیگیم عایله‌سی‌نینگ بیردانه قیزی بولیب، آقمراد آتیده بیرگینه اوکه‌سی بارایدی. آته‌سی، ایسکی حکومتده منصبدار ایدی. کیین، ایچکی اوریشلر باشله‌گنده ایکی کیچیک فرزندینی و خاتینی آلیب میلیونلرچه وطندن آواره قطاری پاکستانگه مهاجر بولگندی. پاکستان بارگینچه، باشلنغیچده قالین ایشلری بیلن شُغللندی و سونگره قالین تجارتیگه کیریشدی. قیزی و اوغلی‌نینگ تعلیم وتربیه‌سیگه یترلی درجه توجه کورستدی. فرزندلری‌نینگ تحصیلی مطرح بولگنده هیچ‌بیر فداکارلیکدن قاچمه‌دی وقاچمسدی. ینگی حکومت‌نینگ باشگه کیلیشی بیلن وطنگه قیتگن آته‌خان بای، قیته‌دن حکومتگه وظیفه آلمه‌ی، وطنده هم قالین تجارتیگه کیریشدی...

هفته‌ده ایکی مرته دایمی مُشتریسی بولگن اوکه‌سی کینجه‌بیک نینگ بونچه مزار باریب کیلیشیدن، آره-ده بیرگیلر بارلیگدن شُبهه‌لندی. اوکه‌سیده‌گی احوالنی و سئزگن شُبهه‌سینی، آنه‌سی بیلن اورتاقلشدی حاجی قربان. شیرینگل آپه هم وضعیت‌نینگ جِدیتینی اورگنماق اوچون دُکمه‌گه باسدی و بیر کیچه:

- کینچه تاییم! مزارده آواره بومه‌دینگ می؟

- یاغ ایی آنه جان. نیمه آوارەسی. مزار، ایندی بیخی اوشیرده توغیلب کته بوگنیم شهرەی بولیب قاگن.

- نیمه بوسه یم، باشینگ سخیجانگه ایتیلگن ایدی ده بلەم.

- اونی مینن بیران علاقەسی با می یاغ می، بیلمیمن؛ دیدی کینجەبیک.

- یاکه، قیسی مزارلی قیزدی می یاقتیریب قالدینگ نیمه بلا؟

- هههههه. یاغ ایی، قیز-میز یاغ. مینگه همەسیدن مهم بوگنی درسلریم. مین کیییم، قیز کیییم. مزاردی بای بەدولت قیزلری، کیلیب- کیلیب میندەیین بیر غریبگه قرەی می آنه؟ „کورپەبیزگه قرەب ایاغیبیزدی اوزەتیش کیرەی„...

- په؛ بای بوسه بوسین. سینی-دەی بیگیت می با. کیمدن کمسن اوغلیم. بیرگینه ساچینگدی، یوزته قیزیگه الیشمیمن. په-هه-هه؛ بایدی قیزلریمیش. بایدی قیزی توگِل پاشانی قیزی بوسین، نیمه قیلبتی! خوشینگه کیتکن بوسه بولدی. اویاقینی مینگه قویبی سین. حالی آنەنگ تیریی بلەم.

- سیز-خو شوندا گپلرگه بیخی اُستاسیز ماشاالله. خوشگه کیتماغ مینن همه گپ خلاص بوله می آنه؟ ایتەیلی مین بیر قیزدی سیودیم. سیز باردیز و قیزهم یاغ دیدی؛ نیچه پوللیک آدم بولەبیز؟ شو گپلردی قوبینگ تورسین!

- دیمک یورەگینگ باااا. مین ایتەمن، بو بچه نیمه اوچون هرکون مزار قننەیدی دیب. قرەگین اوغلیم! سین کوزیمدی نوریسن. سین قیزدی آتینی- ذاتی مینگه اَیتکین بولدی. البته که مینی هم بیلەیکان بیران ایشیم باردیر؛ دیدی.

- ایی آنه جان. نیمه دیگن کتتەکانلریبیز: „جرەلی پاشالی„. قوبینگ نیچه کون پاشالییمدی یشەی.

- پاشالی یکه یشه‌لمه‌یدی بله‌م. سین مینگه اَیتکین؛ کوره‌سن وقینی؛ مینگه هم شیرینگل آپه دیدیله.

- قوییننگ درسلریمدن بیتیریب آله‌ی. اوندن کیین البته که بولیب قالر بو ایش. ایته‌دیلر کو : „آت آلیشتن آلدین آخورینی توزه‌ت„ دیب. خاتیندن آلدین قیله‌یکان کوپ ایشیبیز با. تورکله‌گه بیر قایده بار اکن؛ „اول ایش، کیین آش، ساره ئیش(خاتین)„ دیب. التماس! درسلریم خیری مینن بیر توگه‌سین. اوندن نری بیران ایشگه کیره‌ی، ساره خدا مهربان.

- „اته‌له بوسین توی بوسین„ دیگن بیزدی کتته‌کانلرییز هم. „بورینی اویی سُویه‌یسیز بومه‌یدی„ اوغلیم. کمچیلیی قیسه خدا مهربان. خداگه شُکر، منه اکه‌لرینگدی آرزو-هوس مینن توی قیلیب ییغیب آلدیم. سین قیغورمه بله‌م!

- „گپ مینن حلوا پیشمه‌گنده‌ی„ بوش چونته‌ی مینن هم هیچ نرسه بومه‌یدی آنه جان.

- „قرض اوزولر، خاتین قالر„ دیمیشلر. سین ایشتی مینگه قوی. او قیز کیم و کیملردن؟

- ’کردینگ بوسه- بوسین، قرضینگ بومه‌سین‘ هم دیمیشلر. یوقاتینگ ایندی نیمه قیله‌سیز. ذاتن اوله بیزله‌گه تینگ ایمس آنه جان.

- نیمه تینگی؟ په په تینگ ایمس‌میش اکنبیز.

- خه راست دیگه. „تینگ تینگی مینن، تیزه‌ی قاپی مینن„.

- مونچه تیللشمه! اَیته قال تیز!

- اووووف. آتینی اَیتسم تانیسیز می فقط؟

- اَیت قنی؛ دیدی آنه‌سی. کینجه‌بیک تامنینگ چتیگه قره‌ب، چوقور بیر نفس تارتدی. سونگره آنه‌سی‌نینگ

کوزلری‌نینـگ ایچیگـه قـره‌ب:

- آتـی آقچه‌بیگیـم؛ دیـدی. آتینـی توتگنـده أیسـیگه توشـدی و سـاغینچ دردی بیردن-بیرگـه یوره‌گیگـه قوزغلـدی. یوره‌گـی حسـرت الاوی بیلـن یانگـن کینجه‌بیـک، خیزلـب تشـقرگه چیقـدی.

„کـور توتگنینـی، کـر ایشـیتگنینی قوییرمه‌یـدی„ دیگنلـری دیـک؛ بـو گـپ بیلـن شـیرینگل آپه‌گـه کتتـه مشـغولیت تاپیلگـن بولـدی. ذهنیـدن مینـگ بیرتورلـی گـپ اوتردی. اینیقسـه، ایسسـیق-سـاویق قیلیـش فکرلـری. اوغلی‌نینـگ آرقه‌سـیدن یوگیریـب اوهـم تشـقرگه چیقـدی، برنده‌نینـگ اوچیگـه اوتیرگـن کینجه‌بیـک نینـگ یانیگـه بـاردی. قولینـی اونینـگ یلکه‌سـیگه قوییـب:

-اوزیمـدی ایرکـه تاییـم! آنه‌نـگ سـیندن اورگیلسـن بلـه‌م! سـین هییـچ اویله‌مـه خـا مـی کینجـه‌م. فقـط، سـیندن بیـر نرسـه سـوره‌ماقچیمن.

- ینه نیمه سوره‌یسیز؟ آتینی ایتکین دیدیز-کو آیتیم.

- سین او قیز مینن قنچه یقین سن؟

- هیچ قنچه یقین ایمسمن. فقط صنفداشیم شونچه.

- بیله‌مـن صنفداشـینگ بوگه‌نینـی. گپیریـب کورگنسـن مـی اوزی؟

- نیمه‌نی گپیریب کورگنمن می؟

- یعنـی، بیربیراولریـز مینـن هرکـون گپیریـب تورەسیزلر می ؟

- البته. صنفده بوسه‌ی گپیره‌بیز. نیمه بولیبتی؟

- شـونی سـوره‌ماقچی ایدیـم؛ دیـدی و برنـده‌دن توشـیب دالان سَـری کیتـدی...

کوکلـم بیـر بهـار بیلـن باشـلردی فاکولته‌لرنینـگ درسـی.

عُمرینـی تاملەگـن آقسـقال قیـش موسـومی‌نینگ باشـیگه، قوشـلر یاسـین توشـیرردی. شـیرینگل آپـه، تانیگنـی ایسیق-سـاویقچی بیـر مُلاگـه باریـب اوغلی‌نینـگ عشـق دردیگـه درمـان سـورەدی. مُـلا، مونچـه تـوز بیلـن مونچـه قـوروق چاینـی اوقیـب بیـردی. اولرنینگ یانیـده بیـر کُلچـه سُـرمەنی هـم عـودده قیلیـب بیـردی.

- اوقیلگـن منـه بـو تـوز مینـن چایـدی، اوغلیـز ویـا اوزیـز، ایلتیـب قیـزدی آشخانەسـیدەکی توزغولچەگـه و چـای قُطی‌گـه تشـلەیله!. عـودده قیگەنیـم منـه بـو سُـرمەنی، اوغلیـز هرکـون کوزلریگـه قوییـب قیـزدی دمیگـه چیغسـین. فقـط محبـت مینـن قیـزدی کوزلرینـی ایچیگـه قرەسـین؛ دیـدی... شـیرینگل آپـه، مُلانینـگ بیرگنلـری آلیـب کیلـدی. ایرتەسـیگه مـزار جونەدیگـن کینجەبیکـگـه بیـردی و قوللَنیـش طرزینـی اورگتـدی.

هرنیمـه بولسـه؛ کینجەبیـک هـم شـو عایلـەده کتـه بولگنـی اوچـون، شـوندای نرسـەلرگه ایچـدن ایشـانردی. آنەسـی‌نینگ توصیەلریگـه قـولاق سـالیب، ذاتلرنـی یانیگـه آلـدی و درسـیگه کیتـدی...

***

انسـانلیک تاریخـی بوییچـه؛ انسـانلرنینگ یقەسـیدن توشـمەگن یگانـه نرسـه جهالتدیـر. خصوصـاً، انسـان‌نینگ انسـانگه قرشـی جهالتـی. اینیقسـه جاهللیکنـی تقدیـر بیلگـن افغانسـتان کبـی اولکەلـرده...

قیدسـیز و شرطسـیز؛ اگرکـه بیرملـت ویـا توپلیم‌نینـگ ایچیـده تینچلیـک وحضـور یـوق ایسـه، کیـم و قەییـرده بولسـه- بولسـین تبـاه بولیشـگه محکومدیـر. تینچلیگینـی اسـرەآلمەگن توپلیمـدن خیروبرکـت قاچـەدی، قلبلریـدن سـیوگی وصمیمـت یوقالـەدی، بسـاطلریده حُرمـت و شـفقتدن اثـر قالمەیـدی. ذاتـن بولرنینـگ یوقلیگـی اوزی ناتینچلیککـه سـبب بولـەدی. انسـانی و اجتماعـی خصوصیاتینـی قولـدن بیرگـن بیـر انسـان ویـا بیـر توپلیم فـرق قیلمەیـدی، اوزینـی هیچبیـر دینگـه منسـوب سنەشـگه حقـی

یوق. حقی یوق چونکه، انسانی بیر صفت تاشیمه‌یدی.

افغانستان دیگنده؛ تاریخ اوز معناسینی اِیتیره‌دی و دین ایسه مفهومینی. تمَدن اوزیدن اویاله‌دی و ترقی ایسه آتیدن. طبعی اینگیشکه کیشیلر و اینیقسه عمرباد انسانی حقلریدن محروم خاتین-قیزلرنینگ میه‌لریگه ظُلمدن چقماقلر چاقه‌دی، وحشت، انفجار و انتحارنینگ بوبه-قلدیراقلری، قولاقلری‌نینگ پرده‌سینی یاره‌دی. بو نازک طبیعت کتله‌نینگ کوزلریدن، ناخودآگاه سراب بولگن خیاللر و توغیلمه‌ی اولگن آرزولر توکیله‌ییره‌دی... اینیقسه یریم عصرلیک بدبختلیک‌نینگ مُسببی کیم؟ کیمی‌لری دولتنی مُقصر کورر ایکن؛ کیمی‌لری، جنت بیلن اولرنی الدب قوللریدن وطنلرینی آلگن دین تاجرلریدن و جهادی رهبرلردن کوره‌دی. بیرخیل دنیا-بیخبر یاش اولوغلر، بیتماق بیلمه‌گن بو فلاکتلرنینگ سببینی ایسه چاغداش امکانلرنینگ رواجیدن کوره‌دی. اولر توپلیمده‌گی بو مُصیبتگه تلویزیون، تیلفون و انترنتنی مُقصر کوره‌دی. اوشنداق کیم هیچکیم بو کیچیرلیمس اوبالنی بوینیگه آلمه‌یدی، شونده‌یین سوونینگ سربنددن خیت بولگنینی هم پیقه‌آلمه‌یدیلر.

بویوک بیراولوس صفتیده؛ اگرکه باشیمیزده فاسد حکومت و ناکاره حُکمرانلر ایسته‌مسک، ایشانینگ که کیله‌سی نسلیمیزنی تعلیم و تربیه بیلن بیزه‌ب بیله‌میز. بیز مُکلفمیز؛ اولرنی جنسیتچی اَیریمدن اوزاق توتیب، فقط وفقط انسان و حُر-اراده‌لی کیشیلر تربیه قیلسک. شونینگ دیک فقر و فلاکتنی توبیدن قوریتماق ایسته‌سک اگر، آنه و آته بولیب قول-قولگه بیریشیمیز شرط. باید کیم هربیر باله‌میزنی انسانلیک و توپلیم‌نینگ ایشیگه یره‌دیگن مسلکی و چیبر کیشیلر شکلیده یتیشتیریب جامعه‌گه تقدیم قیله‌یلیک. سیوگی و سایغی نینگ، انسانی حیات‌نینگ فریضه‌سی بولگنینی باله‌لریمیزگه اُلگو بولیب اورگتیشیمیز، البته که تورەسل بویروغیمیزدیر. مُترقی و مُتمدن بیر اولکه اوچون نسلیمیزنی وطنسیور، وظیفه‌سیور ومسؤلیت‌بیلر شخصیتلر بولیشیگه یاتیریم (سرمایه گذارلیک) قیلیشیمیز اساسی و تمل وجیبه‌دیر. مقصد شونی بیلینگ که؛

آته-آنه‌سی تربیه‌له‌آلمه‌گن کیشینی، هیچ‌بیر دین و دولت تربیه‌له‌آلمه‌یدی. هر قیز وهر ییگیت، اوشبو شعور بیلن اوز تورموشینی ریجه‌لمه‌لی و باله ایگه‌سی بولیشگه جسارت قیلمه‌لی. جُفتلر آنه-آته بولگینچه، بیرینچیدن اوزلری باله‌لریگه رول مُدل واُلگو بولیشگه غیرت قیلیشی اساس‌دیر!

تیموربیک و بالقیز، ایکی عمکبچه کیته-باره اولغه‌یردی. آیلین‌بیگیم بیلن رمضان اکه، بال-قیزلری‌نینگ کولیشلری و چهچه‌سی بیلن برچه غمنی اونوتگن ایدیلر. چونگه بالقیز، صمیمی کولیشلری بیلن سیوگی و اغه-اوغه‌لری بیلن هرتمان نشه و نشاط ساچردی. رمضان اکه، سینگلیدن اسره‌ندی آلگن قیزچه‌سی نینگ آتینی بالقیز قویگندی. رمضان اکه آرتیق او بیلن وقت اوتکزردی و او بیلن مُحبت قیلردی. توغریسی، سگرتنی اوزی اوچون ایمس؛ بالقیزیمگه ضرر بیره‌دی دیب تماماً تشله‌دی. اوشبو ایکی شکرپاره (تیموربیک و بالقیز) سبب بولدی کیم آبیسینلر آره‌سیده‌گی غشلیکلر، گوزه‌ل مناسبتلرگه اینه‌لدی. بو معصوم‌لرنینگ سایده‌سیده، آزهم بولسه اویگه تینچلیک و حضور قَیتیب کیلدی. ایستر حاجی قربان بولسین ایستر رمضان اکه، تشقردن نیمه آلماقچی بولسه، ایککله کیچکینتایگه عینیسیدن آلردی.

کون، توشدن نری ایدی و رمضان اکه اویقوسینی آلیب توردی. آیلین‌بیگیم آشخانه ایشلری اوچون بالقیزنی ایلتیب آته‌سیگه تاپشیردی؛ قره‌شی اوچون. رمضانه اکه بالقیزی بیلن اوینه‌ب اوتیرگندی که آیلین‌بیگیم خمیر اونینی ییله‌ب کیلدی؛

- آته‌سی! توزیبیز قامبتی.

- منه دررو باریب دوکانچه‌دن آلیب کیله‌بیز؛ دیب، اورنیدن توردی و بالقیزینی کوتاریب کوچه‌گه چیقدی. دوکانچه‌دن توز و باشقچه کاوشه‌دیگن ذاتلر آلیب اویگه قیته‌یاتگینده، قیسی بیری‌نینگ فاتحه‌سیدن قیته‌یاتگن و قوشنی لریدن بولگن ایکی کمپیرگه اوچره‌شیب قالدی. اولر توختەب، رمضان اکه بیلن حال خاطر سوره‌شتدیلر. سونگره:

- نامخدا. نامخدا... قوچاغیزگه بله قنچه یرەشر اکن اوغلیم. کاشکی خداییم اوزیزگه هم بیرگینه بله بیرسیدی. اوز بله‌یزدی قوچاغیزگه آسه‌یز، بشقچه یرەشردی ده اییی؛ دیدی... ایستر- ایته‌مس یورەگی قانەگن رمضان اکه اوزینی باسیب:

- خداگه شکر، منه بال-دەی قیزیم بار اوزیمدی..؛ دیب قیزنی اوپیب اولرنینگ آلدیدن زیپپەگینه اوزاقلشدی. نیمه بولسه-بولسین ویا کیم بولسه-بولسین، بوندق توریملرده اوزینی کم حس قیلردی. ذاتن دوستلری هم بیساز شکلده هزللشیب توررردی. «سین ایشتی بیلمیسن» دیب. آته-باله اویگه کیلگنلریده آیلین‌بیگیم؛

- باریب کیلدیله می بخیر؛ دیب قیزینی ایری‌نینگ قوچاغیدن آلدی. ایرینی پریشان کورگینچه مراقی آرتدی؛

- خیریت می آته‌سی؟ بیت و بئنزیز اوچیب قاگن. خدا سخله‌سین، ینه می سیزگه قیسی نرسه بولاتدی یا که؟

- یا- یا یخشی من خداگه شکر. منه شو مردُمدی بیمعنا گپلری بعضاً کوپ آغیر کیله‌دی یورەییمگه.

- „بیکار آغیز، دیمه پالیز„؛ دیب اوتینگ قصه‌سیدن بومنگ. سیزگه بیر نرسه‌لر تیارله‌دیم. دسترخانیز توشلگن باریب بینگ جانم.

- اشتهام هم یاغ. بیران سطل سوو توزەتیب بیرسەنگ ایدی بیر چومیلیب چیقسم ایدی. ایشکه هم کیچ قالاتتیم.

- آچ کیتمنگ ایشگه. منه قیزیزدی آلیب تامگه بارینگ. بیر-ایکی آغیز نان بینگ. دوالریزدی یوتینگ. اوندەگچه مین هم سوویزدی تیارلیمن...

رمضان اکه نانینی ییدی و دوالرینی یوتدی. باریب چومیلیب چیقدی و اوستباشینی کییب تیار بولدی. نان و سوو اوچون خاتینیگه تشکرلیک قیلیب؛

- ایرته دفتردن کیگینچه تیار بولیب تورگین آتەنگه بارەمیز. اولە هم ساغینگدیر نیبرەلرینی؛ دیدی. سونگره قیزی بیلن خاتینینی اوپیب خیرلشدی و ایشیگه کیتدی...

کینجەبیک، ایکینچی صنفنینگ آغیرلشگن درسلری بیلن کورەشردی. باشقه تماندن، خرچلیگینی تاپیش اوچون بیر درسخانەگه کورس معلمی صفتیده ایش بجررردی. صنفنینگ بیرینچیسی آقچه بیگیم و صنف ایکینچیسی ایسه کینجەبیک ایدی. کیلگیندی طایفەلردن تولە صنفداشلری، بو ایکی لیاقت نینگ درجه تابلوسیگه چیدەآلمەگنلریدن، ناسالم رقابتگه کیریشگن ایدیلر.

اصلاح بولمەگیر طایفەلر، ینه ذاتلریگه یرەشه اخلاق و ادبلرینی جلالتمآبانه لوچچکلیک بیلن آقچەبیگیم نینگ اوستیگه قوسردی. کیمیسی: «کیم بیلەدی هر استادگه نیچه تختە قالین بیردینگ تا اول نمره بولدینگ» دیرکن؛ کیمیسی، «گوزەللیک هم نمره کیلتیرەدی» دیب آنەسیدن آلگن تربیەنی تمثیل قیلردی. اولرنینگ بو تربیەسیزلیکلریگه چیدەآلمەگن کینجەبیک صنفداشلریگه قرەب، عجمچەدە:

- بیزده بیر آتە سوزی بار: „خی کی قوریغ بولسه بیر، حاصل بیرر توکسن تئر„ دیگن. بیر بیلدن بیری شو صنفده برابرمیز. آق و قرا همەمیزگه بیللی. اگرکه سیزلرنی اوقیگن و مدنی دیسم؛ کوپ اوزاقسیزلر. ویا اخلاقلی و تربیەلی دیسم، متاسفانه که عکسینچه ایکنسیزلر. بیریسی اوز زحمتی و لیاقتی بیلن بیر یوتوق قولگه کیلتیرسه هم، تحمل قیلەآلمەیسیزلر. آزگینه شرم و حیا هم کیرەک دوستلر. دیەیلیک او قالین بیردی؛ مین نیمه بیردیم که صنفنینگ ایکینچیسی من؟؛ دیدی. اچیغی کیلگن ایدی و هرکیمنینگ کوزلریگه باقیب-قرەب گپیررردی. سوزلرینی تنلەب-تنلەب، اولچب- تارتیب آیتردی. دوام ایتدی: «ایتینگ چی! آقچه بیگیم قدر، قیسی بیریمیز مطالعەگه مُشتاقمیز؟ خصوصاً مسلکی آنه-درسلریمیزده بوکونگچه قیسی بیرینگیز بیران سوالنی

جوابلب بیلگنسیز؟ انسان سوتی ایچگن بولسنگیز اگر، انصافلی بولینگ. قیز، هربیر درسنی استادلرنینگ تشریحیدن تشقری، باریب تورکچه و انگلیسچه منبعلردن هم دیتایلی شکلده مطالعه قیلەدی و تیارلنەدی..؛ دیدی.

البته که ذاتی تربیەسیزلر، عکس العمل کورسەتیب کینجەبیککه هم ناتوغری بیر سوز اَیتیب، اخلاقدن یوقسونلیکلرینی ایضاحلەگن بولدیلر. کیلگیندیلر، اوریش زمانیده کابل و تیگرەلریدن آواره بولیب تورکستان باشکینتی مزارشریفگه و قوشنی شهرلرگه سیغینگن ایدیلر. فقط، ینگی حکومتنینگ تشکیلی بیلن بو طایفه، بیردن-بیرگه اوزلرینی و کوتلرینی اِیتیریب قالگندی. مقام، پول و شُهرت اوچون قبول قیلەآلمەگنلری تکلیف یوق ایدی. شو خِصلتلری سبب، بیردن-بیرگه دولتی ادارەلرنینگ چوکیلریگه کوت قویدیلر.

بوندن آلدینکی رژیملرنینگ چاغیده کیلگنلری آز ایمس ایکن، ینگی حکومت بُنیەسیده هم ایش و وظیفه بهانەسی بیلن ینه قنچەلری کیلیب، تورکستان شهرلریگه ییرلشدی. بیزنینگ اوخلەگن ییرلی خلقیمیز، موندق حساس بیر پیتده اوز حقیدن تماماً محروم قالدی. بیر تماندن چایرک عصرلیک انقلاب، بیزنی هرتمان آواره قیلگندی. باشقه تماندن دین و داعیه دیب بولگەدەگی مکتبلریمیزنی و چاغداش تعلیمنینگ بیخینی قوریتگن ایدیک. ایندی ایسه مدرسەده اوقیب چیققنلریمیزنینگ رسمی اسنادلری بولمەگنیدن، ینگی حکومتنینگ قانونیده هیچبیر رسمی ایشگه استخدام بولەآلمسدی. قالدی که ایکی یریم عصر بوییچه، فاشیست قوملر تمانیدن کتابلری یاقیلیب، بیلیمدانلری شهید بولیب کیلگن بیرملت ایدیک. اینیقسه، تاریخنینگ بو بولیمیده تیلیمیزده مکتب اوقیش شانسیمیز بولمەگنیدن، بیسواد قالیشگه قصداً محکوم بِراقیلدیک...

ینگی حکومتده، قنچه کیم تیلیمیزنی رسمی قیلگن بولسک هم بیرتماندن فاشیست وحاکم قبیله، باشقه تماندن یورتلریمیزنینگ اداری مقاملرینی ایگەلگن نانکور طایفەنینگ

تاریخی کین و بُغضلری سبب، کتابلریمیز معارف دیپولریگه تیقیلدی و توزیع بولمه‌ی چیرییشگه قویبیریلدی. „کون کورمه‌گن کون کوردی„ می ویا „آت مینمه‌گن آت مینـدی...” می دیه‌سیز؛ بوندن اون و اونبیش ییل آلدین، ایاق-یلنغاچ قاچیب کیلیب بیزگه سیغینگنلرنینگ قولیگه، بوکون فرصت توشگندی. چوکیلرگه اوتیرگنده‌ی، کورینگ که بیرینچی ایشلری؛ ”نان ونمک” دیگن اینگ مُتمدن شعارلرینی اوزلری پایمال قیلیب، „توز ییگنلری توزغولچه‌نی سیندیریش„ بولدی. ولایت مقامیدن آلیب، امنیت، حقوق، معارف و برچه سکتورلرگه اورنشتیریلگن ایدیلر. بولرنینگ اداره‌سیگه کیرگن رُنسانس‌نینگ مرکزی بولگن مزارشریف؛ آز وقتده غصب، چور وچپاول، زوربه‌لیک، مافیالیک و لنده‌غرلیک‌نینگ مرکزیگه اینه‌لدی.

بیز ملت‌نینگ تقدیرینی یشه‌گن بوله‌لریمیز هم عینی حقسیزلیکلرگه دوچ کیلردی. فقط شونچه که اولر، ایچکی اوریشلردن قاچیب ایرانگه مهاجر بولگندیلر. بوله‌لریمیز او ییرده، حلال محنت بیلن یشه‌ب، باله‌لرینی مکتبگه قوییب و فاکولته اوقیتیب بیلگن ایدی. اوقیگن بولیملریدن رسمی اسنادلر بیلن قیتگن ایدی وطنگه ومدرکلری قوللریده ایدی. یوقاری حُجتلری سایه‌سیده، بیلیم یورتلریگه دغی استاد بوله‌آلگندیلر. اگرکه اوشه‌لرنینگ عدالتی بولمسه، یوره‌گی قرا کیلگیندی طایفه‌نینگ تربیه‌سیزلیگی و زوربه‌لیگی قولیدن، هیچبیر اوزبیک و تورکمن باله‌سی عالی بیلیم اوقیب بیله‌آلمسدی. شونینگ دیک؛ اصلاح بولمس رقیبلرنینگ باشقه‌لرگه قرشی خودخواه‌لیکلری، پوکگرلیکلری و ناسالم رقابتلری، بوله‌لریمیزنی بیزگه کوپراق یقینلشتیرردی. اینیقسه کیلگیندی طایفه‌لرنینگ ایکله‌سی هم بیز تورکلرگه قرشی بیرلیکده حرکت قیلردی.. اوشبو تارتیشوو باعث بولدی تا آقچه‌بیگیم بیلن کینجه‌بیک، بیر ییلدن سونگ اوز تیللریده گیپیریشگه باشله‌دیلر. لیاقتلری بیلن ایگه‌له‌گن اورینلرینی سقلب قالیشلری اوچون، ایکله‌سی درس و درسی موادلر توغریسیده بیربیراویگه یاردم بیریشردی.

کیمی کیلیشمه‌لردن جسارت آلگن کینجه‌بیک بیرکون، کوزلریگه سُرمه قوییب صنفگه باردی. ایلک کورگن و سوره‌گن آقچه‌بیگیم بولدی:

- گوزینیز می آغریبتیر، یاکه طالبان می اولدینیز؟ نَمه؛ خیریت می اوزی، گوزینیزه سُرمه تارتیبسیز؟ دیب جیلمه‌یدی.

- هههههه؛ سُرمه قوییش سُنت کو! مینگه یره‌شیب می اوزی؟

- سُنت دیگنیزه گوره، یره‌شیب- یره‌شمسه نَمه قیلیورسیز؛ دیب قویدی.

کینجه‌بیک نینگ عقیده‌سیده، عوددهلی سُرمه نتیجه بیرگندی. بیرایکی کون آرقه-آرقه‌ده کوزلریگه سُرمه تارتیب باردی صنفگه. آرتیق استادلری و صنفداشلری‌نینگ هزلیگه چیده‌ی-آلمگن کینجه‌بیک، سُرمه تارتیشنی قوییبردی. ایلک کون، آقچه بیگیم‌نینگ بیر ایکی آغیز گپیدن «سُرمه تاثیر قیلدی» دیب هیجانلنگن کینجه‌بیک، اوندن سونگ آقچه بیگیم تمانیدن هیچ قنقه بیر اوزگریش ویاکه قیسی بیر تمایل و تیرمولیش سئزمه‌دی. دیمک که سُرمه‌دن خیر کورمه‌دی. آرتیق عوددہ قیلینگن چای بیلن توزنینگ زمانی کیلگندی. اولرنی بجریش یوللرینی قیدیریشگه باشله‌دی...

رمضان اکه ایشیدن کیلگینچه قیزینی کوتاریب خاتینی بیلن قینانه‌سیگه باردی. ایرتانگ چاییده اولرگه مهمان بولدیلر. چایدن نری گپدن گپ آچیلیب، سوز ینه جُفت‌نینگ باله‌لیک بولیش اوستیگه کیلیندی. آیلین‌بیگیم ایریگه قره‌ب کوز ایماسی بیلن "اَیتیب بیرینگ" دیدی. رمضان اکه:

-بیلگنلریزده‌ی، یخشی داکترلردی دره‌ی قیلیب تاپتیی و نیچییته‌سیگه باردیی. همه‌سی بوسه عینی گپتی ایته‌دی، چیت ایللرگه باریله دیدی. او بیرده [تیوب-باله(FVI)] دیگن بیر تداوی سایه‌سیده باله ایگه‌سی بولیش ممکن اکن. شو وخت کم-و-توم نقد-پولیبیز با. تَوَکُل قیلیب بیر باراماقچیبیز قنی.

بونـی سـیله‌دن هـم بیـر سـوره‌یلی دیدیـک.

- تـوپ بلـه- مـوپ بله‌سـی قنـدا نرسـه اکـن؟ او نیمـه‌دی؟ دیـدی قینآته‌سـی مُـلا اکـه.

- داکترلـردی اَیتکه‌نیـدن بوسـه، بیـر تورلـی تـداوی اکـن. یعنـی؛ خاتینـدن تُخمـدی و ایرکه‌یـدن اسـپرم‌دی آلـر اکنلـر. سـاره اولـردی لابراتـوار و طبـی شـرطلرده بیربیریگـه قوشـه‌یکن. اونـدن کیین اونـی آلیـب آنه‌نـی رحمیگـه بیرلشـترر اکنلـر. طبیعـی حالتده حمـل آلالمه‌گنلـه، بـو شـکلده حاملـه قالـر اکـن.

- تووووبـه اسـتغفرالله. نیمه‌لـه ایشـیتاتتیم. اونـدا بولـر مَکن؟ دییه‌یلـی کـه بولـدی. او بلـه سـیندن مـی، یاکـه ماشـیندن مـی؟ دیـب حیـرت بیلـن یزمه‌لـب سـننه‌ی-بیردی مـلا اکـه.

- تشـویش قیمنـگ آته‌جـان! بلـه، میـن مینـن کیاویـزدن دنیاگـه کیلـه‌دی؛ دیـدی قیـزی آیلیـن بیگیـم.

- بـو ایشـتی ماشـین، لابراتـوار، داکتر-ماکتـر مینـن بولیشـیگه ایشـه‌نگیم کیمه‌یـدی مخصـد. بـو فقـط خدانـی ایشـی.

- علـم- بیلیـم و تخنیـک بوکـون کـوپ ایلگـری کیتکـن آتـه جـان. سـیز فقـط بیزگـه خیر-دعایـزدی بیرینـگ بولـدی؛ دیـدی قیـزی. مُلاکـه پیاله‌سـی‌نینگ توبیده‌گـی چاینـی هوپلـب، آرقه‌سـیده‌گی یسـتیقنی بیلیگـه برابـر تارتیـب یسـلندی و:

- مینگـه بوسـه، شـو مسـأله‌گه رضایـت بیرمیمـن. ینـه هـم مین مولـوی صاحبلرگـه بیـر سـوره‌ب کـوره‌ی قنـی، دینیبیزگـه بـو ایشـتی جـوازی بـا مـی یاکـه یـاغ مـی. فکریمـدی سـاره ایته‌مـن؛ دیـب قویـدی...

گلدسـته‌بیگیم، جانپاره‌سـی بالقیزینـی کـوپ سـاغینگندی. بارگنیـدن بیـری قیزی‌نینـگ باشـینی ایسـکر، بیتیـدن اوپـردی و دمـی سـاعت ایمزیـرردی. چقـلاق دیـب اوتمه‌یـش کیـره‌ک؛ بالقیـزان، هرنرسـه‌نینگ فرقیـده ایـدی. آنه‌سـینی قوچاغیـده ایکـن حضورلـی و راحـت کورینـردی. آنه‌سـی‌نینگ کوزلریگـه باقیـب

تاتلی-تاتلی کولردی...

کیچه تماندن ایشی سبب یاتهآلمهگن اکهسی اوچون گلدستهبیگیم باریب بیر تامیده جای توشب بیردی. رمضان باریب یاتدی و اویقوسینی آلیب توردی. آقشم، خاتین بالهسینی کیلتیریب اوییگه قویدی و اوزی ینه ایشیگه کیتدی...

ایرتهسی کون رمضان اکه ایشیدن کیلگنده؛ قرهسه که بالقیزی، مُلا بوبهسینینگ قوچاغیده اوینهب اوتیرگن. سلام صفادن سونگ ایرته چاییني ایچدیلر. مُلااکه، چایدن نری کیاوینی آلیب بیرلیکده کتته مدرسهگه باردیلر و مولوی صاحب آقسللهنینگ آلدیگه باریب تیزه چوکدیلر. مُلا اکه، گپنی مولویگه مطرح قیلدی. مولوی صاحب آقسلله، رمضانگه قرهب:

- اوزگه یورتلرگه باریب سرگردان بولیشتی اوزی کتته بیرغم. همده لابراتواردہ توزهلگن بلهدن سینگه اولاد-مولاد بومهیدی اوغیل. خالق ذوالجلال والکمالنینگ سینگه مُعین قیلگن تقدیریگه تسلیم بولمهییش و انسانی عصیانلرگه کیریش، اوزی کبیره گناهلردن سنهلهدی. بونگه بناءً، بو شکلده توغیلگن بلهگه رسماً حرامی دیسک هم بولهدی. سینگه نیمه بوگن اوزی؟ سین ایرکهیسن، اوشه داکترگه بیرهیکان پوللرگه خاتین آسنگ بولهدی-کو! خاتینینگدی مُشکلی بار اکن که سینگه بله بیرالمهیدی. بیران عفیفه و مُحجبه قیزدی آل، به امید خدا بیر درجن بله توغیب بیرهدی؛ دیدی.

رمضان اکه قینآتهسیگه قرهدی. مُلااکه نینگ کونگلی بیر آته صفتیده، قچن راضی کیلردی تا قیزینینگ اوستیگه کونداش کیلسین. ینه هم مولوی نینگ گپلرینی و بویروغلرینی آیت وحدیث اعتباریده کورگنی اوچون، مولوی آقسللهگه رحمت بیلدیریب خیرلشدیلر. مدرسهدن چیقیب اوی تمان جونهدیلر. خیلی پیتگچه ایکلهسی هیچ گپیرمهی ایم وصیم یانمهیان یوریدیلر. تارکوچهنینگ آغزیگه کیلگینچه، کیاویگه قرهب:

- مولوی صاحبتی دیگنلرینی ایشیتتینگ اوغلیم. قیله‌بیز دیب تورگن ایشلریزدی، هم دینی هم دنیوی جنجلی بیخی کوپ اکن. سین آته-آنه‌نگه باریب آیت، سینگه بیرانته‌نی تاپسینله. مین قیزیمدی بونگه کوندیره‌من؛ دیدی.

اسفلی تمانی شو کیم، خلق‌نینگ عقیده‌سیگه کوره قیسیرلیک، یالغیز خاتینگه مخصوص بولردی. رمضان اکه؛ مولوی آق‌سلله‌نینگ و قینآته‌سی‌نینگ توصیه‌لرینی آلگندن سونگ، مُردم‌نینگ گپ وگشتکیدن قوتیلیش اوچون ینگی بیر قیزگه اوینلماقنی توشوندی. آیلین بیگیم، اصل گپنی آنه‌سیدن ایشیتدی. بوباتین آپه، قیزی‌نینگ اوستیگه کونداش کیلمه‌یپشی اوچون ینه کیاوینی ایسسیق-ساویق قیلیشگه باشله‌دی. آیلین بیگیم، بوندن سونگ نیمه بولسه-بولسین ایریگه تُمار-تعویذ ایچیرمه‌یپشگه سوز بیرگندی. اگرکه گناه اونگه بولسه، ایری نینگ باشقه‌سیدن هم بولسه آته بولیشینی ایستر ایدی. آنه‌سی کیلتیرگن تُمارلرنی ایرتیب تشله‌دی. رمضان، خاتین آلگنیده هم، بونگه چیده‌ب اوتیریشینی اَیتدی آنه‌سیگه. قیزینی ایسسیق-ساویقلرنی ایچیریشگه راضی قیله‌آلمه‌گن بوباتین آپه، اچچیق بیلن توریب چادرینی سالدی و کیتدی.

****

اولاد سوز قونوسی (موضوع بحث) بولگنده؛ اینیقسه اونی قرنیده تاشیگن بیر آنه اوچون جنسیتی، شکلی، توری، ایشانچی نیمه کیم بولسه، بیر معنا تاشیمه‌یدی. آنه خِلقتلی مخلوق‌نینگ جانی سیزله‌ماقه باشله‌یدی؛ ایستر او آنه انسان بولسین ایستر حیوان. بیز کیم انقلاب نسلی نیمه‌لر کورمه‌دیک؛ اولادی اوچون اوزینی اوق ومرمی دمیگه توتگن آنه‌لرنی هم کوردیک، اوزینی سیل دمیگه تشله‌گن آنه‌لرنی هم. جوجه‌سی اوچون ایت، ییلان و بورگیت بیلن اوریشگن ته‌ویق هم کوردیک، بوزاغی اوچون ارسلان و یولبرسنی اولدیرگن اینه‌ک هم...

شیرینگل آپه جیملیگینی بوزمه‌ی، رمضان‌نینگ

ایکینچی خاتین موضوعسینی آغزیگه بیله آلمسدی. فقط قوده-سینگلی بوباتین آپه‌نینگ ایچینی بیر قورت کمیرردی عادتا. بیرکون آپه‌سی‌نینگ یانیگه کیلدی:

- سیز هم آنه‌سیز-کو اخی. قچن خاخله‌یسیز که قیزیز کونداش الاویگه یانسه، هه!؛ دیب سوزلریگه دوام ایتدی؛ «مُلا یزنه‌یز، رمضان جان مینن نیچه کون آلدین مُولوی‌نینگ قاشیگه بارگن اکنله. مولوی بولمه‌ی کیتگیر، داکتر-دوا قیلیب یورمه‌یله دیگن. رمضان جانگه، اوشه پول مینن اوزینگه بشقه خاتین تاپ دیمیش... قره‌نگ آپه‌جان! قیزیم آلی کیچیی. کوپ بوسه ینغه ایگیرمه‌سیگه ایاغ باستی. توییدن هم آلی اونچه وخت اوتمه‌گن. کمیده، اوچ-تورت ییل-کو اوتسین اخی. شایدم خدایم اوزی بیران گینه بله بیرر. هنوزگچه بیچاره قیزیمدی توزیی داکتر-دوا هم قیگن یاغسیله. یوره‌یزگه ملال کیمه‌سین آپه‌جان، رمضان جان هم آغیر کسلیله اوتکزدی. هنوزم دوالری خلاص بوگنی یاغ. اوهم بخیر یخشی بولیب کیتسین...» دیدی.

شیرینگل آپه ایم و صیم ایشیتردی. بیباتون سینگلی ایچیده‌گی دردینی بوشه‌تماقه دوام ایتدی: «بشقه شهرلرده زور-زور مُلا-خوجه‌لر با، قربانی بوسم زور-زور زیارتله باردیر. سوره‌ب- دره‌یلب، اوشیرله‌گه آلیب بارسه‌ی دیمن هه! خدادن اُمید کیسیلمه‌یدی-کو آپه جان! نا امید شیطان اخی. بیزله، کوپ قیگن بوسه‌ی بیر قللە باقیم بیر قللە هم قَیترمه قیلدیی شونچه. بیران زور زیارت، یاکه زور بیران مُلا تاپیب بیر ایریم-میریم قیلدیرسیدیی شایدم خدانی رحمی کیلیب قیزیمدی آه و ناله‌سینی ایشیتردی دیمن» دیدی. شیرینگل آپه هنوز جیملیگینی قوریَردی و قوده-سینگلی: «مخصد بو ایشکه ششمه‌سه‌یله یخشی بوله‌دی آپه‌جان. چونکه؛ "ششکن پیشه‌ی کور توغه‌دی" دیگن اکن قدیمکیله...

ششماق سوزینی ایشیتگن شیرینگل آپه جیتکیب کیتدی و «ششیله‌یکان بیرنرسه یاغ سینگلیم. گپتی نیمه‌لیگینی مین هم

بیر-ایکی کون آلدین اورگندیم. اوشندن بیری "قندا بولەیکن" دیب کیچه-کوندوز اویلەماغدن کوزیمگه اویقو کیرمەیدی. بو اویلاو باسکندن بئری باشیم آغریب یاریلردەی بولیب تورگندی. یخشی که کیلدینگ. مین هم شو ایرته رمضان جانگه ینه آیتتیم. مولوی می یاکه قینآتەنگ می، نیمه دیسه دیی-بیرپیتی. اولەگه قولاغ سامه دیدیم. خدادنی رحمتیدن اُمید اوزیلمەیدی دیدیم. همەسیدن آلدین، بیز اوز بندەلیک کوششیبیزنی قیلیب بولەیلی. بومەگنده، ساره البته که بشقه بیران یولی تاپیلر دیدیم...

قوده-آپەسیدن بو سوزلرنی ایشیتگن بوباتین آپه، اونینگ هم بو ایشنینگ عاقبتینی اویلەب کورگنیدن مُطمین بولدی. بو جبهەده، باشقەلرگه قرشی هم آپه-اوکه همده قوده-انده عینی صفده ایدی. شیرینگل آپه ایستر-ایستەمس قورقردی. چونکه عینی صفده تورمسه، ایر ویا کیچ سینگلی اونینگ قیزینینگ باشیگه هم عینی الاونی یاقردی. بوباتین آپه گپلرینی آیتگندن نری یورەگی بوشەلدی. شیرینگل آپەنینگ کیفیتینی کوتاریش اوچون ینه اوز بیلگنلریدن گپ آچدی:

- قیگن قَیترمەبیز هم پایده قیمەدی. مهرجان بخشینی تیلەتیب بیران جان-توبه قیلدیرسەی می؛ نیمه دییسیز؟

- وختی بار مکن مهرجان بخشینی؟

- بیلمەسم. چادیریزدی آلینگ قنی، استه-استه بیر باریب کیلەیلی. وختی بوسه کی گپیریب کیلەبیز. بومسه وخت آلیب قیتەبیز. اوندەگچه بیزم سریشتەبیزدی قیلیبیرەبیز.

- بی-ازی جانیم قیسیلیب یاتکن. منه دررو تیار بولەمن؛ دیب تیارلندی شیرینگل آپه. تغین آپه-سینگلی چادرلرینی بربرلتیب جونەدی.

تویغوسل بیر قاعدەدیر یاشلیک پتیده بیر یاش، اوز عشق ومحبت تویغوسینی، یخشی کورگنیگه وسیوگنیگه توغریدن اظهار قیلەآلمەییشی. بونینگ اینگ سُنتی یولی،

سیوگنی نینگ صمیمی دوستلریدن بیری بیلن اُنس قوریب غیرمستقیم بیر شکلده آرزولریگه ایریشماققه اورینیش‌دیر. البته که سیوگی ایشی حیاتی بیر سودا." قیرق اولچه‌ب بیر کیسیش" کیره‌ک. ینه هم بیزنینگ توپلیمده، بیر تماندن توره، باشقه تماندن عقیده، اینانچ، مذهب، طریقت، ملت، قوم، سمت و سُوی دیرکن قاعده‌لر اززانچه قیینلشه‌دی. بو قیینچیلیکلردن قوتیلیش اوچون هرکیم توغری و ینگلیش یوللرینی سینَشگه اورینه‌دی. مسأله کونگیل و سیوگی بولگینچه، اوباللرنینگ اینگ کبیره‌سی بیلن تهدید بوله‌سیز؛ اُولیم تهدیدی، عاق و فرزندلیکدن رد اِیتیلیش تهدیدی، تاشله‌مه، اجباری توی، اوی حبسی و تیاق...

باطل ایشانچلر بولمه‌گنده ایدی و انسان هم انسانلیک حُریتینی آدم کبی تیلگه کیلتیریب بیلسه‌یدی اگر، مطمئن من که دینی و عقیده‌سی نیمه بولسه-بولسین هربیر کیشی نینگ اینانچی، تماماً توغریلیک و درستلیک تمان کیلیشردی. افسوس که توپلیمسل توتیملر و دینی باسقیلر انسانلرنی هنوز باله‌لیکدن ینگلیش یوللرگه ادشتیره‌دی. باسقیلردن ایسه قورقیش توغه‌دی. قورقیش ایسه اوزی بیلن یلغان، حیله، زوربه‌لیک و ینگلیشلرنی اورته‌گه کیلتیره‌دی.

جنسیتدن باغیمسیز؛ ایلک عشق حِسّیاتینی ایللیکلریده حس ایتگن هربیر یاش‌نینگ یوره‌گی آغزیگه کیله‌دی. باشقریب عملگه آشیره‌آلمه‌گن تویغولریدن، عمری بوییچه اونوتیلمس خاطره‌لری بوله‌دی حیاتیده. اوشبو قلبی اویغانیشدن و تویغوسل توپالاندن تیلبه‌چه جسارت تاپگن یاش عاشق و معشوقلر، برچه قورقی و باسقیلرگه قرشی میدان اوقیدی. بولر همه‌گه قرشی بیگیت و جسور، لیکن یوره‌ک بای بیرگنیگه قرشی یانگولیک، ساده، بچه، عجمی و تیلبه‌دیر. مثلا عشق، هوس‌دن کووپ فرقلی دیر. چونکه عشق تمیزدیر و صافلیک ایسته‌یدی. عشق؛ یاش موضوعیدن قطع-نظر انسان‌نینگ روحینی و کونگلینی قیته‌دن احیاء قیله‌دی؛ باله‌لشتیریب تمیزله‌یدی. شُبهه‌سیز که باله‌لشگن یوره‌ک، قیته‌دن گوزه‌ل آنلر و أیسده-لیکلر یره‌تماق

اوچون توشه- تورکیله تیزه یاره‌له‌یدی و یولینی تامامله‌یدی...

یانگولی کینجه‌بیک، صمیمی صنفداشلریدن بولگن ایکی قیزگه آچدی یوره‌گینی. ایلک اوله‌راق قیزلر طبق عادت، آقچه‌بیگیم نینگ عایله‌سی بیلن کینجه‌بیک نینگ عایله‌لری آره‌سیده‌گی تینگلیکنی توشوندیلر. بو ایش‌نینگ بولمسلیگینی اورغوله‌دیلر. اینیقسه، آقچه‌بیگیم نینگ هم بونقه مُحبتلرنی اصلا یاقتیرمه‌گنینی اَیتدیلر. چونکه بوندن آلدین هم آقچه بیگیم‌نی باشقه بیر بیگیت یاقتیرگن ایدی و دوگانه‌لری نینگ واسطه‌سی بیلن گپنی یتکیزگندی. اوشنده دوگانه‌لریگه: «اوشبو نرسه‌لر و گپلر بیلن اگرکه ینه بیر مرته کیلسنگیز، سیزنی قتتیق خفه قیله‌من» دیگندی.

بو مرته قونو(مسأله) کوپ باشقچه ایدی. بیر ییلدن بیری صنفداشلری بولگن کینجه‌بیکنی، همه‌سی یخشی تانیگنلری اوچون، آقچه‌بیگیم نینگ جِدی توتیمیگه اعتبار بیرمه‌ی اوز- ارا بیر تصمیم آلدیلر. قیزلر تمانیدن آلینگن قرار ایسه؛ بیران کون درس چیقیشیده، آقچه‌بیگیم بیلن بیران رستورانتگه باریب توشلنماقچی ایدیلر. اوشه کونده، کینجه‌بیک، بولر بارمسدن آلدین رستورانتگه باریب اولتیرردی... نهایتده قیزلر، اوشبو تکلیفنی آقچه بیگیم‌گه قبول قیلدیردیلر. اوهم بو تکلیفنی خوش کوتیب آلدی و ایرته‌سی کون باریشگه سوزلشدیلر...

کینجه‌بیک، ایرته‌سی کون ایرته‌راق باریب رستورانت گارسونی بیلن تانیشدی. گارسون‌نینگ چونته‌گیگه خرچلیک و بخشش تیقدی. ینه اُمید وعقیده بیلن سُرمه‌سینی کوزیگه تارتدی. قیزلر بیلن مسیجلشدی. باریب بیر میزگه اوتیردی و یریم ساعت آلدین اوز ییمه‌گینی بویورتدی. عوده قیلینگن چای بیلن توزنی گارسونگه بیردی و قنقه قیلیشینی اورگتدی... کینجه‌بیک نانینی ییب توربیدی که، قیزلر هم کیریب کیلدی. هیچبیر نرسه‌دن خبری یوق دیک؛ گویا تصادف بولسه، قیزلرنی خوش کیلدینگیزلر دیب کوتیب آلدی.

- ماشاءالله سُرمه‌لی شیخ هم شو ییرده اکن‌له کو؟ دیب

هزللشدی قیزلر. سلام صفالب، تصادفدن گپیردیلر و سونگره:

- ایندی که اوز ایاغلریز مینن کیلیبسیزلر؛ مینی مهمانیم سیله.

- التماس اویله قیلمنگ که مینی خفه قیلیورسونیز؛ دیدی آقچه‌بیگیم.

- خفه بولیش یاغ. سیز یخشی بیله‌سیز که بیز تورکلردی تورەسیده بونداغ جایله‌ده، ایش ایرکه‌یگه توشه‌دی.

- تورەمیزده‌کی سخاوت و دوستلیق بابیده، ایرکه‌ی-خاتین دییەن جنسیتچی اَیریم-قَیریم هم یوغ. بو ییرده مزارلیق کیشی مین‌من. گیپ تمام والسلام؛ دیب جنجلگه نقطه قویدی.

همه‌لری عینی میزگه اوتیردی. گارسون هم اوز ایشینی بجریب چاینی ایکی ترموزگه هیل و زعفران بیلن دملب کیلتیردی. چایلرنی، کینجه‌بیک سوزدی گیلاسلرگه جنتلماین-لیک قیلیب. ییمک بویروغلری بیریلدی. گارسون توزنی توزلیککه تولدیریب غوره، قلمپور و باشقه بهاراتلر بیلن کیلتیریب میزگه قویدی.

محبت و صمیمیت تولە بیر فضاده، ییمکلرینی آش و نوش قیلدیلر. ترموزلر آرقه-آرقه‌ده دملەنیب کیلردی، چای ایچیشیب هرتماندن قصه‌لشیب اوتیردیلر. ییمکلرنینگ پولینی آقچه‌بیگیم تولادی و سونگ رستورانتدن چیقدیلر.

کینجه‌بیک، خوشلیکدن کویلککه سیغمسدی. آرتیق تورت کوز بیلن، تیزلیکده بیران نتیجه کوتردی. حتی که ایرته‌سیده؛ مهر تولە بیر باقیشینی، یاکه یقیندن کیلیب عشقینی اظهار ایتیشینی... ویا سینَب کوریش اوچون عشق و سیوگیدن سوز آچیشینی...

ایرته، اینئین بولدی و اینئین ایسه هفته، لیکن هیچ بیر نرسه اوزگرمه‌دی. کیچه‌لری کوندوزیگه قوشیلگن کینجه‌بیک، اویقوسیز کوزلر بیلن اونلرچه مکتوب یازدی و ایرتیب تشله‌دی.

هنوزگچه یازگن مکتوبلریدن ایکیته‌سینی سقله‌ب قویگندی. ولی جسارت قیلیب بیره‌آلمه‌ی تورگندی. قورقر ایدی؛ مبادا "قاش توزه‌ته من دیب کوز اوییشدن". ویا هم بوله‌دیگن ایشنی بیر ینگلیش حرکت باعث، باشله‌مه‌ی بیتیب قالیشیدن...

اوچینچی سُمسترنینگ فاینل سیناولری یتیب کیلدی. رقیبلرنینگ تورلی-تورلی رقابتی بار ایدی. بیرتماندن اوزلری، باشقه تماندن ساتیب آلگنلری بعضی اُستادلر. رقابت یتمه‌گنده‌ی، تورلی تهدیدلر هم قیلر ایدیلر... بو ایکی فرزانه تورک فرزندی، تهدیدلرگه تن بیرمسدن ریجه‌لری وهدفلری سَری یورر ایدیلر. وظیفه‌لری، درسلرینی اوقیش و سیناولرگه تپپه-تیار کیریش ایدی. آقچه‌بیگیم ایسه، بیرینچیلیک اورنینی اسره‌ماق اوچون درس اوقیشدن باشقه هیچ نرسه توشونمسدی...

مهرجان بخشی‌نینگ تابی قاچیب کسل بولگندی. ساغه‌لگینچه خبر سالیشینی اَیتیب، بوباتین‌آپه بیلن شیرینگل آپه‌نی جونتدی. شیرینگل‌آپه؛ ایچینی کمیریب یاتگن رمضان‌نینگ ایکینچی خاتین موضوعسینی اوغلی حاجی قربان بیلن مشوره قیلدی. مبادا بو ایش بولگنده، هرنرسه‌نینگ عاقبتینی اویله‌ب چیقدی حاجی قربان. مجبوراً آنه‌سی‌نینگ کونگلیگه کیتدی:

- مین یولچیلردن بیر سوره‌ب کوره‌ی قنی آنه جان. بشقه شهرله‌ده زور بیران ملا-خوجه بوسه، یاکه بیران زیارت و طبیب بوسه اورگه‌نیب آله‌من؛ دیدی.

- "ایکی خاتینلیکنی جایی، تندیردالانده" دیگن بیر متل بار. ایکی خاتین‌لیک؛ یکه رمضان‌گه قیینچیلیک یره‌تیش بیلن قالمسدی، کنته عایله‌نینگ حضورینی هم تماماً قاچیرردی. اوستیگه-اوستک سینگلی گلدسته‌نینگ حیاتیگه هم الاو توشیرردی. رمضان‌اکه بیرتماندن بو موضوعنی توشونر ایکن، باشقه تماندن خاتین آلیش‌نینگ مادی ومعنوی زورلیکلرینی اویلردی. توی و تماشا خرجَتی‌نینگ آستیدن چیقیش اویاقه تورسین؛ اوزینی بیلگن قیزلر، آسانلیکده خاتین

اوستیگه تیکمسدی. شونینگ دیک انسان و وجدانی بولگن آته-آنه‌لر خاتین اوستیگه قوله‌یلیکده کیمسه‌گه قیز هم بیرمسدی. قالدی که بو ایشنی قیله‌دیگن عایله‌لر هم، یوزلرچه شرط و یوکسک قلین بدلیگه شاید کونیکردی...

بیر ایرته حاجی قربان، بندرده اوز نوبتینی کوتردی. مزارشریف کیته‌یاتگن بیر عایله، موترینی دربست گپیردی. پولیگه کیلیشکندن نری، عایله‌نینگ ایرکه‌گینی دمگه و تورت خاتین‌نی آرقه اوریندیققه آلیب جونه‌دی. حاجی قربان برچه دقتینی یولگه بیریب، تار یولنینگ ترافیک یوغونلیگی بیلن بوغیشردی. یانباشیده اوتیرگن حاجی:

- خلپه جان. مزاردن قچن قیته‌سیز؟ بارگنده‌ی می؟ یا که نوبتکه تاخته‌یسیز می؟

- یولچی تاپسم دررو قیته‌من. تاپمه‌سم، مجبور نوبتکه تاختیمن. خیریت-میدی حاجی صاحب؟ ایشلریزدی شوکون توگه‌تیب قَیتماغچی بوسه‌یله، میلی سیلردی کوته‌من؛ دیدی حاجی قربان.

- شونی دیماغچین ایدیم. اونچه ایشیبیز هم یاغ اصلیده. بیر مونچه سودا ساتیغ آله‌بیز و قیته‌بیز. شونچه.

- یخشی خی. اونچه ایشلریز یاغ اکن. تیلفون نمبریمدی آلینگ. ایشلریز بیتکینچه قونغیراغ قیله‌سیز. جایلریزدی ایتینگ بولدی، مین یتیب کیله‌من.

- تیلفون نمبردی نیمه قیله‌سیز. سیز بی-ازو مزارده بیکارسیز دیگه. بیزله سرگردان بولیب، بو تمانگه او تمانگه تکسی توتیب یوره‌یلی می. مصرفیزدی بیره‌ی، تا ایشیبیز خلاص بوگینچه بیزله مینن یورینگ. ایشبیز بیتکینچه قیته‌بیز بخیر.

- گپی یاغ حاجی صاحب. سیز قندا خاخلسه‌یز، مین خدمتده؛ دیدی حاجی قربان.

حاجی قربان، اوشه کون بوییچه دربستچی عایله‌گه اجاره‌لیک هیداوچی بولدی. یولچیلرینی زیارتگه آلیب باردی، سودا-ساتیق اوچون بازارگه اَینه‌لتیردی، یخشی رستورانتلرده آوقتلندیردی. یخشی موزقیماقچیلرگه باریب دم آلدیلر. شوپقه‌لگن تازه میوه سوولری ایچیب سلقینله‌دیلر. آقشمگچه اَینه‌لیب موترنینگ آرقه‌سینی سَودادن لیق تولدیردیلر. سودا-ساتیق‌نینگ بیر مونچه‌سینی خاتینلر قوللریگه و قوچاقلریگه آلدی..

عیاللردن بیری، حاجی صاحب‌نینگ اوچینچی نامزادی ایکن. خاتین‌نینگ بیرته‌سی کیلین‌نینگ کتته آپه‌سی و دیگه‌سی هم کیلین‌نینگ کیچیک سینگلی. ینه بیریسی کیلین‌نینگ دوگانه‌سی بولر ایکن. مزارشریفدن قیتگینچه:

- حاجی صاحب! ملال کیمه‌سه اگه، بوکون خرَجتی کوپ کتته قیلدیز دیماقچین ایدیم؟

- قندا قیله‌ی ایندی. خاتینلرگه زوریبیز یتمه‌یدی کو؛ دیدی.

- هههههه. میلی؛ توی قیلیشگه کیچ قاگن اکن‌سیزده؟

- یاغ ایی. بو اوچینچی توییم؛ دیدی فخرلنیب. حاجی قربان بیر شوک یشه‌ب، ناخودآگاه ایاغی بیریککه باسدی. خدا خیر قیلدی که موتر یومه‌له‌مدی.

- کیچیریله... اووو خی مباره‌ی بوسین؛ دیب قویدی و جیم بولدی. واقعه‌نی قضاسیز آتلتگنی اوچون ایچیدن دعالر اوقیردی...

کورسنگیز هاریگن قویاش، آقشم قیزغینلیگی بیلن دملریگه تیکیلیب، عادتا یوللرینی توسگن ایدی. حاجی قربان‌نینگ کوزلری اوزون یول‌نینگ اورته‌سیده‌گی آق چیزیقنی یقه‌لر ایکن، فکری اوکه‌سیگه کیتدی. بیش-آلتی دقیقه‌دن سونگ اوزیگه کیلیب:

- دیگه ینگه‌لرهم ساغ می اوزی؟

- هه شُکر ساغلر.

- بو ایشیزگه، او ینگه‌له قندا اجازه بیردی؟

- اولـردی ایکله‌سـی هـم، مینگـه بیـر بَلـه بیرالمـه‌دی. شـو اوچـون خاتیـن آلیشـیمگه هـم ایندالمه‌یدیلـه ده. ان‌شـاءالله بـو خاتینیـم مینگـه بیـر درجـن بَلـه توغیـب بیـره‌دی؛ دیـب کوکسـی قبـردی حاجـی کیاونینـگ.

-ان‌شـاالله؛ دیـب دقتینـی یولگـه بیـردی حاجـی قربـان. بیرآز جیـم جیتلیکـدن کییـن ینـه سـوره‌دی: "دیگـه ینگه‌لـردی داکتـر-دوا قیلدیـز مـی؟"

- هـه، هـه! کـوپ داکترله‌گـه آلیـب باردیـم. لیکـن قسـمتلریگه یـاغ اکنـده، بومـه‌دی. اولـردی ایـکاوی هـم عربسـتانده.

- مُلا-خوجه قیسه‌نگیز شاید که نتیجه بیرسه‌یدی.

- عربسـتان‌ده؛ اصلیـده مُلا-خواجـه، زیـارت وبخشـی-ده‌ی نرسـه‌له یـاغ. اونـداغ نرسـه‌لردی قیگنیبیـزم یـاغ راسـتینی سوره‌سـه‌ییز.

- عربسـتان خـو پیشـرفته بیـر دولت. قیسـیرلیک قیینچیلیگی بوگـن ایرکـه‌ی و خاتینلـردی لابراتـوارده تورلـی تخنیکـی تداویلـر مینـن بَلـه قیلیشـلریگه سـبب بولـه‌دی. اوشـه شـفاخانه‌لرگه آلیـب بارسـه‌ییز ایـدی!

- عربسـتان‌دی اوزیـده خـو بـو ایشـله ممنـوع بیله‌سـیز. بشـقه کشـورله‌گه آلیـب بارەمـن دیسـه‌ییز، بیـزدی اوغانـی پاسـپورتیبیزگه ویـزه بیرمه‌یـدی. سـاره بوسـه «اینـگ یخشیسـی خاتیـن آلیـش» دیدیـم.

- خـو خـی، گـپ بونـداغ دییـنگ. ربیـم مُرادیـزدی بیرسـین حاجـی صاحـب؛ دیـب یول‌نینـگ قبتالیده‌گـی بازارچـه‌ده تـوردی و موترینـی پـارک قیلـدی. بازارچـه‌ده، قدیم‌دن قالگـن بیـر سـوو-قودوغـی بـار ایـدی. قودوق‌نینـگ سـووی هردایـم سـاویق وشـیرین

ایدی. کوپلب یولچی بو سووگه شفا اخلاصی بیلن باقردی. شونینگ دیک بو بولگەنینگ قاوون-تربوزی هم اولکه بوییچه مشهور ایدی. دوکانلرنینگ دمیده بوریالر توشەلگن وهر بوریانینگ اوستیگه تورلی جنسلردن قاوون-تربوز ییغین-ییغین ساتیشگه قوییلگندی. خاتینلر موتردن توشوب چنارنینگ توبیدەگی قودوق سریگه کیتدی و ایککله حاجی ایسه باریب بیردانه قاوون آلیب کیلدیلر. چنارنینگ سایەسیده قاوونئی سویوب ییدیلر. نامخدا قرنی اوزیدن دمراققه چاپگن حاجی صاحب، قاوونئی هضم قیلیش اوچون ایاققه توریب نیچه آدیم یوریدی و بیر نخ سگرت یاقدی. یانیده بولگن حاجی قربان ینه سورەدی:

- حاجی صاحب! کیچیی ینگەنی قنداغ راضی قیلدیز؟ اصلیده آسان ایمس خو ایکی خاتین اوستیگه تیگیش؟.

فضیلتمآب حاجی صاحب چپ قولی بیلن قرنینی سیلر ایکن، تمیز آکسیجننی راست قولیدەگی سگرتنینگ فلتریدن اوتکزیب سینەسیگه تولدیردی. سونگره پوزینی کوککه سَری توغریلب ایچیدەگی سَسسیغ نفَسِینی بولوتلرنینگ یوزیگه پوفلەدی: "توغری ایتەسیز خلپەجان. راستینی سورەسەییز بو خاتینیمدی خالەسی عربستانده همسایەبیز بولەدی. تمام ایشتی اوشه پیشیرگن؛ "سین اونگه بله توغیب بیرسنگ، باش تاجی بولەسن دیگن". بشقه تماندن خاتیندی آتەآنەسی هم حاجی بوماقچی اکن خیالیم؛ دیب جیلمەیدی. سگرتینینگ کولینی قاقیب فلترینی ینه آغزیگه قویدی و بارـیوق هوانی عادتا قرنینی یارچەسیگه ایچیگه تارتدی. چپ قولی بیلن قرنینی باسدی و ینه سَسسیغ ایچینی پووووف دیب فضاگه بوشەتدی. سونگره، "قسمت کیتبکن ده، آتەآنەسی هم قبول قیلدی. مخصد قلیندی دبلراغ آلدی ظالم آتەسی. طلاـ تاقینچاغینی بوسه اوزیم آلیب کیلدیم. منه کویلەیـ مویلەیینی هم بوکون آلدیی. ایندی بخیر تویدی اوتکزیب، خاتینگه و آتهـآنەسیگه پاسپورت چیغەرەمن. کیین اوزیم توریب ایشلریمدی باشیگه کیتەمن. بولردی عُمرەگه تیلەتەمن...

- کاشکی کتته ینگه‌لردی هم آلیب کیسه‌یز ایدی. منه شو ییرده زور-زور مُلا-خوجه‌لر بار. اوقیتیب، تُمار-تعویذ آسه‌نگیز ایدی، خدا مهربان بولیب باله‌لی بولیب قالردیز. اولردی یوره‌گیگه هم ارمان قامسدی؛ دیدی حاجی قربان.

- اوشیردن تاختەب، بوندن - اوندن کووپ مردمدن سوره‌ب سوره‌شتیردیم. مثلاً انه او تاشقورغانده، «اوزون بویلی آغاجان» دیگن دعاخوان زور بیر آغا باره‌کن. اوز سانچاره‌ی‌بیزده «ارچه توتلی آغاجان» دیگن بیری باره‌کن. قطغن تمانلرده بوسه آق مجیت دیگن جاییده «ساچی یاغلیق خلپه جان» دیگن ینه زور بیرمُلا بار اکن. منه شونگه اوخشه‌گن فاریابده، بدخشانده، تخارده، شبرغانده و مزاردی اوزیده هم کوپبالا مُلا و خوجه بار اکن. اویله‌ب کورسم که مُلا-خوجه‌نی پولی‌گه، ینغه بیر خاتین آسم بوله‌دی؛ مین هم آلدیم؛ دیب قرنینی سیلَب خوش-خوش کولردی حاجی صاحب. بو گپلرنی ایشیتگندن سونگ حاجی قربان‌نینگ هم ایته‌دیگن باشقه سوزی قالمه‌دی. قیته‌دن موترگه میندی‌لر و جونه‌دیلر...

*****

اجتماعی بیر بارلیگ صفتیده انسان‌نینگ انسان-ده‌ی یشه‌شی و هر شرایطده تیریک قالیشی اوچون ملی، شخصیتی و مسلکی کیملیککه کیره‌گی بار. بو اوزه‌للیکلر بیلن بیزه‌نیش اوچون اصیل عایله‌گه، تمیز و توزیک تیوه‌ره‌گه، توغری و فایده‌لی انسانلرگه و ایکی تمانلمه-یَررلنیش بابتیدن ایسه آگاه بیرتوپلیم‌گه احتیاجیمیز بار. تیریکلیک آتیده‌گی شو ایکی کونلیک دورانیمیزده آدم بولیب و انسان قالیب یشه‌ماق اوچون کیمی طبیعی شرطلرنی قبول قیلیشیمیز وانسانی درسلرنی ملکه قیلیشیمیز شرط. بولمسه قیین‌دیر تینچ بیر تیریکلیک. قتتیق دیرهدفسیز حیاتگه توتینیش. چیله‌لی‌دیر بیر بوشلیکده یشه‌ماقنی سیویش. زوردیر زمان‌نینگ تیرس آقیمیده انسان بولیش وعمر بوییچه انسان قالیش. قوله‌ی ایمس ییر و کوکنینگ جیملیگیده مُعجزه‌لرگه امیدوار بولیش...

حاجی قربان هرکون ایشیگه باریب کیلردی و هرکون بیر یولچیسیدن فرقلی بیر درس و تجربه اورگەنردی. بیرکون قرەسنگ؛ آتەسی و آنەسی سَلگینه بیتاب بولگنده تا چیت ایللردن ایشینی و کوچینی تشلب کیلگنلرنی تاشیر ایکن، باشقه بیرکون ایسه آتەسی و آنەسینی اوریب-ینچیب و بار-یوغینی آلیب خارج کیتەدیگنلرنی تاشیردی. بیرکون باقسنگ؛ فرزندی آزگینه سنچیق بولگنده اونی مزار وکابل آلیب چاپکن آتەـآنەنی تاشیر ایکن؛ ینه بیرکون ایسه آتەسینینگ جهلی یوزیدن قول ایاغی سینگن بالەنی تیزراق داکترگه یتکیزیشگه اورینردی.

زمان؛ انسان اوستیدن انسانگه، انسانی و حیوانی خوی و خاصیتلردن درسلر بیریب کوپ نرسەلر اوگەتردی. تیلەب آلگن اوغیللری تیموربیک هم آلتی آیلیک بولگندی. حاجی قربان و قندیگل جُفتی، اوشبو فرزندلرینی قنچەلر دارو- درمان قیلیب و قنچەلر نذر- نیاز بیریب دنیاگه کیلتیرگن ایدیلر. شونینگ اوچون داکترنینگ توصیەلرینی بیرمەبیر بجرر ایدیلر. قندیگل بیر کیچه ایریگه أیسلتدی، تیموربیک نینگ ایملنەنیش (واکسین) چاغی بولگنینی. ایرتەسی کون باغەدگل قیزانی ینگەسیگه تاپشیریب، تیموربیکنی آلیب چیقدیلر. حاجی قربان باریب مزار-ادەسیدن بوش بولگن آرقه اورینديقلرگه اوچته یولچی آلیب مزار تمان جونەدی...

ایرتانگ چاینی باریب مزارشریفده ایچدیلر. روضەنی زیارت قیلگندن نری، شفاخانەگه باریب تیموربیکنی ایملەدیلر. هیپاتیت(B) ایمی بیلن "بیش‌لیک ایملەمۀ دیگن «دیفتری، بوغمەجه، تیتانوس، اِن-اکتیف پولیو و هیموفیلوز اینفلونزا (B) // BiH-APi-TBaD» ایملرینینگ سونگی دوزینی، یعنی اوچینچی قتلەسینی اوتکزدی. عینی زمانده (APO) ایمی، یعنی فلج واکسینی نینگ هم بیرینچی قتلەسینی تیموربیک نینگ آغزیگه تامدیردیلر. داکتر:

- مخصد، واکسیندن نری شاید بیرکیچه کوندوز

ایستمه‌سی چیقسه؛ بوندن قورقمنگ. همده واکسیندی جایلری سَلگینه شیشیب بیله‌دی و بوندن جانی آغریدی. آغریق سبب، بیر ایکی کون اینجیغلیک قیسه شاید. بیربوتل پاراستامول شربت یازدیم نُسخه‌سیگه. کونده اوچ وقت بیرر قاشق ایچیرینگ. اویده کولونیا باردیر؛ اوندن پَموققه مونچه‌نی توکیب واکسین جایلریگه باسگینچه باله خیلی راحتله‌یدی. شونده‌یین واکسینلر بعضاً اشتهاءسیزلیککه هم سبب بوله‌دی و شاید باله ایمچک ایممَسه. بعضی باله‌لر ایمدن کیین قوسماققه باشله‌یدی. مخصد، اَیته‌یاتگنیم بو قیینچیلیک‌لرنینگ همه‌سی بیر ایکی کونده اوتیب کیته‌دی؛ دیب عایله‌نی بیلگیلندیردی...

هنوز مزارشریفدن اوی تمانگه جونه‌گنی یوق ایدیلر که، کینجه‌بیک قونغیراق قیلدی اکه‌سیگه. سُمستر سیناولری توگتگندی و بیر-ایکی کونلیک دمراسلیک اوچون اویگه کیتماقچی ایدی. یاتاقخانه‌ده، (لیلیه-ده) ایکی اورتاغی بیلن اونی کوتیب تورگنینی اَیتدی. کیته-باره، ایملرهم اوز تأثیرینی آز-آز تیموربیک‌گه کورستماققه باشلردی. کیچ بولمسدن باریب اوکه‌سینی و اورتاقلرینی یاتاقخانه‌دن آلیب یولگه توشدی....

اویگه وقتراق یتیشیب باردیلر. شیرینگل آپه هم کینچه‌سینی جوده ساغینگندی. مهر بیلن ساریلب، بیت و باشیدن ایسکب اوپدی و آنه-باله یخشیلب حسرت کیتکیزدیلر. اورتم (محیط) خلوت بولگنده گپلردن سوره‌دی:

- بیرگنلریمدی، دیگنیم-ده‌ی قیلدینگ می بله‌م؟

- بیر نرسه‌له قیلدیم مخصد. اما کووووپ قِینه‌لدیم.

- تثیر- مثیرقیلدی می، یاغ می. بونی اَیت؟

- یا باباااا، تثیر- مثیر قیمه‌دی.

- تثیر قیمه‌ی بوله‌می بله‌م. شاید که توزیی قیلیب بجرالمه‌گندیرسن.

- توزییی قندا بوله‌یکن؟

- چایدی ایچیرالدینگ می؟ توزدی ییدیرالدینگ می مثلا؟

- البته که ایچیردیم و ییدیردیم. سُرمه‌ییزدی بیله کوزیمگه ترتیب-ترتیب خلاص قیلدیم. اما نتیجه یاغ.

- ایچکنیدن و ییگینی‌دن مطمین سن می اوزی؟

- هه وی. ایشه‌نمه‌یسیز می؟ اوز قوللریم مینن ایچیردیم. رستورانتکه مهمان قیلدیم. چایدی ترموزگه تشلب ایچریدیم، توزدی کباب و سلاته‌گه سیپیب ییدیردیم. هیچ قیسی نتیجه بیرمه‌دی...

- خی بوسین بلم. سین قانسیمه (جگرخون بولمه). هییچ قیغورمه‌گین. بیران رقم قیله‌بیز.

******

روضه‌سی، قونیمی و تاریخی بیلن مبالغه‌سیز بیر صنعت اثریدیر مزارشریف. بو اثر؛ اونی یخشی اوقیب ادراک قیلیب بیلگنلرنی، چوقور توشونه‌راق ایچدن سئزیب بیلگنلرنی، تیرین باقه‌راق تینیق کوریب بیلگنلرنی اوزگرتیره‌دیگن بیر حِکمتگه ایگه. بو حکمتلی شهر، اوزگریب بیلگنلرنینگ ایچیگه هرتمانلمه بیرعشق اویغاته‌دی...

خیال، توشونچه‌لرنی منظره‌لشتیره‌دی. منظره، طبیعتنی اوزگرتیره‌دی و اوزگریش ایسه هرأمیدنی خیاللشتیره‌دی. بو آبده‌نینگ کُوکمه‌ی قُبه‌لری و بُلور دیوارلری همیشه‌بهارگل ینگلیغ کوزلریمیزنینگ منظرینی بویه‌یدی. قره‌گینچه رنگی نینگ ایسسیغلیگی یته‌دی قانیمیزنی ساویتیشگه. اصلیده کوک؛ هر جغرافیه‌ده تاریخیمیزنی، مدنیتیمیزنی و کیملیگیمیزنی اوز کیمیاسیده سقله‌یدی. گفترلرنینگ غوم-غومی، یاغاچ بیراقلری‌نینگ شیتیرتیسی وباشقه قوشلرنینگ تورلی سیسلری؛ عادتا بیر اورکسترا کبی هردایم زیارتچیلرنی حیرتگه سالەدی.

نوایی حضرتلری؛ تورکنینگ تورەسینی، تورەنینگ

کیمیاسینی، کیمیانینگ رنگینی، رنگنینگ مهارتینی، مهارتنینگ اوتمیشینی و کیلەجگینی اوشبو اثری بیلن تورکستاننینگ بغریگە نقش قالدیرگن. عالِملر بو اثرنی بیرکتاب کبی اوقیرکن، گیزگینلر آچیق بیر مُوزیم کبی تماشا قیلەدی. معمارلر اوندن اُستالیک درسی آلر ایکن، شاعرلر الهاملرینی بیلەییب- سویکەییب قصیدە وغزللرینی قەیرەیدی. کوک-قُبەسینینگ یلتیراق آینەسیدە اوزینی کورگن آق کفترلرنینگ قنات قاقیب ملاق اوریش منظرەسی، انساننی بیخیال اوچیشگە اوندەیدی.

بو دیار، تاریخ بوییچە تورلی آتلر بیلن تانیلگن بولسە هم سونگ آتینی، نوایی حضرتلری اوز اثری بیلن قویگن. بو شهرنینگ ساکنلرینی، یتتی عصردیر اونینگ بو اثری تربیە قیلدی. قولاق سالگندە، هربیر کفتردن اوشبو شهرنینگ حکایەسینی ایشیتەسیز. قیسقچەسی اوشبو جغرافیدە؛ روضە، تورکلرنینگ عشق و کیملیک معماریلریدن بیرتەسیدیر...

آنەسینینگ اصراری اوزرە، حاجی قربان بیرکون اونی زیارتگە آلیب باردی. طالعسیزلیکنی کورینگ کیم روضەنینگ ایچیدە مینگلرچە انسان تظاهرات اوچون ییغیلگندی. سببی ایسە بلخنینگ عجم والیسی، کیچەلب روضە میدانیدەگی بیتیک-تاش لوحەلرنی اوغریلب کیتگن ایکن. شونینگ اوچون بلخنینگ چین ایگەلری و ییریک یشاوچیلری عجم والینینگ بو حدسیزلیگیگە قرشی روضەگە ییغیلب تظاهرات قیلەیاتگندی.

مبارک روضەنینگ کورکملی اوشبو معماریسی؛ سلطان حسین بایقرانینگ فرمانی بیلن و اونینگ دانا وزیری میرعلی شیرنوایی حضرتلرینینگ نظارتی و مهارتیدە، مینگلرچە اخلاص بیلن تورکانە صنعت و معماری طرزیدە اعمار بولگن. سونگ ایکی یریم عصر بوییچە، فاشیست قبیلەنینگ مُستبد حاکمیتیدە جای-جایی توکیلیب اوپیریلگندی و هیچ قنقە ترمیم بولمەگندی. اینیقسە سونگی یوزییلدە کیم

تورلی اوریشلردن کوپراق خساره کورگن بولسه هم؛ مُخلص خلقیمیز محنت و زحمت قیلیب، اوز امکانلری بیلن یقیق و توکیکلرینی توزەتیب توررردی. اینیقسه روسلرنینگ اشغالی و مُجاهدلر (امریکا و روس)نینگ آغیر سلاحلریدن، تانگ-توپ و اوچاق بمبلریدن آغیر شکلده ضرر کورگندی. اوچ عصردن سونگره تورک قهرمانلریnینگ کُوللریدن قیته توغیلگن مارشال دوستم، آنه یورتی تورکستانگه حاکم بولدی. بیرینچی ایشی، آته میراثی بولگن بو کورکملی و تاریخی کوزمینچاق آبدەنی باشدن اداغ ترمیم قیلیش بولدی. مینیاتوریسیدن آلیب تا ایچیدەگی معماریسی و تهدابلریگچه، تماماً چاغداش مُهندسی تختیک بیلن کوچلنتیردی. اینیقسه بوگونگی شهر نفوسیnینگ کوپلیگی، همده هر زیارتچیnینگ احتیاجلرینی قرشیلەیدیگن پارکلر، باغچەلر، اورینديقلر، کتابخانه، موزیم، عمومی حاجتخانەلر و طهارتخانەلر، سوو حوضلری و دیسَنلی فوارەلر توزەتتیردی. یولکلرنی کانکریت توشەتیب، زیارتچیلر دم آلەدیگن یوزلرچه اورینديق یولنینگ ایکی تمانیده و یاغاچلرنینگ سایەلریده اورنشتیردی. روضەنی مُدرن و چاغداش شکلده ایچکی و تشقی مهمانلرنینگ خدمتیگه قویدی. سونگره اُستالر، معمارلر و اوشه وقتنینگ کلتور ریاستی، مارشال دوستمنینگ بونچه خدمتینی تقدیرلب، ایکیته تاشگه اونینگ قیلگن خدمتلرینی تحسین و تمجید قیلیب تاشلرگه قازدیلر و روضەنینگ جنوبی ایشیگیnینگ دمیگه اورنشتیردیلر. شوگینەنی کورەآلمەگن گستاخ عجم والی، حد بیلمسلیک قیلیب اصلُ-نسلیگه یرەشه کیچەلب بیتیکلرنی اوغریلەگندی. قان تامیرلریگه تیگیلگن اهالیnینگ تظاهراتی کیته-باره قیزیقدی و خلق جوپه-جوپه روضەگه آققینچه، اوغریباشی اوز عاقبتیدن قورقدی و درحال بیتیک لوحەلرنی کیلتیریب جاییگه قویدی. تظاهرات یوزەسیدن آنه و باله، روضەنی زیارت قیلەآلمسدن قیتیب کیتدیلر...

مهرجان بخشی هم باشینی یستیغدن کوترگندی. شیرینگل آپه و بوباتین آپه هم "جان-توبه آیینی"نینگ تیارلیگینی آلیب

قویگندی. بیر آقشم دار و دسته‌سی بیلن کیلگن مهرجان بخشی، آیلین‌کیلین‌نی گورکوممه بیر جان-توبه قیلیب کیتدی...

بیچاره جمعه‌بیک هم عربستان‌دن تاپگن-توتگنینی عایله‌گه یوباریب توررردی. تاملری‌نینگ انشاءت ایشی بوتونله‌ی قولدن چیققندی. شیرینگل آپه‌نینگ اصلی ایشی ایندی باشلردی. عرقچینی‌گه کوک قرسینی پینگلب ایکی ایاق هم قرض آلدی و هووو دیب چیقدی کیلین اخترگنی. زمانیده قیزلرینی حاجی قربان‌گه بیرماقچی بولیب بیرمگنلرنینگ بیر خیلیسی، حاجی جمعه اوچون شیرینگل آپه‌نینگ ساوچیلیگینی کوتردی. فقط هنوزهم قیزلرینی بیرماقچی بولگنلرنینگ شرطلردن بیریسی، قیزلری بیلن عربستان‌گه کیتیش ایدی. اولرنینگ جوابلریگه شیرینگل آپه: "اوغلیمدی اوزی کیله‌دی بخیر. طوییني قیلیب، قالیغینی منه جرنگیللگن تاملریگه قویه‌دی و اوزی قیتیب ایشیگه کیته‌دی. کیلینیم نصیب بوسه مینی مینن یشه‌یدی و خذمتیمدی قیله‌دی..." دیردی. شیرینگل آپه، اصلیده یمان بیر خاتین ایمس ایدی. کیلین‌لری بیلن هیچ قنداق یمان بیر معامله قیلمسدی. عکسینچه، هر بیر کیلینینی اوز قیزلریده‌ی سیوردی. شاید هم ایکله قیزینی، آلیشتی تورەسی بیلن اویلنتریلگنی باعث کیلین‌لریگه یخشی معامله قیلردی؛ بیله‌آلمه‌یمیز. چونکه "انسان‌نینگ ایچینی فقط خدا بیله‌دی".

کینجه‌بیک نینگ قیسقه تعطیلی تیزگینه توگه‌ب قالدی. آنه‌سی، ینه بارگندی آلدینکی مُلا-خوجه‌گه:

- ملا اکه! بیرگنلریزدی هیش-قیسی ایشکه یره‌مپتی.

- ممکن ایمس. قندا ایشکه یَره‌مه‌یکن؟

- بیلمه‌سم. قیزدی هوتللرگه آلیب باریب، اوز قوللری مینن ایچیریب- ییدیرگن. انه او عودده قیلیب بیرگن سُرمه‌نی هم هرکون کوزلریگه ترتیب-ترتیب خلاص قیگن. نتیجه دیسه‌بیز، هیچ...

- اووو خی. مین آیته‌من نیمه اوچون تأثیر قیمه‌پتی.

بیر قللە ییگن- ایچکن مینن بولەیکان بیر ایش ایمس کو بو. او چایدی و توزدی ایلتب قیزدی اویدەکی چای قُطی و توزغولچەلرگە تشلەشی کیرەی ایدی. تا خلاص بوگینچە، یعنی کمیدە بیر هفتە ییشی و ایچیشی کیرەی اولردی.

- ایندی نیمە قیلەی خی؟

- تشویش قیمنگ! بزور خدا بو ایش بولەدی. مین بو قللە ایکیتە دودی وبیرتە مَدفن بیرەمن. فقط، دودیلردی دیگەنیم وخت و ساعتتە، یاقیب دود قیلەدی. مثلا منە بو بیرینچیسی: آسماندەکی آی خوددی نان-دەی بوتون بوگن کیچەدە، یعنی آی، قیزدی تاملرینی اوستیگە برابر بوگندە، یتتی قللە فاتحە سورەسینی اوقیب بونی یاقەدی و دوتینی قیزدی اویی تمانگە پوفلەیدی. منە بو ایکینچی دودینی بوسە آلدینکی دودیدن بیر هفتە سارە، چهارشنبە کیچەسیدە و قیز یاتکن وختلریدە یاقیب، قیزنینگ اویی سریگە توتیشی کیرەی تا کە شمال، دودتی قیزدی اوبیگە آلیب بارسین. و منە بو مَدفندی هم قیزدی کوچە ایشیگینی بوساغەسیگە کومسین؛ کورپچەسی نینگ آستیدە یازیب و قتلەنیب قوییلگن اوچتە قاغاذنی چیقاریب، بیرتە-بیرتە کورسەتیب بیردی و شیرینگل آپەنینگ چونتەگیدەگی بار-یوق پولینی آلیب جونەتیب قویبیردی. شیرینگل آپە هم اولرنی کیلتیریب اوغلیگە بیردی و قیسی شکلدە بجریشینی اورغولەدی. کینجەبیک، ایرتەسی کون جونەب درسلریگە کیتدی.

دنیا اولکەلریننگ یاردمی بیلن کیچە-کوندوز ایشلەگن ایچکی و تشقی مؤسسەلر، دولتی و اوزەل سکتورلر کم وقتدە برچە شهرلرنینگ یوللرینی اسفالت توشەدی. رادیو و تلویزیون کبی اونلرچە میدیا ترماغی فعالیتگە باشلەدی. روشن، اریبا، افغان بیسم، اتصالات و سلام کبی تلسیز(بیسیم) شبکەلری، بیکار و قشاق خلقنینگ ذهن و زمان فضاسیگە تور(آغ)ینی و توزاغینی یاییب، اولرنی اوز قماغیگە آلدی. همزمان اجتماعی ترماقلر هم اینیقسە یاش نسلنینگ حیاتیدە رواجلنماققە باشلەدی.

قیسقه مدت ایچیده چیت اولکه‌لردن قَیتگن آواره‌لر، اوزلری بیلن او اولکه‌لرنینگ مُدهسینی و کلتورینی هم آلیب کیلگن ایدی. اولکه منظرهسیگه هرتماندن قرهسنگیز، کوندن-کونگه خارجنی أیسلردن چیقرماققه باشله‌دی...

****

قدیمدن بیر آته سوزیمیز بار؛ "باققین قرغه‌نی، اویسین کوزینگنی" دیگن. بو انیق فلسفه و اچچیق حقیقت‌نینگ قتتیق ضررینی تاریخ بوییچه اینگ کوپ بیز تورک ملتی کوریب کیلگنمیز. سببی ایسه خوشباورلیک و اخلاقی اوستونلیگیمیزدن باشقهسی ایمس. بو خاصیتیمیزنینگ اوزگرمسلیگی، هم کوچلی ایمانیمیزدن همده تورهمیزگه قه‌یش باغلیلیگیمیزدن کیله‌دی. گرچی اجدادیمیز مینگلرچه ییل‌نینگ بدلیگه بو قناعتگه باریب اوشبو سوزنی اَیتگن بولسه‌لرهم، آته‌سوزلریگه قولاق سالمه‌گن بیزلرگه، هیچبیر سوز و ساز عبرت بولمه‌ی کیتدی.

تاریخ بیز بوییچه پرسگه ادبیات‌ساز، عربگه حدیث‌ساز، هندوگه معبدساز، روسگه قوشون‌ساز و اوغانگه پادشاساز لیک قیلدیک. لیکن هربیری، ایلک فرصتده بیزنی باشلریدن ایقتیریش اوچون لکه‌لشگه و یوقاتیشگه بیل باغله‌دی. تاریخ‌نینگ هر بولیمیگه فراست بیلن باققینچه آیینه کبی تینیق کوریله‌دی، بولرنینگ قنقه هر فرصتده برچه‌سی‌نینگ علیهِمیزگه بیرله‌شیب عینی آماچ کیره‌گی اوستیمیزگه کیلگنلری. تاریخچیلردن بیرته‌سی نینگ قاطعانه بیر سوزی بار: "دنیاده ایکی ملت بار؛ بیری تورکلر، دیگه‌سی باشقه ملتلر" دیگن. حقا که بو تثبیت توغری‌دیر. مثال اوچون؛ سونگ تاریخی حادثه‌نی، یعنی پادشاه‌سازلیک عنوانیمیزنی قولگه آله‌یلیک. اوغان‌لرنی مرته-مرته پاشا توزه‌تدیک و اقتدارگه کیلتیردیک. اولر تختگه اوتیرگن‌ده‌ی، تاریخی کین و فاشیستی غایه‌سی اوچون بیرینچیدن بیز تورکلرنی هدف تخته‌سیگه قویدی. مثلا: تورکستانیمیزنینگ هر شهریگه و هر ولسواللیگی‌گه باشقه طایفه‌لردن اوستیمیزگه حاکملر تعین

قیلدی. اینیقسه اخلاق و انسانلیکدن یوقسون عجم طایفه‌سیدن بیر اوغری‌باشینی قصداً گوزه‌ل یورتیمیزنینگ بغریگه والی صفتیده خوددی خنجر کبی ساپله‌دی. "دنیا، قیتر دنیا" دیگنلری دیک؛ ارگنینگ تعین قیلگن حاکمی، کم وقتده ایچیده‌گی کین و زهرینی اوزینیکیدن باشقه هر قوم‌نینگ اوستیگه قوسماقه باشله‌دی. آرتیق؛ نی حکومت، نیده رعیت سوزیگه قولاق سالردی.

تعین بولگن حاکم؛ دولت و قانوننی تمثیل ایتماق اورنیده، منطقه‌نینگ استراتیژیک مافیاباشیسی بولیب اوز مافیا چته‌سینی قوردی. باشی بوش یورگن قنچه لُوچچک، یاغی و دایدو ایت بولسه، برچه‌سی نینگ تسمه‌سینی اوز قولیگه آلدی. باشقه تماندن ایسه بو کثیف چهره‌سینی یشیرماق اوچون دین و ایماندن یوزیگه ماسک تارتیب، آغزیدن جهاد ومقاومت کلمه‌سینی اصلا توشیرمسدی. قیسقچه‌سی؛ اوز طایفه‌سیدن باشقه، مزارشریفده و جوار شهرلرده یشه‌گن برچه بومی خلق‌لرنی هدف آلدی. اولرنینگ ملی و دینی ارزش‌لریگه، تاریخی آبدات و آثارلریگه، شخصی مُلک و ناموسلریگه توغریدن ویا اوغریدن تجاوزگه باشله‌دی. خلق‌نینگ ییرینی و مُلکینی غصب قیلیب، هنوز اوز بورنینی اریته‌آلمه‌گن اوغیلچه‌سی‌نینگ آتیگه شهرک ریجه‌له‌دی. شهرنینگ پولدارلریگه تقیران قوریق ییرلرنی قیمّت پوللرگه ساتدی و هرکیمنی مجبور قیلدی کیم تا اوغلی‌نینگ شهرکیده مُدرن قصرلر توزه‌تسین. هنوز تاتای بولمه‌گن، په په- مه مه دغی دیه‌آلمه‌گن قیزی‌نینگ آتیگه ایسه ایگیرمه تورت ساعت جانلی یاییں بیره‌دیگن تلویزیون قورشه‌دی. خاتینی‌نینگ آتیگه مجهز اعمار وانشاءت شرکتی قوردی. ایچکی و تشقی برچه ساختمانی و اعماری شرکتلرنینگ فایده‌سیگه زوره‌کی شکلده یریم اورتاق ایدی. پیاله‌سیگه تیل و یاغ قویسنگ سوو دیب ایچه‌دیگن و هنوز عقلینی و أیسینی دغی آلمه‌گن میده بچه‌لری‌نینگ آتیگه مزارشریف‌نینگ هر ناویشیده تانگ تیللر توزه‌تدی. حتی که مینگلرچه ییل‌لیک تورک یورتی و

باشـکینتی بولگـن بلـخ شـهری‌نینگ کیریـش ایشـیک‌لری‌نینگ پیشانه‌سیگه حدسیزلیکدن "شـهرنور" دیـب اوز آتینـی یازدیـردی...

قیسـی بیـر کسـل یولچیسـیدن، حاجـی قربان‌گـه کسـللیک یولیققنـدی و آزگینـه بیتـاب بولیـب قالگنـدی. شـونینگ اوچـون نیچه‌کـون اوزیگـه زمـان اجره‌تـدی، اسـتراحت قیلـدی و عایله‌سـی بیلـن وقـت اوتکـزدی. کینجه‌بیـک نینـگ هم قیـش تعطیلـی توگه‌دی. اکه‌سـی، اوکه‌سـینی درسـلریگه یتکیزیـش بهانه‌سـی بیلـن قیتـه‌دن موتری‌نینـگ قولاغینـی بـوره‌ب، مزارشـریف تمـان جونـه‌دی. اکه-اوکـه و یولچیلـر سـاغ سـلامت منزلگـه یتیـب باردیلـر. کینجـه بیکـنـی ایلتیـب یاتاقخانه‌سـیگه توشـیردی و باشـقه یولچیلرینـی توغـری کابـل ادهسـیگه آلیـب کیتـدی...

کینجه‌بیـک، یـوز شـوق و ذوق بیلـن ینگـی سُمسـتریگه باشـله‌دی. بیـر تمانـدن کیته-بـاره آغیرلشـگن درسـلر و دیگـه تمانـدن یوره‌گینـی یاقیـب قاویرگـن عشـق الاوی... ایرته‌سـی کـون یوزلرچـه اُمیـد بیلـن صنفگـه کیـردی. هرکیـم قیـش اویقوسـیدن اویغانگـن آییـق کبـی ایـدی و صنـف فضاسـینی حسـرت و سـاغینچدن بیرهیاهـو قمره‌گنـدی. کینجه‌بیک-ده‌گـی بیقرارلیـک هـر نرسـه‌دن کوپـراق، آلدینکـی ایسق-سـاویقلرنینگ نتیجه‌سـینی آقچه‌سـیده کوریـش ایـدی.

صنفگـه کیرگنـده‌ی، ایلـک آقچه‌بیگیـم بیلـن حال-خاطـر سوره‌شـدی. تعطیللـردن سـوز آچیـب نیچـه آغیـز گپیردیلـر. امـا آقچه‌نینـگ سـیس تووئیـده وباقیشـلریده هیـچ قنقـه بیـر اوزگریـش سـئزمه‌دی. ینـه هـم اُمیدینـی قولـدن بیرمـه‌ی، بـو مرتـه اوزی بیلـن کیلتیرگـن ذاتلرنـی تجربـه قیلماقچـی بولـدی.

کوکده‌گـی آی-مامـه نینـگ کُلچـه بولیشـیگه هنـوز تـورت کـون بـار ایـدی. بیـر سـونگره‌کی آی‌نـی البتـه قـره‌ب اوتیره‌آلمسـدی... آقچـه بیگیم‌نـی، هرکـون هیداوچیلـری کیلتیریـب بیلیـم یورتی‌نینـگ ایشـیگیگه توشـورر و درسـی بیتگینچـده ینـه عینـی ییـردن آلیـب کیتـردی. قیین ایـدی اونینـگ آرقه‌سـیدن ایـز سـوریب باریـش و اویی‌نینـگ آدرسـینی تاپیشـی. ایرته‌سـی کـون

آقچه بیگیم‌نی کورگینچه:

- اوییز شونچه اوزاغ می که، کونده موتر مینن باریب کیله‌سیز؟

- اونچه اوزاق هم دال- اونچه یقین هم. بیلیورسونوز که مزارین امنیتی یخشی دال. شونینگ ایچین آته‌نینگ تدبیری دیر بو؛ دیب جواب بیردی.

- مخصد کوپ هوشیارسیز. محله‌یزدی آدرسینی بیله بیرمه‌ی‌سیز یو؛ „نی اوزاغ- نی یقین„ دیب. یا که مهمان بولیشیمدن می قورقه‌سیز هههه؛ دیب هزللشدی.

- وییی یوغ اییی. مخمان خدانینگ عزیزی کو. سیز اوزبیک بولیب مَنه بو گیپتی قندا اَیتیورسونوز؟ قیسی قچان، تورک مِخمانسیز و مخمانخانه‌سیز بولن؟

- ایندی هزللشتیم ده، کیچیرینگ. قیزیغی شو که سیزدی هم اچیغیز کیله‌یکن.

- ... کارته‌سینده اوتیریوز. قیبله تمانیدن اوچینچی کوچه. کوچه‌نینگ ناویشیده بیر دوکانچه بار. آته جانیم‌نینگ آتلرینی توتیب اویی‌بیزی سورسه‌نیز، سیزه هرکیم گوستریور.

- رحمت- رحمت. بیله‌سیز که مین مزارگه اونچه بلد ایمسمن. بیران کون موترلریزگه مینی هم آلسه‌یز باریب کوررمن. شو بهانه مینن بیران پیاله چاییزدی هم ایچیب قیته‌من؛ دیدی اته‌یلب.

کینچه‌بیک جوده خوش ایدی؛ چونکه مرامیگه یتگن و آدرسنی اورگنگندی. هیجاندن ایچیگه بیر قورت توشدی و دمِ-ساعت میه‌سینی کمیرردی. گویا زمان توختەگن و آی‌نینگ تولیقلی‌گه قالگن تورت کون هیچ اوتمسدی. اوشه کون آقشم وقتراق باریب محله‌نی و کوچه‌نی اینه‌لدی. آقچه بیگیم‌نینگ اوینی اوز ریجه‌لریگه ماس تیکشیردی وهرتمانلمه پلانلب کیلدی. باشقه بیر فاکولته‌ده اوقیه‌دیگن، همده کورسدن تانیش

اورتاقلریدن بیری هم شو محلەده اوتیرر ایکن. اوشه آقشم اونگه زورەکی مهمان بولدی. آز-کوپ، عشق رازیدن هم اونگه اَیتیب بیردی. آقشمدن اعتباراً، آی‌نینگ اون‌تورتلیک قیپ‌قیزیل کُلچه بیتینی کوریب، اونی یاری‌نینگ چهرەسیگه اوخشەتیب تخیل‌لرگه باتدی. اُفقلردن، بویی باشینی نازلنیب -نازلنیب راسلەگن آی‌نینگ اداسینی مزەلیق آوقتلر أیشلیگده تماشا قیلدیلر. نان‌لرینی بیگندن سونگ، قصەلشیب اوتیردیلر تا کیچەنینگ یریمینی کوتیب. نهایتده کوتیلگن پیت کیلدی. آی-مامه، خوددی قیزنینگ اویی اوستیگه برابر کیلەدیگن زاویەنی عیارلب، یتتی مرته فاتحه سورەسینی اوقیدی. مینگ اخلاص و نیت بیلن قولیدەگی دودینی یاقدی و دوتینی آقچه بیگیم‌نینگ اویی ساریگه پوفلەدی. ایچی راحتلەگن کینجەبیک، آشناسی بیلن قیتیب اویگه باردیلر. دوستیگه، اوشبو رازدن کیمسەگه بحث ایتمەییشینی و بو توغریده، صمیمی بولیشی اوستیگه سوز آلدی.

حاجی قربان، بیر یولچیسیدن اوکەسی رمضان اوچون تاشقورغان‌ده یشەگن "اوزون بویلی آغاجان" آتیده زور بیر دعاخوان مُلانینگ آدرسینی آلگندی. بو خبرگه سیوینگن شیرینگل آپه، بیرکون حاجی قربان‌نی ایشیدن آلیب قالدی. رمضان و آیلین کیلین‌نی هم بیرگەسیگه آلیب، تورتلەسی تاشقورغان‌گه باردیلر. سورەب- سورەشتیریب "اوزون بویلی آغاجان" مُلانینگ اوینی تاپدیلر. فقط کیمگه سورەسەلر، هرکیم او مُلانینگ اخلاقی توغریسیده فرقلی-فرقلی گپلر ایتردی. رمضان اکه، آزگینه تررگه قالیب، مُلانینگ حقیگه گپیرگن بیر بیگیتدن:

- اخلاقی قندا بوزیغ اکن مثلا؟

- بیلەسیز می، آدمدی تورته خاتینی با. هر قیسینی الدب و نامبد قیلیب آگن؛ دیدی بیگیت.

- یاغ ای، تورته خاتیندی همەسینی می؟ دیدی حاجی قربان ششِریب. شیرینگل آپه، بیگیتگه قرەب:

- مُلا دیگه. شریعتکه کوره تورته خاتین جاییز بوسه، بیر یویلین تاپیب آله‌ی‌بیره‌دی دیگه. بونی نیمه اخلاقسیزلیگی بار اکن.

- ایی خاله جان. شو شریعتکه نخاد که مردمدی قیزینی بیناموس قیلیب آگین دیگن بوسه؛ دیب، اچچیغ بیلن جواب بیردی و دوام ایتدی: "منه، بوندن ایکی آی آلدین میده‌گینه بیر قیزدی بی ناموس قیلدی. ساره بیچاره آته‌سی، شرمنده‌لیدن دم-صَم قیزچه‌سینی نکاح قیلیب اونگه بیردی؛ دیدی.

بو گپلرنی ایشیتگن آیلین‌بیگیم‌نینگ جوده یمانی کیلگندی. توریمنی فرق ایتگن رمضان اکه‌نینگ هم جن‌لری بیردن-بیرگه یلکه‌سیگه میندی و بو ایشدن وازکیچدی. شیرینگل آپه:

- هر کوچه‌دن اوتکندی گپیگه ایشه‌نیبیره‌سن می اوغلیم؟ اووونچه یولدن زحمت قیلیب کیلدیی، ایندی قوریغ قَیتیب کیتیش یخشی ایمس. گپ راس می یلغان، باریب قیزدی اوییدن اورگنه‌بیز. اگه توغری بوسه کو؛ اونگه ایمس، بشقه بیران مُلا-خوجه شو یقینلرده بوسه اونگه باره‌بیز؛ دیدی. سونگره: "قربان جان! سین اوشه بچه‌نی بیر قیشقیر. مین اوشه قیزدی اوییني بیر سوره‌ی قنی؛ دیدی.

حاجی قربان موترنینگ قورناسیگه باسدی. "دیییییت" سیسینی ایشیتگن ییگیت، قیتیب آرقه‌سیگه قره‌دی. حاجی قربان اشاره قیلدی یو ییگیت توخته‌دی. یقینیگه باریب توخته‌دی و شیرینگل آپه ییگیتدن قیزنینگ اوییني سوره‌دی. ییگیت یولنی آیتیب بیردی. بیراق، تاشقورغان‌نی بیلمه‌گنلری اوچون ییگیتدن یاردم سوره‌دیلر؛ "بیز تاشقورغان‌ده بلد ایمیسبیز. بیز مینن کیسنگ خوش بوله‌بیز" دیب. رمضان، دم چوکیدن توشیب آرقه‌گه اوتدی و جاییگه ییگیت باله اوتیردی. توغری قیزنینگ اوییگه آلیب باردی. رمضان و قربان موترده اوتیردی. شیرینگل آپه و آیلین کیلین ایچکرگه باردیلر. قیزنینگ آنه‌سی بیلن تانیشیب موضوعنی سوره‌دیلر. خاتین، قیزی مِهرماه‌نینگ

عکسینی کورسەتدی و اونی بغریگە باسیب ایچیم- ایچیم بیغلەدی: "اوز قولیم مینن قیزیمدی کباب قیلدیم" دیب.

ینگی اون تورت یاشیگه کیرگندی مِهرماه قیزان. سرو دیک بوی سالیب لالەدەی آچیلگن ایکن. گوزەللیگی آیدەی پارلب هرتمانگه نور ساچرکن. بویی-باشی و چیرایلیگی بیلن شُهره بولگن مهرماه، مکتبدن چیققینچه اونی کورگن هرکیم آرتیدن ایرگەشیب اوییگچه تعقیب قیلرکن. گوزەللیگی تیللرگه توشگندن کیین، اوزینی بیلمس کیمی معلملری هم رَشکدن بولسه کیرەک، هرکون؛ "مونچه بوی باشینگه غره بومه! عقلینگ بوییگه کیتگن! میوەسیز درختتی بویی اوسەدی و..." دیب اونی صنفداشلرینینگ آلدیده کمسیتیشگه اورینر ایکن. صنفداشلری هم قیسقنچلیک یوزەسیدن یلغان-یلغان گپلرنی اَیتر ایکن. بلوغت چاغیگه اوتیشنینگ روحی وجسمی مُجادلەسینی بیریب تورگن مهرماه قیزان، تشقردن کیلگن بوندق جاهلانه سوزلرنینگ یوکی آستیده طبیعتاً ایزیلەدی و روحیەسی بوتونلەی بوزیلیب قالەدی. آرتیق مکتبگه هم بارماق خاخلەمەیدی. هیچکیم بیلن گپ هم قوشمەیدی. بو موضوع، قیز یاکه اوغیل بولسین فرق قیلمەیدی؛ هر بیری بلوغت ویاکه ایرگنلیک چاغیگه اوتگینچه فکری، روحی، جسمی و اجتماعی بابتدن تولقینلی بیر وضیتعگه توشەدی. اوشبو حیات آشەمەسیده هربیر یاش، اوزیگه بیریول، بیر کرکتر، بیرهدف حتی که بیر جنسیت کیملیگی تنلشگه مجبور قالەدی. اوشنداق کیم بیولوژیکی و فیزیولوژیکی کیلیشیمی ایشلەیدی؛ شونینگ دیک فکرلری و باقیشلری هم هرکون اوزگریب تورەدی. هرتورلی نرسەنی تجربه قیلیشدن قورقمەیدی. بو آشەمەده عایلەلری تمانیدن درک بولمەگن کیمیلری، حتی که انتحار قیلیشنی بیله توشونەدی. بلوغت چاغیده، جنسیتدن قطع نظر هربیر یاش اوزیگه خاص بیر دنیا توشونەدی. بوندق حرکتلرینینگ آستیده؛ کیلەجکده قنقه بیر انسان بولیشی، قندق بیر شخصیت بولیشی و قیسی توغریده بیر بیرەی (فرد) بولیش آرزوسی یاتەدی. آته و آنەلرنینگ،

اینیقسه اوشبو چاغده باله‌لریگه کوز-قولاق بولیشلری کیره‌ک. باله‌لری بو دوره‌ده ایکن؛ اولر بیلن توغری معامله قیلیشلری، اولرنی توزیک درک قیلیب وضعیتلرینی اغنه‌ییشلری اساسی موضوع‌دیر. اولرنینگ فکرلریگه حُرمت قیلیشلری، عشق، هوس، کین و نفرت کبی تویغولرینی ایشیتیب، توغری یولنی تاپیشلریگه یاردمچی بولیشلری، قیدسیز و شرطسیز آته‌لیک و آنه‌لیک فریضه‌لری‌دیر.

کورینگ کیم بیلینچسیز آته-آنه‌لر، اوز قوللری بیلن جان پارچه‌لرینی قنقه ظالمانه یاقیب قوییره‌دی. "اوزی قیلگندی کوزی اوی" دیگنلری دیک؛ تغین پشیمانلیکدن، عُمری بوییچه تیزه‌سینی مُشتلب ساچینی یوله‌دی و ییغلب یوریدی: "قیزیم‌دی یا اوغلیم‌دی، اوزیمدی منه شو سینگیر قوللریم مینن کباب قیلدیم؟ دییان.

مهرماه‌نینگ بوندق بیر وضعیتگه توشگنی اوچون عایله‌سی اونی اغنه‌ب درک قیلیشلری اورنیده، اونی سوکیب - اوریب مُلا خوجه‌لرگه آلیب چاپگنلر. خلق‌نینگ جاهل و باطل اینانچلریگه کوره مهرماه قیزان‌نینگ گوزه‌للیگی سبب، اونگه قیسی جن وپری عاشق بولگنمیش. نیمه بولسه-بولسین باید که اونی ایلیتب مُلا-خوجه‌گه اوقیتسه‌لرمیش تاکه او بو توریمدن قوتیلسه‌یمیش. بیلینچسیز جاهل آته-آنه، نادان اکه و آپه برچه‌سی قول-قولگه بیریب مهرماه گینه‌نی نیچه مرته جادوگر مُلاگه آلیب باره‌دی. جادوگر مُلا/ آغا/ خوجه/ خلیفه دیگن ظالم و اخلاقسیزلر، عایله‌نی قرآن و دعا بیلن الده‌ب، یعنی آغزیده قران وخدا، یوره‌گیده شهوت و قولیده تجاوز، نابالغ قیزنی دمیگه اوتیرغیزیب شانه‌سینی، پیشانه‌سینی و یوزینی سیله‌ب- سیله‌ب تحریک قیلیشگه اورینه‌دی. یوقاریگه قره‌تیب قولاقلری‌نینگ توبینی و تماغلرینی سیله‌یدی. استه-استه یاتقیزیب باشیدن تا ایاغیگه‌چه تیگینه‌دی...

مهرماه‌گینه، بیرینچی مرته بونقه بولمنغور تاجزلرگه اوچره‌یدی. جانیگه نامحرم‌نینگ قولی تیککنی اوچون اوز

بدنی‌دن نفرت ایته باشله‌دی. یازیق کیم قرآن وخدا آتیده، مُلا و آغا دیگن ذاتلر اونی تجاوز شکنجه‌سیگه مجبور قیله‌دی. ایشی توگه‌گندن سونگ تربیه‌سیز جادوگر مُلا قیزنینگ آنه-آته‌سیگه: "ینه ایکی مرته آلیب کیلیشلریز کیره‌ی، اوچ قلله اوقیسم بزور خدا یخشی بولیب کیته‌دی" دیب بویوره‌دی.

مهرماه قیزان مُلانینگ آلدیدن کیلگنیدن کیین توغری حمامگه کیره‌دی، جانینی وباشینی سطل- سطل سوو بیلن قیته-قیته صابونلب یووه‌دی. مُلانینگ کثیف قوللری تیکگن اوستی-باشینی چیقاره‌دی و ایلتیب اوچاققه تشلب یاقه‌دی. جاهل آنه‌سی و باشقه نادان‌لر: "اوبال بوله‌دی. مُلا، سین توزه‌لگین دیب سینی اوقیدی. آیت قرآن‌دن ضرر کیمه‌یدی و یخشی بوله‌سن" دیب قیزگینه‌نی تهدید قیله‌دی. حالنکه مهرماه قیزان: "مین کسل-مسل ایمس من" دیسه هم هیچکیم اونی ایشیتمه‌یدی.

بیر آی ایچیده اونی زور و تهدید بیلن ینه ایکی مرته او تجاوزچی مُلاگه آلیب باره‌دی عایله‌سی. و بو مرته رذیل او مُلا، قرآن اوقیب- اوقیب بیر آلدینکیدن کوره کوپراق ایلگری باره‌دی و حتی که محرم جایلریگچه قول اوزه‌ته‌دی و شوف-کووف قیله‌دی. مُلانینگ حُجره‌سیدن قانه-قانه و ایچیم-ایچیم بیغلب چیققن مهرماه‌نینگ بیچاره‌لیگینی جاهل عایله‌سی؛ "اوقیش‌نینگ نتیجه‌سی وتأثیری" دیب تعبیر قیلیشه‌دی. مهرماه، اویلری‌نینگ کتته ایشیگیدن کیرر-کیرمس اوستباشلرینی چیقاریب دالانده‌گی تندیرگه تشله‌یدی و کوتیگه گوگردنی یاقه‌دی. رسوا مُلانینگ تربیه‌سیزلیگینی کیمگه که دیسه، کیمسه ایشانمه‌یدی. باطل اینانچلر یوزه‌سیدن احمقلشگن آته-آنه‌سی نینگ کور بولگیر کوزلری دمیده، اونینگ هر جاییینی سیله‌ب تاجز قیلگن مُلانی کیمگه، نیمه دیب شکایت قیلسین کی؟ آرتیق، آلدینکیدن هم بتررراق بوله‌دی مهرماه نینگ خویی و خاصیتی. حتی که بیر ایکی مرته اوزیگه قِییش‌گه (انتحارگه) بیله تشبُّث قیله‌دی.

رذیل جادوگرمُلا ایسه، معصوم قیزگینه‌نینگ حیاتینی

تباه قیلیش اوچون تا وقتدن بئری شوم پلانینی و توزاغینی قورگن ایکن. اوچینچی شوفی-کوفی‌نینگ وقتی کیلگنده، اصلیده مهرماه قیزان تاجزچی مُلانی‌نینگ آلدیگه کیتمه‌دی. شوم ریجه‌سینی عملگه آشیریشگه قسم ایچگن مُلا، مهرماه قیزان بارمه‌گینچه درحال قیزنینگ اوییگه خبر ساله‌دی: "مهرماه‌نی آلیب کیلینگلر. بو مرته قالگن جنلر تماماً جانیدن چیقه‌دی. بزور خدا یخشی بوله‌دی" دیب. مهرماه، اصلاً قبول قیلمه‌یدی و بارمه‌یدی. آنه‌سی، قیزی‌نینگ بارمه‌مسلیککه اوجرلیک قیلیب تورگنینی مُلاگه بیلدیره‌دی. ایرته‌سی کون رذیل مُلانینگ اوزی کیله‌دی قیزنینگ اوییگه. اوشه کون، مهرماه نینگ آته‌سی و اکه‌سی هم اویده ایکن. مُلا، اولرگه ایته‌دی: "بو قللـه، اوقیسم بزورخدا مهرماه‌نینگ ایچیده‌گی جنلر تمامن چیغه‌دی. مخصد، بو دفه قییناغ بوله‌دی. شاید جنلر چیقماق خاخله‌مسه. شو اوچون جنلر، هم مینی و هم اونی کوپ عذاب بیریشی ممکن. جنلر چیغه‌یکان وقتده مهرماه جان، شاید جنلر مینن اوریشیب وغ-شغ، داد و فریاد قیسه، چیغغیللسه، ییغله‌سه و اوریشسه. اوشه پیلله‌ده، سیزلردی اونینگ آلدیده بولیشلریز یخشی ایمس. بو، هم سیزلرگه ضرر بیره‌دی همده جنلر قیزدی ایچیدن چیغمه‌یش اوچون اونی کوپراغ قِییِنه‌یدی" دیدی.

سونگره جادوگر مُلا، مهرماه نینگ تامیگه کیریب، ایشیکنی ایچکردن قُفله‌گن. سیسی، آه و ناله‌سی و سوزی هیچبیر عایله فردی تمانیدن ایشیتیلمه‌گن مهرماه‌گینه نینگ قنچه کیم او خبیث مُلادن یمانی کیلسه هم، بیچاره‌نینگ قولیدن هیچبیر نرسه کیلمه‌یدی. بو مرته بیچاره‌گینه اقلاً اوز اوییده‌گی امنیت‌نینگ بیرگن حضوری باعث جیم اوتیره‌دی. خبیث مُلا، قرآن اوقیب-اوقیب، شوفلب- کوفلب اوندن اوستینی چیقاریشینی ایسته‌یدی. اما مهرماه قیزان بونی قبول قیلمه‌یدی. تیلبه بولیب فریادلر ایچیده اچیغدن اوز یقه‌سینی ایرته‌دی. خبیث مُلا، "مؤکللریم و جنلریم امر قیلاتتی" دیب قیزنی قورقیته‌دی. نهایته‌ده، دیو دیک حیوان جُثه‌سی بیلن قیزگه تجاوز

قیلـه باشـلەیدی. بیچـاره مهرماەگینـه اونـداق هـم چیغیللەیـدی کـه، اکەسـی طاقـت کیتیرەآلمـەی ایشـیکنی قتتیـق تپیـپ ایشـیکـنینگ قُلفَکینـی سـیندیرەدی و ایچکرگـه کیـرەدی. رزیـل مُلانـی، اوستیباشـی چیقاریلگـن وضعیتـده سـینگلینینگ اوسـتیگه کورگینچـه، شـوک بولـەدی. آرتیـق، گپ-گپـدن اوتگـن بولـەدی. عایلـه شـوکلرگه کیریـب قـول ایاقلـری توتمـس وضعیتـده قالـەدی. قیزنینـگ اکەسـیدن نیچـه مُشـت و تیپیـش ییگـن رزیـل مُـلا، سـلله-مللەسـی قولیـده ایشـیکدن چیقیـب قاچـەدی. بـو رسـوالیک قیزنینـگ اوییـده یوزبیرگنـی اوچـون فامیـل، مَردمنـی شـرمیدن تورتەنـی ییغیـب بیچـاره مهرماەنینـگ نکاحینـی اوچ خاتیـن اوسـتیگه او لعنتـی مُلاگـه تورتینچـی خاتیـن قیلیـب بیرەدیلـر.

آیلیـن کیلیـن بـو سـوزلرنی ایشـیتگینچه کوزلـری یاشـدن تولـدی و قانه-قانـه ییغلـەدی. یمـان قرغـەدی و اوریشـدی. وجدانـی جیزیللـەدی و قیزنینـگ حالیگـه یانـدی، کویـدی و ایریـدی... سـونگره قیزنینـگ اوییـدن خدایارینـگ قیلیـب چیقدیلـر:

- هیدەنـگ حاجـی اکـه، اویگـه کیتەبیـز. هیـچ کیـرەی ایمـس مینگـه اولاد- پـاولاد؛ دیـدی آیلینبیگیـم. برچـه شَشِـیرگن ایـدی. یولـده شـیرینگل آپـه، ایشـیتگن قصەلرینـی ایتەیبیـردی. رمضـان اکـه اوپکەلنیـب:

- اکـه! سـیز موتـردی توغـری اوشـه لعنتینـی اوییگـه هیدەنـگ. باریـب پدەنەلتتـی بوغیـب اولدیـرەی کـه یورەییـم ساویسـن. دیـدی.

- دیوانـه بومـه! آدم اُولدیرمـاغ شـونچه آسـان اکـن ده!.. سینگه نیمـه؛ انـه دولـت اورده تورگـن. حکومـت بـا، اونـی قانونـی بـا، قاضیسـی بـا البـت...

- قنـی دولـت؟ قنـی قاضـی؟.. مردمگـه هـم ایمـان و همـت قالمبتـی بخـدا؛ دیـب، وجدانسـیزلیککه قرشـی نفـرت- نفـرت یانگـن کوکسـیدن موترنینـگ پنچرەسـیدن تشـقرگه الاو پوفلـردی.

- البتـه کـه خدانـی اوزی، وقـت یـا کیـچ جزاسـینی بیرەدی؛

دیب موترنی توغری مزارگه تمان هیده‌دی حاجی قربان. مزارگه یتیشمه‌ی توریب اوکه‌سی کینجه‌بیک‌که قونغیراق قیلدی: "آنه‌م هم کیگن. ایندی زیارتکه اوته‌بیز. بیکار بوسنگ روضه‌گه کیگین!"

کینجه‌بیک، بیلیم یورتیده‌گی بیر ییغینگه که او، وقتدن ریجه‌لنگندی اوشه‌نگه قتنشگندی. اوشبو سببدن مساعد بولمه‌گنینی بیلدیردی. مزارشریفده، اون ییلدن بئری فعالیت قیلیب کیله‌یاتگن میرزا اولوغبیک و امیرعلیشیرنوایی آتیگه مُسمیٰ ایکیته مکتبنی، حدینی بیلمس عجم والی، کین وحدسیزلیک قیلیب، آتلرینی اوزگرتیرگندی. بیریگه اوز کثیف آتینی و دیگه‌سیگه باشقه بیر اوغری‌نینگ آتینی قویگندی. بیلیم یورتیده‌گی اوزبیک و تورکمن یاشلری، اوشبو مسأله اوچون مدنی بیر تظاهرات قیلیش بهانه‌سیده ییغلگن ایدیلر. متاسفانه که اوشبو حقسیزلیککه قرشی سیس چیقاریشگه مدنی و قانونی حقلر چوکاتیده هم بولسه هیچ قنده‌ی اجازه بیریلمسدی و بیریلمه‌دی ده ذاتن. "تینتککه تیل بیر، قولیگه بیل بیر" دیگنلری دیک؛ جاهل و اخلاقدن یوقسون بولگن بیری‌نینگ قولیگه ایتکی (اختیار) بیرسنگیز، اوز قبرینگیزنی اوز قولینگیز بیلن قازگن بوله‌سیز. کوچدن زهرلنگن عجم والی اونچه هم قوتره‌گن ایدی کیم، آلدیدن یقینلشسنگیز قاپردی، آرتیدن بارسنگیز تیپردی. رذالت‌نینگ اینگ یمانی بولسه دیپلومه‌لیک جاهللر ایدی. بو بولگه‌ده تاریخ بوییچه بونقه‌سیده رذیل و بونگه اوخشه‌گن اوغریباشی هیچ کوریلمه‌گندی. فقط اوز جنسیدن بیرخیل دیپلوملی چاپلوس، هرکون اونلرچه مدیحه یازیب و او نسسقنی میدیالرده "امپراتور، خادم دین، رهبر افسانه و شونگه اوخشر" یوزلرچه درود بیلن مقتر ایدی.

تاریخ‌نینگ میه‌سی دایما ساغلام و أیسی (حافظه‌سی) ابدیاً کوچلی دیر. بو کیلگیندی‌لر؛ بوندن چایرک عصر آلدین کابل و تیگره‌سی، توپ و تانگ الاولریگه یانر ایکن میلیونلرچه‌سی قاچیب کیلیب بیزگه (تورکستان‌گه) سیغینگندی. مارشال دوستم و تورک ملتی، انسانی تورمسی کیره‌گی

هـر بیرتەسـینی قوچاقلـب، حـد و امکانلـری قـدر اویلریگـه و مهمانخانەلریگـه جـای بیردیلـر. نانینـی و جایینـی اورتاقلشـەدیلر. مارشـال دوسـتم، سـینماچیلریگه و صنعتچیلریگـه هُنرلرینـی بجریـش اوچـون مـادی و معنـوی اجـرا قیلیـش زمینەلـری یرەتـدی. علمـی کادرلری‌نینـگ بیـر خیلینـی اوزبیکسـتان‌گه اوتکزیـب اروپـا، امریـکا و باشـقه غربـی اولکەلرگـه کیتیشـلرینی سـاغلەدی. قالگنلریگـه ایسـه بلـخ بیلیـم یورتـی باشـده بولیـب، تورکسـتان‌نینگ اَیریـم شـهرلریدەگی پیداگـوژی و انسـتیتوتلرگه ایـش ساحەسـی یرەتیـب بیـردی. ایـرکک و خاتیـن دیمسـدن هـر بیریگـه یخشـی معاشـلر باغلـەدی. کیمیلریگـه موتـر بیـردی. رفاه-لرینـی توشـونیب برچەسـینی؛ شـبرغاندەگی هزارفامیـل اویلریـده ومزارشـریفدەگی کودبـرق شهرچەسـیده، بیرر-بیـرر تیکیـن اویگـه جایلشـتیردی. کورینـگ کیـم هنـوز کوچەلـردن ایاقلری‌نینـگ نقشـی کیتمەگـن بـو توز-بیلمـس عجـم طایفەسـی، درحـال توزلیـک سیندیریشـگه باشـلەدی. "عارسـیزدن یـار بولمـس" دیگـن ایکنلـر آتەلریمیـز. یمـان کونلریـده، اولرنـی بغریگـه باسـگن تـورک ملتینـی ایلـک فرصتـده آرقـەدن خنجرلـەدی قانسـیزلر. قانلریـده بولگـن اصالتسـیزلیکنی بیریـن- کیتیـن عملگـه آشـیرماقده باشـلەدیلر. قوللریـدن نیمـه کیلسـه؛ اورنـک: نانینـی بولـدب اورتاقلشـگن تـورک خلقینی‌نینـگ ناموسـیگه تجـاوز قیلدیلـر. مهمانخانەسـینی اورتاقلشـگن تـورک خلقی‌نینـگ اوپینـی و مُلکینـی غصـب قیلدیلـر. اولرگـه بیلیـم یورتینـی آچیـق توتگـن تورکلرنینـگ رهبریگـه و رعیتیگـه یرەشـمەگن لقبلـر تاقدیلـر، کیـن و نفـرت تولـه شـعرلر و مقالەلـر یازدیلـر. بـو خطەنینـگ اصیـل فرزندلریگـه اوقیـش و اورگەنیشـنی یسـاقلب، کتابلرینـی دیپولرگـه چیریتدیلـر و یاقدیلـر. اولرنـی اولیمـدن قوتقزیـب حیـات بخشـیلگن تـورک ملتیگـه، منتدارلیـک اورنیـده اُولیمنـی روا کوریـب هرتورلـی حقـارت و شـوملیکنی قیلیشـدن اویالمەدیلـر...

****

سیوینچ و قیغو، بیر سِگّەنینگ ایکی بیتی دیر. حیات بوییچە بو حقیقتنینگ خاصیتی ذرەچە هم اوزگرمەیدی؛ انسان بولیب توغیلگن هرکیم اوچون. قیغونینگ اورنی دایما یوزەدە و سیوگینینگ اورنی ایسە توبراقدەدیر. سیوینچ نازلیدیر؛ رام بولیشی اوچون فداکارلیک خاخلەیدی، تمیز وکینگ یورەکلرگە تخت قورەدی، زحمت و کیچیریش نزاکتی ایستەیدی. یخشیلیک قیلیشدن، درست بولیشدن، قرشیدەگی نینگ درد ورنجیگە اورتاقلشیش بیلن تویغزەدی (تغذیە قیلەدی) اوزینی مثلاً... ایە؛ بوندندیر سیوینچنینگ کوچ-بلا و اندە-سندە انسانگە نصیب بولیشی. سیوینچ؛ کوزلرگە برق و دوداقلردە کولیمسَمە اولەراق تونەییش اوچون اُمید تولە بیر روح، آرزو تولە بیر یورەک، هدف و جسارت تولە بیر ارادە ایستەیدی.

شیرینگل آپە، بیرتماندن کیلینی آیلینبیگیمنینگ اولاد حسرتینی بِیَرکن، باشقە تماندن قیزینینگ کیلەجَگینی توشونردی. بونچە درد و قیغو یوکینینگ آستیدە ایزیلمیشکن، یالغیز اونی ایاققە توتگن نرسە قلبیدەگی آرزو هوسلری ایدی... اینیقسە یقین پیتدە اوغلی جمعەبیکنی توی قیلیشی، شونینگ دیک کینجەسینینگ هم خوشلیگینی اینتیلیب کوتگن یورەگی، هیجاندن دپ-دوپ آتردی...

آرتیق هرییردە مُخابرات آنتنلری قوریلگندی، یتتیدن-یتمیش هرکیمنینگ قولیدە تیگمە-تیلفونی باردی. انترنت هم کیتە-بارە شهردن- قیشلاققچە هرییردە رواج تاپردی. چاغنینگ بوامکانلریدن یررلەنگن شیرینگل آپە، سیق-سیق اوغلی بیلن قونغیراقلشیب توررردی و هرمرتەسیدە، حال خاطر سورەگندن کیین درحال سوزنی قیز و تویدن آچردی.

آپەسی گلدستە، ایناغەسیگە محلەدەگی وجوارەدەگی چیرایلی قیزلرنینگ رسملرینی یوبارگندی؛ "بیرانتەسی خوشلنگ" دیب. جُمعەبیک ایسە قیزلرنینگ اوزینی یاقتیریشدن کوپراق، قیزعایلەسینینگ انصافلی بولیشینی سوررردی. چونکە قودەلر اوز-ارا انصاف قیلمسە، بیر یاش

بیگیت‌نینگ حیات باغیده‌گی گُل مغجه‌لری هنوز آچیلمسدن سُولیب کیتردی. بیچاره جمعه‌بیک، بیر تماندن ییغگن-تیرگنی بیلن اوزیگه و حیات یولداشیگه اویغون بیر تورموش قوریشنی توشونر ایکن؛ باشقه تماندن قیزنینگ عایله‌سی اونینگ قولیده‌گینی تارتیب آلسه و شونگه اوخشب هرتورلی بیجا خرجاتنی هم اونگه یوکله‌ب اونی قرضگه بوغیب تشلسه، وای حالیگه بولردی؛ چونکه هنوز ینگی ایاقفه تاتای بولگن بیر بیگیت‌نینگ بیلینی سیندیرگن بوله‌دی. بیلی سینگن بیر بیگیت، عمری بوییچه جسماً و روحن فلج قاله‌دی یو. اوستیگه اوستک، بونی بیگیتگه روا کورگن عایله هم اوز قیزینی، بیلیب کوریب اوز قوللری بیلن بدبخت قیلگن بوله‌دی.

بیزنینگ کیکسه خاتین طایفه‌میز ایستر قیغوده بولسین ایستر سوینچده، هیچبیر نرسه‌نینگ خرجاتینی مُحاسبه قیلمه‌یدی. ایلک باشده „اته‌له بوسین، توی بوسین“ دیب نی قیزنینگ رضاسیگه، نیده بیگیت‌نینگ آغزیگه قره‌مسدن ایشنی باشله‌ته‌دیلر. سونگره ایسه „کوزه‌نی آل و حوضنی تولدیر“. هرکون یوزته بهانه بیلن پول خرچلب، مردم و سیال دیبان هرنرسه‌نی کیره‌گیدن کوپراق قیلیشه‌دیلر. اینیقسه بیگیت‌نینگ آنه‌سی؛ عادتا بیر شهزاده‌نینگ آنه‌سی کبی، قیزنینگ عایله‌سی تماندن قوییلگن هرشرطنی سیالدارلیک یوزه‌سیدن کوزینی یومیب قبول قیله‌دی. سیوماق اوبال بولگن توپلیملرده منه شونقه بیجا رقابت و سیاللر سبب بوله‌دی، اوچ-تورت ییردن کیلگن ساوچیلرنینگ ایچیدن، بیرته‌سی قیزنی آلماق اوچون باریوق اعتبارینی توغریدن اورته‌گه قویه‌دی.

آتی و ذاتی بیلن شهرده تانیلگن حاجی خرابات بای، شیرینگل آپه‌لر بیلن عینی محله‌ده وعینی کوچه‌ده یشر ایدی. حاجی خربات بای‌نینگ گُلپری آتیده بیرته‌گینه قیزی بار ایدی. نازونعمتلر ایچیده اوینب-اوسگن گُلپری بیگیم، چیبرلیگی وچیرایلیگی بیلن شهر بوییچه آت کوترگندی. بیرتماندن آته‌سی‌نینگ تمام-عیار بیر خرابات بولیشی، همده هر طبقه‌دن دوست وتانیشی‌نینگ بارلیگی، باشقه تماندن ایسه

بار-یوق بیرتەگینە قیزی‌نینگ بولیشی ایشنی کیاو مُخیّللرگە قیین‌لشتیرردی. شو باعث کوپلرچە کیشی اونینگ بوساغەسیگە ساوچیلیککە باریشگە جسارت قیلەآلمسدی. چونکە حاجی خرابات بای بیلن قودەلیک قمارینی اوینەش هرکیمنی ایشی بولمەگنیدن اونچە قولەی ایمسدی.

شیرینگل آپەنینگ قوشنیلری ومحلەدەگی قیزی بار تانیشلر، شونینگ یقیندن و اوزاقدن قریناداشلریدن کیمیلری کیلیب، توغریدن شیرینگل آپە بیلن توی و ساوچیلیک توغریسیدە گپیررردی. کیمیلری هم غیرمستقیم شکلدە اونی سینَماق اوچون باشقە بیرینی مختەب و او قیزنینگ اویغون بیر کیلین ادەیی (کاندیدی) بولگنینی اَیتردی. کیلین ادەیی، کیم و کیمنی قیزی بولسە-بولسین ایللە-دە شیرینگل آپە، اونگە بیرعیب تاقردی. بوندن آلدین" حاجی قربانگە قیزیمنی بیرەمن" دیب کیین بیرمگنلرگە قرشی عادتا بیر ناغەلیک تاشیەردی ایچیدە. شو مناسبت باعث هم هرکیمنی رد قیلردی.

رد جوابی آلگن خاتینلر، مُمکن ضدلیک یوزەسیدن بولسە کیرەک کە «شیرینگل آپە، حاجی خرابات‌بای مینن قودە کیرر اکن» دیکن بیر قرە-پروپاگندا یایرەتدیلر محلەگە. شیرینگل آپە هم بونی ایشیتگیچ، بتررراق جیل دیگن جهل ایشەگیگە مینیب آلدی وتا بارە خیللە قیلدی: «اوشەلردی جیلیگە؛ اگە مینم حاجی خرابات مینن قودە کیرمەسم، مینگە یم شیرینگل دیمەسینلە» دیب، نی اِیریگە نیدە اوغیللریگە قولاق سالمەدی. بیلینی باغلب اوزی باردی حاجی خربات‌بای نینگ بوساغەسیگە ساوچیلیککە. گُلپری‌نینگ آنەسی؛

- اخشم آتەسی کیسینلە قنی، سورەب کورەیلی. اولر نیمە دیسە اوشە؛ دیب، شیرینگل آپەنی جونتدی. آقشم حاجی خربات‌بای کیلدی. ناندن کیین چای ایچگینچە، خاتینی گپنی آچدی:

- آتەسی! منە بوکون اُستاغلامدی خاتینی شیرینگل آپە کیگندی.

- نیمه دیب کیگندی، خیریت مَکن؟

- نیمه دیب کیلردی؛ قیزیبیز گلپری اوچون البته.

- خا خی خوش کیلیبتی. گُلپری نیمه دیدی؟ رضایتی با می اوزی؟

- ایش، یککه رضایت مینن خلاص بوله میکِی آتهسی؟ مونچه مردمدی آلدیدن اوتیش آسان ایمس کو! اوله، بیزگه تینگ می؟ ویا شرطلریبیزدی کوترالهدی می؟

- کیگنلریگه کوره کوترهدیله البت. مهم بوگنی قیزیبیزدی رضایتی. اوندن نری البت بیزهم یاردم بیرهبیز. خوشلیک، یککه اولردیکی بومهیدی کو، اولردی اوغلینی تویی بوسه، بیزدی هم قیزیبیزدی تویی.

- بیلمسم آتهسی. اگه بیرسهی دیسممم، اوله- بیزله مینن تینگ ایمس. اگه بیرمسهییی شیرینگل آپهدن قورقهمن.

- شیرینگل دن نیمه دیب قورقهسن؟

- قورقهمن ده. چونکه او تانیمگن مُلا -خوجه یاغ. بیرمسهی جادی-ثُمار قیلیب، هم قیزیمدی قیسی بلا قیلهدی، هم بیزلردی.

- جادی-مادیسی دردیگه تییمهیدی. مهم بوگنی گل قیزیمدی رضایتی. مقصد شو که کیاو باله، قنداغ بیر کیشی. مین اوچون بو هم مهم...

عربستاندهگی وطنداشلرنینگ آرهسیده جمعهبیکنینگ دُرستلیگی، محنتچی بیر بیگیت بولیشی، شیرین سوزلی و جانگه یقینلیک کرکتری هرکیمگه اُلگو صفتیده وصیت قیلینردی. عربستاندن کیلگنلرهم جمعهبیکدن گپ آچیلگنده اونینگ بو گوزهل صفتلرینی ایتیب بیرردی. یاشینی و باشینی آلگن گُلپری هم بونینگ فرقیده ایدی؛ بوکون ویا ایرته قچن بولسه، محقق که بخت آتیده بیری ایشیگینی چلردی. اونینگ

دعاسی و آرزوسی، عقلینی و أیسینی باشیگه آلگن، اوزیگه مناسب بیر بیگیت‌نینگ دمیگه چیقیشی ایدی. جمعه‌بیک بیلن عینی محله‌ده اوینب کتترگنیدن همده عینی مُلا-مکتبده سباق اوقیگنیدن اونی یخشی تانیه‌ردی. اوشبو سببدن تارتلیمسدن رضایت کورستدی. شیرینگل آپه هم گُلپری‌نینگ رضایتینی ایشیتیب زمین و زمانگه جار سالدی. خوشلیکدن کوکسی قبارگن شیرینگل آپه، جهل غروریگه بورینیب قالدی یو عادتا بیردن یوریمسدی. رضایت گپینی ایشیتگن برچه حیران قالگندی. مردم‌نینگ آغزیگه: «ایی اویی کویسین پول مینن جادیگر مُلا-خوجه‌نی. پولینگ بوسه او جادیگرلردی قیلالمه‌یکان ایشی یاغ. خدا بیله‌دی قنچه پول آگندی، حاجی خرابات بای‌دی آغزینی بغلب بو ایشکه کوندیریش اوچون..» دیب تورلی-تورلی گپ وگمانلر آغیز چرچه‌تردی.

حاجی خرابات‌بای، خیروشر بهانه‌سیده شهرنینگ هر ایشیگیدن توز تادگندی. فرصتی کیلمیش ایکن، ایندی بیگنلرینی قوسیشی کیره‌ک ایدی. آتیگه و ذاتیگه یره‌شه رسم و توره قبولی بیلن قیزینی جمعه‌بیک‌که بیردی... بیرکون کیلگه‌ی حاجی خرابات‌بای‌نینگ کیاوی بولیش جمعه بیک‌نینگ خیالیدن بیله اوتمسدی. گُلپری بیگیم‌گه بیتیشماق اوچون اونته قاف تاغینی آشیب، اونته اژدهارنی اُولدیریش و تیریسینی یولیب کیلتیریش کیره‌ک ایدی... بو کوتیلمه‌گن یوتوق، جمعه‌بیک اوچون کتته غرور قَیناغی بولدی. او، گلپری‌سینی کیچیکلیکدن بئری تانیه‌ردی. چیبر و چیرایلی بیرقیز بولگنینی بیلردی. همده بوکونگچه گلپری‌نی آرزوله‌گن قنچه‌لر بیگیت‌نینگ خیال و آرزولرینی قنقه سراب بولیشیگه هم شاهد بولگندی. جمعه‌بیک بونداق بیر هُمای قوشی‌نینگ باشیگه قونگنیدن اوزینی همایون حس ایتردی: „قرض اوزیلر، خاتین قالر“. حاجی خرابات‌بای نینگ کیاویی بولیش غروری هم مینگه بس؛ دیردی. نهایت توکل-بخدا دیب شرطلرنی قبول قیلدی وییغگن- تیرگننی وطنگه یوبردی...

حاجی قربان، بیرکون آته‌سینی وتازه قوده‌لری

حاجی خرابات‌باینی آلیب مزارشریفگه باردی. مزارشهریگه کیرگنده‌ی، برچه تورت-یوللرنی قبه‌لگن کوردیلر. ترافیک وپولیس، کتته موترلرنی شهرنینگ کیریشیده توختەتردی و کیچیک موترلرنی شهرمرکزیگه چیقه‌دیگن آنه‌یوللردن قویمه‌ی، باشقه یوله‌کلرگه توغری قیلردی. حاجی قربان‌نی گپ‌نینگ نیمه‌لیگیدن خبری یوقدی، چونکه کیلگینچه بندرگه بارمه‌ی توغری کیلگندی. بندرگه بارگن بولسه‌یدی اگر، حتمن بندر-مسؤلی ویاکه باشقه بیران هیداوچی دوستی اونی جریاندن آگاه قیلردی... چیگره یوله‌کلردن اینه‌لیب-بوره‌لیب بیریول تاپدی و موترنی ایلتیب شهردن تشقریراقده ایسکی بیر سرای‌گه پارک قیلدی. سونگره یوریب- یوریب حاجی خرابات بای‌نینگ تجار دوستلریدن بیری‌نینگ دوکانیگه باردیلر.

خرابات‌بای‌نینگ آشناسی، اوزی وقتدن رحمتلی بولگندی و دوکانینی اونینگ اوغیللری ایشله‌تردی. بارگنده‌ی، دوکان‌نینگ ایشیگیده سلامسیز- کلامسیز قوچاقلب کوریشمسدن:

-خیریت می؟ بو نیمه گپ هرتماندی قبه‌ب تشلب‌سیله؟ یوللە بوزیلگن، ناویشلرده‌کی مردمدی اویلرینی و دوکانلرینی یقیتیب یاتیپسیله؟.. دیدی حاجی خربات بای. مهمانلرینی دوکانگه آلدی، سلام- صفالب وخوش کیلدینگیز دیب قوچاقلشیب کوریشدیلر. تجاراکه، آته دوستینی و مهمانلرنی دوکان‌نینگ توریگه اوتیرغیزدی. اوندن سونگ:

- ایییی حاجی ابه‌جان. منه شوعجمدی ایشلری دیگه، نیمه دیاله‌سیز. قیسی خارجی دولت، مزارشریفتی بازسازلیگی اوچون بیر مونچه پول-مول بیرگن. اوهم بونی فرصت بیلیب اوزباشیگه شوناق بوزمکارلیکلر قیلیب یاتکن. بیله‌سیز کو، قنداغ قیسین یو مخصد اوشه پولردی آقله‌سین.

- „هندونی اوییدن قرآن چیغدی„ دیگین. یخشی خی اونداغ بوسه خیر کورسین؛ دیدی حاجی خرابات بای.

- نیمه "خیر کورسین" دیسیز حاجی ابه. وختتن

پولـدی همەسـینی چونتەگیگـه اوردی. بونـدن نیچـه کـون آلدیـن مزاردەکـی بوتـون کتتـه تاجرلـردی چقیرگنـدی. برچـه تـورت یوللـردی توزەتیشـینی اولـردی بوینیگـه قویـدی. توزەلەیـکان بوتـون پارکلـردی مصرفلرینـی هـم تاجرلـه بیـرەدی. شـو بهانـه مینـن ناویشـلردەکی اویلـردی و دوکانلـردی هـم یقیتاتتـی.

- هرقنچه بوسەیم، آچ دیگه بچه-غر؛ دیدی استاغلام.

- نیمـه آچ، دیـب دوام ایتـدی تجاراکـه؛ «مـزاردی بـار-یاغینـی کمیـردی. شـو اون ییلدن بیـری مُلکـی و دولتی نیمه بوسـه، اُولجـه قیمەگـن نرسەسـی قامـەدی. گُمـرک پوللرینـی مـی دیسـیز، بازسـازی آتیگـه کیگـن پوللـردی مـی آیتەسـیز، بار-یـاغ برچـه عایداتتـی همەسـینی اوز آتیگـه و خاندانینـی آتیگـه سـرمایه قیلـدی.

- قنچـه ییسه-ییسـین جیـەن جـان. آچتـی کوزینـی تورپـاغ تویغزمسـه، دنیـا تویغزالمەیکـن؛ دیـدی اسـتا.

- بـو دلـلەنی آتەسـینی تانیردیـم؛ دیدی حاجـی خرابات‌بـای و دوام ایتـدی؛ «نورمامـد» دیـەر ایدیلـر اونگه. بلخگه جایلشـتیریلگن اوغانلـردن بولگـن «ابراهیـم لوچچـەی» مینـن یـوررردی. کیچـه کونـدوز ایشـلری-کوچلری یـول کیسـیش ایـدی. بـو لوچچەیلـردی قولیـدن "تیمیـرەی و چاربولـەی" منطقەسـیدن پـول ومـال مینـن اوتیـب بولمسـدی. هـر چوروچپـاول و یاغمـەدن نـری ابراهیـم لوچچـەی، نورمامدگـه نقده پـول کـه بیرمس ایدی. بیرسـه- بیرسـه، یولـدن مـردمدی قولیـدن یچیـب آگـن بیـران دانـه سـاعت، بیـران دانـه کوموش بیلرزیـک، بیـران دانـه آلتین اوزیـک ویـا یخشـیراق بیـران چاقـو بوسـه بونگـه بیـرردی خـلاص. اوهـم اوشـەلردی کیتیریـب بـو ییرگـه دوکان-مـه دوکان اینەلتیریـب سـاتردی. پولینـی بچەگـه و قمارگـه اوررردی. سـیزدی أیسـیزگه کیمەسـه شـاید. بیرکـون منـه شـو اولتیرگـن جاییـزده رحمتلـی آتەییز اولتیرگنـدی. نورمامـد کیلیـب تویانـه آلـدی. رحمتلـی آشـنام آتەنگیـز : «قیسـی اخمـق، نیمەنگـه قـرەب سـینگه قیزینـی بیـردی؟» دیـب سـورەدی. مگـر، خاتینینـی قمـارده ایلتگـن اکـن. زمـان مینـن اوشـه خاتینـدن اوغلـی و قیـزی دنیاگـه کیلیـب کتتـه بولـدی. وطنـده هـم انقـلاب

بولیب قالدی. اوضاعدن پایدەلنگن قەییردە لوچچەی و اوغری بوسە هممەسی بیردن-بیرگە مجاهدین بولدی. اوشەلردی اوغیللری هم آتەلرینی یولیدن کیتتی. بوهم اوشەلردی بلەلری بوگن اخترلوچچەی و گرگرەیلر مینن قوشیلیب کتتە بولدی. آتەلریگە اوخشەب دایما تیمیرەی وچهاربولەی یوللرینی توتیب توررردی. ایشلری-کوچلری شبرغان، فاریاب، سرپل، آقچە و اندخوی خلقی‌نینگ دمینی قیتریب چور-چپاول قیلیش ایدی. فقط بو مجاهدلر، آتەلریدن هم یمانراق جهادچی بولدی. یولدن اوتکنلردی یکە پولینی ومالینی آلمس ایدی؛ معلم، دولت ماموری ویا بیران عسکرباب یاش-بیگیت موترده بولسە توشیریب اوزلری مینن آلیب کیتر و اولدیریب بیران چوقورگە تشلر ایدی. قالدی کە شو دللەنینگ اوزی هم آتەسی-دەی قیلیب اوشە خیلدن خاتین آلدی...

نخالە موترلری (تاش وتوپراق تاشیدیگن) دوکان‌نینگ دمیدن بویاقە-اویاقە تووز-توپالان قیلیب یوللرنی توزیتیب اوتردی. تجار اکە:

- منە شو موترلردی کە کورەسیز، هممەسی والی‌نی خاتینینیکی. بو موترلردن یوز دانەنی آلیب کیگن.

- دنیانیکی منە شو اکن دە؛ بیرکون اوندە، بیرکون بوندە. میلی، اولمەسەی بونی هم عاقبتی کوررمیز البت. بیر زمانلر غفارپهلوان هم مردمدی دوکانلرینی اوستیگە اوزیگە دوکان تشلەگن ایدی أیسیزگە بوسە. منە نیمە بولدی آخر-عاقبتی. همەسی باشیدن قالدی. اوزی هم، اولیگی- تیریگی هم بیللی ایمس.

- توغری ایتەسیز حاجی ابە... خووو بونی اَیتینگ؛ سیزدی بو تمانلەگە قیسی شمال اوچیردی؟

- جیەنیز گُلپری‌نی، منە اُستااکەنینگ اوغلی مینن تورموشگە چیقرماغچیییز نصیب بوسە. هم تویگە خبر قیگنی کیلدیی، همدە توی اوچون کیرەیلی ذاتلردی آگنی.

- خو-خو-خو مباره‌ی بوسین همه‌بیزگه. ایگله‌سی بختلی بولیب قوششه قرریسینله. کوپ یخشی ایش قیلیب سیله. مین خذمتده من حاجی ابه جان. کیره‌یلی ذاتلردی لیستینی یازگن بوسه‌یله مین تیارلب بیره‌من؟

- رحمت. هه، همه‌سینی لیست قیگنبیز؛ دیب لیستنی چونته‌گیدن چیقاردی و بیردی. تجاراکه، پریم مترلیک لیستنی بیر قولی بیلن اوستیدن بیر قولی بیلن آستیدن اوشلهب قلم-قلم کوزدن اوتکزدی. سونگره قاشلرینی حیرت بیلن کوتاریب توشیریب اوقیب چیققندن نری:

- ای ماشاالله. حل قیله‌بیز همه‌سی تاپیله‌دی... اوتتیز بوجی برنج، اوتتیز سریغ بوشکه یاغ، ایگیرمه سیر مه‌ییز، ایکی مینگ خلته یخشی شیرینی و بشقه قنچه ذاتی اوزییزده بار... فقط قاله‌دی یوزته جیله‌ی، ...ته سلله، ...ته ایپک رومال و دیگه میده-چویده نرسه‌لری...

-"بیر دقه" دیدی حاجی خرابات بای، تغین واسکتی‌نینگ چپ‌کیسه‌لرینی کاولب ینه بیر قاغاذچه چیقاردی؛ کیگینچه منه بونی ینگه‌یز قولیمگه بیردی. بونی کورینگ قنی؛ دیدی. قاغاذگه، نیچه تورلی قیمت‌بها تکه-میکه‌دن هم بیرر توپ یازیلگندی.

- ای ماشاالله خرَچتی کتته قیلیبسیزلر؛ دیدی تجار اکه.

- سیزدی آلدیزگه کیگنیبیزدی سببی هم شو جیه‌نیم. کیره‌یلی منه شو ذاتلردی ارزانراق قیلیب آلیب بیره‌سیز دیب.

- کوشش قیله‌من حاجی ابه‌جان. سیله تشویش قیمه‌یله؛ دیدی تجار اکه و دوام ایتدی: "خو! بونی اَیتیله که اخشمگه نیمه اشتهاءلریز با؟ بشقه هیچ جایگه کیتالمه‌یسیزله مخصد. چونکه بو مینگه رحمتلی آته‌مدی وصیتی، دوستلری اوچون. سرپلگه هم قیتالمه‌یسیله چونکه „مهماندی کیلیشی اوز قولیگه، کیتیشی اوی ایگه‌سینی„ دیگن قدیمدن کته‌کانلرییز. قنی اَیتینگلر چی! نیمه اشتهاءلریز با؟

- رحمتلی آته‌یز شوندا‌غ شلله آدم ایدی. ساغ بولینگ جیه‌نیم. بیله‌سیز که ایشیبیز کوپ. ینه‌کی قللە حتمن قاله‌من.

- رحمتلی آته‌مدی روحینی اینجیتمنگ حاجی ابه، „گپ تمام والسلام". سیله باریب روضه‌نی زیارت قیلیب چکرلریزدی اوریله. بی ازو اویدی که کوریبسیز؛ دیدی تجار اکه...

اونبیش‌لک قلین یازگندی گُلپری‌بیگیم اوچون آته‌سی. قلین‌نینگ پولی هنوز شوندا‌ق توختەگندی. بونچه مسرف، فقط گینه نشان تویی اوچون بولردی. „بلاگه باووو دیگن„ جمعه‌بیک نینگ ییغیب-تیرگنی یترلی ایمس ایدی. اوستیگه-اوستک دوست و تانیشلریدن هم قرض و قباله قیلیب ایگیرمه‌بیش مینگ دالر یوباردی. „تیمَنچه قیلمه بای‌گه، کوتینگ پیشیلر لایگه„ دیگن ایکن آته‌لریمیز. پول، عربستاندن تجاراکه‌نینگ بیر صراف دوستیگه حواله بولدی و پولنی آلدیلر...

آلگنلری یاغ، برنج، جیله‌ک، قماش، رومال، شیرینی و لیستەگی میده چویده‌لری، قیده بولسه اون‌تورت مینگ دالربولدی. البته که قالگن اون‌مینگ دالرگه گوشت اوچون مال ساتیب آلیشلری کیره‌ک بولردی. خیرکیم کرالیک ظروف، گیلم، توشک و آشچی‌لرنینگ آله‌دیگن پولینی حسابله‌منگ. قاویرداق (دوپیازه) و پلو اوچون کوپ گوشت کیره‌ک بولردی. بیرده خاتین‌لرنینگ قرس سالدی و اوزیک سالدی تویلری هم اوز باشیگه قنچه‌لر مصرف کیره‌کتیرر ایدی. خیر کیم طلا-تاقینچاق عربستان‌دن کیلگن بولسه... حاجی قربان‌نینگ یوره‌گیدن خدا خبر ایدی. هنوز مزاردن چیقمه‌ی توریب اوکه‌سیگه:

- اوکم! بختن- وختن قیلیب ینه بیر مونچه‌نی نقدلب قویمه‌سنگ بومه‌یدی. ییبرگنلرینگ، یکه ایرککلردی مصرفی بوله‌دی. بیرده خاتین‌لردی دنگ-دولینی اوزینگ بیله‌سن بی ازو...

- اوشنچه پولدی همه‌سینی مصرف قیلدیله می؟

- یریمیدن کوپراغی که منه کیتتی. قاگنی هم سرپلده مصرف بولهدی. ساغ بوسین حاجی خرابات بایدی آشناسی، هنوز هرنرسهنی ارزان-ارزانیگه آلیب بیردی. مینی کوپ مصرف قیگنی قویمهدی بیچاره. بیلهسن که بیچاره آتهبیز هم بو نرسهلردن توشونمهیدی.

- میلی اکهم. ایندی که بوگن ایش بولدی، عاقبت بخیر. سیزگه ایشهنهمن. قاگهنینی احتیاط قیلیب خرچلب تورینگ. مین کوشش قیلهمن ینه بیر مونچهنی تاپیب ییبرسم؛ دیب تیلفوننی قبهدی جمعهبیک.

کینجهبیک درس بیرهدیگن کورسنینگ بناءسی هم بیر تورت-یولنینگ ناویشیده بولگنی سبب ییقیتیلگندی. کورس ایگهسی هم هنوزکچه باشقه بیرجای تاپهآلگن یوق ایدی. کورس فراغتی بهانه بولیب، کینجهبیک بیلیم یورتی درسلریگه کوپراق یوغونلشگندی. اصلیده مصروفیتنینگ آزلیگی و وقتنینگ کوپلیگی، انسانني کوپراق خیاللر دنیاسیگه ادشتیریب تورهدی. هلهکیم او کیمسه؛ حیاتنینگ ینگیلیکلرینی کشف ایتماققه اینتیلیب تورگن بولسه؛ هیچ سورهمنگ. اولر اوچون آلگن هرنفس، خوددی خیال دینگیزینینگ دیو تولقینلری مثالی، باریب جگرلرینینگ قایالریگه اوریب، قُوم- قُوم پارچهلنهدی و یورهکلریدهگی آرزولرینینگ قیرغاقلریگه یایرهلهدی.

قیده بولسه هرهفته بیرمکتوب یازردی کینجهبیک، آقچهسیگه. گاهی انگلیسچهده یازردی تویغولرینی، گاهیده عجم تیلیده. کوپراق اوزبیکچه و تورکمنچه ارهلش گوزهل مکتوبلر هم یازردی. بولرنی، نی اوزی ایلتیب بیریشگه جسارت قیلهآلردی، نیده دوستلری. بوکونگچه هیچکیم یاردمچی بولهآلمهگن ایدی بو توغریده. برچه، آقچهبیگیم نینگ اچچیق کرکتریدن قورقیب جسارت قیلهآلمسدی. نیمه قیلسین بیچاره عاشق؛ مجبور یورهگیدهگی دردنی قاغاذگه توکیب بوشهتر و راحتلردی. یازگن مکتوبلرینی، تصادفی بیران فرصتنینگ امیدیده بکسینینگ توبیگه تیقیب قویردی، وقتی برابر بولگنده

بیره‌من دیب...

آنه‌سی بیرگن اوچ دانه ایسسیق-ساویق تمارلردن قالگن ایکیته‌سینی قیزنینگ ایشیگیگه آلیب باردی. بیرته‌سینی ینه یاقیب دود قیلگندی. ایندی ایسه سِره، قیزنینگ بوساغه‌سیگه کومیشی کیره‌ک بولگن قاغاذده ایدی. آقچه بیگیملرنینگ بوساغه‌سی کانکریت بولگنی اوچون کومه‌آلمه‌دی. کومیش اوچون هیچ قنداق بیر یولی هم یوق ایدی. بیرهفته بوییچه بونی توشندی «عجبا قنداق قیله‌ی و قندا بیرنرسه مینن کانکریتتی کاولب کومه‌ی» دیب. ینه آشناسی بیلن تورلی خیل یوللر قیدیردی. نهایتده آشناسی، ساده‌راق بیر یول اویلب تاپدی. اولردن ایکی اوی نری تمانگه اعمار ایشی بار ایدی. ریک، سمینت، خشت و تیمیر کبی اعمار ملزمه‌لری کوچه‌ده یاتگندی. اوزلری بیلن بیر-ایکی بوتل سوو آلیب باردیلر. اعمارنینگ دمیده‌گی ملزمه‌لردن باریب مونچه‌نی خلته‌گه آلیب کیلدیلر. ریک و سمنتگه سوو قوشیب موادنی تیارله‌دیلر. کیین ایشیککه باردیلر و قاغاذنی آچیب بوساغه‌گه توشه‌دیلر. اوستیگه ایسه سمنت ملزمه‌سینی شیبب قیتدیلر. آرتیق بو بویروق هم تمام ایدی. ایندی ایسه اوتیریب قیلگنلری‌نینگ نتیجه‌سینی کوتردی: «عجبا؛ یئلگه قوشیلگن توتونلر، باریب اونینگ بورنیگه چنغیدی می؟ عجبا؛ بوساغه‌سیگه کومیلگن قاغاذنینگ اوستیدن خیزلب ویا باسیب اوتدی می؟ عجبا؛ تُمارلر قچن اوز تأثیرینی کورسته‌دی؟» دیگن سوراغلر میه‌سینی کیمیرردی دمی ساعت.

بیر تماندن، آقچه‌سی‌نینگ مُشکین ساچلریدن صنفگه اوره‌لگن عطردن دماغی مست ایکن، باشقه تماندن میه‌سی تیلبه سوراغلر بیلن توله ایدی که، جونته‌گیده‌گی موبایلی تیتره‌دی. اکه‌سی حاجی قربان قونغیراق قیلگندی و توی موضوعیدن خبر بیردی. بیردن-بیرگه هواسی اوزگریب اورنیدن توردی وآغزی جیک صنفدن دهلیزگه چیقدی. هیجانله‌نیب:

- اووو خی مبارک بوسین. توی قچن؟

- بیر سارەکی جمعه بخیر.

- اوندا‌غ بوسه سارەکی پَیشمبه کونی، قیتگینچه مینی هم آلینگ.

- مین تا توی اوتکینچه ایشکه چیغالمیمن اوکم. وقتیبیز آز، قیلەیکان ایشیبیز کوپ.

- توغری ایتەسی حاجی اکه. خی اوشه پَیشمبه کونی درستن نری اوزیم جونب کیلەمن.

- اوشه پَیشمبه دیب اولتیرەسن می، وختراغ کیلیشینگ کیرەی اوکم. اجازه آلیب کیگین که ایش کوپ.

- اوندا بوسه وختراغ کیلیشکه تلەشەمن.

- ممکن بوسه کیلەیکان هفتەنی تمامن رخصت آگین. شمبه کونی کفایت مارکیتگه باریب خواجەیین اکەنی آلیدن جمعەبیکتی حواله قیگن پولینی هم آلیب کیگین. بیلەسن که مین مصروفمن، کیلالمیمن.

- بولردی تانیسیز، بیرهفته قچن رخصت بیرەدی کی؛ بیرمەیدی؛ دیدی.

- نیمەگه بیرمەیکن؟ بیرەدی- بیرەدی! گپتی کم قی. وختراق کیگن که کارت-مارت یازەسن. بی ازو شو پیللتتن ایشلر مینی باشیمدن آشیب تورگن...

کیجەبیک، شنبه کونی مزاردەگی حواله‌نی آلیب اوی سَری جونەدی. اویگه یتیب بارگنده، توی‌نینگ تماشاسینی پیقەدی. قیین ایندی یالغیز باشیده اونچه-بلا چقیریق-کارتنی یازیشی. مزاردەگی دوستی آچون‌بیکنی چقیردی کیلیب یاردم بیریشی اوچون. شونینگ دیک لیسه چاغیدن بیر نیچه صنفداشینی هم چقیردی. بیش کیشی بولیب، ایکی کیچه اوتیریب لیست آلدیلر و کارت یازدیلر. ایکی تماندن بیش-آلتی یاش، موترسایکللر بیلن کارت داغیتردی. باشقه شهرلرگه هم

چقیریق کارتلری یوباریلدی..

حاجی خربات‌بای‌نینگ کتته و کینگ باغیده، ییرگه اونلرچه اوچاق قازیلدی و کتته- کتته قزانلر آسیلدی. گذرده‌گی همه‌نینگ تشقرحویلی‌لریده دسترخوانلر توشلدی. اوشه‌کون توش وقتیگچه، قیده بولسه شهرنینگ بوتون خلقینی نان بیردی. شونینگ دیک شیرینگل آپه هم انچه خاتیننی چقیرگندی و توشدن کیین خاتینلر هم جوپه کیلیشگه باشله‌دی. اوهم گورگوممه بیر تویچه بیلن کیلینی‌نینگ باشیگه قرس یاپدی و قوللریگه بیلرزیک، برماغیلریگه اوزیک سالدی. کوتینی هوکیزنینگ شاخی بیلن اوریشتیرگن جمعه‌بیک، بیرتماندن خوش ایدی و باشقه تماندن ایسه یوره‌گیدن خدا خبردار. دوستلری، دمی ساعت مردم‌نینگ تشریفی‌دن، نان و آش تیریلگن دسترخانلردن آلگن رسملرنی و ویدیولرنی مسنیجر ارقلی اونگه یوباریب توررردی. „اوزینگی شهرگه قویمه‌یدی، آتینگنی بالاشهرگه بغله‌یسن„ دیگن بیر متل بار. جمعه‌بیک، بارگن رسملرنی و ویدیولرنی کوریب اوزی هم حیرتگه قالگندی؛ «بو نیمه کش و فش» دیبان....

****

کووووپ قیمت‌دیر اوقیش‌نینگ بدلی. هله کیم بو رسالت، غریب‌نینگ فرزندی بولسنگ هییییچ ده قوله‌ی ایمس. چونکه افغانستان کبی چاغنی یقه‌له‌آلمه‌گن اولکه‌لرنینگ خلقی، هنوزهم ایسکی قاعده واحتیاجلر اوچون باله‌لری کوپ بولسین ایسته‌یدی. بونینگ باش سببلریدن بیری انسانی کوچ یره‌تماقدیر. اوغیل بولسه باغ و راغ، دهقان و چوپان، ایش و دوکان اوچون، قیز بولسه آنه‌سی‌نینگ قولیگه کیریب اوی ومهمان ایشلری اوچون دستیار. قالدی کیم اطرافده‌گی خلق اوچون قیز، پول دیمک... مثلاً هرناویشده کوریشینگیز ممکن بولگن منظره: کورسنگیز یماقچی بیرآته‌خان‌نینگ یانباشیده، هنوز آلتی یاشیده‌گی باله‌سی اوتیرگن؛ روزغارگه یاردمی تیگیشی اوچون بوت و ایتیک بویه‌یدی. ویا هنوز توققیز

یاشینی بیله تولدیرمه‌گن باله‌سینی کیلتیریب باشقه‌لرنینگ بوساغه‌سیگه ’ایتیم" قویه‌دیلر. بدبختلیک سبب هنوزگچه سوتدن اوزمه‌گن باله‌سیدن آلیب، یاشیگه و باشیگه قره‌مسدن اوغیلچه وقیزچه‌لرینی ناچیزپولگه ساتیشگه چیقاره‌دیلر. ها! مکتب هم دولت مکتبی بولسه اگر، کیمیلری یریم کون آته‌لری‌نینگ یانیده ویا بیران مسکلی اُستانینگ آلدیده شاگرد بولیش شرطی بیلن لیسه‌نی بیتیره‌آله‌دی. بولرنینگ توقسن-توققیز فایزیدن توققیز فایزچه‌سی، اوشه شهرده بار بولگن یوکسک بیلیم و اورته بیلیم یورتلریده یول تاپر ایکن، قالگن سَکسن فایزی آته کسبی و یا اورگنگن مسلکی بیلن قاله‌دی. قالگن بیر فایزلیک یاشلر اگرکه شهردن تشقری چیقیب اوقیماقچی بولسه، دمیده‌گی اینگ کتته توسیق ینه اقتصادی توسیقدیر.

بدخشان‌دن آلیب هراتگچه، کینجه‌بیک‌که اوخشه‌گن قنچه‌لرغریب‌نینگ فرزندی مزار شریفده درس اوقِیَردی. بو یاشلر، آروز وهدفلریگه ایریشیش اوچون مینگلرچه توسیقنی آشیب، قنچه‌لر قیین و قتتیغ شرایطلرنی کوزگه توتیب کیلگن ایدیلر. عایله‌لرنینگ، اوز فرزنلری توغریسیده‌گی ریجه‌سی افسوس که اچینرلی ایدی. چونکه قیزی بوی سالگنده، ایشیگینی تقتیللتگن‌نینگ یاشیگه وباشیگه قره‌مسدن ساتیب قویبیرردی و اوغلی‌نینگ دوداق آرقه‌سی قررگنده ایسه چیت اولگه‌لرگه پول آرقه‌سیدن جونه‌تردی. اوقیماقچی بولگن قیز ویا ییگیت، عایله‌سیدن هیچ قنقه مادی یاردم سوره‌شگه حقی یوق. کیله‌جگنی کوریب بیلگن، حیاتلرینی اوز اراده‌لری بیلن شکللنتیرماق ایسته‌گن بو قهرمانلرنینگ کیمیسی توشگچه درس اوقیب، توشدن کیین بیران ایش قیلردی. کیمیسی توشدن آلدین بیران ایشگه باریب توشدن سونگ درسیگه کیتردی. کیمیسی نینگ طرزی‌لیک، نجارلیک، مسگرلیک، تیمیرچی‌لیک، قداغچی‌لیک و قیناقچی‌لیک، بویه‌چی‌لیک کبی کسب‌لری بار ایکن؛ کیمیلری رستورانتلرده، هوتل رسیپسیونلریده و ایش بیری قوریقچی‌لیکده، املاک و معاملات ایشلریده ایشلردی. البته که ایچلریده انچه لایق و ذکاوتلیلری هم بار ایدی کیم

بعضی کورسلرده درس بیریب اوز خرچلیکلرینی تاپردی.

مزارشریفده‌گی اینگ تنیقلی کورسلری‌نینگ تینگسیز استادلری، مبالغه‌سیز که اوزبیک و تورکمن ییگیتلری ایدی. شهرده‌گی بوزمه‌کارلیکلر یوزه‌سیدن کینجه‌بیک‌که اوخشه‌ب بو استادلردن هم قنچه‌سی‌نینگ ایشی توختەب قالدی. بو ییگیتلرنینگ فاکولته‌لرینی اوقیب بیلیشلری اوچون خرچلیک تاپیشلری کیره‌ک ایدی. شو مناسبت اوچون بیر آقشم برچه‌سی یاتاقخانه‌ده بیر ییغیلیش اوتکزدیلر.. ییغین‌ده‌گیلرگه بیر تکلیفگه کورینـدی کینجه بیک:

- عزیز دوستله! شبهه‌سیز کهر بیرته‌بیز، مزارده‌کی مشهور کورسلرنینگ تیره‌گی و اعتباربیز. مینگه بوسه، همه‌بیز بیرلشیب بیران جایدی کراله‌ییز و اوز کورسییزدی آچه‌بیز. ایشه‌نیله که، شاگردلرییز بیزدی کورسییزدی ایشیتسه، دیگه کورسلردی قوییریب برچه‌سی بیزدی یانییزگه کیله‌دی.

- توغریسی، مینم شونده‌ی بیر نرسه توشیندیم دییینگ. مزارده‌کی اینگ لایق اوچته متەماتیک استادی بیزده. تورته مشهور کیمیا وبیولوژی استادلریدن ایکیته‌سی بیزده. بیش-آلتی‌ته انگلیسچه استادلرییز هم بار دییینگ. بشقه مضمونلردی درس بیره‌یکان استادلریمیز هم کم ایمس ماشاالله. کورس نیمه‌دی که؛ بیلیم یورتی بیله جورله‌سه‌ی عُهده‌سیدن چیغاله‌بیز دییینگ؛ دیدی بدخشانلیک استاد ایلمرادبیک.

- مین استاد کینجه‌بیک‌که قوشیله‌من دییینگ؛ دیب آره‌گه کیردی تخارلیک یاغمیربیک و دوام ایتدی: «فقط جخشیراق جیردن، شهرنینگ ایچراغیدن کتته‌کان و کینگ بیر جای کیرالسه‌ک بولدی دییینگ.

- ساره دیسنگ مونچه صنفه، میز و چوکی یم گیره‌گ. قییردن بولویو اونچه پول؟ دیدی قندوزلیک استاد بیردی‌قُل. بونی ایشیتکن فاریابلیک کتته‌بیک اکه‌نینگ قانی قینه‌دی

بیردن بیرگه:

- مزاردی برچه تجارلری انخویلی و فاریابلی دی. بونچه ملی سرمایه‌بیز بار بوسه، تورته میز وچوکی اوچون باریب عجم طایفه‌سینی نازینی کوتریب یاته‌بیز می؟ والله بالله اگه که سیلله اوشه کورسله‌گه بارمسه‌یله، هممه‌سی هیچ بولیب قاله‌دی. مین و سیلردی اوستیبیزدن هر آی نیچه لک پول تاپه‌دی اوشه کورسلردی ایگه‌لری؛ دیدی.

- آووه توغری اَیته‌سیز. اوندا بوسه ایرته چایدن کیین بیش-آلتی کیشی بولوو بیر-ایکیته تجاردی آلدیگه باره‌ویز. منه کوره‌سیز کو مزارده‌کی یخشی-یخشی بیلدینگ-میلدینگلردی کوپی بیزدی تجارله‌دن. بیرانته‌سیدن خاخلیبیز که بیر-ایکی قبه‌تینی بیزدی خذمتیبیزگه قویسین؛ دیدی ایرکین‌بیک آقکوپریک.

- اووو. اونداغ بولسه کووو بیخی یم جخشی بوله‌دی؛ دیب آره‌گه کیردی بغلان‌لیک قِلیچ بالیقچی: «بو ایش بولسه اگر، کورستی پیسه‌سی هم اوز تجاریمیزنینگ جیبیغه کیره‌دی؛ همده تورکستان‌نینگ هرجیریدن کیلغن لایق و چققان جاشلریمیزنی تخفیف مینن ویا بورس شکیلده اوقیتیش امکانیمیز بوله‌دی.

- اصلیده تاجرلریبیزدن کوپینی یخشی تانیبیز. بوندن آلدین هم اوله مینن دوققیله‌شیب آلگن‌بیز. اَیتیشی توغری ایمس؛ همه‌سینی انه او عجم والی اختته قیلیب تشله‌گن. هیچ قیسی بونداغ بیر ایشیتی قیلیشکه جسارت قیلالمه‌یدی؛ دیدی سرپل‌لیک استاد آته‌بیک.

- کووپ کیچیره-سیلله قدرلی استادله؛ دیب سوز آلدی اندخوی‌لیک استاد باتیر: «مینگه بوسه، هیییچ باشلریزدی آغریتمه‌یله. بیزله‌نی تجارلریویزگه ملی فراست دیگن ذات یاغ. هممه‌سی دیسه‌یز علمدن وبیلمدن اوزاقته. جان وایمانلری فقط پول، ایشلری دیسه‌بیز کیچه کوندوز عیش وعشرت. عجم والی

یم بو نسسغلردی ضَعف نقطه‌سینی بیلگنی اوچون، دیسه‌ییز ایشه‌ی-ده‌ی قیلیب مینیب یورگن؛ دیدی. فاریابلیک کتته‌بیک اکه اوشبونقه سوزلرنی ایشیتگینچه بتررراق اوپکه‌لندی:

- گپ تمام اورتاقله، ایرته بوسین بخیر. بیر-ایکیته‌سینی الدیگه باریب یقینیدن گپیره‌بیز موضوعنی. گپیبیزدی آسه‌له خو یخشی. بومسه بیزدی یم ایته‌یکان گپلریبیز با؛ دیدی.

- کاشکی اکه‌تیموربیک شییرده بوسه‌یدی ده بوندن الدینکی قلله تجارلر میین یشه‌گنلریبیزنی سیزگه آیتیب بیرسه‌یدی. خا میلی، شاید که اوله سیزنی ایشیتر دیگن امیدده من. کیلیشیم کیره‌ی بوسه اگر، فرق قیمه‌یدی؛ سیزله مینن هم بیر باره‌من توکل اوزیگه؛ دیدی کینجه‌بیک...

بیچاره کینجه‌بیک بیرتماندن بونقه فرهنگی ایشلر بیلن کوره‌شر ایکن، باشقه تماندن مینگبیر اُمید بیلن ایسیق-ساویق نینگ نتیجه‌سینی کوتر ایدی. آقچه‌بیگیم ایسه اوز دنیاسیگه غرق ایدی... فاینل سیناولریگه هنوز بیرهفته قالگندی. سونگ بیر-ایکی کوندن بئری آقچه‌بیگیم نینگ یوزیدن نشه قاچگندی. بو توریمینی، بلکیم سیناو اِسترسیدن دیب توشوندی کینجه‌بیک. آقچه‌سی‌نینگ بو توریمیدن خواطرلنگن کینجه‌بیک ایرته‌سی کون آقچه بیگیم‌نی بیلیم یورتی‌نینگ ایشیگیده کوتیب آلدی. بیرلیکده درسلیک تمان کیتر ایکن یول بوییچه حال-خاطرینی چوقوراق سوره‌دی...

کیچه‌لب بیر تویدن قیتگینچه، بوینیده‌گی قیمتلی آلتین-لاکتینی قیده-دیر بیر بیرلرگه توشیریب ایتیرگندی آقچه‌بیگیم. او لاکت‌نینگ آلتین بولیشیدن قطع نظر، اصلیده اونینگ معنوی تیگه‌ری (ارزشی) طُفیلی اوزیلگندی. چونکه اونی، فاکولته‌نی یوتگنیده آته‌سی ساوغه قیلگندی. اینیقسه او لاکتده اونینگ آتی یازیلگندی و اوزه‌ل بویروغ اوزره توزه‌تیلگندی.

بو ماجرادن دوگانه‌لری هم خبر تاپدی. هر بیری تاپیلشی اوچون بیر نرسه توصیه قیلردی. هرکیم تورلی-فرقلی

واقعه‌لرنی و ایرتکلرنی انگله‌تردی: «فلان مُلاگه بارسنگ تاپیب بیره‌دی؟ فلان فالچیگه فال قره‌تکین ایتیب بیره‌دی...» کبی.

مینگلرچه ییلدن بئری تورک توره‌سی‌نینگ اونوملی عنصرلریدن بولگن بخشی‌لیک، هنوزهم دوام ایتیب کیلماقده. بو توره‌نی یشه‌تگن بخشی‌لریمیز الاس، کوچیر، باقیم، چلیغ، قیترمه، جان‌توبه کبی نرسه‌لر بیلن خلقیمیزنینگ تاااا روح تامیرلری‌نینگ تل‌لریگه چیرتیب کیلگن. یشه‌ب و یشنه‌ب، یشه‌تیب و یشه‌تیلیب کیله‌یاتگن بو آیین‌لرگه خلقیمیز هم چین اخلاص بیلن باغلیق. فقط بو ایشنی (بخشلیکنی) هرکیم قیله‌آلمه‌یدی.

کتته شهرده، بولسه- تاپیلسه اگر بیرته ویا ایکیته بار خلاص. فقط انقلاب طُفیلی تورکستان‌گه سیغینگن کیلگیندی قوملر بیلن بیرلیکده، دنیاده قنچه مُزخرفات بار ایسه، همه‌سی تورکستان جغرافیه‌سیگه کیلیب یایره‌لدی. کورسنگیز هر کوچه‌نینگ باشیده بیر لوحه بار؛ «دعاخوانی ملا فلانی آغا! برای هر مشکل شما با تعویذ، تمار، بُریدن زردی صفرا، شفای سرطان، پیدا کردن اجناس گم شده، چاره‌ء بی اولادی، دعای خیر وبرکت در کار وتجارت، دعای حفاظت منصب و مقام، دعای بازکردن بخت، دعای قبولی کیس پناهنده‌گی اروپا- امریکا و کانادا و... در خدمت شماست» شکلیده یازیلگن.

دعاخوان مُلالر، منه شوندا‌قچَکین اونلرچه حماقت ومُزخرافات یازیلگن لوحه‌لردن بیرته‌نی اویی‌نینگ ایشیگیگه، بیرته‌نی هم کوچه و تارکوچه‌نینگ باشیگه آسیب قویگن ایدیلر. آقچه‌بیگیم نینگ فاکولته‌دن دوگانه‌لری هم برچه‌سی عجم‌لردن ایدی. اولرنینگ دعاخوان مُلا و آغاگه بارگین اصراریگه قرشی:

- مین اونده‌ی ذاتلرگه ایشانمیمن؛ دیدی آقچه‌بیگیم. تغین دوگانه‌لریدن بیری:

- مقصد مینینگ اخلاصیم بار. چونکه، بیر مرته تیلفونیم‌نینگ حافظه‌کارتی ایتکن ایدی. ایچیده، اوزیم‌نینگ و دوگانه‌لریم‌نینگ رسملری و ویدیولری بار ایدی. تغین بیر مُلاگه باردیم. بیرته تمار بیردی درختگه آسگین دیب. بیرته هم دودی بیردی و اونی "ییتی مرته فاتحه‌نی اوقیب دود قیلسنگ میموری کارتینگ تاپیله‌دی" دیدی. سونگره اویگه باریب شونده‌ی قیلدیم و میموری کارتیم تاپیلیب قالدی؛ دیدی.

- قه‌یرده ایکن؟ قنقه‌سیده تاپیلدی؟ دیب سوره‌دی مراق بیلن آقچه‌بیگیم.

- منه بکسیم‌نینگ بُرچه‌گیده تاقیلیب قالگن ایکن. یخشی اختردیم و سونگره آنه‌م هم اختردی. نهایت آنه‌م تاپیب آلدی.

- توبه! خی آلدیندن بکسینگنی یخشی قره‌سنگ ایدی ذاتن تاپر ایدینگ. دیمک بکسینگده بولسه، اِیتکن یوق ایکن‌ده.

- ینه هم مین یوقاتگن ایدیم.

- خوب اونداق بولسه، بوندن ایکی آی آلدین تیلفونینگ هم ایتگندی. اونینگ اوچون نیگه مُلانینگ یانیگه بارمه‌دینگ که تاپیب بیرسه‌یدی؟

- باردیم. اما تیلفونیم تاپیلمه‌دی. سونگره قیته‌دن باریب مُلاگه سوره‌دیم؛ آلگن کیشی حتماً بشقه‌سیگه ساتیب قوییبرگن دیدی. یوقسه اوغریله‌گن کیشی‌نینگ قولیده بولسه‌یدی کیلتیریب بیررردی دیدی. ساتگندن نری، باشقه‌سی‌نینگ قولیگه اوته‌دی و او کیشی پولینی بیریب آلگنی اوچون اونگه دعا تأثیر قیلمه‌یدی دیدی.

- عجب بخدا. مقصد شونی بیلگین که مین اونداق حماقتلرگه ایشه‌نمیمن. اصلیده سیز ملته‌ده بیر گپ بارکو؛ „احمق در جهان باشه، مُفلس در نمیمانه„ دیگن. اوشه سوز توپیه-توغری. „بیز اینک بولگینچه هرکیم ساغه‌دی„ دیدی

آقچه‌بیگیم. باشقه بیر قیز:

- اونقه دیمنگ آقچه‌جان. اوشه‌لر هم بیران نرسه‌نی بیله‌دی البت. منه مینی اوزیم شو قولاقلریم بیلن بیر مُلانینگ آغزیدن ایشیتگنمن. بیر قَللَه آنه‌م بیلن بارگن ایدیک. مُلا، آنه‌مگه قصه قیلدی: بیر کیشی، بشقه بیریسی‌نینگ کوپ‌بلا پولینی آلیب ایرانگه قاچماقچین ایکن. پولنی ایگه‌سی کیلیب قضیه‌نی مُلاگه ایتیب بیرگن. مُلا، اوشه کیچه اَول-آقشمدن باشله‌ب ایرته‌گچه دعا اوقیدی. کورسنگیز انه اوشه قاچقین، باشی اینه‌لیب پس قیتیب مزارشریفگه کیلیبدی. شونگه اوخشه‌گن مزار شهری‌نینگ امنیتی‌دن مسؤل ینه بیر قومندان بار ایکن. حکومت، اونی بشقه بیر شهرگه مقرر قیلگن ایکن. او قومندان قیته‌دن مزارده قالیشی اوچون شو مُلاگه کیلگن و اونی هم شوندق دعا اوقیب مزارده‌گی وظیفه‌سیده قالیشیگه سبب بولگن؛ دیب قصه قیلدی.

- ایران قاچماقچی بولگن کیشینی ایته‌من، یعنی اوشه باشی اینه‌لیب قیتیب مزارگه کیلگن کیشی! عجبا پوللرنی هم آلیب کیلیب‌می؟ دیب سوره‌دی آقچه‌بیگیم. دوگانه‌سی دوداغینی چپه قیلیب اویاقینی بیلمسلیگینی افاده قیلدی. آقچه‌بیگیم دوام ایتدی: «سیز دیگن قاچقین ینه حاجی... بای تجارنینگ اورتاغی بولمسه؟ موتری‌نینگ بگاژیده بیر کارتن دالر بیلن ایران کیتماقچی بولگن! سونگره پوللرینی وموترینی اوغریلر آلیب، اوزی‌نینگ جانینی بخشیلب قویبیرگن کیشینی ایتمه‌سنگیز ینه؟ اوشه بولسه کیم محتملاً اوشه‌دیر؛ پولی قاچیریلگن تجاریمیز حاجی... بای، آته‌م نینگ یقین دوستلریدن بوله‌دی. قاچقین قوپیه-قوریغ بیر اوستیباش بیلن قیتیب کیلگن. هه، انه او دیگن قومندانیز ینه مزارنینگ امنیه قومندانلیگی اورینباسری بولمسه؟ نیچه صرافنی و نیچه تاجرنینگ فرزندلرینی اختطاف قیلگن و یوزلرچه کیشیدن آلگن رشوه-دن نامبد بولگن قومندان‌نی دیمه‌سنگیز ینه؟ قنچه‌لر کاسب و غریبکار اونینگ قولیدن باریب کابلگه شکایت قیلگن ایدی. اوشه شکایتلر باعث حکومت هم اونی باشقه تمانگه

تعین قیلگندی. اونینگ وسیله‌سی بیلن هرتورلی قرا ایشلرنی بجرگن عجم والی، حکومت امریگه نافرمانلیک قیلیب اونی عینی مقامیده توتدی: "تا مین تیریک من، هیچکیم سینی هیچ قیاقه یوبره‌آلمه‌یدی" دیب. اخ بو مُلا-خوجه‌لرنینگ قولیدن آخ. شونقه سناریولر بیلن مردمنینگ باشینی قاتیریب، انسانلرنی احمق قیلگنلری قیلگن...؛ دیدی. سونگره بیر یوتیم سوو ایچیب دوام ایتدی:

- په-هاااا... بو مُلالر مونچه هرکاره ایکن. اِیتکن نرسه‌نی تاپه‌آلسه، قاچقینلرنی قیتره‌آلسه، قومندان‌نینگ تعینینی تمدید قیله‌آلسه، خی بونقه کیشیلرنی حکومت نیمه اوچون وظیفه‌گه آلمه‌یدی؟ کتته مزارنینگ امنیتینی ایگیرمه کیشی دعاخوان مُلاگه تاپشیرسه بولدی. اگر اوتیرگن جایلریدن دعالرینی قیلسه یترلی؛ مین‌من دیگن اوغری، اوغریله‌گنلرینی اوز قولی بیلن کیلتیریب جایگه قویه‌دی. قاچاقبرلرنینگ آرقه‌سیدن هیچ سرگردان بولیشگه کیره‌ک قالمه‌یدی. مُلا صاحب توختەگن جایدن اوقیبیرسه، مُجرم‌نینگ باشی اینه‌لیب گنگس و گرنگ بولیب اوزی قیتیب کیله‌دی. بونداق بیر امکان بار ایکن؛ نیمه کیره‌ک ایکن مونچه عسکر و پولیسگه اضافی معاش بیریشگه!..

- اخلاصینگیز بولمسه دعا هم تأثیر قیلمه‌یدی؛ دیدی باشقه بیرقیز. قیزلردن ینه بیرته‌سی:

- اصلیده آقچه‌خان راست ایته‌دی؛ دولت بولردن ایش آلسه یمان بولمه‌یدی؛ دیدی. اولرنی ایشیتیب تورگن آقچه‌بیگیم:

- کاشکی یالغیز پولیس و عسکرلر بیلن بو موضوع خُلاصه بولسه. سیزلر، هیچ شو یوللرینگیز اوستیده دملریزگه چیققن لوحه‌لرنی اوقیب کورگن‌میسیزلر؟ مین، هرمرته کوزیم او لوحه‌لرگه توشسه کوله-کوله اُوله‌من؛ "داکتر و دواگه مونچه پول بیریشگه نیمه کیره‌ک بارکی" دیب. ایچرگه و تشقرگه، شفاخانه-مه شفاخانه سرگردان بولیب نیمه قیله‌میز؟ سرطان دردینی بیله کوچه‌میزنینگ باشیده‌گی مُلا، بیرته تعویذ بیلن

توزەتەدی ذاتن هههههه.

- توبه سیزلردن. اوشەلرهم دعالریده قرآن آیتلرینی اوقیدی. آیات قرآنی، نخاد که مُزخرفات بولسه. شونچه مُفتی و مولوی بوکونگچه هیچ قنداق توسیق بولمەگن. مُزخرفات بولسەیدی اگر، اوشەلر اوشبو توغریده مُحقق بیرنرسه اَیتردی؛ دیدی باشقه بیرقیز.

- میلی قیزلر. حلی که اِیتکن اِیتدی. تاپگن کیشیگه خدا انصاف بیرسه که اوزی کیلتیریب بیرەدی. تاپیلمسه هم صدقەم بولسین؛ دیدی آقچه بیگیم.

استاد کتتەبیک و کینجەبیک، نیچه دوستلری بیلن نهایت تجارلردن بیریننینگ یانیگه باردیلر. شانسگه قرەنگ که ,,آششیغلری آلچی تورگندەی". تورته تاجر قیسی جلسه بهانەسیده شو ییرده ییغیلگن ایکنلر. اولرنینگ جلسەلری یکونلەگینچه کوتیب توردیلر. جلسەلری بیتگن تجارلر، اوست قبەتدن آلدین-کیین توشیب کیلەیاتگندی که کتتەبیک و آرقداشلری، اولرنی سلاملب دملرینی توسدی؛ «امید قیلەبیز جلسەلریز بخیر اوتکن بوسه. ربیم آمدلریزدی مول-توکین قیسین و ایشلریز دایما راس کیتسین» دیدیلر. قاشلریده ییگیتلرنی کورگن تجارلر، نردبان پغانەلرینینگ اوستیده گوجیم بولیب توختەدیلر. ییگیتلردن استاد کتتەبیک:

- بیلەبیز هاریگنسیزله حرمتلی بویوکلرییز. سیزگه التماس قیلەبیز، بیزگه فقط بیش دقیقەلریزدی اجرەتسەلریز کوپ خوش بولەبیز، ساره باریب دملریزنی آلەسیز؛ دیدی. تجارلر بیربیرگه باقیب کوز- قاش قاقیب ایما قیلدیلر و تغین قوللریدەگی ساعتلریگه قرەدیلر. میزبان تجار:

- خوش کیلیبسیللە ییگیتلر. قنی کتته اتاققه بویریلە. بیرلیکده بیرر پیالە چای ویا سەویغ بیران نرسه ایچەیلیک. قنی یورینگ؛ دیدی. سونگره تجارصاحب آشنالریگه:

- سیللە-یم کیلیلە قنی، یاشلرییزدی دردی نیمه اکن،

بیرگه ایشیته‌بیز.

برچه‌سی آلدین-کیین کتته اتاقه کیریب اوریندیقلرگه اوتیردیلر. خدمتچی، موزلتگیچدن هرکیمگه بیرر کاراباو (انرژی ایچیملیک) چیقاریب دملریگه قویدی. کینجه‌بیک یاشلرنی تمثیلا اورنیدن توریب، ییگیتلرنی ایشیتیشگه زمان اجره‌تگنلری اوچون تجارلرگه منتدارلیک بیلدیردی. سونگ اصلی مقصدگه اوتیب موضوعنی یخشی و توشونرلی قیلیب اَیتیب بیردی. تجارلردن ایکیته‌سی بو موضوعگه و تکلیفگه قیزیق قره‌دی. باشقه ایکیته‌سی ایسه:

- مزارده‌کی کورسلردی ایگه‌لرینی تانیسیللە می اوزی؟ همه‌سی مافیا! همده هر بیری والی‌نی یقینلریدن. اگه ایشیتسه که بیز تورکله بونداغ بیر ایش قیلاتتی، هم سیللەگه همده بیزلەگه قیلمەگن یمانلیغینی قویمەیدی؛ دیدی میزبان تجار.

- نیمه قیلالەدی کی؟ دیدی استاد کتته‌بیک اوپکەلنیب.

- نیمه قیلالمەیدی کی؟. کورسلریزگه بیران انتحار و انفجار ترتیب بیریب، هم سیللەنی همده یوزلرچه معصوم شاگرددی قانگه بویەیدی؛ دیب جواب بیردی میزبان تجار. بو سوزدن اوپکەلنگن استاد کتته‌بیک:

- „ییگیت بیر قللە، قورقاق مینگ قللە اولەدی“. بیز قچنگچه شوندا قورقیب اولتیره‌بیز؟ عجب؛ شهردی ایگه‌سی بیز، اما هیچبیر نرسه بیزگه عاید ایمس. محترم اولوغوارلریبیز! سیللە بوسه هیچ قورقمەیلە! بیزلە، بیرته و بوتون بوسه‌ی، اونداچَکین کیلگیندی نسسغلردی قولیدن هیچ ذات کیمەیدی. قورقاغلیدی بیر تمانگه تشلب ایشگه باشلەیلی!. منه بولەلرییزدن اورگنەیلی. هرکون کوره‌سیزله کو؛ بیچارەلردی گاه مکتبینی، گاه کورسلرینی انفجار بیره‌دیلە. انتحاریلر، گاه سپورتخانەلرینی، گاه مکتبلرینی و گاهی تکیەخانەلرینی قانگه بویەیدی. یتمەگنده‌ی باریب شفاخانەلرینی و توغومخانەلرنی باسیب داکتر، کسل، چقلاق و حاملە دیمسدن برچه‌سینی

قتل‌عـام قیلـه‌دی. امـا او ملـت هیچقچـن قورقیـب، قورقاقلرگـه تسلیم بومه‌یدی. قورقمه‌یش کیره‌ی. بیرته‌لریزدی زکاتی مینـن ایشـه‌نیله کـه یخشـی ومُجهـز بیـر کـورس توزه‌لـه‌دی. قوبینـگ، اولسـه‌ی بیـز اوله‌یکنبیـز؛ دیـدی. بیگیتلرنـی ایشـیتیب تورگـن تاجرلـر بیربیراویگـه قره‌شـر ایـدی. کینجه‌بیـک آلـدی سـوزنی:

- اولوغوارلربیـز. البتـه کـه سـیزگه هـم حـق بیره‌بیـز. اوشـنداغ کـه بیله‌سـیز هرنرسـه‌نی بیـر ریسـکی بولـه‌دی. مزارشـریفده اونلرچـه خصوصـی بیلیم‌یـورت بـار. همه‌سـینی عجـم تاجرلـر توزه‌تکـن کـو. بار-یـاغ پولیبیزنـی اولـر آلیـب یاتکـن. خصوصـی بیلیـم یورتـی دیگینچـه؛ ایشـه‌نینگ کـه بیـر ایکـی کوچـه اوسـه‌راققه بیـز تورکلرگـه تیگیشـلی "تورکستان بیلیم یورتـی" بـار، کُهنـه بیـر حویلـی‌ده تیقیلیـب قاگـن. اخـی اوشـه هـم رسـمی و جوازلـی بیـر بیلیـم یـورت کـو. اوشـه‌نی هـم بیرته‌لریـز قوللب-قواتلسـه‌یله و کینـگ بیـران تعمیـر توزه‌تیـب یخشـی و چیبـر اسـتادلردی اسـتخدام قیسـه‌یله، کیفیتـی و شُـهرتی آرتیـب قالـه‌دی. سـیزلرگه گـپ اورگه‌تیـش حدیبیـزده ایمـس و حقیبیـز هـم یـاغ. امـا سـیزلر هـم بونـداق جیـم و بـی پـروا اولتیرمه‌یلـه. التمـاس اوقیـش بابیـده و کیله‌جـک نسـلیمیز اوچـون اوزلریـزدن آز بوسـه هـم فایده‌لـی بیـران اثـر قالدیریلـه!؛ دیـدی.

- اییـی یاشـلر ایـی. سـیزلردی هـم توشـونه‌بیز. نصیـب بوسـه دیگنلریـزدی اویلـب کوره‌بیـز. اگـه قولیبیـزدن بیـر ذات کیسـه البتـه قیله‌بیـز. انـه او بیلیـم یورتینـی آتینـی "تورکستان بیلیم یورتـی" مـی دیدیـز؟ دیـب سـوره‌دی تجارلـردن بیـری. باشـقه تجارلـر: "هـه توغـری تورکسـتان بیلیـم یورتـی" دیـب دیگه‌لـری تأییـد قیلـدی.

- سـبیل‌دی آتـی بومه‌یکـن. بـو آتـدن مطمئـن مـن نـی دولتتـی خوشـی کیلـه‌دی، نیـده والـی صاحـب بونـی قبـول قیلـه‌دی؛ دیـدی میزبـان تاجـر. یوره‌گـی تندیـر کبـی یانگـن کتته‌بیـک بویـون تامیرلـری قباریـب یـوزی قیپقیزیـل بولگنـدی اچییـق و اوپکه‌لنماقـدن:

- سبیلدی آتی بومەیکن هه؟ وای اتتەسیگه...؛ دیدی.

- بـو گپتـی دیگینچـه، هیـچ مـی وجدانیـز اغریمـەدی؛ دیـدی. کینجەبیـک هـم اچچیغینـی کنتـرول قیلیـب:

- بولـردی خوشـیگه کیتەیـکان آتلـر؛ آریانـا، باختـر، خراسـان، فردوسـی و شـونگه اوخشـەگن ذاتلـر؛ دیـب اورنیـدن تـوردی کتتەبیـک. و دوام ایتـدی: "امـا نیمـه حکمـت بولسـه بیلمیمـن؛ بیـزدی کتتەلریبیـزدی تـورک و تورکستان آتلریـدن سـپ حساسـیتلری بـار. تورینـگ کیتەبیـز؛ دیـدی دوسـتلریگه.

- همـه نرسـەدن خبرییـز بـا. عجملـردی خصوصـی بیلیـم یورتلریگـه کتابخانەلـر توزەتیـب بیرگنلریـزدن. کنفرانـس سـالونلری قورشـب بیرگنلریـزدن و ینـه قنچەلریـدن... امـا گـپ اوزلریزدیکیگـه کیسـه، کتتـه بیرهیـچ اکـن سیلله خـلاص؛ دیـب کتتەبیـک هـم اورنیـدن تـوردی. یاشـلر توریـب جونەگینچـه اسـتاد قلیـچ، ایـاق اوسـتیده:

- ناحـق کیلدیـی. آلدینکـی مناسـبتلردن نتیجەنـی بـی-ازی تخمیـن ایتکندیـی. اوپکەلنیشـگه کیـرەک جـوغ. بونـدن آلدیـن هـم بولـر تورتـه نشـریەنی سـاتیب آلالمەگنـدی. اویالمسـەلر؛ منـه میزلریننیـنگ اوسـتیدەکی عجـم نشـریەلریدن خـوددی آلدینکـی-دەی نیچیتەنـی قولیمیزغـه بیریـب «خـوش کیلدیزلـه دیـب هیدەشـەدی؛ دیـدی و چیقدیلـر.

سـیناولر کیلیـب قالـدی. ینـه عجـم اسـتادلرنینگ منافقلیگـی و تبعیضچـی خاصیتلـری قوزغلـدی. و ینـه پولداربچەلرنینـگ و عجمزادەلرنینـگ پوکلیگـی و جیرتیلیگـی اوجیگـه چیقـدی. و ینـه کینجەبیـک بیلـن آقچەبیگیـم، کیچەنـی کوندوزگـه قوشـیب درس اوقیماققـه باشـلەدی.....

****

تیموربیک‌چه هم ماشاءالله بیر یاشینی تولدیرگندی. آنه‌سی، آته‌سیگه قونغیراق قیلیب اوغلی‌نینگ یاش‌کونی اوچون بیر تورته (کیک) کیلتیریشینی ایسته‌دی. اوزی هم اویده‌گیلرگه خبر سالدی، همده یقین دوگانه‌لرینی چقیردی. اوشه آقشم اوزلریگه یره‌شه یخشیگینه بیر قوتلاو-ضیافتی بیردیلر. مهمانلر، تیموربیک‌نینگ یاش‌کونینی قوتله‌گندن کیین توریب- توریب اویلریگه کیتدی...

- آنه‌سی! بیله‌سیز، ایرته وختراغ جونه‌شیبیز کیره‌ی. شو پیللتتن تیارلیگیزدی آلینگ؛ دیدی حاجی قربان خاتینی‌گه.

- خیریت می؟

- خیریت. داکتردی دیگنی أیسیزدن می چیغدی؟ بیر یاشینی تولدیرگنده، تیموربیکتی واکسین اوچون آلیب کیلیله دیمه‌گنمیدی؟

- اوففف... شو واکسیندی آتینی ایشیتسم، یوره‌ککینم زیرریللب کیته‌دی. تیمیرگینه‌م توغیلگنیدن بئری بیچاره‌نی واکسین قیله-قیله چاو-چاو تیشتیله. قچنگچه واکسین قیلیب یاته‌یکنبیز ایندی؟

- قچن که داکتری «خلاص بولدی» دیسه، اوشنگچه. اوغلیبیزدی ساغلیگیگه خوش ایمسسیز خیالیم؟...

- ایی توبه دییینگ. اونی اوچون أیتمیمن... بیله‌سیزکه هر قللە واکسین‌دن ساره، اوچ-تور کونگچه لاش بولیب قاله‌دی بیچاره‌گینه. تا توزه‌لگینیچه میندن اوتکندی اوزیم بیله‌من خدایم... شونی اوچون أیتیم ده ایندی.

- خی قندا قیله‌یلی. ساغ و سلامت کتتریشی اوچون مجبوربیز دیگه آنه‌سی. بیز آته-آنه‌لیک وظیفه‌بیزنی بجره‌یلی ده، اویاقینی خداگه قویبیره‌بیز.

- توغری ایته‌سیز آته‌سی. نیمه عذاب‌له‌گه تیله‌ب آلدیی. ساغ سلامت کتته بوسه بولدی. ان‌شاالله که بو قللە

خـلاص بولەدیکان‌دیـر.

- ان‌شالله. ایسن امان بیر بارەیلی قنی...

سُمسـترنینگ سـونگ سـیناولری اوچـون تیارلنـردی کینجەبیـک. و ینـه باشـلر ایـدی اجرەلیـش موسـومی. باشـیدن بئـری هرکـون وهرساعت اینتیله-اینتیلـه بیرگینـه ایمـا کوتـر ایـدی آقچەسـیدن. آقچەنینـگ یورەگیگـه کیریلەدیگـن یـول اگرکـه کوزیـدن اوتسـەیدی، کینجەبیـک نینـگ اِستایلدن کملیگـی یـوق ایـدی. همـده جـوده چیرایلـی، اوزون بویلـی، آق تنلـی و کیلیشـکن بیـر بیگیـت ایـدی. اینیقسـه سـاچیگه، سـقالیگه، کییـم قوشَـمیگه و کورینیشـیگه اززانچـه اونـوم بیرەدیگـن باقیملـی و یاقیملـی بیـر یـاش ایـدی. یـا کـه قولاغیـدن قلبیگـه کیرمـاق کیـرەک بولسـەیدی اگـر، آقچەبیگیمنینـگ حضـوری بولگـن جایـده هردایـم اَیتەدیگـن سـوزلریگه، قورگـن جملەلریگـه دقـت قیلـر و دیەدیگـن کلمەلرینـی تنلب-تنلـب آدابـی بیلـن نزاکـت واُسـلوب چوکاتیـده گپیـرردی. یـوق؛ اگرکـه موضـوع کرکتـر بولسـەیدی، کینجەبیـک صنفـنینـگ اینـگ کرکترلـی بیگیتـی ایـدی. لیاقت و ذکاوت شـرط بولسـەیدی اگـر او، صنفـی تـوگِل بیلیـم یورتـی بابیـده تینگسـیز بیـر شـخصیت و لیاقتگـه ایگـه ایـدی. امـا و لیکـن کیجەبیـک اوزیدەگـی کمچیلیکنـی، فقیـر بیرعایلەنینـگ فرزنـدی بولیشـیگه کـورردی. شـونینگ دیـک آقچەبیگیـم نینـگ عایلەسـی بیلـن اوزی‌نینـگ عایلەسـی آرەسـیده بیـر وکـوک قـدر فـرق بارلیگـی، اونینـگ جسـارتینی و خیاللرینـی آیندەگـه قرشـی سـیندیرردی. ذاتـن اکەسـی جمعەبیک‌نینـگ شـونقه بیـر اوچیریمدن(جـردن) کلەمشـاق تشـلەگنی أیسـیگه توشـگنده اورکیـب و قورقیـب کیتـردی. اوشـبو سـببدن بـوش چونتـک بیلـن، آقچەسـیگه بولگـن تمایلینـی جسـارت قیلیـب تیلگـه کیلتیرەآلمسـدی...

سـونگ سـیناو کیچەسـیده کینجەبیـک، کتـاب صفحەلـری نینـگ آغدریـش سیسـی بیلـن اجرەلیـش دردینـی باسـتیرماقچی بولـردی. زمان-زمـان؛ صنفـده آلینگـن توپلیچـه رسـملرنی آچیـب زومْلشـتیرر و خپ-خـپ آقچەسـیگه باقیـب زمان-گردابیگـه

باتـردی. ایرتەدەگـی دیـدار، بـو ییلنینـگ سـونگ اوچرەشـووی بولـردی. اوشـبو سـببدن، بیـر خیلـی پیتگچـه یتەدیگـن آزوقەنـی، یالغیـز بیـر آنلیـک باقیـش بیلـن ذخیـره قیلیشـی کیـرەک ایـدی. شـاید او سـونگ «خدایاریـز» سـوزی‌نینگ تاویشـی، بیـر عمـر بوییچـه قولاقلریـدن چیقمسـه ایـدی. شـو باعـث فکـری و أیسـی، سـیناودن کوپـراق یـورەک آغریسـیده ایـدی. ایرتەسـی کـون وقتـراق باریـب بیلیـم یورتنینـگ باغچەسـیگه اوتیـردی. آلگـن نوتلرینـی تیز-تیـز کـوزدن اوتکزیشـگه غـرق ایـدی کـه آلیسـدن بیـر سـیس ایشـیتدی: «کینجەبیـک! کینجەبیـک اکـه!» دیگـن. باشـینی نوتلـردن کوتـردی و اویقوسـیز کوزلـری، یولکـەده تورگـن آقچەسـیگه توشـدی. آقچەبیگیـم، قولیدەگـی سـاعتینی کورسـەتیب، "سـیناوگه کیـچ قالەجکلرینـی" اشـاره قیلـدی. بـو منظـره قرشیسـیده کینجەبیـک نینـگ أیسـی کیتـدی. سـیناو-میناو أیسـیگه کیلمـەی؛ مینگبیـر تورلـی باشـقه نرسـەلر ذهنیـدن اوتـردی؛ "عجبـا ثُمارلـر مـی تأثیـر قیلـدی؟ یوقسـه کیلیشـکن بیـر بیگیـت بولگنـی اوچـون مـی کوزگـه باتـردی؟ یاکـه آقچـه، نهایتـده تمایـل مـی کورسـتماققه باشـلەدی؟...

- نَمـه مونچـه باشـینیزی نوتلـره گومیبسـیز کینجەبیـک خـان؟ یاکـه کیچـه درس اوقیمەدینیـز مـی؟

- سـلام آقچەبیگیـم، خیرلـی تانـگ. کیلدیـز مـی بخیـر. یخشـی میسـیز؟ کیچیرینـگ بخـدا کورمـەی قالیبمـن. یـاغ ایـی اونـدا ایمـس. سـیناو کیچەسـی درس اوقیمـەی بولـه مـی... وختـراغ کیگندیـم. بیکارلیـدن نوتلریـمدی بیـر کـوزدن اوتکـزەی دیدیـم؛ دیـب بکسـینی ییغـدی و اورنیـدن تـوردی. ایکلەسـی صنـف تمـان یوریـدی:

- "ییمـاق بیلـن دویمەیـەن، یلەمـاق بیلـن دویمـس" دیبتیـر آتەلریبیـز؛ دیـدی آقچەبیگیـم.

- آتەلریبیز هر وخت حقلی چیققنله.

- دوغریسـی میـن هـم بـو دَرسـی اونچـه اوقیالمەدیـم. ان

شـاالله کـه سـوال‌لر آسـانراغ گیلیـور.

- تـوکل اوزیگـه. سـیزگه گـپ یـاغ بـی-ازی. مخصـد پارچه‌ییـزدی یشـیرمنگ خـا مـی؛ دیـدی کینجه‌بیـک کولیمسـه‌ب.

آقچه‌سـی بیلـن قیلگـن بیـر ایکـی آغیـز مُحبتـدن کوزلـری نـور، یوره‌گـی مـدار و روحـی ایسـه انـرژی تاپـدی. بیـردن-بیرگـه، ذهنـی خـوددی کمپیوتـر حافظه‌سـی کبـی گونجَللنـدی (آپدیـت بولـدی). کینجه‌بیـک، آرتیـق روحـاً و جسـماً سـیناوگه تیـار ایدی. اُستاد، سیناو سوراقلرینی برچه‌نینـگ دمیگـه قویدی. کینجه‌بیـگ سـواللرگه قره‌گنـده میه‌سـی، خـوددی یاپـه‌ی-ذکا (آرتفیشـل اینتلِجینـس) کبـی جوابلرنـی سطر-سـطر درسـلردن وکتابلـردن تیریـب، کوزی‌نینـگ دمیگـه کیلتیـرردی. سـواللرنی عینـن کتابده‌گـی دیـک جوابله‌ماقـه باشـله‌دی و باشـلگنده‌ی هـم بیتیـردی. بونـدن آلدینکـی سـیناولرده، آقچه‌بیگیـم بیلـن همزمـان سـیناو قاغاذلرینـی اُسـتادگه تاپشـیرردی. حتـی کـه کیمـی زمـان آقچه‌بیگیـم بونـدن آلدینـراق پارچه‌سـینی تاپشـیریب چیقـردی. بـو مرتـه کینجه‌بیـک آلدیـن چیقـدی. تشـقرگه چیققینچـه، بیـر تمانـدن یوره‌گـی خوشـلیکدن دپ-دوپ آتـر ایکـن؛ باشـقه تمانـدن آقچه‌سـی نینـگ سـواللر بیلـن قِیینه‌لیشـیدن خواطـرده ایـدی. سـیونیچ ومراقدن اورنیـده تورەآلمه‌گـن کینجه‌بیـک، عادتـا دهلیزنـی اولچـر کبـی بویاقـدن اویاقـه- اویقـادن بویاقـه گیزگیزلـردی. یریـم سـاعت اوتمـه‌ی توریـب آقچه‌بیگیـم هـم چیقـدی. بیربیراویگـه؛ «بخیـر اوتگـن بولسـین» تیله‌کلرینـی تیله‌دیلـر. کینجه‌بیـک جسـارتینی بیغیـب:

- فکریمچه بو سیناوده قِیینه‌لدیز؟؛ دیدی.

- یـاق ایـی. اونچه‌یـم غییـن دال دی. بیـراز دولـوراغ جـواب یازماغـه اوریندیـم. شـو اوچیـن گیـچ قالدیـم. ماشـاالله سـیز بوگـون برقـده‌ی چیقدینیـز.

- اسـتغفرالله. بیلمه‌سـم، سـوال‌له مینگـه کـوپ آسـان کیلـدی. درحـال جوابلـب بولدیـم. فقـط شـونچه...

- اوتتی بولییور. قصه‌سینده بولمنگ.

- او که شونداق. توغری ایته‌سیز؛ دیدی کینجه‌بیک.

ایککله‌سی باغچه‌نینگ یولچه‌سیدن کتته ایشیک تمان یوررردی. اوشنده آقچه‌بیگیم، تیلفونینی چیقاریب هیداوچیلاریگه قونغیراق قیلدی. هیداوچی، اون-بیش دقیقه-گچه یتیب کیلیشینی آیتدی. بو اونبیش دقیقه‌لیک سوره (زمان/مدت) کینجه‌بیک اوچون کتته فرصت ایدی:

- منه! بو ییل هم توگه‌ب قالدی. ایندی کته تعطیل بوییچه بیکاربیز. یعنی، مین-کو بیکارمن. سیزدی نیمه ریجه‌یز با؟ دیب سوره‌دی آقچه‌گه.

- دوغری. اما مین بیکار دال. چونکه عمه‌مین غیزی‌نین تویونی بار استانبول‌ده. پاسپورتیمیز هم ویزه‌گه بیریلگن. نصیب بولسه بیز، تعطیلیمیزی عایله‌چه تورکیه‌ده اوتکزماقچین.

- اووو، ریجه‌یز کتته اکن ماشاالله. سیزگه آق یول تیله‌یمن خی. ایسن امان باریب قَیتیله. مخصد، ساوغاتینی اونوتمسه‌یز بولدی هههه.

- دیله‌یی‌نیز اوچین رحمت. مخصد، ساوغه أیسیمدن چیغیب بیلیوور.

- ساوغه خی کی؛ وطن أیسیزدن چیغمه‌سین ینه.

- نمه اوچین؟ انگله‌مدیم!

- یعنی بومه‌سین که ینه تورکیه خوشیزگه کیتیب، اوشیرله‌ده قالیب کیتسه‌ییز.

- هههه. بیلَم یوغ. بیللی بولمیوور بو ایشلر؛ دیدی آقچه‌بیگیم کولیب. قصه‌لشیب تورگن ایدیله که هیداوچی قونغیراق قیلدی «گیلدیم» دیب. ناچار وداعلشدیلر.

سونگیچگه قره‌گنده، کینجه‌بیک سیوینچ وقیغونی بیرلیکده یشر ایدی. سیوینجی ایسه؛ ایلک مرته آقچه‌بیگیم تمانیدن بونچه صمیمی قرشیلنیشیدن ایدی و قیغوسی ایسه، آقچه‌سی‌نینگ تورکیه‌دن مبادا قَیتمسلیگیدن. آقچه‌سی بیلن خیرلشگنده‌ی، مینگ تویغو ایچره دوستیگه مسیج یازدی؛ «قییرده سن؟» دیب. دوستی آچون‌بیک سیناودن چیققینچه کیتگندی. آچون، کینجه‌بیک‌نینگ مسیجینی کورگنده‌ی قونغیراق قیلیب کیلدی... ایکله‌سی توشله‌ماق اوچون بیر رستورانتده کوریشماققه سوزلشدیلر.

کینجه‌بیک یاتاقخانه‌گه باریب بکسینی قویدی و اوستینی المشتیریب چیقدی. توش پَیتیگچه اوزینی رستورانتگه یتکیزدی. آشناسی بیلن آش ونان ائشلیگیده عشق ماجراسیده‌گی کیلیشمه‌لردن قصه‌لشدی. کینجه‌بیک، هنوزهم یوزبیرگن ینگی لیکلرنی دُعا و تعویذلرنینگ تأثیریدن دیب کورردی.

- بوکونکی جنغه‌لیقتن، راسسه یم خوش بولدیم. اما بول بولگنلردی مین تعویذ و تُماردن دیب توشونمیمن دوستیم. دیدی آچون‌بیک.

- جیللە بی تأثیر هم بومه‌یدی کو دوستیم. میلی. اما ایشەن کە شونچه وختتن بئری، منه شو کوندی کوتردیم.

- سین خُوش بوسنگ بولدی. مخصد نتیجه‌نی دیسنگ، انه او ذاتلردی تأثیریدن ایمس. اگه او ذاتلردن بوسه‌یدی، قیز سینگه "جورینگ ایی سیزدی هم آپ کیته‌ی" دیردی.

- توزی میسن؟ مین کیم من که مینی آلیب کیته‌دی؟ ریشخنلی قیمه دیگه سین هم.

- خا میلی. باپ کیسین قنی. اگه ساوغاتی آپ کیسه کو تُمار و تعویذگه ایشەنەمن. بومسه بشقه جوللر اخترەبیز.

- اونی نیمه قیله‌سن. تورکیه باریب کیلیشکه قنچه پول کیره‌ی تخمینینگچه؟.

- ویزه‌سینی آلالسنگ، باپ کیلیشی قیین ایمس.

- مثلا قنچه؟ دیب اصرار بیلن سوره‌دی کینجه‌بیک.

- دیدیم کو! ویزه‌سینی آلالسنگ، باریش-کیلیش، کوپ بوسه بیش‌یوز دالر بوله‌دی. ها! او جیرده هم بیران مینگ دالر خرچله‌سنگ؛ یعنی بیر یریم مینگ دییه‌یلی...

- هممم. اصلیده اونچه پول ایمس اکن.

- پاسپورتینگ با می اوزی؟

- یاغ؛ دیدی کینجه‌بیک.

- انه آشنابیز آچیل‌بیک بار-کو؟ اولردی توریزم شرکتی با. حلی جولدن اوتکینچه سوره یییز. قنی خارجی سیاحتلردی شرط و شرایطی قَله‌ی ایکن؛ دیدی آچون‌بیک.

رستورانتدن چیققینچه، یانباشده‌گی سَرککه اینه‌لیب بیر کتابچی دوکانیدن مُطالعه اوچون نیچیته کتاب قره‌دیلر. تغین یولدن آچیل‌بیک‌لرنینگ توریزم شرکتیگه باردیلر. کینجه‌بیک و آچون‌بیک اوزلرینی آچیل‌بیک‌نینگ آته‌سیگه تانیتدی. اوغلی‌نینگ صنفداشلرینی صمیمی شکلده کوتیب آلدی. دملریگه چای وچاکلیت قوییب محبت هواسیده حال خاطر سوره‌شدیلر. چایلرینی شوپلرکن کینجه و آچون، آچیل‌بیک نینگ آته‌سیدن پاسپورت چیقاریش و چیت ایللرنی گیزیش حقیده تولیقراق بیلگی ایسته‌دی:

- پاسپورت چیغه‌ریش که قیین ایمس. منه شیرده‌گی پاسپورت آمرلیگیده تانیشلریم با. بقی-وقی یوزدالر قدر بیر مصرفی بار خلاص. کوپ بوسه بیر هفته‌ده چیغه‌دی. فقط چیت ایللردن بوسه، شو پیللە اوزبیکستان سیاحتلری آچیلگن. بیش‌یوز دالرگه ویزه بیره‌دی.

- پاسپورت ایشی آسان اکن. اوزبیکستان گیزمه‌سی هم یمان بیر تکلیف ایمس اصلیده. کیچیرینگ، تورکیه ویزه‌سینی

شرط و شرایطی قنداق؟ دیدی جیلمەیب کینجەبیک.

- ایی بلەلریم. تورکیه- مورکیه دیب یورمەیله. بیر ویزەسی دیسەیله قره-بازرده تورتمینگ دالردن باشلەیدی. او هم مینگبیر خونجگرلی مینن چیغەدی. بیزله بوسه کوپراغ حج-عُمره ایشلرینی قیلەبیز. شوندەبین ایران ویزەسی اوچون تقاضا کوپراغ. پاکستان وهندوستان ویزەلری بار کی اولرگه کوپراق کسلی بوگنله مراجعه قیلەدی. دیگینمەدەی شو پیلله اوزبیکستان، ویزەسیگه کوپ سهولت کیتیرگن. مینی گپیمدی آلسەیله اوزبیکستان باریله و آته توپراغلریزدی زیارت قیلیب کیلیله...؛ دیدی آچلبیکنی آتەسی.

اوزبیکستاننی گیزیش کیلیش تکلیفی کینجەبیکنینگ کونگلیگه یاقدی. یانیده ایکیوز دالر قدر پولی بار ایدی. یوز دالرینی شرکتگه بیردی پاسپورت اوچون. کینجەبیک نینگ عزمینی و هیجانینی کورگن آچونبیک هم شوقلندی. اونینگ پاسپورتی بار ایدی. ویزه اوچون کیرەکلی بلگەلرنی کیلتیریش اوچون ایکی آشنا شرکتدن اَیریلدی...

حاجی قربان اکه عایلەسینی آلیب مزارشریفگه بارگندی. قندیگلخان روضەنی زیارت قیلماقچی بولدی. کورینگ که ایکی جرسقیل بولدوزر، توپالان قیلیب روضەنینگ مسجدینی یقیتیب تورگندی. ییقیمنی کورگن حاجی قربان ششیردی؛ «بو مَچیتتی گناەسی نیمه اکن؟ یخشیگینه مَچیت ایدی کو. اوتکن کون پیشین نمازیمدی شییرده اوقیگندیم. توپپه-توزیک ایدی کو...» دیب موتردن توشمەی، توغری شفاخانەگه اوتدیلر. تیموربیک گه (APK / کانجیکته پونوموکوک واکسینی) نینگ راپَلینی قیلدیردیلر. (CIKK/ قیزەموق، چیچک و تیپکی واکسینی) بیلن سوو چیچک واکسینی نی هم قیلدیردیلر. ایشلری بیتگندن سونگره اوکەسیگه قونغیراق قیلدی. کینجەبیک تیار تورگندی. باریب اونی لیلیەسیدن آلدی و سرپل تمانگه جونەدیلر. یولده اوکەسیگه سورەدی:

- روضەنی مَچیتینی نیمەگه ییقیتاتتی؟ خبرینگ با

مـی؟

هیـی حاجـی اکـه‌م. عجـم والـی، اوزیـدن بیـر اثـر قویماخچیـن خیالیـم. مـردم‌دی اَیتیشـیدن بوسـه، مَچیتتـی بوزیـب کتتـه‌راغ توزه‌تماخچـی اکـن.

- بونـی هم انـه او تورت-یوللـرده‌ی، بیـران تُجارگـه تـوان قیگن‌دیـر؟

- بومسـه نیمـه. اوشـنگه اوخشـه‌گن بیـر نرسـه بـی-ازو. بیزلـه هـم سـیزده‌ی توشـونگن ایدیـی. فقـط سـاره اورگندیـی کـه، بونـی مصرفلرینـی تورکیـه مینـن اوزبیکسـتان‌دی بوینیگـه قویگـن اکـن.

- دیمه‌دیـم مـی... او بدذاتتـی بونـداق نرسـه‌لرگه چنـدان عقیده‌سـی یـاغ. فقـط دیـن و ایمـان اوسـتیدن تجـارت قیلـه‌دی خـلاص؛ دیـدی حاجـی قربـان.

- جرنگیللگـن، هرتمانـی نقـش ونـگار قیلیلگـن بیـر مَچیت ایـدی. کیچیـی- میچیـی ایمـس ایـدی. شـونچه کتتـه ایـدی کـه بـو چکه‌سـیده‌گی آدم، بشـقه چکه‌سـیده‌کی آدم‌دی تانیالمیـدی؛ دیـدی قندیـگل خـان.

- ایـی ینگـه جـان. او بدذاتتـی نِیتـی بشـقه. حقیقتـدن مَچیـت توزتماخچـی بوسـه، کتتـه مـزارده جـای کـم میـدی؟ دیگنیـزده‌ی، قنچـه نمازخـوان بوسـه اوشـنگه سیغردی. قالـدی کـه شـو وخـت قنـی اونچـه نمـاز خـوان؟ او بدذاتتـی شـوم هدفلـری بـا. تورکلـردن قاگـن بـو ییرده‌گـی آثارلـردی یوقاتیـش و ییقیتیـش. جاییگـه هـم زردُشـتی شـکلده آثارلـر قورشـه‌ب، اوزلریگـه تاریـخ یره‌تماخچـی...؛ دیـب قویـدی کینجه‌بیـک.

- نیچـه وخـت آلدیـن سـین اولتیرگـن جایـده، کـوپ سـیر معلومـات بیـر اسـتاد اولتیرگنـدی؛ دیـب باشـله‌دی حاجـی قربـان: «اوشـه قصـه قیلـدی؛ بـو عجملـردی تاریخـده هیـچ قنـداق بیـر شـهکارلی یـاغ اکـن. اوغانسـتان‌دی هـر ولایتیـده یاتکـن آبـدات،

همه‌سی تورکلردی اثری اکن. هراته‌ده، قندهاره‌ده، کابل‌ده، جلال آباده‌ده، مزارشریفتی اوزیده و هر ییره‌ده. حتی که پاکستان، ایران و هندوستان‌دی برچه تاریخی جایلرینی هم تورکلر توزه‌تکن اکن. هندوستان‌دکیلردی ذاتن آته‌مدی تداویگه آلیب بارگنده اوز کوزلریم مینن کوردیم. اُستادتی اَیتیشیچه؛ عجم طایفه‌سی، تاریخده حتی که بیر دانه درخت نیمه‌دی ایککن یاغ اکن.

- وی وی وی! بیخی عقوبسیز و اوریب-کیتکیر بیر طایفه اکن کو بوله اونداغ بوسه؛ دیدی قندیگل.

- ایی ینگه جان. بو طایفه‌ده عقوب نیمه قیسین؟ منه ایندی شو مَچیتتی توزه‌تەیکان انجینر، اُستا و معمارلردی همه‌سی اوزبیکستان‌دن چقیریلگن. بولردی کیم قوییپتی که بونداغ ایشلردی بجرسین؛ دیدی کینجه‌بیک.

- خی قیله‌ی بیرسین قنی نیمه قیله‌دی... اوزینگدن نیمه خبر؟ سیناولرینگ بخیر اوتتی می؟ دیدی اکه‌سی.

- رحمت حاجی اکه‌م. آلی که اوتتی قنی.

- کتته رخصتینی، آنه‌مدی تیزه‌سیده اوتکزه‌سن خی. یا که ینه ایکی کونده بیر، دم چوکینی ایگللب مزار-سرپل می قننه‌ی سن؟

- یاغ ایی حاجی اکه. نصیب بوسه بشقه بیر پلانیم با. اوزبیکستان کیتماخچیمن بیر آشنام مینن. یخشی گیزیب اینه‌له‌یکان تاریخی جایلری بار اکن.

- اووووو؛ منه بخدا. شو پیللتتن یول بوسین اوکم. اوزبیکستان‌دی قریش-قریش تورپاغینی اوزی بیرر تاریخ. باریب-کیگن بعضی یولچیلریم قصه قیلدی. زور جای بوگنینی و مردمینی هم خوددی بیزله‌ده‌ی بوگنینی اَیته‌دیله. همده کوپ ارزانچیلی بوگنینی اَیتمیسن می... مخصد یخشی نیت قیلیبسن اوکم. شو وخت هرتماندی اینه‌لیب کوره‌یکان چاغینگ؛ دیدی.

- ویزه‌بیزدی چیغره‌یکان توریزم شرکتی بیر صنفداشیبیزدی آته‌سیدن. اوهم شونداغ دیدی. یخشی جای و ارزانچیلی دیب.

- بارینگ-بارینگ کینجه‌بیک جان؛ دیدی ینگه‌سی قندیگل: «شو وخت کوریب کیسه‌ییز یخشی بوله‌دی. ایرته کون توی-موی قیگنیزدن نری، منه اکه‌یزده‌ی مزاردن وقه اوتالمه‌یسیز. اگه مین ایرکه‌ی بوسیدیم، تاپکن پولمدی باریب چیت ایللرگه خرچلردیم و چکر اوررديم.»

- بخیر با اوکم. اورده‌کی تیلداش و قریناداشلرییبیزدی کوریب-سوره‌ب و تانیب کیگین. سیاحت هم یاشلیککه مزه بیره‌دی. سیلردی ایشلریز اوقیش مینن. سیاحت سیلرگه کوپ نرسه‌لر اورگته‌دی. فکرلریزدی آچه‌دی؛ دیدی. اونگ قولینی ایگردن آلیب یانباشیده اوتیرگن اوکه‌سی‌نینگ تیزه‌سیگه قویدی و "راستی پولینگ با می اوزی؟" دیب سوره‌دی.

- پاسپورت مینن ویزه‌نی پولینی اوزیم بیر رقم قیله‌من مخصد. لاکن اویاقه بارگینچه خرچله‌یکان پولیم یاغ.

- خی خدا مهربان. قیغورمه اوکم اوهم تاپیله‌دی. ویزه‌نگ بیر چیغسین بخیر...؛ دیب، اُمید بیردی حاجی قربان اوکه‌سیگه. قیزیق مُحبتلر بیلن اوزون یول توگه‌دی و ساغ سلامت اویگه یتیب باردیلر...

******

بیر شاعر: "قویاش، آی و یولدوزلر، برچه مخلوق‌نینگ اورتاق مالی بولسه هم، چیقیشی و باتیشی هرکیم اوچون فرقلی‌دیر. حتی که هرشهر اوچون فرقلی‌دیر" دییشه‌دی. حقسیزهم ایمس شاعریمیز. مثلاً قویاش؛ کیمیگه زمانني کورسه‌تر ایکن، کیمیگه موسوملرنی تانیته‌دی. کیمیگه انرژی ساغلر ایکن، کیمیگه رنگلرنی کورسته‌دی... بو فرقلرنی کوریب بیلیش اوچون قویاش‌نینگ چیقیشینی و باتیشینی فرقلی آچی(زاویه) لردن قره‌ش کیره‌ک. حرارتینی و یاغدوسینی

سئزیش اوچون قیمیلده‌ییش و جای اوزگرتیریش کیره‌ک. آی هم شونقه! یالغیزلرنینگ یاری و سرداشی، غریبلرنینگ چراغی و بالەلرنینگ آی‌مامه‌سی. هرکیم اوچون هر بیرده فرقلی‌دیر یاغدوسی، سکونَتی و ایزی. یشه‌ماق کیره‌ک دقیقه-دقیقه‌سینی. کیچه‌سینی و کوندوزینی...

کینجه‌بیک و آقچه‌بیگیم اوچون هنوزگچه، قویاش عینی تماندن چیقیب عینی تمانگه باتردی. و شایدهم عینی حرارت و عینی یاغدو بیلن. آرتیق آقچه‌بیگیم اوچون قویاش دینگیزدن چیقیب دینگیزگه باتردی و کینجه‌بیک اوچون ایسه آلتای (تاغلری) دن توریب، تینگری (تاغلری)گه تەیەنیب یوکسەلردی. کوکچه و آمو، سیحون و جیحون بولیب یول آلردی. آقشملری آرال (کولی)دن سوو ایچیب باریب قره-قوم چوللریگه باش قوییب دم آلردی. هرکیم اوچون منظره باشقه و اقلیم باشقچه ایدی. شاید، موسوملر بیله فرق قیلردی... بیر بیلگەنینگ دیگنیده‌ی: «سیاحتگه چیقیش، اصلیده بیر ایوریم اوتکزیش‌دیر». توغریدن هم شوندق.

کینجه‌بیک، بوتون وجود قولاق بولیب، توریزم شرکتی‌نینگ قونغیراغینی کوتر ایدی. نیچه کونلیک دم آلیشنی فرصت بیلدی و اوتیریب اوزبیکستان حقیده انترنتدن بیلگی اخترردی. گیزیلەدیگن تاریخی ییرلرنی، موزیملرنی، تاریخی آبدەلرنی و موسوم‌سل فیستیواللرنی بیتیب آلدی. اوزبیکستان‌نی آینەلیب کوریش اوچون قیسی شهردن باشلب، قنقه‌سیده دوام ایتیشینی ریجەلەدی. قیسی شهرده نیمەلر بارلیگینی، اوشهرنینگ مشهور نرسەلری‌نینگ نیمه بولگنینی یازدی دفتریگه. هر بیرته‌سینی کوریش و یشەش اوچون تورلی شیرین خیاللر قوررردی...

آقشم نانیدن نری بیکمراد اکه، حاجی قربان‌نی سوره‌ب کیلدی. بیکمراد اکه، یوقاریده‌گی کوچەدن بولردی. او آلتی آی‌لیک تازه کیاو ایدی و تویدن بونچه وقت اوتگیچ هنوز خاتینی حاملە قالمەگندی. بوندن خواطرلنگن عایلەیلر،

الەکوزمُلا دیگن قیسی بیر دعاخوانڭی تا بغلان شهریدن درَک قیلیب تاپمیش و اوشنگه بارماقچی ایکنلر. کیلیشیدن مقصد، ایرته اولرنی عایلچه بغلان ایلتیب-کیلتیریش ایدی.

بیکمراد اکه وخاتینی بیلن اوچ کیشی بولر ایدیلر. هرقنداق بولسه موتر ینگیل ایدی و ینگەسیگه خبر بیردی حاجی قربان. کیچه بولگنی اوچون رمضان دفترده ایدی. حاجی قربان موترینی مینیب دفترگه باردی و رمضان بیلن مشوره قیلدی:

- ینگەیز باره می بیلمیمن.

- مین باریب ینگەمدن سورەدیم. او بوسه سینی باریب بارمگنینگنی سورەدی.

- اخشمگچه قَیتالەبیز می؟ دیب سورەدی رمضان.

- ایرته، اگه وختراغ چیغسەی قضاسیز-بلاسیز شامگچه قیتیب کیلەبیز ان‌شالله؛ دیدی حاجی قربان.

- توکل بخدا. „نیت و مراد„ اونگه هم بیر بارەلیک قنی؛ دیدی...

حاجی قربان کیلیب ینگەسیگه ایرتەگه تیار بولیشینی اَیتدی. پلان؛ ایرتانگ وقتدن چیقیب یولدن رمضانڭی هم آلیب کیتر ایدیلر. آیلین‌بیگیم توگوندینی تیارلەدی و ایری اوچون هم بیر سیدرەمه اوستیباش آلدی. ایرتەلب وقتدن اسرەندی قیزینی آبیسینیگه تاپشیریب چیقدیلر. رمضان اکه اویقوسیز بولگنی اوچون آرقه چوکیگه ایشیک تمانده اوتیردی «مونچه یاتەی» دیب و قبتالیده (اورتەده) خاتینی اوتیردی. آیلین بیگیم‌نینگ بیر یانباشیده بیکمراد اکەنینگ خاتینی اوتیردی. بیکمراد اکەنینگ اوزی ایسه دمگه اوتیردی و جونەدیلر. ایرتانگ چاییني، باریب آیبیک شهریده ایچدیلر. چایلرینی تیزگینه ایچیب موترنینگ دیپوسینی تیلدن تولدیریب بغلان تمان هیدەدیلر. سورەب- سورەشتیریب الەکوزمُلانینگ اوبینی

تاپدیلر.

اوزون بیر تارکوچه‌نینگ اینگ سونگیده پنجره‌سی کوچه‌گه قره‌گن بیر بالاخانه بار ایدی. تونیکه‌دن (آهنچادردن) یسه‌لگن ایکی قناتلی اوی‌نینگ ایشیگی اوشه بالاخانه‌نینگ آستیده ایدی. باریب ایشیکنی تقیلتدیلر. مُلانینگ کتته خاتینی چیقدی ایشیککه. سلام صفادن کیین:

- مُلاصاحب‌تی سوره‌ب کیگن ایدیی؛ دیدی بیکمراداکه.

- مُلاصاحب آغیر کسل بولیب قالدیلر. اوشه اوچون کابل کیتگنلر اوزلرینی دواله‌گنی.

- طالعبیز قورسین... قچن کیله‌دیله؟

- بیلمیمن. بیرگه‌سیگه کیتگن قریناشیمیز، حالینی یمان دیب آیتی. کابل‌نینگ داکترلری هم جواب بیرگن... خیالیمگه اوزاق یوللردن کیگنسیزلر؟

- هه توغری، اوزاق یولدن کیلگنبیز. شانسیبیز قورسین؛ دیدی بیکمراد اکه.

- خدا اوزی مُلا صاحبگه شفا بیرسین؛ دیدی حاجی

- خدا تیزراغ جانینی آلسین؛ دیدی مُلانینگ خاتینی. بونی ایشیتگیچ همه‌سی ششیریب قالدی. تیللری توتیلدی وهرکیم بیربیراویگه باقردی. مُلانینگ خاتینی اچیغینی باستیره‌آلمه‌ی: «سیزلر احمق‌سیزلر!..» دیدی. رمضان‌اکه نینگ خاتینی هم انچه‌دن بئری بونداق نرسه‌لردن حساسیت تاپگندی. میه‌سیدن مینگ بیرتورلی گپ اوتدی. ینه هم مراق بیلن:

- کیچیرینگ آپه‌جان! مُلا صاحب سیزدی ایریز کو؛ نیمه اوچون قرغه‌یسیز؟ قالدی که بیز نیمه قیلدیی مونچه یره‌شمه‌گن سوزلر ایته‌یاپسیز؟ دیب خاتین‌نینگ یقه‌سیدن توتدی. مُلانینگ خاتینی اچیغ بیلن ایشیکنی یوزلریگه قبه‌دی. همه‌سی بارگنلریگه پشیمان بولدی. رمضان‌نینگ هم علقیدن

کیمی گپلر اوتەییردی و اوپکەلندی. اکەسیگە قرەب:

- بوھم انە او آلدینکیدەی خبیث وعیاش بومسە ینە؟ دیدی. حاجی قربان، قول و کوز-قاش ایماسی بیلن یلکەسینی قاقیب «قەییردن بیلەی» دییَر دیک بیرحرکت کورستدی. اما بیکمراد اکە صافلیک بیلن:

- حلی کە مینگلرچە اُمید مینن شیرگچە کیلدیی. حاجی صاحب! شو آدرس توغری مکن اوزی؟..

- البتە کە توغری. بوسە- بوسە بییردە، اوشە بیرتە مُلا باردیر. دیدی حاجی قربان.

- استە- استە کوچەنی باشیگچە چیغەیلی قنی نیمە بولەدی. مطمئن بولیش اوچون بیرانتەدن بیر سورەسەی ھم یمان بومەیدی؛ دیدی بیکمراد اکە. اوز آرەلریدە گپیریب، آلدین-کیین کیتە-یاتگندیلر کە بیر آقسقال بوبە، نیبرەسینینگ قولیدن توتیب سرکدن کوچەگە کیردی. یخشی یقینلشگینچە اونگە سورەدیلر:

- سلام‌علیکم آتە خان!

- علکیم سلاااام. ھارمەیلە؟

- بار بولینگ آتەخان. کیچیرەسیز دە؛ الەکوزمُلا دیگن کیشی شو کوچەدە اولتیرەمیلە؟ دیدی بیکمراد اکە. آقسقال بوبە حاجی قربانگە قرەدی. سونگرە رمضانگە قرەدی و قیتیب بیکمرادگە قرەدی ھیچ ایندەمدی... سونگرە حاجی قربان:

- بیزلە اُمید قیلیب کوپ اوزاغلردن کیگنبیز آتەجان. انە او، کوچەنی توریدەکی ایشیککە باردیی. بیر خاتین چیغیب بیزدی ھیدەب قوییردی. یاکە آدرسییز ناتوغری می؟ دیدی.

- ناحق آوارە بولیبسیزلر. افسوس کە "مُلا" دیگن او رذیلدی قولیدن کوچەبیزدی آتی رسوا بولدی؛ دیدی. اوشە پیتدە یانباشلریدەگی ایشیگدن بیر آدم چیقدی. اوھم گپگە

قوشیلدی. حاجی قربان ایسه مسلَگی (هیداوچیلیک) کیره‌گی، توپلیم ایچیده تورته بیلن قنقه گپیریشنی اورگنگندی. ایچیده‌گی مراق‌دن جیم توره‌آلمه‌گن بیکمراد اکه، دعاخوان مُلا حقیده ینه سوره‌دی. آقسقال عمَکی، اونینگ سوراغلریگه جواب بیریشدن اویالدی. تغین حاجی قربان اوزاق تشلب، باشقچه قیلیب سوره‌دی. اوشنده مُلانینگ یان قوشنیسی:

- بیله‌من اوزاغ جولدن کیگنسیزلر. حقیقتتی بیلسه‌لرینگ جخشی بوله‌دی. سیزگه قضیه‌نی اَیتیب بیره‌ی. دور از مجلس بوسین؛ بو مُلا دیگن منافق و رذیل منه شو بالاخانه‌ده، مردم‌دی اوقیب کوف-و-شوف قیلردی. بوندن آلدین سیز شو کوچه‌نی کورسه‌لریز ایدی؛ منه شو دیواللردی توبیدن تاااا سرککچه ایرکک و خاتین قه‌ینردی. هممه‌سی دییینگ تا قه‌ی جیرلردن نیمه اُمیدلر مینن کیلردی. اسانتین؛ اوچ- تورت کون آلدین بیر ایر-و-خاتین دییینگ اوزلرینی اوقیتگنی کیلغن ایکن. اوشه‌لردی اوقیگینچه قیسی جمانلیق قیلغن. کوچه‌ده نوبتینی کوتیب اولتیرگنلر او جمانلیققه شاهد بولغن. اسانتین، مردم‌دی اخلاصی جوغه‌لگن دییینگ. ایرکه‌ی-خاتین همه‌سی مُلانینگ جانیغه جوگیرغن. اوریب- تیپیب بیخی آدملیقدن چیقرغن. تغین خویشلریدن بیری اونینگ لاشینی کابلگه آپ کیتتی دییینگ؛ دیدی. حاجی قربان بیلن رمضان‌اکه، توریمنی وقتدن تخمین قیلگندی. اما بیکمراد اکه ساده‌لیک قیلیب:

- بیرعالِم ومُلانی نیمه دیب اوره‌دیله کی!. هر نیمه بوسه-یم اوشه بیچاره، تورته انسان‌دی دردیگه درمان بولیب تورگن. خُلص انسانلرگه یخشیلیک یاقمه‌یکن ده هی؛ دیدی. اونینگ بو سوزیگه قوشنی‌نینگ جوده اچیغی کیلدی:

- لاحول ولا قوة... ایندی بیز شو آق سقاللریبیز بیلن جلغان می اَیته‌میز؟ دیدی.

- راس می، یلغان می؛ بیلمیمن. ینغه اوزیز اَیتیز که «منه شو کوچه اوچیدن کوتیگچه انسان قینردی» دیب. بونچه کیشینی دمیده قندا قیلیب یمان بیر ایش قیلاله‌دی؟. قیسی

شخصی خصومتلریز سبب بوگن دیب اویلیمن، نیمه بیلسم...؛ دیدی بیکمراد اکه. حاجی قربان بیکمراد اکه‌نی چیمچیله‌دی «جیم تور» دییرچه‌سیگه. بیکمراد اکه‌نینگ سوزلری، جیم تورگن آقسقال عمکی‌گه یمان تیگدی. اچیغینی زورگه باسیب قولینی بیکمرادنینگ یلکه‌سیگه قویدی:

- اوغلییم! انه او بالاخانه‌نی کوره‌سنگ می؟

- هه کوراتتیم؛ انه، نیمه بوگن؟

- مًلاصاحب دیگنینگ او بدذات، خاتینلردی اوقیمن دیب بالاخانه‌غه تیله‌تردی. اوچ-تورت کون آلدین، قوشنیم‌نینگ اَیتگنی دیک، نوبته‌کی بیر ایرو-خاتین آلدیغه باره‌دی. تغین، طرزیلیغ (خیاطلیک) جیپلری (ایپلری) بار کو؛ اوشه جیپدن بیر زوغوته‌نی آله‌دی دیینگ. تغین جیپ‌نینگ بیر اوچینی خاتین‌نینگ قولیغه بایله‌یدی. اسانتین زوغوته‌نی انه او پنجره‌دن کوچه‌غه تشله‌یدی. وخاتین‌نینگ ایریغه اَیته‌دی؛ "بونی کشاللب تاااا کوچه‌نینگ باشیگچه بار. کوچه‌نینگ باشیغه بارگنده، اوشه جیرده تورغین و جیتتی قلله فاتحه مینن آیت الکُرسینی اوقی و نیت قیلگین. سونگ، جیپنی اوره‌ب- اوره‌ب کیلغین. مین تا اوشه پیللەگچه اوقیماقته دوام ایترمن دیه‌دی. سونگ او جیپنی، بند و بازبند جورلب خاتینینگنی بیلیغه بایلیمن. ان‌شاالله و بزور خدا، صاحب فرزند بوله‌سیزلر، دییشه‌دی؛ دیب اَیتیب بیردی و چوقور بیر نفس آلیب دوام ایتدی: «تغین، خاتین‌نینگ ایری نیمه قیلسین بیچاره؟ اوهم اخلاص بیلن جیپنی کشاللب تاااا اکوچه‌نینگ انه باشیغچه باره‌دی دیینگ. اوشیرده توریب فاتحه و دعا اوقیب تورگن پیللەسیده قرشیسیدن بیر کیشی، جمان بیر شکلده موترسایکلینی بونینگ اوستیغه هیده‌یدی دیینگ. واوپکه‌لی بیر شکلده بقیره‌دی: «سین هم میندەبین اخمق بولمه. تیز جورغین که او رذیل خاتینینگنی بی عزت قیله‌جاپتی» دیب، موترسایکلینی اوشه جیرده قویه‌دی...؛ دیب سوزله‌یاتگندی. بیکمراد اکه اونینگ سوزینی کیسیب:

- نیمه اوچون؟ توشونمه‌دیم کیچیره‌سیز...؛ دیب

سوره‌دی. آقسقال عمکی دوام ایتدی.

- یعنی موترسایکللی آدم اَیته‌دی: جورغین ایی اخمق! سین بو جیرده بونده‌یین قیلیب تورگین یو او خاتینینگنی اوستیغه چیغیب جاتسین؛ دیدی. اسانتین خاتین‌نینگ ایری: "آغیزینگدی بیلیب گپیر. اخمق سین‌سنگ" دییشه‌دی. تغین جنجل باشله‌یدی. خاتین‌نینگ ایری‌نینگ قولیدن توتیب کشاللب بالاخانه‌غه چیغه‌دی. بدذات مُلانی جمان ایش‌نینگ اوستیغه باسه‌دی. اسانتین دییینگ، مَرده‌ی اوز خاتینینی ایه‌غی‌نینگ آستیغه آلیب جخشی تیپه‌له‌یدی. انه او کیلگن اوپکه‌لی کیشی بوسه، مُلانی جخشی ینچه‌دی. مُلانینگ چیقاریلغن ایشتانینی آپ انه پنجره‌دن کوچه‌غه تشله‌یدی. کوچه‌ده نوبتلرینی کوتیب تورغن بشقه مردمگه بقیره‌دی «بو رذیل منه شونقه گناه قیله‌یاتغن» دیب. منظره‌نی کورگن مردم هم اوپکه‌لنه‌دی. تغین بوسه او نفر، مُلانینگ ذاتینی توبیدن کیسیب تشله‌یدی و لاشینی هم پنچره‌دن پسغه تشله‌یدی. اچیغی کیلغن مردم هم اونینگ لاشینی ایاغلری آستیغه آلیب تیپه‌دی و اوره‌دی دییینگ. بی ادبلیق معاف بیر کیشی؛ مُلانینگ کوتیغه قولیده‌کی خیلله-چوپینی تیقه‌دی دییینگ. بی ازو دمی کیسیلغن و مُلا قان ایچیده. بیرده ایچیغه تیقیلغن خیلله-چوپ هم ایچه‌ی‌لرینی پارچه‌له‌گن. توبه- توبه خدا کورستمه‌سین. بیخی آغزیدن و بورنیدن قان کیله‌دی. گپ کتته بوله‌دی دییینگ و پولیس‌لر جیتیشه‌دی. مردم هم جییغیلگن دییینگ. تیغن اونینگ لاشینی شفاخانه‌غه آپ باره‌دیلر. بو جیرده‌کی داکترلر جواب بیریشه‌دی. تغین کابل آپ کیته‌دیلر. ایندی توشوندیز می اوغلیم؟ دیب، قولی بیلن بیکمرادنینگ یلکه‌سیگه تپ-تپ اوره‌دی.

بیکمراد اکه تماماً شوک بولگندی. رمضان اکه ایسه تیشلرینی تیشلریگه قیسیب اوزینی زور باسردی. آقسقال عمکی‌نینگ سوزی بیتکنده‌ی؛ رمضان اکه‌نینگ تیشلری گز-گز بولیب قتتیغ- قتتیغ سوکیشگه باشله‌دی: «اخخخخ! قنچه یخشی ایش قیلیبتیله. کاشکی اوشنده مینم بوسم ایدی اخخخخ. داکترلردی، اونی لاشیگه هییییچ سرگردان قیمسدیم» دیب.

ایکی خاتین، موترنینگ ایچیده اوز-ارا قصه‌لشیب اوتیرگندی.

حاجی قربان، بیکمراد اکه‌نینگ قولیدن اوشلب «یورینگ کیته‌بیز» دیدی. بیکمراد اکه، أیسی کیتگنیدن قولی آغزیده برماغینی تیشلب تورگندی. همده عادتا تیلینی یوتگنده‌ی، بیت و بینزی ایسپَره‌ی-ده‌ی سرغه‌یگندی. ایاقلریده جان قالمه‌گندی. حاجی، قولیگه کیریب نیچه قدم ایتللده‌دی. اوپکه‌لنگن رمضان اکه ایسه، اوز باشیگه بیر نرسه‌لر دییر و دیوارلرنی تییردی.

- حاجی صاحب! ایندی بییرگچه کیلیبییز. قوریغ قیتیش هم یخش ایمس. بیرانته‌دن سوره‌یلی، شایدم بشقه بیران مُلا-خوجه بوسه شییرلده، "نیت- مراد" دیگه؛ دیدی. بیچاره حاجی قربان، مُشتری رضایتی و خدمتی کیره‌گی کوچه-مه کوچه ایگر بوررردی... اوشنده رمضان اکه:

- بیله‌من سیلردی ایشلریز بوکون توگه‌میدی. بیز کیچ قاله‌بیز اکه. بیزدی ایلتیب مزار بندریگه توشیرینگ. ساره سیله ایشلریزگه قره‌یله؛ دیدی. اکه‌سی هم بیکمراد اکه‌گه دربست بولگنیدن، اوکه‌سی بیلن ینگه‌سینی ایلتیب بندرگه توشیردی و مزارشریف موتریگه اوتیرغیزدی.

حاجی قربان و بیکمراد اکه، کوچه-مه-کوچه هر کیمدن سوره‌ب- سوره‌شتیرردی. تانیگن و بیلگن هرکیم بو بییرده دعاخوان آتیده یکه اوشه مُلانینگ بارلگینی ایتیب، لیکن اونینگ هم بولمنغور فعلی یوزه‌سیدن اخلاصلری‌نینگ کوتریلگنینی تیلگه کیلتیرردی. یوره- یوره و سوره‌ی-سوره‌ی چرچه‌دیلر. آچ قالگن ایدیلر وباریب بیر رستورانتگه کیردیلر. او بییرده توشله‌نیب تورگن کیمی کیشیلردن هم سوره‌دیلر. نان بیب تورگن بیر کیشی:

- بو جیرده بار می، جوغ می بیلمیمن. اما تالقان‌ده، دم و نفسی کوچلی بولگن زور بیر مُلا بار؛ دیب ایتدی. بغلان و تالقان آره‌سی انچه یول بولسه هم بیکمراد اکه قرارلی ایدی:

- تا که بیران مُلا-خوجه‌گه اوقیتمه‌سک، قوروغ قیتمه‌ییز. بومسه مردم‌گه نیمه جواب بیره‌من. نیمه بوسه-بوسین و قیرده بوسه-بوسین باره‌من؛ دیدی. بیچاره خدمتده بولگن حاجی قربان، او نیمه ایسته‌سه اوشنگه کوره ایگر بوررردی و «میلی» دیب، تالقان تمانگه هیده‌دی.

کون باتیمی(عصر) دیگنده تالقان‌گه یتیشیب باردیلر. مهمانخانه‌سی بولگن بیر رستورانتدن ایکی اتاق توتدیلر. آقشم نانینی ییگندن کیین، بیراز تالقان بازاری‌نینگ شام بیروباریگه قوشیلدیلر. کیچقورینده (خفتن‌ده) مهمانخانه‌گه قیتیب کیلدی‌لر. رستورانتده‌گی بیروبار هم هینگیللب قالگندی. حاجی قربان باریب رستورانت ایگه‌سیدن:

- کیچیره‌سیز، تالقانده بیر دعاخوان مُلانی سوره‌ب کیگندیی. "آتیییی..." دیدی أیسیگه کیلمه‌دی. سونگ چونته‌گیدن قاغاذنی چیقاریب قره‌دی و؛ " جیننننگ جونننگ" دیب زورلنه‌ییردی. بوکونگی کوتارگن دخلینی سنه‌ب تورگن رستورانت ایگه‌سی:

- «جونگلی مُلا»نی سوره‌یسیز؟. جوغه‌تینگ ایی او رذیلدی. او شو پیللـه قماغده دییینگ. قیلگن گناهلری‌نینگ جزاسینی ترته‌یاپتی؛ دیدی.

- کیچیره‌سیز، توشونمدیم.

- سیز، شو جونگلی مُلانی سوره‌مه‌یسیز می؟ دیدی. حاجی قربان قولیده‌گی قاغاذگه قره‌دی:

- جونگلی می مُلا می جینگله‌ی مُلا می... شو ییرده نیمه یازیلگن دیب قاغاذنی رستورانتچی‌گه کورستدی.

- شوجونگلی مُلا ده. اونی ایکی کون آلدین امنیت مِلی ایچکرگه قبشدی. بشقه بیرته مُلا بار دییینگ، بو جیردن ایکی ساعت اوزاقراغده. بارماخچی بوسه‌لرینگ آدرسینی بیره‌ی. او مُلا کوپ مُتقی و پرهیزکار بیر کیشی دییینگ. مخصت

اونینـگ دم ونفسـی اُولیکنـی تیریتـه‌دی. مینـی گپیمنـی آسـنگیز اونگـه بارینـگ صیـب...

- اوزاغلیگـی کـو فـرق قیمه‌یـدی. موتریییز بـار بـی ازو. امـا بـو ییرده‌گـی مُلانـی نیمـه اوچـون قبشـدی؟ دیـدی حاجـی قربـان.

- صیـب! قنچـه توغـری دییـنگ ویـا قنچـه اوتیریـک، بیلمیمـن. فقـط قوشـنی‌لری، نیچـه قللـه جـاش قیزلرینـی اونگـه اوقیتگـن. اسـانتین او معصـوم قیزگینـه حاملـه قالگـن دییـنگ. سـونگ قیزنینـگ فامیلـی، قیـزدن سـوره‌گن ده؛ اسـانتیییین قنقـه قیلیـب اَیتـه‌ی سیزگه؛ یعنـی قیزگینـه، مُلانینـگ اونگـه جمـان ایـش قیلگنینـی اَیتکـن دییـنگ؛ دیـدی.

- توبـه استغفرالله. نیمـه بولگـن اوزی بـو مُلالرگـه. خبریـز بـا مـی اوزی؛ قیـزدی اصـل نیمـه کسـلیگی بـار اکـن؟

- بیـز "میرگـی" دیه‌میـز دییـنگ. میرگیسـی بولگـن کیشـی، بیـردن- بیرگـه جیرگـه چیقیلـه‌دی و قاتیـب قالـه‌دی دییـنگ.

- بیز هم میرگی دیبیز.

- خـا توغـری. هـر دفـه قیزنینـگ میرگیسـی توتگنـده، قوشـنیلری بوگـن اوشـه جونگلـی مُـلا بونـی اوقیـدی ایکـن دییـنگ. او خبیـث دییـنگ هـر قللـه قیزنـی اوقیغینچـه، اونگـه تجـاوز قیغـن. اینـگ جمانـی نیمـه بیله‌سـیز مـی؟ مُـلا اَیتگـن کـه؛ «اونـی میـن مـس، جنلـر شـونقه حاملـه قیغـن دیـب» هههههـه. سـونگ گـپ کتتـه بولـدی دییـنگ. اسـانتین امنیـت ملـی‌دن نفرلـر کیـپ اونـی جقه‌لـب آپ کیتگـن.

- سیز بونگه ایشه‌نه‌سیز می؟ دیدی حاجی قربان.

- ایـیـه دییـنـگ. تغیـن، ذاتـن شـرمنده‌نینگ اوزی هـم اعتـراف قیگـن. شـو ایرتـه ایشـیتتیم دییـنگ، قیزنـی عملیـات قیـپ بله‌سـینی آلدیرغـن ایکـن عایله‌سـی؛ دیـدی. او ییـرده تورگـن رسـتورانت شـاگردلریدن بیـری هـم تصدیـق قیلـدی و دوام ایتـدی:

-حتی که قیزنینگ تاغه‌لری قومندالیققه بارگن ایکن؛ «مُلانی بیزغه بیرینگلر سنگسار قیله‌میز، تاکه عبرت عالم بوسین بشقه مُلالرغه دیب». شو پیلله هم امنیت بیلن جنجللری بار دیب ایته‌دیلر دییینگ؛ دیدی.

دعاچی مُلالر حقیده هرتورلی سوزلرنی ایشیتگن بیکمراد اکه‌نینگ هم اخلاصی استه- سکین مُلالردن یوقالردی. بیچاره خاتینی شوک بولگندی و دواملی ییغلردی:

- هیچ بله-مله کیره‌ی ایمس مینگه. مین شوندا رذیل بولیب بله قیلیشتن بیزارمن؛ دیب... شونداق خیال-قیریقلیگی بیلن کیچه‌نی تانگاتدیلر. ایرته‌لب وقتدن توریب مزارشریف تمانگه جونه‌دیلر...

رمضان اکه و خاتینی هم مزارگه یتیشگنده‌ی باریب روضه‌نی زیارت قیلدیلر. اوییردن چیقیب توغری سرپل تمان جونه‌دیلر. عصر اذانی بیلن ساغ و سلامت اویگه یتیب باردیلر....

****

قولیده‌گی تِکتگه کوره، مزار-استانبول اوچاغی‌نینگ آقشم ساعت سکیزده اوچیشی کیره‌ک ایدی. وطنده‌گی قونالغه‌لرنینگ کیلیشمه‌گن تخنیک سیستمی باعث اوچیشدن اینگ آز ایکی ساعت آلدین یولچیلرنینگ قونالغه‌ده بولیشلری کیره‌ک ایدی. ساعت آلتیده، هیداوچیلری آقچه وعایله‌سینی ایلتیب قونالغه‌گه توشیردی. بکس و تولبکسلرینی قونتورگچه تاشیب چیک-آنگه تسلیم بیردی و اوزی قیتدی. متاسفانه که افغانستان دیگینچه؛ چاغ، اوز معناسینی ایتیره‌دی. چونکه بو جغرافیه‌ده ساعت و زمانگه هیچقچن ارزش بیریلمه‌گن. اولکه‌نینگ هیچبیر نظامیده اوشبو قیمتلی"زمان اُولچاویدن" ایش آلینمه‌یدی. نسل اندرنسل، اوشبو نعمتدن فایده‌لنه‌آلمه‌ی یوقالیب کیتماقده. خلق‌نینگ کوپینچه‌سی اوچون زمان، عُمر موسوملریدن عبارت بولگنده‌ی؛ باله‌لیک، ییگیت‌لیک، یاشلیک

و قرریلیکدن عبارت. بُروتی تیرلەمەگیچە بالەلیکنی، ساچیگە آق توشمەگینچە بیگیتلیکنی، بیلی بوکیلمەگینچە یاشلیکنی و اُولیم توشەگیگە توشمەگینچە قرریلیکنی أیسیزلەمەیدی. بو آشەمەدە، آرتیق عُمر اوتکن و زمان توگەگن بولەدی. شایدهم اولکە بوییچە بیتمس موجود بدبختلیکنینگ سببی، منە شو وقت-تلفلیک بولسە...

ساعت سکیزده استانبول مقصدیگە مزاردن اوچیشی کیرەک بولگن آریانا اوچیش شرکتیگە عاید بولگن اوچاق، کوتیلمەگن بیر اوچیش بیلن نیچیتە خیراتخور دولت هیأتینی قطردەگی بیر هوتلنینگ آچیلیشیگە آلیب کیتگندی. بیلدیریلیشگە کورە؛ کیتگن او اوچاق قَیتیب کیلر و استانبول یولچیلرینی کوتاررردی. اگرکە او اوچاق وقتراق کیلەآلمسە؛ شرکتگە عاید باشقە بیر اوچاق کیم هندوستان دهلیدن کابل مقصدیگە اوشە ساعتلرده اوچگندی، یولچیلرینی کیلتیریب کابلگە توشیرر، بیرینچیدن کابلدەگی استانبول یولچیلرینی آلیب سونگرە مزارگە کیلردی. تغین بولرنی هم آلیب مقصدگە تمان اوچردی. آریانا اوچیش شرکتینینگ، مزاردن- استابولگە هفتەده بیر اوچیشی بارایدی. هر اوچیشیده، مُحقق کە بیرمُعما تاپیلردی...

یولچیلرنینگ کیمیسی آچ کیمیسی توق، چاپە-چاپ و قویمە-کیتدی قیلیب ساعت آلتی آقشمگچە برچەسی اوزلرینی قونالغەگە یتکیزگندی. بوندای کوتیلمەگن قیینچیلیکلرده؛ ای کاشکی قونالغەنینگ ویاکە اوچیش شرکتلرینگ، آواره بولگن اونچە یولچی اوچون توزیک خدمت بیرەدیگن امکانی بولسە. افغانستان و تورکیە حکومتلری آرەسیده، کیلیشیلگن آغیرکسلیکلری بولگن کیشیلرنی تدوای قیلیش پروتوکولی کیرەگی هر اوچیشده، ایللە کە تورتە- بیشتە سرطانلی کسل هم بولردی. شاید کیم بوندای مُجملیکلردن، اینگ کوپ او کسللر ناتینچ بولیب عذابگە قالردی. اما کیم و قیسی قولاق بیلن ایشیتردی؟ دولت وحکومتنینگ حقیقی منظرەسی بوندن عبارت ایکن، اوزەل شرکتلرنینگ خدمت بوییچە سؤریملیلیک (مسؤلیت) وجدانی و انسانی اخلاقی هم عینی منظرەنینگ بیر

پارچه‌سی ایدی.

بیرتماندن کوتیشدن جانی سیقیلگن و باشقه تماندن ایسه آچیلیکدن ساغلیگی یمانلشگن کیمی یولچیلر، اوچیشدن اُمیدینی کیسیب جونه‌ب کیتماقچی ایدی. اینیقسه بو توریمنی شکنجه‌دن بتر کورگن آغیرکسللر، شو ییرده قالیب اُولیشنی تداویگه ترجیح ایتماققه باشله‌دی... ساعت، کیچه اونبیرنی نوققیگنده، هندوستان‌دن قیتگن اوچاق‌نینگ کیلیب کابلگه قونگنی بیلدیریلدی. یولچیلرنینگ اوپکه‌سینی باستیریش اوچون شرکت‌نینگ او ییرده‌گی پرسونلی خوشخبرنی بیردی. ساعت کیچه‌نینگ بیلیگه تیپگنده (اون‌ایکی‌ده)، اوچاق کابلدن اوچدی و ساعت بیرنی اوپگنده کیلیب مولانا قونالغه‌سیگه قوندی. قرین‌لری آچ، کوزلری اویقولی و روحیه‌لری اِسترسدن بوزیلگن یولچیلر، کیچه‌نینگ او قرا ساعتلریده اوچاققه میندیلر. تا یولچیلرنینگ بکسلری یوکلندی. تا اوچاق دیپوسینی یاقیت‌دن تولدیردی و قناتلندی، ساعت هم اوچ اشاره‌سینی کورسه‌تردی.

پنجره‌نینگ توبیگه اوتیریب آلگندی آقچه‌بیگیم. کیچه‌نینگ قیقرا جهلگه بورینگن بولیمیده؛ ییر و کوک‌نینگ اورته‌سیده توریب قوییگه تیپه‌دن قره‌ماق باشقچه بوله‌دی. شهر و قیشلاقلرده یولدوزلر کبی یانگن برق‌نینگ بارلیگی او ییرلرده هم انسان‌نینگ بارلیگیگه دلالت قیلردی. یعنی قویده‌گی یولدوز، کوکده‌گی یولدوزلرگه قرشین (بناءً) حیات‌نینگ دوام ایتیب تورگنینی أیسله‌تردی. کیت-کیته باسمه‌چی یولدوزلرنینگ قاچیشی بیلن قرانغه‌لیک‌نینگ حاکمیتی یکونلندی و تانگ سلطنتی باشله‌دی. اوچاق، قیپقیزیل تاغ و تاشلردن قاچیب بولوتلرنینگ کتان پرده‌سی آرتیگه سیغینردی عادتا.

اوچاق یخشیلب هوالنگینچه، توپراق آنه‌نینگ بوغاز قرنیدن (تاغلردن)، قویاش‌نینگ توغیلیشینی ایلک مرته کوکلردن بوگوزه‌للیکده تماشا قیلردی آقچه‌بیگیم. توغر-توغمس حاکمیت تختیگه اوتیرگن قویاش، هنرنمالیک قیلیب هرتمانگه نورساچردی. شونینگ دیک؛ قویاش عادتا آقچه

بیگیمگه بیرموزیم‌نینگ گیزمه رهبری کبی هر آدیمده بیرر منظره‌نینگ اوستیدن قرا آسترلرنی آچیب تشلردی. آقچه‌بیگیم ایسه تارگینه پنجره‌دن شاهین قوشی مثالی تا تیپه‌دن توریب شهرلرنی، اورمانلرنی، دینگیز و دریالرنی بیر بوتون اوله‌راق، طبیعت‌نینگ تک تابلوسیدن ایزلردی.

اوچاق، افغانستان‌نینگ حدودیدن چیقیب قوشنی اولکه‌لرنینگ آسمانیده قنات قاقرکن، بولوت مزرعه‌لرینی بیرمه-بیر آشردی. آرتیق بیرده‌گی و کوکده منظره هم اوزگرگندی. بو مرته سِحرلی پنجره‌دن مدنی اولکه‌لر و محنتکش خلقلرنینگ اوز قوللری بیلن یسه‌گن یم‌یشیل اورمانلری وایکیم‌لرینینگ کوزقمشتیروووچی رنگی، تازه هواسی، تینیق فضاسی، عادتا «بیر-چیکیمی»گه کوچ وجذابیت قوشردی. اوچاق‌نینگ پنجره‌لری چیندن هم سِحرلی‌دیر. هرآن کوزینگیزگه ینگی نرسه‌لرنینگ کورینیشی ومنظره‌نینگ سُرعت بیلن اوزگریب توریشی، عادتا هوشینگیزده توش کوریش کبی بیرنرسه. فقط بونچه گوزه‌للیک نینگ دمینی توسگن بیرگینه شیشه پارچه‌سی یوزه‌سیدن تماسسیزلیک، خاطره‌سیزلیک، هواسیزلیک، راحتسیزلیک و ماجراسیزلیک، شونچه که انسان‌ده‌گی الهام و تویغولرنی تماماً تورتکیمه‌یدی. شو سببدن می کیم اوچاق یولچیلیک‌لریدن ادبیاتیمیز بوش‌دیر...

اوچاق؛ یالغیز تاشیت وسیله‌سی ایمس، عینی زمانده انسانني کوکلرده‌گی دنیا بیلن هم تانیشتیره‌دیگن بیر نعمت. یعنی بولوتلرنینگ حیاتی، شکلی و رنگی بیلن... بولوتسیز، قارسیز و یاغمیرسیز بیر کوک‌نینگ ماویسی بیلن. بیزنی یولدوزلرنینگ حریمیگه، آی و قویاش‌نینگ بُلورین کوشکیگه اینه‌لتیره‌دی. اوچاق، گاه اوچی- کوتی بولمه‌گن یم-یشیل اورمانلرنینگ اوستیدن اوچردی. گاهی ده، نقشه‌لری خوددی حیاتنی تمثیل ایتگن قیشلاقلر و شهرلرنینگ تیپه‌سیدن اوتردی... جادوگر منظره‌نینگ رنگی می کوزلرینی هاریتگندی یاکیم تویغوسیزلیک نینگ تورتکیسیزلیگی می؛ نیمه کیم بولسه، اوچ-تورت کیشیدن باشقه، یولچیلرنینگ برچه‌سی یاتیب قالگندی.

آقچه بیگیم پنجره‌دن دنیانینگ تماشاسیگه غرق ایدی که پیلوت، نیچه دقیقه‌دن سونگ "استانبول آتاتورک هوا قونالغه‌سی"گه قونه‌جکلرینی هقیردی.

رویالر شهری بولگن استانبول‌نینگ فضالریده ایدی هنوز اوچاق. استانبول؛ شُبهه‌سیزکه دنیانینگ اینگ گوزه‌ل میگا-شهرلریدن بیرته‌سی. قویاش‌نینگ تانگ-چاغی یاختیسیده، اوچاق‌نینگ تورکانه و شیشه‌مسی تارکوزچه‌سیدن دینگیزنینگ تینیق آینه‌سیگه کوکمه‌ی‌لر دنیاسی‌نینگ تماشاسیگه باتیش باشقچه بیر تویغو... بو شهرنینگ تویولمس منظره‌سی، یالغیز مسافرلرنی اوزیگه محو قیلمه‌یدی؛ اوچیش پرسونللری‌نینگ بیله هارینی چیقره‌دی کیم پیلوتلر، قونالغه‌گه قونمسدن آلدین بو شهرنینگ اوستیدن مزه قیلیب بیر اینه‌له‌دی. تلویزیونلرده، سریال‌لردن کوریب آشنا بولگنینگیز آسیانی-اروپاگه بغله‌گن کوپریکلر قرشیله‌یدی ایلک سیزنی. بیر قولی آسیاده و بیر قولی اروپاده، قوچاقلرینی آچیب سیزگه خوش کیلدینگ دیماقده‌لر. ذاتن تورکیه‌گه کیلگن مهمانلرنی، اوچاقلری و کیمه‌لری بیلن بیرلیکده ایلک بو یوکسک ومُحتشم کوپریکلر بغریگه باسه‌دی... قیز قُله‌سی، آیه صوفیا، سلطان احمد، توپکاپی و دولمه- باغچه سرای‌لری‌نینگ تیپه‌دن منظره‌سینی هنوز اوچاقدن توشمه‌ی توریب تماشا قیلگن بوله‌سیز...

آقچه‌بیگیم جوده هم هیجانلی ایدی. گوزه‌للیکلرنینگ بیر آنلیک تماشاسینی بیله قاچیرماق خاخله‌مه‌گنی اوچون، قولیده‌گی خاطرات دفتریگه بیر نرسه‌لر یازر و چیزردی. نهایتده اوچاق قونالغه‌نینگ قونیش پیستیگه توغری پسه‌لرایکن، دینگیزده‌گی کیمه‌لرنینگ حرکتی عادتا جانلیلیکنی أیسله‌تردی. و دینگیز تولقینلریدن تورگن یئل ایسه، قویاش‌نینگ نورینی کوکده‌گی بولوتلرگه و اوچاقده‌گی مهمانلرگه تونه‌تردی...

استانبول‌ده‌گی عماره‌لرنینگ اوستی قیزیل خشتلر بیلن یاپیلگنی اوچون، تیپه‌دن خوددی قیزغلاداق آچگن سایلرگه اوخشب کورینردی... قناتلری هاریگن اوچاق، استه‌گینه باریب

دینگیزنینگ قیرغاغیده‌گی آتاتورک قونالغه‌سیگه قوندی...

استانبول؛ کوچه-کوچه و قلعه-قلعه تاریخ، جمع-جامع و پارک-میدان همه تمدن أیس بیرردی. بو نقطه‌ده، یالغیزگینه آسیا بیلن اروپا خطه‌سی‌نینگ توپراغی بیرلشمسدی. عینی زمانده مرمره بیلن قره-دینگیزنینگ سوولری هم بیربیراویگه قاویشردی. تاریخی مسجدلرنینگ منارەلری و قُبەلری، آی و یولدوزنی آویچلریده توتردی. عینی زمانده آی-یولدوز، قیپ-قیزیل تورک بیراغیگه نقشلنگندی و خوددی عاشقلرنینگ آنداجی کبی هر بُرج‌نینگ قوللریده تیبره‌نیب توررری. مارتی قوشلری بیلن واپور-کیمەلری‌نینگ بیتمه‌گن عشقینی، سِمیت کُلچه‌نینگ تادی و اینجه-بیللیک پیاله‌دەگی چای‌نینگ هیدی، انسانننی عشق و مُحبتگه مجبور قیلردی... بوعشق شهری، عاشق یوره‌کلرگه جان بخش ایتردی. هر ناویشده، صنعچیلر اوز هُنرینی کورسَتردی. کیمیسی قره-قلم بیلن سیزنی دمیگه اوتیرغیزیب رسمینگیزنی چیزردی و کیمیسی ایسه یوله‌کلرده بیر شال توشەب اوستیگه اوقیلگن کتابلرنی ناچیز بیرپولگه سیزگه ساوغه قیلردی. اینگ معنالی منظره‌نی ایسه او شهرنینگ کوزی (کور)آلمه‌گن ناگرانلری تصویر قیلردی؛ هر ناویشده قوللریدەگی سازی و چالغیسی بیلن سیزگه تورکولر کویلەب...

قنچەلر قانلی تاریخلرنی و قنچەلر سلطنت توشلرینی سووگه انگله‌تیب تولقینلرنی جوشتیرگن ساحلده‌گی اورینديق لرنینگ جیملیگی، انسانننی توشونیشگه چارلردی. او اورینديق لرگه اوتیرگنینگیزده، شاعر و فیلسوفلردن آلیب درویشدن سلطانلرگچه قنچەلرنینگ روحی روحینگیزگه قوشیلردی. طبیعت‌نینگ تورت عنصری؛ توپراق (جسمینگیز)، سوو (دینگیز)، هوا (روح- خیال) و آغزینگیزده‌گی الاو(سگرت)، سیز بیلن شو نقطه‌ده تکامل تاپیب بوتونلشردی. کتته بیر بیروبارنینگ اورته‌سیده، کورسنگیز هرکیم اوزی بولیب اوز یولیدن یوریشی بیلن انسانگه مدنیت درسی بیرردی...

کینجه‌بیک، توریزم شرکتی‌نینگ قونغیراغینی آلر-آلمس، یولچیلیک بکسینی آلیب آنه-آته‌سی‌نینگ قولیدن اوپدی و خیرلشیب یولگه توشدی. مزارگه بارگنده‌ی شرکتدن پاسپورتینی آلدی و آشناسی آچون‌بیک بیلن اوزبیکستان‌نینگ مزارشریفده‌گی باش-قونسللیگی‌گه باردیلر. ویزه-پولینی توللب پاسپورتلرینی تاپشیردیلر. ریجه‌لری؛ ایرته‌سی کون کیلیب ویزه باسیلگن پاسپورتلرینی آلر و تغین خیاللری تمان یولگه چیقر ایدیلر.

کیچه‌نی آچون‌بیک نینگ اوییده اوتکزدیلر. اوهم سفر بکسینی تیارله‌دی وکامره‌سی‌نینگ حافظه‌کارتینی کمپیوتریگه بوشه‌تیب، کامره‌نینگ بیلینی کوچدن تولدیریب قویدی. ایرته‌سی کون آچون‌بیک نینگ اکه‌سی قویاش‌بیک، اولرنی اوز موتری بیلن حیرتان سَری آلیب جونه‌دی. مزار-حیرتان آره‌سی اونچه یول بولمسه هم، چول و بیابان اورته‌سیدن یول آلیش، عادتا یولنی اوزون حس ایتتیرردی. اوزون یول‌نینگ اورته‌سیده، شمال بیلن قُملرنینگ یقه-پایچه اوریشی بارایدی و انسانلر، بولدوزرلر بیلن آره‌گه کیریب اولرنی کیلیشتیرر و یولنی یولچیلرگه آچیب توررردی. بوندن آلدین، کافر اوروسلر مُسلمان یولچیلرنینگ تینچلیگی اوچون کیلیب بو یوللرنی اسفالت توشه‌گن. شونینگ دیک یول بوییچه چوللرگه ساکسوآل دیگن «چول یاغاچلری»ایککندی. بو شکلده قوریق چولگه طبیعت‌دن یم‌یشیل اورمانلر بخشیلب، قُم بیلن شمال آره‌سیده‌گی جنجلگه نقطه قویگن ایدیلر. کورینک کیم اوریشدن تویمه‌گن بیز مسلمانلر، کافرنینگ قولی بیلن یشَه‌ریب یشنه‌گن بو اورمانلرنی کیسیب اوتین قیلگنمیز و الاویگه ایسه آش ونان پیشیریب ییگنمیز. اسلامی وشرعی دولتیمیز هم ساغ بولسین، اولرنینگ اورنیگه شرعی اساسلرگه ماس یاغاچ ایکمه‌ی تورگن. میلی؛ جنجل سایه‌سیده بارلیگیمیزنینگ دوامینی ساغله‌گن بیز مسلمانلر اوچون بونقه طبیعی آفتلرنینگ یشه‌نیب توریشی، خدا بیلن آره‌میزده‌گی مناسبتنی کوچلیراق اسره‌یدی. بولمسه مُفتی‌لر قیسی بهانه بیلن بیزنی هرجمعه

کونـی توبه‌گـه و اسـتغفارگه چقیرسـین؟..

هـی میـدان- طـی میـدان، نهایـت حیرتـان شـهریگه یتیـب باردیلـر. حیرتـان گُمرُگـی؛ یـوک تیرلـری، تیـل تانکرلـری و کتته-کیچیـک تاشـیتلر بیلـن لیـق تولـه ایـدی. بیـر تمانـدن یولچی‌لـر و باشـقه تمانـدن تجارتـی یُوکـلـر دیرکـن، بیـر کیلومتـر قـدر اوزونلیکده وسـایط قویروغـی بـاردی. قویـاش اکـه بو ییرگه سـیق-سـیق کیلیـب -کیتگنـی اوچـون حیرتـان کینتچه‌سـینی قولی‌نینـگ ایچـی‌ده‌ی بیلـردی.

- خـا جیگیت‌لـر! منـه بویـم گُمرُک دییـنـگ. ایشـیک بولسـه انـه اییـی اونـده! مینگـه بشـقه بیـران خذمـت بـا می؟

- کتتـه‌کان رحمـت اکـه‌م؛ دیـدی کینجه‌بیـک. قویاش‌بیـک، موتریـدن توشمسـدن:

- سـیزلرگه جـول بوسـین دیماقچیمـن. امـا حیرتان‌غـه کیـپ، بلیـق جیمـه‌ی کیتگـن پشـیمان بولـه‌دی دییـنـگ؛ دیـدی پیشانه‌سـیده‌گی آیینـه‌دن آرقه‌گـه اوتیرگـن اوکه‌سـیگه و کینجه‌بیـک گـه قـره‌ب. تغیـن کینجه‌بیـک ایسـه آچون‌بیک‌کـه:

- نیمـه دیسـن؛ بیز هـم قننیبیزنـی تویغزسـه‌ی مـی؟ کیـم بیلـه‌دی ایچکـرده قنچـه قاله‌بیـز. ایشـیبیز اوزون سورسـه، آچ قالیـب کیته‌بیز-کـو؛ دیـدی... سـونگ قویاش‌بیـک:

- آچ قریـن مینـن اوریـش بولمه‌یـدی؛ دیگـن کتته‌لریمیـز. جورینـگ اوزیـم سـیزلرگه بیـر بلیـق جیدیـره‌ی. تـا قَیتیـب کیگنلریزچـه مزه‌سـی آغیزلرینگیـزدن کیتمه‌سـین؛ دیـب موترینـی بیـر پارکینگـگـه پـارک قیلـدی. سـونگره اوچّله‌سـی حیرتـان بازارچه‌سـینی اینه‌لیـب، باریـب دریـا قیرغاغیده‌گـی کپیـه‌دن یسـه‌لگن بیـر بلیقچی‌نینـگ منجه‌سـیگه اوتیردیلـر.

بویورتگـن بلیقلـری قزانده‌گـی زغیریاققـه چَسیر-چوسـیر پیشـر ایکـن؛ کینجه‌بیـک، قویاش‌بیـک و آچون‌بیـک منجـه اوسـتیدن توریـب دریانینـگ ایکـی یقه‌سـینی بیربیـراوی بیلـن قیاسـلردی.

توغریسی، قیاسلەماققه ارزیگوو دیک عجیب وغریب بیر منظره هم بار ایدی. عجیبلیک وغریبلیکنینگ اورتەسیده یالغیز بیرگینه دریا بار ایدی خلاص. دریانینگ قرشی یقەسی عجیب کوکمەی و قمیشلیک، جیگاری(مکه) و ایکینزارلر، یمیشیل طبیعتی بیلن کوزلرنی قمیشتیررردی. بولر اوتیرگن یقه ایسه قیپقیزیل غریب توپراق و دریانینگ قیرغاغی ایسه عرب چوللرینی أیسلەتردی. آچونبیک کامرەسینی چیقاریب عکس آلماققه باشلەدی و آلگن رسملرینی زوواملشتیریب بیرلیکده باقر ایدیلر؛ «رسملر قنقه چیقیبدی» دیب. رسمنی زوواملشتیرگینچه کینجەبیک نینگ کوزی توشدی:

- او تمان‌دی خداسی بشقه می؟ دیب قویدی.

- استغفرالله توبه دییینگ. نیمه دیاپسیز؛ دیدی قویاش‌اکه.

- منه قرەنگ! قرشی یقەدن آقەیکان سوو، قندا کوکمەی کورینەدی. منه بیزدی آلدیبیزدن آقیب تورگن سووگه قرەنگ! فقط سیل‌دەی لایقه...

- هاا توشوندیم؛ دیدی قویاش اکه: «خداسی عینی دییینگ. حتی که خلقی هم بیر. او تمان‌نینگ فرقی بیزدن شول که، اولرنینگ نیَتلری جخشی و دیانتلری توغری‌دیر. حلی بارگینچه، جقیندن اوز کوزلریز مینن کووووپ فرقلی نرسەلرنی کورەسیزلر؛ دیدی... بویورتگن بلیق‌لری پیشدی و بلیقچی‌نینگ شاگردی ایسسیققینه نان‌لر بیلن کیتیریب دملریگه قویدی...

آمو دریا، هنوز هم اُستاد شرعی جوزجانی‌نینگ اَیتگنی دیک آقردی؛ یعنی «آمو دریا قوزغلەدی و گرداب-گرداب تولغنەدی» دیگنی دیک. تولقینلر، خوددی اونینگ شعریدەگی مصرعلر کبی اوینر و قیرغاقلرنی یلەب، گاه ده یلمەب اوتردی.

یاشلر بلیقلرینی مزه قیلیب ییدیلر و قرینلری تویگندن کیین حیرتان کینتچەسینی اینەلدیلر. گمرُک شهرچەسی بولسه هم بو بیرده قانوندن، قاعدەدن و امنیتدن اثر یوق ایدی.

یونیفورمه‌لی و یونیفورمه‌سیز هرکیمنی کورسنگیز یلکه‌سیده بیر میلتیغ... تماماً بیش دقیقه‌ده اینه‌لیب چیقیله‌دیگن بو کینتچه‌ده، هرتورلی قه‌یرمه‌چیلیکله شاهد بولیشینگیز مُمکن.

قویاش‌اکه، گُمرُک کمربندی‌ده مسافرلری بیلن قوچاقله‌شیب خیرلشدی. ایکی یولداش باریب بکسلرینی تلاشیدن اوتکزدیلر. سونگره سِرَه‌لری کیلدی و ویزه‌لریگه چیقیش تامغه‌سی اوریلدی. پاسپورتلرینی کوملک (یخنقاق) لری‌نینگ چونته‌گیگه قوییب کوپریکله توغری یوریدیلر. بکسلری قوللریده؛ گاه کوپریک‌نینگ کونچیقریگه اوتر ایدیلر، گاهیده کونباتریگه. ایکله‌سی کوپریک بوییچه زیکزاک شکلده یول ایزلب ایلگری بارر و آمودریانینگ تولقینلی و جوشقینلی آقیشیدن عکسلر آلردی. کوپریک‌نینگ اورته‌سیده تورگن ایکی عسکر اولرگه هقیریب، عکس آلمه‌ییشلرینی اورغوله‌دی. اویغاریشنی ایشتگن آچون‌بیک کامره‌سی‌نینگ قبقاغینی قبب قویدی. اورته‌دکی اوغان عسکری، پاسپورت و ویزه‌نی تیکشیریب «برو» دیب قویدی. نیچه آدیم او تمانگه اوزبیک عسکری هم پاسپورت و ویزه‌نی تیکشیردی. اوزبیک عسکری کولر-یوز بیلن «خوش کیلیبسیزلر. بویرینگ دوام ایتینگ» دیدی. بیش آدیملیک مسافه‌ده بیله، انسانلیک بیربیراویدن بیر و کوک قدر فرق قیلردی.

اورته تیکشیروودن اوتر-اوتمس اوشه بیرده، یعنی کوپریک‌نینگ اورته‌سیده توردیلر. گاهی وطن سَری باقر ایدیلر و گاهیده اوزبیکستان سَریگه. تورکستان تمانگه باققینچه قیپقیزیل توپراق و خیت سوو، خوددی تموغنی أیسله‌تر ایکن؛ اوزبیکستان سریگه باققینچه یمیشیل قیرغاق و کوکمه‌ی سوو خوددی اوچماغنی أیسله‌تردی. دریا بیر دریا و سووی ایسه عینی سوو؛ فقط تورکستان قیرغاغیگه سوو لایقه سیلگه اوخشه‌ب آقر ایکن؛ ایاقلری‌نینگ آستیدن آقه‌یاتگن سوو شیشه‌ده‌ی تینیق ایدی.. آمو دریا، گویا پسیفیک(اطلس) و اتلانتیک(آرام) دینگیزی دیک، بیربیریگه قوشیلمس بیرحال آلگندی. شُبهه‌سیز که اطلس بیلن آرام سوولری‌نینگ قوشیلمس‌دیک کورینیشی

و رنگ فرقی، سوولریده‌گی کیمیاوی، فیزیکی و بیولوژیکی فرقلی‌لیکلر یوزه‌سیدن‌دیر. لیکن آمودریانینگ بو منظره‌سی، ایکی یقه‌ده‌گی یشاوچیلرینینگ ذهنیت، وجدان، اخلاق، آداب و عقیده‌لریده‌گی صمیمت نینگ تفاوتینی یوزینگیزگه اورردی. کینجه‌بیک حیرت دنیاسیگه چومیلگندی. اوشنده آچون‌بیک؛

- خدانینگ عدالتینی کوره‌سنگ می! آتهم بیران وخت اَیتردی‌له: «خدا یم انسانلردی جوره‌گیگه قره‌ب بیره‌دی» دیب. مُلکلرینی آباد سخله‌گن خلققه و جوره‌گی توغری بولگن ملتغه، طبیعت هم مرحمت قیلرکن. اویاغه قره‌سنگ دوزخ، بویاغه قره‌سنگ جنت...؛ دیدی.

ایکی دقیقه‌ده اوتیله‌دیگن کوپریکنی، انچه یریم ساعتده اوتدیلر. اوزبیکستان گُمرُگی‌گه کیرگنده‌ی، ایکس-رای معاینه‌سیگه آلیندیلر. تولبکسلری، ایلک پولیس-ایتلر تمانیدن ایسکه‌لیب اوتیلدی. سونگره پولیس‌لر تمانیدن هم آچیلدی و یخشیلب کوریلدی. اصلیده، بو تماندن باره‌دیگنلرنی قنچه تلاشی قیلسه اوشنچه حقلری باردی. چونکه افغانستان دیگن هرتورلی بدوبلا مرکزیدن؛ یعنی اوییشتیروچی، سلاح، وحشت، انتحار و انفجار دیاریدن بارگن هرجسم، او ییرنینگ تینچلیگینی بوزیب بیلر ایدی... تلاشیدن و تیرگاودن اوتدیلر و پاسپورتلریگه هم کیریش تامغه‌سی اوریلدی. قوللریگه بیرر بَلگه بیریلدی اوزبیکستان پولیسی تمانیدن. سونگره تشقرگه چیقدیلر...

بیر باشقه ایدی مدنیت دیاری‌نینگ فضاسی، هواسی، نواسی، هیدی و رنگی... ایککله گیزگین دوست، گُمرکنینگ ساحه‌سیدن مخصوص موترچه‌لردن بیریگه اوتیردیلر. موتر؛ اولرنی "پنجره" دیگن بولیمدن اوتکزیب، "سَکّیز" دیگن نقطه‌گه توشیردی. سونگره او ییردن، تکسی بیلن ترمذ شهری‌نینگ مرکزیگه باردیلر.

دریانینگ بو تمانیده عادتا باشقه بیردنیا بار ایدی. عموم آلگنده ایکی گیزگین دوست نیچه دقیقه ایچیده، هم زمان

وهم مکان یولچیلیگینی بیر آرەده یشەدیلر. ترمذ؛ یعنی سُرخان دریانینگ مرکزی، خوددی آتیگه اوخشب جیزیرلمه ایسسیق فضاءگه ایگه بیرشهر. بو شهر؛ ماورالنهرنینگ چیرایلی و آمدلی شهرلریدن بولیب، امام ترمذی و ابو عیسیلرنی توغیب تربیەلگن توپراق. زمان-زمان، شهرنینگ جای-جایی‌ده کوزگه ایلیشگن بیرته- ایکیته سلاحسیز و میلتیغسیز یونیفورمەلی پولیسلرنینگ بارلیگی، انسان و حیوانینگ تینچلیگینی ضمانت قیلردی. شهرنینگ تمیزلیگینی، انسانلرنینگ صاف وسادەلیگینی، فضانینگ کُلتورل هواسینی کوریب انسان‌نینگ روحی، ملکوتی بیر حضور بیلن تولیب تاشەدی. کیمسەده جان ومال قورقیسی یوق. انسانلر، یوللر، خُللص دمینگیزگه چیققن نیمه بولسه، هیچ قیسی سیزنی اورکیتمەیدی. ایکی گیزگین دوست اونچه هم راحت ایدیلر که، گویا آنه قرنیده بولسەلر. بو شهرنینگ خلقی هنوزم تورکانه اصالتینی ایتیرمەگندی. قدیمگی شکلده اورگیلِی ساچلر اوزره توپپی‌لیک یاش خاتین قیزلر، پرنجی کییگن کیکسه خاتین‌لر وتون کییب یورگن عکمی‌لر. ساچلری گُلدار قرسلر بیلن تیپپەسیگه ییغیلگن و ایشلب یورگن آنەخان‌لر. آزراق هم بولسه چاغداش کییملیک یاش نسلنی اوچرەتەسیز. ایرکک- خاتین، کتته- کیچیک برچەسی صمیمت، توغریلیک، محبت واخلاق بیلن بیزەنگن بیر توپلیم کیم کورسنگیز قوللری کوکرەکلریده و کتته بیر نزاکت ایچره دوستگه، تانیشگه و مهمانگه سلام بیرەدی و علیکم آلەدی. یوزبیلدن آرتیقچه روس امپریالیستی تمانیدن هرتورلی ذهنیتگه، عقیده و انتی-تورکلیک باسقیسیگه دوچ قالگن بولسەلرهم بو خلق اوز اصالتلرینی اسرەب قالیشنی بجرەآلگندی. و تورکی تورەلریده هیچبیر نرسه اوزگرمەگندی. هرنرسه اوز روحینی و مدنیتینی خوددی ایسکیدن بولگنی‌دیک قوریەآلگندی. چونکه بونینگ رمزی؛ اوزبیک خلقی‌نینگ تمیز یورەگی، کیسکین شعوری، صمیمی اخلاصی و چوقور اینانجیده یشیرین ایدی.

شهرنینگ مرکز-ترمینالیدن ایگیرمه-تورت ساعت اوتوبس، تکسی، اوچاق و ریل بیلن هرتمانگه کیتیب بولردی.

کوپلب گیزگین، توغری تاشکینت سری جونردی. کیمیلر ایسه تیمیریول بیلن، کیمیلری اوچاق بیلن و کیمیلری هم تکسی و بس بیلن یولگه چیقردی. آچون‌بیک ایسه کوپراق تاشکینتنی مراق ایتردی. اوشه کون، ترمذ شهرینی بیرآز اینه‌لدیلر. هیجاندن، هاریش و چرچش نیمه‌دیر بیلمس ایدیلر. آرتیق کون کیچ بولگندی:

- آچون‌بیک! ایندی نیمه قیله‌بیز؟ اگه یولگه چیغسه‌ی، کیچه‌نی قرانغه‌سیده یول‌نینگ کیفینی چیغه‌رالمه‌یبیز.

- ایه توغری. کیچه شییرده قاپ، ایرته‌لب جونه‌سه‌ی دیمن...

- یخشی گپ. ایرته بوسه تیمیر-یول مینن می کیته‌لیک، یاکه تکسی ویا بس مینن می؟

- بیلمه‌سم. بیرته‌دن ایشیتکندیم که ترمذدن- تاشکینتگچه تیمیر جولیدن کیتیش، بیرکیچه-کوندوز سوررکن. ایرته بولسین بخیر، یا بس مینن ویا بیران میده موترغه اولتیریب کیته‌بیز دیگین.

- اوندا بوسه کیلیشتی اورتاق. خوب، ایندی یورگین باریب بیران مهمانخانه تاپه‌یلی؛ دیب تولبکسلری یلکه‌لریده، جاده‌نینگ ایکی قبتالیده‌گی دوکانلر و رستورانتلرنینگ کیریل-الفابیسیگه یازیلگن تابلولرینی کوچه‌یبب-قیینه‌لیب اوقیَردیلر. و نهایتده "سُرخان مهمانخانه‌گه" باریب بیر اتاق توتدیلر. اتاققه بیرله‌شیب دوش آلدیلر و تازه اوستیباشلرینی کییب ترمذنینگ آقشم صفاسینی کوریشگه چیقتدیلر. آقشم نانیده، ترمذنینگ «تندیرگوشت» دیگن مشهور ومزه‌لیق بیمه‌گینی بیدیلر. رستورانتده، بیر آته‌خان بیلن تانیشدیلر. او بیلن قصه‌لشیب اوزبیکستان حقیده وگیزیله‌دیگن بیرلری توغریسیده بیلگی آلدیلر. تاشکینت یولینی و استقامتینی سوره‌دیلر. آته‌خان اولرگه:

- مینگه بوسه؛ بیرینچیدن سُرخان-دریانی گیزیب

و اینەلیب چیغییلە. سارە قشقە-دریاگە اوتیب سُمرکینت و بخارانی کوریلە. کییِن خاخلەسەیلە قیزیل-قُمدی ساویریب باریب قرەقلپاقلرنی اینەلیلە؛ یاکە ایستەسەیلە جززاخ شەرینی باسیب باریب وادی دیارلرینی کوریب قَیتیلە. اوندن نری بیغم بولیب تاشکینتگە باریلە. تاشکینت کووپ یخشی جای. اوییردە قنچە قاسەیلە هم هیچ سیقیلمەیسیلە. مخصد، زیارتلرگە بارگینچە مین غریبتی هم دعاگە یوخلەیلە...؛ دیدی.

آقشم اتاققە باریب تا کیچقورینگچە آتەخاننینگ گیزی-یونلاوینی اویلب چیقدیلر. البتە کە بونقە بوتونچیل اینەلیشگە پوللری یتمسدی. „اویدەگی حساب، بازارده توتمس„ مثالی؛ اینگ یخشیسی شو پیللە چونتکلریدە اوچ-تورت قیرانلری بار ایکن، باریب تاشکینتنی کوریش و گیزیش ایدی. بخارا و سُمرکینت شەرلرینی ایسە قَیتگینچە یولدن زیارت قیلیشنی ریجەلەدیلر. ایرتەسی کون توریب ایکاولری ترمذ-تاشکینت موترلریدن بیریگە اوتیردیلر. یول بوییچە گوزەل بییرلرده دم آلیب، ییب و ایچیب آقشم دیگندە تاشکینتگە یتیب باردیلر. تاشکینتنینگ کینگ و چراغان جادەلرینینگ ایکی تمانیده بیش-یولدوزلیک هوتللرنینگ جل-وبل تابلولری، کوز قمَشتیرردی. یاشلرنینگ بیش-یولدوزلیک هوتللرده قالەجک امکانلری یوق ایدی البت. هیداوچی، نهایتده مهمان یولچیلرینی ایلتیب "قرەقُم هوتل"نینگ ایشیگیگە توشیردی. قرەقُم هوتل، قوللری تار مهمانلر اوچون هربابتدن اویغون ایدی. هم شهر مرکزیده ایدی، همده یخشی خذمت بیرردی.

تاشکینتنینگ خلق-ارا شُهرتی البتە کە یالغیز اوزبیکستاننینگ باشکینتی بولگنیدن ایمس؛ بو قدیم شهرنینگ تانیلمیشلیگی تاااریخ بوییچە، بویوک تورکستان مدنیتینینگ و آسیا سیاستینینگ قلبی بو شهرده آتگنیدن باریب چیقەدی. یوز ییللرچە آسیا خطەسینینگ حرکت نبضی، اوشبو نقطەدن اولچەلگن. اصلیده تاریخ ومدنیت مقیاسیدن استانبول بیلن تینگ بیر شهردیر تاشکینت. تاشکینت نفوسدن بای و جوشقین بیر گوجومگە (بیروبار) ایگە. ایسکی معنویت و چاغداش کلتور

بیلن کیچه-کوندوزی انچه رنگلی بولیب، تاریخی بناءلری بیلن استانبولگه کوپ اوخشه‌یدی. کینجه‌بیک و آچون‌بیک، قره‌قُم هوتلی‌گه کیریب ایکی کیشیلیک بیر اتاق توتدیلر...

تانای‌بیگیم، آقچه بیگیم نینگ عمه-قیزی بولردی. تانای، آقچه‌دن یالغیز ایکی یاش کتته ایدی. انقلاب باشله‌گیچ همه‌لری بیرلیکده وطندن چیقیب پاکستان‌گه آواره بولگن ایدیلر. آقچه بیگیم‌لرنینگ تیریکلیگی و امکانلری پاکستان‌ده انچه یخشی ایدی. چونکه آته‌سی، او بیرده قالین ایشینی قیلردی. تانای‌نینگ آته‌سی، پاکستان و تورکیه آره‌سیده قالین تجارتی قیلگن بیر شرکتده ایشلردی و شو سببدن کوپراق تورکیه‌ده بولردی. ایشلری یخشیلب رواج تاپگینچه، شرکت‌نینگ ضمانتی بیلن عایله‌سینی تورکیه‌گه آلیب بارگندی. تانای‌بیگیم‌لر، اوزون بیللردن بیری شوییرده قالیب تورکیه وطنداشلیگینی آلگندیلر. تانای‌بیگیم مکتب اوقیش آقیمیده بیرصنفداشی بیلن تانیشه‌دی. زمان بیلن آره‌لریده عشق و سیوگی باغی کوچه‌یب بارگینچه ایکاوی تورموش قوریشگه قرار بیره‌دی. ایندی بیلیم یورتلرینی بیتیرگن تانای بیگیم بیلن آلپرتونگا جُفتی، نکاح توی‌لرینی قیلماقچی ایدیلر. آقچه بیگیم‌لرنینگ هم بارگن بهانه‌سی شو ایدی. آقچه بارگینچه تانای‌گه خدا بیردی. ایکی آپه-سینگیل دوگانه، توی سرشته‌سی دیرکن، دم بیله آله‌ألمس ایدیلر. کونلر تیز-تیز اوتردی. توی بهانه‌سیده چکرگه بارگن آقچه‌بیگیم، هه دیمسه توی یوزه‌سیدن گیزیشدن قوریغ قالردی.

کوپلرچه تپ-تلاش و تیارلیکدن سونگ، تانای و آلپرتونگا جُفتی‌نینگ تویی ایکی عایله‌نینگ تورەسیگه اویغون شکلده بولیب اوتدی. توی اوتگیچ ایرته‌سی-کون تانای‌بیگیم ایری بیلن بال-آییگه کیتدیلر. او کیتگینچه، آقچه‌بیگیم یالغیز قالدی و بو مرته چکرنی مجبوراً تانای‌سیز اوررردی.

- یخشی بولدی که گیلدین آقچه غیزیم. سین گیلمه‌سن تانای-آپه‌نگدی یوغلیگی بیلن اوییمیز بیابان بولجاقتی؛ دیدی عمه‌سی. عمه‌سی‌نینگ ایکی قیزی و اوچ اوغیلی، توپلم بیش

فرزندی بار ایدی. کتته فرزندی تانای‌بیگیم و اینگ کینجه‌سی ایسه نورآی بیگیم ایدی. نورآی، آلتی یاشیگه کیرگندی و بیر سونگره‌گی هفته مکتبگه باشلردی.

تورکیه دییب ده استانبول دیمه‌سک، شاید سوزیمیز یریم قالسه. اگرکه تورکیه بیر آت بولسه، استانبول اونینگ تخلصی کبی دیر. چیندن هم دنیانینگ برچه گوزه‌للیکلری عادتا استانبول‌گه کیلیب بیرلشردی. اسلام وعیسویت، مسجد و کلیسا، توپراق و دینگیز، آسیا و اروپا، ایسکی چاغ و ینگی چاغ و... تویدن سونگره تانای‌نینگ آنه‌سی گویا جانیدن بیر پارچه ایتیرگنده‌ی هر دقیقه، روحی و خویی اوزگریب توررردی. اینگ کوپ قیزی کیلردی أیسیگه وهر کیمنی تانای کورر و تانا!!!ای دیب چقیررردی. آرتیق اویده جانی قیسیلردی. یوره‌گی تاره‌لگینچه اله‌متسار قیلیب مهمانلرینی آلیب تشقرگه چیقردی...

آقچه‌بیگیم، مدنیت شهریده جنسیت قیینچیلیگی، تاجز و تجاوز قورقیسی، یالغیزلیک و کییم-قوشَم تهدیدی یشه‌مسدن هرکون چیقیب استانبول‌نینگ گیزیله‌دیگن توریستی و تاریخی مکانلرینی؛ امین‌اونی، ایاصوفیا، سلطان احمد، توپکاپی سرایی، دولمه-باغچه سرایی، قیز-قُله‌سی، گلاته قُله‌سی، قپه‌لی-چارشی دیرکن؛ تقسیم، استقلال، لاله‌لی، سیرکجی، بئبک و بشیکتاشنی اینه‌لردی. قاضی‌کوی، اوسکودار، باقرکوی و اورته‌کوی‌دن واپورلرگه مِینر و مارتی‌قوشلری بیلن سیمیت صفاسی قیلردی. کیمی آقشملری، سیس‌سیز و ادالی بیر شکلده یالغیزلیک تینگریچه‌سی کبی تورگن و ایتَکلریدن دینگیز توزه‌لگن قیزقُله‌سی‌نینگ قرشیسیگه باریب اوتیررردی، یاکه باریب بوغاز کوپریگیده دم آلردی. استانبول‌نینگ هوالری قیش تشقریسیده دایما ایلیق بولردی. بو شهرنینگ اقلیمی هر موسومده الهام، خیال، توش، سیوگی، عشق و خاطره ایس بیررردی.

هر یاشدن وهر جنسدن بیر بیروبار، هر رنگدن و

هر تاتدن بیر حیات نظامی بار. سیز؛ کوزینگیز توشگن هرنرسەدن و هرنرسه ایسه سیزدن بیر پارچه قاپیش و اوزیش بیلن مشغول. اوشبونقه منظرەلرنینگ تیرینلیگیگه و تویغولرنینگ چلقەلنیشیگه بوغیلیب کیتەسیز. کوپینچه نقشەلر و نرسەلر بیزانسدن وعُثمانلیدن قالمه بولسه هم بیراق سیزگه ینگی. میەنگیز چلقیب کیتەدی و اولکەنگیز بیلن او بیرنی قیاسلماقه باشلەیسیز. شونده گیزمەنینگ ذوقیگه تاریخ و کلتور قوشیلەدی. یتمەیدی؛ شیپیاتلب یاغەیاتگن بیر یاغمیر تامچیسینینگ کیلیب بورنینگیزنینگ اوچیدەگی خُریتنی تورتکیمەسی بیلن قولاغینگیزنی وطنینگیزدەگی دین تاجرلرینینگ قضاوتلری کر قیلەدی قوویللب وچینگیللب: «خاتینلرنینگ کورینگن ساچی طُفیلی کوکدن یاغیشنینگ قوریمیشلیگی، خاتینینینگ پایچەسی و ایتەگی سبب بیردەگی برکتنینگ یوقالیشی و...». آقچەبیگیم فکرینی ساچلری بیلن قوشیب باشینینگ تیپەسیگه بیغدی و یولیگه دوام ایتدی.

مدنیت بیلن تیریک بولگن دیارلرده تویغولرینگیز بیلن خلوت قیلگینچه سئزەسیز؛ طبیعتنینگ سیزدن هیچبیر گوزەللیگینی ومرحتمینی یشیرمەگنینی. مثلاً: یوللرگه توشلگن تاشلر بیله، بیرار صنعت اثری بولیب کوزینگیزگه باتگنینی سئزەسیز. ویا هرکوچه بُرچَگیدەگی کتابچینینگ ایشیگیدن بورنینگیزگه مُرکب و قاغاذ هیدینینگ چنغیگنینی. یولنینگ هر ناویشیدەگی قهوەخانەدن محبت تولە سیسلرنینگ یوکسلیشی "انسانینینگ انسانگه غنیمت بولیشینی" و "انسانینینگ زهرینی انسان آلیشی" فلسفەسینی صمیمیت بیلن توغریلەیدی. سیز اَینەلگن بو تامیر-تامیر قدیمه تارکوچەلردن، چاغداش شهرنینگ یورەگیگه قان یوگیرەدی. بو سببدن ایگیرمه-تورت ساعت آتگن شهرنینگ یورەگی، یعنی میدانلرده ویا میترو توراغلرینینگ چیقیشیده کوزینگیز عجیب صحنەلرگه شاهد بولەدی. موجود صحنه، ینه آقچەبیگیم نینگ أیسینی آلدی.

توغیلگن یو؛ بیراق کوزینی دنیاگه آچ(ه-آل)مەگن اما کوریش تصَوُّری بولگن بیر کُورنینگ ایچیدەگی یاغدو،

قولیده‌گی سازی‌نینگ نغمه‌سیدن فضاگه یاییلردی. هریاشدن وهر رنگدن انسانلر، هلال شکلیده عادتا بوتون وجود قولاق بولیب ایم وصِیم اونینگ برماقلریدن تارگه تیگیب ینگره‌گن سازنی و تیلیدن اِیریب آققن سوزنینگ سیسینی ایشتردی. ایستر-ایسته‌مس، میه‌سی بومنظره‌نی اوز وطنیده‌گی عینی منظره بیلن چقیشتیرمسدن قویمسدی. افغانستان‌ده بونگه اوخشه‌گن انسانلرنینگ حالینی تعریفلشگه کلمه‌لر، افسوس‌لر، کوزیاشلری و"نیگه؟" دیگن سوراقلر یترسیز قاله‌دی...

یولگه چیقیشلرنینگ؛ انساننی یالغیزلشتیرماق کبی بیر جزاسی هم بار. اوزاقلیک یتمه‌گنده‌ی هرخیلدن فرقلی نرسه‌لرنینگ کیلیب کوزقراچیغینگیزگه تیگیب یوره‌گینگیزنی قانه‌تیشی و روحینگیزنی یاره‌له‌یشی کبی مثلاً. آقچه‌بیگیم اوچون یالغیز کوک یوزی آشنا دیسه‌نگیز؛ اوهم ایمس. چونکه اولکه‌سی‌نینگ کوکیدن شیپیات اورنیده توپراق یاغه‌دی. وطن هواسی ایسه اوپکه‌لرگه آکسیجن اورنیده زهر پوفله‌یدی و کمه‌له‌گی ایسه انتحار و پارتلشلردن اُقلرگه حلقه اورگن قیقرا توتون. افغانستان؛ یعنی یاغاچ بولمه‌گنیدن یئل ایسمس قوش اوچمس بیر دیار... اما بو خلق‌نینگ کوک یوزیده، تورت موسوم‌نینگ همزمان صنعت کورگزمه‌سینی کوره‌سیز و طبیعت‌نینگ معجزه‌سیگه ایشانه‌سیز...

سیس وسازنینگ دنیاسیده اوز یالغیزلیگی‌گه سیاحت قیلگن آقچه‌بیگیم، اوز باشیگه گپیریشگه دوام ایتدی؛ قیاسلمه جنسیدن... عجبا شوندای تصادفلر می که انساننی، اوزی بیلن تانیشتیره‌دی؟ ایکی نرسه‌نی قیاسله‌ماق می حقیقت‌لرگه آیینه توته‌دی؟ فرقلی‌لیکلرنی کوریب تجربه قیلماق می یشه‌ماققه و سیوماققه معنا قیدیرتیره‌دی؟...

دینگیزنینگ، اوزیگه اوزه‌ل بیر هیدی بوله‌دی، تئرله‌گن تولقینلرنینگ نفَسیدن یایره‌لگن. استانبول‌نینگ هواسی ایرته‌لب دایما دینگیز ایس بیره‌دی. قویاش، شهرنینگ تیپه‌سیگه چیققینچه فضاء، تیریکلیک تلاشیده‌گی بیروبارنینگ تئریدن

سه‌سیدی. شونینگ اوچون آقچه‌بیگیم، تولقینلرگه قوشیلماق، یشیل اورمانلرگه ادشماق و توپراقده‌گی تاریخ ایزلرینی باسماق اوچون دینگیز- یولی بیلن اوزونچه بیر یولچیلیککه چیقدی. واپور(کیمه)نینگ ایکنیچی قبه‌تیگه اوتیریب استانبول‌دن- بورسا شهریگچه سوو ماوی‌سیدن کوزلرینی و دینگیز هیدیدن جگرلرینی تویه-تویه تولدیردی. بیرینچیدن، قدیم بورسا شهرینی ذوق بیلن گیزدی. اولوداغ قیرره‌لریگه چیقدی. یشیل اورمانلریده‌گی سرولر، عادتا اوز بویلرینی آقچه‌نینگ بویی بیلر اولچردی... او ییردن تاریخ شعورینی تازه‌لماق اوچون چناق‌قلعه شهریگه اوتدی...

نیچه کونلیک بورسا، چناق‌قلعه و بلیق‌آسیر شهرلری نینگ گیزیسیدن قیتگنیده؛ عمه‌سی، نورآی قیزان‌نی ایلتیب مکتبگه قره‌لب، بیرینچی صنف کتابلرینی آلیب کیلگندی. تورکیه جمهوریتی، تعلیم وتربیه وزیرلیگی‌نینگ بویروغی اوزره، ابتدائیه مکتبلریدن باشلب لیسه‌نینگ اداغیگچه هر ایرته شاگردلر، «اندیمیز» دیگن بیر«اند» ایچماق بیلن باشلردی درسلریگه: او اندنینگ سوزلری:

" تورک من! توغری من! محنتکش من! ایلکم (اولویتیم)؛ کیچیکلریمنی قوریماق، اولوغلریمنی حرمت قیلماقدیر و یورتیمنی، بودینیمنی(ملتیمنی) اوزیمدن کوپ سیوماقدیر! اُلگوم؛ یوکسَلماق و ایلگری بارماقدیر.ای اولوغ آتاتورک! آچیب بیرگه‌نینگ یولده، قورگه‌نینگ خیال و هدفگه، کورستگه‌نینگ آماچگه، اصلا تورمسدن یوریشیمگه اند ایچه من! بارلیگیم، تورک بارلیگیگه ارمغان بولسین. نی موتلی تورک من دیب بیلگنگه".

نورآی قیزان؛ تورک باله‌لرینی جنسیتدن، اقتصادی و اینانچسل قُطبلَشیشدن باغیمسیز اوز اصالتلریگه یونلاوتیروووچی بو اندلرینی، هنوز تیل چیقارر-چیقارمس آپه‌سیدن و اکه‌لریدن اورگنگندی. کوپینچه وقت؛ اوتکن ییل ایگیرمه-اوچ نیسان (اپریل) باله‌لر بیره‌میده آلمیش بولگنی آتاتورک رسملی آق

بلوسینی کیه‌ردی نورآی قیزان، سونگره اویلریده‌گی تورک بیراغی کولنکه‌لی آتاتورک رسمی‌نینگ دمیگه غرور بیلن تورر و یوکسک بیر سیس بیلن اند ایچردی.

انقلاب شرایطی سبب آقچه‌بیگیم، نورآی قیزان‌گه اوخشَب باله‌لیک دورانینی سوره‌آلمه‌گندی ومکتب چاغی‌نینگ هیجانینی یشه‌ی‌آلمه‌گندی. اینیقسه بونداق ملی بیرشعورنینگ یوکسک روحیه‌سی بیلن هرکون درسیگه هم باشله‌ی‌آلمگندی.

تانای آپه‌سی بخت اوییگه کیتگن نورآی قیزان، آرتیق هیجانلری آقچه‌بیگیم آپه‌سی بیلن اورتاقلشردی. اُتاغیدن توختەب هقیردی، سالونگه اوتیرگن آقچه آپه‌سی‌گه:

- آقچه آپه، آقچه آپه! مینینگ کتابلریمی گوردونیز میییییی؟

- یاااااغ. قنی گیتیر بیر گوره‌یین؛ دیدی. نورآی، پیمبه رنگلی چانته‌سینی کوتاریب کیلدی و سالون‌نینگ اورته‌سیگه ایاقلرینی اوزه‌تیب اوتیردی وقوچاغیده‌گی چانته‌سیدن کتابلرینی چیقاره‌ییردی:

- واااای قنچه گوزه‌ل ایکن کتابلرییینگ... رنگه قلملرینه باق شونییی، بولر قنچه گوزه‌ل واای...؛ دیب، ایکاوی کتابلرنی بیت-بیت آغدیریب کورماققه باشله‌دیلر. کیین نورآی قیزان کتابلریدن بیرینی آچدی. کتاب عنوانی‌نینگ بیر سونگره‌کی صفحه‌سیده، تورک بیراغی و بیرق آستیده تورکیه‌نینگ استقلال مارشی یازیلگندی. نورآی کتابینی قولیگه آلیب اورنیدن توردی وغرور بیلن اوقیماققه باشله‌دی: «قورقمه! سونمس بو شفقلرده یوزگن آل سنجاق!/ سونمه‌دن یورتیم‌نینگ اوستیده توتیشگن اینگ سونگ اوجاق!/ او مینینگ ملتیم‌نینگ یولدوزی‌دیر پارله‌یه‌جک!/ او مینینگدیر، او مینینگ ملتیمنیکی دیر یالغیز/ چتمه‌گین قربان بوله‌من چهره‌نگنی ای نازلی هلال!/ قهرمان سویومگه بیر کُول، نی بو شدت بو جلال؟/ سینگه بولمس توکیلگن قانلریمیز سونگره

حـلال!/ حقـی دیـر حققـه ایشـانگن ملتیمنینـگ اسـتقلال!...»

عمریگـه، حیاتیگـه و یاهـوت کونلریگـه «قورقمـه» دیـب باشـلهگن بیـر نسـلنی، نیمـه قورقیتهآلـهدی دیهسـیز؟ آتهسـیدن بـو حمایهنـی کورگـن، بـو اوگیـت و بـو اورغونـی ایشـیتیب یتیشـگن بیـر قیـز ویـا اوغیـل، حیاتیـده تغیـن اسـارت و حقـارت قبـول قیلـهدی مـی؟ قیلمهیـدی؛ چونکـه مایهسـی جسـارت، انسـانی کرامـت، اصالـت و حُریـت شـعوری بیلـن یوغیریلگـن بیـر نسـلنی هیـچ نرسـه بیلـن قورقیتهآلمهیسـیز.

آقچهبیگیـم؛ نـورآی قیزانـنـی بونقهسـیده بیـر غـرور و هیجـان ایچیـده، بونقهسـیده بیـر حُریـت شـعوری بیلـن کورگینچـه، افغانسـتاندهگی قیزگینهلرنینـگ حـال و احوالـی، مکتـب ومدرسـه وضعیتـی أیسـیگه توشـدی. چونکـه او، هرکـون فاکولتهگـه باریـب کیلرکـن؛ هرکوچـه وتارکوچـهدن جوپـه-جوپـه قیزگینهلرنینـگ مکتـب باریـب کیلیشـیگه شـاهد بولـردی. او منظرهنـی تورکیـه بیلـن قیاسلهسـه؛ بیزنینـگ کتابلریمیـز ملـی شـعوردن و معلملریمیـز ایسـه ملـی روحیـهدن یوقسـوندی. بـو منظرهنـی کوریـب ایسـتر-ایسـتهمس، ایکـی دولتنینـگ و ایکـی ملتنینـگ تقدیرینـی مـراق ایتـردی... کیـم ایـدی او آتاتـورک؟.. شـو پیللتـدن او قندهیین بـو بالهکهیلرنینـگ عشـقی و غـروری بولیـب قالگنـدی؟..

تانـای بیگیمنینـگ أتاغیگـه یاتیـب تـورردی آقچهبیگیـم. أتاقنینـگ دیواریگـه اوچ شـریتلی بیـر تابلـو آسـیلگندی. اورتـه شـریتده آتاتـورک و ایکـی یانبـاش شـریتلرده ایسـه ایکی دانـه بیتیک بـار ایـدی. بیتیکلـردن بیـری اسـتقلال مارشـی و دیگهسـی ایسـه آتاتورکنینـگ یاشـلرگه خطابهسـی ایـدی. بونـدن آلدیـن اوشـبو تابلـو اونچهبـلا ایلگیسـینی تارتگـن یـوق ایـدی. نـورآی نینـگ "انـد ایچیـش" و "مـارش اوقیـش" هیجانـی، آقچـه بیگیمنینـگ میهسـیگه باشـقچه اویلاولرنـی قوزغهگنـدی. کیچهلـب أتاققـه کیرگینچـه دمیدهگـی تابلوگـه تیکیلـدی کوزلـری و اوزونچـه ایاققـه توریـب بیتیکلرنـی اوقیـدی. ذاتـن تورکچهنـی یخشـی اوقیـب و توغـری انگلـهب بیلـر ایـدی. اسـتقلال مارشـینینگ هـر مصرعسـی، اوز

باشیگه بیر موضوع ایدی. شونینگ دیک، یاشلرگه خطابه‌سی نینگ هم هرجمله‌سی اوز باشیده بیرتاریخ ایدی. ایاقلری چرچه‌گینچه تابلونی دیواردن توشیریب چلیشمه-میزی‌نینگ اوستیگه قویدی، دیوارگه تیرکه‌یتیریب. میزنینگ اوستیده‌گی تاناي‌نینگ کمپیوتری انترنتگه باغلنگن ایدی. اوشندن انترنتگه کیریب آتاتورک‌نینگ حیاتینی و قیلگن ایشلرینی گوگل‌دن و یوتیوب‌دن قیدیره‌باشله‌دی. آتانینگ حقیده مقاله‌لر اوقیماقه و بلگه‌سل‌لر ایشیتماقه باشله‌دی.

آتاتورک‌نینگ تورک یاشلریگه خطابه‌سی: «ای تورک گنجلیگی (یاشلری)!» دیب باشلردی. سونگره مینگلرچه مُشقّت، قان وجان بهاسیده قوتقزیلگن گوزه‌ل تورکیه‌نی، جمهوریت یاشلریگه تاپشیریب؛ "بیرینچی وظیفه‌نگ، تورک ایرکینلیگینی وتورک جمهوریتی تا دنیا باریچه قوریماق و اوندن مدافعه قیلماقدیر. چونکه جمهوریت، خلق-ارا قطاریده باربولیشینگ اوچون و تاریخی کیله‌جَگینگ اوچون یگانه تمل سببینگ دیر! اونوتمه کیم بو تمل(جمهوریت)، اینگ قیمتلی وتینگسیز سرمایه‌نگ دیر" دیب تأکید قیلردی. سونگره دوام ایتردی: "بو خزینه‌نی قولینگدن آلیش اوچون دشمنلرنینگ، هرتورلی حیله‌گه باش اوره‌دی وهر قیافه‌گه بورینه‌دی. اونوتمه کیم دشمنلرینگ، یالغیز بار-یوغینگنی قولینگدن تارتیب آلیش بیلن قالمه‌یدی؛ سینی تاریخ صفحه‌لریدن هم اریتیب یوقاتیش اوچون برچه‌سی قولقولگه بیره‌دی. اوزه‌للیکله سیز یاشلرنینگ باشیگه نیمه فلاکتلر ومصیبتلرنی مُسلط قیلیشینی، تخمین بیله قیله‌آلمه‌یسیز..." دیب خطرلرنی بیرته-بیرته أیسله‌تر و تدبیرلرنی آرقه- آرقه‌گه تیزردی. آتاتورک، خطابه‌سی‌نینگ اداغیده یاشلرنینگ اراده‌سینی شو جمله بیلن کوچلنتیررردی: "اونوتمه! احتیاجینگ بولگن کوچ، ذاتن تامیرینگده آقیب تورگن قانده موجوددیر" دیردی.

آقچه‌بیگیم خطابه‌نی اوقیرکن؛ وطن وحُریت مدافعه‌سی نینگ یالغیز ایرککلرنینگ وجیه‌سی بولمه‌گنینی فرق ایتدی. کیچه، کیچقورینگچه انترنتده‌گی قیناقلریدن و

بیلگی‌لردن آتاتورک‌نینگ حیاتی ومجادله‌سی توغریسیده تورلی یازوولر اوقیدی. اورگنگن بیلگیلری‌نینگ یاغدوسیده؛ آتاتورک‌نینگ یاشلرگه خطابه‌سیده‌گی تیرین معنانی و اورغونی، یخشیراق پیقه‌ی‌آلدی. اینیقسه آتاتورک، انسانی کرامت حُرمتیگه، جنسیتچی دیوارلرنی یقیتیب قیز و اوغیل دیمه‌ی: «ای تورک گنجلیگی!» دیب باشله‌گنی‌نینگ قنچه‌لر انگله‌ملی بولیشیگه قناعت کیلتیردی. ویا "اینگ بویوک اُمیدیم یاشلردیر" دیگنیده‌گی ایشانچ‌نینگ کوچینی سئزدی. اینیقسه؛ حاکمیتنی قولگه آلر-آلمس اینگ بویوک ریفورملریدن بیری، انسانی حق و کرامتلری ایزیلیب کیلگن خاتین-قیزلرنینگ حقلرینی هرتمانلمه اولرگه قَیتریش بولدی. اینگ کوپ اوشبو ریفورمی سایه‌سیده دنیا بوییچه تانیلدی و یگانه ناجی-لیدر اولەراق تاریخگه اوز اورنینی ایگه‌لەدی. بونگه اوخشەگن قنچه‌لر چاغداش ریفورملرینی، کوپینچه مُحقق‌نینگ تحقیقی یازوولریدن اوقیدی. خصوصاً خاتینلرگه اَیتیلگن سوزلریدن کیم ؛'ای قهرمان تورک خاتینی! سین، بیرلرگه سورینیشگه ایمس؛ یلکه‌لرگه چیقیب کوکلرگه توغری یوکسَلیشگه لایق‌سن" دیردی. وبرچه توپلیمگه شونقه سیسلنردی آتاتورک: "قیزلریمیزنینگ؛ وطن وملت‌نینگ یوکسک منفعتلرینی مدافعه قیلیب قوریه‌دیگن قابلیتلر بیلن یتیشتیریلیشی، تعلیم وتربیه بابیده اساس آلینمه‌لی‌دیر... اونوتمنگ که تورک قیزلری‌نینگ بیرر داهیانه داهاگه ایگه بولیشلریگه هیچ قنقه شبهه یوقدیر... خاتینلریمیزنی، هیچبیر وطنداشلیک وظیفه‌سیدن اوزاق و محروم توتمه‌یلیک. چونکه هرتورلی حقلری، اولرنینگ وظیفه‌لریدن قَیناقلنه‌دی... خاتین‌نینگ یوقسوللیگی و بیچاره‌لیگی، اونینگ بغریدن اجره‌لگن انسانلیک‌نینگ یوقسونلیگی و بیچاره‌لیگی دیماق دیر..." دیب، خاتین قیزلرنینگ ده انسان بولیشینی و انسانی حقلری‌نینگ قورینیلیشی و بیریلیشینی اورغوله‌یدی.

استقلال مارشی‌نینگ اون بندلیک شعری، تامیریده تورک قانی تاشیگنلرنی اونقه سیلکه‌لردی که بوتون جانینی جیمیلَتردی و باشدن ایاق وجودینی، بوغوند- بوغوند قتیرده‌تیب

آچـردی. آقچەبیگیـم فاکولتەگـە باشـلەگنیدن بئـری صنفیدەگـی درجەلـی اورنینـی اسـرەماق اوچـون، اقتصـاد بولیمیگـە تیگیشـلی کتابلـر و مقالەلـر بیلـن اورەلیـب قالگنـدی. شـو اوچـون شـعرو روماندن، تاریـخ و فلسـفه کتابلریدن انچـه اوزاقلشـگندی. استقلال مارشـی‌نینگ شـعرلرینی بند-بنـد ازبرلـەدی. انترنتـدن و کتابلـردن بـو شـعرنینگ الهـام تویغوسـینی، تصویـر و تبصرەلرینـی، تاریخـی و عقیدەوی تماسـلرینی تاپیـب اوقیـردی. عینـی زمانـده نـورآی قیزانگـه هـم بـو شـعرنینگ اون بندینـی ازبرلتـدی. بیرلیکـده اوقیـردی ایکلەسـی هرکـون و دفعەلرگـه. اوقیـب اورگنگـن بیلگی‌لرینـی نـورآی گینـه گـه هـم اورگتـردی. البتـه کـه غـازی مصطفـی کمـال آتاتورکـنی مـراق ایتگـندن کیین، انقرەگـه بارمەییـش و اونینـگ حضوریگـه چیقمەییـش هیچبیـر تورککـه یرەشـمەیدی. تانـای بیگیم‌نینـگ دوگانەسـی همـده صنفداشـی بولگـن ایزگینـور بیلـن، تانای‌نینـگ توییده تانیشـگندی آقچەبیگیم. ایزگینورنینـگ اویـی قونیـەده ایـدی. مولانانـی زیـارت قیلیـش نیتی‌گـه او بیلـن قونغیراقلشـدی. قیزیـق سـلام، صفـا و محبتـدن کییـن ایزگینـور:

- بلـخدن تورکیەگـه کیلیـب قونیەنـی کورمـەی کیتیـش، کتتـه اوبـال کـو! اینیقسـه بیزگـه مهمـان بولیشـینگ دوسـتلیک دَینـی، و شـونی هـم بیلگیـن کـه مولانـا بوبەنگنـی زیـارت قیلیـش سـینی ملـی وجیبەنـگ دیـر؛ دیـدی.

- حقلی‌سن. اما سینینگ ایشینگ بار. مزاحم بولمیمن.

- شـونقه گپلرنـی اویاقـه قویگیـن چـی. ایکـی کونلیـک هفتـه تعطیلـی‌ده بوش‌مـن و سـینی کوتەمـن؛ گـپ تمـام.

- اونـداق بولسـه شـوندا‌ق قیلەیلیـک؛ سـین جمعـه کونـی آقشـم انقرەگـه کیلگیـن او بیـرده کوریشـەیلیگ؛ دیـدی آقچەبیگیـم.

- سـین بیرینچیـدن قونیەگـه کیلگیـن. سـونگره بـو بیـردن انقرەگـه بیرگـه بارەمیـز. انقرەنـی گیزگنـدن سـونگ سـین اسـتانبول کیتگیـن و میـن قونیەگـه قیتەمـن.

- بونقه‌سی هم یمان بولمه‌یدی اصلیده. اونقه بولسه، مین جمعه‌کونی یولگه چیقه‌من و آقشم قونیه‌ده بوله‌من؛ دیه‌راق خیرلشدی آقچه‌بیگیم...

کینجه‌بیک و آچون‌بیک، یووینیب- تره‌نیب ایرته‌لبدن هوتلدن چیقدیلر. یول قبتالیده‌گی یورغه بیر سَمسه‌چیدن تورته سَمسه آلدیلر و یول بوییچه یوریرکن ییدیلر. هدفلری، بوکونکی زیارت ریجه‌لرینی بجرماق ایدی. بیرینچیدن "امیر علیشیر نوایی میترو بیگتی" گه باردیلر. بو بیر "مترو-بیگتی" می ایدی، یاکه "صنعت کورگزمه‌سی" می؛ کورگینچه ششیرردیلر. گویا نوایی حضرتلری؛ بونی اوز دوره‌سیده خوددی باشقه معماره‌لر کبی ظرافت بیلن یاپتیرگن بولسه. حیرت بیلن آغیزلری آچیق باقیب قالدیلر. بو بیرنینگ صنعت منظری کوزلرینی اونقه قمیشتیرگندی که، متروگه مینیش أیسلریدن چیقدی. بو صنعت نمونه‌سینی اگرکه صنعتچی کوزی بیلن قره‌یمن دیسه‌لر، نیچه دقیقه باقیش بیلن تماشاسی بیتمسدی. فقط زماندن توزیک فایده‌لنیشلری کیره‌ک ایدی. کوریب گیزگندن کیین کیله‌دیگن تِره‌ننی کوتدیلر.

نهایتده "چیلانزار" استقامتی‌نینگ تِره‌نی کیلدی یو میندیلر. تِره‌ن بولسه هر بیگتکه توررردی. دملریگه چیققن هربیر بیگَت، بیرر صنعت اثری بولیب، هر بیری باشقچه جادویی بیر منظره بیلن یولچیلرنینگ أیسینی باشیدن آلردی. بیگتلر اونچه هم کوریشگه ارزیردی که، کینجه‌بیک و آچون‌بیک هر قَیسیگه توشر و بیرار ساعت اونینگ تماشاسیگه غرق بولردی. المه‌زار، چیلانزار، اولوغ‌بیک، امیرتیمور، ایپک یولی، پوشکین، حمید عالمجان، پَختەکار و... دیرکن، هر بیریگه توشیب دقیقه‌لر وساعتلرچه صنعت‌نینگ ایچیگه و روحیگه اده‌شیب ایتیر ایدیلر. فقط شونچه که کامره بیلن رسم آلیشگه اجازه بیریلمسدی. اوشه کوننی، بوتونله‌ی بیر آستیده و صنعت دیاریده اوتکزدیلر ایکی یاش گیزگین. آرتیق آقشم بولگندی و قرینلرینی دومبوره چلردی. بیر رستورانتگه باریب شوربا و نارین ییب قوناقله‌گن هوتللریگه قیتدیلر.

ایرته‌سی‌کون توردیلر، یووینیب و کیینیب چیقدیلر و ینه هوتل‌نینگ دمیده‌گی پارکچه‌نینگ ناویشیده تورگن یورغه سَمسه‌چیدن سَمسه آلدیلر و پارکده‌گی بیر اوریندیققه اوتیریب ییدیلر. اوندن نری جاده‌گه چیقیب بیر موترنی توخته‌تدیلر:

- سلام اکه! بیزله مهمان‌بیز. مزه قیلیب دم آلیش اوچون، بیران دم‌آله‌یکان جایگه بارماقچیبیز. بیزدی یقینراق و یخشیراق بیرانته‌سیگه آلیب بارمسیز می؟..

- دم آله‌یکان جاااای... مین مُستقللیک میدانیدن اوته‌من. اوشیرگه بارسه‌لریز آلیب باره‌ی؟

- واو! مُستقللیک میدانی می؟ یورینگ کیتتیی؛ دیب میندیلر. باریب مُستقللیک میدانیگه توشدیلر و ایچرگه اوتدیلر. میدان‌نینگ کینگ یوللریدن استه-سکین یوریب، تورلی-تورلی هیکل‌لرنینگ دمیدن اوترکن؛ مُستقللیک‌نینگ معناسینی یوره‌کلری‌نینگ توبیدن حس قیلدیلر. میداننی تماماً اینه‌لگندن کیین، توشله‌ماق اوچون یقینراقده‌گی بیر رستورانتگه باریب منتو ییدی‌لر. سونگره امیرتیمور میدانی‌گه اوتدیلر. بو بیر، تاشکینت شهری‌نینگ استراتیژیک نقطه‌سی بولیب، شهرنینگ برچه آنه یوللری بو میدانگه کیلیب چیقردی. میدان‌نینگ اورته‌سیده، جِرن-آتی‌نینگ اوستیدن توریب، اونگ قولی بیلن اُفقلرگه توغری استقامت آلیشنی امر قیلردی توران ملتی‌گه بویوک خاقان؟ و دنیاده‌گی برچه حاکملرگه هقیرردی؛ «کوچ عدالتده‌یر» دیب. کینجه‌بیک؛ امیرتیمورنینگ قاشی‌گه اوتیب، چپ تیزه‌سینی ییرگه قویدی. تیرسه‌گینی، بوکیلگن راست تیزه‌سیگه تیرکه‌ی‌تیب، راست قولی کوکسیگه و باشی ایگیک شکلده بوباسینی سلاملرکن؛ اوشنده آچون‌بیک: «قیمیلده‌ی توخته، نچیته رسمینگدی آله‌ی!» دیب هرتمانیدن اینه‌لیب رسم چیکردی.

کینجه‌بیک نینگ توریشی بیلن یره‌لگن بو منظره، تیگره‌ده اینه‌لیب یورگن خارجی توریستلردن بیر چال وکمپیرنینگ دقتینی تارتدی و یاشلرگه یقینلشدیلر. کمپیر،

قولیده‌گی کامره‌سی بیلن کینجه‌بیک نینگ عکسینی آلدی. شونینگ دیک، کینچه‌بیک نینگ بوباسیگه کورستگن بو خُرمتینی کورگن چال بوبه ایسه انگلیسچه قیلیب: «بیزکیم مُلک توران، امیر تورکستانمیز. بیزکیم تورک اوغلی تورکمیز. بیز که ملتلرنینگ اینگ اولوغی، تورکنینگ باش بوغونیمیز...» دیب، امیرتیمورنینگ سوزینی زمزمه قیلدی.

آچون‌بیک و کینجه‌بیک نینگ انگلیسچه‌لری عالی درجه‌ده ایدی. کینجه‌بیک ذاتن کورسلرده هم انگلیسچه درس بیررردی. شو بهانه بیلن بیربیراولری بیلن تانیشیب قالدیلر. بو ایکی یاش‌نینگ اصالتی و اخلاقی، گیزگین چال و کمپیرنینگ خوشیگه کیتدی.

چال(مستر نوح) و کمپیر(صوفیا)، کانادا اولکه‌سیدن تعطیل‌گه کیلگندی. مسترنوح، تاریخ و جغرافیه معلمی بولگن و خاتینی مس صوفیا ایسه موسیقه معلمی اولاراق وظیفه بجرگن و تقاعد قیلگنلردی. ایکله‌سی هم تورکلرنینگ تاریخی و صنعتی توغریسیده اززانچه سیر بیلیگی ایدیلر. تورته‌له توریست میدانی اینه‌لیب «امیرتیمور موزیمی»گه باردیلر. موزیمنی اینه‌لیب آثارلر حقیده گپیردیلر و خوش وقتلر اوتکزدیلر. کینجه بیلن آچون‌نینگ افغانستان‌دن بولگه‌نی اورگنگینچه، یاشلرنی کوپراق سیودی چال و کمپیر. افغانستان‌نینگ قره تاریخینی و بیتمه‌گن بدبختلیگینی أیسلب جوده قیغولندیلر. تغین یاشلر بیلن بیرگه بیر رستورانتگه باریب آچلیکلرینی پلو بیلن کیتکیزدیلر . نانن کیین مسترنوح حسابنی تیله‌تدی. رستورات شاگردی حسابنی کیلتیردی و میزگه قویه‌ی دیرکن، کینجه‌بیک تیزلیکده قولیدن آلدی. مسترنوح، کینجه‌بیک‌که اصرار قیلدی:

- التماس مینگه بیرگین، چونکه سیزلر، بیزنینگ مهمانیمیز سیز ؛ دیب.

- ممکن ایمس! سیز، بیزنینگ مهمانیمیزسیز؛ دیب کینجه‌بیک تولادی حسابنی.

- میلی. مقصد شونچه که بیزنی قرضدار قیلدینگیز. التماس، باشقه بونقه قیلمنگلر. سیزلر بولسه اوقیب تورگن محصلسیزلر. بو سببدن بیزنینگ اوستیمیزده حقینگیز بار؛ دیدی مسترنوح.

- قچانگچه تاشکینتده سیزلر؟ دیب سورەدی مس صوفیا یاشلرگه.

- ینگی کیلدیک. بوکون ایکینچی کونیمیز؛ دیب جواب بیردی آچون‌بیک.

- باشقه شهرلرنی گیزیب چیقتینگیز می؟ دیدی مستر نوح.

- یوق. ترمذدن توغری تاشکینت کیلدیک. پولیمیز قالسه اگر، سُمرکینت بیلن بخارانی هم زیارت قیلماق نیتیدەمیز نصیب بولسه؛ دیدی آچون‌بیک.

- بیزنینگ نیت‌یمیز هم خوددی سیزلرنیکی دەی؛ دیب کولیمسەدی خاتینی ایریگه قرەب.

- صوفیا توغری ایتەدی؛ دیب دوام ایتدی مسترنوح: "سیزلرگه اوخشەگن یولداشنی کوککه آختررديک یو ییردن تاپدیک. قچنگچه بو ییرده قالەسیزلر؟

- ینگی کیلدیک وقتیمیز کوپ؛ دیدی آچون‌بیک.

- اونداق بولسه همەمیز پوللریمیزنی قوشسەی بو ایش تمام؛ دیدی و کولدی مسترنوح. قولیدەگی سوو شیشەسیدن بیر یوتیم سوو ایچیب: هزلشدیم، پولینی توشونمنگ یاشلر! بیز هم ینگی کیلدیک، اوچ کون بولدی. تاشکینتنی اینەلدیک. ایندی اوزبیکستان‌نی اینەلیب گیزماقچیمیز. ارابه هیدەشنی بیلەسیزلر می اوزی؟ دیب سورەدی.

- بیلەمن، لیکن لیسنسیم یوق؛ دیدی کینجەبیک.

- مینینگ لیسنسیم بار. اما، بو لیسنس بیلن بو ییرده ارابه هیدهسه بولهدی می اونی بیلمیمن؛ دیدی.

- هیدالسهلرینگ بولدی، اویاقینی اویلهمنگ. بیزنینگ لیسنسیمیز هم سیزنیکیدهی... بیلهسیز می یاشلر؟ اوزبیکستان بوییچه ارابه بیلن اینهلیش، انساننی راسسه هم چرچتهدی. یولیمیز جوده اوزون بولهدی. شونینگ اوچون سِرهسی بیلن هیدهیمیز. مقصد شو که بیز ایندی قرریگنمیز و سیزلرگه ایش کوپراق توشونهدی. بو یاش بیلن کوپ قیین اوزون یوللرده هیداوچیلیک. مبادا ایگرنینگ باشیده یاتیب قالیشیمیز ممکن هههههه؛ دیدی مسترنوح.

- یوق اییی. بیزدن کوره تکلهسیزلر کورینهسیزلر یو؛ دیدی کینجهبیک.

- اینجینی ینگی و هوالنتیرمه سیستمی یخشیراق بولگن بیران ماشینه کیرالهییشیمیز کیرهک؛ دیدی مستر نوح.

- ارابهدن کوره، تیمیریول بیلن گیزسک کیفلی بولمس می؟ دیدی آچونبیک.

- تیمیریول وقتنی کوپ آلهدی. همده هوالر جوده ایسسیق. مینیمچه ارابه یخشیراق؛ دیدی مس صوفیا.

- بیزنی قرضدار قیلیب تشلهدینگیز. اونی توللش اوچون، سیزلرنی اوزبیکستان بوییچه گیزدیریشیمیز واجب؛ دیدی هزللشیب مسترنوح. سونگره یاشلردن تیلفون رقملرینی ایستهدی. یاشلرنینگ اوزبیکستان رقمی یوق ایدی، هوتلنینگ کارتینی بیریب خیرلشدیلر.

- کوردینگ می آچون! خدا بیرسه کیمدی اوغلیسن دیمهیدی.

- هه بخدا. ایندی بولرگه جیرگشیب جوریییز می؟

- ایرگشیب یوریشی بوله می؟ بی-ازو، بیز کیتسهی ویا

کیتمسه‌ی، اولر بیر موتر کرالب کیته‌دی. موتردی آرقه‌سی بوش کو. اولردن نیمه کیته‌دی...؛ دیدی کینجه‌بیک.

- موتر مُفت بوسه نیمه قیپتی؛ جولده‌گی نان و چایدی پولی، هر شهرده قاله‌یکان هوتلدی پولی و بشقه میده-چویده؛ بولر قندا بوله‌دی؟ مونچه‌بلا مسرفتی آستیدن چیغاله‌بیز می؟

- توغری ایته‌سن. اولر بونی بیلمه‌یدی می فقط؟ البته بیله‌دی. اولردی آلدیگه پول هیچ نرسه اورتاق. چونته‌یدن ایکیته قاغاذدی چیغریب بوزدیرسه همه نرسه‌گه یته‌دی. خدا مهربان؛ „کوندن توغمسدن آلدین کوپ نرسه توغر„ دیگن اکنلر. قنی ایرته بوسین نیمه بوله‌دی؛ دیدی کینجه‌بیک. کیچه، خیلی‌گچه تلویزیون‌ده یایینلنگن "هنده‌له‌ی" بولتنیده «یشه‌سین کولگی» دیگن قیزیق برنامه‌نی کوریب اوتیردیلر...

آقچه‌بیگیم جمعه-کونی یولگه چیقدی و سَکیز ساعتلیک بیر یولچیلیکدن کیین "کعبةالعشاق" دیاری قونیه‌گه یتیب باردی. ایزگینور وعایله‌سی وقتدن اوتوگارگه کیلیب تورگندی و مهمانلرینی هیجان وصمیمت بیله قرشیله‌دیلر. تورک تورەسی‌نینگ مهمانسیورلیک شأنیگه یرەشه ضیافت بیلن آقشم صفاسینی اوتکزدیلر. کیچه انچه‌گچه قصه‌لشیب اوتیردیلر. ایزگینورنینگ عایله‌سی افغانستان خاتین-قیزلری حقیده‌گی مراقلرینی سوررردی. نیمه دیسین ایدی آقچه‌بیگیم؟ اینجه بیللی برداغینی ایکی آویچیگه قیسیب آلدی و قویان-قانی دیک قره چایی‌نینگ آیینه‌سیگه تیکدی کوزلرینی. خوددی بیر فالچی کبی چای قراسی‌نینگ آیینه‌سیگه قره‌ب قرا-قرا انگلتماقه باشله‌دی:

افغانستانده‌گی خاتین-قیزلر حقیده نیمه دیه‌ی؟.. مین سیزلردن بیر نرسه سوره‌ی خی! ساچلری‌نینگ تولقینلی دنیاسی و قراسی‌نینگ بیلیرسیز عطری، هه قهوه هه بال، هه دینگیز هه یشیل کوز-رنگی و مونه-روزایی سِحرگه بورینگن چهره‌سی کیم تماماً جنسیت اوبالی بیلن انگله‌مسیزلشگن خاتین‌نینگ ویا قیزنینگ اورنی حیاتده نیمه اوزی؟ دیب

سورەدی و باشینی کوتاریب عایلە فردلری‌نینگ کوزیگە باقدی. همە جیم ایدی و آقچە دوام ایتدی: "اوزی بولیب اوز حیاتی، اوز ساغلیگی، کیلەجگی و آماچلری توغریسیگە بیلە گپیریشگە و تصمیم آلیشگە حقی بولمەگن تصادفی بیر جنسیت (قیز)نینگ اورنی عایلە ایچیدە نیمە اوزی؟ دیدی. عایلە فردلری بو دردلی حقیقتنی ایشیتگینچە وحشتگە توشگن ایدیلر. آقچە چاییدن بیر یوتیمنی ایچیب دوام ایتدی؛

"اویلنگ چی! قیز بولیش‌نینگ اجتماعی و دینی بیر اوبال بولیشینی. انسان خلقتینی بیلە شرمندە قیلگن قاعدەلر بار؛ سیسینگیزنی، کولیشینگیزنی، کیشیلیگینگیزنی، اُمید و آرزو قیلیشینگیزنی، خیال قوریشینگیزنی ایکی دنیادە یساق بولیشینی اویلەنک مثلا!؛ دیدی. یورەگی‌نینگ قلتیرەگنی قوللردن سئزیلردی. بونی باستیریش اوچون چاییدن بیر یوتیم ایچیب؛ " قالدی کە وجدانلری‌نینگ اُفقلری هرتماندن قپقرا کیرلنگن، اخلاقسیزچە و ادبسیزچە بیر قیزنینگ حقیگە قضاوت قیلیب و بو حدسیزلیگینی، کوچلی-دیندارلیک تظاهری بیلگن ییگیت جاهللر، ذهنیتلری مینگلرچە ییل آلدینکی جهالتنی بیلە اویالتیرگن و ایرکک یومروغینی کوکسیگە اورگن نَر اُعجوبەلرنینگ قطاریدە قیز بولماق؛ آرزولری، فکرلری و چیبرلیگی بیلن انسانلیککە چراغ توتماق قولەی می دیب اویلەیسیز؟...

ماوی-توربەگە ویا قرا-بوغجامەگە اورەلیب تشلنگندن کیین، قیزلرنینگ اوز انسانی کرامتیدن، گوزەللیگیدن، حُریتیدن، مسلَگیدن، یاشیدن وباشیدن هیچ بیر اثرتاپەآلمەگنیدە، و گناهکار خالق‌نینگ خطالی خِلقتیگە قرشی سیس‌سیز عصیانلرینی عجبا قیسی علّامە و قیسی علماء برائت بیرەآلەدی؟ مع‌الاسف کە قیزلرنینگ بهاری بیزنینگ اولکەدە انجیر یاغاچی مثالی، گل آچمسدن میوە آتیدە بالە-چاغەنینگ مسؤلیتی بیلن ییراق توکەدی. اوندن‌دیر قصەلریمیزنینگ یورەک یاقوچیلیگی، شعرلریمیزنینگ تادسیزلیگی و کولیشلریمیزنینگ انگلەمسیزلیگی. مثلا: عشق داستالری نینگ اورنینی ساختە

حدیث و بافته روایتلر آلگن بیر مدنیتدن نیمه کوتەسیز؟ دیدی... کیچه هم کیچ بولگندی و هرکیم بورکیلگن یورەکلر و هاریگنلر جسملر بیلن باریب یاتدی.

ایکی دوگانه، ایرتەسی کون اویقودن وقتراق توریب تشقرگه چیقدیلر. باریب چاینی «بیرکوپریک شرشرەسی»نینگ منظرەسیده ایچدیلر. سونگره مولانا و شمس‌نی زیارت قیلیب قونیەنینگ ایچینی اینەلدیلر. اوندن کیین علاوالدین تیپەسیگه چیقیب گیزدیلر. توش چاغی بولگندی و او جواردەگی بیر رستورانتگه اوتیریب «ایتلی ایکمک» ییدیلر. رستورانتدن چیققینچه، ایزگینور موترنی توغری «قونیه تروپیکال کپەلک باغچەسی» تمانگه هیدەدی. اصلیده قونیه شهری، بونچه ییل بوییچه مولانا و شمس بیلن ایکسیکلیگینی تاملەی‌آلگنی یوق ایکن. فقط اوشبو کپەلک باغچەسی بیلن مادی و معنوی بوتونلیگینی تاملب بولگندی دیسک هم بولردی. طبیعت، برچه رنگلری بیلن جانلەنردی بیتکی و کوچت بولیب، یاغدو و بویاق بولیب، کمەلک و کپەلک بولیب. بو کوز قمشتیروووچی منظرەگه حیرت بیلن تماشاگه غرق بولدی آقچەبیگیم. جنتده ایدی گویا و اطرافیده ملایکەلر پروانه دیک اوچیشردی. او ییردن چیقیب، مرام باغلری‌نینگ کیفینی چیقارگنی کیتدیلر.

آقچەبیگیم، بیر-آن آلدینراق انقرەنی کورماق ایستردی. اما دوستی ایزگینور، اونی قونیەنینگ اینگ گوزەل ییرلرینی اینەلتیریشگه دوام ایتردی. آقشم نانینی مرامده ییدیلر. ناندن کیین قدایف تاتلیسی تیلەتدیلر. چای بیلن قدایف صفاسیده آقچه بیگیم اوزاق تشلەب:

- دیمک قونیه شونچه ایکن. ایندی اویگه قونغیراق قیلیب خبر بیرگین و موترنی توغری انقره تمانگه هیده. کیچەنی انقرەده بیران هوتلده اوتکزەمیز.

- شاشمەی تور، خیریت می اوزی؟ بوکون شنبه و آقشم ایسه سمآء آیینی بار. بلدیەمیز تمانیدن توریستلر اوچون هر شنبه-کونی، سمآء آیینی ترتیب بیریلەدی. اونی هم کورەیلیک

کییـن جونەیمیـز.

- واووو راسـتن مـی؟. سـمآء آیینینـی یقینـدن کوریـش، اینـگ مـراق ایتگـن نرسـەم کـو. قرەگیـن کـە آششـیغیم آلچـی تـوردی یـو بوکونگـە مـاس کیلـدی. بـو شانسـنی اصـلا قاچیرمیمـن.

- اونداق بولسه انقرەگه ایرته می بارەمیز..

- ایرتەگـە قالسـە اگـر، بیرکونـده باریـب قیتیـش سـینگه قییـن. مین خـو خیـر، سـین کـوپ چرچیسـن. چونکـه سـونگرەکی کـون ایشگـە کیتیشـینگ کیـرەک. مقصـد بـو ظُلمنـی سـینگه روا کورەآلمیمـن.

- هیچقیسـی یـوق. اونـداق بولسـە سـمأەدن کییـن هـم انقرەگـە جونەسـک بولـەدی. درد ایتمەگیـن، چونکـه اونچـه یـول ایمـس؛ دیـدی ایزگینـور... رسـتورانتدن توریـب اویگـە اوتدیلـر. عایلەچـه یریـم سـاعت قدرچایشـلدیلر. بـو آرەده ایزگینـور، یـول بکسـینی تیارلـب ایلتیـب ارابەسـیگه قویـدی. تغیـن کیلیـب بیـر پیالـه چـای آلـدی. چاینـی ایچرکـن قولیدەگـی سـاعتیگه قـرەب؛ سـمآء سـاعتی‌نینگ یقینلشـگنینی أیسـلتدی. آقچەبیگیـم، پیالەنینـگ توبیدەگـی چاینـی شـوپلب عایلەگـە منتدارلیـک و تشـکرلیک بیلدیـردی. سـونگ عایلەنینـگ هرفـردی بیلـن اورەلیـب سـاریلیب خیرلشـدی..

دنیانینـگ هرییریـدن کیلگـن گیزگینلـر، سـمآءنی کورمـاق اوچـون آقین-آقیـن کیلـردی. چونکـه اولـر، توریسـتی شرکتلرنینگ ریزرفـی آرقلـی وقتـدن جایلرنـی ایگەلگـن ایدیلـر. ایکـی دوگانـه، آرقـه سِـرەلردن بولسـه هـم اوتیرەدیگـن بـوش ییـر تاپەآلـدی. نهایتـده سـمآء آئینـی باشـلەدی. یرەلگـن معنـوی فضـاء و نـای سیسـی‌نینگ طنینیـده آقچەبیگیـم نینـگ روحـی، ناخـودآگاه زمـان یولچیلیگیگـه چیقـدی. دف ونای‌نینـگ سیسـی و شـمع نوریگـه اوخشـەگن لـوش یاغـدو، ملکوتـی فضاءدەگـی سیسسـیزلیککه حُکـم سـورردی. نیچـه دقیقەلیـک صوفیانـه بیـر فضـاء وصفـادن سـونگره، سـمآءزن‌لردن اویوشـگن آق لالەلـر، بیـر نظـم ایچیـده

اونـگ قناتینـی یوقاریگـه و سـول قناتینـی قوییگـه آچیب بورەلیشـگه باشـلەدیلر. آقچەنینـگ تفکـری، بوکـون کورگنـی کپەلکـلرنینـگ اوچیشـی بیلـن سـمآءزنلرنینگ بورەلیشـینی، و شـونینگ دیـک ایکلـه فضاءنینـگ روحینـی قیاسـلب، موضوعنـی ایلتیـب بیـر نقطەگـه باغلماقچـی ایـدی. امـا بـو ملکوتـی آنلرگـه، ناچـار بیـر آت قوییشـگه قیینەلـردی...

نهایتـده سـمآء آئینـی برچـه گوزەللیکلـری بیلـن یکونلنـدی. سـونگ ایکـی دوگانـه انقرەنینـگ یوللریگـه توشـدی...

ایرتانـگ سـاعت آلتی-یریـم ایـدی کـه هوتلنینـگ رسیپشـن تیلفونیگـه قونغیـراق کیلـدی. یاشـلرنی سـورەدی مسـترنوح. رسیپسـیونچی، قونغیراقنـی کینجەبیکـلرنینـگ اُتـاق تیلفونیگـه باغلـەدی. تیلفونلـری چلگنـده اویغانـدی ییگیتلـر. تیلفـون آچونبیـک نینـگ یاتاغیگـه یقینـراق بولگنیـدن او کوتـردی الـو دیـب. «گـود مارنینـگ» سیسـینی ایشـیتگینچه؛ خطەگـی کیشـینینگ مسـترنوح بولگنینـی بیلـدی. سلاملشـدیلر. تیـار بولیـب توریشـلرینی و سـاعت اونلـرده یولگـه توشـەجکلرینی اورغولـەب تیلفونـنی قبـەدی.

- تـور اییـی جیرنینگـدن! دیـب یسـتیغینی آتـدی کیجەنینـگ اوستیگه.

- نیمه گپ اوزی؟

- نیمـه گـپ بولـردی؟ بیـز، هنـوز تاشـکینتتی توزیـی کورگنییـز جـوغ. امـی توریـب بولـه مینـن کیتەبیـز؟ آل سـینگه؛ بیلیـب بیلیـب، بلاگـه بـاو دیدیـک مخصـد؛ دیـدی آچونبیـک.

- مسـترنوح مـی ایـدی؟ دیـب سـورەدی کینجەبیـک کوزلرینی آوقەلـب.

- بشقه کیم بولردی...

- نیمه دیدی؟

- تیرکیل جیرینگـدن! اون بجەگچـه، تیـار بـوپ تورینگلـر

مین کیله‌من دیدی؛ بشقه نیمه دییردی. کیلگنده‌ی جولگه چیقر اکن‌بیز.

- مین تیارمن؛ دیدی بیر کوزی آچیق بیر کوزی یومیق شکلده.

-سین هرنرسه‌گه تیارسنگ ماشاالله.

- اوزبیکستانلی‌لر اَیتکن‌ده‌ی «بولدی قیگین ایندی». اویاقدن قَیتکندن نری تاشکنتتی اینه‌لسه‌ی هم بوله‌دی؛ دیدی کینجه‌بیک.

- اینه‌له‌سنگ می بس می؟ چونته‌گینده‌کی اوچ تورت پیسه‌نی هم اویاغله‌گه جوغاتسنگ، اسانتین تاشکینت‌دن ترمذگه قیته‌یکان جول کرانگ هم قامسه؛ اییی که مزه قیله‌سنگ.

- میلی. چکر دیب کیگن ایدیی بی‌ازو. ترمذلی آته‌خان‌دی دعاسی قبول بولدی. آل سینگه سُرخان دریا، قشقه دریا، سِر دریا، وادی‌لر، سُمرکینت، بخارا و قراقلپاقلر... تا پولییز خلاص بوگینچه گیزه‌بیز. اوندن نریسی خدا مهربان؛ دیدی کینجه‌بیک. یوره‌کلری قیزیمه‌ی هیجانسیز شکلده اشیاءلرینی ییغیشتیردیلر و تیار بولیب توردیلر. ساعت توققیزدن بیش دقیقه اوتگن ایدی که هوتل‌نینگ ایشیگیگه "کوبالت مارکه‌لی" بیر ارابه کیلیب توردی. ایچیدن مسترنوح توشیب هوتلگه کیردی. چیقیش ایشلرینی تاملب تورگن یاش‌لر، مسترنوح‌نی کورگینچه ششیریب قالدیلر.

- هوتل حسابلرینگیز تمام می؟ دیب سوره‌دی مسترنوح.

- همه نرسه تمام؛ دیدی کینجه‌بیک. آچون‌بیک ایمالی شکلده کینجه‌بیک‌که قره‌دی. بو قره‌شنی فرق ایتگن مسترنوح:

- راست ایته‌یاپسیزلر می اوزی؟ دیب سوره‌دی.

- البته که. منه رسیپتور خانمگه...؛ دیب رسیپسیونچی‌گه باققینچه؛ رسیپسیونچی، باشی بیلن حساب‌نینگ توللنیلگنینی

تآیید قیلدی. سونگره مسترنوح:

- اوندااق بولسه یورینگ کیتدیک؛ دیب هوتل‌نینگ ایشیگی تمان یوریدی. هنوز جایدن قیمیلده‌مه‌گن یاش‌لر بیربیراویگه باقیشردی. هوتل ایشیگیگچه بارگن مسترنوح آرقه‌سی قره‌دی و بیر ایکی آدیم آرقه‌گه قیتیب؛ "یول خرَجاتیدن خواطرده بولسنگیز شاید. اما مین توناکون سیزلرگه دیگندیم که سیزلردن قرضدارمن دیب. جونه‌نگ که کیچ قاله‌میز...؛ دیب کولیمسه‌دی و باریب ارابه‌نینگ بگاژینی آچیب توردی. یاشلر قولبکسلرینی ایلتیب بگاژگه قویدی و ارابه‌گه میندیلر. بیر کله و مینگ خیال بیلن امنیت بیل‌باغلرینی تاقدیلر. مسترنوح هنوز بیلباغینی تاقمسدن، صوفیا:

- باله‌لر! چای ایچتیزلر می اوزی؟ دیب سوره‌دی. هر قنچه بولسه آنه ده.

- کیچقورینگچه یاتیب قالیبمیز. سیزلر قونغیراق قیلگنده اویغاندیک. تیز-تیزلب تیارلنیشگه اوریندیک و بیر نرسه‌لر بیشکه وقتیمیز بولمه‌دی. منه شو ناویشده بیر سَمسه‌چی بار. شاید سیزلرهم چای ایچکن بولمه‌سنگیز. منه مین درحال باریب نیچیته سَمسه آلیب کیله‌من. یولده بیب کیته‌میز؛ دیب بیل باغینی یچه‌بیردی کینجه‌بیک.

- اوتیر! اوتیر! آواره بولمه. البته بیز هم آچمیز. مین کووپ یخشی و ساکن بیر بیر بیله‌من. چاینی باریب اوشه بیرده بیمیز. کیتدیک می؟

- کتدیک اوندااق بولسه؛ دیدی کینجه‌بیک. مسترنوح، یول-لوحه‌لرینی ایزلب-ایزلب شهر مرکزیدن اوزاقلشدی و شهرنینگ چیقیشیده گوزه‌ل بیر جای، توبیدن کیچکینه بیر نهر آقه‌یاتگن کیکسه بیرمجنون تال‌نینگ سایه‌سیده منچه‌لر قوییلگندی. باریب بیر منچه‌گه اوتیردیلر.

- خووو یاشلر! دیب ساعتیگه قره‌گن مسترنوح؛ قیده بولسه ساعت هم اونبیربجه. ایرته چایی بیلن توش نانینی

بیرتـه بیسـه‌ک نیمـه دییه‌سـیز؟

- باشقه چاره‌میز هم بارمی؛ دیب جیلمه‌یدی کینجه‌بیک. آچون‌بیک نینگ یوزی آسیلگن و یوره‌گی قیسیلگنگه اوخشب آغزینی پیچاق آچمس و گپ قوشمسدی. کینجه‌بیک نینگ سوزلریگه قوشیلگنده‌ی، فکرینی بدن تیلینی بیلن افاده قیلردی. اوشنده رستورانت شاگردی کیلدی بویروقلرنی آلگه‌نی. مسترنوح، همه‌لری اوچون تندیرکباب بویورگندن کیین، آچون‌بیک نینگ روح حالینی اوزگرتیریش اوچون، کراله‌گن ارابه‌دن گپ آچدی:

- ماشینه‌یمیز راحت می؟

- یمان ایمس. ینگی‌گه اوخشه‌یدی؛ دیدی کینجه‌بیک.

- اجاره‌چی شرکتگه، ینگیراغینی تاپیب بیرگین دیب اصرار قیلدیم. ساغ بولسین شونی بیردی.

- اجاره شرطی قنقه؟ کونده‌لیک می، هفته‌لیک می؟

- کونده‌لیک البته. یاقیتی (یاغی) اوز بوینیمیزگه، کونده‌لیک اوتتیزبیش دالرگه کیلیشتیک؛ دیدی مسترنوح.

- اصلیده هیچ پول ایمس؛ دیدی صوفیا و دوام ایتدی؛ «ذاتن ایکی کیشی بیر شهردن اوبیر شهرگه باره‌میز دیسک، یول کِرامیز شونچه بولردی. اگرکه بارگن جاییمیزده، بویاقه-اویاقه باره‌دیگن تاکسی پولینی هم حسابله‌سک؛ اجارلیک ماشینه جوده هم ارزان توشه‌دی.»

- توپیه توغری؛ دیدی مسترنوح خاتینی‌نینگ سوزیگه. تغین یاشلرگه خطاباً: «یخشی که سیزلر بیلن تانیشیب قالدیک. بوتوغریده باشیمیزگه قوش قوندی. هم ثواب، هم خُرما، یعنی هم هیداوچی هم ترجمان تاپدیک. بولمسه کونده‌لیک یوز دالردن آز پولگه ترجمان کیلمسدی.

- توغری آیته‌سن نوح. دییه‌ی‌لیک گیزمه‌میز اون کون

سورسین. ترجمان‌گه، آزیده مینگ دالر بیرردیک. قالدی که ماشینه‌نینگ یاغی، مهمانخانه پولی، بیماق و ایچماق دییرکن بولرهم اوشنچه بولردی؛ دیدی صوفیا.

- دقیقن. اوشه مصرف‌نینگ یریمی‌گه ایکی کیشی ایمس، تورت کیشی بولیب گیزمه‌نینگ کیفینی چیقاره‌میز؛ دیدی مسترنوح.

تخمین قیلیش و ریجه اویله‌شگه باشلری قیزیققن ایدی که تندیرکباب هم پیشیب کیلدی. اوستیگه قیزدیریلگن سریغ‌یاغ توکیلگن تندیرکباب‌نینگ داغ حرارتی بیلن فضاءگه یایره‌لگن لذت هیدی، قرنی توقلرنینگ بیله اشتهاءسینی آچردی. آیتیلگن گپلرنی ایشیتگن آچون‌بیک، آرتیق خرجاتنی خوجه‌ین‌لرنینگ توللاییشیگه قناعت کیلتیردی. چونکه مسترنوح ومس صوفیا، کیترلرنی (مصرفلرنی) وقتدن محاسبه قیلیب بیر تاش بیلن ایکی قوش آوله‌گندیلر. بیردن-بیرگه اشتهاءسی آچیلیب کیتدی. آچ بوری‌دیک آلدیده‌کی تندیرکبابنی ایکی یلمه‌ب بیر یوتدی. اوستیدن، بیرار کوک چای تیله‌تیب، شوپلپ- شوپلب ینه یولنی ریجه‌لماققه باشله‌دیلر. یاشلر، ترمذلی آته‌خان‌نینگ گیزمه ریجه‌سینی اورته‌گه قویدی. سونگره مسترنوح، باریب ارابه‌دگی سومکه‌سیدن اوزبیکستان خریطه‌سینی آلیب کیلدی. و خریطه‌گه قره‌ب منزل یوللرینی چیزدیلر...

هاریگن انسانلر جاده‌لردن اویلریگه تارتیلگندی. یوللرنینگ ایکی قبتالیده‌گی چنار یاغاچلری، کوکده‌گی آی‌نینگ یاغدوسینی یوللرگه ساچر ایکن؛ بیراقلر، یولدوزلرنینگ دمینی توسردی. جیملیک وهیمه‌سیدن تئرله‌گن جاده چراغلری‌نینگ نوری و شمالدن تیتره‌یاتگن دله‌لرنینگ فراحبخش هواسی، کون بوییچه بیروبارنینگ ایاقلری آستیده ایزیلگن پیاده‌رولرنینگ بدنینی مساژ بیرردی. آقچه‌بیگیم و ایزگینور، ساعت بیر سوولریده انقره‌گه یتیب کیلدی و باریب مالتیپه محله‌سیده بیر هوتل‌گه بیرلشدیلر.

بیر کوز یاتیب دم آلدیلر و ایرته‌لب وقتراق توریب

دوشلرینی آلدی. ایزگینور ایسه رسمی اوستیباشینی کییدی. آقچه‌بیگیم:

- هه! خیریت می؟ قیسی ایش کوریشمه‌نگ هم بار می؟ دیدی. آیینه گه قره‌ب ساچینی- باشینی توزه‌تیب تورگن ایزگینور:

- خیریت، خیریت. آتانینگ حضوریگه چیقه‌میز یو؛ دیب جواب بیردی.. آقچه‌بیگیم توشونمه‌دی:

- اییییی، اوندن سونگره؟ دیدی.

- اوندن سونگره انقره‌نی اینه‌له‌میز؛ دیدی. هنوزم باشی آچیلمه‌گن آقچه‌بیگیم: «میلی» دیب قویدی و اوهم توزیکراق بیر اوشتباشینی بکسیدن چیقاریب کییدی؛ "مبادا بیران تانیش استادی ویا دولت مأموری بیلن کوریشیب قالسه، اوستیباشیم توزیک بولسین" دیب. ایکله دوگانه یووینیب، تره‌نیب، کییینیب ویسه‌نیب چیقدیلر. هوتلدن تانگدوغان‌گچه یوریدیلر. قهوالتینی (ایرته‌چاییینی) تانگدوغان‌ده‌گی بیر رستورانتده ایچیب آنیت- قبرگه (آتانینگ کومیتی‌گه) تمان یوریماقه باشله‌دیلر. آقچه‌بیگیم:

- شاید بوندن آلدین سین نیچه مرته بو ییرگه کیلگن بولسنگ. شونینگ اوچون ممکن سینده‌گی هیجاننی یخشیلب بیله‌آلمه‌سم. بیراق، سین مینده‌گی هیجاننی بیر بیلسنگ؛ قلبیم نینگ آتیشلری هر آدیمده تیزله‌شیب باره‌یاپتی؛ دیدی.

- بو نورمال‌دیر. مین هم ایلک مرته کیلگنیمده که اوشنده کووپ کیچیک ایدیم، خوددی سینده‌یین هیجانلنگنیمنی أیسلیمن...

ایکی-اوچ دقیقه‌ده یوریگندن کیین آنیت-قبرنینگ تانگدوغان ایشیگیدن کیردیلر. باریش (تینچلیک) پارکی ایچیدن ایکی تمانی یمیشیل بیر یول‌نینگ راست قولیدن یایاو یولکچه‌دن یورر ایدیلر. ایزگی‌نور، آنیت- قبرنینگ تاریخی

و توزەلیشی حقیدە قصە قیلیشگە باشلەدی. بو اوزون گینە یوکیشلی یولنی یوریگندن کیین دملریگە یولنینگ دوامی بولگن کینگ اسفالت توشەلگن بیر میدان چیقدی. قنقە کیم بو تینچلیک پارکی، دنیادەگی هر اقلیمدن انسانلرنی بیر آرەدە گوچیملشتیررردی؛ بو اورمان هم هرخیلدن یاغاچلرنینگ یشیل و تینچلیک ایچیدە یشەشینی تمثیل قیلردی. میدانده، هر اقلیم وهرعرقدن توریست اولەراق کیلگن انسانلرنینگ بیروبارینی کوریش مُمکندی. آزگینە هاریگن ایدیلر و یولَکدە، آرقەسی دنیا باغچەسیگە و دمی آنیتگە قرەتیلیب قوییلگن بیر اوریندیققە اوتیردیلر. ایزگینور، تیگرەلریدەگی یمیشیل و حیات بخشیلەگن اورمانینینگ حکایەسینی و قنقەسیدە ریجەلنمیشلیگینی ایتیب بیردی:

- رحمتلی غازی آتەنینگ „یورتدە تینچلیک، دنیادە تینچلیک„ سوزیدن یولگە چیقیب، تورکیە جمهوریتینینگ بیلیم وسیاست اربابلری، اونینگ قُورغانینی بو تیپەلیکدە قوریلیشیگە کیلیشیب آلگنلر. سونگرە ایسە موزیم، صنعت، کومیت، پارک، یول ومیدان کُمپلیکسی بیلن بیرلیگدە دنیانینگ هربیر اولکەسیدن او جغرافیەلرنینگ اینگ مشهور یاغاچلریدن بیر اورمان یشەرتماقنی ارادە قیلەدیلر. بو انگلەملی چقیروونی برچە دولتلر، خوشلیک بیلن کوتیب آلەدی و نهایتدە اوشبو دنیا باغچەسی یرەلدی، یشەردی و اورمان بولدی...

بو کینگ میدانینینگ دمیدە آنیت-قبرنینگ بناء کُمپلیکسی بار ایدی. میدانینینگ ایکی قبتالیدن آیریلگن یول ایسە باریب-باریب کُمپلیکسینینگ او بیر تمانیگە قوشیلردی... اوریندیقدن توریب کُمپلیکس بناءسیگە توغری باردیلر. قوییدن توختەب باقدیلر؛ اونلرچە پغانەلیک اوزون نردبانلر و اولرنینگ بیتیشیدە ایسە ایکی تمانده ایکی قُلە باردی؛ استقلال و حُریت قُلەلری آتیدە. ایکی دوگانە، بسم‌الله دیب پغانەلرنی چیقماققە باشلەدیلر. هر پغانەنی باسگندە اُفقلردە احتشام بیلن تیبرەنیب تورگن قیپقیزیل تورک بیراغی، کوزلریگە قدەلماققە باشلەدی. آقچەبیگیم ناخودآگاه: «قورقمە!» دیب

بقیردی. بیر ایکی پغانه ایلگریده بولگن ایزگینور:

- نیمه بولدی؟ دیب آرتیگه باقدی.

- قورقمه! سونمس بو شفقلرده یوزگن آل سنچاق؛ دییان زمزمه‌گه باشله‌دی. هنوز سونگی پغانه‌لرینی چیققن یوق ایدی که، اصلانلی یول‌نینگ مُعجزوی تاش و یشللیک توشه‌مه-صنعتی، خوددی بیر تورکمن قالینی‌نینگ نقش-نگاری کبی کوزلرینی قمشتیردی.

زینه‌لرنینگ سونگ پته‌سیگه ایاق باسگینچه معماری نینگ گوزه‌للیگی، طبیعت‌نینگ صنعت بیلن قورگن تورموشینی کوک(ماوی) و یشیل(یير) آره‌سیده‌گی قیرمیزی(بیرق) نینگ یره‌تگن فضاءسینی نیچه لحظه تویوب-تویوب کوزلریگه تولدیرر ایکن، استقلال مارشینی قیته‌باشدن اوقیماققه باشله‌دی:

«قورقمه، سونمس بو شفقلرده یوزگن آل سنجاق/ سونمسدن یورتیم‌نینگ اوستیده توتیشگن اینگ سونگ اوجاق/ او مینینگ ملتیم‌نینگ یولدوزی‌دیر پارله‌یيشی کیره‌ک/ او مینینگ‌دیر او مینینگ ملتیم‌نینکی دیر انچه/ چتمه قربان بوله‌من چهره‌نگنی ای نازلی هلال / قهرمان عِرقیمگه بیر کول، نی بو شدت بو جلال؟ / سینگه بولمس توکیلگن قانلریمیز سونگره حلال/ حقی دیر حققه تاپگن(پرستش قیلگن) ملتیم‌نینگ استقلال..» دیب.

آقچه‌بیگم سونگ پغانه‌ده تورگندی و قمیلده‌مسدن تویغوله‌نیب مارش اوقیماققه غرق ایدی. اونگ قولده‌گی قُله‌نینگ ایشیگی‌گه بارگن ایزگینور، یانیگه باققینچه آقچه بیگیم‌نی کورمه‌دی. آرقه‌سیگه قرسه؛ آقچه‌بیگیم هنوز سونگ پغانه‌ده تورگن و بیر نرسه‌لر اوقیردی:

- هییی آقچه! کیل دعانگنی سونگره اوقیسن؛ دیدی. دوستی‌نینگ سیسینی ایشیتگینچه اوزیگه کیلدی آقچه‌بیگیم. قُله‌لرنینگ دمیده تورگن ایکی عسکرنینگ هیکل کبی توریشی دقتینی تارتدی. بیر دقیقه بوییچه اونینگ کوزلریگه قره‌ب

توردی. آتانینگ حُرمتیگه تورگن عسکرلر، قول ایاغی توگِل کوزینی دغی قیرپمسدی.

- بولر جانلی می؟ دیب سورەدی ایزگینورگه.

- البته که جانلی. لطفن بو تمانگه کیل! دیب قولیدن توتدی و «استقلال قُلەسی»نینگ ایچیگه کیردیلر. بو قُلەده آنیت- قبرنینگ بویوک ماکیتی شیشەلر بیلن قبلنگن حالده توررردی. او ماکیتگه باقیب، آنیت-قبرنینگ ساحەسینی عادتا تیپەدن تماشا قیلدیلر. کُمپلیکسنی یخشیلب اورگەنیش اوچون اوزون-اوزون قرەدیلر. آقچەبیگیم:

- مُهندسنینگ میەسیگه سلمنا، نقشەنی قنچه با معنا چیزگن. شونگه قره! بیر بوتون شکلده قرەگنده آنیت-قبر بناءسینی «آی-یولدوز» شکلیده توزەتیلگن.

- وییی راست ایتەسن. سین قنچه بلا ایکنسن بخدا. شو پیتگچه هیچ متوجه بولمبمن. آتاتورکنینگ کومیتی یولدوز و یولدوزنینگ اطرافیدەگی یاپیتلر ایسه آی؛ دیدی کوزلری لاویللب کیتگن ایزگینور. او، تازه بیر ینگیلیک و اونوملی بیر اینجەلیکنی اورگنیب آلدی. سونگره دیوار تاشیگه قازیلگن قباریق شکلده رسملر و یازولرنی اوقیدیلر. استقلال قُلەسینینگ ایشیگیدن چیققینچه دملریگه، ملی کییملر کییب تورگن اوچ خاتینینینگ هیکلی بار ایدی. یولنینگ سول (چپ) تمانیگه توزەتیلگن «حُریت قُلەسی»هم شونقه ایدی، دیوارلرنینگ ایچی و تشقریسیگه تاشگه قازیلگن و قباریق فرقلی رسملر عادتا تاریخنی، فیگورلری بیلن تمثیل ایتر و یازوولر ایسه اونوملی صحنەلرگه آینه توتردی. بو قُلەنینگ دمیده هم ملی اوزەللیکلر بیلن یونیلگن اوچته ایرککنینگ هیکلی باردی... یعنی بیر تمانده خاتینلرنینگ هیکلی و باشقه تمانده ایسه ایرککلرنینگ هیکلی. بو سمبول، اوز باشیده جنسیتدن باغیمسیز(مستقل) عدالتنی کورسەتر ایکن؛ هربیر هیکلنینگ فرقلی پوزیشنلرده توریشلری ایسه انسانلیککه آیریم مسیجلر هم بیرردی.

تیگره‌سیده‌گی هر کورگنینی، اوزی‌نینگ باقیشی بیلن تعبیر قیلردی آقچه‌بیگیم. مثلاً: "دیمک حُریت و استقلال اوچون بیر ملت، اوزون یوللرنی هاریمسدن و توختمه‌مسدن یوریشی کیره‌ک ایکن... دیمک بو یولگه کیرسنگ، یول‌نینگ اداغیگچه ایکی تمانلمه یوکسک پغانه‌لی نردبانلر و ینه قنچه ینگی یول و یولَکلرچیقه‌دی ایکن دمینگه... دیمک هریولگه کیرسنگ او یول‌نینگ کیریشی تورلی ایشیکلی و پغانه‌لی بولمه‌دی کیم بیرته-بیرته او ایشیکلرنی آچیش و پغانه‌لردن تیرمانیش کیره‌ک ایکن..." کبی ایچ- سیسلر و چوقور اویلاولر ائشلیگده.

آقچه‌بیگیم، پغانه‌لرنی چیققندن کیین هم تعبیر قیلیشگه دوام ایتدی. حتی که اوزباشیگه عجایب قورگیلر هم قوررردی؛ مثلا: "دیمک یول‌نینگ باشیده ایکی قُله قورشه‌یش کیره‌کمیش، و بو قُله‌لرده ایرکک و خاتین دیمسدن قولمه‌قول ویانمه‌یان ایکی قولدن استقلال و حُریتنی محافظه و مدافعه قیلیش کیره‌کمیش..." دیبان. قُله‌نینگ ایچیده‌گی آنیت-قبر ماکتینی تیکشیرگینچه، «اصلانلی یول» بوییچه جوره-جوره تورگن ایگیرمه تورت اصلان‌نی سنه‌گندی. قورگیسیگه دوام ایتدی: "یعنی بو چتین یولنی یوریش و ارسلانلرنینگ دمیدن ایسن امان اوتیش اوچون، اوشه یول‌نینگ تا باشیدن اعتباراً بایه کیم ایرکک و خاتین بیرلیکده یوریشی کیره‌کمیش..." دیب میه چلقیتردی.

ایکله‌سی، قُله‌لرنی قره‌ب چیققندن نری ارسلانلی یول‌نینگ اورته‌سیدن آنیت میدانی تمان جونه‌دیلر. هندسی شکلده توشَه‌لگن تاشلرو آره‌لریدن اوسگن یشیل چیم و یول‌نینگ ایکی تمانیده گل باغچه‌لری... یول بوییچه اوزه‌نگن گل باغچه‌لرنینگ هر نیچه آدیمیده بیرار جوره ارسلان اوتیرگندی. ایکی تمانلمه اورنشتیریلگن جوره ارسلانلرنینگ آرقه‌سیده ایسه یمیشیل اورمان.. اصلانلی یولدن یورگینچه دمینگیزده‌گی منظره ایسه یئلپیره‌ب تورگن تورک بیراغی و ایرکینلیککه باریب چیققن سونگسیز کوک یوزی... بو

یول‌نینـگ باشـیده توریـب اداغیگـه قره‌سـنگیز، یـول یم‌یشـیل کورینـه‌دی. بیـراق بـو یولـدن یورماقـه باشله‌سـنگیز، اونـی عادتـا بیـر لابیرانتگـه اوخشه‌تمه‌سـیز. بـو مُحتشـم یول‌نینـگ ایضاحـی آقچه‌بیگیم‌نینـگ تعبیریچـه؛ "بـو یولـده دقـت قیلیـب و آلدیگـه قـره‌ب یورمه‌گنلـر، یالغیـز لابیرانتلـرده مُـدرب توشـیب یولگـه قالمـس ایـدی؛ شـونینگ دیـک، ارسـلانلرنینگ پنجه‌سـیدن هـم قوتیله‌آلمسـدی. ارسـلانلرنینگ اورته‌سـیدن ایسـن امـان اوتیـب بیلگـندن کیین یول‌نینـگ اداغیـده، اونـگ و سـول قولـده ینـه ایکـی قُلـه بـار ایـدی، محمدجی(ممدچیـک) قُله‌سـی و مدافعـه قُله‌سـی آتلریـده. انچـه بـو قُله‌لـر آشـیلگنده آنیت-قبرنینـگ میدانیگـه کیریلـردی. بـو قُله‌لرنینـگ دیوارلـری هـم هیـکل اویمه‌لـی و یـازوو قازمه‌لـی مسیجلردن تولـه تاشـلردن توزه‌لگندی. دملریگـه چیققـن بـو قُله‌لرنـی هـم اوتکنـدن کیین میدانگـه چیقدیلـر. قله‌لرنینـگ اورته‌سـیده تورگـن کتتـه بیرق‌نینـگ آسـتیده تورگینچـه، بویـوک آتاتورک‌نینـگ اونـگ تماندەگـی شـأنلی و کورکملـی مقامیگـه توشـدی آقچه‌نینـگ کـوزی. سیسـلی بیـر شـکلی ایزگینورگـه قـره‌ب:

- `باسـتیغینگ ییرلرنـی توپـراق دیـه‌راق اوتمـه، تانـی!/ توشـون آسـتیده‌گی مینگلرچـه کفن‌سـیز یاتانـی!/ سـین شـهید اوغلیسـن، اینجیتمـه، یازوقدیـر آتانـی!/ بیرمـه، دنیالرنـی آلسـنگ ده بـو جنـت وطنـی//" دیـب استقلال شـعریدن بیـر بندنـی اوقیـدی.

- `کیـم بـو جنـت وطن‌نینـگ آتیگـه بولمـس کـه فـدا؟/ شُـهدا فوشـقیره‌جک، توپراغنـی سیقسـن شُـهدا!!!/ جانـی، جانانـی، بوتـون باریمنـی آلسـین ده خـدا/ ایتمه‌سـین تـک وطنیمـدن مینـی دنیـاده جُـدا!!!//" دیبـان جـواب بیـردی ایزگینـور.

ایکله‌سـی قولقولگـه توتیشـیب وجـد و جذبـه بیلـن آتانینـگ مقامـی تمـان یوریدیلـر. نردبانلرنینـگ بیرینچی بولیمینـی چیققینچه:

- تیزه‌لریـم تیتره‌یاپـدی، بیـرآز تورسـک مـی؟ دیـدی آقچه‌بیگیـم.

- هیجانـدن؛ دیـب قولیدەگـی سـوو شیشەسـینی اوزەتـدی ایزگینـور: "آل بیـر ایکـی یوتیـم سـوو ایـچ، اوتیـب قالـەدی... آهـا! شـونی اوقـی!" دیـب او بیـرده یازیلگـن؛ «حاکیمـت، قیدسـیز و شرطسیز ملتنیکی» یازووسینی اوقیدی. آقچـه، سـوونی باشـیگه کوترگینچـه ایزگینـور: "بونـداق بیـر نرسـه یشەشـینگنی تخمیـن ایتگندیـم ذاتـن. اوشـه اوچـون قولینـدن توتیـب چیقەیاپمـن؛ دیـدی و دوام ایتـدی؛ "ایلـک مرتـه خاتین توپلیمیگـه انسـانلیگینی أیسـلتگن، خاتینلرگـه تنلەمـاق و تنلەنیـش حقینـی قَیتریـب بیرگـن، ایرککلـر بیلـن عینـی انسـانی حقلرگـه ایگـه بولیشـینی سـاغلەگن دنیـا لیدریزنینـگ حضوریگـه چیقیـش، قولـەی ایمـس البتـه! دیگیـن چی؛ تویغولـر بیلـن تولـه سـینی و اینیقسـه عشـقدن تاشـقین کوکسـینگدەگی او یورەکنـی، بـو ایاقلرینـگ قنقـه سـیده تیترەمسـدن تاشـیەآلەدی؟ دیـدی...

آقچـه بیـر ایکـی یوتیـم سـوو ایچـدی و ینـه قولقولگـه توتیشـیب سـونگ پغانەلرنـی هـم چیقدیلـر. حُرمـت سـالونیزنینگ تـورت اطرافیـده تاشـدن و اونلرچـه متـر یوکسـککه بـوی کوتارگـن مُنظـم تیرەکلر(ستونلر) تیپتیکـه ایاقـده ایـدی. سـالون ایشـیگیزنینگ کیریشـیده ایکـی تمانگـه تورگـن، بیریسـی آق فورمەلـی دیگەسـی لاجـورد فورمەلـی عسـکرلر، کوزلرینـی قیرپمسـدن آتانینـگ حُرمتیـده و خدمتیـده ایـدی. ایکـی قناتـی آچیـق بولگـن ایشـیکدن سـالونزنینگ توریدەگـی آنیت-قبـر کورینـردی. آتانینـگ قبـری، اوشـه آنیتقبرنینـگ آسـتیدەگی خانـەده ایـدی. آچیـق ایشـیکدن حُرمـت سـالونیگه کیرگنـده، ایکـی تمانـده یانیـب تورگـن مشـعلەلرنینگ یاغدوسـیده ایلگریـراق باردیلـر. آلتیـن قبلمەلـی کبـی کورینگـن سـالونزنینگ چَتـی، مشـعلەلرنینگ یاختیسـینی زیارتچیلرنینـگ باشـیگه ساچردی. سـول قولـدن کیچیک-کیچیـک آدیملـر بیلـن یوریـب نهایـت حضورگـه باردیلـر. ایکلەسـی، آنیتنینـگ ایـاق اوچیگـه تاختـەب آتالریزنینـگ مبـارک روحیگـه فاتحـه اوقیـب دعالـر قیلدیلـر. سـونگره سـالونزنینگ کورکملـی ایـچ معماریسـینی کشـف قیلردیـک، تـورت تمانگـه قرەدیلـر. ایسـکی تـورک خانلریزنینـگ قورغانلرینـی أیسـلەتردی چتـی و

دیوارلریده‌گی یای، اوق، قوچباشی، قوچ شاخی، بوری آغزی کبی شکللرنینگ چیزیلمیش بولگنی.

حُرمت سالونیدن چیققدن سونگ، سالون‌نینگ دمیده‌گی "مرمرلی میدان" نینگ هر بُرچگیدن انقره‌نینگ بوتون گوزه‌للیکلرینی باقه-باقه کوزلریگه تولدیردیلر. او یوکسکلیکده و آتانینگ حضوریدن آلگن کوچ بیلن استقلال مارشی‌نینگ شو سوزلری آقچه‌بیگیم نینگ دوداقلریدن آقه‌ی بیردی:

-«مین ازلدن بیری دیر حُر یشه‌دیم حُر یشه‌ریم/ قیسی تیلبه مینگه زنجیر اوره‌جکمیش ششریم/ قوتره‌گن سیل کبی من، بندیمنی چه‌ینب آشه‌من/ ایرته‌من تاغلرنی، افقلرگه سیغمه‌ی تاشه‌من»...

یوره‌کلری حضور بیلن فراحلشگن ایکی دوگانه، قَیتیب نردبانلرنی اینرکن؛ بیرینچی بولیمیگه کیلگینچه کوزلری، کینگ و کتته تورەن میدانی‌نینگ نقش و نگاریگه توشدی. مینگلرچه کیشی سیغه‌دیگن بو میدانگه، رنگلی مرمرلردن بیرته و بوتون شکلده مُنظم دیزاین بیلن توقیلگن تاش قالین توشه‌لگندی. بونی گوزه‌للیکنی کیلگینچه و میدانده ایکن هیجاندن فرق ایتمه‌گندی. نردبانلردن توشکینچه «آتاتورک و قوتیلیش اوریشی‌نینگ موزیمی» بولیمیگه کیردیلر. کیریشده‌گی خطابه-اُتاقیدن اینه‌لیب، موزیم‌نینگ بیرینچی بولیمیگه باردیلر. موزیمده‌گی نرسه‌لرنینگ تیزیمی سُول قولدن باشلردی. آتاتورک و عایله‌سی‌نینگ کیملیک رویخطلری ایلک سِره‌ده توررردی. سونگره‌سی، دُنیا لیدرلری تمانیدن بیریلگن ویا یوباریلگن هدیه‌لیکلر بیلن دوام ایتردی... اینگ سونگی اتاقده ایسه اوزی، زیارتچیلرنی ایاقده قرشیلردی، ظریف ماکتدن هیکلی بیلن. موزیم‌نینگ ایکینچی بولیمیده آقچه‌بیگیم، چناق-قلعه اوریشی، سکاریا اوریشلری و بویوک تعرض‌نینگ تام اورته‌سیده تاپدی اوزینی. اوریشدن خسته بولگن و اوریش طُفیلی یشه‌گن آواره‌لیکلری بیردن-بیرگه کوزیگه جانلندی. هرتمانگه یاتگن یاره‌لی و شهید عسکرلرنی کوریب، توپ

و سلاح سیسلریدن قورقیشگه باشلەگندی کە قرشیسیده، آت اوستیده تورگن آتاسینینگ کتتە عکسیگه کوزی توشدی. راحت بیر نفس آلدی و شُکر دیب قولینی کوکرەنینگ اوستیگه قویدی.

ایزگینور؛ بو صحنەلرگە، تاریخی بیلگیسی بیلن آیدینلیک تشلردی تاکیم آقچەبیگیم یخشیراق توشونسین دیب. او بیردن چیقیب اوچینچی بولیمگه اوتدیلر و تورکلرنینگ ملی مجادلە دورانلرینی انگلتگن رسم گالریسینی اینەلدیلر. ینه هر آدیمی تاریخنی ینگرەتگن اوزون و اینَلمە تاش کوریدوردن یورگینچه، آتانینگ گرچک کومیتی بولگن اُتاقنینگ ایشیگیگه کیلدیلر. ایشیککه توریب ینه بیرر فاتحه اوقیب یوللریگه دوام ایتدیلر. کاریدورنینگ اداغیدەگی خانەسیده مطالعه میزینینگ آرقەسیگه اوتیرگن آتا، زیارتچیلرینی کتتە کتابخانەسیگه بویرینگ دیەردی...

کورکملی کتابخانەده، آتاتورکنینگ حیاتی بوییچه اوقیگن ویازگن کتابلری، نوت دفترلری و سیاسی یازیشمەلری بار ایدی. ایزگینور شوق بیلن انگلەتردی هر کتابلیک رفینینگ دمیده توریب. کتابخانەنی کورگینچه انگلەدی آقچەبیگیم، آتاتورکنینگ موفقیتلری آستیده یاتگن حقیقی سِرنی و «حیاتده، اینگ حقیقی مُرشد علم دیر» سوزینی نیمه اوچون دیگنینی. الله نینگ «اقراء» امرینی تمام حقی بیلن بجرگن بیر قُلنینگ "تُعزُّ من تشآء" اسنادینی کوزی بیلن کوردی و ایشاندی. کتابخانەدن چیققنده‌ی، سونگ اُتاقده آتاتورک امضاءسی و رسملری باسیلگن، وهر قیسی بیربیروایدن گوزەل بولگن هدیەلیک نرسەلر ساتیلردی. اولرنی کورگینچه کینجەبیکنینگ "ساوغه أیسیزدن چیغمەسین" دیگن بویروغی چینگیللەی‌بیردی قولاغیگه. اوزیگه و ایزگینورگه بیرار گوموش آی-یولدوزلی بویونلیک آلدی. بویونلیکلر گوموش بولگنیدن پولی کوپراق توتدی. هدیه ساتووچی بیلن چنه اوردی. اوهم "مهمان و قانداش" دیب آزگینه ایندیریم بیلن بیردی. بویونلیک نینگ بیرتەسینی اوشەیرده ایزگینورنینگ بوینیگه سالدی و بیرتەسینی هم

اوز بوینیگه تاقدی. بیرتورلی قولاق چینگیللمه‌سی اوتمه‌گن آقچه: "خیالیم انه او تیلبه‌گه بیران هدیه آلمه‌سم، قولاغیم دم بولمه‌یدی" دیب، آتاتورک‌نینگ امضاءسی بولگن هدیه‌لیک بیر قلم آلدی و تشقرگه چیقدیلر.

تشقرگه چیققن‌لریده توش بولگندی. اونگ تمانگه باققینچه؛ آنیتگه کیرگینجه ایلک کوزیگه قده‌لگن و او یوکسکلرده تیبره‌نیب تورگن شأنلی بیراق‌نینگ کولنکه‌سیده تاپدی اوزینی. او بیراق‌نینگ توبیدن قرشیده‌گی آچیق موزیم‌گه اوتاتبیدی که، کوجه-تیپه جامع مسجدی‌نینگ یوکسک مناره‌لریدن توش آذانی اوقینیشگه باشلندی. آذان‌نی ایشیتگن آقچه‌بیگیم؛ اوشنده، بیراق‌نینگ تیره‌گی توبیده توردی. او بیردن و شأنلی بیراق‌نینگ آستیدن آذاننی ایشیتیش باشقچه روحبخش و فیضبخش ایدی. ایزگینور:

- چرچه‌دینگ خیالیم؛ دیدی.

- «روحیم‌نینگ سیندن الهی، شودیر یالغیز عَمَلی/ تیگمه‌سین معبدیم نینگ کوکسی‌گه نامحرم قولی/ بو اذانلر که شهادت‌لری، دین نینگ تمَلی/ ابداً یورتیم نینگ اوستیده مینینگ، اوقینملی./» دیب جواب بیردی.

- اووووووو! «او زمان وجد ایله مینگ سجده ایتر بارسه تاشیم/ هر جریحه‌مدن الهی بوشه‌نیب قانلی یاشیم/ فوشقیرر روح مُجرد کبی ییردن نعشیم/ او زمان یوکسله‌راق عرشگه تیگر بلکه باشیم/» دیب ایرکیندی ایزگینور هم. سونگره بیرلیکده بیرق تیره‌گی‌گه قوللرینی قوییب، باشلرینی کوتاردی یو تیبره‌نیب تورگن بیرق‌نینگ رنگیگه بویه‌دی کوزلرینی و بیر آغیزدن:

«دالغه‌لن(تولیقین) سین ده شفق‌لر کبی ای شأنلی هلال/ بولسون آرتیق توکیلگن قانلریمیز هیپسی(همه‌سی) حلال/ ابدیاً سینگه یوق، عِرقیمگه یوق اضمحلال/ حقی‌دیر حُر یشه‌گن بیراغیم‌نینگ حُریت/ حقی‌دیر حقگه تاپکن(ایمان کیلتیرگن)

ملتیم نینگ استقلال..///» مصرعلرینی اوقیدیلر. سونگره "ظفر قُلەسی" بیلن "باریش قُلەسینی" زیارت قیلیشگه اوتدیلر. ایرتەدن بئری یوریب -یوریب چیندن هم هاریگن ایدیلر. برندەنینگ اورتەسیده عصمت-پاشانینگ کومیتی(قبری) باشیگه کیلگینچه، برندەنینگ منظرەلی و سَلقین تاقچەسیگه اوتیریب عصمت پاشاگه هم بیرر فاتحه اوقیدیلر. ایزگینور، عصمت پاشا حقیگه هم بیلگی بیردی. اوتیرگن بیرلرینینگ منظرەسی هم باشقچه ایدی؛ دملریگه عصمت پاشا بیلن آتانینگ کورکملی استراحتگاهی و آرقەلریده ایسه انقرەنینگ چیرایلی منظری کورینردی:

- ایندی منه بوییردن، باریش(تینچلیک) پارکی نینگ گوزەللیگه باققین! «بورتده صلح، جهانده صلح» سوزی‌نینگ حیات تاپگن شکلینی کورگین. بورونراق سینگه اَیتیب بیرگنلریمگه بناءً، دنیانینگ هرتمانیدن مینگلرچه تور نهال‌نینگ کیلتیریلیشی و ایکیلیشی‌نینگ تیپەدن بوتون اولەراق کورینیش حالی منه دمینگده؛ دیدی ایزگینور.

- دیمک که بیر سوز بیلن دنیاگه تینچلیک کیلیشی مُمکن ایکن. پارکدن کوپراق، بونگه اورمان دیسک توغری کیلەدی. دنیانینگ فرقلی اقلیملریگه و فرقلی توپراق خاصیتلریگه باقیلمسدن بیر آرەگه کیلتیریلگن بو یاغاچلر، منه کورگین قنقەسیده یان‌یانده غاو بیر اورمان بولیب یشەرماقده؛ دیدی آقچەبیگیم.

- دقیقن. بیرده، بو حقیقتنی انسان توپلیملریده هم عملگه آشیریب بیلسک، دنیا قنچه گوزەللشردی...

- بونی بجریش اوچون، انچه آتامیزنینگ قیتەدن تیریلیشی کیرەک؛ دیدی آقچەبیگیم. بیرآز یشیل اورمانلرینینگ اوستیدن انقرەنینگ گوزەللیگینی تماشا قیلگندن نری : "مین که بوری دیک آچ قالدیم. شاید ینه گیزیشیمیز کیرەک بولگن بیرلر بولسه. پلانیمیز نیمه؟

- انقره‌ده‌سن قیز! هر ییری گیزیلیشگه ارزیدی. فقط بیزنینگ زمانیمیز یوق. مین هم "نیمه قیلسک" دیب اویلب توریبمن...

- اذان اوقینگن کتته مسجدگه باریب توش نمازنی قیلسک دیمن! اوندن کیین اوشه ییرده بیران رستورانتگه اوتیریب نان ییسک؛ نیمه دیسن؟ دیدی آقچه.

- نمازیمیزنی کوجه تیپه جامع‌سیده می قیله‌یلیک دیسن یعنی. یخشی گپ؛ دیب دوگانه‌سی‌نینگ ریجه‌سینی یاقتیردی. و دوام ایتدی: "کوجه-تیپه جامع‌سی، سلطان احمد جامع‌سی‌نینگ کاپیسی‌دیر. او جامعنی کورگن بولسنگ، بوهم عینی فضاگه ایگه؛ دیدی و آنیت نینگ چیقیش ایشیگی تمان جونه‌دیلر. هنوز چیققن یغانه‌لرینی بیرته-بیرته اینه‌یاتگندیلر که: "آها! مُحتشم بیرفکر أیسیمگه کیلدی، تیزراق یوری؛ دیب آقچه‌نینگ قولیدن توتیب ایکی‌شر یغانه‌نی بیرار آدیمده توشماققه باشله‌دیلر.

- هیی هیی یواش‌راق. اگر کیته‌یکان ییریمیز اوزاققه بولسه کیتمه‌ی‌لیک التماس. ایشانگین که یورردیک مجالیم یوق!

- بیرینچیدن هوتلگه بارمیز. او ییردن ارابه بیلن اوتمیز؛ دیدی.

هوتلگه باریب طهارتلرینی آلدیلر و اوستیباشلرینی المشتیردیلر. سونگره ارابه‌لریگه مینیب، آلتین‌تاغ بلدیه‌سی نینگ جواریده‌گی "حمام اونی محله‌سی" گه باردیلر. حمام اونی محله‌سیگه ایاق باسیش، عادتا زمانگه یولچیلیک‌دیر. یاغاچدن یسه‌لگن هر اوی‌نینگ پنچره‌لری دمیده گُلدانلرده آچیلیب یاتگن چیرایلی تازه گُللرنینگ رنگی و هیدی مست قیله‌دی انسان‌نی. کیمی ییرلری ایسه قوتیرتاش کیمی ییرلری هم قَیراق تاش توشلگن بورمه تارکوچه‌لری بیلن، قدیمگی انقره‌نی توتیا دیب عادتا کوزلرگه سورتردی بو منظره. بو

محله‌نینگ معماریسی؛ باشدن اداغ تاریخ، معنویت و حضور ایس بیرردی...

- بیرینچیدن منه بو رستوارنتلردن بیریگه کیریب نانیمیزنی ییمیز. سونگره ایسه سینگه سورپرایزیم بوله‌دی؛ دیدی ایزگینور. اوشیرده "جاغ کبابی" پیشیره‌دیگن بیر رستورانتگه کیریب اوتیردیلر و ییمکلرینی بویوردیلر...

- سورپرایز دیب- دیب أیسیمنی آلدینگ والله. خدا قیلسین که سورپرایز هیجانی‌دن اشتهام قبه‌لمَسین؛ دیدی آقچه‌بیگیم.

- اوناداق بولسه اَیتیب بیره‌ی که اشتهانگ قبه‌لمه‌سین. بیرینچیدن شونی دیگین؛ استقلال مارشی‌نینگ شعرینی قچن و قناداق ازبرله‌دینگ؟ حالنکه بیز تورکلردن سوره‌سنگ؛ اونته‌دن-بیرته‌میز انچه بو شعرنینگ همه‌سینی یاددن اوقیه‌آله‌میز ویا یوق.

- استقلال مارشی بولیشگه لایق کوریلگن بو گوزه‌ل و معنالی شعر، اصلیده هنوز کیچیکلیکدن اعتباراً ازبرلنیشی کیره‌ک بولگن بیر شعر مینیمچه. باشیدن تا اداغیگچه مصرع-مصرع، بند-بند عجیب بیر روح و تویغوگه ایگه. بو شعرخوشیمگه کیتدی و اوقیدیم. اوقیگینچه ده اوزیدن اوزی ازبرلندی قالدی. فقط بوکون آنیت-قبرده او شعرنینگ جانلنیشینی و منظره‌سینی کورگینچه، ناخودآگاه اوزی تیلیمگه کیله‌یبیردی؛ دیدی آقچه‌بیگیم.

- حلال بولسین سینگه. بیله‌سن می؛ او شعرنینگ شاعری رحمتلی محمدعاکف ایرسوی‌دیر. اونینگ اویی منه شو یقینیمیزده و استقلال شعرینی هم منه شو اوییده یازگن. بیراق، قبری استانبول‌ده. ناندن سونگ باریب یقیندن کوره‌میز. بیرده اویی‌نینگ قپتالیده، رحمتلی‌نینگ دایما نمازلرینی قیلگن بیر مسجد بار؛ آتی "تاج الدین درگاه‌سی". بیزهم نمازیمیزنی اوشه درگاهده قیله‌میز. فقط چاینی باریب انقره‌نینگ مرکزیده، یعنی قیزیل-آیده ایچه‌میز. مطمئن من که "قیزیل-آی" خوشینگه

کیته‌دی. قیزیل-آی‌نینگ هر کوچه و پسکوچه‌سی کتاب ایس بیره‌دی. هرناویشیگه باقسنگ کتته و کینگ اونلرچه کتاب اویی بار؛ دوست، آردیچ، نوآنس، ایشلر، یاپی کریدی، ایورن‌سل، کرانفیل، سیاسل، گیجه، قیرمذی کیدی، کتاب فوآری، آقچاغ، تیل-تاریخ وکلتور کتاب اویی کبی... مقصد بو سفرلیک شونچه گیزماق یترلی. قالگن ییرلرنی ینه‌کی سفرینگده گیزه‌میز نصیب بولسه...

نانلرینی ییب رستورانتدن چیقدیلر و تاج الدین درگاه‌سیگه باردیلر. ایسکی معماریسی بیلن انسان‌نینگ تامیرلریده معنویتنی قوزغب جوشتیرگن، ایچی‌نینگ سلقینلیگی و فضاءسی‌نینگ حضوری بیلن نماز قیلگنلرگه خشوع بخشیله‌گن بو مسجدده توش نمازلرینی قیلدیلر. سونگره محمدعاکف ایرسوی‌نینگ اوییسی کیم بوکون موزیم شکلده خدمت بیره‌یاتگن، زیارت قیلیب چیقدیلر. او ییردن، درگاه آرقه‌سیده‌گی مزارلیککه اوتدیلر و تورک اسلام اُولکوسی‌نینگ شهیدی رحمتلی مُحسن یازیچی-اوغلی و جُمله یاتگنلرنینگ مبارک روحلریگه فاتحه اوقیدیلر. قوللرینی کوتریب: «غرب‌نینگ آفاقینی سارمیشسه (اورەگن بولسه) تیمیر زره‌لی دیوار/ مینینگ ایمان-توله کوکسیم کبی سرحدیم بار//» دیب دعا قیلدی آقچه‌بیگیم قویلینی یوزیگه سورتیب. ایزگینور؛ قولینی دوگانه‌سی‌نینگ یلکه‌سیگه قویوب:

-«اُولوغسن، قورقمه! بوندق بیر ایماننی کیم قنقه بوغر؟/ "مدنیت" دیگه‌نینگ، بیر تیشی قالگن جانور//» دیدی. سونگره ایکی دوگانه مُحسن باشکان‌نینگ قبری‌نینی ایکی تمانیده توریب. بیرر قوللرینی آی-یولدوزلی کومیت‌تاشیگه قوییب، بیر آغیزدن: «آرقداش! یورتیمگه، آلچاقلرگه یول بیرمه سقین/ سِپر ایت گوودەنگنی تورسین بو حیاسیزچه آقین/ مُحقق کیلگی حق‌نینگ سینگه وعد ایتگن کونلری/ کیم بیله‌دی؛ بلکه ایرته، بلکه ده اوندن هم یقین// دیب، او ییگیت‌نینگ یانیدن اَیریلدیلر. ایکی دوگانه، حمام-اونی محله‌سینی کوچه و تارکوچه اینه‌لماققه باشله‌دیلر. در و دیواری تورلی گللردن، گلدان-گلدان یسه‌لیب گلستانلشتیریلگن بو محله‌نی گیزیب چیقیتدیلر...

موترلرینی ایلتیب قورتیلیش پارکی نینگ "قبەتلی-اوتوپارکی"گە پارک قیلدیلر و اوییردن یوریب قیزیل‌آی‌گە اوتدیلر. "آشیان" دیگن چایخانەگە چیقدیلر. چایخانەنینگ دیوالری گویا کتابدن ایدی. بو چایخانەدە، چای و قهوەنگیزگە بیر یازووچی ویا بیرشاعر، کتاب بولیب حتماً سیزگە قوشیلردی. جیم و الهامبخش بیر فضاسی بار ایدی بو مکان‌نینگ. او بیرده چای ایچگندن سونگ چیقیب قیزیل-آی‌نی اینەلدیلر. "دوست کتاب اویی"گە باریب او مُحتشم کتاب ساتیش مرکزیدە ساعتلرچە قاغاذ و مُرکب دن یرەلگن آکسیجننی اوپکەلریگە تولدیردیلر. ایزگینور، اوزیگە نیچیتە کتاب آلدی. دوگانەسیدن بیر هدیە بورجلی ایدی؛ اورنیدە اونگە آتاتورک‌نینگ "نُطق" کتابینی و محمد عاکف ایرسوی نینگ "صفحات" کتابینی آلدی. او ییردن چیقیب کرَنفیل جادەسیدەگی باشقە بیر چایخانە باریب قهوە ایچدیلر. قهوە ایچرکن:

-آتاتورکگە ومحمدعاکف ایرسوی‌گە بولگن مراقینگنی تاملەییشینگ اوچون سینگە ایکی دانە کتاب آلدیم؛ دیب دوست کتاب اویی‌نینگ مخصوص خلتەسیگە تشلنگن، نُطق و صفحات کتابلرینی آقچە-بیگیم نینگ آلدیگە قویدی.

- ایییی. کوپدن کوپ رحمت سینگە؛ دیب هیجان بیلن کتابلرنی خلتەدن چیقردی و بغریگە باسدی. سیوینچ بیلن اورنیدن توریب ایزگینورنینگ بوینیگە آسیلدی و تشکرلیک قیلدی. قهوە و کورابیە أیشلیگیدە خیلیگچە کتابلردن بیر نرسەلر اوقیب و اوقیگنلری حقیدە گپیریب اوتیردیلر. آرتیق آقشم بولگندی. قورتیلیش پارکی‌نینگ دمیدەگی اویغور سُفرەسیگە باریب بیرر لغمان ییمەگی و قوزی کبابی ییدیلر. اوندن سونگرە هوتلگە قیتیب اشیاءلرینی آلدیلر. ایزگینور دوگانەسی بیلن آشتی ترمینالیگە باردی. ایکی دوگانە، جونەب تورگن انقرە-استانبول اوتوبسی‌نینگ ایشیگیدە ساغینچ وتویغولر بیلن بیربیراویگە سارلیب خیرلشدی. آقچەبیگیم نینگ اوتوبسی جونەدی. آقچە و ایزگی، شیشە آرتیدن بیربیراویگە قول تیبرەتیب اوزاقلشدیلر. اوندن سونگ ایزگینور هم قونیەگە

قیتدی. آقچەنینگ تعطیلی توگەگندی. استانبولگە بارر-بارمس عایلچە اولکەگە قیتدیلر...

****

...چایلرینی ایچکندن سونگرە مسترنوح، نقشەنی کینجەبیک و آچونبیکنینگ دمیگە قویدی؛ "چیزیلگن یوللرنی کوزدن اوتکزینگلر قنی! مین-کو فرغانە وادیسیدن باشلەماق اوچون او استقامتگە توغری یول آلیشنی توشونەمن؛ دیدی. یاشلر خریطەگە کوز تشلەب چوقور-چوقور اویلردی. سونگرە کینجەبیک:

- تینگری تاغلریدن، دریانی یقەلەب آرالگە می توکیلەمیز یعنی؟

- خوددی شوندق دوستلر! دیدی مسترنوح. او، جغرافیە و تاریخنی بیلگنیدن؛ اوزبیکستاننی گیزماق اوچون یخشی بیر ریجە تارتدی.

- اوندق بولسە خی "جولنینگ جخشی جمانیدن جیمە غم/ بسم‌الله دیگین و قویگین قدم"، تورینگ کیتدیک؛ دیدی آچونبیک. امنیت-بیلباغلرینی تاقیب، ماشینەنی نمنگان استقامتیگە توغری هیدەدیلر. گیزگینلر، آهنگران و چیرچیق نهرلری‌نینگ قول-قولگە بیریب یرەتگن "تاشکینت واهاسی" دیگن جنت دیارنینگ ماجرالی یوللریدە ایدی. تاشکینتدن بئری مس-صوفیا،(۳PM)چلرینی ماشینەنینگ تَیپی‌گە بلوتوت آرقلی باغلەماققە اورینردی. نهایتدە بیر یولینی تاپیب سیستمگە باغلەدی. برچە، جنت فضانینگ تماشاسیگە غرق ایدی کە، شیرعلی جورەیوف نینگ سیسی کیلەییبردی: "تاریخینگ دور، مینگ عصرلر ایچرە پهنان اوزبیگیم/ سینگە تینگداش پامیر و آقساچ تیانشان اوزبیگیم/ سویلەسین افراسیاب و سویلەسین اورخون خطی/ کهنە تاریخ شادەسیدە بیتتە مرجان اوزبیگیم/ البیرونی، الخوارزمی، الفاراب اولادی دین/ اصلی نسلی بلکە اوزلوق، بلکە ترخان اوزبیگیم//"... منظرە و شعر، سیس و

یول ترکیبیدن آرەلش یرەلگن فضانی، جانلری ساچ وقیل-توبلریگە قدر جیممە-جیممە تارتردی.

- بیلەسیزلر می؟ بو منطقە، جُغرافی و تاریخی بابتدن چوقووور ایزلر تاشیدی. منە بو «تویە-بوغاز سوو براژی»، میلاددن مینگ ییل قدر آلدین بو دیارگە جان بخشیلەگن. حتی کە بو ییردە اوشە چاغلردە «بورگیلیک کلتوری»گە تیگیشلی بیرینچی ایکینچیلیک (زراعت) تجربەلریدن بحث ایتەدیلر؛ دیدی مسترنوح. مس صوفیا تَیپنینگ سیسینی قیسدی و مسترنوح سوزلریگە دوام ایتدی: "ایپک یولینینگ بو استقامتدن فرغانەگە اوتیشی، البتە کە تصادف ایمس؛ سیزلر مزارشریفدن بولەسیزلر، توغری می؟" دیدی یاشلرگە آرقە آیینەسیدن قرەب.

- توغری؛ دیدی آچونبیک.

- بو ییردە 'آوچیسای" دیگن بیر قیشلاقدە هم حضرت علینینگ مزاری بارلیگیدن بحث ایتەدی سیاحلر. باریب یقیندن کورەمیز؛ دیدی. بیراز ایلگری باریب، یولنینگ قبتالیدەگی 'آوچیسای قیشلاغیدە" دم آلدیلر. قیشلاقنی گیزیب کوریب چیقدیلر. حضرت علی آتیگە اویدیریق افسانەلرنینگ ایزی بو قیشلاقدە هم بار ایکن. گویا او، 'بیر اوریشنی ینگنمیشمیش. کیین سووسەگنمیشمیش. سونگ قولینی بو ییرگە قویگنمیشمیش و او ییردن منە بو بولاق آقیشگە باشلەگنمیشمیش... حضرت علیگە مخصوص یتتی مزاردن بیرتەسی منە شو ییردە ایمیشمیش" کبی اینانچلر...

- بیزنینگ سرپلدە هم سانچارک تومنیدەگی 'قوششە بولاق" دیگن ییرنی 'انگشتشاە" دیب مشهور قیلگنلر. ایشیتسنگیز، خوددی شونقە اویدیریق افسانەلر مردم ایچیدە آغیزدن آغیزگە اوتیب کیلەیاتگن؛ دیدی کینجەبیک.

- مثلاً مزارشریفدەگی روضەدە، حضرت علینینگ اصلی جنازەسی یوق. اونینگ اصل مزارینی، عراقنینگ

نجف شهریده دیب ایته‌دیلر؛ دیدی آچون...

گیزگینلر؛ اوییردن جونه‌ب ‘کوکسرای تومنی” گه اوتدیلر و ‘ایرتاش‌سای قیشلاغینی” اینه‌لیب، بابا رحیم مشرب‌نینگ دیاری نمنگان شهریگه باردیلر. هدیه‌لر دیاری نمنگان، فرغانه وادیسی‌نینگ صنعت گلستانلریدن بیرته‌سیدیر. ظریف اطلس، کرباس و ادرس قُماشلریدن و تیرینگیلله‌گن چینی‌لریدن قطع-نظر، پیچاقلری‌نینگ ظرافتی باقیشلرینگیزنی کیسه‌دی. سانسیز سناقسیز مدرسه، کاروانسرای و مسجدلرکیم بوندن یوزییل آلدینکی بییرتییره‌نیشیدن بیله امانده قالگن؛ بیرته-بیرته اینه‌لیب کوردیلر. نمنگان جُمعه‌جامع مسجدی، مُلابازار مسجدی، مُلا قیرغیز مدرسه‌سی و صنعت موزیمینی اینه‌یلدیلر. مس صوفیا و آچون‌بیک، بو تاریخی آثارلرنینگ عکسینی آلیشگه عادتا رقابت قیلردی.

کیچه اوچون «بویوک ایپک‌یولی هوتلی»ده قوناقله‌دلر. آقشم نانیدن کیین چایله‌شیب و قصه‌لشیب اوتیردیلر. کینجه‌بیک؛ مس صوفیا و مسترنوح‌گه مشرب دیوانه‌نینگ داستانینی قصه قیلیب بیردی:

- قبری، بیزنینگ تورکستان‌ده دیدینگ. او، بو گوزه‌ل یورتدن نیگه آیریلگن کی؟ دیب سوره‌دی مسترنوح.

- آنه و آته‌سی اُولگندن کیین بو ییرنی ترک ایتگن دیب اویله‌یمن؛ دیدی کینجه‌بیک و دوام ایتدی: ‘چونکه بیر شعریده: /بینوادورمن بو باغ ایچره آنه‌مدن اَیریلیب/ مین یتیم بولدیم نیتای قالدی قناتیم قه‌یریلیب//؛ دیب یازگن”... یول بوییچه «اوزبیگیم» قوشیغینی قیته‌ریب-قیته‌ریب ایشیتگنلریدن، مسترنوح بیله قوشوق متنلرینی ازبرله‌گندی. چای پیاله‌سی قولیده:

- ‘شاه مشرب قانی سینده اوردی طُغیاااان اوزبیگیییم”؛ دیب زمزمه قیلدی مسترنوح. بونی ایشیتگینچه همه حیرتلنگندی. مسترنوح دوام ایتدی: مین یالغیز بوییردن”قوقند حاکمیتی”نینگ

تاریخینی بیلەمن خلاص. شاه مشربنی بیلمس ایدیم؛ دیدی...

ایرتەسی کون وقتراق یولگه چیقیب، بابرمیرزانینگ توغیلگن شهری اندیجانگه باردیلر. ایرتەلبدن او دیارده ایسسیققینه سَمسەنینگ تادی باشقچه بولەدی. ماشینەنی پارک قیلر-قیلمس، نیچیته سَمسه و نیچه قُطی سوت آلیب بابرپارکیگه باریب اوتیردیلر وبیرلیکده مزه قیلیب ییدیلر. قرینلری تویگینچه، باریب پارکدەگی ادبیات موزیمینی اینەلدیلر. مسترنوح، بابرمیرزانینگ آلتین چاغینی، تاریخ و ادبیاتدەگی شهکارلیگینی حیرانلیک بیلن انگلەتردی. کینجەبیک مسترنوحگه، او ییرده یازیلیب قوییلگن شو شعرینی اوقیب ترجمه قیلدی:"هرکیم که وفا قیلسه، وفا تاپقوسیدور/ هرکیم که جفا قیلسه، جفا تاپقوسیدور/ یخشی کیشی کورمەگی یمانلیغ هرگز/ هرکیم که یمان بولسه، جزا تاپقوسیدور//"... اوییرنی اینەلگندن کیین، باریب جُمعه جامع مسجدینینگ خارق العاده معمارەسینی کوریب چیقدیلر.

اوزبیکستان بوییچه ابیکیولینینگ گیچیدی(گذرگاهی)، فرغانه وادیسینینگ بو شهریدن، یعنی اندیجاندن باشلەیدی. بو شهرنینگ نظمینی و منظرەسینی کورگینچه، انتیک"داوان-دولتی"و قناتلی آتلر(براق) افسانەسیگه ایشانسه بولەدی. فرغانه وادیسی تورت تماندن آنەتاغلر بیلن قمرەلیب قوچاقلنگن. اینیقسه تینگری تاغلری، آلای تاغلری، تورکستان تاغلری وفرغانه تاغلرینینگ ایتەگیدن سوزیلگن حیات وادیسیدیر. سِردریا و آمودریانینگ ایکی قولی آرەسیده تورگن بو دیار؛ یعنی، عربلرنینگ آرزولەگنی ماوراالنهرجنتیدیر. قیسقچەسی تورت بویوک تاغنینگ آویچلریده و ایکی دریانینگ تیزەسیده پرورش تاپگن نازلی بیر پریزادەدیر فرغانه. تاریخچیلرنینگ حساسیت بیلن الفدن یاسیگچه قیدوثبت قیلگنلری بیر خطەدیر. عرب وعجمنینگ رویاسی، تاجرلرنینگ هدفی، سیاحلرنینگ منزلی وشاعرلرنینگ عشقیدیر فرغانه وادیسی. توپراغی برکت، سووی شفا و هواسی جانبخش بیر وطن. دنیا بوییچه شُهرتینینگ یایرەلیشیگه وهرتماندن هرخیل انسانینگ

بـو يېرگـه ادَشيشـيگه، سانسـيز و سناقسـيز تاريخـى آبدەلرينـى كـوررآق شـاهد بولەسـيز.

مراقلـى گيزگيـن باشـى مسـترنوح، شـهرنينگ كوركملـى حالينـى كورگينچـه ينـه مست بولـدى: «ميـرزا بابرسـن، فغانينـگ سـالدى عالـم اوزره اوت/ شـاه مشـرب...» ديگـن مصرعلـر، تيلىنينـگ اوچيـدن بـال كبـى آقەيبيـردى. بابـر ديگينچـه، اونينـگ كيندىـك قانـى آققـن اوبينـى كورمـاق، اوبيرگـه بارگـن هـر گيزگينگـه فـرض بولـردى. باريـب بابرنينـگ توغيلگـن اوبينـى هـم اينەليـب چيقديلـر. انيتـك «مينـگ تيپه»نـى اينەلگينچـه، مـس صوفيـا اوزيگـه بيـر قناتلـى آت موتيفـى آلـدى. اوشـنده بيردن-بيرگه كينجەبيـك نينـگ أيسـيگه آقچەبيگيـم توشـدى. اوهـم آقچەسـيگه هديـه آتيـده بيردانـه بُراقچـه آلـدى. هاريگـن كـون كوزى(قوياش) تـوش قيررەسـيدن تايريليـب آغەنـر ايـدى و گيزگينلرنينـگ „كتتـه ايچەگـى كيچيـك ايچەگينـى بيماققـه باشـلەگندى". سِـردريانينگ قيرغاغيـده بيـر بليـق رسـتوانتيگه باريـب توبيشـديلر. قرينلـرى تويگنـدن سـونگ:

- خـوب، اينـدى قيسـى اسـتقامتدن دوام ايتەميـز؟ ديـدى آچونبيـك.

- ايندىيبيـى... اينـدى بولسـه اسـتقامت بيللـى. سِـر دريـاگـه ايرگەشـەميز؛ ديـدى مسـترنوح و دوام ايتـدى: "خـا اَيتينـگ چـى، بـو دريـاگـه نيگـه سِـردريا ديگـن؟ سـيزلرنينگ ادبياتـده اوشـبو توغريـده شـايد انيقـراق بيـران بيلگـى بولسـه. بـو سـوراغيم اوچـون مينـى كيچيرينـگ. چونكـه جغرافيـەده فقـط گينـه آتـى، بولاغـى و آققـن منزلينـى يـازەدى. بيـراق افسانەسـينى بيلميمـن"

- افسانەسـى آتيـدن بيللـى بوليـب تورگن-كـو. انـه او تاغلرنينـگ سِـرّينى دينگيزگـه تاشـيدى؛ ديـدى كينجەبيـك. مـس صوفيـا حيـرت بيلـن «واوووو» ديـب عكـس العمـل كورسـتدى.

- ديگنينـگ توغـرى. مين هـم اوشـه سِـرنى سـورەياپمن؛ ديـدى مسـترنوح.

- تینگری تاغلریدن آرال دینگیزیگه آققنی‌گه کوره، تینگریدن آرال‌گه پیاملری باردیر. قیسقچه‌سی، بساطیده‌گی او پیامنی آرال‌دن باشقه‌سیگه دیمه‌یدی. مجبور، سِرلرنی باریب آرال‌دن اورگنسک؛ دیب جواب بیردی کینجه‌بیک.

- اوندق بولسه سِرنینگ آرقه‌سیگه توشه‌میز؛ دیب جایلریدن توردی و ماشینه‌لریگه میندیلر. مرغیلان دیاری‌نینگ یولی کورینـدی.

کانادا قه‌یرده یو اوزبیکستان قه‌یرده. جُغرافی اوزاقلیک و مَدنی یقینلیک‌نینگ جِسّیاتی، دنیانینگ مرزلرینی کوتاریب تشله‌یدی. ایگرده اوتیرگن مسترنوح‌نینگ تیلیدن ینه توکیله‌یبیردی: «تاریخینگ دور...» دیب. مس صوفیا، درحال جوره‌یوف‌نینگ سیسینی آچدی: «مین وطننی باغ دیب ایتسم، سین سن اونده بیتته گل/ مین وطننی کوز دیب ایتسم، بیتته مژگاان اوزبیگیم/ فخر ایترمن آنه خلقیم، کوکره‌گیمنی تاغ قیلیب/ کوکره‌گیده تاغ کوترگن تننی دهقاان اوزبیگیم...///». سِردریانینگ یقه‌لریدن و ایکیملرنینگ ایچیدن اوتگن یوللردن ایپک-ایپک سوزیلیب، ماشینه‌نی ایپک باشکینتی مرغیلان تمان هیدر ایدیلر... مرغیلان شهریگه کیرر-کیرمس، هنوز ایش رسمیاتی بیتمه‌گن "یادگارلیک فابریکه‌سی"گه کیردیلر. هرتمان اطلس و ادرس ایس بیرردی. رنگلی قُماشلرنینگ نقش ونگاری کوزلرینی قمشتیردی... آقشم بولگندی. سورینیب- آغه‌نب اوزون بیر سَیرنی تاملهگن قویاش، قیپقیزیل قفشب چولاب بولگنیدن، آغزوپوزینی آرال‌گه کومگندی... بو شهرده آقشم بیروباری کورینرلی ایدی. ایش قَیتیشی و هرکیم قولی قوریق اویگه بارمه‌یش تلاشی ایچیده. میوه‌دن یشیللیککه، نان‌دن آشگه هرتورلی نعمت‌نینگ ایسی انسان دماغنی قیتیغلردی. همه‌سی خی کیم؛ صنعت بیلن یسه‌لگن شو ایسسیق نانلرنینگ هیدی و یَلتیللمه جلاسی، اشتهاءنگیزنی قوزغب آغزینگیزنی سوولته‌دی. بیر بیرده توریب مرغیلان غیژده‌سی آلدیلر:

- آقشمگه نیمه اشتهاءلرینگیز بار بیگیتلر؟ تشقردن بیر

نرسه‌لر ییگندن نری می بیران هوتل‌گه باره‌میز، یا که...؛ دییب، مسترنوح یاشلرنینگ فکرینی سوره‌یاتبیدی که:

- هوتلده شاید که چای بیلن شکر تاپیلسه؛ دیب آره‌گه کیردی آچون‌بیک. "مینگه غیژده‌نان بیلن بوره‌چای یترلی. سیزلر بیر نرسه‌لر ییماقچی بولسنگیز، اوزلرینگیز بیله‌سیزلر؛ دیدی. کینجه‌بیک هم نزاکتاً مسترنوحنی کوپ خرچلتمه‌ییش اوچون:

- منه بو نان‌نینگ اوزی آوقت. شکرچای و قبتالیده ینگاغ هم بولسه، آل سینگه شاهانه آوقت؛ دیدی. مس صوفیا:

- بکسده؛ ینگاغ، پسته، غولینگ، بادام کبی قوروغ میوه‌لر بار مقصد؛ دیدی.

- اوندق بولسه آوقتیمیز تیار ایکن. باریب بیران هوتل‌گه ییرله‌شیب آله‌یلیک؛ دیدی مسترنوح. باریب بیرهوتل‌گه ییرلشتدیلر. آچون‌بیک هوتل‌نینگ اتاقیده‌گی سوو-ایسیتگیچ‌گه سوو قینه‌تدی. کینجه‌بیک ایسه باریب ریسیپشن‌دن چای و شکر آلیب کیلدی. مس صوفیا هم بکسینی آچیب ینگاغ و پسته‌لرنی چیقاریب سُفره‌گه قویدی. تورتله‌سی مرغیلان‌نینگ آقشم منظره‌سیده اتاق‌لری‌نینگ بالکونیده اوتیریب چاییشیب نانیشدی‌لر. مسترنوح‌نینگ اشتهاءسی جه آچیلگندی. سول قولیده‌گی بوتون غیژده‌نی هیچ دسترخانگه قویمسدی. اونگ قولی بیلن گاه چای ایچردی گاه آغزیگه ینگاغ تشلردی. مس صوفیا ایسه غیژده‌نینگ پیشیریش تعریفینی، قنقه قیلیب اورگنه‌آلیشینی توشونردی...

ایرته‌سی کون گیزگینلر تکرار شهرگه چیقدی. انسان‌لر بیلن تانیشیب، شهر حقیده و اطرافده کورگنلری حقیده سوراقلر سوره‌ب، بیلمه‌گنلرینی "اورگنَردی. اینیقسه شهرنینگ آتینی مراق ایتکن ایدیلر. کیمی‌لرنینگ قصه‌سیگه کوره بو شهرگه بیریلگن مرغیلان آت‌نینگ کیلیب چیقیش افسانه‌سی (بویوک اسکندر/ کمپیر/ مُرغ ونان...)، بوتونله‌ی منطقسیز

کیلدی کینجه‌بیک‌که. بوندن آلدین نمنگان شهریده هم، او شهر حقیده کیمیلردن ایشیتگن افسانه‌نینگ "توز" بیلن علاقه‌سی بولمه‌گنینی، یعنی نمنگان شهری‌نینگ «نمک کان»دن باریب چیقیش سفسطته‌سیگه هم کولگندی. اوشنده؛ اوتکن کونلر رومانی‌نینگ یازووچیسی بویوک استاد، عبدالله قادری أیسیگه توشدی و:

- بیچاره عبدالله قادری "امیرغُمرخان نینگ گنیزی" آتلی رومانینی یازیش اوچون بو دیالرده بیلگی ییغه‌من دیب، خدا بیله‌دی قنچه سرگردان بولگندیر" دیدی اوز باشیگه.

چارتک گیزگینلر؛ قُم-تییه بازارینی، خانقاه-نی و بیر ایکی مدرسه-مجموعه‌سینی اینه‌لیب و رسملب چیقدی. مسترنوح ماشینه‌نی بیر خلق-بازارنینگ دمیگه توخته‌تیب، باریب نان ساتووچی بیر آنه‌خاندن بیر کارتن تولاسی غیژده نان آلدی. توش آچلیگینی بو مرته فرغانه شهری تمان کیتر ایکن ماشینه‌نینگ ایچیده سوو، ینگاغ و غیژده بیلن باستیردیلر

فرغانه شهری ایسه سونگ ییللرده قورشه‌لگنی اوچون شهر میری (بلدیه باشلیغی)، بو شهرنی گوزه‌لشتیریش تلپَسی ایچیده ایدی. فرغانه، یعنی«اوزکینت»؛ یعنی هواسینی کوکسیگه تولدیرگن هرکیم، ایلک نفس بیلن بو ییرنی اوز دیاری کبی حس ایتگن بیر توپراقدیر. عادتا هلال شکلیده بیر چیزیق اوستیده قوریلگن بوشهرنی اینه‌لدیلر. موزیمی‌گه باردیلر، الفراغی پارکیده دم آلیب کیین صنعت سرایینی، یول بوییچه هر میدانده اولرنی قرشیله‌گن آبده‌لرینی کوردیلر و اینیقسه «یأسلی آنه»نینگ آبده‌سی قاشیده خاطره رسملری چیکتیلر. او ییرنی گیزگندن نری وادی‌نینگ باشیکنتی قوقند شهری‌گه اوتدیلر.

ایپک یولی‌نینگ اونَملی بیکت‌لریدن بیری قوقند، هربابتدن استراتیژیکی بیر شهردیر. مسترنوح؛ "بو قوقند خانلیگی و..." دیب بلبل کبی تاریخ سایرردی یاشلرگه. کیچه‌نی بو شهرده اوتکزیش اوچون باریب «خان مهمانخانه»سیگه

قوناقله‌دیلر. مرغیلان‌دن فرغانه‌گه، فرغانه‌دن قوقندگچه ماشینه ایچیده همه‌سی غیژده کاوشب کیلدی. برچه‌سی توق ایدی. اتاقلریگه باریب بیرر دوش آلیب یاتدیلر.

کیچه‌لب وادی‌دن ائسکن جانبخش یئل، قوقندنینگ هواسی بیلن بیرلشیب کیمیالشردی. بو معجزه هرتورلی هارنی گیزگین‌لرنینگ وجودیدن چیقاریب تشلردی. هاری چیقیب تینچلشگن مسترنوح، ایرتانگ وقتراغ تورگندی. هوتل‌نینگ پنجره‌سیدن قوقند معماره‌سی‌نینگ کوک گنبذلرینی و مینیاتورلی مناره‌لرنی ایزلردی قولیده‌گی غیژده‌نی تیشلب-تیشلب. هوتل‌نینگ نانشته سرویسی هوتل کِرایه‌سیگه دخیل بولیب، ساعت آلتی بیلن توققیز آره‌سیده ایدی. یاشلرهم اویقودن توریب بیت وقوللرینی یوودی. تغین کیینیب هوتل‌نینگ رستورانتیگه باردیلر. آرقه‌لریدن مس صوفیا هم ماسگینه یسه‌نیب کیلدی. قپتالیده‌گی چوکیده غیژده نان‌دن تولـه کارتن تورگن مسترنوح، یاشلرگه کولیب:

- بو ایرته ایسیققینه سوت وغیژده‌نینگ تادینی تجربه قیله‌میز، هههه. هنوز تماماً چوکیسیگه اوتیرمه‌گن مس صوفیا:

- ینه می غیژده؟ اوندق بولسه مین باریب ینگاغ کیتیره‌ی خی؛ دیب قَیتیب اُتاقیگه کیتماقچی ایدی که:

- سرگردان بولمنگ. سوت بیلن شکر یترلی؛ دیدی آچون‌بیک. مس صوفیا ینه هم باریب ینگاغ کیتیردی و ایرته چاییني مزه قیلیب ایچماققه باشله‌دیلر.

- بو بلانینگ اصل تادینی سوت‌چای و ینگاغ بیلن بیگنده آلر ایکنمیز؛ دیدی مس صوفیا. چایلرینی ایچیب بوله‌یاتبیدی که مسترنوح:

- قالگن غیژده‌میز، بیزنی سُمرکینت‌گچه یتکیزسه که یخشی هههه؛ دیب کارتنده قالگن غیژده‌لرنی سنه‌یبیردی... قرینلری تویگندن سونگره شهرنی اینه‌لگنی چیقدیلر... شهرنی

گیزرکن آچون‌بیک، کینجه‌بیک‌که قره‌ب کولدی و:

- ینه وختتن مراق ایتگنسن هه! بو شهرنینگ آتیغه نیمه اوچون قوقند دیگنلر دیب؛ دیدی.

- اولیاء میسن نیمب-بلا. أیسیمگه اینه‌لیب تورگن گپتی قندا بیلدینگ؟ دیدی. همه‌سی قاه-قاه‌لب کولدی. خدایارخان سراییني گیزر ایکن؛ آچون‌بیک او بیرده دم آلیب تورگن بیر آته‌خانگه سوره‌دی کینجه‌بیکنی قیزغاندیریش اوچون. دم تیشلری آلتین قبلنگن آته‌خان، تیلی بیلن آلتین تیشلرینی دوداقلرینی قوشیب یله‌دی و جواب بیردی:

- قدیم زمانلرده بو شهرنینگ آتی «هواسی قند» اکن. تغین باریب- باریب قوقند بولگن؛ دیدی.

- کیچیره‌سیز آته‌خان. سیزلر هواگه «قو» می دیه‌سیزلر؟ دیب سوره‌دی کینجه‌بیک. بو مرته آته‌خان قهقه‌گن دوداقلری بیلن آلتین تیشلرینی یاپدی و جیم بولدی. کینجه‌بیک آچونگه قره‌ب:

- سین اَیت! قیسی تیلده هواگه «قو»دیب ایته‌دی؟

- شمال «قووووو» دیب ائسه‌دی یو! اوشه بوسه شاید...؛ دیب هزللشدی.

- قویگین ایی ریشخن؛ قوویللهماغدی نیمه‌سی قند اکن؟ اوزبیکستان کلتور وزیرلیگی نیگه بو توغریده بیر اصلاحات کیلتیرمه‌ی تورگن بیلیمن؟ هرکون اونلرچه گیزگین کیلیب اینه‌لیب یورگن. اوشه‌لر هم حتمن سوره‌یدی. بو آغزه‌کی انگله‌مسیز و منطقسیز میشمیشلرگه اولر هم کوله‌دی کو؛ دیدی.

- دییه‌یلی که لوازم باشیده‌کیلر بونی قیمه‌بتی. سین بوسنگ، نیمه دیب اصلاح قیلردینگ مثلاً؟ دیدی آچون‌بیک.

- بو یورتلر، انسانلیک تاریخیدن بئری بیز تورکلردی

آنه یورتی کو. بیرینچیدن هیچبیر نرسه اوزگرمه‌گن؛ اوشنده هم بو شهردی آتی قوقند دیر. شاید قزاقچه‌ده، ویا قیرغیزچه‌ده، شاید تورکمنچه ویاکه اونلرچه تورکی تیللرنینگ بیرانته‌سیده مُحقق بو کلمه باردیر. اونی تاپیش قییِن ایمس-کو بیر وزارتتی آلدیده. اگه اوزگرسه-اوزگرسه، «کینت» قند بولگنی دیک. «کوک» هم قوق بولگن‌دیر. اصلی «کوک کینت» بولیب زمان بیلن بیر اورته‌دگی "ک"، تلفظ ساده‌لیگی اوچون توشیب «کوکینت» بولگندیر. «کوکینت» هم باره-باره قوقند بولیب قالگندیر. خوددی سُومرکینت نینگ «سَمرقند» بولگنی دیک..؛ دیدی کینجه‌بیک.

- نیکه جنجل قیله یاپسیزلر؟ دیب سوره‌دی مسترنوح. آچون‌بیک موضوعنی اونگه هم ایتیب بیردی. کینجه‌بیک هم عینی منطقنی اونگه هم توشونتیریب اَیتدی.

- میلی. بیز بو بیرگه گیزماققه کیلگنمیز. توپونومیک تحقیقات اوچون ایمس؛ دیدی آچون‌بیک. هرتمان ایسکی و تاریخی مدرسه‌لر، مسجدلر، موزیم، کاروانسرای‌لر و صنعتی فابریکه‌لر بیلن لیق توله ایدی. مسترنوح، قوقندنینگ تاریخده‌گی حوادثلرینی اَیتیب بیرردی بعضی آبده‌لرنینگ آتیدن یولگه چیقیب. کیچه‌نی قوقنده اوتکزدیلر. ایرته‌سی کون، ینه سِردریانینگ ایزیگه توشیب "انگرن"، "گلستان" و "المه‌لیقنی" آشیب "جیززخ" شهریگه یقینلشدیلر. یول اوزون بولگنی اوچون آنه‌یول بوییچه ماشینه‌نینگ ایگریگه آچون‌بیک اوتگندی. جوره‌یوف ساغ بولسین، حضور توله سیسی بیلن یوللرنینگ هارینی جیممه- جیممه ایمردی. کوپ ایشیتیلگنیدن، آرتیق اوزبیگیم قوشیغی هرکیم تمانیدن ازبرلنیلگندی. تورتله‌سی جوره‌یوفگه قوشیلیب اوقیردی: «معرفت‌نینگ شُعله‌سیگه تالپینیب ظلمت ارا / کوزلریمدن آقدی تونلر گوگَبستاان اوزبیگیم/ شعریتینگ گلشنیده سولدی محزون نادره / سیم تنینی یوودی کوزیاش، کومدی آرماان اوزبیگیم//...»

آلتی ساعتدن بئری ماشینه‌نی هیده‌گن آچون‌بیک

یخشیگینه هاریگندی. بیلیمنی راسلەی دیگندە کوزی، یول کناریدەگی«جیززخ» لوحەسیگە توشدی. ماشینەنی یواشلەتیب یول قبتالیگە توختدی:

- منە، ایسن امان جیززخگە یتیب کیلدیک. بوندن نریسیگە معذرتیم بیللی بی-ازو. ایندی ایگرگە سیز اوتەسیز البت؛ دیدی مسترنوحگە. دمدن توشیب آرقەگە اوتدی و کینجەبیک نینگ یانیگە اوتیردی. تیرسەگی بیلن اویقو خماریدە بولگن کینجەبیکنی تورتکدی و هزللشیب:

- بیلەسنگ می؟ قدیملردە بو جیرنینگ آتی دوزخ ایکن. اسانتین باریب-باریب جیززخ بوپتی؛ دیدی.

- بونی ایشیتگیچ خماری سیندی. جیم تور اییی! نیمە کە بوسە باردیر بیران حکایەسی. شهرگە بارگینچە سورەییز؛ دیدی.

- تغین کورەسنگ. مین دیگندەی بومسە، نیمە دیسنگدی.

ایگرگە مسترنوح اوتگندی. شهرگە کیرگندەی؛ دوکاندار لرنینگ بیریدن گوزەل بیر کیچە اوتکزیش اوچون بیران هوتل توصیە قیلیشینی سورەدی. دوکاندار: «اوی کمپلریگە بارینگ. ممنون قالەسیزلر» دیدی. اوی کمپلرینینگ آدرسینی آلیب او تمانگە یول آلدیلر. منطقەگە باریب بیرگە قوریلگن بیردانە کمپ-اوی کیرالەدیلر. بونقە قدیم چاغ ایس بیرگن طبیعی بیر فضادە، برق وگاز اورنیدە یاقیلگن الاونینگ یاختیسیدە محبت، و الانینگ قوغیگە پیشیریلگن گوشتنینگ تادی باشقچە بولردی. «جیزکباب» دیگن قوزی گوشتینینگ مخصوص پیشیریش و اختە قیلیش طرزی، بو خلقنینگ مهارتی ایکن. گوشتنینگ اختە قیلینگن حالیدن بویورتمە بیردیلر. کیچە یریمیگچە الاونینگ تیگرەگیدە اوتیریب گوشتلرنی پیشیردیلر، ییدیلر، ایچدیلر و بیرلیکدە اوزبیگیم قوشیغینی بیر سیس بولیب کویلەدیلر. آپآچیق کوک یوزینینگ منظرەسیدە یولدوز سنەدیلر خیلی پیتگچە. ائسگن تازە یئل، تئرلرینی جانلریدە

قوریتیب هارلرنی کیتکیزدی. مس صوفیا ایسه بو ییرنینگ جادویی فضاسیدن تأثیرلنیب عادتا مست بولگندی. بیلگن قوشوقلرینی اوز باشیگه چپه‌یلب -چپه‌یلب اوقیردی.

- دیمک بو جیر، آتینی الاودن آلر ایکن. مثلا «جیزز» الاو دیماق. بیز باله ایکن الاوغه جیز دیه‌میز. اگه الاو سینینگ بیر جیرینگنی جاخسه «اخ» دیسن. ایکله‌سینی قوش‌سنگ «جیزز-اخ» بوله‌دی. ینه آزگینه فلسفه قیلسنگ کوره‌سنگ، بو آت دوزخ کلمه‌سیدن باریب چیغه‌دی؛ دیدی آچون‌بیک کولیب.

- اره‌سیده کوپ فرق بار بچچیم. دوزخ که بار، او ییرده سین کباب بوله‌سن. جیززخ ده ایسه قوزی کباب بوله‌دی، هههه؛ دیب هزللشدی و دوام ایتدی کینجه‌بیک هم: «جزکباب و جَزسَمسه، بو ییردی مخصوصلریدن بولگنیگه قره‌سنگ، مینیمچه اصلی آتی «جَزز-یاغ»دیر. چونکه قوزینی اوز یاغیده جزز قیلیب پیشیرر اکن‌له..»

کیچه‌نی کمپ-اویده ایسن امان اوتکزیب تانگ چاغی توردیلر. آققن سوو کناریگه باریب بیت و قوللرینی یوودیلر. اوشه‌ییرده اوتیریب جیز سَمسه بیلن چایلرینی ایچدیلر. سونگره باریب خلق پارکیده‌گی "بابا-ینگاغنی" کوردیلر. اوندن کیین شهر مرکزیگه باریب بو صنایع شهرینی هم اینه‌لدیلر. ارگ قلعه‌سینی گیزدیلر و عکس آلدیلر. آرتیق عصر بولگندی:

- ایندی استه-سکین سُومرکینت تمان جونه‌سک یخشی بوله‌دی. بی-ازو اونچه یول ایمس؛ دیب یولگه توشدی مسترنوح. کیچقرون اذانی بیلن سُومرکینتگه یتیشدیلر و باریب «ایشانچ هوتل»دن اُتاق توتدی‌لر.

کیچ قالمه‌میز دیب، یول بوییچه توخته‌مسدن هیده‌گن ایدیلر. قرینلری یخشیگینه آچ قالگندی. مسترنوح بیر دوش آلیب چیقدی و باریب کینجه‌بیک‌لرنینگ اتاقینی تقیللتیب:

- بیز کو ایته‌ی آچ قالگنمیز. سیزلرچی؟ دیدی.

- هوتلده شکر بیلن چای حتمن باردیر؛ دیدی ایشیکنی هنوز آچمسدن آچون‌بیک.

- مقصد نان آز قالگن. اونی اوزیم ییمن. تشقردن باشقه بیران نرسه بویورته‌میز. اَیتینگ نیمه ییه سیزلر؟ دیدی مسترنوح. اونده‌گچه ایشیکنی آچدی آچون‌بیک:

- بو ساعتده بیر نرسه تاپیلیشینی توشونمیمن؛ دیدی. بو ساعتده بیران رستورانت آچیق می دیب؛ باریب ریسیپشن‌ده‌گی کیشیدن سوره‌دیلر. ییمک توریدن هیچ بیرنرسه‌نی بو ساعتده تاپیلمه‌گنینی ایتدی.

- مقصد غیژده نانلر قاتیب کیته‌دی. بیله‌سیز کو قاتگن نان‌نینگ تادی هم قالمه‌یدی. مینیمچه اوشه‌نی ییه‌ی‌لیک که ضایع بولمه‌سین؛ دیدی کولیب کینجه‌بیک.

- "سُومرکینت‌نینگ نانینی ییمه‌بسیز، دنیاگه کیمبسیز" دیگن آته‌سوزنی بیله‌سیز می؟ سیز بو ییرنینگ نانینی بیسه‌نگیز، تغین غیژده-میژده‌نینگ تادینی اونوته‌سیز؛ دیدی آچون‌بیک مسترنوح‌گه.

- ای بابا؛ نیمه دیسم سیز یاشلرگه. بولدی- بولدی، غیژده‌لرنی ییمیز؛ دیب باریب قالگن بیشته ناندن تورته‌سینی آلیب کیلدی مسترنوح. کولیشیب مزه قیلیب ییدیلر و یاتدیلر...

سُومرکینت دیگینچه؛ بو شهرنی، بی ملال روم و بابل دیارلری بیلن قیاسله‌ییرینگ! جهانگشاه تیمور، بو ییرنی باشکینت تنله‌گن بولسه اگر مُحقق کیم بیر بیلگنی باردیر. شونگه اوخشب "سُومرکینت صیقل روی زمین" دیگن سوز مُبالغه ایمس. زرافشان نهریدن سیراب بولگن بیر دیارنینگ توپراغی زر قیتمس می سیزچه؟ اسلام دنیاسی‌نینگ اینجوسی، ایپک یولی بیلن سمانیولی‌نینگ کیسیشگن نقطه‌سی... خیر کیم بو شهرنی اسکندر ایقیتگن بولسه، لیکن بو دیار مدنیتدن و مدنیت ایسه بو شهردن تاریخ بوییچه هیچ قول تارتمه‌گن. یاغمه‌چی و باسمه‌چی عربلر هم اسلام آتیده نیچه مرته

بوشهرنی ایقیتدی و ایرککلرینی اولدیریب، خاتین قیزلرینی توتساق، اسیر، کنیز و جاریه آتیده اوزلری بیلن جهاد غنیمتی دیب آلیب کیتدی یو، لیکن بو دیار حقیقی اسلامدن هیچ اوزاقلشمهدی. ویا چنگیز ایقیتگن بولسه خیر کیم، بیراق خلقی هییچقچن تورکلیگیدن قیتمهدی. امیرتیمور؛ دنیانینگ هرتمانیدن بیلیم انسانلرینی، عالملرنی، معمارلرنی و صنعتچیلرنی تیلهتیب بو کینتگه قیتهدن سُومر رُنسانسینی یرهتگن. اوزیدن سونگره بو مُقدس و مُتمدن دیاریِنینگ ادارهسینی بیلیم وعلم اربابی بولگن اوز قانیدن میرزا اولوغ بیککه تاپشیرگن.

ایرتهلبدن مسترنوح ینه وقتراغ تورگندی. تیار بولیب کینجهبیکلرنینگ ایشیگیگه کیلدی و:

- بیزکیم مُلک توران امیر تورکستانمیز. بیزکیم ملتلرنینگ اینگ اولوغی، تورکنینگ باش بوغینیمیز؛ دییبیردی یوکسک سیس بیلن. آچونبیک آولیخیب توردی و ایشیکنی آچدی.

- سُومرکینت، اویقوچیلرنی ایمس؛ اویغاقلرنینگ شهریدیر. تیز تیار بولینگ که چیقهمیز؛ دیدی مسترنوح.

ایرتانگ چاییده، بو دیارنینگ نانی بیلن اوزومینی بیدیلر. مسترنوح و مس صوفیا، غیژده نان بیلن شکر چای و ینگاغدن سونگره، ایکینچی بیر نانشته تعریفی کشف قیلگندی. چایدن سونگ مسترنوح باشقه بیرلرنی قوییب، توغری جهانگشانینگ حضوریگه باردی. کینجهبیک و آچونبیک فاتحه سورهسی بیلن قرآندن بیرر آیت اوقیب بویوک تیمورنینگ مقدس روحیگه بغشیلهدیلر. مسترنوح و مس صوفیا حُرمت بیلن اوقیلگن قرآننی ایشیتدی و یاشلر بیلن عینی تویغوگه کیریب قوللرینی یوزیگه سورتیب دعا بیله قیلدیلر. بیگیتلر بو منظرهنی کوریب ششیردی...

- بیله سیزلر می؟ دیب گپگه باشلهدی مسترنوح: "ایکینچی دنیا اوریشی، بو قبرنینگ آچیلیشیگه ربط بیریلهدی.

مـردم ایشانمسـه هـم میـن ایشـانه‌من. آدم تیریـک ایکـن جهانگـه میـدان اوقیگـن وهیچ‌بیـر تاریـخ، «تیمـور ینگیلـدی» دیـب یازمه‌یـدی. او، بـو جهانگشـالیکنی بدنـی بیلـن ایمـس، بلکیـم روحـی، عقـل و فراسـتی بیلـن بجرگـن. بدنـی اُولگـن بولسـه خـی کیـم، روحـی دنیـا باریچـه تیریـک بـو اولـوغ خاقـان نینـگ؟ دیـدی. امیرتیمـور و اونینـگ تاریخده‌گـی اورنیـدن اوزون-اوزون انگله‌تـدی یاشـلرگه.

او ییـردن چیقیـب امیرتیمورنینـگ خانمـی آتیگـه بولگـن «بی‌بـی خانـم مسـجدی»گه باردیلـر. بـو آبده‌نینـگ بارلیگیـدن یولگـه چیقیـب تیمـور و خاندانی‌نینـگ اوز خاتین-قیزلریگـه قرشـی بولگـن سیوگیسـینی، محبتینـی، عشـق و نزاکتینـی تشـریح بیـردی. او ییرنـی اینه‌لیـب باقـر ایکـن گوهرشـادبیگیم‌دن ده بحـث ایتـدی، تـاج محـل حکایه‌سـینی ده انگله‌تـدی: «حقیقتـدن؛ دنیـاده هیچ‌بیـر ملـت، حاکمیـت دورانیـده ایاقلرینـی باسـگن توپراقلـرده تورکلـر قـدر گـوزه‌ل ایزلـر قالدیرمه‌گـن. سـلطنتی‌گه غـره بولیـب انسـانی حیاتلرینـی أیسـیدن چیقرمه‌گـن اجدادینگیـز دایمـا عشـق و محبتگـه ارزش بیریـب کیلگـن. منـه! اوشـبو کورینیـب تورگـن نقـش و نـگار وصنعـت، ایلمک-ایلمـک عشـق‌نینگ تظاهـری دیـر؛ دیـدی مسـترنوح... ایری‌نینـگ بـو سـوزلریدن تأثیرلنگـن خاتینـی آره گـه کیریـب:

- مثـلاً: آتاتـورک- آتاتـورک؛ دیـدی ایکی مرتـه دوداقلرینی قیسـیب و باشـینی قیلمده‌تیـب و دوام ایتـدی: «چاغـداش دنیـاده؛ خاتینلرگـه تنله-نیـش و تنلـش حقینـی اوز قولـی بیلـن تاپشـیرگن یگانـه لیـدر آتاتورک‌دیـر، همـده فقیـر و بـای دیمسـدن. حالنکـه غربـده بیزنینـگ آنه‌لریمیـز، بـو طبیعـی حقلرینـی حاکـم و حکومتلرگـه قرشـی حرکتلـر ترتیـب بیریـب قولگـه کیلتیـرردی. کـورەش نتیجه‌سـیده تنله‌نیـش ویـا تنلـه‌ش حقینـی قزانیـب بیلگلـر هـم، یـا فیـودال خاتینلـر بولـردی ویاکه کوچلـی و خاندانلـی خاتینلر؛ دیـدی مـس صوفیـا.

- توغـری ایته‌سـن. دیگنلرینـگ هنـوز یقیـن تاریخـدن

بیر اورنک. آتاتورک هم بویوک انسان ایدی. اونینگ عملگه آشیرگن ریفورملری هنوز یوز ییلینی بیله تولدیرگنی یوق. بیر کتابده اوقیگن ایدیم. قیسی بیر دوستی آتاتورککه سوره‌یدی: «اُولگو آلگنینگیز بیران تاریخی قهرمان بار می؟ دیب. او، درحال «امیرتیمور» دیب جواب بیره‌دی و دوام ایته‌دی؛ "مین اونینگ چاغیده و اونینگ اورنیده بولسه‌م، اونینگ قیلگنلرینی قیله‌آلر می ایدیم بیلمیمن. بیراق، او بوکون مینینگ اورنیمده بولسه مین قیلگنلرنینگ نیچه برابرینی قیلردی" دیگن. اوهم اجدادی کبی میدانلرنینگ مرد قومندانی ایدی. اصلیده اونینگ ایشی اوز چاغیده، آته‌لری‌نینگ زمانیگه کوره جوده قیین ایدی. توشونینگ! بیر تماندن اوشه وقتنینگ «بویوک بریتانیا» و تیوه ره‌سیگه ییغیلگن کوچلرگه قرشی سلاحلی مجادله بیرر ایکن؛ باشقه تماندن ایسه عینی کوچنینگ یوزییلر آقیمیده عثمانلی دولتی بُنیه‌سیده نهادینه قیلگن فکری، استخباراتی و ایدیولوژیک کوچلریگه قرشی ایچکرده هم مجادله بیرردی. قیسقچه‌سی؛ خواه یقین تاریخده بولسین خواه اوزواق تاریخده، تورک دیمک؛ تاریخ دیمک، منه بونداق صنعت دیمک، عشق دیمک، عدالت دیمک و...؛ دیب قویدی مسترنوح.

بو ییرنی گیزگندن سونگ، باشقه بیر مقصد اوچون اَیریلدیلر. ماشینه بیلن امیرتیمور هیکلی‌نینگ دمیدن اوتر ایکن:

- سیز بیر تاریخچی سیز. همده بیر معلم صفتیده، طرفسیز قضاوت قیلیشینگیزگه ایشانه‌من؛ دیب باشله‌دی کینجه‌بیک. «راستدن هم امیرتیمور، باسیب آلگن منطقه‌لرنی ایقیتیب یاغمه‌لر می ایدی؟ چونکه بیزنینگ قولیمیزده‌گی تاریخلرده اونی یاغمه‌چی، قاتل و ظالم دیب أیسله‌یدی. حتی که منه شو سُومرکینتنی بیله یاغمه بیلن آباد قیلیشینی ایته‌دیلر؛ دیب سوره‌دی.

- کونگلی عشق و محبت بیلن توله، باقیشلریدن گوزه‌للیک و تیگیشلریدن صنعت یره‌لگن، بویوک غایه‌لر بیلن

یشەگن بیر انسان؛ یعنی بو خاصیتگه ایگه ایستر خان بولسین ایسترعادی کیشی، عکسینچەسیدن اوزاق تورەدی. قیلسه-قیلسه بونقه بیر روحیه ایگەسی کیشیلر، انچه اوزیگه ظلم قیلەدی. آبادانچیلیک عاشقی بولگن بیرکیشی، هیچ آبادلیکنی بوزەدی می؟ یاکه «کوچ عدالتده دیر» دیگن کیشی، هیچ عدالتسیزلیک قیلەدی می؟ اوز کوچینی عدالتدن آلگن بیلگه بیر لیدر، هیچ خلاف ایشلەیدی می؟ منطق،عقل وفراستی بولگن هر کیمسه اگر که سَلگینه اویلب کورسه، حقیقتنی سئزەدی؛ دیدی و نیچه لحظه جیم توردی مسترح نوح. یورەگی تولگندی و چوقور بیر نفس آلیب ینه باشلەدی: "امیر تیمور، تاریخنینگ اینگ بیلیملی، ایمانلی و آرمانلی کیشیسی بولیب اوتکن. اوندەگی جسارت و موفقیت، تماماً دُرستلیگیدن کیلەدی. اونینگ اوغری بولیشکه ویاکه یاغمەچی بولیشکه احتیاجی یوق ایدی. چونکه منه بو توپراقلرنینگ اوزی آلتین کو! ایرکک و خاتین دیمسدن اون برماغی هُنر بولگن بیرخلقنینگ هر اثری آلتیندن قیمتلی کو!. اصلیده بو جغرافیەدەگی خلقنینگ یاغمەگه احتیاجی یوق. او و اونگه اوخشەگن کیشیلرگه قاتل، ظالم ویا کیم یرەشمەگن سوزلرنی دیگن خاین و یوزسیز تاریخچیلر، افسوس که تاریخنی کیرلتگنلر. "اوریشده، حلوا داغیتیلمەیدی" البت. اوریش بولگینچه مُحقق کیم اُولیش و یرەلنیش هم بولەدی. اوریشلرده اُولگنلرنینگ اوبالی ایکی تمانینگ بوینیگه. اگرکه سیز اوقیگن تاریخده، اوریشگن برچه حُکمدارلرنی قاتل، اوغری، یاغمەچی دیب یازگن بولسه؛ توغریدیر و امیر تیمور هم اوشەلرنینگ قطاریده. یوق اگرکیم برچەسینی اوشبو عادل حاکمنینگ بوینیگه تشلەگن بولسه؛ کتته تاریخ، تیموردن شرمندە؛ دیدی...

ماشینەنی اولوغبیک رصدخانەسیگه تمان هیدەدیلر. بارگینچه رصدخانەنی کوریش اوچون تیپەلیک یوکیشینی چیقرایکن بو شهرنینگ نیچه مرته ایقیلیب و قیته- قیته توزەتیلمیش بولگنینی، قرەگن کیشیگه آبدەنینگ تاریخی حافظەسی أیسلەتردی. قوللرینی آرقەسیگه توتیشتیریب آدیم-

آدیم چیقر ایکن:

- «اوتدیلر شورلیک باشینگدن اوینه‌تیب شمشیرلرین/ نیچه خاقان، نیچه سلطان، نیچه مینگ خاااان اوزبیگیم// قیصر روم نیزه‌سیدن بغریده داغ اوزره داغ/ عمری قربان، ملکی تاراج یورتی ویراااان اوزبیگیم// دور ظُلمیگه ولیکن بیرعمر باش ایگمه دینگ/ سین مُقنع، سر بدار سین، ایرک سویرخاااان اوزبیگیم//...» دیب زمزمه قیلردی مسترنوح.

- اووو استاذ، قوشوقنی بوتونله‌ی ازبرلبسیز راستدن هم؛ دیدی آچون‌بیک.

- بو سینگه قوشوق بوله‌آله‌دی. بیراق مین اوچون تاریخ نینگ قیسقرتمه‌سی. البته که ازبرله‌یشیم نورمال؛ دیب جواب بیردی مسترنوح. تیپه‌نینگ قیررەسیگه یقینلشگینچه، رصدخانه‌نینگ قالینتیسی یخشیراق باته‌یبیردی گیزگین‌لرنینگ کوزقراچیغیگه. مسترنوح دوام ایتدی قوشیقنی زمزمه قیلیشگه: «توزدی و میرزا اولوغ‌بیک، کوراگانی جدولین/ سِرلی آسمان تاقیگه ایلک، قویدی نرواااان اوزبیگیم// بولدی آسمانینگ چراغان طالع خورشیدی بیلن/ بولدی عصر و تیره شامینگ شعله افشاااان اوزبیگیم//»...دیب. خام‌سیمیزلرگه اوخشه‌ب نفس نفسگه قالگن کینجه‌بیک هم جوشدی بیردن بیرگه:

- «فخر ایترمن، آنه خلقیم، کوکره‌گیمنی تاغ قیلیب/ کوکره‌گیده تاغ کوترگن تننی دهقاااان اوزبیگیییم//»... دوامینی آچون‌بیک کیلتیردی:

- «اوزبیگیم دیب کینگ جهانگه نی اوچون مدح ایتمه‌یین؟/ اوزلیگیم بیلماقده دوریم بیرته امکاااان اوزبیگیم//»... تاریخ غروریدن گوم-گوم اورگن گیزگینلریمیزنینگ یوره‌کلری، شوق و هیجان توله تویغولرینی هم جوشتیرگندی. آچون‌بیک و کینجه‌بیک بیربیروایگه باقیب بیر سیس بیلن:

- «مین بویوک یورت اوغلی دورمن مین بشر فرزندی من/ لیکن آول سینگه بولسم صادق اوغلااان اوزبیگیییم//»..

دیب ترنم قیلدیلر. شو پیتده مس صوفیا، ویدیو و رسملرینی چیکدی. مسترنوح توختهب اولرنینگ دُویتینی آلقیشلهدی. نهایت رصدخانهگه چیقیب باردیلر. رصدخانهنینگ اوچ قبهتلی اصلی بناسی ایقیلگندی. فقط ایقیقلر آستیده قالگن رصدخانه ایزلری شوندقگینه تورگندی. مسترنوح:

- دنیاده ایکی یول بار. بیری اپیک یولی، دیگهسی ایسه سمانیولی. بو ایکی مهم یول، منه شو نقطهده بیربیروای بیلن کیسیشهدی؛ دیدی.

- اولوغبیک نینگ مدرسهسی ایاقده. اما نیمه اوچون رصدخانهسی ایقیلگن؟ دیب سورهدی مس صوفیا.

- مین هم شونی توشونهیاپمن؛ دیدی مسترنوح. سونگره کینجهبیک منطق یوریتیب اچچیق بیر حقیقتنی تیلگه کیلتیردی:

- اولوغبیک میرزا و بیلیم طلبهلری، شُبههسیزکه تیئوریک درسلرینی بو مدرسهده آلیب عمَلی درسلرینی رصدخانهده تاملر ایکن. بیلیم وفن دُشمنی بولگن شیخ، مُلا و درویش کبی رادیکال دینچیلر، مدرسهنی دینی درسلر اوچون اسرهب، رصدخانهنی کُفری ایجاد بهانهسیده ایقیتگن بولهآلهدی کیم بو حقیقت، هنوزهم شریعتچیلر میهسیده و ذهنیتده اوزگرمهگن؛ دیدی.

- قیسی بیروقت بیر مُجلّهده شونقه بیرنرسه اوقیگندیم؛ دیب آرهگه کیردی آچونبیک؛ 'استانبولده هم اُولوغبیک نینگ شاگردلریدن بولسه کیرهک، تقیالدین آتیده بیرعالم، عثمانلی سُلطانلریدن بیلمیمن نیچنچی مُرادگه اوشبو توغریگه معلومات بیرهدی. بیلیم مراقلیسی بولگن سُلطان، بوعالمنی ایشیتگینچه موضوعگه قیزیقیب، خوددی شونگه اوخشهگن عمارت و تخنیکی اسبابی بیلن بیر رصدخانه توزهتیب بیرهدی. یخشیگینه فعالیت قیلیب تورگن بو بیلیم مرکزینی، کورینگ که مُرشید، مُلا، صوفی و خواجه کبی ذاتلر قبهماق اوچون مینگبیر تورلی

فتوا چیقاریب تورلی بهانه‌لرنی خلق و سرای‌نینگ قولاغیگه اوقی‌باشلەیدی. ذاتن فای-خطی اوستیده جایلشگن استانبول‌ده، نیچه ییلدن کیین طبیعی حادثه‌لردن "ییرتیبره‌نیشی" یوزبیره‌دی و «ای واه کیم بولر، بوییردن آسمانده‌گی مَلایکه‌لرنینگ کوتیگه قره‌گنلری سببلی خدانینگ غضبی اوستیمیزگه مُسلط بولدی... بو کُفری ایجادلرگه قرشی بیزلرنینگ جیم توریشیمیزنینگ اوبالی منه بونقه ییر سیلکینیشی بولیب و کسللیک بولیب باشیمیزگه یاغه‌ی‌باشلەدی؛ فلان فیسمدان...» دیب سُلطان‌نینگ قاشیگه باره‌دیلر. اولوغ بیکنی اورنک بیریب، «اونینگ هم عاقبتی شوندق بولدی» دیبان سلطان‌نی باش‌اینه‌لمه قیلیب رصدخانه‌نی ایقیتتیره‌دیلر؛ دیدی...

اولوغ‌بیک نینگ شاگردلریدن بیری، اولوغ‌بیک نینگ اُولومیدن کیین اوشبو رصدخانه‌ده ایشله‌گن و اوز تجربه‌لرینی یازیب قالدیرگن «زیجینی اثرینی» وقتینچه استانبول‌گه قاچیرگندی. مسترنوح ومس صوفیا او اثرنینگ هنوز هم ایاصوفیا موزیمی‌ده اسره‌لیب توریلگننی بیلردی. اوشه أیسلریگه توشدی و یاش‌لرنینگ بو گپلریگه هم جان بارلیگینی تایید قیلدیلر.

رصدخانه‌نی گیزیب ریگستان میدانینی و او ییرده‌گی مُحتشم مدرسه‌لرینی اینه‌لدیلر. سونگره امام بخاری قبرینی زیارت ایتدیلر. او ییردن افراسیاب انتیک شهریگه باریب "افراسیاب موزیمینی" کوریب چیقدیلر. آقشم نانینی تشقرده ییب، کیچ وقتلرگچه ریگیستان میدانی‌نینگ کیچه منظره‌سینی و بیروبارینی تماشا قیلدیلر و کیین هوتلگه اوتدیلر. ایرته‌سی کون هم سُومرکینت نینگ تاریخی آبده‌لرینی گیزیب و کوریب یوردیلر. سُومرکینت گیزیسیدن تویگن گیزگین‌لرنی بنه اوزون بیر یولچیلیک کوتردی. ساعت‌نینگ یورغه ایشه‌گی تورتگه تیگگینچه تایریلیب کله‌مشاق اوریب زمان‌نینگ آلتیگه توغری سقوط قیلگندی. باشقه تماندن ایسه سُومرکینت نینگ برکتلی توپراقلری هم عادتا قویاش‌نینگ شیمه‌سینی ایمگندی. وادیلردن و دریالردن تورگن شمال، استه-سکین قویاش یاقتن بیپراقلرنینگ تنیگه روح دملردی. هوا کیته-باره سلقینلشردی.

آچ قالگن گیزگینلر بیر رستورانتگه کیریب آوقتلندیلر. نان بیگونچه:

- خوب دوستلر! قشقه دریاگه توغری می؛ یاکه سُرخان دریاگه؟ قیسی تمانگه بوره‌ی ایگرنی؟ دیب سوره‌دی مسترنوح.

- قشقه دریاگه باریب تغین سُرخان دریاگه اوتسک اگر، ینه تکرار قشقه دریادن اوتیشگه مجبور قاله‌میز. مینگه بولسه سُرخان دریادن قیتگینچه قشقه دریانی اینه‌لسک و سونگره بخارا اوتسک یخشی بوله‌دی دیب اویلیمن؛ دیدی آچون‌بیک.

- اوندق بولسه انه او ماشینه، انه اوهم کتته یول سینینگ خدمتینگه. قیسی تمانگه قره‌ب هیده‌ماقچی بولسنگ هیده‌یبیره‌سن؛ دیدی مسترنوح و شو پیللتدن ماشینه‌نینگ کلیدینی آچون‌بیک نینگ آویچیگه قیسدی. قرینلری تویگن گیزگینلر، بیر چاینک چای تیله‌تیب قصه و ریجه بیلن شوپلردی. مسترنوح کینجه‌بیک‌که قره‌ب:

- التماس سینگه؛ باریب ماشینه‌نینگ آرقه‌سیدن غیژده‌نینگ کارتننی آل و انه او رستورانتنی دمیده‌گی نان ساتووچی خاتین‌نینگ (سومرکینت) نانیدن تولدیر؛ دیدی. کینجه‌بیک باریب کارتننی آلدی و رستورانت‌نینگ دمیده‌گی منجه‌ده تورلی نقش و نگارلرده یسه‌لگن نانلر ساتیب تورگن خاتین‌نینگ آلدیگه باردی.

- سلام آنه‌خان! شو کارتندی منه شو نانیزدن تولدیریب بیره‌سیز می؟ دیدی.

- بو ناندن کمراغ قاگن کو اوغلیم. بیر کارتن چیغمه‌یدی. یریم ساعتگچه تازه و ایسسیققینه‌سی یتیب کیله‌دی. خاخله‌سنگ کارتندی شییرگه قویگین مین تولدیریب قویه‌من؛ دیدی آنه‌خان.

- اوندا بولسه منه بو هم کارتن. مین رستورانتده بوله‌من

آنەخـان. نانلـر کیگینچـه خبـر قیلەسـیز؛ دیـدی کینجەبیـک. آنەخـان اوزینـی توتەآلمـەی سـورەدی:

- نیمـه قیلەسـن مونچـه نـاندی بلـەم؟ دیـدی. کینجەبیـک جـواب بیرگینچـه گپدن-گـپ آچیلیـب کیتـدی. کییـن اوهـم آنەخاننینـگ حیاتینـی سـورەماققه باشـلەدی. آنەخـان چوقـور بیـر آه تارتیـب:

- نانینـگدی آل کیـت اوغلیـم. مینـی حیـات ماجـرامدی نیمـه قیلەسـن اورگەنیـب؟ بیلگنینگـدن نـری نانینـگدی مزەسـی قاچـەدی یـو تماغینگـدن اوتمـەی قالـەدی؛ دیـب جـواب بیـردی. کینجەبیـک بیلـن آنەخاننینـگ مُحبتـی اوزەیگینچـه، مسـترنوح چیقیـب کیلـدی رسـتورانتدن. اوهـم قوشـیلدی محبتگـه...

آنەخاننینـگ اَیتیشـیچه؛ اوروسلـر، اونینـگ اِیرینـی اوغان-اوریشـلریگه یوبارگـن و اِیـری او بیـرده اُولگـن. بیـوه قالگنیـدن بویـان ایکـی یتیـم و اوقسـیز بالەسـینی منـه شـو ایـش بیلـن باقیـب کتتـه قیلگـن و اوقیتیـب وایەگـه یتکیزگـن. حاضـر یاشـی ایللیکـلـرده بولگـن بـو آنەخـان: «کـوچ قُواتیـم باریچـه، هیچکیمنینـگ آلدیگـه محتـاج بولیـش خاخلەمیمـن. قالـدی کـه بـو بیردەکیلـردی کوپینچەسـی مینینـگ نانیـمدی بیـب کتتـه بولگـن. ایشـیمدی یخشـی کورەمـن، شـهریمدی یخشـی کورەمـن، ایلیـمدی یخشـی کورەمـن...» دیـدی. اوندەگچـه تـازه پیشـگن نانلـری یتیـب کیلـدی و کارتننـی تولدیریـب گیزگیـن مُشتریسـیگه بیـردی.

- دیمـک کـه اوروسلرنینـگ افغانسـتادەگی اوروشـی، ایچکـرده و تشـقرده هرکیمنینـگ یورەگیگـه داغ قویگـن؛ دیـدی مسـترنوح. کینجەبیـک، نـان تولـه کارتننـی قوچاقلـب موترگـه ایلتگینچـه:

- افسـوس کـه شـونداق. بـو بیـرده هـم او بیـرده هـم، تـورک خاتینلریـنینـگ داغـی عینـی اسـتاذ؛ دیـدی. مسـترنوح، آز اوسـەراقده بیـر ماشـینەده اوزوم سـاتیب تورگـن بیـر باغبانـدن، بیرکارتـن اوزوم آلیـب اونـی هـم کیلتیریـب ماشـینەنینگ آرقەسـیگه

قویدی. عصر اذانلریده سُمرکینت‌دن تِرمِذ مقصدیگه ماشینه‌گه میندیلر.

- شهردن که چیقاریب بیررسیز استاذ.

- هیده‌ب کیته‌بیر. شو پیتگچه که هیچکیم سوره‌مه‌دی اوغلیم؛ دیدی. آچون بیک بسم‌الله دیب ایگرنی ترمذ تمانگه بوره‌دی. کیچه بولگنی اوچون یوللر خلوتراق ایدی. آچون‌بیک ایسه یاشلیک انرژیسی و هوسی بیلن یول و ماشینه هیده‌ش‌نینگ کیفینی چیقرماق خاخله‌دی. مس-صوفیا ینه شیرعلی جوره‌یف بیلن باشله‌ب، آزادبیک نظربیکوف، یولدوز عثمانواه، مولوده، هولکر عبدالله‌یوف بیلن دوام ایتدی. سُومرکینت- تِرمِذ آره‌سی آلتی ساعتلیک یولنی، تورت یریم ساعتگه بارگن آچون بیکنی آلقیشلب:

- سیزلرنی آلیب کیلیشیمیز توغری بیر تصمیم ایکن. سین امتحانینگنی بیردینگ آچون جان! اصل یولچیلیک و هیداولچیلیک اینده باشله‌یدی؛ دیدی مسترنوح. یاشلر؛ مهمانلرنی، بوندن آلدینکی مرته اوزلری قالگن مهمانخانه‌گه آلیب باردی و کیچه‌له‌دیلر.

ایرته‌سی کون کینجه‌بیک وقتراق توریب هوتل‌نینگ یقینیده‌گی بیر ییردن سَمسه آلیب کیلدی و چاینی هوتلده ایچدیلر. کیین ماشینه‌نی یواش هیده‌ب، تِرمِذ شهرینی اینه‌لدیلر. توش پیتلریده، یاشلر بیلن آمودریانینگ قیرغاغیگه باریب بلیق ییماق ایسته‌دیلر. دریا لبیده‌گی بیر رستوانت‌نینگ منجه‌سیده اوتیریب آلدیلر. بو ییردن افغانستان تمانیگه قره‌ب- قره‌ب افسوسلندی. یاشلر، دولت‌نینگ بی کفایتلیگیدن قصه قیلیب بیردی. آچون‌بیک اوتیرگن جاییدن بیرکوزی یومیق و بیرته‌سی کامره مرجگیده، کامره‌سی‌نینگ کوریش مسافه‌سینی عیارلب افغانستان تمان‌نینگ عکسینی آلگینچه:

- «بیغله‌دی فرقتده فرقت، هم مُقیم‌لیکده مُقیم/ نالشینگدن هند وافغان قیلدی افغاان اوزبیگیم//؛ مصرعلرینی لب آستیدن

زمزمه قیله‌ییردی.

- نیمه غوممیللب یاتیپسن؛ دیدی کینجه‌بیک.

- سین مینی غوممیلله‌گنیمدی اویاغه قوی. شونی ایتگین که بو جیرنی نیمه دیب ترمذ دیگنله؟ هههه؛ دیب کولدی آچون‌بیک.

- مونچه مراق ایتسنگ اوزینگ سوره‌ب اورگن؛ دیدی کینجه‌بیک. آچون‌بیک جورته‌لب بلیقچی نینگ شاگردیگه:

- کیچیرینگ اکه‌خان! منه خارجی مِخمانلرییز، بو شهرنینگ آتی قه‌جیردن کیلیب چیقه‌دی دیب سوره‌یاپتی دییینگ؟ دیدی. شاگرد جیلمه‌ییب:

- توغری می یاکه ینگلیش، دقیق بیلمیمن یو لیکن مینی ایشیتیشیمچه، «قدیم وختلرده، اسکندر مقدونی بو ییرنی باسیب آلگنمیش و او، بو ییرنینگ ایسسیغیگه تاب کیتیره‌آلمگنمیش. تغین اوز تیلیده بو ییرنی "ترموز" دیب نامله‌گنمیش» دیب ایته‌دیلر. ساره بوسه ترموز، باریب-باریب بوکونگی ترمذ بولگنمیش. دیگنیمده‌ی قنچه توغری قنچه ناتوغری، اویاقینی بیلمیمن؛ دیب جواب بیردی.

- مادام ایسسیغیگه تاپ کیتیرالمسکن، بد قیلرمیدی بویاقلرگه کیلیب؛ دیدی کینجه‌بیک.

- هاااا؛ اینـدی بیلدیم، تیرمیز (ترمذ) دیب ایسسیغدی ایتر اکن ده! دیمک تیرمیزگه، چایدی ویا قیناغسوودی ایسسیغ توتکنی اوچون ترموز دیه‌میز ایکن؛ دیدی عجبلنیب آچون‌بیک. مس صوفیا و مسترنوح اوز-ارا، افغانستان‌ده‌گی بیتمه‌گن بدبختلیک حقیده گپیرردی. یاشلر ایسه اوز-ارا آلیشردی:

- اوندا بوسه انه او اسکندر مزاردی هم باسیب آلگندی کو. او بیردی ایسسیغی، بییردن کوره ایکی قت. اسکندر اکه‌میز نیگه مزارگه بیر آت قویمپتی-کی؟ دریانی بو یاقیگه

تیرمیز دیگن اویاقیگه (مزارگه) چایغولچه دیسه‌یدی قویسیدی دیگه. توبه توبه..؛ دیدی کینجه‌بیک جِدّیت بیلن. آچون‌بیک کولگیدن یومه‌لردی قرنینی اوشله‌ب. مسترنوح و صوفیا مراق ایتدی:

- نیمه بولدی خیریت می؟ بلیق ییمسدن زهرلندینگ می یوقسه؟ دیب کولدی مسترنوح آچون‌بیککه.

- بلیق‌نینگ قیلتیغی رودەسیگه قده‌لیبدی. شونی اوچون آغه‌نه‌یاپتی؛ دیدی کینجه‌بیک. تغین مس صوفیا:

- بیزگه هم ایتینگ که بیرگه‌لشیب کوله‌یلیک؛ دیدی. آچون‌بیک کولگیسینی باسیب- باستیریب اوزینی زور توتر و انگله‌تردی قضیه‌نی. کینجه‌بیک ینه باشله‌دی:

- بیچاره اسکندر بو ییرلرگه آت قویگنی کیگن اکن ده! خی اوندن آلدین نیمه ایکن بو ییرنینگ آتی؟ دیدی.

- بو ییرنینگ آتی ایسکیدن هم شاید شو بولسه. سلگینه شیوه و آغیز فرقی بیلن "ترمذ" گه اینه‌لیب قالگندیر؛ دیدی مسترنوح ودوام ایتدی:«توپونومیک اوله‌راق بیر ییرنی آتلنتیریش ویا آتینی اوزگرتیریش منطقلی دلیل‌لر کیره‌کتیره‌دی. مینینگ بیلگنیم اسکندر، بوندق نرسه‌لر بیلن هیچ علاقه آلمه‌گن. علاقه آلسه‌یدی اگر، عربلرچه «ماورالنهر» دیب اتلگن بو جغرافیه‌گه او، بوندن هم یخشیراق بیر آت تنلردی.

- خدا قیلسین که اوزبیکستان کُلتور وزیرلیگی اوشبو توغریده اویلب چیقسین. کنتلرگه و شهرلرگه توغری بولگن آتلرینی قیتریب قویسین. دیدی کینجه‌بیک.

- خیالیمگه کینجه‌بیکدن تأثیرلندیم و أیسیمگه بیر فکر کیلدی. مقصد، کولیش یساق؛ دیب مسترنوح و مس صوفیادن عذر سوره‌ب باشله‌دی آچون‌بیک: «ایییلا اونی کوره‌سیلنگ می؟ دریانینگ او جَغه‌سیده کورینیب تورگن قیشلاق، حیرتان قیشلاغی. گُمرگ بولگنی طُفیلی دریانینگ قیرغانیده کیچکینه

بیر شهرچه. قچن که کورسنگیز او جیرده توپالان بوب قُم جاغیب تورەدی دینگ... منه شو بیر قولاچلیک دریا، بری- بیر اقلیمگه هیچ تأثیری جوغ. قیسقچەسی منه بیز اوتیرگن شو جاییمیز هم ایسکیدن خوددی حیرتاندەی بیرجیر بولسه شاید. یعنی هیچکیم بو جیرده هم تورمسه. بیلەسیز که قُم جاغن وتوپالانلی بیر جیرده کیمسه تورمەیدی کو. بو تمانغه اوتکنلر هم بو جیرگه «کیمسه تورمس» دیگن بولسەلرشاید. تغین شو «تورمس» کلمەسی، باریب- باریب «تورمس- تورمز- تَرمز- تِرمذ» بولیب قالغن بولسه...

- انـاااا. آفففرین، ایی ماشاءالله. ینغه بیلدیم که بو ایشده مین، سینی قولینگه سوو بیله توکالمەیکنمن..؛ دیدی کینجەبیک.

- فکریمچه، سیزلر بوشهرنی سیومەدیزلر. تورینگ باشقه شهرگه کیتەمیز؛ دیب اورنیدن توردی مسترنوح. ساعت اون ایکی سوولریده ایدی. قوللریدەگی خریطەگه کوره «ترمذ-کیش قتناو-یولی» ماشینه بیلن بیش ساعت سورردی.

- آچونبیک! یوللر سینیکی دوستیم. فقط بو پیتلرده ترافیک یوغونلیگی بولەآلەدی. اونگه کوره هیدە! دیدی. ایکی بیگیتنی ماشینەنینگ دمیگه اوتیرغیزیب، ایروخاتین اوزلری آرقەگه اوتیردی. قُم و قوراغ- ایکیم و باغ ایچیدن هیدەردی و هی میدان- طی میدان کیتر ایدیلر؛ قیسیق موسیقه سیسینینگ ریتمیده. مس صوفیا و مسترنوح آرقەده اوخلب قالگندی. عصر دیگنده کیش-شهریگه یتیب باردیلر. شهرگه کیرگنیدەی کوزلری کیش-هوتلنینگ لوحەسیگه توشدی و باریب ییرلشدیلر. یولنینگ تووس-توپراغیگه کومیلگنلری اوچون خوددی کومیتدن چیققنگه اوخشردی همەسی. درحال کیریب دوشلرینی آلدیلر و اوستباشلرینی المشتیردیلر. طالعلریدن بولسه کیرەک کیم بوکیچه کیش-میدانیده شیرعلی جورەیوف و اوغیللرینینگ کنسرتی بار ایدی. بو خوشخبرنی هوتلدەگی باشقه مسافرلردن اورگندیلر. هیجانلنیشدن بوتون هاریگنلری

چیقیب کیتدی؛ «تشقرده نان ییب اوتیرسک کیچ قاله‌میز» دیب هوتل خدمه‌سیدن قبقاغی بولگن کتته‌راق بیر کاسه ایسته‌دیلر. خدمه بیر دیش (تیمردن قبقاغلی بیر قاب) تاپیب بیردی. نیچه باش اوزیمنی یوویب قابگه آلدیلر. تورته سُومرکینت نانی هم بیر خلته‌گه تشله‌ب کنسرتگه تمان جونه‌دیلر. شام بولگندی. اما هنوز کنسرت باشله‌گنی یوق ایدی. صنعت و موسیقه شیدالری جوپه-جوپه کیلردی. اوشه ییرده، چیملرنینگ اوستیگه اوتیریب نان-اوزوم بیلن تویوشدیلر. کیچه‌نینگ یریمیگچه مزه قیلیب کنسرت نینگ کیفینی چیقریب تغین هوتلگه قیتدیلر.

ایرتانگ توریب، شهرنی گیزیشگه چیقدیلر. آقسرای‌گه باردیلر. میدانلرنینگ امیری و قهرمانلرنینگ قومندانی، سرای میدانی‌نینگ اورته‌سیده ایاققه تورگندی و مهمانلرنی خوش کیلدینگیز دیه‌ردی. حالنکه توناکون کیچه هم شو ییرده کنسرته ایدیلر. بیراق قرانغه‌لیک باعث کوکمه‌ی و یمیشیل میدان‌نینگ کینگ‌لیگینی و مُنظم‌لیگینی توزیک کوره‌آلگنلری یوق ایدی. میداننی اینه‌لدیلر و کوک گنبذنی کوریب چیقدیلر. تیمور، تیریکلیک چاغیده اوزیگه مخصوص ابدی بیر سرای اعمار قیلگندی. باریب اونگه کیردیلر:

- اُولیم‌نینگ هردقیقه کیلیب بیلیشینی اونوتمه‌گن بویوک حُکمدار، ایلی‌گه مدرسه، مسجد، باغ و کاروانسرای توزه‌تر ایکن؛ اوزیگه کومیت توزه‌تیشی، عبرت آله‌دیگنلرگه چیدن هم کتته بیر سباق‌دیر؛ دیدی مسترنوح. ناخودآگاه کوزلریگه یاش اینه‌لدی و: «ای یاش باله‌لریم! قنچه فخر قیلسنگیزلر حقلرینگیز بار. تاریخینگیز مرد و قهرمانلر بیلن توله! بیزنینگ بونداق تاریخی قهرانلریمیز یوق کیم هر ساحه‌ده اوزیدن بیر ایز قالدیریب کیتگن بولسه...» دیدی.

- کانادا هم تانیلگن، بویوک، مُترقی و مُتمدن بیر اولکه کو! دیدی کینجه‌بیک.

- بیز کانادالیکلرویا امریکالیکلرنینگ بونداق فخری یوق اوغلیم. بیرینچیدن قنی قهرمانیمیز؟ سونگره ایسه قنی و

قه ییرده اولرنینگ عشق ومحبت بیلن اعمار قیلگن آبده‌لری؟ توغریسی، قنی با عزت بیر تاریخی و قه ییرده مردانه بیر موفقیتیمیز که مین فخرلنه‌ی؟ دیب جواب بیردی. کینجه‌بیک و آچون‌بیک، مسترنوح‌نی بونقه قیغو و تویغو آره‌لش بیر وضعیتده کورگینچه، امریکا وکانادانینگ ابرقدرتلیگی، دنیاده‌گی اقتصادی و تکنالوژیکی کوچی‌نینگ توغریسیده اویله‌ماقه باشله‌دی. مسترنوح دوام ایتدی: «باقیشلرینگیزده‌گی افاده‌دن سیزه‌یاپمن یاشلر؛ سیزلر مینینگ سوزلریمگه حیرتلنگنسیز. قنداق بوله‌آله‌دی که دنیانینگ اقتصادی و نظامی قدرتینی قولیگه توتگن امریکا، کانادا ویا اروپا کبی غولپیکرلر، تمدنی و کوچی بیلن فخرلنمه‌یدی؟ دیب. ویتنام، جزایر، بوسنا، لیبیا، عراق، سیزنینگ افغانستان، سوریه و یمن همه وهمه بیزنینگ نظامی و سیاسی لکه‌لریمیزدیر. افریقا ایسه بیزنینگ قپقرا اقتصادی و تجاری یوزقرالیک وشرمنده‌لیگیمیزدیر. دموکراسی ومدنیتیمیزنی سوره‌یسیز؟ هههههه... سیزنینگ آته‌لرینگیز خاتینلری بیلن عینی پوستککه اوتیریب "خان و خانیم" بولیب دولت یونه‌تر ایکن؛ بیزنیکیلر، خاتینلری بیلن عینی دسترخانده اوتیریب نان ییمسدی. سیزلر، خاتین‌لرینگیزنینگ عشقیگه تاج-محللر، چرباغلر، میدان‌لر، حوض‌لر، مسجد و مدرسه‌لر توزه‌تر ایکن؛ بیزلر، اولرگه انسانی حقینی دغی وقتیده توزیک بیرمگنمیز. سیزنینگ خاتینلرینگیز بیگیم و خانم عنوانلری بیلن حُرمت کورر ایکن؛ بیزنینگ خاتینلر، فیمینیزمچی حرکتلر بیلن اُولیم بهاسیده انسانی حقلرینی آلماقه کوره‌شردی. ویا عربلرده مثلاً: قیز توغیلیش گناه سنه‌لردی و بیچاره خاتین، جاریه و کنیز مُعامله‌سی کوررردی. یا ده پَرسلر مثلاً: خاتینگه زن دیردی؛ یعنی خاتین دیماق یالغیز یاتاق اویونچاغی شونچه. مینیمچه تاریخ اوقیب ده تورکلرگه حیران قالمه‌ییش، وجدانی بیر محرومیت‌دیر...» دیدی. مسترنوح‌نینگ پریشان حالینی سئزگن آچون‌بیک، محبت فضاسینی اوزگرتیرماق اوچون:

- خووب کینجه‌بیک! بو جیردی نیمه اوچون کیش دیگنله؟ دیب هزللشدی. آرتیق بو ایکی یاش‌نینگ هزلچی

خوییگه عادت قیلگن مس صوفیا و مسترنوح، آچون‌بیک نینگ هزلی بیلن یوزلری کولدی:

- آآآآ، اصل موضوع بو! کیچیرینگ مین ناحق سیزلرنینگ باشینگیزنی آغریتدیم؛ دیدی مسترنوح.

- اوناق ایمس استاذ. بیرگن بیلگیلرینگیزدن بغایت فایده‌لندیک. بیر هفته‌دن بئری بو آچون‌بیکنی کم وتوم تانیب آلگنسیز دیمن. برچه‌میز بو شهرنینگ آتینی قدیمدن بئری کیش بولگنینی بیله‌میز. ایندی اوزی دیسین چی «نیمه اوچون بو شهرنینگ آتینی اوزگرتیریب «شهرسبز» قویگنلر؟ دیدی کینجه‌بیک. آرتیق مسترنوح هم کینجه بیکدن تأثیرلنگن دیک:

- مراق ایتمه! اوزبیکستان کلتور وزیرلیگی قیته‌دن «کیش» دیب اوزگرتیره‌دی. کیش دیب اوزگرتیرمسه هم؛ تاش کینت، چیم کینت، سُومرکینت‌گه اوخشه‌تیب، «یشیل کینت» دیب آتلنتیره‌دی؛ دیدی کولیمسب.

- آلدینگ می جوابینگدی؟ استاذ همه گپتی ایتیب بیردی؛ دیدی آچون‌بیک.

بیر تماندن چرچگن ایدیلر و باشقه تماندن آچ. توش آوقتینی کیش-رستورانتده ییب، «قرشی-شهری» تمانگه جونه‌دیلر. مسترنوح ایسه قولیده نقشه، یوللرنی محاسبه قیلردی:

- تشویش قیلمنگ استاذ مین هیده‌یمن؛ دیدی آچون‌بیک.

- بیلمه‌من هیده‌یسن. مقصد اونچه یول ایمس ایکن. اما حاضر سین دمینگنی آل! نقشه‌گه قره‌گنده، حلی شونچه ماشینه هیده‌یسن که یوره‌گینگه توشه‌دی؛. دیب ایگرگه اوزی اوتیردی و جونه‌دی. کینجه‌بیک آرقه‌ده ایم وصیم اوتیرگن و شیشه‌دن یول اوستیده‌گی قیشلاقلرنی، تاش و تاغلرنی، یول و چوللرنی تماشا قیلردی. مس صوفیا کولیب:

- قرشی شهری‌نینگ آتی توغریسیده نیمه اویلیسن؟ بار می بیران بیلگنینگ؟ دیدی. همه هاهالب کولدی.

- خوش کیلدینگ توپوگرافرلرنینگ آرەسیگه؛ دیدی مسترنوح یانباشیده اوتیرگن خاتینی‌نینگ تیزەسیگه استه گینه نوققیب. مس صوفیانینگ گپیگه، آچون‌بیک ایچەیلری اوزیلیب-اوزیلیب کولردی. انچه کولیشدیلر. سونگره کینجەبیک جدیت و نزاکت بیلن:

- دریانینگ او بیتی‌گه هم قرشی دیب اَیتیلەدی. دیمک ایکی تمان‌نینگ خلقی، بیربیراویگه باریب کیلر ایکن، «قرشی»گه باریب کیلیش تیریمینی قوللنگن بولسەلر شاید. اونگه بناءً «قرشی» دیب آت کوترگن بولەآلەدی.

- شونچه می؟ دیدی مس‌صوفیا. کینجەبیک کیفسیز کورینردی. مسترنوح آرەگه کیردی.

- خا خیر، اوندق بولسه سین حقلیسن کینجەبیک. بونقه اورنکلر البته که جغرافیەده کوپ؛ دیب، گپ کتترمسدن بحثگه نقطه قویدی. ایکی ساعت یولچیلیکدن سونگ گیزگینلر گوزەل قرشی-شهریگه یتیب باردیلر. گوزەل و کینگ جادەلرینی موتر بیلن استه-سکین اینەلدیلر.

یير-یير سوو کوُلچەلری بولگن یمیشیل بیر دیار ایکن قرشی شهری. آقشەنینگ سِرَی، کولچەلرنینگ آینەسیدن تونەگن یاغدوگه قرشی کیلماقه باشلەگندی. فقط آنه-یوللرنینگ قبتالیده یم یشیل پارکلر وبو پارکلرنینگ آیدینلتووچی معماریسی، کوکدەگی یولدوزلرنینگ قرانغەلیق سِرّگه قرشی یاغدو ساچردی. هرنرسەنینگ اوزیگه قرشی کیلگن سِرّلری بو شهرده آقشام بولگینچه قوتیرردی. شهرنینگ مُعجزَوی آقشم منظرەسی، عادتا کوز قمشتیروووچی چیرایلیگی بیلن هر نطقەدن مُکمل کورینردی. ماشینەنی بیر ییرگه پارک قیلیب، شهرنینگ مرکزی نقطەسینی اوزون-اوزون اینەلدیلر. یشیل پارکلرنینگ هرییریده بیرر جوپیه یاش- ییگیت، یەیشیل

چیم-چمنلرنینگ اوستیده گورەش توتەیاتگندی. او ییرلرده دم آلیب گورەشلرنی تماشا قیلدیلر قیچقرونگچه. آقشم نانینی بیر رستورانتده ییگندن سونگ، کیچەنینگ سلقینیدن فایدەلنیب بُخارا تمانگه جونەدیلر. تینگری تاغلری‌نینگ یستیغیدن پچَغ-باشینی کوترگن آی-مامه، اوشه حالی بیلن بوعاشق گیزگینلرنینگ یولینی یاریتماققه باشلەدی. چیبر هیداوچی آچون‌بیک؛ قُم، قرانگ، یئل و یول بیلن کورەشیب اوزون منزلنی ساغ وسلامت آشیب بُخارا شهری‌نینگ کیریشیگه باردی. اوندن نریسیگه ایگرگه مسترنوح اوتدی و هیدەب شهرگه کیردیلر. کیچەنینگ جیم-جیریتلیک حضوریدن فایدەلینب هوتل اختریش بهانەسیده ماشینه بیلن بُخارانینگ شهر مرکزینی پاشا-پاشا اینەلدیلر. نهایتده باریب «کوکلداش-هوتلدن» اوزلریگه اتاق توتدیلر.

بُخارا دیگینچه؛ انسانلیک تاریخی، بیر محجوبلیک بیلن بساطیدەگی باریوق بیلگیسینی دمینگیزگه قویەدی. بوتون مدنیتلرنینگ آینەسی، بوتون دین‌لرنینگ مرکزی، دنیا تجارتی‌نینگ بازاری، بوتون یول‌لرنینگ چیقیشی، برچه علم‌لرنینگ بیشیگی و بوتون حاکم‌لرنینگ هدف نقطەسی بولیب مرته-مرته ایقیلیب، قیته-قیته توزەلیب کیلیشیگه شاهد بولەسیز. قُبەلریده مثلا؛ کیم نیمەنینگ سیسلری اورەلمەگن دیەسیز؟ آییندن اذانگچه، اَنت(سوگند) دن ذکرگچه، نالە و فریاددن نعره و هوروراگچه... آتی بودایی و روحی خدایی بیر شهردیر بخارا. دینی و دنیوی معناده، شرق‌نینگ رُنسانس مرکزلریدن. بو بیشیکده، کیملر یتیشمەدی کو؟.. ابن سیناسینی دیسنگیز علاج، فارابیسینی دیسنگیز فلسفه، بُخاری‌سینی دیسنگیز شریعت، نقشبندیسینی دیسنگیز طریقت، اولوغبیکینی دیسنگیز حقیقت و امیرتیمورینی دیسنگیز عدالت معنا تاپەدی... یونیسکونینگ کوز رنگی، روم و حجاز نینگ تِئپ-تینگی دیر بخارا. تورلی ملت‌لرنینگ یاغمه و ساغمەسیدن کوکسی قُبە-قُبه قبارگن بو دیالرنینگ اوپکەسیدەگی داغ-داغ یانیقلرنی، انچه تاریخ اوقیگینچه پیقەیسیز. تاریخ آقیمیده؛ آبادانچیلیک و

مدنیت یاووزلری، تورلی ایشانچلر و بهانه‌لر بیلن بودیارنی ایقیتیشدن هاریگن یو، لیکن تورک ملتی قیته- قیته توزه‌تیشدن هیچ هاریمه‌گن.

تانگ یئلی؛ تورت موسومده، تانگ چاغیده تورگن مهمانلریگه عادتا مینیاتور گلزارلرنینگ همیشه بهار هیدینی ساوغه قیله‌دی. بیزنینگ گیزگین‌لر؛ مناره‌لردن ینگره‌گن و کوک قُبه‌لر آرەسیگه اوره‌لگن اذان‌نینگ ملکوتی سیسی بیلن اویغاندیلر. یاشلر، ایرتانگ نمازی اوچون اتاقلریدن چیققینچه مسترنوح دهلیزده ایدی:

- نماز قیلگنی می کیته‌یاپسیزلر؟ دیب سوره‌دی.

- سلام استاذ! خیرلی تانگ. توغری توشوندیز. بیز یریم ساعتده قیته‌میز استاذ. سونگره بیرلیکده چیقه‌میز؛ دیب جواب بیردی کینجه‌بیک.

- بخارانینگ تانگ هواسی جه پاریم ایکن. یورینگ بیرگه چیقه‌میز؛ دیب یاشلرگه قوشیلدی. یاشلر، هوتل‌نینگ یقینیده کورکملی شکلده ایکی قبه‌تده اعمار بولگن و تاریخ ایس بیرگن کوکلداش-مدرسه‌سیگه باردیلر. بو آبده‌نینگ عمارەسی دیانت و مدنیتگه آیینه توتردی. تاق و رواقی کوککه اوزه‌یگن کینگ ایشیگیدن بسم‌الله دیب ایچکرگه کیردیلر. ایشیکده؛ چیبر اوزبیک خاتینلری‌نینگ قول آوله‌سی و منگله‌ی تئری بیلن ایشله‌ب چیقاریلگن ذاتلرنی بازارله‌گن دوکانلر قرشیله‌دی مهمانلرنی؛ خوش-کیلدینگیز دیبان قراسحرده. مسترنوح باریب مدرسه‌نینگ میدانیگه اوتیردی. یاشلر مدرسه‌نینگ مسجدیگه باریب نمازلرینی قیلیب چیقدی. قویاش‌نینگ کوزیدن اویقو خماری کیتگینچَگچه مدرسه‌نینگ ایچینی و دشینی گیزدیلر کیین هوتلگه قیتدیلر. ایرتانگ چایینی ایچگندن سونگ، تیارلنیب بخارانی گیزماققه چیقدیلر. کتته مناره، ارگ قلعه‌سی، تورت-منار وحوضلی-میدان‌نی اینه‌لدیلر. هرتمانده مدرسه، هر ناویشده کارونسرای، هر آدیمده جامع و مسجد قَینردی بخارا. قدیم اصولده بازارلرنینگ چاغداش بیروبارلیگی، گیزگین‌لرنینگ

أیسینی باشیدن آلردی. مس‌صوفیا ایسه آچون‌بیک‌که پروفیشنل عکاسلیکنی اورگتردی. ایکله‌سی عینی زاویه‌لردن عکس آلر، سونگره آلگن عکسلرینی بیرلیکده کوزدن اوتکزر ایدیلر. کینجه‌بیک بیر دوکانگه کیریب تورته دوپیی آلدی. بیرته‌سینی اوز باشیگه قوییب دوکاندن چیقدی. بیرته‌سینی کیلتیریب مسترنوح‌نینگ باشیگه کییدیردی. دیگه‌سینی عکس آلیب تورگن مس-صوفیانینگ باشیگه قویدی: «میندن سیزگه ناچیز ساوغه» دیب. بیرته‌سینی آچون‌بیککه بیردی... آرتیق دوپیلی گیزگینلر ایدی. دوپیلی گیزگین‌لر، هر تمانني مزه قیلیب گیزر و أیسه‌لیگ عکسلر آلردی. بیر دوکان‌نینگ دمیده بیر بیگیت، میزنینگ اوستیده سی‌دی و تَیپ کستلری ساتر ایدی. آچون‌بیک:

- آز توخته‌نگ بیرانته ینگی سی‌دی آله‌ی. موترده ایشیته‌میز؛ دیب، میزنینگ اوستیده‌گی سی‌دی کستلرنی قریشتیره‌یبیردی. فیروزه-جمعه‌نیازوه قوشیقلرینی کیچیکلیکدن بیری یاقتیرردی آچون‌بیک. اونینگ بیردانه سی‌دی-کستینی آلدی. اوشنده کوزی باشقه بیر سی‌دی کستگه توشدی. بیتیگه «گوزەل تورکستان/ محمد صابر کارگر» یازیلگندی اونی هم آلدی"شو آت، مینگه تانیش" دیب. خُلص اوشه کون دوپیلرنی چیقرمسدن آقشمگچه بخارانی اینه‌لدیلر. تشقردن تویوشیب، کیچقرون هوتلگه قیتدیلر. ایرته‌سی کون ینه آذان بیلن اویغانیب ملکوتی فضادن فیضلندیلر. هوتل حسابینی قبه‌ب ماشینه‌لریگه اوتیردیلر. یول‌نینگ اوزونلیگی و چَتینلیگی‌گه تدبیر اوله‌راق نیچه بسته ایچه‌دیگن سوو، یریم کارتنچه نان و بیش-آلتی دانه قاوون آلدیلر. اوندن سونگ هووو دیبان سِرّ آرتیدن سوو عشقیگه چولگه تمان هیده‌دیلر.

قوله‌ی ایمس ایدی افسانه‌لر دیاریگه باریش و کیمه‌لر قبرستانیگه سلام بیریب آرالنینگ سویه‌کلریدن حیات بیلن اُولوم آره‌سیده‌گی سِرّنی سورەش... ساده ایمس ایدی ایللیک قلعه‌نی آشیش، نیچه دریانی اوتیش و دیولرنینگ قُم توپالان‌لرینی یاریب چیقیش... ساغ بولسین فیروزه جمعه نیازوه، مست

خوارزم قوشیقلری بیلن یول اوستیده‌گی هرتورلی بلانی دفع قیلردی و بیرگن نشاطی بیلن یول شرطلریگه قرشی گیزگینلرگه مدار بولردی... «اوففف... هاریدیک» دیرکن جیحون دریاسی، کوکمه‌ی قلبی و سلقین روحی بیلن سلاملەدی مهمانلرنی. باریب قیرغاغیده اوتیردیلر. نان و قاوون ییب دملرینی آلدیلر. بیت وقوللرینی دریاگه تازەلب دوپپیلری‌نینگ توس-توپراغینی قاقیب باشلریگه قویدی و تکرار یولگه توشدیلر. چول و بیابان‌نینگ قیپ‌قیزیل چولابلیگی، کوزلری‌نینگ نورینی ایمگندی. توساتدن اورگنچ‌نینگ یشیلی کوزلریگه قدەلدی. گوریچ(برنج) ایکیملریدن چنغیگن هیدلر ایسه دُماغلرینی خوش قیلدی... بو آن‌نینگ کیفیگه و خماریگه باتگن ایدیلر کیم اوزلرینی خیوه مرکزیدن تاپدیلر.

هر تاشی و دیواری بیرار افسانه تاشیگن بو توپراقلر؛ تاغ (تینگری)دن- دینگیز(آرال)گه، دریادن- چولگه، کوک و بیر خدالریگچه هرنرسەدن بیرر ایاق ایزی تاشیَردی. آدمدن آلیب شیطانگچه، سوودن آلیب الاوگچه، توپراقدن آلینگ یئلگچه قیده بولسه هرکوچ‌نینگ دوران سوریب کیلگنی بیر یورت‌دیر خوارزم‌نینگ توپراقلری. تورکلرنینگ آتەسی «یفث»نینگ بیله ایاق-ایزینی ابوالغازی بهادرخان بو ییردن تاپگن. یلکەسی ییر کورمەگن محمود پهلوان‌نی مثلا؛ یالغیز پهلوان دیب اوتمەییش کیرەک. او شعریتده هم اوستون بولیب اونینگ بیلەکلرینی کوپ شاعرلر بوکەآلمەگن. قیسقچەسی خیوه، دنیادەگی برچه دین، فلسفه، کلتور، صنعت، ادبیات و سیاست‌نینگ قولقولگه بیریب شکلنتیرگنی بیر دیار...

- خیوه-خانلیگی هم جوده زور دوران سوریب اوتگن تاریخده. بیر اُوچی دینگیز، بیر اُوچی چول؛ بیر تمانی سیحون بیر تمانی جیحون...؛ دیدی مسترنوح. مزه قیلیب خیوه-شهرینی گیزماققه باشلەدیلر. ایشان-قلعەنی گیزر ایکن ابولغازی بهادرخان‌نینگ تاریخدەگی یوتوقلرینی وشخصیتینی اوزون-اوزون آیتیب بیردی ییگیتلرگه. اونینگ یاپتیرگن اوچ-یوزاون-ایکی(۲۱۳) تیرەک (سُتون)لیک مسجدنی اینەلیب

کوردیلر. ابوالغازی محمدرحیم خان‌نینگ قانون اثریدن بحث قیلدی مسترنوح. سونگره کوزلری کلته منارەگه توشدی:

- خیوەگه کیلیشیمیز یخشی بولدی. چونکه، ابوالغازی بهادرخان‌نینگ «شجرەء تراکیمه»سی نینگ ایکسیگی مینده تماملندی؛ دیدی کینجەبیک. بونی ایشیتگن مسترنوح ششریب قالدی؛ وعادتا، بوتون بیلگیسینی ذهنیده تیکشیریب اوتدی، کینجەبیک نینگ سوزینی اغنەش اوچون.

- توشونمەدیم؛ دیدی اوندەگچه مس-صوفیا.

- هاااااا؛ مین توشوندیم کینجەبیک نینگ نیمه دیگنینی؛ دیب آرەگه کیردی آچون‌بیک: «سیزنینگ آتینگیز نوح یه! تورک ملتی‌نینگ شجرەسی، باریب- باریب حضرت نوح‌نینگ اوغلی یفثگه باغلنەدی یو! اونی دیماقچی؛ دیدی.

- واااو سوپیر. یشەسین نوح و یفث‌نینگ مُحتشم اولادلری هههه؛ دیب سیوینیب کیتدی مسترنوح. بوندن رشک قیلگن مس-صوفیا:

- یفث‌نینگ آنەسی کیممیش؟ دیب سورەدی. خاتینی‌نینگ رشکینی کورگن مستر نوح قهقەلرگه بوغیلدی.

- آتی «وحیله» دیب قید ایتیلگن خلاص. فکریمچه حقیده کوپ بیلگی یوق؛ دیب جواب بیردی کینجەبیک.

- «وخیوه» می دیدینگ؟ دیب قولی بیلن قولاغی‌نینگ کیچەسینی دمگه تارتدی مس-صوفیا.

- هاااا! بیر دقیقه، بیر دقیقه! دیب، بیر قولینی خاتینی‌نینگ بوینیگه و دیگەسینی ایسه آچون‌بیک‌نینگ شانەسیگه قوییب: «نوح‌نینگ خاتینی نینگ آتینی نیمه دیدینگ؟ تکرار آیت ایشیتمەدیم! دیدی کینجەبیک‌که قرەب.

- مین «وحیله» دیب اوقیگنمن استاذ.

- «وحیله» هه. دیمک که وحیله، زمان بیلن وخیله- وخیوه بولگن. باریب-باریب "وخیوه" نینگ واو حرفی توشیب «خیوه» بولیب قالگن. منه سینگه بو شهرنینگ قنقه خیوه بولگنی؛ دیدی مسترنوح هیجانلەنیب. مس صوفیا قاه-قاەلب کولدی:

- آرەمیزگه خوش کیلدینگ سین هم؛ دیب.

- بو شهرنی، زردُشتلرنینگ دیاری دیب ایتەدیلر. بیلەسیز کو بیزدەکی کتابلرنینگ برچەسی ایرانده یازیلگن ویا او پیرده تیکشیریلیب ترجمه بولگن کتابلر. او قیناقلرگه قرەسنگیز هرنرسەنی زردشت و آریاییگه ربط بیرەدیلر؛ دیدی کینجەبیک.

- مینینگ باشقەسیگه ایشیم یوق دوستیم. بو شهر (خیوه)، مینینگ خاتینمنینگ آتیده و خلقی ایسه، یفث اوغلیمنینگ اولادلری ای واااای..؛ دیب مست ایدی. هیجانلنگنیدن، باشقه هیچبیر گپنی ایشیتمسدی مسترنوح...

- استاذ! تینگری تاغی بیلن آرال آرەسیده؛ یعنی سوولر (سیحون، جیحون و زرفشان) حُکم سورگن بیر دیارده هیچ الاو توتیشەدی می؟ انسانلیک تاریخینینگ باشی(کوک تینگری) دن بوکونگچه اوشبو پیرنینگ خلقی دایما کوکدەگی تینگریگه ایشانیب کیلگن. پرسلرگه کوره گویا، دنیا جغرافیەسینی زردشت بیلن حضرت علی یرەتگن بولسه، لاحول ولا... بو نیمه گپ یه؛ میلیونلرچه ییلدن بئری آققن بولاققه "انگشت شاه، بند امیر دیەدیرلر. تاغ و تاشنی "تخت رستم، کوه زردشت" دیه- دیه عادتا رسوا قیلگنلر؛ دیدی آچونبیک. هیجاندن کویلەککه سیغمەگن مسترنوح، دوپپیسینی قولیگه آلیب یوقاریگه کوتاردی و:

- ای یفثنینگ اولادلری! دیب باشلەدی؛ بوش-بیرینگ! «اوستدن کوک باسمَسه، آستدن بیر چوکمَسه، ایلینگیزنی و تورەنگیزنی کیم بوزەآلەدییییی!» دیدی بیلگه قاغانینینگ

اورخـون بیتیکلریدەگـی مسـیجنی أیسـلەتیب. ایـچ قلعەنـی اَینەلیـش تیکیـن بولسـه هـم اون‌آلتـی دانـه موزیمنـی کوریـش پوللیـک ایـدی. کیشـی باشـی ایکی‌یوزمینـگ سُـمدن بیـرر موزیـم تکتـی آلدیلـر. تکـت یوزیـده بوتـون مجموعەنینـگ رسـمی بـار ایـدی. اصلیـده تکـتدن گیزمه-رهبـری اولـەراق ده ایـش آلسـه بولـردی.

قوللریدەگـی تکتلـری بیلـن برچـه موزیملرنـی اینەلدیلـر. او ییرنینـگ ایلـی بیلـن تانیشـدیلر. اوتیـن دن اویمەلـی سـتونلر یسـەب تورگـن اُسـتالر بیلـن تانیشـدیلر. تصادفنـی کورینـگ کـه ایـچ قلعـه محلەسـی‌نینگ میر-باشـلیغی بیـر قیـز ایکـن. مسـترنوح بونـی ایشـیتگینچه بیردن-بیرگـه یـوزی تاریخلشـدی (چهرەسـی تاریـخ رنگـی آلـدی). قاشـلرینی کوتـردی، دوداقلرینـی بـوردی. بیـر قولـی بیلیـده باشـقه قولـی بیلـن بوینینـی توتیـب باشـینی نیچـه مرتـه "تأییـد" اولـەراق تیبرتـدی و خاتینی‌گـه:

- کوردینـگ صوفـی، بـو ملت‌نینـگ اوزگرمـس اصالتینی؟ منـه قـره، مـادی ومعنـوی بابتـدن میلیاردلرچـه دالرگـه ارزیگـن بـو خزینەنـی، تررددسـیز بیـر خاتین‌گـه امانـت ایتیـب بیلەدیلـر. اوزەللیکلـه اوزگرمـس شـو آتەایـرکل دنیانینـگ طوریگـه قرشـی؛ دیـدی و سـونگره تـورک شـاعری نامـق کمال‌نینـگ بیـر شـعرینی یاشـلرگه اوقیـدی: «جدّینگیزنینـگ هیبتـی معـروف جهان‌دیـر/ فطـرت دیغیشـیر سـانمه، بـو قـان ینـه او قاندیـر// دیـب...

دوپپیلـی گیزگین‌لـر، قیزیـق بحثلـر بیلـن اوریشـیب-یوریشـیب کلتەمنارەنینـگ توبیگـه باردیلـر.

- منـه کورینگنلـر! تورکـنینـگ چلـه قالگـن ایشـی بیلـه بیـر مُکمَّللیـک تاشـیدی؛ دیـدی ینـه مسـترنوح. او ییرنـی کوریـب، تـاش قلعەگـه اوتدیلـر. تـاش قلعەنـی اینەلیـب رسـم آلـر ایکـن: «سـین نـه زردشـت، سـین نـه بُـدی، سـینگه نـه آتـش، صنـم/ آدمی‌لیـک دینـی بیرلـه تـازه ایمـاان اوزبیگیییـم//؛ دیـب زمزمـه قیلـردی آچون‌بیـک.

آرتیـق، کلتەمنـاره قویاشـگه بـوی کورسـتماققه

باشلەگندی و گیزگینلر هم گیزه-گیزه هاریگندی. شو پیتده، بیر مدرسەنینگ میدانیده ییریک خلق تمانیدن موسیقەلی و تیتاتیرلی بیر نمایش کورسەتیلەیاتگندی. بونی کورگینچه هارلری چیقیب کیتدی. مسترنوح و مس صوفیا قولمەقوچاغ موسیقه أیشلیگیده خلققه قوشیلیب اوینەدیلر. کیچەنی، هوتل اولەراق قوللنیلگن بیر مدرسەده اوتکزدیلر. اصلیده او ییردەگی مدرسەلر وکاروانسرایلرنینگ کوپینچەسی، قوناقلەنیشگه مساعد حالگه کیلتیریلگن. خیوه، حقیقتدن هم کوریشگه ارزیگولیک بیر دیار.

اپرتانگ چاپینی ایچیب ینه یوللرگه توشدیلر. قیزیل قُم، قره قُم، توپراقلی جرلر و تاشلی چوللردن هی میدان طی میدان دیب یول آلر ایدیلر. دملریگه چیققن ایازلرنی ییب ایاز قلعەلرنی، توپراقلرنی یوتیب توپراق قلعەلرنی بیرمه-بیر آشیب نوقوس-کینتیگه یتیب باردیلر. ساعت یورغینچاقلری توقیزده اوتیریب تیزەلرینی آوقلردی. و قویاش، سونگ کوچینی آرالنینگ یلکەسیدن تیرمەنیب تیپەسیگه چیقیشگه خرچلردی. بیر بنزینچیدن یاقیت آلماق اوچون ماشینەنی توختەددیلر.

- یول بولسین. قه-یاقه بخیر؟

- آرال تمانگه، نصیب بولسه..؛ دیدی کینجەبیگ.

- بییرگه بیرینچی قللە کیگنگه اوخشەیسیزلر. توغری می توشوندیم؟

- شونقه اکەم.

- خوشکیبسیزلر. منه قبتالده جوده راحت هوتلیبیز هم بار. قالیب دملریزدی آلینگ، شهرییزنی اینەلیب کورینگ. تغین آرالگه بارەسیزله...؛ دیدی بینزینچی.

- آرال عشقیگه اونچه دریالرنی، تاغ و تاشلرنی، قُم و چوللری، قلعەلر و خانلیکلرنی آشیب کیلمیش ایکن؛ ایندی بیر آدیم قالگنده می دم آلەیلیک؟ کون هنوز وقت

کـو! نصیـب بولسـه قیتیشـده کیلیـب دم آلهمیـز؛ دیـدی مسـترنوح. خیـوهدن نوقوسگچـه، ایگـر مسـترنوحنینگ قولیـده ایـدی. دیپونـی تولدیرگنـدن سـونگ آچـون بیکـنـی دمگـه اوتکـزدی و موینـاق-شـهریگه توغـری هیدهدیلـر. یریـم عصـر آلدیـن دینگیـز دیـب آتـی چیققـن آرالنینـگ چُـول دیـب تیللرگـه توشیشـی، هرکیمنـی ششـیرتیریب قویـردی. ایشـانمهگنلر کوزلـری بیلـن کورگنـی کیلـر ایـدی؛ انسـانـنینگ قنقهسـیده اوز قولـی بیلـن طبیعتگـه و اقلیمگـه ظلـم وجفـا قیلیـب بیلیشـینی...

آرالگـه توغـری یولگـه چیققنـدهی هیجانلـری تابـاره آرتـدی. مراقـدن تیـز و تیریـن نفـس آلـر ایدیلـر. باشـقه تمانـدن ایسـه آغیزلریـنینـگ تـادی بوزیلیـب دُماغلریـنینـگ یانیشـینی فـرق ایتگینچـه؛ مسـترنوح، آرال دینگیـزی نینـگ تاریخـی آقیمینـی انگلتماققـه باشـلهدی:

- آرال؛ دنیادهگـی تـورت بویـوک کُولـدن بیرتهسـی بولگنـی اوچـون، اونگـه دینگیـز دیگنلـر. منطقهنینـگ ناتوغـری سیاسـتلری یوزهسـیدن، بوکـون کتتـه و کوکمـهی بیردینگیـز، اوچسیز-اداغسـیز قیپقیزیـل بیرچولگـه اینهلگـن؛ دیـب اوروس نینـگ سیاسـی غدارلیگینـی، انسـانی و طبیعـی ظُلمینـی بیربیـراوی بیلـن باغلـب انگلهتـردی. "اوروسلـر؛ تورکسـتان خلقینـی الـدهب، اُمیدلرینـی "پختـه" اییگـه باغلـب تشـلهدی. تینگـری (تاغلـری)دن سِـرّ تاشـیگن سـیحون (دریاسـی)نی بوتونلـهی قوریتـدی. یعنـی آرالنینـگ شـاه-تامیرینی کیسـدی. جیحـون تامیرلرینـی هـم جـای-جـای تیقـهب، آرالنینـگ قولـی و ایاغیدهگـی نبضلرنـی آلینمـس حالگـه کیلتیـردی. سـونگیچده بولسـه، منـه قولیمیـزده جانسـیز قالگـن آرالنینـگ جسدی بـار متاسفانه. خیانـت کورگـن طبیعتآنـه هـم، اینـدی بیـزدن اُوج آلمـاق اوچـون آرالنینـگ توبیـده یاتگـن زهرلـی قـرا توپراقلرنـی باشـیمیزگه سـاچر ایکـن؛ زهرینـی ایسـه جگرلریمیزگـه تولدیرماقـده..؛ دیـدی.

اوروس و امریـکا دیگینچـه کینجهبیـک وآچونبیکنینـگ روحیدهگـی یارهلـر تکـراردن قانـهدی. چونکـه اولـر، بـو ایکـی

تاریخ جانوری‌نینگ سیاستینی هربُعدی بیلن یشەب کیلەیاتگندی. تویغوسینی باستیرماق اوچون آچون‌بیک، قولبکسیدن گوزەل تورکستان سی‌دی-سینی چیقاریب تیپگە تیقدی:

«گوزەل تورکستاااان، سینگە نە بولدی؟/ سبب وقتسیییز، آهاهای گُلەرینگ سُولدی/ چمنلر بربااااد، قوشلەر همفریاد/ همّەسی محزووون، بولمس می دلشاد؟//* بیلمَم نی اوچون- قوشلەر اوچمس- باغچەلرینگدە*//» دیب کویلردی. کینجەبیک بیرتە-بیرتە ترجمە قیلردی مسترنوح بیلن مس صوفیاگە:

«بیرلیگیمیزنییینگ، تیبرەنمس تاغی/ اُمیدیمیزنییینگ، سُونمس چراغی/ بیرلش ای خلقییییم، کیلگن دور چاغییی/ بیزەنسین ایندییییی، تورکستان باغی/* قوزغل خلقیم- یتر شونچە- جور وجفالر*// آل بیراغینگنییی، قلبینگ اویغانسییین/ قَلەلیک، اسااارت، برچەسی یانسین/ قور ینگی دولت، یاولر اورتیسن/ اوسیب تورکستاااان، قدّین کوترسین/* یایرن یشنەب- اوز وطنینگ- گل باغلریدە*//»...

اوچ ساعتلیک یولدە، یول بوییچە اوتتیزمرتە ایشیتدیلر قیتریب- قیتریب. گوزەل تورکستانیمیزنینگ شاعری و توران دعواسی‌نینگ شەهیدی عبدالحمید سُلیمان چولپان یازگندی بو بستەنینگ شعرینی. هر مصرعسی ظالم اوروس‌نینگ، تورک خلقیگە وگوزەل تورکستان‌گە قرشی یوریتگن امانسیز سیاستیگە آینە توتردی. بو شعرنی کیم اوقیسە اوقیسین؛ سیسی یانر، سازی یارەلنردی.

گیزگین‌لر موینات-کینتی‌گە یتیب باردی. روحاً خوددی آرال دیک، جسماً ایسە اونینگ قیرغاغیگە ترک ایتیلگن کیمەلر کبی ایدیلر. بیر رستورانتگە کیردیلر توشلەماق اوچون. بورونلریگە چنغیگن بلیق ایسیدن برچەسی شَشیرگندی. چولدە بلیق کورگینچە کیم ششیرمەیدی؟ البتە کە بوندن یریم عصر آلدین آرال-دینگیزی نینگ ساحلی موینات، بیر بلیقچیلیک شهری ایدی. „بوری‌نینگ اویی سویەکسیز بولمەیدی„ دیگن

بولسه آتەلریمیز، بی‌چیز دیمەگنلر. کورینگ کیم آرال، اونچه یاغمەلنمیشلیگی‌گه و یلنغاچلیگی‌گه رغماً هنوز هم بساطیدەگی خزینەسی بیلن مهمانلرینی عزیز کورماقده ایدی. گیزگینلر آرال‌نینگ لذتلی بلیغینی ییب:

- شاید کیم آرال بلیغینی ییگن سونگ شانسلی نسل، بیز بولسک؛ شکرلر بولسین...؛ دیب دعا قیلدی مسترنوح. چایلرینی ایچیب دم آلیشدی و اوزلریگه کیلدی.اورینلریدن توریب بیش دقیقه اوزاقلیکده بولگن «کیمه قبرستانی»گه باردیلر. ایسکیدن کیمەلر بیلن لبالب اوپیشگن و سوو تولقینلری بیلن بیت وباش یلەشگن بوکونگی یوکسک تراس، اوشنده بلیقچی و تجارت کیمەلرنینگ لیمانی ایدی. گیزووچیلرنی بیلگیلنتیریش مقصدیده، لیمان‌نینگ هرییریگه لوحەلر قوییلگندی. سیز آرال حقیده یازیلگن تابلولردەگی دینگیزگه غرق ایکن، کوزینگیز اوچسیز- اداقسیز بیر چولگه ادەشیب کیتەدی توش کورردیک. ناخودآگاه باشینگیزنی لوحەدەگی یازوودن قەیریب آرالگه باقەسیز، اونلرچه کیمەنینگ قبرغەسی باتەدی کوزقراچیغینگیزگه. اورکیب کیتەسیز و ۵۰درجەلیک ایسییقده، جانینگیز جیمیللب موزلەگندەی بولەدی بیردن-بیرگه... دمینگیزدەگی بو منظره، عادتا انسانلیک تاریخیدەگی نوح طوفانی‌نینگ افسانەسینی أیسلەتەدی. گویا طوفان تینگن، سوولر تارتیلگن و کیمه چولده اوتیرگن بولسه. فقط آرەلریده بیر فرق بار؛ او افسانه، و بو حقیقت. چیندن هم بوحقیقت او افسانەدن قتمەقت قورقیتووچیراق و اورکیتووچیراق‌دیر. چونکه اونده؛ کیمه حیاتنی و قوتیلیشنی اورغولر ایکن، بونده ایسه کیمه أولیم و یوقالیشنی اورغولەیدی... شیمەسی اوزیلگن کیمەلر و حلقی قوریگن آرال، تاااا تینگری وپامیردن اعتباراً بیرگینه سِرّ اوچون یوللرینی ادەشیب سیحون وجیحون، سِرّ(دریا) و زر(افشان)نی آشیب کیلگن گیزگینلرنینگ قولاغیگه"هیششششلەدی" ایییسیققینه شمالی بیلن: «هنوز هم تینگریدن أمید کیسمەگنینی...». بو ملکوتی وحی‌نی آلگینچه، «چیقمەگن جاندن امید کیسیلمس» دیگنلری دیک گیزگین‌لرنینگ موزلنگن تنلریگه قیتەدن جان

یوگیـردی.

کیمـه نعش‌لری‌نینـگ آلدیگـه بارمـاق اوچـون زینه‌لـردن توشـدیلر. آرال کُولـی دیب باسـکنلری پیر، آرتیـق آرال چولی ایدی. بلیقلـر اورنیـده تیوه‌لـر گیـزردی هرتمانـده. کیمـه نعش‌لری‌نینـگ کتته‌لیگیگـه قره‌لگنـده؛ آرال‌نینـگ، کُولـدن کوپـراق دینگیـز بولمیشـلیگیگه قناعـت کیلتیردیلـر... برچه‌سـی‌نینگ میه‌سـیده هنـوزم گـوزه‌ل تورکسـتان قوشـیغی چَلـردی. هربیـر کیمه‌نینـگ سُـویه‌کلرینی عادتـا اوتوپسـی قیلردیـک باقـر و اینه‌لیـب عکـس آلـردی آچون‌بیـک بیلـن مس-صوفیـا. مسـترنوح پیرگـه ایگیلیـب قُمْلرنینـگ آرەسیدن ایکـی دانـه «دینگیزقبوغی»نـی قولیگـه آلیـب کیمه‌لـردن اوزاقلشـدی و زینه‌لرگـه توغـری یوریـدی. چرچه‌گـن قویـاش؛ آرال‌نینـگ اوبیـر اوچیـده اوتیریـب، بـو اوچیده‌گـی گیزگین‌لرگـه «هارمنگلـر» دیـه‌ردی. برچه‌سـی تَـراس لبیگـه اوتیریـب چول‌نینـگ اُفقلریده‌گـی قویاشـنی قنقه‌سـیده قُمْلـر ایچیگـه اِیریـب یوقالیشـینی تماشـا قیلدیلـر...

- آرال، آقسـاچلیک (قارلـی) تیانشـان (تاغلری)نینـگ چول‌لرده‌گـی حاکمیتینـی کورسـه‌تردی. قیزیل-قُمْلـر و قـره-قُمْلرنینـگ هرتورلـی ایموویچـی وحشـیلیگینی پِنگیـب کیلگـن سـیحون وجیحـون، آرال‌نـی ایاقده توتـردی. بیله‌سـیز مـی؟ بونـدن بیرعصـر آلدیـن بـو کُولنـی- چولگـه اینه‌لـه‌دی دیسـه‌لر، بیـز انسـان‌اوغلی ایشانمسـدیک. آها بوکـون بونـی کوریـب پیر یوزیده بیـزدن یمـان باشـقه بیرجانورنینـگ یوقلیگی‌گـه کونیکه‌میـز؛ دیـب یاقنیـدی مسـترنوح. قویاش؛هرکـون باتگینچـه اوزینـی مُقصـر کـوررردی، آرال سـووینی بُخار-بُخـار شـومیب سُـوریگنی اوچـون... مسـترنوح دوام ایتـدی: «قره‌نـگ وکورینـگ! آهـا! قویـاش بیلـه آرال‌نینـگ اوسـتیگه کیلسـه یـوزی قیزه‌ررکـن، بیـز انسـانلرنینگ بیرگینـه قیلـی دغـی قیمیلده‌میـدی. اگـر بوکـون آرال تیریـک بولسـه‌یدی؛ اونینـگ تولقینلریـده قویاش‌نینـگ رقصینـی تماشـا قیلردیـک. منـه بـو کیمه‌لرنینـگ چراغـی ایسـه یوقاردەگـی یولدوزلرگـه رهبرلیـک قیلـردی. تینیـق آرال، منطقه‌نـی یاریتیـش اوچـون آی‌گـه آیینـه توتـردی. بیـراق بیزنینـگ کورلیگیمیـز سـبب،

انـه شـونداق جادويـی بيرمنظره‌نـی قراقُملـر پرده‌لـب قالـدی» ديـدی.

طبيعـت بولسـه، قُـم و كيمـه نعشـلرينی قپ-قـرا كفنگـه اوره‌دی. و اوشـنده بيـر مـؤذن، يانيـق سيسـی بيلـن آرال و كيمـه جنازه‌لری‌نينـگ قولاغيگـه آذان اوقيشـگه باشـله‌دی. سـاده گيزگين‌لـر، هنـوزم تـراس‌ده توريـب كيلمه‌ديگـن كيمه‌نينـگ چراغيـدن چشـمک كوتـردی... جنازه‌لرنـی، قرانغه‌لرگـه كوميـب قيتديلـر. كيليـب بيرهوتلگـه ييرلشـيب كيچه‌له‌ديلـر.

ايرته‌سـيگه توريـب چايلرينـی ايچديلـر. مسـترنوح باريـب ماشـينه ايگريگـه اوتيـردی و جونـه‌دی. ياشـلر ايسـه تاشـكينتگه قَيتيشـنی توشـونر ايكـن؛ مسـترنوح، ينـه آرال‌گـه چيققـن يولگـه اينه‌لـدی. «گـوزه‌ل تورکسـتان سی‌دی»سـی هنـوزم تَيپ‌نينـگ ايچيـده ايـدی. اونـی آچيـب سيسـينی كوتـردی... ماشـينه‌نی؛ كُول‌نينـگ، كيچيرينـگ چول‌نينـگ اورته‌سـيگه توغـری هيـده‌دی. وقتينچـه كيمـه بيلـن اورته‌سـيدن اوتيـش مُمكـن بولگـن دينگيزنـی ماشـينه بيلـن اوتيـش، عجيـب وغريـب بيـر تويغـو... شـايد اون دقيقـه- شـايد يريـم سـاعت- كـوپ بولسـه بيـر سـاعت ديـب هيده‌ديلـر. ليكـن هنوزهـم چول‌نينـگ اورته‌سـيده ايديلـر. انسـانلرتمانيدن يالغيزلشـتيريلگن، قوريتيليـب كـول‌دن چولگـه اوزگرتيرگـن ارال نينـگ ايچيـدن اوتـر ايديلـر. آغيزلری زهرديک اچچيـغ بولگنـدی. صحبـت و محبت‌نينـگ گوزه‌للیگـی يوقالگـن و منظـره ايسـه قُـم... نهايتـده، بير-يريـم سـاعتدن كييـن دملريگـه سـونگ نفسـلرينی بيره‌ياتگـن «دينگيـز» آتيـده بيـر «كولمـه‌ی» چيقـدی. هنوزهـم كورسـنگيز تيوه‌رسـيده؛ حياتنـی، جانسـيز بيـر بارليكـدن كوتگـن انسـان‌اوغلی بـار ايـدی. حاضرگچـه آرال‌نينـگ قيتـه تيريليـش اميـدی بيلـن يشـه‌گن گيزگينلـر؛ هنـوزم قوليـده قرماغـی بيلـن كولمه‌ی‌نينـگ قيرغاغيـده نوبـت توتگـن انسـانلرنی كورگينچـه، آغيزلريگـه ييغيلگـن زهرنـی توفله‌مـاق اورنيـده، انسـان آتيـده اويالديلـر و انتحـار مقصديـده يوتديلـر.

بـو فلاكت‌نينـگ اوسـتيدن قولـه‌ی ادبيـات بيلـن «كُـول،

چولگه اینه‌لدی»دیب اوتمه‌یش کیره‌ک. بلیقلر بوکون تیوه، پاده و مالگه آیلنگن. سوو ایسه قُمگه، بلچیققه و تاشگه. تولقین‌لر؛ تووس، توپالان و ریگگه آیلنگن. سلقین‌لیک ایسه جیزیرلمه ایسیققه... اونلرچه بلیق توری وجنسی یوقالدی. مینگلرچه بوتکی توری مَحو بولدی. اونلرچه شهر و مینگلرچه بلیقچی بو ییرنی قوییریب کیتدی...

بیرگینه یوتیم سوونینگ لبیگه، دینگیز قیرغاغی‌نینگ هوسی بیلن اوتیردیلر. مسترنوح، آرال‌دن آویچلب سوو ایچدی و دعاسینی تکرارله‌دی: «شاید که مین بیر سونگره‌کی نسلگه کوره شانسلی بولسم. آزهم بولسه حیاتیده آرال‌نینگ سووینی ایچگنلردن بولدیم. بوندن اون‌ییل سونگره شوگینه کولمه‌کنینگ هم قوریب یوقالیشی ممکن» دیدی...

- بیزلر؛ دینگیز، بلیق و بیلقچیلیک بیلن علاقه‌لی ایرتکلر بیلن کتته بولدیک. لیکن بیز، او ایرتکلرنی باله‌لریمیزگه آیتیشدن اویالدیک. بیزدن سونگره‌کی نسل او ایرتکلرنی قصه قیلر ایکن، هر ایرتک‌نینگ اداغیده بیزلرنی سوکه‌دی؛ بونی بیله‌میز. چونکه بیز، اولرنینگ آرالینی قوریتدیک و ایرتکلرینی بی معنی قیلدیک؛ دیدی او ییرده بلیق آولب تورگن بیر قرری چال.

- دیمک که آرال، آلتای-دن اچییغله‌دی و ماوی کوزینی الی‌الابد یومماقده...؛ دیدی آچون‌بیک. اوشنده مُعجزوی بیر شکلده؛ قالگن بیر آویچ سوونینگ آیینه‌سیدن اُفقلریده تونه‌گن سرابده، رحمتلی چنگیز آیتماتوف کورینده‌ی کینجه‌بیک نینگ کوزیگه. رحتملی، عادتا «سریغ اوزه‌ک قیشلاغی» نینگ «بورانلی تِره‌ن بیکَتی»گه تورگندی. «کون بولر، عصرگه بدل» دیب دینگیزنینگ قیرغاغیده تورگن و «سلام آرال!» دیب «قَفلی تولقینلر»نینگ کیلیشینی کوتیب تورگن «بورانلی یتتی‌گیی»نی کورسه‌تیب اشاره قیلردی. بورانلی یتتی‌گیی، تورموش اورتاغی «قیزانگپ» نینگ جانی «آلتین مَقره بلیغی» ایسته‌گندی. بونداق بیرصحنه کوزیگه جانلنگنی

اوچون: «آه قیزانگپ آه! کاشکی او تایلاقنی ییتی‌گیی‌گه ساوغه بیرمه‌سه‌یدینگ. منه او تایلاق یوزه‌سیدن کُول چولگه اوزگردی. آلتین مَقره بلیغینی ایندی توشینگه کورگین!» دیه‌ردی....

آچون‌بیک ایسه تینگری تاغلریده‌گی ماده بوری، آرال‌نینگ فلاکتینی رویاسیده کورگندی بی-ازو؛ دیب دوام ایتدی. «اییی دونن‌بای‌نینگ اوغلی بولیشینگنی اونوتگن و مانقورتلشگن جیگیت! آنه‌نگنی ایشیت و اوزینگه کیل!» دیدی. سونگره ییگیت‌نینگ مانقورتلیگی اوروسلشگن تورکلرگه، آنه‌سی‌نینگ مینیب کیلگن آق‌مایه تیوه‌سینی «پاموق»گه، آنه‌سی‌نینگ اُولدیریلیشینی «آرال»نینگ یوقاتیلیشیگه ربط بیریب، رحمتلی قلم اربابی چنگیز آیتماتوف‌نی أیسیزلر بیلن ایسله‌دیلر. خیلی ییتگچه، ابدیت بستریگه توشگن و سونگ نفسلرینی بیره‌یاتگن آرال بیلن باقیشدیلر و اَیتیشدیلر. یاشلر، آرال‌نینگ سوویگه چومیلیب اوزلرینی طبیعتگه کیچیرتیردی. برچه‌سی، سونگ الوداع مقصدیده آرال زمزمیدن آویچلب تویوب ایچدیلر. قیین ایدی بیلیب حس قیلگنلر اوچون بو منظره‌گه چیده‌ش. یوره‌کلری چول و کوزلری دینگیز بولیب قیتدی گیزگین‌لر. آقشم باریب نوقوس‌ده کیچه‌له‌دیلر.

ایرته‌سی کون نوقوس-کینتینی گیزیب دنیاده‌گی اینگ اونملی مُوزیم‌لردن بولگن قراقلپاقستان صنعت-مُوزیمینی زیارت قیلدیلر. شلله-جنگ ساعت، قولینی اوزه‌تیب اون‌ایکی نینگ قولاق ممه‌سیدن اوشله‌گندی. بو شکنجه‌گه چیده‌ی‌آلمه‌گن زمان ممکن بیرآزدن مسجدلرنینگ مناره‌سیدن بقیریشگه باشلردی. گیزگینلر، ماشینه‌نینگ دیپوسینی تولدیریب کیره‌کلی نرسه‌لرینی آلدیلر. اوزووون یولدن "مینگ بولهک"، اوچقودوق و زرافشان گذرگاهلریدن «نوایی شهری»گه توغری یولگه چیقدیلر. یول وچول بوییچه، کارگر و جوره‌یوف هم اولرنی یالغیز قویمه‌دی. اون ساعتدن کیین قضاسیز-بلاسیز کیچه‌نینگ قرانغوسیده، نوایی‌نینگ ایشیگینی تقیللەتیب شهرگه کیردیلر. دوپپیلرینی چنگ باسگن، اوستیباشلرینی شوره، کوز نورلرینی

قُم ایمگن و شیمه‌لرینی یول آلگندی. بارگنده‌ی بیرهوتلگه بیرلشیب دوش آلدیلر و اوزه‌یدیلر.

ییل میلادی ۱۹۶۰ ایدی. بو تمانده نوایی شهری‌نینگ قوریلیش هیجانی یشه‌نرکن؛ اوسه‌راقته ایسه بوینیگه اوره‌لگن یخته‌لی ارقان بیلن آرال‌نی بوغماقته باشله‌گندیلر... ایرتگچه اُولیککه اوخشه‌ب یو تشله‌گن قبرغه‌لریدن تورگن گیزگین‌لر، باریب چاینی شهرنینگ مرکزیگده ایچدیلر. امیرعلیشیر نوایی‌نینگ قد رسا هیکلینی اوز آرقه‌لریده آلیب رسملر آلدی همه‌سی. مس-صوفیانینگ کامره‌سی‌نینگ مُدلی تیپه بولگنیدن کینجه‌بیک، اوندن قیسقه بیر ویدیو کوتریشینی ایسته‌دی. نوایی هیکلی‌گه یان توریب ایرکین واحدوف نینگ اوزبیگیم شعریدن شو مصرعلرنی دیکلمه قیلدی:

«میرعلیشیر نعره‌سیگه عکس صدا بیردی جهان/ شِعریت مُلکیده بولدی شاه و سلطان اوزبیگیم// علم و شعرده شاه وسلطان، لیک تقدیریگه قُل/ اوز ایلیده چیکدی غُربت زیر نالان اوزبیگیم//» دیب. توش چاغلریگچه شهرنی اینه‌لدیلر. کیین، تکرارماشینه‌لریگه مینیب نوایی-شهرینی تاشکنت مقصدیگه ترک قیلدیلر. قیته‌دن سُومرکینت و جززاخ گذرگاه‌لریدن هیده‌ب، سکیز ساعتدن نری تاشکینت‌گه مرحبا دیدیلر...

مسترنوح و مس-صوفیانینگ اوچاغی، اوچ کوندن کیین اوچردی. اولرهم اوچ کون بوییچه یاشلرنی یالغیز قویمه‌ی، تورتله‌سی تاشکینت‌نی چپه-راسته اینه‌لدیلر. کیکسه گیزگینلر، یاشلرنی تلویزیون قُله‌سیگه آلیب چیقدی. چاپان باغچه‌سی، الای بازاری، دولت صنعتلر موزیمی و پرنس سرایی کبی قنچه‌لر ییرنی اولرگه کورستدی. بیر کونلیک هم بولسه چیمکینت‌گه باریب قیتدیلر. آرتیق بیر حکایه‌نینگ اداغی ایدی و الوداع چاغی. و شونینگ دیک، هرکیم اوچون ینگی وباشقه حکایه‌لر باشلردی... دوستلرینی تاشکینت قونالغه‌سیگه آلیب بارگینچه همه جیم ایدی. قیین ایدی اجره‌لیش. مسترنوح

جسارتینی ییغیب بوغازیده‌گی تویغولر بوخچه‌سینی یوتقیندی:

- خا یولداشلر! کیله‌سی ییلکی گیزمه ریجه‌میز قه ییر؟ دیب سوره‌دی.

- تینگریم جان ساغلیگیمیزنی قویسین استاذ. البته که علاقه‌ده بولیب تورەمیز. وقتی کیلگینچه خدا مهربان؛ دیدی کینجه‌بیک.

- سیزلر بیلن دوست بولیش، دنیانینگ کینگ اما تینگ بولیشیگه ایشانتیردی مینی؛ دیدی مس-صوفیا و کوز یاشلرینی اریتیب «مین سیزلر بیلن وداعلشماق اورنیده مرحبالشه‌من» دیب ساریلدی یاشلرگه و کوممه‌سیده‌گی تبسم‌نینگ اوستیده ییغیلگن یاشلرنی باله‌لرنینگ بیتلریگه سورتیب... هرکیم، ایچیگه آققن کوزیاشلرینی یوتقینردی. مسترنوح یاشلرنی ایکی قناتی آستیگه آلیب باشلریدن اوپدی و حیاتلری بوییچه یوتوقلر تیله‌ب خیرلشدیلر...

اون کونلیک یولچیلیک اولرنی، عادتا اون-ییللیک عایله کبی یقینلشتیرگندی. مسترنوح و مس صوفیا اوچیب کیتگینچه، یاشلرنینگ کوزیده کتته تاشکینت قوویللب قالدی. اصلیده ینه نیچه کون تاشکینت‌ده توریشنی توشونگندیلر یو لیکن؛ یاشلر اوچون دوستلری‌نینگ اجره‌لیش‌لری چیده‌لمس کبی بیر بوشلیک یره‌تدی. "بس شونچه‌سی" دیب بکسلرینی ییغیب تاشکینت- ترمذ موترلریگه اوتیریب قیتدیلر. آچون‌بیک کامره‌سیگه و کینجه‌بیک کتابچه‌سیگه قالدیرگندی کورگنلرینی، ایشیتگنلرینی ویشه‌گنلرینی...

بیچاره جمعه‌بیک نینگ ایچه‌کلریده سوو ایسیمسدی، عربستان‌نینگ جیزیرلمه جزیره‌سیده. بیراق، "لقمه‌نی کیچیک تیشلب گپنی کتته گپیرگندی" آنه‌سی، حاجی خرابات بیلن قوده کیریب. مردم‌نینگ ایچیده تیمنچه و بازارده ایسه مُده، کون اوته آرتیب باررردی. شیرینگل‌آپه قدیم اصول بیلن هییت‌لیک، ینگی‌لیک و تباغ یسه‌ش کبی ذاتلرگه ریال ساویررکن؛ دوراندار

کیلین-قیز ایسه ینگی چاغ مُدەسی بیلن یشەر ایدی. یاش کونی، چیلە کیچەسی، کیفی مهمانلیکلر و دوگانەلری‌نینگ اوزەل کونلری کبی توریملر بهانەسیده ریال ساویرردی. هر هفتە، ایللە ده بیر قونغیراق کر قیلردی جمعەنینگ قولاغینی پول توکیش مقصدیده. جنهم کبی داش-اوچاق و تندیرنینگ دمیده یانیش بهاسیده، الاو ایچیدن تارتیلیب آلینگن سعودی ریالی، قولی دغی یانمەگنلر تمانیدن افغانستان شماللریگه قولەی-گینه ساوریلردی. اوستیگه-اوستک جمعەبیک، ینگی چیققن آیفون۵دن بیرتەنی قللیغی‌گه یوبارگندی، توغیلگن کونی ساوغەسی دیب.

حیرتان ایشیگیده ایکن تیلفونلرینی آچدی یاشلر. بو ساحەده افغانستان خطی آنتن بیرردی. مسیج، مسینجر و واتساپی جوابسیز مسیجلردن و سیسلردن تولگندی. اینیقسه اکەسی جُمعەبیک بیر مسیجیده؛ یوبارگن امانتی‌نینگ مزارشریفده فلان کیشی‌نینگ یانیده بولگنینی، باریب اوشەنی آلییشینی و ایلتیب گلپری ینگەسیگه تاپشیریشینی بویورگندی...

****

****

******

**

ریجەسی بولگنلر اوچون ییل کون دیک، ریجەسیزلر اوچون کون ییل دیک. هنوز تعطیللرنینگ تادینی یوتقینر ایکن درسلرنینگ باشلب قالیشی، فرقلی بیر تویغو... طبیعتنینگ نظامیده هر نرسه قرشیتی (ضدی) بیلن بار بولەآلگنی اوچون، "میلی" دیب اوتەمیز...

آقچەبیگیم و کینجەبیک اونوتیلمس سیاحتلردن و کیفلی دم آلیشلردن کیین درسلریگه باشلەدی. ینگی سُمسترنینگ ایلک کونی هیجان تولە ایدی. هرکیم، تعطیل بوییچه کورەآلمەگن صنفداشلری بیلن قصەلشردی. کینجەبیک آقچه بیگیمگه آلگن قناتلی آتینی هدیه قیلدی:

- مخصد کوز-قولاغ بولینگ که بو اوچەیکان آت هه. ینه سیزدی آلیب اوزاقلرگه قاچمەسین! دیب.

- واییی قنچه گوزەل. بوندا قنَتلی آتگه رحمتلی مامەم بُراق دیب اَیتیووردی.» دیب، بکسینی کاولەییردی. اوهم آلگن ساوغەسینی چیقاریب: «منه بو سیزگه! ساوغه دیب-دیب قولاغیمی ییگندیز یو» دیب آنیت-قبردن آلگن هدیه قلمینی کینجەبیککه اوزەتدی.

- قلم ساوغه قیلیش دیماغ، دنیانینگ حاکمیتینی ساوغه قیلیش دیماغ. رحمت؛ دیب آلدی و ایکی قوللب کوتاریب

خـوددی قلیچنـی اوپکنـده‌ی قیلیـب قلمنـی اوپـدی و پیشانه‌سـیگه قویـدی...

نهایتـده اسـتاد صنفگـه کیریـب کیلـدی. برچـه بیلـن سـلام صفالشـدی... درس سـاعتی‌نینگ انچه‌سـینی شـاگردلری‌نینگ تعطیل‌لـری حقیـده، قنقـه و قه‌ییرلـرده اوتکزگنلرینـی سـوره‌دی. بیـر ایکـی کیشـی عُمـره حَجی‌گـه باریـب کیلگنینـی ایتـدی. آقچـه بیگیـم اسـتانبول گیزمه‌سـینی انگله‌تـدی. کینجه‌بیـک فرصتـدن فایده‌لنیـب اوزبیکسـتان‌ده اوتکـزدن ماجراسیدن و مسـترنوح بیلـن مس-صوفیانینـگ دوسـتلیگی و اوزبیکسـتان بوییچـه گیزمه‌سـینی قیسـقچه ایتیـب بیـردی. تعطیللرینـی سـیاحت بیلـن اوتکزگـن شـاگردلرنی استاد آلقیشله‌دی: «اوقووچیلیـک دورانینـی انـه شـوندا اوتکزیـش کیـره‌ک اصلیـده. چونکـه چیـت اولکه‌لرگـه سـیاحت قیلیـش انسـانگه ینگـی فکرلـر اویغاتـه‌دی. خصوصـاً تعطیـل گیزمه‌لـری، لیسـانس‌دن کیین ماسـترلیک ویـا دوکتـورا بهانه‌سـیده کیله‌جکنـی ریجه‌لییش‌لرینگیـز اوچـون شـرط...» دیـدی.

درس تنفُسـلریده کینجه‌بیـک، قیلمیشـلری‌نینگ نتیجه‌سـینی اویلـه‌ب آقچـه بیگیـم‌دن قیزیقـراق باقیشـلر کوتـردی. لیکـن هنـوزم آقچـه بیگیم‌نینـگ باقیشـلریدن ساویق-سـاویق یئل‌لـر ائسـردی. کینجه‌بیـک کـوپ نرسه‌لر اویله‌گندی تعویـذ وتُمارنینـگ تأثیرینـی دیـب. اوشـه کـون فاکولتـه‌دن مأیوسـراق اَیریلـدی و یاتاقخانه‌گـه بـاردی. تـازه کیلگـن شـاگردلر بـار ایـدی. فـارغ بولگـن ویـا یاتاقخانـه‌دن کیتگـن شـاگردلرنینگ ییرلریگـه ییرلشـگندیلر. یاتاقخانـه مُمثلـی تیمورخـان، آقشـم اوچـون بیـر خوش‌کیلدینگیـز ضیافتـی ترتیـب بیرگـندی. ییمـکدن کیین تیمورخـان برچه‌سـیگه خوش‌کیلدینگیـز آتیـده نیچـه دقیقه‌لیـک سـوز یورتـدی. تـازه کیلگـن اوقووچیلـردن نیچیته‌سـی و اینیقسـه ادبیـات فاکولته‌سـی نینـگ انلگلیسـچه و دریچـه بولیملریگـه چیققنلـر، ایلـک درسلریده استادلریدن تحقیـر سـوزلری ایشـیتگن ایدی: «سـیز بو صنفده نیمه قیله‌سـیز. بارینـگ قیلدینـگ -بیلدینـگ بولیملرینگیزگـه» دیگـن... بسـم‌الله، بیرنیچـی کونـدن بـو سـوزلرنی ایشـیتگن یاشـلرنینگ یوره‌گـی سـینگندی. حتـی کـه اوشـه آقشـم، اویلریگـه جونـه‌ب

کیتیشنی توشونگن ایدی شاگردلر...

ادبیات فاکولتەسی بُنیەسیده اوزبیکچه و تورکمنچه بولیمی قنچه ییللردن بیری آچیق بولسه هم، مرکز تمانیدن اُستاد استخدامی، درسی مواد تدارکی، اوزەل بناء، صنف و تشکیلات دیگن هیچنرسه یوق ایدی. بیرتماندن عجم طایفەسی نینگ دولت بیلیم یورتلردەیگی حاکمیتی، باشقه تماندن عینی طایفەدن استادلر وشاگردلرنینگ تورکلرگه قرشی هرتورلی تبعیض وتحقیری، تورکستان فرزندلرینی چیدەآلمس توریمگه توشیرردی. اینیقسه تولە تاشقین آرمانلر بیلن کیلگن اوقووچیلر بونقه توریم بیلن قرشیلشگنده یول و یوریغینی ایتیریب، مجبوراً فاکولتەنی قوییبریب کیتردی. „کون کورمەگن کون کوردی، نان بیرگندی اُولدیردی„ دیگن سوز مقال بویلشدن چیقیب بیر حقیقتگه اوزگرگندی. رژیم اوزگریشی بیلن کون کورگن عجملرنینگ هم شوم نیتلری شو ایدی کیم تا تورک ملتی، الیالابد اوقیشدن محروم قالسین. ییللرچه قول-قولگه بیریب شوم پلانلرینی عملگه آشیرگن عجم طایفەسی، ادبیات فاکولتەسیدەگی تورک تیللری بولیمینی بوش وبیمعنا کورسەتیب، مرکزدن قبەتیشگه اورینردی.

تیمورخان«میمنەلی» کیم اوزی حقوق بولیمینی اوقیەردی؛ هرکون درسلرده عجملرنینگ عدالتسیزلیگی و پوکەلیگیگه قرشی اوریشیب وکورەشیب یورگنی یورگندی. یوقاری هدفلری بولگن میمنەلی جنابلری، چوقور توشونجەلی و اوزاق کوریشلی بیر ییگیت ایدی:

- عزیز ایناغەلریم و قانداشلریم! دیب باشلەدی و ایچینی توکماقه دوام ایتدی: «بو ییرده، شأنیزگه یرەشمەگن هرخیل گپلردی ایشیتیشیز مُمکندی. هیچ بیرتەسیدن آلینیب، اوپکەلنیب و قیغولنیب یورمنگ. بیزده بیر سوز بار؛ „گپگه قرەیمن گپ می، اَیتگن گه قرەیمن آدم می.„ دیگن. خوددی شوندەی. اونوتمنگ! سیلله که تأریخی شأنلی، هدفلری بویوک، اویغارلیگی یوکسک، اخلاقی و کرکتری اززانچه

انسانی واسلامی بیر ملتتی فرزندلری سیلله. بو فخرینگیز، انسانلیک تأریخیگه ثبت بولگن‌دی. هربیرته‌لریز بو بویوک ملتتی و بو شأنلی یورتیبیزدی اُمیدلری سیلله!. کیله‌یکان نسل‌نینگ یوللرینی یاریته‌یکان یارقینلیک، شُبهه‌سیزکه ینه سیله-سیلله. ملتیبیز، یورتیبیز، تأریخیبیز و ادبیاتیبیز، تورەبیز و تیلیبیزدی کیله‌جگی اوچون هرتوللی توسیغ و رقیب مینن کورەشماغ، ملی وجیبه‌بیزدی. أیسیز(افسوس) کیم بوکونلرگه محکوم بولیشیبیز، نیچه نسل آلدینکی اجدادیبیزدی اوز-ارا ناتفاقلیگیدن و غفلتیدن‌دی. فقط بیز بو غفلتتی تلافی قیلیب، بیر سارەکی نسل‌لریبیزگه بوندن هم کوچلی، مُرفّه و اعتبارلی بیر اورین بخشیله‌یشیبیز. حتی که ایرکین بیر دولت قوییش اوچون، کیچه-کوندوز دیمسدن آلغه توغری آتیلیشیبیز کیرەی‌دی. بوکونکیدەی؛ اوزیورتیبیزده غریبلیگیبیزنی اوشنداغ کیم بیز آته‌لریبیزدن کورەبیز؛ ایرته‌کی کونده، کیله‌سی نسلیبیز هم بیزدی عینی سوزلر وغافللیک مینن سوچله‌یدی. اوکون باله‌لریبیزدی، بوکونگی بیزدن هم کوپراغ توتساق، بدبخت وحقارت ایچیده یشه‌گننی توشونینگ! البته که بیز انقلاب فرزنلریبیز. آنه-یورتیبیز و آته-میراثیبیز بو مقدس توپراقلردی، قیته‌دن عجملردن قوتقزیشیبیز ملی و تأریخی بقابیز اوچون بیرینچی فریضه‌بیزدی. چونکه „آنه یورتینگ، آلتین بیشیگینگ„ دیگن آته‌لریبیز...

ای همتلی و قورقمس دعواداشلریم!

تینگرینی سیللەگه بیرگن چیبرلیکلرینی، کیسکین اوی، ایشله‌گن میه و اوزەل مهارتلرینی هربیرته‌لرینگیز اوزلریز مینن تاشیسیلله که، تا بو بیرلرگچه کیلیب بیلگنسیلله. شو انیق‌دی کیم اینگ شرفلی حیات، ملی‌غایه و هدفلر توغریسیده آگن نفسلریبیز مینن نصیب بوله‌دی. بیز، یالغیز اوزیبیزدن ایمس؛ اوچ عصردن بئری اوقیش نعمتیدن محروم قاگن سُلاله‌بیزدن، غُربتلشگن آنه دیاریبیز تورکستانیبیزدن، هر بُرچکده آواره و خرابه یاتگن آته‌میراثی آبده‌لریبیزدن و کیله‌جگی مُرفه بیر نسلدن هم مسؤلبیز. نیمه بوسه‌ی بوله‌یلی؛ تورەبیز، دینی‌بیز

و اویغارلیگیبیز کیره‌گی عالی انسانلیک اخلاقیبیزنی اسره‌ب قالیشیبیز اینگ تمل کوره‌شیبیزدی. اوزون زمان ایچیده کوپ نرسه‌بیزنی قولدن بیردیی. اینیقسه ملی توره‌بیزدی، آنه‌تیلیبیزدی و اویغارلیک مفکوره‌بیزدی...

„بیر کاوله‌گن خزینه‌گه تاپه‌دی„ دیگنلریده‌ی، چاغدی فرصت بیله‌یلی و بدخشان-فاریاب دیمسدن، اوزبیک-تورکمن دیمسدن قولقولگه بیریب اصلیبیزگه قیته‌یلی! هر بیرته‌بیز ملت و یورت اوچون فایده‌لی بیرر کیشی بولیشگه اورینسه‌ی، ایشه‌نینگ که هم شخصی هدفلریبیزگه، همده ملی غایه‌لریبیزگه تیز ایریشه‌بیز. یتر که سیلله اوزلریزگه ایشانیله! ملتیبیزگه اینانیله، اجداد و شهیدلریبیزدی جسارتیگه قُوانیله. بو بیردی، سیلله‌نینگ اصیل وطنلریز و اوز یورتلریز بوگنینی اصلا اونوتمه‌یله! غفلت مینن قولیبیزدن کیتگنلردی فقط و فقط اویغانیش مینن قیته‌دن آلیشیبیز مُمکن‌دی...» دیدی.

تیمورخان میمینه‌لی‌نینگ بو سوزلری، یاشلرنینگ اصیل قانیده‌گی اُمیدلرنی و کوچنی تورتکیله‌دی. شاگردلر باشقه اوزه‌ل یاتاقخانه‌لرده‌گی دوستلری بیلن هم تیلفون آرقه‌لی گپیریب موضوعنی اورتاقشدیلر. نهایته اولردن هم کوپلب اوقووچی بو چقیریققه قوشیلدی. کیچه‌لب قرار آلیندی و لیست توزه‌لدی. یککه انگلیسچه و دری‌چه بولیملریدن ایمس؛ ژورنالیزم، شرعیات، اجتماعیات بولیملریگه چیققن شاگردلردن هم قوشیمچه قیده بولسه آلتمیش کیشی، ینگی اوزبیکچه و تورکمنچه صنفی‌نینگ تشکیلی اوچون آتینی یازدیردی. ایرته‌سی‌کون، برچه‌سی باریب اوز بولیملرینی تورکالوژی، اوزبیکچه و تورکمنچه‌گه اوزگرتیردی. اوقووچی لرنینگ بو انقلابی، بیلیم‌یورت‌نینگ عجم کادروسینی شَشیرتدی.

اداره‌دگیلر بیر تماندن خوش ایدی؛ چونکه اوز یقینلرینی اوشبو شاگردلر چیققن بوشلیکلرگه بیرلشتیرردی. باشقه تماندن تورکالوژی، اوزبیکچه و تورکمنچه بولیملرینی قبشگه اورینگنلریگه رغماً بو بولیم‌نینگ قیته‌باشدن جانلنیشی،

برچەسىنىنگ جانىنى ياقدى. بو پارلاق و غايەلى ياشلارنى كوريب، ئۇمىدى سىنگن استادلرى هم ئۇميدلندى. ئۇستادلردن ئۇستاد اكەخان، شوق و ذوق بيلن بوليم باشليغى بوليش مسؤليتينى اوستلندى.

بوكونگچە اوزبيكچە و تۇركمنچە بوليملريدە اوقووچى لرنينگ سانى، ايكى قول برماقلرينى اوتمسدى. بوليم آتيگە درس اوقيەديگن صنفلرى بيلە يوق ايدى. درسلرگە هركون يا تورت يا بيش كيشى قتنشردى شونچە. كورسنگيز بير استاد تورتە شاگردى بيلن يا بيران ياغاچنينگ توبيدە ايدى ويا كە بوش بيران صنفدە درس بهانەسيدە بيغيلر ايديلر. نهايتدە؛ بوكونگچە هرتورلى امتيازدن اوزاق قالگن تۇركالوژى بوليملرى اوچون هرنرسە اوزگرگندى. يرەلگن توريمگە قرشى، آرتيق بيليمپورتى وادبيات فاكولتەسى، اوشبو بوليمگە امكان ساغلەييشگە مُكلف ايدى. فقط نانكور عجملر، بونگە قرشى توريب هرتورلى قيينچيليک چيقاريشدن اويالمس و دشمنليكدن وازكيچمس ايديلر.

ئۇستاد اكەخان و شاگردلرى، تورک ملتىنينگ ملى ارادەسيگە ايشانر و بويوكليگينى بيلردى. هرقنچە كيم مينگلرچە بيلدن بئرى يرەتيب، توزەتيب و يشەتيب كيلگن سرمايەلريگە بوكون ناكاره عجم طايفەسى خوددى قرغەدەى قونگن بولسە هم، تورک ملتى هرچاغدە يرەتگن و يشنتگن خِلقتى بيلن، البتە كە الىالابد ميدانلردە سورينمسدى. „بيرليكدن كوچ توغر„ ديگنلرى ديک، بيركون برچەسى ييغيليب قانداش اولكە تورکيەنينگ قونسوليستيگە باردىلر و وضعيتنى اولرگە بيلديردىلر. تورک فرزندلرىنينگ بو ايستەگى، قونسوللىک تمانيدن قبول كوردى و تۇركالوجى بوليمى اوچون بيليم يورت ساحەسيدە چيرايلى وچاغداش بير تعميرنينگ اعماريگە باشلەندى.

اجتماعى ترماقلرنينگ رواجى بيلن اينيقسە ياشلر آرەسيدە بير اويغانيش باشلەگندى. آرتيق، ييتىدن ييتميشگچە

هرکیم بو پنجره‌لردن سیسینی هقیرردی. بونچه سیس؛ البته که ایچکرده‌گی وتشقرده‌گی قرشیت(ضد) فکر و فیگورلرنینگ یانی-سِره، حاکملرنینگ هم قولاق پرده‌سینی ایرتردی. ایندی دولت اداره‌لری، اوزه‌ل اداره‌لر وحتی که چیت ایللرنینگ دنیاچه مشهور ترماقلری، بو قدیم، ییریک و بویوک ملت‌نینگ سیسینی کم کوزگه آله‌آلمسدی. چونکه بوکون بو بولیملردن چیققن اراده‌لی ییگیتلر، ایرته‌سی کون مُحقق دولتی اداره‌لرگه، اوزه‌ل سکتورلرگه و دُنیانینگ اجتماعی ترماقلریگه و میدیالریگه بوی کورساتردی...

*

انسان، هرنرسه‌دن آلدین اوز یوره‌گینی حس ایتیب اونینگ اوریشلرینی ایشیتمه‌لی. سونگره تویغولری بیلن تانیشمه‌لی و کولنکه‌سی‌نینگ چین یوزینی کونگیل آیینه‌سیده کورمه‌لی. بو تکاملنی تاملەمسدن هیچلیک قسناغیدن چیقیش، بوش و اورینسیزدیر انسان اوچون. چونکه تکامل‌نینگ تویغو بولیمی سیوگینی یره‌تدی و یوره‌ک بولیمی اونینگ دوامینی ساغله‌یدی. کونکیل بولیمی، سیوگیلی‌نینگ آینه‌سیگه پارله‌نیش قوشر ایکن؛ بولرنینگ نوریدن یره‌لگن کولنکه بولسه انسانلیکنی تیریک اسره‌یدی. یوره‌ک مثلاً: بو جسم وجودیمیزنینگ مرکزیده یو! لیکن بیز حس‌سیزلیکدن قیدیریب تورەمیز؛ تاکیم بیری، کوزلری بیلن کورسه‌تیب باقیشلری بیلن یوره‌گیمیزگه تیگمه‌گینچه. انچه اوندن سونگ تیپتیکه باشیمیز کوکره‌میزگه توغری ایگیله‌دی. بویسینگینچه، کوکسیمیزده‌گی او جسم‌نینگ بارلیگینی حس ایته‌میز و آغریدی یوره‌ک، و آغرینه‌دی کونکیل...

حس تامیرلریمیزگه چاپگینچه گینه اورگنه‌میز پایلشماقنی. حس، تیلیمیزدن توکیلگینچه کوپه‌یه‌میز انسانلرده دوست آتیده، دشمن آتیده، رقیب آتیده و ناتانیش آتیده. حس، کوزلریمیزدن آققینچه یار قلبیگه کُوللشه‌میز. حس، باقیشلریمیزدن یایره‌لگینچه نور ساچه‌میز تیوره‌گه. و حس

بیلن یالغیزلشەمیز بیروبارلردە.

حسینی تکاملشتیرگن انسانینینگ هربیرتە حُجرەسی یورەکلشەدی... البتە کە حس، بیلەسیگە دردنی هم تاشیدی. بو یوکنینگ آستیدە ایزیلمەییش اوچون درداش و درکداشگە محتاجمیز. بیرگە توشگن کولنکەمیزنی کوتاریش اوچون دوست(لیک)گە، آشنا(لیک)گە و سِرداش(لیک)گە قول اوزەتەمیز. خُلّص، انسان اوز معناسینی کولنکەسیدە تاپەدی؛ درداش آتیدە، درکداش آتیدە، سرداش آتیدە... نهایتدە بو حِسلردن؛ عشق و محبت، سیوگی و سیوگیلی، یوتوق و پول، مقام و شُهرت کبی دردلر توغیلەدی. سونگرە سین اوز دردینگ بیلن تولغەنر ایکنسن؛ توپلیم، „ایل عالمنینگ دردی، سینی می هاردی„ دیگن بیجا قضاوتی بیلن یارەنگە توز باسەدی..

زمان، کونلرنی کوز قیرپردی و کینجەبیکنینگ یورەگی اُمیدلر بیلن تولە ایکن؛ آقچە بیگیمنینگ یورەگی هرتورلی عشق وسیوگی تویغوسیدن بیخبردی. آرتیق کینجەبیک تعویذ و تُماردن اُمیدینی کیسدی. دردینی اورتاقلشماق اوچون آشناسی آچون‌بیک‌کە یورەگینی آچدی. کوپ ایستر ایدی کیم مسینجر، انستاگرام ویا واتساپ آرقلی حِسلرینی آقچەسیگە اَیتسە؛ بیراق قورقردی. چونکە آقچە بیگیمنینگ کوزلریدە، خوی و خصلتیدە عشقدن ومحبتدن هیچ قندەی بیر علامت کورمسدی. حقلی ایدی؛ چونکە „قققشەمگن بیرگە یاغمیر بی فایدە„ کو. شونینگ دیک „آچ قالمەگن‌نینگ، اشتهاءسی بولمەیدی„ دیگنلر. چیندن هم عشق دردیگە چیدەش قولەی ایمس! ایللەدە بیر یول آختریب تورەدە انسان...

لیلیەدە هم کیمی زمان عشق و محبتدن سوز آچیلردی. کیمی یاشلر، فاکولتەدە و صنفلریدە کورگن کورسداشلرینی و صنفداشلرینی یاقتیریب قالردی. اوندن کیین „کونگیل فرمان تینگلەمسدی„ و „عاشقنی کوزی کور بولردی„. یورەکلریگە توتکو الاوی توشگن بیگیتلرنینگ یورەگینی حس قیلگینچە، ایستر-ایستەمس شو تصوفی سوز تیلینگیزگە اورەلەدی:

«عشق بولگه‌ی هرنرسه، کورگنینگ بو عالَمده/ علم، بیلیم اوندن سونگ، یوک دیر عاشق آدمده»...

کیلگیندی‌لر تمانیدن قمره‌لگن مزارشریف، قریش-قریشگه قدر مُفلس و یلتاقلردن تولگندی. کوپه‌یگن بو طایفه، حتی که ایشَکلرنینگ سُویه‌گیدن ایت‌نینگ تیری پارچه‌سیگچه هر نرسه‌نی، شفا و دوا آتیگه تمیز یوره‌کلی و ساده تورک خلقی‌نی الده‌ب بوینلریگه اوررردی. هر نرسه‌گه باشی آچیلیب عشقه باشی آچیلمه‌گن کینجه‌بیک نینگ هم کوزینی کور قیلیب ائسینی باشیدن آلدیلر. بیرکون کوزی ینه بیرلوحه‌گه توشدی. اونگه باریب، بوندن آلدین قیلگنلری نینگ تأثیر قیلمه‌گنینی اَیتدی. «کاکل-چنگ مُلا» آتیده‌گی بو یلتاق مکاره:

- اوندق نرسه‌لر، بوندق موضوعگه ایشگه یره‌میدی؛ دیب تاقچه‌سیدن بیر کتابنی توشیردی و آچیب بیتلرینی آغده‌ی‌بیردی. آغدرگینچه کینجه‌بیکدن قیزنینگ آتینی و خصوصیاتینی سوره‌دی. هرتمانلمه بیلگی آلگندن سونگ: «سینی ایشینگ قیین ییگیتچه! منه مین حاضرات آلدیم و کوراتتدیم. او قیز انچه چیرایلی و صنفینگده‌گی شاگردلرنینگ همه‌سی، اونی کوزلری آستیگه آلگن؛ دیدی.

- او که شوندق. بونی کوریب تورگن من بی ازو؛ دیب جواب بیردی ساده‌بیک.

- خاخله‌سنگ، بیرینچیدن مین اولرنینگ انرژیلرینی منفی وخُنثی قیله‌من. کیین سینینگ انرژینگه مُثبت تأثیرنی آرتیریشیم کیره‌ک که، قیزنینگ کوزیگه جذاب کورینگین؛ دیدی مکار مُلا.

- او قندق بوله‌دی؟

- بونینگ چاره‌سی فقط خرمُهره!

- اونی قیردن تاپه‌ی؟

- توغری ایته‌سین. او انچه قیمت‌بها بیر نرسه. آسانلیکده تاپیلمه‌یدی. بوندن آلدین هم سینگه اوخشه‌گن بیر یاش کیلگندی. قیشلاقده‌گی بعضی تانیشلریمگه خبر سالدیم و اولر تاپیب کیلدی. مادی توریمینگ یخشی بولسه اگر سینگه هم بو یخشیلیکنی قیله‌آله‌من.

- قنچه پول ایسته‌یدی؟

- او بچه‌نینگ ایگیرمه‌بیش مینگ افغانیسینی آلدیلر. اَیته‌من سیندن اونچه ایسته‌مسینلر.

- اووووو. مین کو بیر محصل من. اونچه پولگه کوچیم یتمه‌یدی.

- کمیده اونبیش مینگ تاپیب کیله‌آلسنگ، مین اونلرنی بونگه راضی قیله‌من.

- نتیجه بیرسه میلی. کوشش قیلینگ مقصد ارزانراققه تاپیلسه یخشی بوله‌دی؛ دیب توریب قَیتدی مکاره‌نینگ یانیدن.

کینجه‌بیک بیر کورس بیلن تازه‌دن اغنه‌شیب استاد بولگندی، فقط اونچه پولی یوق ایدی. اکه‌سی حاجی قربان‌گه قونغیراق قیلدی. حاجی قربان اوشنده مزارشریف‌نینگ کسلخانه‌سیده بولگنینی اَیتدی. چیققن بیر یانغین قضاسیده، دوستلریدن بیری‌نینگ ایاغی یانیب و یانغین توتونیدن زهرلنگندی. کسلخانه‌ده، اوشه‌نینگ یانیده ایدی. کینجه‌بیک هم توریم‌نی انیقراق اورگنیش همده پول سوره‌ش اوچون یانیگه باردی...

مزارشریف نینگ مورفولوژیسیگه ضرر بیرماقدن باشقه ایشی یوق ایدی عجم والی‌نینگ. روضه‌نینگ تورت تمانیده‌گی تورت-یوللرنینگ آستینی قازیب، اوزیگه بیرآستی مارکیتلر توزه‌تردی. بیرآستی مارکیتلریدن بیری‌نینگ ایشی توگه‌گندی. ایندی او مارکیت‌نینگ دوکانلرنی اجارگه بیرماقچی و ساتماقچی ایدی. بو شوم پلانینی تورکلرگه

عایـد بولگـن نیچـه قبەتلیـک بیـر مارکیتـنینـگ دوکاندارلریگـه اویغولەماقچـی بولـدی. هرقنچـه زورلسـه هـم کوپلـپ کیشـی، او بیـردن هـم دوکان کیرالەمـەدی همـده سـاتیب آلمـەدی. بیرکـون اولرنـی جزالنتیریش اوچـون تـوش پیتلریـده کتتـه مارکیتنـی یاقیـب قوییبیـردی. کورینـگ کـه شـونچه پولنـی خلتـه قیلگـن بـو حریـص و آچکـوز کیلکینـدی، میـگا شـهرنینگ باشـیگه کیلەدیگـن فلاکتلرگـه تدبیـر اوچـون بیرانتـه اطفاییـه موتـری بیلـه آلمەگنـدی. حتـی کـه اوروسلـردن قالگـن کهنـه تانکرگـه بیلـه اجـازه بیریلمـەدی تـا یانغیننـی سـوندیریش اوچـون سـوو تاشیسـه. نتیجەده مارکیتـنینـگ ایچیـده قالگـن انسـانلر، کوزلرنینـگ دمیـده اُولیمگـه تـرک اِیتیلـدی. قنچەسـی یانیـب اُولـدی. کیمیلـری قاچیـب قوتیلیـش اوچـون یانـدی وقنچەسـی ایسـه توتونـدن زهرلنـدی. برچـه دوکاندارلرنینـگ باریوقلـری یانیـب کـول بولـدی و دود بولـدی...

عجـم کیلگیندیلرنینـگ ذاتی-اخلاقـی بـو ایـدی ذاتـن. اولـردن عکسینچەسـینی کوتیـش سـادەلیکدن باشـقه نرسـه ایمسـدی. بـو ظُلـم بیلـن مقصـدی بیللـی ایـدی؛ یعنـی باشـقه مارکیتلـری هـم توزەلگنـده، اونینـگ تکلیفیگـه قـولاق سـالمەگنلر اوچـون بیـر کـوز داغـی بیریشـدن باشـقه آماجـی بولەآلمسـدی. حاجـی قربانـنینـگ یولچـی مُشـتریلریدن بیـری شـو مارکیتـده سـودا سـاتیق اوچـون کیرگـن ایکـن و یانغینگـه یقەلنگـن. اوشـەنی کسـل-خانەگه آلیـب بارگنـدی. کینجەبیـک وضعیتنـی کورگینچـه پول-مـول سورەمسـدن قیتـدی...

اوزبیکسـتانـنی کوریـب کیلگـن ایکـی دوسـت تاریـخ، صنعـت و آبدەلـر حقیـده اورگنگـن ینگـی بیلگـی و تجربەلـری بیلـن بیـر آقشم-اوسـتی (عصرچاغـی) روضەگـه باردیلـر. کـوک قُبّەلـی روضـه، بـو مرتـه کورکملـیراق کورینـردی کوزلریگـه. خـوددی ایلـک مرتـه کیلگـن گیزگینلرگـه اوخشـب، روضەنینـگ هربُرچَگینـی وهـر نقشـینی چوقـورراق تیکشـیرماققه باشـلەدیلر. اوشـنده روضـه میدانینـی سـوپیریب تورگـن کوکەله-سـقال بیـر کیشـی، بولرنینـگ بحثلریگـه قـولاق آسـیب تورگنـدی. آچونبیـک، باشـدن-اداغ بناءنینـگ قریش-قریشـیگه ایشـلەنگن صنعتگـه

کوزینی تیکیب:

- خلقیییز نیمه اوچون ادب، صنعت وفرهنگ توغریسیده مونچه بی پروا؟ دیدی. کینجه‌بیک هم حاضر جوابلیک قیلیب:

- قرنی آچ و میه‌سی بوش، شونگه اوخشب اوقیشدن هم محروم قالدیریلگن بیر توپلیمدن نیمه کوته‌سن؟ دیدی. ایکله‌سی جیم بولیب قوياش‌نینگ باتیشینی کوک قُبه‌نینگ آیینه‌سیدن تماشا قیلردی.

- قیردن بوله‌سیلله؟ دیگن بیر سیس بیلن اورکیب کیتدی یاشلر. روضه‌نی سوپیریب تورگن بیر خدمه ایدی سوره‌گن. سلام صفاله‌شیب آلدیلر و خدمه قولیده‌گی سوپیرگه‌سیگه یسله‌نیب دوام ایتدی:

«بوندن یوزلرچه ییل آلدین هم خلقیییزدی همّه‌سی توغ ایمسدی. اما صنعت وادبیات، موسیقه و بیلیم، علم و فلسفه‌ده رُنسانسی‌نینگ ایگری بیزدی قولییزگه ایدی. بو ییرده مدنیتتی بیز یشه‌تردیک. منه حاضر بیزدی فخرلنه‌یکانلرییز، اولردی اوشه وختده‌کی قول-آوله‌لری و پیشانه‌لری‌نینگ تئری اصلیده. بو کوک قُبّه اولردی مغزلرینی ومیه‌لرینی تظاهری، و عقیق‌ده‌ی بو بناء هم اوشه‌لردی کوچلی اراده‌لرینی و ایمانلرینی سیماسی. اوشه وخت هم مردم‌دی حیاتیگه مینگ‌تورلیک معمالر باردی. قانلی و امانسیز اوریشلر بولیب توررردی. البته که آچلیک و بیسوادلی یمان نرسه. لاکن بیزله، کیملیگییزدی أیستن چیقرگنبیز. تیریلییدی مفهومینی ایتیرگنبیز. مدنیتتی اونوتیب یولییزدی ششیرگنبیز. کوریب توریسیلله؛ یاشلرییز اِنرجیسینی و یاشلیگینی خارجله‌گه باریب خرچلب کیله‌دی. مین که کوپ نرسه‌نی کوریب شاهد بولیب کیلاتتیم. ینغه نسل بوسه، آنه تیلیدن آلدین بشقه عجم تیللرینی اورگنیشکه قیزیقه‌دی. خصوصن مزارده؛ یعنی آته میراثییزده، اَیته‌سن که بیز بییرده بیگانه بوسه‌ی... بوکونگچه بیرانته هم بوسه اوز تیلییزگه دوکان ویا مکتب لوحه‌سی کوزلریزگه تیکدی می؟ ویا بیران کتابچی دوکانیده تیلییزگه بیتیلگن وساتیله‌یکان

بیران کتابگه کوزلریز توشتی می؟ ویا بیران جمعه نمازیده قیسی بیر مچیتگه بیزدی تیلیبیزگه وعظ بیریلگنینی ایشیتتیزله می؟ یاغ... شو پیللتتن سیزلردی اویلاو باسکن که آته میراثیبیز روضه‌نی مینیاتوریسی بوزیلسه اگه، قنی بارمیکن مینیاتوریدن و رنگ کیمیاسیدن توشونگن بیران معمار و رسام دیب...» دیدی. یاشلرنینگ آغزی آچیق، خادم اکه‌نی ایشیتردی. خادم اکه تورت تمانگه بیر کوز تشلب تکرار دوام ایتدی گپیریشگه:

«ایگیرمه ییلدن کوپراغ بوله‌دی شییرده‌من. جُنبشی‌بیز پیروز بولگندی دیسنگیز؛ بیزله، بییردی امنیتینی قولگه آلدیی. اوشه وخت کورسه‌یز ایدی روضه‌نی دیواللریگه مرمی و راکت تیگیب چاو-چاو تیشیلگن و بیتیده‌کی کاشیلری توکیلگندی. مین قلعه‌ی‌جنگیده قالیدیم. بیرکون شهرگه چیققندیم و اوشنده روضه‌نی زیارت قیگنی کیلدیم. کورسه‌یز بیر یاقیگه نیچیته مردکار لای تیپردی. بیر یاقیگه بیش-آلتی نقاش و مینیاتورچی توکیلگن دیواللردی تراشلییدی. کیمینی کورسه‌یز چینی کاشیلردی و تاشلردی رنگلیدی، کیمیسی بوسه روضه‌نی ایچکرینی و تشقرینی طبیعتتی طبعی مین همیشه‌بهارلشتیرردی. راستیسی اوشه وخت یوره‌یم کیتتی صعنتگه. مینی قویسه‌لر ایرته‌دن اخشمگچه بولردی سَیل قیسم ایدی. خصوصن مینیاتورله مینن نقاشلردی... یوره‌یم طاقت قیمه‌دی و کاشیلرگه نقش سوزیب تورگن نقاشلردی آلدیگه باردیم سلام بیریب. اوزیمدی تانیشتیردیم و نیچه دققه ایشلرینی سَیل قیلیش اوچون اجازه سوره‌دیم. بیرته‌سینی آتی اُستا فایز، ینه بیرته‌سینکی اُستا دستیار ایدی. بیرته‌سی اوزینی اُستا قیزیلباش دیب تانیتدی. اُستا شرر و اُستا شیخزاده دیگن ینه ایکیته اُستا مینن اوشنده تانیشتیی. برچه‌سی طبعخوش ومهربان کیشی‌له ایدی. ایشلرینی عشق و شوق مینن قیلییدی. آللریگه نقش ونگار سوزیلگن کتته-کتته قاغازله بارایدی. اوشه‌لردی بیتیگه قره‌ب اول کاشیلرگه گل سوزیب ساره گللردی رنگلیدیله...

- بیرانته‌نی مین هم رنگله‌سم بوله‌می؟ دیدیم. اُستا

دستیار دیگنلری، نقش سوزیلگن بیر کاشینی مینگه اوزه‌تدی:

- البته که بوله‌دی. منه بو کاشینی آلینگ قنی. منه بو هم بورس... اُستا فایز رنگله‌گن منه بو کاشینی هم آلینگ دمیزگه قوییننگ. مخصد کاشیگه سوزیلگن گللردی کوره‌سیز می؟ سیز احتیاط قیلیب سوزیلگن خطلردی ایچینی دمیزده‌گی کاشی‌گه قره‌ب رنگلنگ بوله‌دی. قیین ایمس؛ دیدی. بو که آسان ایش اکن دیب بورستی قولیمگه آلگینچه کوردیم که راستن هم قیین ایش ایکن دوستله. اینجه حساسلیگی بیرتمانگه، کوپ هم حوصله خاخله‌گن ایش اکن. قنچه اوریندیم اییی، لاکن قیلالمه‌دیم. قندا بولیب مینگه متوجه بوگن اُستا فایز:

- بورستی قلمده‌ی توتینگ اوکم! دیدی. بو گپتی ایشیتیب بورستی جایگه قویدیم. کاشکی مینی، حیاتیمده قلم توته‌یکان فرصتیم و چانسیم بوسیدی ده، قلم توتیشتی اورگنسم ایدی. اوشنده شونی بیلدیم که قلم توتالمه‌گم قول هیچبیر نرسه‌نی توتالمس اکن. مین، بوشگه اوتکن عمریمده غرق ایدیم که اُستا فایز کولیمسب دوام ایتدی: «مینی هم مسله‌یم سیزگه اوخشه‌ب عسکرلی. هنوزم نظامی ساحه‌ده ایشله‌یمن. بوکون بو وظیفه اوچون شییرده‌من. سیز مأیوس بومنگ دوستیم. تامیریزده‌کی قهرمان قانگه ایشه‌نینگ. اوشنده بجرالمه‌یکانیز هیچبیر ایش یوق...» دیدی.

مین بوسه بورستی قوییب نقاش اُستالرییزگه قره‌ب توردیم دیسه‌ییز، ایکی ساعتلی وخت بیش دققه‌ده‌ی اوتیب قاگن. خُلص نیمه دیسم؛ صنعت و صنعتچینی اوشنده بیلدیم. هر قه‌یسینی کورسه‌ییز تاشگه گُل کوکرتیررر ایدی. کوریب تورەسیز کوزیزدی دمیگه بوتتەلر برگ قیله‌دی و شاخەلر چیرایلی گُللر آچه‌دی؛ دیدی. سونگره قولیده‌گی ساعتگه قره‌ب ینه دوام ایتدی: «بقه- وقه ایشله‌ب یورگن نیچیته باش ییگیت شاگردلری هم باریدی؛ رنگلگن کاشیلردی بشقه اُستاله مینن دیواللرگه یاپیشتیریدیله. ساره بوسه استه-استه روضه‌نی ایچیگه کیردیم. قره‌سم نیچته اُستا داربستلردی اوستیگه چیقیب، منه

شو کوک قُبه‌لردی ایچینی خطکش‌لی قیلیب رنگلب تورگندی. اوشنده اُستا دستیار کیریب کیلدی. یوقاریگه ایشله‌ب تورگن اُستالردی تانیتتی. قولیگه خطکش قُبه‌گه نقش ونگار سوزیب تورگن بیرته‌سی بار ایدی «اُستا رفیق» دیگنلری. بیر کیشی پسگه ایدی؛ رنگ قطی‌لرینی اورته‌سیگه اولتیریب هر قطی‌دن مونچه-مونچه رنگ آلیب بشقه قطی‌گه تشلب قوزغه‌لردی؛ اونگه «حاجی رنگساز» دیدیلر. اُستا آغاجان، اُستا آتیلا و اُستا اولوغبیک دیگن یاش شاگرلری هم بار ایدی...؛ دیب اوزون-اوزون قصه قیلدی.

- عجب صحنه‌گه شاهد بولیبسیز بخدا؛ دیدی کینجه‌بیک

- بیلمه‌سم بخدا. اما اُستالرنینگ مینگه کورستگن محبت و صمیمیتلری هیچ أیسیمدن چیغمه‌یدی. اُستاباشیلری؛ یعنی اُستا دستیار، مینی روضه‌نی ایچیده‌کی اُستالرگه تانیشتیرگنچه «بو ایناغه‌بیز مینیاتورلیککه ونقاشلیککه کوپ شوقیدی. بیزدی ایشیبیز بونگه آغیر کیلدی خیالیم. سیلله هم بیر امحتان قیلیله قنی، شاید بو ایشتی بجرالسه» دیدی. ساره «حاجی رنگساز» قوییدن توریب داربستتی اوستیده قُبه‌گه نقش ونگار سوزیب تورگن اُستا رفیق‌قه: «شاگرد کیره‌ی می استاااد؟» دیدی. اُستا رفیق‌تی بوتون هوشی ایشیگه ایدی. «نیمه ایشله قیله‌سیز اوکه‌م؟ بیران کسبیز با می؟» دیدی، کوزی ایشیگه قولاغی مینگه.

- عسکر من اُستا اکه؛ دیدیم.

- خا کوپ یخشی. ایندی سیزدی مهم ایشیز بار اکن. سیزلردی فداکارلی‌لریز سبب بولدی، منه قیته‌دن بوکونلردی کوردیی. بخیر ترخیصیزدی آگندن نری کیلینگ اوکه‌م. بو ایشلر هر یاشده اورگه‌نیله‌دی،اونچه قیین ایمس. عشقیز وعلاقه‌یز بوسه تیزلییده اورگه‌نیب قاله‌سیز؛ دیدی. اوشنده خطکش تیگدی می یا قیلمیللەگنلری می سبب بولدی کوکره‌گی اوستیده‌گی کیسه‌سیدن بیر قلم خطا بولیب پسگه توشدی. استا رفیق‌تی «ترخصینگدی آلگینچه کیگین» دیگن

سوزینی ایشیتگن اُستا رنگساز کولیب؛

- نَمیر نَمیر بُزَکم، جو لغمان می‌رسد؛ دیدی. مین توشگن قلمنی آلیب تورپاغینی رومالیمگه اریتدیم و اُستا رفیق تشلمه‌ماقچی بولدیم. استاد رفیق:

- او قلم میندن سیزگه یادگار بولسین؛ کیسه‌یزگه قوییرنگ؛ دیدی. ساره حاجی رنگمالنی متلیگه کولیمسه‌ده. ینه مینگه خطاباً:

- بو نرسه‌لردی قیلیش آسان اوکه‌م. مُهم بوگنی، بو زحمتلردی اوزووون وقتلرگچه اسره‌ب قالیش‌دیر. نامخدا عسکر اکنسیز. سیزگه هرنرسه‌دن کوره بو میراثلردی قوریغلش و اسره‌ش وظیفه‌سی کوپراغ فرض؛ دیدی. اُستا رفیق‌تی بو گپی،باشیمگه اوناغ هم تنغیللب تییدی که سوره‌منگ. راست ایتردی. اوشنده بیلدیم بیرعسکر بولیب وظیفه‌مدی نیمه بولگنینی.

- چیندن‌هم شو مینیاتورلی‌له سایده‌سیده روضه همیشه بهارده‌ی دییینگ. کفترلردی کورینگ، بوگلستاندن هیچ اَیریلمه‌یدی؛ دیدی آچون‌بیک.

- بهار کیگینچه بو کُوککه، یشیل و قیزیل هم قوشیلیب ایرگنه‌قون بیره‌مینی یره‌ته‌دی؛ دیدی کینجه‌بیک. ایچی هنوز بوشه‌یمگن خادم اکه‌نینگ أیسی ینه اوشه چاغلرگه کیتدی و دوام ایتدی.

- مین اولرده‌یین چیبر اُستالردی عُمریگه کورگن یاغمن. ایچکرگه کیرگینچه کوره‌سیللە؛ گُل‌دی قندا قوشده‌یین، قوش‌تی قندا کلمه‌ده‌یین و کلمه‌نی قندا قوياش‌ده‌یین نقاشلی قیگنله. ساره همه‌سینی الله ومحمد آتلرینی تیوه‌ره‌گیده هندسی شکیللە مینن بیر نظم بیرگنله. اوندن نری، اولردی مرکزی نطقه‌گه بغلب بوتونلیکتی تمامله‌گن و منظره‌گه بشقچه بیرمعنا بخشیله‌گنله. مین ایگیرمه ییل وکوپراغ بولاتتی که کیچه-کوندوز شییرده‌من وهرکون اولردی تماشا قیلیشتن ذوق

آله‌من. ایندی-ایندی توشونه‌من که اولر ریاضی‌دن، هندسه‌دن، فیزیکتن، کیمیادن، ادبیاتتن، معنویاتتن و طبیعتتن مُتشکل بیر موسوم یرەتگن اکنله. بوندق بیر ترکیبتی، البته که مُحتشم بیر مُعجزه‌سی هم بوله‌دی. اوزاغدن و یقیندن کیگن کسللردی یوره‌یی‌گه مدار، جانیگه شیمه کیره‌دی. بو دیاردی منظری و معنویاتی زیارتچیلردی روحیگه یخشی کیله‌دی. راستینی سوره‌سه‌یز بیر نیچه کیشینی آغزیدن ایشیتکن من؛ روضه‌نی کوک رنگی اولردی کوزیگه یخشی کیگنی اوچون، هرکون کیلیب قره‌ب اولیتیره‌دی...

- بار بولینگ ای خادم اکه... معجزه دیدیز قویدیز بخدا. گُللری هیچبیر موسومده سولمَسه، ویا هیچکیم بو گلستاندن بیرته گُل اوزالمسه، تغین مُعجزه ایمس ده نیمه خی؟ دیدی آچون‌بیک. خادم اکه دوام ایتدی؛

- بیرنچی قلله که کوراتتیم ایکی یاش بو تشویشده. شو پیلله دیسه‌یز، راستتن هم کوپ خوشمن. منه سیلله‌دی کوریب امیدلریم قیته‌دن تازه بولدی. ناامید شیطان. „بیر قلله سوو آققن اریققه ینه سوو آقه‌دی„ بونگه ایشه‌نه‌من. سیلله‌یم امیدلریزدی قولدن بیرمه‌یله ایناغه‌لریم! خی که بوکون بیچاره بولیب قاگن بوسه‌ی. قرینده‌دی قولیدن میه‌بیزدی هم بارلیگینی اونوتکن بوسه‌ی... بیله‌سیلله می؟ شو وخت اُولیم و قاندن بشقه هرنسسه؛ چی جنت بوسین چی دوزخ، یتتی‌دن یتیمش‌گچه هرکیمدی کوزیگه بی‌معنا بوگن. منه بوندا آبده‌له تاریخ وصنعت ایس بیرمه‌یدی. بوندا کورکم‌لی نرسه‌له، شهامتلردی و اقتدارلردی تمثیل ایتمه‌یدی. آذان جرنگیلله‌گن بو قُبّه‌له؛ دین، ایمان و اراده‌گه آیینه توتمه‌یدی. چونکه صنعت، هُنر و چیبرلیکتن اغنه‌یکان میه‌لر یاغه‌لدی بو چاغدی انسانلریدن. اوشه پیلله که نوایی بوبه‌بیز بو چیننی تاشله‌گه بویه سورتییدی؛ مردم‌بیز اونچه توق و توله ایمس ایدی. نخاد که اوشه‌له، پوخلیی قرینلری اوچون نوایی‌نی سوککن بوسه. نیمه باشلریزدی آغریته‌ی؛ خُلص گپ شو که، بیزلردی روحیبیز اُولگن اوکه‌لریم. بومسه اون میلیون جسدیمیز بار

قیمیللب تورگن. بیزدی قرین سَفالتی وعقل جهالتی، کیت-کیته تاریخیبیزدن و مدنیتیبیزدن، تیل و توره‌بیزدن اوزاغلشتیردی و اوزاغلشتیراتتی..؛ دیدی.

خادم‌اکه‌نینگ دردنی روضه منارەلریدن اوقیلگن محمدی آذان‌نینگ ملکوتی معجزه‌سی تیندیردی. آق‌شام (عصر) بولگندی. آقشم بولگینچه؛ رنگی اوزگرگن قویاش‌نینگ یأسیگه، روضه‌نینگ فیروزه کوکمتولی کول-رنگی (گِری)گه مایللشدی. تیپه‌دەگی بولوتلرنینگ کوز-آقی قانەدی. آذان سیسی بیلن روضه‌نینگ بُرجلریده سکوت قیلگن کفترلرنینگ باقیش زاویه‌سی کونباترگه قەیریلدی و یأس منظری، ایلک اولەراق کفترلرنینگ کوزیگه باتدی و کوز رنگلری بوقلمونلشدی. یلغانلردن، بیربیراولریدن و ایشانگن حیاتلریدن هاریگن انسانلر اوزلریگه و اویلریگه قیتیشگه باشلەدی. شهرنینگ تورت تمانی کیته-باره سیس‌سیزلشردی...

آی یکونلنگینچه کینجه‌بیک کورسدن معاشینی آلیب یوز-ایللیک دالر توزەتیب باردی. مکاره مُلا، ناز و نخره قیلیب آلدی و خرمُهرەنی کینجه‌بیک‌که عُوددە قیلیب بیردی. اوهم خرمُهرەنی آق-لتته بیلن پوشلب بازوسیگه باغلەدی. و خصوصاً درسلرگه بارگینچه هیچ أیسیدن چیقرمسدی. „صبر قیلسنگ غوردەدن حلوا بوتر...„ دیب اینتیلیب کوتردی و اُمیدینی قولدن بیرمسدی. ایندی ایسه آقچه‌بیگیم‌دن کوپراق، رقیب صنفداشلری‌نینگ طورلرینی کوزەتردی؛ بیران گینه اوزگریشنی یقەلماق اوچون...

رمضان اکه‌نینگ ایش‌ییریگه کابل‌دن ایکیته‌سی خارجی و بیر ترجمان، اوچ کیشی هیئت بولیب تفتیشگه کیلگندی. اوشه آقشم وقتراق باریب وظیفه‌نی دَورآلدی. خصوصاً اوزاقدن کیلگن هیأتلرنینگ جان امنیتیگه تدبیر اولەراق مؤسسه تعمیری‌نینگ اینگ اوست قبَتینی مهمانخانه توزەتگندی. بو هیأتلر هم اوشه ییرده قالردی. هنوز شام بولگن یوق ایدی. ایللیک یاشلریده بولگن ترجمان-عیال،

یوقاریدن توشیب ایشیککه توغری کیله‌یبیردی. ایشیککه بیر اورینديق اوستیگه اوتیرگن رمضان اکه‌نی اوزاقدن تانیدی. چونکه بوندن آلدین کسل بولیب کابل‌ده یاتگنیده بو خاتین هم مؤسسه‌نینگ مرکزی پرسونلی بیلن باریب زیارت قیلگندی. یقینراق کیلگینچه رمضان اکه هم اونی تانیدی و سلام‌لشدیلر:

- هارمنگ! یخشی بولیب کیتتیز می؟

- رحمت. هه یخشی من شکر.

- عایله‌نگیز هم ساغ می‌لر؟

- رحمت اولر هم یخشی‌لر. سیزنینگ کیلیشینگیزنی بیلسم اویگه مهمان قیلردیم. بو ییرده سیزنی آواره کورگینچه شرمنده بولدیم. کیچیرینگ.

- هیچقیسی یوق. بو ییرده بغایت تنیچ و راحتمن. التفاتینگیزنینگ اوزی یترلی. کیچیرینگ! سیزگه بیر زحمت. انه هیأت‌لریمیزنینگ سگرتی توگه‌ب قالگن ده. منه بو پولنی آلینگ، باریب نیچه قطی "سیوَن‌ستار" سگرت کیتیرسنگیز خوش بوله‌من.

- زحمتی بوله می؟ منه حاضر؛ دیب پولنی هم آلمه‌ی وظیفه‌نی اندیوالیگه تاپشیریب چیقماقچی بولدی. اندیوالی:

- سیز اولتیرینگ رمضان اکه. مین باریب کیتیره‌من؛ دیب موترسایکلیگه مینندی و چیقدی. رمضان‌اکه چوکیسیدن توریب، ترجمان-عیالنی اوتیرغیزدی. آل وآغیل‌دن سوز آچیب، نیچه فرزندی بولیب بولمه‌گنینی سوره‌دی. رمضان‌اکه هم موجود وضعیت‌لرینی اَیتیب بیردی. ترجمان-عیال، اونی ایشیتیب اززانچه قیغولندی. کیین کابل‌گه قونغیراق قیلیب، آغا-تایمنی دیگن زور بیر دُعاخوان مُلانینگ نمبرینی و آدرسینی تاپیب رمضان‌گه بیردی:

- بو مُلا جوده زور و مشهور. کابل‌ده بوله‌دی. حتی که خارجدن آلدیگه انسانلر کیله‌دی. شونی آلدیگچه هم بیر

بارسنگیزلر دییمن. „حرکت سیزدن برکت خدادن„. مقصد باشی کوپ بیروبار. وقتدن نوبت آلیش کیرەک.

- شو مُلا خواجەگه اونچه عقیدەمیز قالگنی یوق استاد.

- یوق-یوق- یوق، اونداق دیمنگ. بیز مُسلمانمیزو آیت قُرانگه ایشانەمیز. اوزی یخشی و نورانی بیر کیشیدیر آغاصاحب تایمنی. کابلگه کیلگینچه مینگه حتمن خبر بیرینگ خو!. اوشه بیرده بولسم اوزیم بیرگەیزده قوشیلیب بارەمن.

- کتەکان رحمت استاد. کم بولمنگ؛ دیب قصەلشیب اوتیرگندی که اندیوالی سگرت آلیب کیلدی. ترجمان-خاتین:

- توشوندیز می رمضانخان! سیزگه بیرگن نمبرمگه ایرته قونغیراق قیلینگ. حتمن اولر سیزگه وقت بیرەدی. شاید بیران آیدن کیین نوبت بیرسه. اوشه تاریخنی بیتیب آلینگ و کابلگه کیلینگ، بیرگه بارەمیز؛ دیدی.

ایرتەسی کون ساعت سکیزنی کورستگنده رمضاناکه وظیفەنی تاپشیریب چیقدی.. یولدن ایسسیققینه نان و پتیر آلیب اویگه باردی. قیزینی قوچاغیگه اوتیرغیزیب، خاتینی بیلن ایرتەچایینی مزه قیلیب ایچدی. چایدن کیین ترجمان بیرگن رقمگه قونغیراق قیلدی. تیلفوننی یاش بیر بالە کوتاردی. اوزینی آغاصاحب تایمینینینگ سکرتری دیب تانیتدی. رمضان اکه:

- وقت آلماقچیمیز. قیسی تاریخده نوبت بیرەآلەسیز؟ دیب سورەدی.

- مشکل نیمه ایدی؟ جن چیقاریش می؟ دیوانەلی می؟ قیسیرلیک می؟...

- قیسیرلیک.

- خاتینیزنینگ اینگ سونگ کورگن عادت تاریخینی ایتەسیز می؟ دیدی.

- بونی نیمه اوچون سوره‌یسیز؟ دیب اچیق بیر سیس بیلن سوره‌دی.

- بو، نوبت بیریشیمیز اوچون بیزگه مهم؛ دیدی. رمضان اکه بیر تاریخ بیردی. اوندن سونگ سکرتر:

- بو آی که توله اکه‌خان. کیله‌سی آی‌نینگ اوچینچی کونیده وقت بار؛ دیدی. رمضان اکه؛ هم ترجمان-عیال‌نینگ سوزی و توصیه‌سیگه اعتبار بیریش، همده او بیلن چوقورراق تانیشیب قالیش اوچون، بیر امتحان نیتیده توکل قیلدی.

- مینگه اویغون. مینی نوبتیمنی آی‌نینگ اوچیگه یازینگ خی.

- فقط کیلمسدن آلدین، سیزلرگه بعضی توصیه‌لریمیز بوله‌دی. یخشیلب ایشیتینگ! بیرینچیدن فیسیمیز بیش‌مینگ افغانی. قبول قیله‌سیز می؟

- میلی. باشقه؟

- نوبتینگیزگه بیر هفته قالگنده، ایکله‌نگیز هم جنسی رابطه‌دن پرهیز قیله‌سیزلر.

- خوب بوله دی. دیگه؟

- دیگه‌سی شو کی، کیله‌دیگن کونلریزده ایکله‌نگیز هم عورت قیل‌لرینگیزنی تمیزلب کیله‌سیزلر شونچه.

- میلی. کیله‌سی آی‌نینگ اوچیده کوریشه‌میز.

- کوریشه‌میز. مین آتلرینگیزنی تاریخ اوچگه یازدیم. خدایارلریز؛ دیب تیلفوننی قبه‌دی. آیلین‌بیگیم‌نینگ مُلا خوجه‌گه ایشانچی قالمه‌گندی. رمضان اکه:

- خاتین! کیله‌یکان آی‌دی باشیگه تیار بوگین، کابل کیته‌بیز بخیر.

- التماس مینی بشقه آواره قیمنگ. اوزیز بارەقالینگ؛ دیب قویدی. رمضان‌اکه اورنیدن توریب یاتیب دم آلیش اوچون یاتاق تامیگه کیردی...

تیموربیک بیر-یریم یاشیگه کیرگندی. ایم(واکسین)لرینی قیلیش اوچون آتەسی مزار آلیب جونەدی. باریب، بیشلی-واکسینی نینگ ایکینچی دورەسینی تاملەب کیلماقچی ایدیلر. اوشه کون مزارنینگ یوللری قبەلگندی. کورسنگیز اوشه کون عجم والی، ینه حماقت قیلیب کین ونفرت قوسکن ایکن. توناکون کیچه ایتلریگه بویروغ بیرگن کیم "کیچه، تورت یوللردن مارشال دوستمنینگ عکس‌لرینی کوتارینگ" دیب. البته که کیلگیندی‌لرنینگ بو کورەآلمسلیک و دُشمنلیگیگه مزارنینگ اوز ایگەسی بولگن اهالی چیدەی‌آلمسدی. بو رذالتنی هم کورگینچه خلق‌نینگ کتته کیچیگی ایاقلنگندی. زورنی کورگن ذاتی بوزوق والی، گناهنی امنیت‌نینگ بوینیگه تشلردی و امینت ریسی ایسه، اوز ذاتلریدن بیرخیل پودری یاشلرنینگ بوینیگه یوکلردی. حالنکه پودری یاشلر، مافیا بوزینتیلری و کفایتسیز امنیت کوچلری، همەسی عجم والی‌نینگ قویروق تیبرەتگن ایتلری ایدی. او مافیاباشی‌نینگ بویروغی بولمسدن نی کیچه، نی ده کوندوز شهرنینگ اوستیدن قوش اوچەآلمس و ایچیدن کاروان اوتەآلمسدی. زورنی کورگینچه، او تولکی صفت قورقاق طایفەسیدن باشقه نیمه کوتەسیز کی؟..

***

آنه اوچون؛ فرزندی بحث موضوعسی بولگنده او، کائینات‌نینگ برچه کوچینی، باریوق صبرینی، تمام مرحتمینی و اچینمس غضبنی اوزیگه ییغیب بیلەدی. اوشنده بیر آنەنینگ بالەسی اوچون قیلەآلمەدیگن فداکارلیگی یوقدیر. بالە، آنه جسمیدن تشقرده گیزگن بیرجان پارچەسی‌دیر، روحی دیر و نفسی دیر. رمضان‌اکه، خاتینی آیلین بیگیم‌نی کابل کیتیشگه کونیکتیرەآلمەدی. بو ایشنی آنەسیگه تاپشیردی. شیرینگل‌آپه هیچقچن مُلا، خوُجه، بخشی و وآغاگه بولگن عقیدەسینی

ایتیرمه‌دی. باشقه تماندن اوغلی رمضان اگرکه بیرکون خاتین آلسه، قوده‌سی‌نینگ هم اوز اوغیللریگه خاتین آلیب بیریشیدن قورقردی. باشقه تماندن اوغلی رمضان‌نینگ هم آته بولیشینی ایستردی.

کون اوته مُلادن آلگن نوبتلری‌نینگ تاریخی یقینلشردی. شیرینگل‌آپه هرکون کیلینینی اوشبو توغریده نصیحت قیلردی. حتی که بو باره‌ده آیلین بیگیم‌نینگ آته-آنه‌سیدن هم یاردم سوره‌گندی. آیلین بیگیم: «ایندی مینی مُلا خوجه‌گه اخلاصیم قامه‌گن. رمضان بله خاخلسه، بارسین بشقه خاتین آسین...» دیب قینانه‌سیگه سونگ سوزینی آیتدی. نهایتده وقت یتیب کیلدی و سونگ هفته‌گه کیردیلر. رمضان‌اکه ینه خاتینی‌گه یالواریب کیتیش موضوعسینی تأکیدله‌دی. آیلین‌بیگیم نینگ قراری، قاطعانه و کیسین ایدی. ایروخایتن اوز آره‌لریده اوریشیب قالدی و رمضان توریب ایشیگه کیتدی.

الهی قدرت‌نینگ تجلّیسی بولسه کیره‌ک کیم اوشه آقشم، آغاصاحب-تایمنی دیگن ذات‌نینگ رذالت خبرلری تلویزیون‌لرنینگ سرخطی ایدی. کیم ناروا ایشلری یوزه‌سیدن کابل امنیت کوچلری اونی و دارودسته‌سینی باغلب آلگندی. هرقنچه که خبرلرده موضوع‌نینگ دیتاییدن بحث ایتیلمسه هم، اجتماعی ترماقلردن هرنرسه بوتون یلنغاچیلیگی بیلن خلقه اعلان بولیب توررردی. کورینگ که بو آغاصاحب-تایمنی دیگن مکاره‌دن بعضی وکیللر، مُعین‌لر، وزیرلر حتی که ریس‌جمهور غنی و خاتینی بیله مدافعه قیلردی. یتمه‌گن دیک؛ هنرمند آتیده آریانا سعید، نصرت پارسا، شفیق مُرید، قیس اُلفت کبی اونلرچه میدیا قاویرچاقلری هم اوزینی اونینگ مُریدی اوله‌راق ادعا قیلردی. هرخیلدن طرفدارلری کوپه‌یگینچه مُدعی‌لرهم کوشش قیلردی تا قوللریده‌گی برچه اَسنادلرنی اجتماعی ترماقلردن ترقتسه...

آغاصاحب تایمینی دیگن حُقه‌بازنی کونده‌لیک بیشیوز کیشیگه یقین مراجعینی باردی. بولردن، کمیده اوتتیزی چیت

ایللـردن کیلـردی. او حُقه‌بـاز اوزینـی مُـدرن دعاخوانلـردن هـم سَـنردی. مسـنجر، واتسـاپ، انسـتگرام و ایمیـل کبـی ترماقلریـدن هـم مُشـتری قبـول قیلـردی. کابل‌نینـگ تایمنـی منطقه‌سـیده کینـگ بیـر قَصرنـی ایگه‌للـب اوتیرگنـدی. حتـی کـه دولتده‌گـی مُریـد و مُخلصلـری اونگـه بـادگارد هـم تخصیص قیلگنـدی. او بادگاردلـر، نیچـه مرتـه اونینـگ ایشـیگی دمیده‌گـی بیروبارنـی خبـر توزه‌تیش اوچـون بارگـن مُخبرلرنـی تیاغلـب هیده‌ب یوبارگنـدی؛ رازیمیزنی فـاش قیلمنگیزلـر دیـب. او، عادتـا بیـر سَلطنت قورگنـدی کابل‌نینـگ بغریـده. اوزون بویلـی، آقرگـن سقالی بیـر قریـش، بیـر قولیـده کتتـه صوفـی تسبیحسـی و باشـقه قولیـده کتتـه بیـر قلیـچ بیلـن مقامیگـه اوتیریـب تـوررردی. لوکـس قصرنینـگ ایچیـده مُوبـل و فرنیچـر، موتـر و کش-فـش بیلـن دوران سـوررردی.

قصریـده، اونلرچـه یـاش ییگیـت و بوی‌قیـز، سـکرتر، خذمتچـی و تخنیکچـی صفتیـده ایشـلردی. بولرنینـگ کیمیسـی مُحاسـبه‌چی، کیمیسـی وقـت تعیـن قیله‌دیگـن، کیمیسـی مُشـتریلرنی یونلاوتیروچـی، کیمیسـی تُمـار و تعویـذ یازه‌دیگـن، کیمیسـی کسللرنی سِره‌سـی بیلـن چقیره‌دیگن و کیمیسـی آغانینـگ کوزوقاش ایماسـیدن اونینـگ بیرگـن بویروغلرینـی درحـال اجـراء قیلیـش اوچـون قولـی کوکسـیده امرلرگـه آمـاده تورگـن امـر قُللـری...

آغاتایمنی‌نینـگ مُعماسـی ایکـی کـون ایچیـده هرتمانلمـه فـاش بولـدی. آتیگـه اوخشـب صـادق بولگـن کابـل امنیـت مدیـری، جـان-و مـال ومقامینـی ریسـککه تشـلەب، زورگـوی وکیللـر و وزیرلرنـی شـرمنده قیلیـش اوچـون قولیده‌گی فرصتنـی قاچیرمه‌دی. البتـه کـه بـو ایشـلریدن کیین مقامیـدن اوزاقلشتیریلیشـینی بیلـردی. شـایدهم بـو قیلگنی‌نینـگ بدلـی اُولیـم ایـدی. نتیجـه نیمـه بولسـه-بولسـین، قانیده‌گـی اصالتـی قینه‌گـن کابل‌نینـگ امنیـت مدیـری و نظام‌نینـگ صـادق جنرالـی، صداقتینـی و جسـارتینی خلققـه کورسَتیشـی کیـره‌ک ایـدی. قضیه‌نـی یخشـیلب کـوز آسـتیگه آلگنـدی. خلـق هـم، ایچکـردن و تشـقردن صـادق فرزندلری‌نینـگ یانیـده تـوردی و تشـویق قیلـدی.

اوچ قبەتلی بو قصرنینگ هر قبەتی، فرقلی آماچلر اوچون ترتیب و دیزاین بیریلگندی. اورنک: اوست قبەتدەگی اتاقلرگە هر زاویەدن مُدرن و کورینمس شکلده کامرەلر نصب قیلینگندی. بو اتاقلر، اوزەللیکلە (خصوصاً) فرزندی بولمەگن جُفتلر اوچون تداوی اتاقلری ایدی. بو بولیمگە کونده اوتتیز کسل قبول قیلردی. جُفتلر، بیرهفتەلیک جنسل پرهیزدن سونگ، عورت قیللری تراشلنگن شکلده کیلردی. خاتینگە؛ قیزلردن بیری و ایرککگە بچەلردن بیری، قوللریدەگی کتلاک و چیزیملر بیلن بیش-اون دقیقەلیک بعضی سکس پوزیشنلرنی اورگەتردی. سونگره جفتلرنی یوقاریگە چیقاریب بیر ساعت قدر بیر اتاققە قبردی. قصرنینگ آست قبەتیدەگی بیر اتاقدە، اونلرچە کمپیوترنینگ باشیده اوتیرگن و بوتون کامرەلرنی کنترول قیلگن تخنیکچی یاشلر و قیزلر باردی. جُفتلر قبەلگن اتاقلرنینگ اورتەسیده قوییلگن سپورتیک میزلر، راحت گوچلر و چوکیلر، هر بُرچکده تیپەدن یانیب تورگن اوتومات کانتراستلی گروپلر، همە وهمە معیاری شکلده عیارلنگدی. پنجرەلرگە توتیلگن قلین پردەلر توشیریلگندی. اتاقنینگ ایشیگینی، جُفتلر شُبهەلنمسین دیب ایچکردن قُفلشلرینی ایستردی. جُفتلر راحت ایچکرگە کیرر و ایشیکنی اوستلریدن قُفلردی. تغین، جفتلر تینچ وراحت شکلده؛ خاتین بولسە قیزلردن اورگنگلرینی و ایرکک ایسە بچەلر تمانیدن اورگتیلگن پوزیشنلرنی کتلاکدەگی دیک بجریش اوچون باریوق مهارتلرینی کورسَتردی. بو مُلانینگ باشقه مُلالردن فرقی شو ایدی کە؛ اوزی خاتینلرگە یقینلشمسدی. فقط ایرو خاتینینگ اوزینی قوشیب قویبیرردی. بو چلبازلیگی ایسە سادە خلق تمانیدن عادی قرشیلنردی. متاسفانه کە آرقە پلانده کامرەلر ثانیه-ثانیە قید وثبتده ایدی...

عموم آلگنده افغانستان خلقی؛ نی اویده، نیده مکتبلرده جنسل-یقینلیگ توغریسیده هیچ قنقە تربیە و درس آلمسلر. بو مهم مسألەنی تورلی دینی و اجتماعی حساسیتلر کیرەگی کتەکان اوبال وعیب بیلەدیلر. حالنکە، ایروخاتینینگ جنسل-

یقینلیگی حقیده؛ اجتماعی ترماقلرده و کیم کتابلرده، اینیقسه دین بابیده بیله کیم تماماً ایرککلرنینگ ذوقی توشونیلگن؛ منبردن اوشبو توغریده سُنت، واجب، فرض، مستحب، جایز و لازم امرلری بیلن الفدن یاگچه تولیق معلومات هم بیریلهدی. اما قیز یا خاتین بولیب اگرکه بو مسألهنی اوز حیاتلریده سورگیلهب تجربه قیلیش آرزوسیگه کورینسهلر، وای حاللریگه. چونکه بو کبیره گناهلرنینگ مُرتکبچیسی سنهلهدی و عاقبتلری بخیر... اینیقسه دین، قرآن، خدا و رسول بیلن قورقیتیلگن بیر خلق، مجبوراً انسانی تویغولرینی یشیرین و ناآگاهانه طرزده یشهماققه تشبّث قیلهدی. نتیجهده بو وضعیت، اوزی بیلن مینگبیرتورلی بدبختلیکنی هم آلیب کیلهدی کیم خلق انه شونقه مُلا، خوجه، آغا کبی مُفلسلرنینگ الداویگه و توزاغیگه توشیب دربدر یوریدی.

آغا-تایمنینینگ کرامتی؛ جاهل جُفتلرگه جنسل-یقینلیکنینگ یوللرینی، میتودلرینی وفضاسینی یرهتیب بو مکارهلیک بیلن اولرنی ممنون قیلیش ایدی. ها! اینیقسه بیر هفتهلیک جنسل-اوزاقلیک شرطی، اسپرم مقداری آز ویا اسپرم ساغلیگیده قییینچیلیک یشهگنلر اوچون، بیش-فایز هم بولسه بیر شانس بیرردی. چونکه او ایرککلرده بو سوره (مدت) ایچیده بیر تماندن اسپرم سانی آرترکن، باشقه تماندن ساغلیقلی اسپرم سانی هم آرتردی. شونینگ دیک آغاتایمنینینگ سکرترلری، نوبتلرنی خاتینینگ یومورتلهمه تاریخلریگه کوره محاسبه قیلیب بیرردی. بونچه حسابلی پلانلرنینگ اداغیده، مُمکن اونتهدن بیرتهسی تصادفی شکلده توتردی.

اصلیده مکاره آغانینگ رذالتی، اوشنده افشا بولهدی کیم کابلده یشهگن بیر جُفتنینگ مُبتذل ویدیوسی انترنتگه توشهدی. بو واقعهدن ایسه عایلهنینگ چیت ایللرده یشهگن قریناشلریدن بیری انترنتگه گیزر ایکن خبر تاپهدی و عایله بیلن موضوعنی اورتاقلشهدی.

امنیت و استخباراتنینگ تاپمهلری نتیجهسیده آغاتایمنی

دیگن ذات، بوندن آلدین نظامی بیرجنرال بولمیش. اوشبو سببدن دولتده‌گی بعضی فاسقلرنینگ اونی قوللب قواتله‌گنی اورته‌گه چیقدی. بو مکاره‌لیکنی، انقلاب طُفیلی بیللرچه پاکستانده یشه‌گن چاغلریده اورگنگن. اولکه‌گه قیتیشیدن قطع-نظر؛ بونینگ اصل آماجی، یوتوب، گوگل، تیلگرام و تیویتر کبی بیرخیل انترنت ترماقلریده سایتلر و صفحه‌لر آچیب، شونقه تولدیرگن مُبتذل ویدیولرینی ترقه‌تیب پول تاپیش. فقط، بعضی تانیلگن کیشی‌لرنینگ یوزلریگه فیلتر تشلب نشر قیلر ایکن؛ کیم انترنتدن اوزاق و اطرافی جُفتلرنینگ فلملرینی فلترسیز ترقترکن. رذالت‌نینگ رویابگه چیقیش دیتایی شونقه؛ بوندن آلدین ثبت بولگن بیر جُفت‌نینگ ویدیوسی انترنتگه توشه‌دی. آدم‌نینگ خاتینی، اوز منطقه‌لریده گوزه‌للیککه شُهره بولگنیدن همه اونی تانیدی. چیت ایله‌گی دوستلری قونغیراق قیلیب عایله ایچیده‌گی مُناسبتلرینی و اوتکزیب تورگن حیاتلرینی سوره‌یدی:

- کیچره‌سن دوستیم! بیر ویدیو انترنتگه توشگن. ایرککنی یوزی کورینمه‌یدی. اما خاتین ایسه ینگه‌مگه اوخشه‌یدی. خدا قیلسین که مینی کوزیم ناتوغری کورگن بولسین. خفه بولمه‌سنگ اگر ویدیونی سینگه یوباره‌من بیر کورگین.

- نیمه دیاپسن سین؟. ینگه‌نگ می؟ مُمکن ایمس. تیز یوبار ویدیونی! تیز بولگین؛ دیدی. آشناسی ویدیونی توشیریب جونه‌تدی. آچیب کورسه کیم اوزی‌نینگ خاتینی. شوک یشه‌گنیدن تیزه‌لری تیر-تیر تیتره‌یدی و اورنیده توره‌آلمه‌یدی. گاه برماغینی تیشله‌یدی، گاه باشینی تیرنه‌یدی. اوزینی باسماق اوچون چوقور نفس آله‌دی و أیسینی باشیگه پیغیب آشخانه‌ده قزان قیلیب تورگن خاتینی‌نینگ آلدیگه باره‌دی و نزاکت بیلن موضوعنی گپیریب ویدیونی کورستدی. خاتینی متوجه بوله‌دی و اتاقنی دقیقن أیسله‌دی.

- لعنت بولسین. بو آغا-تایمنی‌نینگ اویی کو. سینینگ

یوزینگنی فلتر قیلگنلر؛ دیدی. ویدویونی دقیق کوریب قناعت کیلتیرگندن سونگ دوستیگه، بو ویدیودەگی‌لرنینگ اوزی بیلن خانمی بولگنینی ایتدی. دوستیگه منتدارچیلیک بیلدیریب قضیەنی ایتکله‌ییشینی و درحال حرکتگه اوتیشینی ایته‌دی. „شر تورسین خیرگه بیتسین„ دیگنلری‌دیک نتیجه‌ده کتته مُبتذل بیر پورن مافیاسی افشاء بوله‌دی. خاتین‌نینگ ایری؛ بیرینچیدن آغا-تایمنی‌گه باره‌دی و سوره‌یدی، اونینگ ویدیوسینی قنقه قیلیب نیمه مقصدده تولدیرگنینی. کیمگه نیمه دیب ساتگنینی؟ اگرکه بو یالغیز اوز اجتماعی صفحه‌لریده بولسه تیزگینه اریتیشنی ایسته‌دی. بو ایستگینی تیلگه کیلتیرگنی اوچون آغا-تایمنی نینگ بادیگاردلریدن تیاغ ییه‌دی. سونگره باریب موضوعنی کابل امینت کوچلری بیلن اورتاقشله‌دی. امنیت هم شکایت کیره‌کچه‌سی بیلن باریب مکاننی باسه‌دی و بو رذالت چته‌سینی چوکتیره‌دی. قولگه کیلگن دلیل‌لر نتیجه‌سیده آغا-تایمنی‌نی اوشله‌ب ایلتیب قبه‌دی...

شو قضیه‌دن کیین رمضان اکه‌نینگ باریوق اخلاصی مُلا، خوجه و آغادن بوتونله‌ی کوتاریلدی. باریب خاتینی‌گه تشکرلیک قیلیب عذر سوره‌دی و اوضاعنی قصه قیلدی. کابل‌نینگ صادق امنیت قومندانی ذاتن بیلر ایدی کیم بعضی غُلدور وکیللرنی، وزیرلرنی و ریس‌جمهورنینگ یقینلرینی، شهرنوده و وزیر اکبرخان‌ده فحشاخانه‌لری بار ایدی. فقط کیره‌کچه‌سیز (دلیل‌سیز) اولرنینگ اوستیگه کیته‌آلمسدی؛ اما بیر فرصت باللر ایدی. بو واقعه‌نی فرصت بیلیب وظیفه‌سینی بجریش اوچون حرکتگه اوتدی. شونگه اوخشه‌گن کوپلرچه دعاخوان ذاتلریدن شُبهه‌لندی وباریب اولرنینگ هم ایش‌جایلرینی باسیب تیکشیریب چیقدی. مُلای سرای-شمالی دیگن باشقه بیر خبیث ایسه واتساپدن، ایمودن و مسینجردن مُشتری جُفت‌لری بیلن ویدیوکال قیلیب، ایروخاتیننی جانلی شکلده سکس‌گه تشله‌ب تشویق و تحریک قیلر وهمزمان بوییردن ثبت قیلردی. سونگره ثبت قیلگن ویدولرینی مُستعار کانالیدن انترنتگه ترقه‌تردی. بونینگ هم اوییدن کمپیوتر و

کمپیوتر حافظه‌سیده یوزلرچه ویدیونی قولگه کیریتدی. مُلای سرای-شمالینی هم ایلتیب قبه‌دی. حقیقتلرنی اورگنگن خلق، بو خبیث مُلالرنی تاشله‌ماق خاهلسه هم؛ مافیالر، غُلدورلر، دولت‌نینگ بی‌معنا قانونی و حقوق-بشر دیگن انسانلیک آتیدن شرمنده قوریلیش، بونگه اجازه بیرمسدی. کابل خلقی‌نینگ صادق جنرالی، مکافات اورنیده مجازات بولیب درحال ریس‌جمهور و وزیرلرنینگ امری بیلن وظیفه‌دن چیکلشتیریلدی و باشقه بیر شهرگه یوباریلدی...

ساده خلق، دنیادن بیخبر شکلده یشه‌ب کیتردی. کلمه گوی کوپه‌یسین دیب غریب‌لرنینگ خاتینی „چهارشنبه‌ده بیرته‌نی، پینجشنبه‌ده بیرته‌نی توغردی„. قراسحردن باشلب آقشمگچه بیر غلتک قولیده کوچه‌نیب- قیینه‌لیب ایشلردی. شامگچه اونته قوروغ نان‌نینگ پولینی یا تاپردی یا تاپه‌آلمسدی. بیراق، „رزقینی خدا بیره‌دی„ دیب جینگیله-قطار آچ و یلنغاچ باله‌لری‌نینگ بارلیگیگه هم قوانردی. رزق دیگنلری یالغیز ایکی لُقمه قوروق نان ایمس کو؛ اونینگ کییمی، توزیک تغذیه‌سی، تعلیم و تربیه‌سی، جسمی و روحی ساغلیگی هم رزق سناغیگه کیره‌دی کو!.. کورسنگیز هر تورت-یولده بیغیلگن غلتکوالا و ایشچی طبقه‌سی، هرکون اونلرچه میده و کتته انفجارنینگ بیرینچی قربانلری ایدی. اولر اُولگندن کیین میدانده قالگن کلته-کوته فرزندلری و یاش بیوه‌لری نیمه قیلیشلرینی بیلمسدی. تغین بو میندانده قالگن یتیملر و بیوه‌لر، وجدانلری و انسانیت‌لری اُولگن اُرگان قاچاقبرلری و سکس مافیالری‌نینگ آغزیگه قوله‌ی لُقمه حالیگه کیلردی. هنوز توققیز و اون یاشیده‌گی قیزه‌لاقلر، کیم خیرسیور نقابی آستیده‌گی سکس مافیالری و اُرگان تاجرلری‌نینگ قولیگه توشردی. بونی بجریش ریجه‌لری ایسه؛ آنه‌لریگه آی‌لیک بیر-ایکی‌یوز دالر یاردم بیرردی و «باله‌لرینگنی بیز اوقیته‌میز» دیب بنیاد خیریه، مدرسه، خانه امن، مهد کودک کبی جایلرگه ایلتیب قبه‌ردی. بیچاره آنه هم بو نابالغ‌لرنینگ هر بیرینی یوویب ترر، کییدیریب جانولرگه تاپشیررردی. تغین بو معصوم

قیزه‌لاقلـر و اوغیل‌تایلـر؛ شـهرنوده‌گی، وزیراکبرخان‌ده‌گـی فاحشـه خانه‌لـرده سیاسـتچی و پولدارعیاشـلرنینگ عیشـیگه تقدیـم بولـردی. کانتینیتـال، سیتی‌سـنتر و سِـرینا هوتللریـده ایسـه خارجی‌لرنینـگ عیشـی‌گه کِرالنـر ایـدی بیچـاره نابالغ‌گینه‌لـر. اونوتیلمه‌سین کـه دیوثلرنینـگ فرمایشـیگه کـوره تقدیـم بولـردی. یعنـی بـو نابالغ‌گینه‌لرگـه یاشـی، رنگـی، کیلوسـی و بویـی باشـیگه کـوره نرخلـری تعیـن بولـردی. بـو مذکـور منطقه‌لـر، غُلـدور سیاسـتچی‌لر و پولدارلرنینـگ قیـز و بچـه بـازاری ایـدی رسـماً. میدانـده قالگـن بیوه‌لـر ایسـه، عـادی خلقـدن بولگـن فاحشـه ایرککلرنینـگ شـهوت الاوینـی تیندیـرردی. بـو وضعیـت البتـه کـه یکـه کابلـده ایمـس؛ مـزار شـریف، هـرات، قندهـار و جـلال آبـاد کبـی کتتـه‌راق شـهرلرنینگ برچه‌سـیده رواجـده ایـدی...

*****

بیـر آقشـم آچون‌بیـک، بدخشـان‌دن کیلگـن قریناشـلریدن بیـری بیلـن روضه‌نـی زیـارت قیلگنـی بـاردی. روضه‌نینـگ هـر بُرچگی‌گـه توختـه‌ب قریناشـلری‌نینگ عکسـینی آلـردی. خـادم اکـه، آچون‌بیکـنـی اوزاقـدن تانیـدی و یانلریگـه کیلـدی. سـلام صفـادن کییـن آچون‌بیکـکـه سـوره‌دی.

- سیلله‌دی جریده یاکه نشریه‌لریز با می؟

- ایـه بـار دییـنـگ خـادم اکـه. مخصـت آی‌لیـک شـکلیده چیغاره‌بیـز دییـنـگ.

- محصـل بومه‌گـن کیشـیلردی هـم بیتکـن نرسه‌سـینی نشـر قیله‌سـیلله مـی؟

- شـاید قیسـه‌لر دییـنـگ. انیـق بیلمیـمن خـادم اکـه. توختـه‌نگ میـن کینجه‌بیکـتـن بیـر سـوره‌ی دییـنـگ؛ دیـب تیلفوینـی چیقاریـب کینجه‌بیکـکـه قونغیـراق قیلـدی و موضوعنـی سـوره‌دی.

- خـادم اکـه‌دن کیگـن هـر تکلیـف قبولیبیزدیـر. سـلام ایـت و نشـر قیله‌بیـز دیگیـن؛ دیـدی. آچون‌بیـک تیلفونـنـی قبـه‌ب:

- نشر قیماقچی بوگن نرسه‌نگیز قیسی شعر می دییننگ خادم اکه؟

- یاغ ایی، مین کیم من که شعر بیته‌من. مونچه گینه چله‌سوادیم با مخصت. بعضی وختله مهم بیران نرسه کورسم اوشه‌نی بیتیب قویه‌من خلاص.

- خاا اوزینگیزدی نوشته‌ییز اکن دییننگ. ماشاءالله خادم اکه‌م. نوشته‌نگیز جانینگیزده می؟

- هه اوکم. مخصت کمچیلییی کوپ. مین بیسواتتی کیچیریله خو...؛ دیب قتلنگن بیر قاغاذنی چونته‌گیدن چیقاریب آچون‌بیک‌که بیردی. آچون‌بیک خادم‌اکه‌نینگ قاغاذینی یولدن کینجه‌بیک‌که بیریب اوتدی. کینجه‌بیک، کیچه اوتیریب خادم‌اکه‌نینگ قاغاذیده‌گی یازوونی اوقیدی. نشریه‌گه باسماق اوچون املاء و انشاءسینی توزه‌تیب آی‌لیک‌نینگ قیده بولسه بیر بیتینی اونگه اجره‌تدی. خادم‌اکه شونقه یازگندی:

«گوزه‌ل تورکستان‌نینگ باشکینتی، تورک تاریخی بوییچه اوز اورنینی اسره‌ب کیلگن. اینیقسه؛ ایرگنه‌قون بیره‌می طُفیلی هرییل‌نینگ باشیده، مزارشریف برچه تورکی اوروغلرنینگ ییغیلیش نقطه‌سی بولگن. شونده‌یین، چاغیمیزده هم اونلرچه بیلیم‌یورت‌نینگ بارلیگی بیلن گوزه‌ل باشکینتیمیز اززانچه بیروبار، چیرایلی وحرکتلی‌دیر. اینیقسه تورکستان‌نینگ تورت-بیر یانیده ویریملی(حاصل‌خیز) و برکتلی توپراقلریده یتیشگن تورک فرزندلرینی بو ییرده کوپ کوره‌من و امیدلنه‌من. بولردن هربیرته‌سی ایرته‌لرنینگ بیلیم و سیاسی شخصیتلری بوله‌دی و خوددی اجدادیمیز نوایی‌لر، اولوغ‌بیک‌لر، ابن سینالر، فارابی‌لر، بیرونی و خوارزمی‌لرگه اوخشه‌ب بیلیم کوکیگه توغری ایلک آدیملرنی قویه‌دیرلر.

مزارشریف ذاتن گوزه‌ل و کیته-باره بوندن هم گوزه‌لراقلشه‌دی. قونیم وفضا بابتیدن جغرافی و تاریخی بیر اِکسیر تاشیدی. افغانستان تورکلری‌نینگ توره‌سی ایرگنه‌قون

بیلن بو ییرده بیرله‌شگن. صنعت، تاریخ، ادبیات، سیاست، تجارت زیارت وسخاوت بو شهرده اوز قسناغینی تاملەیدی. متاسفانه که کیلگیندی مدنیتسیز مافیالر، رنت وغصب اوچون شهرنینگ منظره‌سینی و چهره‌سینی بوزدیلر. بوشهر، آتینی بیر علی‌شیردن، ذاتینی باشقه بیر علی‌شیردن آله‌دی. شوسببدن بو شهر ایکی علی‌شیر آره‌سیده تیرین بیر راز تاشیدی. بیر تماندن ویرانگر انقلاب و باشقه تماندن مدنیتسیز توپلیملرنینگ اوزونچه مُستبد حاکیمتیده اوشبو شهر، مرتەلرچه یقیلدی و یاقیلدی. کوک قُبّەلی لاجورد وعقیق روضه‌میز چاو-چاو یاره‌لندی. تورکلرنینگ قوزغەلیب اوزیگه کیلیشی، اوزبیک وتورکمن، ایلخان و اویماق، قزاق و قیرغیز، قرلوق و قیپچاق برچه‌سی بیرقان و بیرجان بولیب:

** اور ذوالفقارنینگ ایگه‌سی، اُول شیر عشقی‌گه*

** کوک قُبه‌ده اوره‌لگن او تکبیر عشقی‌گه *

** قورقمه‌ی رسالتینگنی بجر تورک ایسنگ اگر*

** شیر خُدا علی و علیشیر عشقی‌گه *

** تیمورنی قانی بولسه اگر تامیرینگده، اُور!*

** میلی توکیلسه قان، حریم جهانگیر عشقی‌گه...*؛

دیب کیلدیلر و آق کفترلرنی، قرغەلردن قوتقزدیلر. قیته باشدن روضه و مزارشهری‌نینگ بیت وبینزیگه قان یوگیردی وچهره‌سی آچیلدی. بو توپراق‌نینگ فرزندی مارشال دوستم و یوزمینگ قهرمان شهیدنینگ فداکارلیگی بیلن اوشبو قدیم شهرنینگ بسمل تنی، تکراردن جان تاپدی و مبارک روضه، قیته‌دن تورلی رنگلرنینگ کیمیاسی بیلن مُدوا بولیب ساغەلدی. کوپ پیتدن سونگ قویاش، کوک قُبه‌دن شهرگه آیینه تشلەگینچه نوایی‌نینگ روحی جانلندی. تورکانه ایمان‌نینگ رنگی کوکمه‌ی بولیب پارله‌یبیردی. آواره بولگن کفترلر قیتیب کیلدی و تکرار قُبەلرگه و منارەلرگه قوندی. تورکلرنینگ یوره‌گیگه ینگیدن اُمیدلر اویغاندی. تکراردن اوشبو شهرگه؛

هـرات، بُخـارا، سُـومرکینت، تبریـز، مَـرو و اسـتانبول‌نینگ روحـی تیریلـدی. آرتیـق هـر ایرتـه، قویـاش کُوکمـه‌ی قُبه‌نینـگ آیینه‌سـیگه باقیـب یسـه‌نماقده باشـله‌دی. قیسقچه‌سـی بوشـهرنینگ جُنبشـانه آبادچیلیگـی، هـر تورک‌نینـگ ایچیگـه تمَدّن آرزولرینـی قیتـه‌دن کُلچه‌لنتیـردی. روضه‌نینـگ باشـیده‌گی بـو کـوک قُبّـه؛ میلیونلرچه‌نینـگ دردیگـه درمـان، رازیگـه واقف و بختیگـه تسلی بولگـن مُعجزه‌نینـگ رنگـی و شـکلی‌دیر. تورکلرنینـگ تاریخـی و عقیـدوی مُمثلـی دیـر.

بـو آبـده و شـهر؛ قوریلشـیدن بویـان، اینیقسـه موجودیتـی نینـگ سـونگ چایره‌گیده(۱۵۰ییلـده)، قیپ‌قیزیـل قـان و قپ‌قـرا جهالت‌نینـگ رونقیـده کیـم قنچه‌لـر اوریشـگه وظفرگـه شـاهد بولگـن. قنچـه ظلم‌لرنـی کورگـن، قنچه‌لـر نانکورگـه پنـاه بولگـن و قنچه‌لـر مدنیتسـیزنینگ شکنجه‌سـیگه معـذور قالگـن... بونگـه رغمـاً هنـوزم تیپتیکـه سـاغلام‌لیگی، تـورک تاریخی‌نینـگ حقیقتینـی اثباتله‌یـدی. شـهنامه عجم‌نینـگ ایشـی و شـهکارلیک ایسـه تورک‌نینـگ. بیریسـی (شـهنامه) قاغاذگـه یازیلـه‌دی و بیریسـی (شـهکارلیک) ایسـه تاشـگه قازیلـه‌دی. شـونینگ دیـک تـورک، اوز ذوقینـی توپـراق بیلـن یوغیریـب اونگـه بیلیـم بیلـن شـکل بیـره‌دی. طبیعـت رنگلـری بیلـن جـان بخشـیله‌یدی. طبیعتده‌گـی هـر بارلیککه؛ تاشـیدن آلینـگ توپراغیگچـه هرذاتینـی زحمـت وصنعـت بیلـن یوغیـره‌دی و اولرگـه فرقلـی کیملیکـلـر قزانتیریـب بهاسـینی آرتیـره‌دی. قیسقچه‌سـی تورک‌نینـگ قولـی تیگکـن توپـراق جـان تاپیـب زر قیتـه‌دی. هرجسم، تـورک قولیـدن روح تاپیـب صنعتگـه اینه‌لـه‌دی و تاریخلشـه‌دی.

بوشـهر؛ بایلیگینـی و گوزه‌للیگینـی قونیمی‌نینـگ یانـی-سِـره، تاریخـی اوتمیشـیدن و طبیعـی فضاسـیدن آلـه‌دی. بونـی پیقه‌گـن نوایـی، شـهرنینگ تامغه‌سـینی کـوک‌دن باشـقه بیـر رنـگ ومعمـاری بیلـن یره‌تسـه البتـه کـه یره‌شمسـدی. قالـدی کـه چـاغ و قونیـم کیره‌گـی بـو آبـده، مجبـوراً تـورک معماریسـیگه تابـع توتیلـردی. اورنـک: یـوز ییللـردن کیین ظاهرشـاه بـو بناءنینـگ یانباشـیده اوز طرزیگـه قُبه‌سـیز بیـر مسـجد اعمـار قیلـدی. آق،

سریغ، قیزیل، یشیل کیم قیسی رنگلرگه بویه‌دی یو، لیکن فضا قبول قیلمه‌دی. تورک معماریسی و نقشی بو دیارده باشقه بیر روح‌نینگ تسلط تاپیشیگه اجازه بیرمه‌دی.../ خادم اکه»

******

ایم(واکسین)لر؛ ساغلیگیمیز اوچون علم، بیلیم و تجربه‌لر سایه‌سیده تاپیلگن اینگ قمیتلی، اونَملی وحیاتی سرمایه‌میزدیر. طبیعی کسللیکلر؛ هرچاغده انسان حیاتینی تهدید قیلیب وهرییل میلیونلرچه باله‌نینگ جانینی آلیش بیلن قالمه‌یدی؛ کوزدن، قولاقدن، تیلدن، قول-ایاغدن، خُلّص جسماً و روحاً انساننی ناگران قیله‌دی. مثلاً: چیچک، قیزه‌موغ، فلج، اوبا، سِل-کوتن، قره‌یوتل، کوکه‌یوتل و سیتمه کبی انسان حیاتی‌نینگ دشمنلری، انسان‌اوغلی‌نینگ بو تاپمه‌سی (کشفی) سایه‌سیده یوقاتیلدی. اینگ بویوک سرمایه‌میز ساغلیک دیه‌راق، توغریدن "حیاتنی" قصد ایته‌میز. ذوقیمیز، عشقیمیز، محبتیمیز، یشه‌م-غایه‌میز، هدفیمیز وهر نرسه‌میز اصلیده بیر ساغلیک موضوعسی‌دیر. چونکه تینگری طبیعتده‌گی هرنرسه‌نی؛ سوونی، توپراقنی، قویاشنی، آینی، کوندوز و کیچه‌نی، ایسسیغ و ساویقنی، حیوانلرنی و انسانلرنی بیله بیزنینگ جسمی و روحی ساغلیگیمیزنینگ خدمتیگه یره‌تگن. یترکه دردیمیزنی بیله‌یلیک و درمانیمیزنی تیله‌یلیک.

نیمه‌دیر بیلینمه‌گن بیرنرسه سبب بولدی تیموربیک‌نینگ ت*شاق(مایه) لریدن بیری شیشیب قالگندی. خلق تیلیده چوررە دیب اتلگن بو شیش‌نینگ تورلی سببلری بار ایدی. اینگ کوپ سببلردن بیری آغیر یوککه و کوچنمه‌لرگه دوچ قالیش ویاکه قتتیغ بیر ضربه آلیش ایدی. فقط کیچیک بیربالە اوچون بو تخمینلر توغری بوله‌آلمسدی. توغمه-کسللیک بیلن توغیلگن باله‌لر، تحقیقسیزلیک یوزه‌سیدن کور، کل، کر و شل قاله‌دی. بو قیینچیلیک‌لرنینگ یشه‌نمه‌یشی اوچون؛ ایکی کیشی، هنوز تورموشگه چیقمه‌ی توریب تدبیر آلیشلری کیره‌ک بولگن نرسه. افسوس که بونگه اعتبار بیریلمه‌یدی. اوندن

سونگ، حمل چاغیده داکتر-دوا قیلیش‌لری کیره‌ک ایکن، بوندن هم کوز یومیب اوته‌دیلر. قیینچیلیک تاپیلگندن سونگ ینه هم داکترگه باریش اورنیده، اوزلری هرتورلی شیوه بیلن توزه‌تیشنی تجربه قیله‌دیلر...

قندی‌گل کیلین، اوغلی تیموربیکنی حمام بیرگینچه متوجه بولدی. قورقیب کیتدی و درحال قینانه‌سینی چقیردی. شیرینگل آپه کیلیب، نبیره‌سی‌نینگ ت*شّاغیده‌گی شیش‌نی کورر-کورمس ایکی قولینی باشیگه قوییب: «سیزلرگه دیمه‌گنمیدیم که زار قاگیر شو واکسین-ماکسیندی قیلدیرمه‌یله دیب هه! منه آخر-عاقبتیی. تیز بولینگ آته‌سیگه تیلفون قیلیب ایتینگ بیران دانه تشباققه غلّه‌سی تاپیب کیسین!..» دیدی.

قندی‌گل کیلین درحال ایریگه قونغیراق قیلیب موجود قیینچیلیکنی اَیتدی. اُستاغلام‌اکه هم آولیخیب تشقرگه چیقدی و محله‌ده‌گی قونی-قوشنیدن تاشبققه یومورقه‌سی سوره‌دی. اوزاق یقین دیمسدن، تانیگنی دهقان‌لرنینگ ایشیکلریگه باردی قیدیریب.

دهقانلر؛ قیش و بهارنینگ باشلریده بیرلریگه قوش هیدرکن، تاشبققه اویه‌لری دملریگه چیقردی. تغین اولرنینگ یومورقه‌سینی منه شونقه ضرورتلر اوچون احتیاط آلیب کیلر و سقلب قویردی. تغین سوره‌ب کیلگنلرگه بیرردی. نهایتده اُستاغلام‌بای بیر دقهان‌نینگ اوییدن بیرته‌نی تاپیب کیلدی. شیرینگل آپه یومورقه‌نی آلیب نبیره‌سی‌نینگ چَتنی‌گه باغله‌دی. حاجی‌قربان، آقشم کیلگینچه وضعیتنی کوریب اوغلینی داکترگه آلیب بارماق ایسته‌دی. بیراق، آنه‌سی بو ایش‌نینگ داکتر-پاکترلیک بولمه‌گنینی اَیتیب اجازه بیرمه‌دی. کتته‌لرنینگ جهالتی یوزیدن چاغداش طبی امکانلردن بیله محروم شکلده یشه‌گن بیر جُغرافیه‌ده، حیات اُمیدی بیلن توغیلیش اوزی اوبال! جهالتنی ینگالمه‌گن بیر توپلیم، مینگلرچه ییللیک سُنتی مُدوّا شیوه‌لرنی اُولیم بهاسیده قوللشگه دوام ایته‌دی...

بیر هفته بوییچه ایکی-اوچ قلله تاشبققه یومورقه‌سی

باغله‌دیلر. چَتنی‌گه هنوزم یومورقه باغلیق تورگن تیموربیک بیرکیچه قوسوب، ایسیتیب و تئرلب حالی جوده یمانله‌شدی. اوغلی‌نینگ نالیشلریگه چیده‌ی‌آلمه‌گن حاجی قربان، ایرتانگ آذانیدن ایلگری اوغلینی آلیب مزارگه جونه‌دی. تیموربیک نینگ ساغلیکلی توغیلیشیگه وسیله بولگن عایله داکترلری درمانه‌خانگه باردیلر. اونینگ توصیه‌سی و یاردمی بیلن تیموربیکنی بیر مُتخصص باله داکتریگه کورستدیلر. داکتر کورینتیلی معاینه (اولتراسوند) آرقه‌لی کسللیککه «هرنی (چوررە)» دیب تشخیص قویدی.

داکتر، هنوزگچه نیمه اوچون آلیب کیلمه‌ی قره‌ب اوتیرگنلرینی و قیسی طرزده مداخله‌لر قیلگنلرینی سوره‌دی. آنه‌سی، تیموربیکنینگ آستینی آچرکن:

- تشباغه جومورقه‌سی می بایله‌دینگیز؟ دیب سوره‌دی.

- هه داکترصاحب. بی‌بیسی شوندا قیلدی. اصلیده بیزدی او بیرده باله‌له چوررە بوسه شونی بغله‌یدیله. پایده قیله‌مَکن داکترصاحب؟

- اونچه‌سینی بیلمیمن دییینگ. اما قدیم‌لرده شونده‌یین گپلر بار ایکن. ایه‌غ آغریق، سینیقچی و چیقیقچی(شکسته-بند) لر، سینگن و چیققن قول ایه‌غلرگه تشباغه جورموقه‌سی بایلر ایکنلر. بیزنینگ قطغن‌لرده‌یم اوُویل باله شونقه بولسه، بیر ایکی قلله امتحان قیله‌دیلر دییینگ.

- قندا قیله‌یلی داکتر صاحب. قدیمدن کیگن نرسه ده. بیزده هنوزم بار. هیچ یاغه‌لمه‌ی کیتتی. کاشکی یکه بو ایش مینن خلاص قیسه‌له؛ باریب تمار و تعویذ هم آله‌دیله داکترصاحب...

- هی هی هی حاجی اکه‌م. دنیا قتتده بارگن دییینگ یو بیز قتته‌میز. خُلص بیز قتده بارسه‌ی باره‌ییک، خویمیزنی هم آپ باره‌میز. سیزگه بیر قصه قیله‌ی دییینگ؛ نیچه جیل آلدین آپه‌مدی حج‌غه آپ بارگندیم. بیزنینگ قوملردن اونده

کوپ جشەیدی. کورسنگیز هرقایسی نوبت مینن مهمان قیلەدی. خاب بیرکون قیرق-جیلدن بئری اوشنده جشەب تورگن قریندداشلریمیزدن بیریسینینگ اوییگه باردیک.. او اوشه انقلاب باشلەگیچ بارگن ایکن. بلەلری، قیزلری برچەسی اوشنده توغولیب کتترگن. حتی که اولرنینگ بالەلری هم توی قیپ بله و نبیرەلی بولگن دییننگ...

- بیله من داکتر صاحب. مین هم نیچه ییل اوشیرده ایدیم. بیزلردن هم او ییرده کوپ بار، اوشه وختله آواره بولیب کیتکنله. اُولیی تیرییی اوشەقه قالیب کیتگن؛ دیب آرەگه کیردی حاجی قربان. داکتر قصەسیگه دوام ایتدی:

- توغری دییننگ. خوب بیز نانننی جیدیک دییننگ. تغین اویاغدن- بویاغدن قصەلر آچیلدی. هرکیمنی بیر دردی بار و سورەیدی «داکترصاحب -داکترصاحب» دیب. تغین قریندداشیمیز؛ «داکترلرم همه ذاتنینگ دواسینی بیلمس ایکن. شایدم دوالر هر دردغه پایده قیلمسه..» دیدی. سونگ «قنقه» دیب سورەدیم. شونده قیزینی کورستتی دییننگ؛ «منه! بو قیزیم کوپ جمان کسل بولدی. عربستانده هرقنچه زور داکتر بارایدی آپ باردیم و معاینه قیپ کوردی. تلویزیونی معاینەلردن اوتکزدی یو، هیچ نرسەسی جوغ فقط قانیدەگی تیمیر-میمیر بیرنرسەلر آز دیدی. تغین کورسنگیز بیر ایکی پاکت دوا بیپ هیدەب جوبرتتی» دیدی.

اونینگ تورتته قیزی بیرته اوُلی بار دییننگ. کتته قیزی اونتوققیز جاشیده، بَریکیسی اون-جیتی جاشلریده، انه بیریسی اونبیش و دیگەسی اون-اوچ جاشلریده. اوُلی هنوز اون جاشلرده ایدی خیالیم. خاب برچەمیز اویده اوتیرگنمیز دییننگ. ایندی اولر اوشه عرب کلتوری مینن جیتیشکن ده؛ ایرکک طایفەسیدن کیم بولسه-بولسین بیت آپ قاچەدیلر دییننگ. قوم و قریندداش فرق قیلمەیدی اولرگه، برچەسی نامحرم سنەلەدی ایکن. کورسنگیز، قیزلر میندن هم قاچیب باشقه اُتاغه جشینیب اوتیردیلر. جورەگیم قیسیلدی دییننگ، باپ همەسینی تامدن

چیغاریب آپ کیلدیم دییننگ. آپەلرینینگ ایکی جمباشیده سوزیلیب اوتیردیلر. سونگ «معاینەلرینگدی بیر آپ کِی قنی کورەی» دیدیم. کورسنگیز، آتەسینینگ جهلی چیغیب بیرکون همەسینی جاغیب جوبرگن ایکن. «خی قیداق کسل ایدینگ؟ قچن باشلەدی؟ قیداق توزەلدینگ؟ نیمه ایشلر قیلەسنگ؟» دیب قیزنینگ اوزیدن سورەدیم دییننگ. قیز بولسه هنوزم شرم قیلردی. سونگ، خویشلریمیز بولگن آپەسی(آنەسی) باشلەدی:

«آیجان قیزیمیزگه، هرکیمدن ساوچی کیلەیبیردی داکتر تاغەسی. تغین بولسه آتەسی، اوز آکەسینینگ اوُلیغه (اوغلیگه) بیردی. نامزاد قیلگنەی باشلەدی بونینگ کسللیغی دییننگ. کورسنگیز اشتهاءدن قالدی کیییی. اخشمگچه باشی جستیغده، جاتردی. مکتبگه هم کیتمسدی. اسانتین جمان بلا خوی قیلدی دییننگ. هیشکیم مینن گپیرمسدی، کیم که گپیرسه بیلەسیگه اوریشردی. بونینگ بو حالینی کورگنلر، جادو بولگن دیدیلر.

"عربستانده هم جادوگرلیک بار می؟" دیب سورەدیم دییننگ. آتەسی "بار، مخصد جشیرەنچی قیلەدیلر" دیدی. آپەسی بولسه گپلریغه قالگن جیریدن دوام ایتدی دییننگ. "بونی افغانستاندن قایسی جادو قیلغنمیش" دیدی. "نیمه اوچون؟ قیداق؟ بونچه اوزاغ جولدن قیداق جادو قیلالغن؟" دیدیم. قیزلرینی ایستەگن کیشیغه بیرمەگنی اوچونمیش. اولر بولسه کین و قیسقانچلیق جوزیدن جادو قیلغنمیش. تغین قیزلرینی هرقنچه داکتر دوا قیلمیشلر و توزەلمەغنمیش. سونگ افغانستانەدەگی دوستلریدن بیری قایسی مُلانی درک قیلیب تاپگنمیش و جادوسینی چیغارگنمیش... «قنی، قتتده او چیقرگن جادونی سیزلرگه بیردی می؟ قیداق بولر ایکن؟ کیم قیلغن ایکن؟» دیب سورەدیم دییننگ. «جوغ، بیزلرگه بیرمەگن. قیلغن کیشینی بیزگه اَیتمەدی. اما شُکر جادوسینی چیغاردی.» دیدی. «قیداق نرسه ایکن او؟» دیب سورەدیم. فقط مُلا اولرگه شوندەی دیمیش: «مونچه دُمبه جاققه بیرته ایگینه تیغیلگن ایکن. ایگینه بولسه، اینگیشکه بوپ (بولیب) قاگن ایکن. جاغنی ایچیدەکی

ایگینه‌نینگ اوچی اینه‌لیب ایگینه‌نینگ کوزی بارکو؛ قریب اونگه کیرغن ایکن. آزراغ کیچ قاسه‌لرمیش ایگینه‌نینگ اوچی تیشیغه کیرسه، قیزلرینی قولدن بیررمیش، آپه‌سی‌نینگ گپیغه کوره...

تغین «عجب» دیدیم و «سیزلر باپ اونی اوز کوزینگیز مینن کوردیلرینگ می؟» دیدیم. «جوغ»، دیدیلر. «خاب انه او دوستینگیز کوریپی؟» دیسم، اونگه هم جوغ دیب جواب بیردیلر. «مُلا، سیزلره بیرانته عکسینی آپ (آلیب) جوبرتی می؟» دیسم، ینه جواب جوغ دییینگ. «قنچه پیسه بیردیلرینگ؟» دیب سوره‌دیم. «پیسه باشینی جیسین. قیزیمیز توزه‌لدی بولدی» دیدی آپه‌سی.

«اوتتیزمینگدن کوپراغ عربستان ریالی مصرف قیلدیم داکتر صیب» دیدی آته‌سی. «مینی ایشانغیم کیلمه‌یدی» دیدیم. اسانتین «قیداق» دیب سوره‌دی آته‌سی. قیزلری جیم اوتیرگندی و ایشیتردی بیزنینگ بحثیمیزنی دییینگ.

«بیرینچیدن؛ تیمیر ذاتلر جاغنینگ ایچیده، هیچقچن بوزیلمه‌یدی. ایگینه هم قلل‌لمه‌یدی دییینگ. قالدی که دُمبه جاغ دررو قورتله‌یدی، سَه‌سِیدی، بوزیلیب جوغالیب کیته‌دی. بونی کورینگ که بیرته عکسی بیله جوغ قوللریزده. اچیغینگیز کیلمسه، سیزلرنی اخماق قیپتی» دیدیم. آته‌سی؛ «خی قیزیمیز قیداق توزه‌لدی اوندن سونگ؟» دیدی. مین هم «توختنگ اوزیم قیزیمیزدن سوره‌یمن» دیب باشله‌دیم قیزدن سوره‌ماغه. «نیچه جاشینگده ایدینگ نامزاد بولگنده؟» دیدیم. ایکی یریم جیل بوگن ایکن نامزادلیغیدن. دیمک حاضر اون-توققیز جاشیده بولسه، قیزیمیز نامزادلیق وختیده هنوز بلوغت چاغیده ایکن. او چاغده بیرقیز جنغه-چنغه اوز جولینی، شوق و ذوقینی تنله‌دیگن جاشیده. جخشی-جمانتی فرق قیله‌یکان وختلریده. بیرینچی خطانگیز، بونی کیچیک جاشیده توی قیپسیز» دیدیم. آپه‌سی: «کیچیگی بوله می دییینگ؟ اوندن کیچیکلردی توی قیله‌دی شو جیرغه» دیدی. «سیز اولرنی

اوز جاییغه قوییننگ» دیب قیزنینگ اوزیدن سوره‌ماغه باشلەدیم دییننگ:

- آی‌جان قیزیم! مکتبگه بارەسنگ می؟

- شو پیللە جوغ. اواللر ایه دییننگ، اوقیشکه باپ کیلردیم. منه شو جیرگه پاکستان مکتبی بار دییننگ. اونبیرینچی صنفه باشلەگن ایدیم که کسل بولدیم. چله قالدی دییننگ؛ دیب جواب بیردی.

- منه اوکەلری هنوزم اوشه جیرغه باریب کیلەیاتیر؛ دیب ارەغه کیردی آپەسی.

- بوهم بشقه گناهلریز. هنوز بو قیزنینگ مکتبی توگەمسدن ایرگه بیپسیزلر؛ دیدیم.

- خی مکتبینی اوقی‌بیررردی. کیاوو بی-ازو اوغانستانده ایدی دییننگ. تا که بو جیرگه تیلەتردیک، تا که او اقامه آلردی و تا ایش-میش قوررردی، اوزی ایکی-اوچ جیل اوتردی. اوندەگچه مکتبی هم خلاص بولردی؛ دیدی آتەسی.

- بیرگن جیگیتلریگه آی‌جان نینگ کونگلی بار میدی؟ دیب سورەدیم آپەسیغه.

- بیلەسیز کو داکتر صیب. قیزلرنی اوزباشیغه قویسنگیز، اولر هیش توی-موی قیمەیدی. مکتب، فاکولته دیب بهانه قیپ (قیلیب) تورەدی دییننگ. شو دنیا کیمغه وفا قیلگن کی؟ مین بیر آپه-من دییننگ، اولادیمنینگ آرزو-هوسینی کوریشیم کیرەی! بی ازو هرکیمدن ساوچیسی باردی دییننگ. اسانتین بیزهم آکەسینینگ اُولینی مناسب کوردیک و بیپ (بیریب) قویدیک؛ دیدی آپەسی.

- بو اونینگ حیاتی ایدی، سیزدی ایمس. اوزینگیزنینگ آرزو هوسینگیز اوچون اونینگ آرزو-هوسینی جاغیپ کول قیپسیزلر. „قاش توزەتمن دیب، کوز چیغریبسیزلر„؛ دیدیم.

- آتـه و آپـه، البتـه کـه اولادلری‌نینـگ خوشـلیغینی و بختلـی بولیشـینی خاله‌یدی دییـنـگ داکترصیـب. امـا بولـر هنـوز اوز جوللرینـی اوزلـری تنلشـغه نادانلیـق قیلـه‌دی دییـنـگ. قالـدی کـه تورمـوش دیگـن نرسـه، عُمرلیـق بیـر سـودا؛ دیـدی آپه‌سـی.

- توغـری ایته‌سـیز خاله‌جـان؛ دیدیـم و دوام ایتدیـم: «چاغیمیزنینـگ شـرطلریغه کـوره بـو جاشـده‌کی قیزلـر کیچیـک البتـه. همـده دیگنینگیـزده‌ی، بولـر هنـوز نـادان. تغیـن ینـه سـیز دیگنـده‌ی بـو ایـش عُمرلیـق بیـر سـودا. قویسـنگیز ایـدی آی‌جـان آز کتترسـه‌یدی. جخشـی و جماننـی اورگنسـه‌یدی. اسـانتین باسـردی بیـران اویغـون بخـت ایگیشـیزنینگ زنگینـی» دیدیـم. آپه‌سـی قیزیغـه قـره‌دی. آی‌جان‌نینـگ کوزلـری آلدیغـه، قالین‌نینـگ گُللـی مینـن اوینـه‌ب اوتیرغنـدی:

- آی‌جـان قیزیـم! سـین راضـی مـی ایدینـگ بـو تویـدن؟ دیـب سـوره‌دیم دییـنـگ. جیـم تورگنـدی. «نامزادینگنـی بونـدن آلدین کورگـن میدینـگ؟» دیدیـم. کورسـنگیز هنـوز باله‌لیـق قیلیغلـری مینـن آپه‌سـی‌نینگ بیقینیگـه بوسـینیب باشـی بیلـن «جـوغ» دیـدی. «کوریـب، گپیریـب آلدینـگ مـی اوزی؟» دیسـم ینـه اویه‌لـدی دییـنـگ. دیگـه سـینگیللری جیلمه‌ییـب کولـردی. آته‌سـی؛

- خـا داکترصیـب، سـیز شـونی اَیتینـگ؛ دوالـر نیمه‌گـه پایـده قیلمـه‌دی؟ دیـدی.

- سـیز بیـر دقـه توختنـگ، البتـه سـوالینگیزگه جـواب بیره‌مـن؛ دیـب، قیتـه‌دن آی‌جان‌گـه سـوره‌ماغه دوام ایتتیـم دییـنـگ. «مکتبینگدی خـلاص قیلمـاق خاخلـر میدینـگ؟» دیگینچـه، بیـردن بیرگـه تیلـی آچیلیـب کیتـدی.

- ایـه دییـنـگ. تورکیـه ویـا هندوسـتان‌غه بـاپ (باریـب)، مُـد و فیشـن رشته‌سـیغه کیریـب اوقیماقچـی ایدیـم. امـا بولمـه‌دی دییـنـگ؛ دیدی و کوزلری جاشدن تـووب (تولیب) باشـی قوچاغیگه توشـدی. حقلـی ایـدی؛ اونینـگ هـم هـر قیزگـه اوخشـه‌ب خیاللـری تیپـه ایـدی. لیکـن سـراب بولگنـدی. سـونگ مین آته‌سـیغه قـره‌ب:

- ایندی کیله‌یلیق سوالینگیزنینگ جوابیغه. بوقیز، هنوز رُشدینی تاملەمستن، زور مینن بیچارەنی نامزاد قیپسیزلر (قیلیبسیزلر). او، جنغه-جنغه ایرگنلیک (بلوغت) پیسکولوژیسی مینن کورەشر ایکن، سیز بونی نامزاد قیپ آغیر بیر ضربەنی باشیغه اوریپسیزلر. بی-ازو او جاشیده، قیز بولسین یاکه اوُیل هرکیم خوی قیلەدی. فقط بو سورەچ، قیزلر اوچون جوده چتین اوتەدی. اوشنده آی‌جان قیزیمیزنینگ حیاتی ذاتن آست-اوست بوگنی اوچون، هر نرسەگه اچچیلەنیب تیپکی (عکس‌العمل) بیرەدی. چونکه آغیر استرس و دیپریشنغه کیرگن دیینگ. اشتهاءسی قاچەدی و اوجرلیق قیلەدی. اگه که قیز، بو گپتی سیزدن ویا بشقەلردن ایشیتکن بوسه، بو حالتلرینی، گویا «بو قیزنی جادو قیپتیلر» دیب ایتگن بولسەلرینگ، و شوندەیین بو قیز هم «جادونینگ اُولدیرووچی» بوگن وحشت حکایەسینی سیزلردن ایشیتکن بولسه، ذاتن اونینگ اوچون حیات‌نینگ بیرمعناسی قالمەیدی دییینگ. اسانتین «بوکون اُولەمن، ایرته اُولەمن» دیب، اوزینی اوزی جییدی. هرنرسەدن امیدی کیسیلەدی و اشتهاءسی قاچەدی. تغذیەسی بوزیلەدی و توزیک ایچیب جیمەگن بیری‌نینگ اویقوسی هم بوزیلەدی دییینگ. بیلەسیز کو؛ جانلی بوپ هیچ قیداق فعالیتی، حرکتی و هدفی بومەگن نرسه، چیریماغه باشلەیدی. بیت و بینزی سوپ (سُولیب) آقریب، سرغەیب و نتیجەده اریلەگن (اریغلەگن) بولسه؛ بو تغذیەسیزلیکتن دیر. تیمیر، ب۱۲ویتامینی، فولیک اسید کبی اونلرچه قان تحلیلی‌نینگ ایتکلیغی (توشیشی) و قانسیزلیق، شوندەیین بغیشیقلیقنی هم یوقاتەدی. انسان بونقه توریمغه توشگینچه بیرینچیدن روحیەگه و پیسکولوژیک تداویگه احتیاجی بار...

- داکتر هر دفەسیغه دوا بیردی و کسلخانەغه جاتیردی دییینگ. سیروم تاقەدی، نیچیته پیچکاری قیلەدی خلاص. سونگ نیچه وخت جخشیراق بولەدی و ینه عینی. هیچ توزیک توزەلمەدی. بیزهم کیچه-کوندوز مُلا-خُوجه آختردیک اوغانستان‌دن...؛ دیدی آتەسی.

- قرەنگ حاجی جیزنه! بو حالت، شاید «تیمیرسیزلیق-انامیسی» دیر. بونینگ تدوایسی تقویه و تغذیه مینن ممکن؛ دیدیم. بو قللە آپەسی دوام ایتدی دییەنگ:

- جادو تاپیلغندن سونگ، کم کم اشتهاءسی آچیلدی. اما باش-آغریسی هنوزم دوام ایتتی. جادولرینینگ همەسی چیققینچه بیردن بیره توزەلدی...؛ دیدی.

- مینگه قرەنگ! دیدیم. سیزگه باشدن دیدیم کو بو «بیر پیسکولوژیک توریمغه کیرگن و جادودن قورقغن دیب. جادونینگ تاپیلیش خبری قیزنی راحتلگن. نتیجەده قیز پیسکولوژیک باسکیدن قوتیلغنی اوچون اشتهاسی آچیلیب امیدلری قیتیب کیغن. مقصد، ایندی جاشی هم اون-توققیز بوپتی. آز-کوپ أیسینی هم آلغن دییەنگ.

- خداغه شکر. تینگریم بشقه کورستمەسین داکترصیب.

- راستی انه او جیگیت کیاو کیلدی می؟

- هه شو جیرده. آلدیمه ایشلەیدی. اقامەسینی هم آلدیم؛ دیدی آتەسی.

- قیزلریزدی قیتەدن کسل بولیشینی ایستەمسەلرینگ، قوییەنگ کیاو-پاچه اوز ایشینی قورسین. اوی کراسی و بشقه مصرفلرینی اوزی کیتکیزیکان توریمغه کیلسین، تغین توی قیلینگ؛ دیدیم...

بو اوزونچه مُحبت آقیمده؛ داکتر، تیموربیکنی یاتقیزیب معاینه قیلدی. سونگره اونینگ بستر قیلیش ایشلرینی تاملەدی. تیموربیک بیر-ایکی کون بستردە قالدی و ایسیتمەسی توشکینچه چوررەسینی عملیات قیلدیلر...

*****

آنه‌جان‌لریمیز نینگ بیزلرگه نیمه خیل آتلر بیلن، قیسی شیرین کلمه‌لر بیلن وکیم قنده‌یین تاقمه لقبلر بیلن خطاب ایتیشینی بیله‌میز؛ جانیم، آته‌جان، آنه‌جان، حیاتیم، بله‌جان و قوزی‌جان، عسل تای، بالقیزیم کبی... فرزند دیماق، جان پارچه‌سی دیماق. آلگن نفس، آغیزده‌گی تاد و تیزده‌گی کوچ دیماق. مسافه‌لر فرق قیلمه‌یدی؛ فرزندی قه ییرده بولسه بولسین، دنیانینگ او بیر بُرچَگیده باله‌سی‌نینگ قولیگه تیکان باتسه، او تیکان بو ییرده آنه‌نینگ یوره‌گیگه قده‌لدی. فرزندی او ییرده سَل شمااللسه، بو ییرده آنه قلتیره‌دی. او ییرده ماس ایسیتسه، بو ییرده آنه نی وارَجه توته‌دی. خُلص اولاد قه‌ییرده بولسه بولسین، حالی سلگینه بوزیلسه آنه‌نینگ توشلریگه کیره‌دی...

هر اویدن بیر پارچه‌سی غربتگه توشکن بیر توپلیم اولەراق شاهدمیز کیم غربتده‌گی اوغلی ویا قیزی، مُقیم اولکه‌نینگ بیر چیتکه‌سیده اگر سَل ییر تیبرنسه، ویا بیر قیشلاغینی سیل باسسه، یا بیران انفجار ویا انتحار یوز بیرسه؛ بو ییرده‌گی آنه و آته‌لر درحال مراققه قالیب، خبر آلیش اوچون تورت تمانگه اوزینی اوره‌دی و چیرپینیب توره‌دی. درحال قونغیراق قیلیب: «بله‌جاااان! سین تمانله‌گه شوندا‌غ گپله بولیپتی دیب ایشیتتیک. ساغ میسن؟ ایسن امان یوریبسن می؟...» دیب سوره‌یدی. فقط اولرنی علاقه‌دار قیلمه‌گن نرسه شو؛ او اولکه‌ده یوزمیلیون کیشی یشه‌سین فرق قیلمه‌یدی؛ اونگه کوره هر نرسه یالغیز اونینگ فرزندی‌نینگ باشیگه کیله‌دی...

بیر ایرته، ساعت سکیز بجه‌لر ایدی. مزارشریف یشاوچیلری کوچلی بیر پارتلمه سیسی بیلن جیرکیلیب کیتدی. درحال اجتماعی ترماقلر آرقلی یایره‌لگن بوخبر شیرینگل آپه‌نینگ قولاغیگه باردی. اوشه کون حاجی‌قربان هم ایرته‌لبدن مزارشریف یولچیلرینی آلیب یولگه توشگندی. کینجه‌بیک هم اوقیش بهانه‌سیده مزارشریفده ایدی. ایشدن کیلگن رمضان اکه چایینی ایچیب ینگی کوزی کیتگندی که

باریب اونی اویغاتدی و وضعیتدن ایتیب:

- تیز بوگین اکەنگ مینن اوکەنگە قونغیراق قیگین! سورەب کورگین یخشی میلە! اللهیم اوزی اسرەسین ایی بلەلریمدی..؛ دیدی. رمضان درحال اکەسیگە قونغیراق قیلدی یو حاجی قربان آچمەدی. سونگرە کینجەبیککە قونغیراق قیلدی. اونینگ هم تیلفونی اوچیرلگندی؛ چونکە درسدە بولگنی اوچون تیلفونی قبەلگندی. ایکی-اوچ مرتە، گاه اونیسیگە- گاه بونیسیگە قونغیراق قیلردی مَراق‌دن. کوپ پیت اوتمەی حاجی قربان قونغیراق قیلیب کیلدی:

- کیچیر اوکم، تیلفون کیسەمدە ایدی بیلمەی قالیبمن. خیریت می؟

- آنەم کیلیب اَیتیلە که مزارده پارتلمه بولیبتی، اوشەلردن بیرخبر آل دیب. قونغیراق قیسم، ایندی نی سیز آچەسیز نی کینجە. قورقیب کیتتی راستتن هم. ساغ میسیله؟

- مراق ایتمەیلە، بیز یخشی‌بیز. کینجەبیک بو وخت درسدە بوگنی اوچون تیلفونینی اوچیریب قویەدی بی‌ازو. هی بیر تانک-تیلده انفجار بوگن. تیلدی هر وخت اوشیردن آلیدیم. ایگەسی تانیشلریمدن. „اسرەسە بلا یاغ، اسرەمسە پناه یاغ„ دیگنلریدەی، مینی خدانی اوزی اسرەدی. مزارگە یتیشیب کیلشیمدن یریم ساعت بولدی. یولدن اوتکینجە آلدیدن دیپومدی تولدیریب شهرگه کیلدیم. ایشیتیشیمچه؛ تانک-تیل‌دی ایگەسی مینن بیر بادگاردی یارەلنگن. اما بیر ایکیتە تانک-تیل خدمەسی شهید بوگن. خداگە شکر بیزلە ساغبیز اوکم. بارمی مزارگە بیران خذمت؟

- یاغ اکەجان، جانلریز ساغ بوسه بولدی. بخیر کیلینگ

پارتلمە یوز بیرگن تانک-تیل، کیچیک تجارلردن بیری بولگن حاجی گیلدی-تورکمن‌گە عاید ایدی. بو تانک-تیل؛ فاریاب، شبرغان، سرپل، اندخوی وآقچه موترلری‌نینگ بندریده بولگنی اوچون یخشی بیر قونیم (موقیعت)ده دیر.

مزارشریف‌نینگ کونباتریده و چیوره-یولی (شاهراه)نینگ اوستیده. مزارنینگ کیلگیندی مافیالری؛ کتته اورتاقلری بولگن عجم والی‌نینگ ایشبیرلیگی بیلن غاصبلیککه دوام ایتردی. اینیقسه تورک ملتیگه عاید تورت-یول ناویشلریده‌گی بیرلر و استراتیژیک قونیم‌لرنینگ اوستیگه باریب چوکردی. قورقیتیش اوچون تورلی خیل اخطارلر بیرردی، حقارتلر و شکنجه‌لر قیلردی. کیین ناچیز بیر پولگه قولیدن آلیب اوزینی هیدب قووردی. باریوقی؛ مُلکی، نظامی و سیاسی دولت قیافه‌سیده‌گی اوغریلر ومافیالر تمانیدن غصب ایتیلگن بیچاره‌لر، عرضینی باریب کیمگه اَیتسین ایدی؟ عجم حاکم ومافیا ایتلری، قه‌یرده یخشی بیر یر بولسه مزارنینگ اصل ایگه‌لریدن غصب قیلیشگه بیل باغله‌گندی. عجم حاکم‌نینگ مافیا ایتلری، بیرینچیدن مافیایی تکتیک اوله‌راق چوکمه ایشیگه کیریشدیلر؛ حاجی گیلدی تورکمن‌نینگ یانیگه کلیب تانک-تیلینی اولرگه ساتیشینی ایسته‌دیلر. حاجی‌گیلدی تورکمن: «بو منه آته‌مدن قالن مُلک. مین بو بیری اوز پولیم بیلن دوزه‌تتیم. اللهَ شکر مین ایشیمدن هیم راضی..» دیب مافیا ایتلرینی جونتدی. بوندن سونگره باشیگه کیله‌جکلرنی اوزی هم تخمین ایتگندی.

مُلکینی ساتمه‌گن کیشیلرنی بیرینچیدن حقارت قیلردی. اوندن سونگ کوزداغی بیرماق اوچون هنوز آغزیدن سوت ایسی کیلگن فرزندلرینی مکتب یولیدن قاچیریب، تغین قوییریش اوچون میلیون-میلیون دالر ایستردی. «پولیم یوق» دیگنلرگه، «مُلکینگنی سات» دیب مجبور قیلردی. درحال اوز جنسلریدن مُشتریلرهم تاپیله‌ی‌بیرردی. مُجرم‌لرنینگ اورتاقلری، هر هفته‌ده ایکی‌مرته اخطار اوله‌راق فرزندلری‌نینگ شکنجه ویدیولرینی یوباریب، پولنی توللش اوچون رهینه عایله‌سی‌نینگ تیزراق حرکت قیلیشینی ایستردی.

افسوس که کوپ وقت اوتمسدن، حاجی‌گیلدی تورکمن نینگ قورققنی باشیگه کیلدی. بو پارتلمه‌نینگ مقصدی، هم تانک-تیل نینگ دایمی مُشتریلرینی قاچیریش، همده ایگه‌سیگه اخطار بیریش ایدی...

کینجه‌بیک تنفُسگه چیققینچه تیلفونینی آچدی. کورسه کیم اکه‌لری نیچه مرته قونغیراق قیلگندی. رمضان اکه‌سی نینگ اویقوده بولیشینی اویله‌ب؛ حاجی قربانگه قونغیراق قیلدی و توریمنی سوره‌دی....

آچون‌بیک و کینجه‌بیک آشنالر، بیر آقشم کوک و یشیلدن بیرآز فیضله‌نیش اوچون روضه‌گه بارماقچی بولدی. آچون‌نینگ أیسیگه کیلدی؛ باسیلیب چیققن آیلیکلردن بیردانه‌نی ایلتیب خادم‌اکه‌گه بیریش. ایکله دوست باریب روضه‌نینگ یولَکلریده قوییلگن کوک اوریندیقلرگه اوتیریب، دملریده‌گی کوکنی کوکس‌لریگه تولدیرر ایکن؛ «سلام بیگیتلر» دیگن تانیش بیر سیس بیلن اوزلریگه کیلدی. آچون‌بیک:

- وی خادم اکه! سیز قتتن چیغدینگیز. سلام، وعلیکم سلام...؛ دیب اورنیدن توردی. خادم‌اکه قوللریده‌گی سودا-ساتیق خلته‌لرینی بیرگه قوییب، بیگیتلر بیلن قوچاقلشیب کوریشدی. تغین بیگیتلر قوللریده‌گی آیلیکنی ساوغه قیلدی. خادم اکه:

- اووو ماشاءالله- ماشاءالله؛ دیب یانباشلریگه اوتیردی و آیلیکنی آچیب اوقیبیردی. جیم بولدی و صفحه‌لرنی بیرمه‌بیر اوقیردی. کوزلریگه یاش تولگندی. «مین بیسواتتی یازوسیگه اعتبار بیرگنلریز اوچون منتدارمن» دیدی.

- اوندا دیمنگ خادم اکه؛ دیدی کینجه‌بیک. «بیرینچیدن، سیزدن کیچیریم سوریمن. چونکه سیزدی یازگنیزگه قول تیکدیم. یازویزدی ادبی شیوه‌گه کیتیریشیم کیره‌ی ایدی تاکه اوقیگنلر یخشیراق توشونسین دیب».

- جوده یخشی قیلیبسیز، قولیز آغریمه‌سین اوکم؛ دیدی خادم‌اکه، بلور یاشلر تاشیب تورگن کوز بولاقلری‌نینگ آیینه‌سی‌دن باقیب.

- سیز مکتب اوقیمغنسیز. بیتوونی قه‌ی جیردن اورگندیز؟ دیدی آچون‌بیک.

- توغری اوقیش نصیب بومەدی. لیکن شو روضە خادملیگیگە باشلەگنیمدن کییین استە استە اورگندیم.

- جوغ اییی! قنقە بشردیز بونی؛ حیرت ایچیدە ینە سورەدی.

- انسان خاخلسە، هیچ نرسە اوچون کیچ بولمس اکن. آلدینکی دفعە دیگندیم خیالیم. استا رفیق، کیسەسیدن توشگن قلمدی مینگە یادگارلی بیرگندی دیب. اوشە «یادیگارقلم» سبب بولدی سوادیمدی چیغیشیگە.

- المە بیرگە توشدی، نیوتن بیر-چیکیمینی(بیر جاذبەسینی) فرق ایتدی و قلم بیرگە توشدی، سیز اوز مهارتیزدی فرق ایتییز. دیمک بیر نرسەلرنینگ توشیشینی جدیگە آلسەی، بوکونگچە اوزیمیزدە ویا اطرافیمیزدە فرق ایتمەگنیمیز کوپ نرسەلردی فرق ایتەیکنمیز؛ دیدی کینجەبیک و سورەدی: «بشقە بیران یازونگیز بوسە بیرینگ، دمیبیزدەگی آیلیککە باسەیلی؟». فکرلرینینگ و یازوسینینگ اعتبارینی کورگن خادماکە خوشلیکدن کویلککە سیغمسدی.

- مینگە بیش-اون دققە اجازە بیرسەیلە باریب آلیب کیلەمن؛ دیب جاییدن توردی و خلتەلرینی آلیب اُتاقی ساری کیتدی. اون دقیقەدن کیین کیلدی و چونتەگیدن قتلنگن بیر قاغاذنی چیقاریب کینجەبیککە بیردی. کینجەبیک قاغاذنی آلیب چونتەگیگە اوردی و خیرلشدیلر. یاتاقخانەگە باریب اونینگ املاء و انشاءسینی توزەتدی. خادم اکە شونقە یازگندی:

«قورقینچ ملی بیر فاجعەنینگ ایچیدە، سیسسیز و چارەسیز شکلدە جان چیکیشەیاپمیز. مینگلرچە ییلدن بئری آتەیورتیمیز بولگن بو توپراقلردن، سونگ بیر عصردیر تورلی شکللردە یوقاتیلیب کیتەیاپمیز. روضەنی اهل-بیت عشقیگە بیز توزەتدیک، لیکن باشقە بیر طایفە کیلیب مذهبی سمپاتیزنلیگی بیلن بو شهرنی اوزیگە مقدس بیلدی. بو شهرنی سیاست و تجارت مرکزی اولەراق بیز کیلیشتیردیک، لیکن

کیلگینـدی طایفه‌لـر کیلیـب ایگه‌لـه‌دی. بـو کیتیـش بیلـن اونچـه وقت اوتمـه‌ی توریـب بیزگـه تیگیشـلی نیمـه بولسـه؛ ییـر، نفـوس، کلتـور، آثـار، سیاسـی و اجتماعـی اورینـدن هیـچ قیسـیدن بیـر ایـز قویمه‌یدیلـر.

هـر سـیغینگن بـی سـروپاگه انسـانلیک قیلدیـک، آواره و بیچـاره دیـب باشـیمیز اوسـتیگه پنـاه بیردیـک. لیکـن بـو تـوز بیلمسـلر، بیزنـی اوز اوییمیـزدن دغـی هیـده‌ب چیقاردیلـر. یخشـیلیگیمیزگه قرشـی نانکورلیـک کورگینچـه، ایستر-ایسـته‌مس دینـی قرداشـلیک و انسـانلیک آتیگـه قیلگـن مرحمتلریمیزگـه و کورسـتگن خوشـباورلیکلریمیزگه لعنـت اوقیشـیمیز کیلـه‌دی. بـو نسسـغلر؛ تاکیم بـو ییـرده نفوسلری آرتیب و هربابتدن کوچه‌یمه‌گن ایدیلـر، بیزگـه قرشـی سیاسـتلری دایمـا چـرب زبانلیـک، اسـلام دینـی آتیـده یاردمیمیـزدن فایده‌لنیـش، انسـانلیک آتیـده همپذیـری، اُخوت، بـرادری و قیـز آلیب-بیریـش کبـی سـلاحلردن ایش آلدیلـر. تاریـخ بوییچـه آتەلـری هرتورلـی حیلـه بیلـن ینگالمه‌گنلـری بـو اولوسـنی و آله‌آلمه‌گنلـری بـو توپراقلرنـی، بیزنینـگ اصلاح‌ناپذیـر خوشـباورلیک حماقتیمیـز بیلـن نهایتـده آلدیلـر. قیسقچه‌سـی بیزنـی شـوم ریجه‌لـر بیلـن ییڭگدی‌لـر وبیزنـی غفلتیمیـز بیلـن تاریخگـه بوغدیلـر. آتەلریمیزنینـگ دعاسـی توتـدی؛ „باققیـن قرغه‌نـی اویسـین کوزینگنـی.„

چیـن دیواری‌نینـگ حکایه‌سـینی بیله‌سـیز دوسـتلریم! باریـب کورگنلرینگیـز هـم باردیـر مُحقـق. هیچبیـر کـوچ، چیـن دولتینـی باسـیب آلمـاق اوچـون او یوکسـک دیوارنـی ایقیتیـب ایچکرگـه اوتگنـی یـوق. فقـط خاینلـردن ایـش آلدی‌لـر. چونکـه „خایـن ایچکـرده بولسـه، ایشـیکده‌گی قُلـف ایشـگه یره‌مـس„. بونگـه قـره‌ب تدبیـر آلیشـیمیز شـرط. ایچکرده‌گـی کرکترلرنـی ملی-کیملیـک شـعوری بیلـن یتیشـتیریش کیـره‌ک. بیـر متفکـر شـونقه دیگـن: «بیـر ملتنـی یوقاتیـش اوچـون مدنیتینـی یوقـات! بونینـگ اوچـون اوچ نرسـه‌نی عملگـه آشـیر!

- تعلیم وتربیه‌سینی بوزگین کیم تیلی یوقالسین!

- رول مُدللرینی و افسانوی شخصیتلرینی تحقیر قیلگین کیم باشلریدهگی رهبرلرینینگ آرتیدن کیتمهسین!

- عایله اساسلرینی بوزگین کیم اویده آنهلیک قدریتی یوقالسین.!

اَیتینگ چی دوستلریم! یوقاریدهگیلردن قَیسی بیرینی بجرمسدن قویدیلر؟ شعورلی آنهلریمیز، فدایی معلملریمیز و رول مُدل شخصیتلریمیزنی جهاد و انقلاب آتیده یا اُولدیردیلر ویا یورتدن قاچیردیلر. بو بوشلیگیمیز هنوز کوووپ تیرین و چوقور. بو وضعیت بوندن هم چوقوررراق بولسه، سیز یاشلرگه و کیلهدیگن ینگی نسلیمیزگه انسانی ارزشلرنی، ملی بقا و کیملیگیمیزنی کیم اورگتهدی؟

بوندن آلدینگی اجدادیمیزگه شُبهه بیلن قرهمنگ! چونکه اولر، تورک تورهسینی بیرمه-بیر یشهب و یشهتیب اوتگنلر. اولرگه اوخشهب، بیزنی بیز قیلگن اولردن قالگن میراثی ارزشلرینی، یشهب و یشهتیب، هر بیرینی امانت و مقدس بیلیب، زمان و دوران آقیمیده اوزیمیزگه خلق-ارا اعتبار بخشیلهیلیک. اولر، تورهگه باغلیلیکلری بیلن اوزون زمان سلسله سلطنتلرگه ایگه بولیب تورکانه دوران سوردیلر. اولر، زمانِنینگ بوتون دایرهلرینی بیر بوتون شکلده قولگه آلر؛ اوتمیش، حاضر و کیلهجک دیب پارچهلمس ایدیلر. مثلاً: تیمور چنگیزنی تاملر ایکن؛ بابور تیمورنی تاملردی. کیلهجکنی اوتمیشگه کوره حاضرنینگ امکانی بیلن احیاء قیلر ایدیلر. کیمی زمان موسوملر، تاغلر، دریالر حتی که قلیچلر و پُوست(تخت)لر اولرنی اَییرسه هم ایرگنهقونلر تیز-تیز یتیب کیلردی، بیرهملر بولیب توررردی وبولر، اولرنی بیرلشتیرردی. ،،اَیریلسنگ ایترسن، بیرلشسنگ بوترسن،، دیگن بوری اُسلوبلی آتهلریمیز، دایما دشمنلرگه قرشی بیر بولیب بوتر و دوران سوررردی.. نتیجهسی؛ بیز بوکون اوز غروریمیزنی اولرنینگ تاریخیده تاپهمیز. اوز مدنیتیمیزنی اولرنینگ صنعتیده کورهمیز. اولرنینگ قان و جانلریدن یورتلشگن توپراقلرده

یشه‌ی‌میز. قیسقچه‌سی، اولرنی تانیگونچه اوزیمیزنی تانیمیز و رسالتیمیزنی یخشیراق بیله‌میز.../ خادم اکه».

ینه بیر سُمستر اداغیگه یتیب، فاینل سیناولری‌نینگ عرفه‌سی ایدی. لیکن کینجه‌بیک، اوزون بیر سُمسترنی عشق بابیده ینه اُمیدسیز شکلده توگه‌تردی. آلگن خرمُهره‌سی هم بوکونگچه هیچقنقه نتیجه بیرمه‌گندی. کیمی پیت اوزی-اوزیگه ایتردی؛ «کوتر المه‌گنینگ تاشنی اوپیپ جایگه قوی» دیب. بیراق اوشنده، مجادله‌چی اراده‌سی تامیریده قینر؛ «یقیلگن پهلوان گوره‌شدن تویمه‌یدی. یخشی نیت، یریم دولت» دیب کونگلینی آویتردی. چاره‌سیزلیگینی، اُمید بیلن باستیرردی. شونچه که درس بهانه بولیب، کونده بیرگینه مرته هم بولسه یارنی کوریش بیلن یوره‌گینی تسلی قیلردی. «عشق‌سیز حیات، بهارسیز ییل» دیب حیاتی‌نینگ بهارینی تجربه قیلردی کینجه‌بیک. بیردن-بیرگه آته‌لری‌نینگ تاریخی دورانلری أیسیگه کیلدی؛ «آته‌لریم عشق آتیگه نیمه امکانسیزلرنی بجرگن یو مینی قره‌سه. شاید که آقچه‌م اوچون تاج‌محل توزه‌تالمیمن، بیراق "سرومَحل" توزه‌تاله‌من کو!» دیدی.

یاتاقخانه‌نینگ میدانی تماماً کانکریت توکیلگندی. کینجه‌بیک، پلاستیک بیر بیلر تاپیب آلیب کیلدی و اوست تمانیدن مونچه‌سینی کیسدی، ایچیگه توپراق تشلەب بیر سرو کوچَتی ایکدی. او سروگه، آقچه دیب آت بیردی. تشقرده، پنجره‌سی‌نینگ توبیگه قویدی. اوزی هم اُتاغیده، تاقچه‌نینگ توبیده اوتیرردی و آقچه‌سی دایما کوزلری‌نینگ دمیده ایدی. سوو و توپراغیگه هربابتدن، خوددی کوز قراچیغیگه باققنده‌ی باقردی. اونی سیوردی و او بیلن موزیک ایشیتردی، او بیلن گپیرردی. حتی درسلرینی ملکه قیلیش اوچون عادتا او بیلن بحث قیلردی. سرونی آقچه، اوزینی تووەک (گُلدان) بیلردی. اونی، هرکون طهارتیدن قالگن سوو بیلن سوغاررردی. بیرکون ینه ایکی تُووەک جریبن-گُل آلیب کیلدی و اولرنی ایچکرده تاقچه‌گه قویدی. بولرنینگ سایه‌سیده، یاتاقخانه‌ده اوزینی یالغیز حس ایتمسدی. یشیللیک سمبولی بولگن سرو هم،

عشق و مُحبت تولە باقیم سایەسیده اوز تازەلیگینی اسرردی. یالەچەلری هرکون تا باره کتتەرردی و کوک سَری بوی سالردی. کینجەبیک، سرونینگ توبیگە پتونی گُل هم ایکدی. اونینگ عشقی عادتا هیچ موسوم تانمسدی؛ رنگی وشکلی بیللی ایدی. ایرتانگ وآقشم شو پیللتدن سرونینگ یالەچەلریگە قوشلر قونردی. ایرتەلری اونینگ یالەچەسیدەگی قوش لرنینگ سیسی بیلن اویغانردی...

بیرکون صنفده، عجم شاگردلرنینگ یوزیده جوشقینلی بیرهیجان بار ایدی. آش و نانnی تشقردن تیلەتماق اوچون پول توپلب، بیریnینگ مهمانخانەسیگە ییغیلیشnی ریجەلر ایدیلر. کینجەبیکدن پول ایستەدیلر. کینجەبیک بو ریجەnی، شاید پاریس بیلن منچیستر فوتبال تقیملریnینگ ماچی بار و بیرلیکده تماشا قیلیش اوچون دیب توشوندی. سونگرەدن اورگندی گپnینگ نیمەلیگینی. یعنی؛ بو آقشم عجم والیnینگ مصاحبەسی، اوزەل بیر تلویزیونده یاییملەنر(نشر بولر) ایکن. بولر اوشەnی تماشا قیلماقچی ایکنلر. عادی بیرگپnی، آغیزدن-آغیزگە بالون دیک شیشیرر ایدیلر. خُلص، مصاحبەnینگ رکلامی برچەگە بیریلدی. عجم شاگردلر، اوشەکون کیمنی کورسە «بینە مصاحبەnی قاچیرمە!» دیب خدایارینگ اورنیده بیربیراویگە بونی توصیە و تأکید قیلردی. بو منظرە، ایستر-ایتمس هرکیمنی کونگلیگە مراق تشلردی. لیلیەگە بارسە، اوییردەگی یاشلرهم عجم صنفداشلریدن ایشیتگن قویمە-کیتدیلرنی مراق ایتیب اوتیرگندی.

آقشم نانی یییلر-ییلمس تیوی‌ده برنامە باشلەدی. کورسنگیز؛ روضەدەگی هر یاغاچنینگ آستیده اوتیرگن کفبین، طالعبین، فالبین و باغچەده هُنرینی کورستەدیگن مداری‌بازلر و مَدیحە اوقیگن مَداحلرنینگ برچەسی، بو آقشم روضە ساحەسینی اینگ بویوک مداح و مداری‌بازگە قوییرگندی. مُصاحبەnینگ ویترینینی، روضەnینگ میدانیده قوردیرگندی. بیرده، قیپقیزیل تورکمن قالینی توشەلگن، استانبول-فرنیچر مارکەلی ایکی دانە گوچ هم قالینnینگ اوستیگە قوییلگن

و آرقه منظره‌سی ایسه نوایی‌نینگ کورکملی شاه-اثری روضه‌نینگ عقیق ینگلیغ بناءسی. ویترینده‌گی گوچلرده ایسه بیر برنامه‌چی و دمیده هم بیر ویترین قاویرچاغی اوتیرگندی. برنامه؛ قاویرچاق‌نینگ قولیده‌گی آلتمیش‌مینگ دالرلیک رولیکس ساعت نینگ ریکلامی بیلن باشله‌نیشی کیره‌ک ایدی؛ لیکن برنامه‌چی‌نینگ کوزینی مانکن‌نینگ ایاغیده‌گی یلتیللەگن جَیران(آهو) تیریسیدن یسەلگن قره بوت قمشتیردی. اونینگ کیفیتی بیلن باشلەدی. بیچاره برنامه‌چی، بورنیگه چنغیگن یوزلرچه یورو بولگن اروپا مارکەلی عطرلرنینگ هیدیگه ضُعف ایکن؛ مانکنیمیز، مینگلرچه دالرگه فرمایش اوزره توزه‌تیلگن قولیده‌گی تسبیحینی، ایکی قوللب کوزلرگه تیقه-تیقه انگله‌تردی: «بیلمه‌سم مونچاقلری قیسی تاغ‌نینگ بغریدن چیقمیش قیمتلی تاشدن. بیلمه‌سم ایپی، قیسی تور اورُمچک آغی‌دن قریشیم (مخلوط) شکلده توزه‌تیلگن. بیلمه‌سم پوپه‌گی، مخصوص ایپکدن توزه‌تیلگن، بیلمه‌سم قَیسی بیر بیلان‌نینگ یاغی بیلن جلا بیریلگن...» دیب. سونگره تسبیحینی بیله‌زیک کبی قولیگه اوتکزدی و کوزیده‌گی کوزلیکنی چیقاریب قوللریگه آلدی: «بیلمه‌سم بونینگ چوکاتی، افریقا اورمانلریده یشه‌گن کمیاب فیل‌لرنینگ قیمتلی تیشیدن توزه‌تیلگن و جُلدگه ضرر بیرمه‌یدی. بیلمه‌سم شیشه‌سی، هرتورلی نور و کانتراستگه اوزینی عیارلب بیله‌دی و کیچه-کوریش اوزه‌للیگی بار...» دیب کوزلیگینی قیته‌دن کوزلریگه تاقه‌دی. سونگره کُرتیسی‌نینگ یقه‌سینی توزه‌تیب، کوچگه تینچراق یسلنه‌دی و ایاق- ایاق اوستیگه المشتیره‌دی. بیچاره برنامه‌چی، اونگه قیافه‌سی‌نینگ شیکلیگیدن ایته‌دی. مانکنیمیز، پایچه‌سیگه قونگن جیزیللاغیچنی برماغی بیلن تیتلب، اوستیده‌گی کییمینی اروپا بارگنیده اوییردن انچه قیمتگه آلگنینی اورغوله‌یدی. بیچاره برنامه‌چی، مانکنیمیزنینگ قولیده‌گی ساعت حقیده سوره‌شنی اونوتگندی؛ مانکنیمیز چپ قولیگه تاقیلگن ساعتنی اونگ قولی بیلن اوزیگه توغریلب وقتگه قره‌دی. برنامه‌چی اوشنده متوجه بولدی وساعتی حقیگه سوره‌دی. ساعت مُحبتی اوزونراق سوردی. مانکنیمیزنینگ ساعتلری وعطرلری توغریسیده‌گی

لافلری‌نینـگ جالبـی شـو ایـدی کیـم اولرنینـگ برچه‌سـی، اونگـه هدیـه کیلگنمیـش. اینیقسـه اوییـده، جانیده‌گیلرنینـگ هـر قَیسـیدن تورلـی خیـل مُدللری‌نینـگ بارلیگـی وهـر بیرته‌سـیدن هـم بیـرر کیلیکسـیونی بولگنیـدن دم اورردی. خُلـص شـو کـه „قـره تاویـق سـمان سـاچردی، اوز کوتینـی اوزی آچـردی“...

مهمانخانه‌لـرده گوررینگله‌شـیب کارتونیک-مُصاحبه‌نـی تماشـا قیلگـن عجـم یاشـلرنینگ یقه‌لری هـول بولگنـدی آغیزلریـدن آققـن سـوولر بیلـن... یخشـی کیـم بـو آره‌ده تـی‌وی، بیـش دقیقه‌لیـک وقتنـی عـادی تجارلرنینـگ اعلاناتیگـه ایـردی...

یاییـن قیتـه‌دن باشـله‌ب، قالگـن جایـدن دوام ایتـدی. قاویرچاغیمیـز، مزارشـریفنی گل-گلسـتان کورسـه‌تیش اوچـون کامره‌لرگـه و میکرافونلرگـه معده‌سـیدن هـوا پوفلـردی. برچـه بیلـردی ذاتـن؛ مزارشـریف‌نینگ میگاپـول اسـتاندرتیگه کـوره توزه‌تیلشـی اوچـون دنیابانکـی تمانیـدن بیریلگـن پوللرنـی اوز چونته‌گیگـه اورگنینـی. کورینـگ کـه شـهرنینگ توزه‌تیلیشـینی تـورک تاجرلری‌نینـگ بوینیگـه قویگـن بـو ظالـم، تاجرلـر تمانیـدن توزه‌تیلگـن تورت-یوللرنـی اوز خدمتـی اولـه‌راق کورسه‌تیشـدن اویالمـه‌ی، کامره‌لرگـه پوک-پـوک باقـه‌راق شـو آته‌سـوزنی بقیـرردی؛ „یخشـی‌لیک قیـل دینگیزگـه آت، بیلسـه بلیـق بیلمسـه خالـق“ دیـب. حالنکـه مزارشـریفده‌گی پـودری دایدو-ایتلـر، شـهرنینگ هرنقطه‌سـیده بیـر تیلفـون اوچـون، بیـر بایسـکیل اوچـون، ویـا آقشـمگچه غلتـک هیـده‌ب تورتتـه نانـنی پولینـی تاپگـن بیرینـی ایکـی قیـران پولـی اوچـون اُولدیـرردی و قوللریگـه توشـگن نیمـه بولسـه آلیـب قاچـردی. بونچـه فلاکـت یتمه‌گـن دیـک شـهرنینگ هرسـاحه‌ده کتتـه- کیچیـک مافیالـر حُکـم سـوررردی. مولانـا قونالغه‌سـیگه کیلیـب توشـگن تاجرلـر، قونالغـه چیقیشـیده اختطـاف بولـردی. چیـت ایلـدن کیلگنلرنینـگ بکسـیگه قـول قوییلـردی. کونـده بیـش وقـت اذان اورنیـده انفجـار سیسـلری ایشـیتیلردی. معارف‌نینـگ ظرفیتـی و کیفیتـی اورنیـده، مکتـب بچه‌لرنینـگ قاچیریلیـش خبرلـری یوره‌کلرنـی داغلـردی. غصـب قیلگـن جایلریـده اوز مارکیتلری‌نینـگ آچیلیشـی بولرکـن؛

تورکلرگه عاید مارکیتلر قصداً یاقیلیب کول بولردی. اما برنامه‌چی تُکمه‌گه باسگیچ، قاویرچاق نازوکرشمه بیلن اوزینی مختردی. اینیقسه؛ ینگی توزه‌لیب تورگن روضه مسجدینی اوزبیکستان قونسوللیگی اوزبیک معماریسی بیلن توزه‌تردی. تورکیه‌نینگ تیکا مؤسسه‌سی مسجدنینگ آستیگه ایسیتمه و ساویتمه سیستمی چاپتیریب اوستیدن یاغاچ-پارکه توشردی. تیکا، همزمان بیلیم یورتی صحنیده تورکالوجی بولیمی‌نینگ بناء ایشلرینی تاملماقه اورینردی. باشقه تماندن روضه‌نینگ تورت چرباغیدن بیرینی، چاغداش شکلده نفس آله‌دیگن بیر محیط اوله‌راق احیاء قیلر ایکن؛ شونینگ‌دیک مزارشریف‌نینگ اینگ کتته مکتبی بولگن باختر لیسه‌سی نینگ اعمارینی هم تیکا تکمیل قیلگندی. اینیقسه بو مکتبده مُجهز لابراتوارلر، مطالعه اورتَملی کتابخانه‌لر و تورلی سپورتلر اوچون استاندرت ساحه‌لردن آلیب، هر صنفنی پروجیکتور سیستمی بیلن انشاء قیلدی. بدبختانه که بولرنینگ امتیازی تیکا آتیگه ایمس، عجم والی آتیگه ثبت بولر ایکن؛ فایده‌سی تورکلرگه ایمس کیلگیندیلرگه ایدی. یو بدذات پیغمبر بولسه امتلرینی ییردی....

تورکلر بولسه؛ „اوزینی مختهگن اُولیمنی قراویلی„ دیب عجم-والی‌نینگ لافلریگه کوپ اعتبار بیرمسدی. اولر اوزبیک، تورکمن، تورک و توران بولیب آته-یورتلری‌نینگ کیله‌جگینی اویلردی و بوشهرنی قولقولگه بیریب توزه‌تیشگه دوام ایتردی؛ „سیل اوتر تاش قالر„ دیبان.

مزارشریف‌نینگ بغریده‌گی زراعت محله‌سی، بانفوذ تورکلرنینگ اینگ یوغون یشه‌گنلری بیر بیردیر. عجم والی، قانیده تاشیگن ازلی و ابدی تورک دُشمنلیگی یوزه‌سیدن، حاکمیتی بوییچه بو محله‌ده بیر بیل اسفالت دغی توکمه‌دی و توکیلیشیگه هم اِذن بیرمسدی. شونگه اوخشه‌ب؛ بلخ‌نینگ اصل ایگه‌لری توقسن-ایکی اوروغ تورک، کیم مزارشریف نینگ برچه ولسواللیکلریده یشه‌یدی؛ اولرنینگ هم مرکزگه باغله‌گن آنه-یوللرینی توزه‌لیشیگه اصلا اولگیرمسدی. اصلیده

سونگ اوچ عصردن بئری برچه عجم حاکملرنینگ تورکلرگه و تورکستانگه قرشی کین ونفرتی نقطه-ویرگول عینی‌دیر. هیچ بیرته‌سی؛ تورکستان شهرلرینی و مرکزی ولسوااللیکلرنینگ تمامینی، باشکینت بلخگه چیقیش یوللرینی توزه‌تیشگه حرکت قیلمه‌دیلر. ایگیرمه-بیرینچی چاغنینگ باشلنیشی بیلن دنیاده‌گی تحولاتگه قوُشتقیم، بو دیارده هم بیر تحولات باشله‌گندی. متاسفانه که اونملی قالقینیش، ناکام وچیریگن فاشیستی بیر اینانچنینگ تمللری اوستیگه انشاء بولردی. هرقنچه کیم قالقینیش‌نینگ کیترلری (مصرفلری) خارجی مؤسسه‌لر تمانیدن توللنسه هم، فاشیست قبیله‌چی اقتدار، تورکستان دیارلرینی انشاء قیله‌دیگن پروژه‌لرگه رخصت بیرمسدی. عجم والی؛ آره‌لیکسیز، قیناغه‌لری (فاشیست قبیله) بیلن قولقولگه بیریب او بیرده‌گی تورکلرنی یوقاتیب، توپراقلرینی غصب قیلردی و شوم پروژه‌لرینی آلغه آلیب باررردی.

بویوک مَداح‌نینگ مقتاولریدن کوکسلری قبارگن یاشلرگه قره‌گینچه حاللریگه اچینه‌سیز. "آچ و ایاق-یلنغاچ کیلیب سیغینگن کونلریدن و او بیچاره وضعیتلریدن هنوز چایرک عصر بیله اوتمه‌گن بو کیلگیندیلرنینگ؛ قنقه بولاله‌دی کیم مونچه تیز او تراژیدیک منظره‌لرینی أیسلریدن چیقره‌آله‌دی" دیب توشونه‌سیز.

لیلیه‌لرده قالگن تورک فرزندلری، عجم والی و کیلگیندی‌لرنینگ بو حیاسیزلیگینی کورگینچه اوز تاریخلرینی کوزدن اوتکزر وبحثگه آلردی. بویوکلری‌نینگ بوکونگچه قیلگن خطالریدن و دواملی ناتفاقلیکلریدن یوره‌کلری آغریردی. او غفلت‌لرنینگ بوکونکی نتیجه‌سینی کورگینچه اچیق و اوپکه‌لنیش تا روحلریگه ایشلر ایدی. کتته‌لرنینگ غفلتی سبب "جراب‌نینگ ایپی کبی سوتیلگن" و اوزه‌یب کیتگن بدبختلیکلردن؛ مالینی، مکتبی، یورتینی و حُریتینی قولدن بیرگن و شعور ایگه‌سی هرکیشی‌نینگ البته که یوره‌گی سنچیردی. بوندن ایدی یاشلریمیزنینگ رنج ایلتیشی. هرنرسه‌لری؛ یعنی مینگ بیل‌لیک سرمایه‌لری، شأن و شُهرتلری، تاریخ و

جغرافیه‌لری کوزلری‌نینگ دمیده بیرمه-بیر قوللریدن کیتردی.

سیناو کیچه‌لریده درس اوقیشلری کیره‌ک ایدی. یاییملنگن بو برنامه؛ اولرنی قیته‌دن جیتکه‌ب و سیلکه‌ب تاریخی اویقودن اویغانتیردی تاکیم یوقاتگن نرسه‌لرینی قیته‌دن قزانسین و بو امید بیلن کوپراق تله‌شسین دیب. „بیر مُصبیت، مینگ نصیحتدن یخشی„ دیگنلری دیک، بویوک آماچلر اوچون ییگیتلریمیز بیربیراویگه قه‌ییش‌راق باغله‌ندی. قولمه‌قول توتیشیب آلغه باریش و یوللری اوستیده‌گی هرتورلی توسیقنی بیرلیک کوچی بیلن کوتاریب تشله‌ش اندینی ایچیب یولگه چیقدیلر. اوتیریب اوپکه‌لنیش نینگ فایده‌سی یوق ایدی. چونکه زمانیده اوپکه بیلن قولدن کیتکنکلر، قیته‌دن اوپکه‌لنماق بیلن قولگه کیلمسدی. غفلت بیلن قولدن کیتگنلر، یالغیز اویغانیش بیلن قولگه کیلردی. ناتفاقلیک بیلن ایتیریلگن، انچه بیرلیک بیلن تاپیلردی. بو مسؤلیت، یالغیز اوقیگن نسل‌نینگ بویونی‌نینگ-بورجی بولگنینی فرقیده ایدیلر. هرکیم، پیاله‌سی‌نینگ توبیده‌گی چایلرینی شوپلب باریب درسلری‌نینگ باشیگه اوتیردی و سیناوگه تیارلنمانقه باشله‌دیلر...

بیر هفته‌لیک سیناولر باریوق قیینچیلیگی بیلن توگه‌دی. آیلیک‌نینگ ینگی سانی باسیلیب چیقدی. یاتاقخانه‌ده، سیناو سونگره‌سی بیر اوتیریش بولدی. دملریده بیر آیلیک تعطیل بار ایدی. تعطیلده بعضی بهانه‌لر کیره‌گی لیلیه‌ده قاله‌دیگنلر باردی. اورنک: کورسلری بولگنلر ویا فراغت زمانلرده رستورانتلرده وباشقه بیرلرده ایشلب اوقیش خرجاتلرینی چیقاره‌دیگنلر...

تورکالوژی شاگردلری، نهایتده اوز آرزولریدن بیرینی تورکیه‌گه قبوللنتیره‌آلگندی. ایندی تعطیل فرصتیدن فایده‌لنیب اوزبیکستان‌نینگ قونسوللیگی‌گه هم باشقه بیر مقصد اوچون بارماقچی بولدیلر. غایه‌لری؛ «ایکی اولکه-بیر ملت؛ ایکی بیرق- بیرتیل، ایکی سیاست- بیر کلتور» شعوری بیلن سویداش اولکه‌دن تورکالوجی بولیملری بیلن اوزبیکستانده‌گی

بیلیم یورتلری آرەسیده اوقووچیلیک ستاژ امکانلرینی و عالی اوقیش بورسلریلری گپیریش ایدی.

کیچەکی صمیمانه اوتیریش نینگ اداغیده اوزبیکستان قونسوللیگی‌گه باریش تصمیمی آلیندی. اوقووچیلر یخشیلب بیر پروپازل یازدی. تورکیەنینگ اولرگه قیلیب تورگن‌لرینی أیسلەتیب منتدارلیکلرینی بیلدیردیلر. یازوولری‌نینگ دوامیده؛ اینیقسه اوزبیکچه بولیمی‌نینگ مادی و معنوی یوندن کیلیشمەسیگه اوزبیکستان خلقی نینگ ودولتی نینگ هم اولوش قوشیشینی ایستەدیلر. یازگن‌لرینی، ایرتەلبدن استاد اکەخان‌گه آلیب باردیلر. استاد اکەخان اوقووچیلرنینگ یازگنلرینی اوقیدی و ینه بعضی نرسەلر قوشیب پروپازلنی تاملەدی. بولیم باشلیغی اولەراق اوز تامغەسینی باسدی و امضاسینی آتدی. باریب ادبیات فاکولتەسی باشلیغی‌نینگ هم تامغەسینی باستیریب امضاسینی آلدیلر. قونسوللیکه ایشلەب تورگن بعضی شاگردلرنینگ تانیشلری سایەسیده؛ ایکی کوندن نریسیگه بیلیم یورت آتیده، قونسوللیکدن کوریشمه-چاغی‌نینگ سوزینی آلدیلر. کون کیلدی و باریب پروپازلنی قونسول‌گه تاپشیریب کیلدیلر.

اصلیده بو یولدوزلر؛ ایرتەلرگه آتەیورتلری‌نینگ کوکیده پارلش اوچون یورەکلرینی، ذهنلرینی، ارادەلرینی، ایمانلرینی و کوچلرینی تپ-وتلاش بیلن صیقل قیلردی. فاشیست عجم خیل‌لری؛ بو بومی ملتنی اوز-ارا اوزبیک-تورکمن، ایلخان-اویماق دیب ناتفاقلشتیررردی. تورک، اوز یورتیده قصدی ریجەلر بیلن غریبلشتیریلر ایدی. عَالم ذاتلری مینگبیر الداوی بیلن، ظالملری ایسه مینگبیر ظُلم و وحشتی بیلن بو بویوک ملت‌نینگ قبرینی اوز اوستلریگه قازدیرردی. بونی پیقەگن یاشلریمیز، کیته-باره بو باتلاقدن قوتیلیش یوللرینی کشف ایتردی. تیل‌لری باشده بولیب، توره و تاریخ بابیده هم اوز دییرلری و ارزشلریگه ایگه چیقر ایدیلر. دملریدەگی هر فرصت، اولرنی بویوک و ملی آرزولر اوچون بیرلشتیررردی. یشەیاتگنلری بونچه ناحق ظُلم‌نینگ دردینی و کورگنلری

حقسیزلیکلرنینگ اچچیغینی صنعت، علم و بویوک هدفلرنینگ نارکوزی بیلن باستیرر ایدیلر. اوچ عصرلیک بیر بوشلیکنی تولدیرماققه اورینر ایدی بیر آویچ یاش؛ قولقولگه بیریب...

کینجه‌بیک، قونسولیکدن قیتگندن سونگ اویگه کیتمسدن آلدین روضه‌نی زیارت قیلماق ایسته‌دی. آقشم اوستی ایدی و ینگی چیققن آی‌لیکدن بیر دانه‌نی آلیب روضه‌گه باردی. بویاقه-اویاقه یوررردی و کوزلری خادم‌اکه نی قیدیررردی. بیر تورلی کوره‌آلمه‌دی. باریب ایشیکده‌گی ایشان‌لرنینگ بیریدن سوره‌دی. ایشان، بوکون اونی کورمه‌گننی ایتدی. کینجه‌بیک، اونینگ تیلفونی ویا باشقه بیران آدرسی بولیب بولمه‌گنینی اورگنیش اوچون ایشان‌گه التماس قیلدی. خادم اکه‌نینگ تیلفونی یوق ایدی. ایشان، کینجه‌بیک نینگ اصرارینی کورگینچه، اونی اوزی بیلن خادم‌اکه‌نینگ اتاقیگه آلیب باردی؛ شاید اتاقیده بولسه دیب. باریب خادم‌اکه‌نی اُتاغیدن تاپیدی. آزگینه تابی قاچگنی سبب استراحتده ایدی. ایشان توریب قیتدی و کینجه‌بیک خادم اکه‌سی بیلن حال خاطر سوره‌شیب قالدی.

- کسل بوگنیزدی بیلسیدیم، قوروغ قول مینن کیمسدیم. کیچیرینگ خادم اکه..؛ دیب قولیده‌گی آی‌لیکنی اوزه‌تدی.

- نیمه دیگه‌نینگ اوکم. کیلیشینگ اوزی همه نرسه. منه اینگ مهم نرسه‌نی آلیب کیلیبسن؛ دیدی و بسم‌الله دیب آیلیکنی آچیب اوقی‌بیردی. اوقیگینچه قانی جوشتی و بیت-بینزیگه قان یوگیردی. یوزی و کوزی کولدی. ترموزیدن بیر گیلاس چای سوزدی کینجه‌بیک‌که. وقت کیچ بولسه هم بیراز دردلشدیلر. کینجه‌بیک بیلن خیرلشگینچه، قتلنگن بیر قاغاذنی ینه کینجه‌بیک نینگ آویچلریگه قیسدی. کینجه‌بیک کولیمسه‌یب:

- باریزگه شکر خادم اکه‌م. ربیم ساغلیگیزدی تیزراق قیتریب بیرسین. خدایاریز؛ دیب خیرلشیب چیقدی.

- کینجه‌بیک، هر مرته‌سیده خادم‌اکه نینگ یازولریدن

کوپ نرسه اورگەنردی. باشقه نرسەلر بیلن اورەلیب قالگنی اوچون، کیچه یریم بولگندی. توشەگینی اوستیگه باریب اوتیردی و ییغیلیب قوییلگن کورپه-یستیقدن بسترەسیگه یسلەنیب قاغاذنی آچدی و اوقیشگه باشلەدی:

«بوکونلر، اوتمیشگه انگلەم بیرەدی و ایرتەلر اوچون بیزنی اُمیدلنتیرەدی. ایرتەلر ایسه بوکونلرگه انگلەم بیرەدی و انگلەییش طرزیمیزنی فرقلیلشتیردی. آتەلریمیز دیگن کو: „بیر مرته سوو آققن اریققه ینه سوو آقەدی„ دیب. اونوتمنگ، کیلەجک اُمیدلرگه بوغاز. او اُمیدلر؛ بلکیم بیزمیز، بلکیم بیزدن توغیلەجک نسللردیر. بیز بو اُمیدنی ایتیرگنده، نه ملی بقا و نه کیلەجک دیگن بیر صفحەمیز قالەدی تاریخده. شونی بیلەمیز که تاریخ ملاییکەلری، قهرمان اجدادیمیزنی قیتەدن تیریلتیرمەیدی. اما او ملاییکەلر، اراده قیلگن بیز و فرزندلریمیزگه گوزەل بیر کیلەجکنی وعد ایتیب بیلەدی. کیلەجکنی حاضردن ریجەلمەسک اگر، زمانینینگ اوچ(۳) قسناغی بیلن نسل اندرنسل تاریخ پیراقلریده نقش بولمسدن یوقالیب کیتەمیز. بیز قنقەسیگه کیم بوکون اجدادیمیزنی حسرت بیلن أیسلەیمیز؛ مُمکن کیلەسی نسلیمیزنینگ هم شونقه تویغوسی بولسه....

قیمتلی دوستلریم! هم اوتمیش همده کیلەجک شعورینی یوقاتگن بیر نسلنینگ بیروبار چاغیده یشەیاپمیز. بونی هیچ کیم درد دغی قیلمەیدی. نی سیاستچیلریمیز، نی تجارلریمیز و نی قلمکشلریمیز. شونینگ دیک نی صنعت اربابلری ونی ده دین عالملریمیز... متاسفانه که کیملیگیمیز تورکلیک، اینگ کوپ اوزیمیز (تورکلر) تمانیدن لعنتلنمیش بیر توریمگه توشگن. کورسنگیز عایلەمیزده عجم تیللری مروج، تورەمیزده عجم کلتوری یشنەیدی. یخشی کیم شو کوک قُبەلر بار ایکن اینگ آز زمان قسناغلریدن اوتمیشنی قوتقزەدی. ایتینگ چی؛ بیزنی و کیلەجکنی کیم قوتقزەدی؟

بیز اوچون زمان قسناغلریدن فقط "شو زمان" بار.

"اوتمیش" و "کیله‌جک" قسناغلری آره‌سیده زماننی نفس-نفس معناسیزچه یاقه‌میز خلاص. حالنکه اجدادیمیز اوچون هم فقط" ایندیکی زمان" قسناغی بار ایدی شونچه. اولر، یالغیز قوللریده‌گی زمان امکانلری بیلن کیله‌جکنی یره‌تیب بیلدی و اوتمیشگه معنا بخشیله‌ی‌آلدیلر.

اونوتمنگ! اچینمس تاریخ، هیچقچن زمان‌نینگ اوچ قسناغیده ضعیفلرنی یازمه‌یدی. تاریخ ملاییکه‌لری بیله یالغیزگینه اوستونلرنی قدرلب آلقیشله‌یدی. چاغ ایسه فقط غالبلرنی قوللب قُواتله‌یدی. اگرکه تیمور ویا چنگیز، آتیللا ویا بابر بوله‌آلمه‌سک هم، اینگ آز نوایی‌چه که بوله‌آله‌میز. مثلا پرس‌لرنینگ قهرمانی فردوسی، اوغان‌نینگ قهرمانی خوشحال ختک. اما بیزده حاجب‌لر، قاشغرلی‌لر، نوایی‌لر ومولانالر بار. اوندن باشقه، عجم‌لر بیراونینگ تاریخینی، ادبیاتینی، کلتورینی و عقیده‌لرینی اوغریلب اوزلریگه تاریخ و اوتمیش یره‌تر ایکن، متاسفانه که بیز، بیلمیمن قیسی عرب داستانیگه، قیسی پرس ترانه‌سیگه، قیسی هالیود قاویرچاغی‌نینگ اکشنیگه چومیلیب، کومیلیب، باتیب*یاتیب*قاتیب کیته‌یاپمیز.../ خادم اکه».

توغریدیر که باله، هیچقان آته وآنه کوزیده کتتریب اولغه‌یمه‌یدی. اوندن‌دیر یاشیگه وباشیگه قرمه‌ی فرزندی نینگ حیاتیگه اره‌لشیب توریشی. قنچه اوقیگن بولسنگیز میلی، قنچه بیلسنگیز بیلینگ ینه هم آته و آنه کوزیده، خصوصاً عایلوی مسأله‌لرده جاهل کورینیشگه دوام ایته‌سیز. قوللریده‌گی دلیل‌لری بولسه؛ اوزلری‌نینگ محدود حیاتلریدن و اوشه محیطنینگ توغریلریدیر. شونینگ دیک اوشه کون‌نینگ شرطلری کیره‌گیکه اویغون گیلر. بونگه بناءً شرطلرگه قرشی تدابیر بولسه ،،ایشه‌گی لایدن اوتکینچه؛ آیی‌گه دایی دیماق،، بیلن خلاصه بوله‌دی.

ایچیده بولگنیمیز بیروبار؛ البته که میسیونرلر (مُبلِّغلر) نینگ بیتمه‌گن قورقینچ اله(بله‌م)لری و تورلی خیل میش-

میشلردن یرەلگن حکایەلرینینگ تاثیرچن تجربەسی بیلن ایسکی و ینگی نسلدن اویوشەدی. سونگرە بو توپلیم، نسل اندر نسل توغری اشتباەلرینی تکرارلب، باشیگە کیلگن عاقبتیگە هم تقدیر الهی دیب آت قویەدی...

„آنە مِهری دریا„ دیگنلریدەی شیرینگل آپە هم کینجەتایینی ساغینگندی. تعطیل باعث اویگە بارگن کینجەسی بیلن بیر تماندن ساغینچ و حسرت کیتکیزر ایکن؛ باشقە تماندن اینگ کتتە آرزوسی اونینگ آرزو-هوسینی کوریش ایدی. فقط هنوزگچە ییغیب آلەآلمگن جمعەبیک نینگ موضوعسی بار ایدی. ینە هم اوزاق تشلب سورەدی:

- کینجەم. قندا بولدی؛ ایسیغ-سَەویغلر بیران نتیجە بیردی می؟ کیلینیمَم ساغ می؟

- قنداچکین کیلینیز آنە؟ کیلین-میلین یاغ، دم صم اولتیرینگ. „ایاغینگدی کورپەنگە قرەب اوزەت„ دیگنلە.

- ویی! نیمه بولدی. اوریشتیلە می؟

- یاغ ایی نیمە دیب اوریشەبیز. اما شونچه کە اونگە هیش نرسە پایدە قیمەیدی.

- البته قیسی «رد-دعا» سی باردیر؟

- او نیمه دی؟

- نیمە بولردی؛ اوهم بیر تورلی تُمار. بعضی کیشلە آلەدی.

- اونی تُمار-مُماری یاغ. مین بوکونگچە کورگن یاغمن. „بختسیزدی تیوا اوستیگە ایت قاپرمیش„ آنەجان. قیمەگن ایشیم قامەدی. تُمارەدەی ذاتلر بی-ازو او قیزگە پایدە قیمەدی. اوستیگە اوستک منە خرمُهرەیم آگندیم قمیت بلا. همەسی هیچ.

- قوی ایی! „بچەگە ایش بویور، کیتیدن اوزینگ یوگیر„ دیگنلە. خدا بیلەدی آلیب بارگنلرینگدی قندا قیلیب بجردینگ... میلی. مین بشقه زور بیران مُلا درەی قیلەی تا کە اوندەکی «رد-دعا»نی بیکار قیسین. بومسە قیگنلریبیز و زحمتلریبیز نتیجە بیرمەیدی؛ دیدی آنەسی.

- نیمە بیلەی. مین هر نرسەنی دیگنیزدەی قیلدیم؛ بومسە بومەیکن دە. بو ایش مینی هم باشیم قاتیردی.

-„گپتی بیلگینچە، ایشتی بیل„ دیب اوغلی‌نینگ قولاغینی ترتابیدی کە اِیری کیلدی مسجددن:

- آنەسی! قودەنگ حاجی خربات سلام اَیتی. «منە، دمی تیرەمە کیلاتتی. امانتلریزدی بیغیب- تیریب آسەیله یخشی بولەدی. چونکە کوپ قالیبیرسە قوم و قرینداش گپ توزەتەدی» دیدی.

- البتە کە کیلینیبیزنی آرزو-هوس مینن بیغیب- تیریب آلەبیز. منە تاملری توزەلگن و توشەلگن. کیاو کیسە بولدی؛ دیدی. کیین کینجەبیککە قرەب «اکەنگە قونغیراق قیلیب بیگین. بیر گپیریب آلەي. کیماغچی بوسە تیرەمەگچە کیسین، تویینی قیلیب آسین؛ دیدی.

- „سِیلەمەگن آتتی سِرتیدن اوتمە„ دیگنلر. حاجی خربات توغری ایتەدی. لیکن اکەم قندا قیلیب کیلەدی؟ بیر تماندن اقامەسی یاغ. بشقه تماندن شاید کیلەیکان پولی بومسە. بی ازو هر آی ایشلەگنینی قولیدن سیز تَرتیب آلەسیز؛ دیدی آنەسیگە. سونگره آتەسی:

- میراث هم قامەدی که ساتسەی؛ دیدی.

- گپتی کم قِی و قونغیراق قِی! اوزیدن ایشیتماغچی من؛ دیدی آنەسی. کینجەبیک، ینگی رواجلنگن فیسبوک مسینجردن قونغیراق قیلدی و تیلفونnی آنەسیگە بیردی. آنەسی، ایلک مرتە اوغلی بیلن کورینتیلی سلام صفا قیلدی و

اصـل موضوعگـه اوتـدی.

- ای بلـه! منـه بـو اخشـم قیناتهنـگ، آتهنگـدن ایتیـب یوبریپتـی؛ کیلیـب امانتلریـزدی ییغیـب آلیلـه دیب. نیمه قیماقچیسن؟

- اوزی دیگـن بوسـه باریـب آلیـب کیلینـگ خـی؛ دیـدی هزللشـیب جُمعهبیـک.

- وی شـرمنده. او، قیسـی سـیغیر مـی ایـدی کـه باریـب دمیمگـه تشـلب آلیـب کیلهمـن؟

- خی[کیلیب آلیب کیتیله] دیگن بوسه شوندا بولهدی ده.

- ایندی نیمـه قیماقچیسـن؛ تیرهمهگچـه کیلهسـن مـی، یـاغ می ؟

- قنـدا قیلیـب کیلـهی آنهجـان؟ اقامـهم بومسـه. بارسـم سـاره قَیتیـب کیلالمیمـن کـو. همـده تـوی قیلهیـکان اونچـه پولیـم هـم یـاغ.

- قرهگیـن اوغلیـم! میـن بشقهسـینی بیلمیمـن. مخصـت، تورتهنـی آلدیگـه مینـی شـرمنده قیمهسـنگ بولـدی. واقینـی اوزینـگ بیلهسـن؛ دیـدی یـو تیلفونـدی کینجهگـه بیـردی.

- „تینگسـیز مینـن تینـگ بولدیـم، کینـگ ایتهگیـم پـوخ بولـدی„ دیـدی آتهسـی اُسـتاغلام. جُمعهبیـک هـم مجبـور ایـدی. چونکـه مسـأله نامـوس و سـیال مسألهسـی ایـدی. بیغیـب قویگـن اوچ تـورت ریالینـی ایلتیـب خواجهینینـگ آلدیگـه قویـدی:

- میندهکـی باریـاغ منـه شـو خواجهیـن! بیلهسـیز „دهقانـدی نانـی کیسـهک اوسـتیده„ دیگنلـر. قیلالسـهیز کیلهیـکان اوچ-تـورت آیلیـک معاشـیمدی شـونی اوسـتیگه قوییـب مینگـه بیـر اقامـه چیغرسـهییز دیمـن؛ دیـدی.

- جُمعـه بیییـک! میـن سـیندن راضـی مـن جیـهن. کیلگنینگـدن بئـری دُرسـت ایشـلب تورگنسـن. توغـری و حـلال بیـر ییگیتسـن، ایـل و عایلهنگـه بغلیـق تربیهلـی بیـر بلهسـن.

سینگه ایشه‌نگنیم اوچون بو تکلیفینگدی قبول قیله‌من؛ دیدی خواجه‌ینی.

- رحمت خواجه‌یین ابه. کم بومنگ؛ دیب خوش بولیب ایشی‌نینگ باشیگه قیتدی...

کینجه‌بیک بیر هفته اویده تورگندن سونگ سَروینی و گل‌لرینی سووغاریش بهانه‌سیده مزارشریفگه باردی. فرصتدن فایده‌لنیب، مونچه میوه-دانه آلدی و باریب خادم‌اکه‌نینگ هم ساغلیگینی سوره‌دی. خادم اکه یخشیراق بولگندی. اُتاقیده ایدی و قلم کتابچه‌سی آلدیده، ینه ایچینی قاغاذگه توکه‌یاتبیدی... کینجه‌بیک بیلن حال-خاطر سوره‌شدی. میوه دانه ییب قصه‌لشدیلر. خادم اکه یازیب تورگن مضمونینی، قالگنی جایده نقطه‌له‌دی. کینجه‌بیک «بیتکنیزدی، حاضرکی تویغونگیز مینن اوزیز بیراوقیب بیرینگ قنی خادم اکه‌م» دیب اصرار قیلدی. خادم اکه‌م بسم‌الله دیب باشله‌دی:

«جان دوستلریم! بیر توپلیم نینگ فرزندلری اگرکه اوز آنه‌تیللرینی بیلمسه؛ بو مسأله، دولتنینگ ایمس بلکیم آته‌و آنه‌لرنینگ سُوچیدیر. برچه بُعدی بیلن بیر ملت یره‌تیش؛ زمان آلدیده امکانسیز بولمسه ده، انسان آلدیده قوله‌ی بیر ایش ایمس! چونکه ملت بولیش؛ تیل، تاریخ و توره کبی اساسی تمل-تاشلر ایسته‌یدی! یوقسه؛ بیش ویا اون(۱۰) کیشی بیر آره‌گه ییغیلگنده ینگی بیرسیاست، ینگی بیردولت ویا حکومت، ینگی بیرمذهب، فرقلی بیرطریقت حتی که ینگی بیر دین بیله یره‌تیب بیله‌دی. بیراق، بیرملت یره‌تیشلری هیچده مُمکن ایمس. حقیقت بوندن عبارت ایکن، ملی کیملیگیمیزنینگ اساسلرینی هرتورلی فکتوردن اوستون توته‌یلیک!..

قارمه-ملتلردن اویوشگن دولتلروحُکومتلر، اوز اولوسلر-آره‌سی آماچلری کیره‌گی ایستر اقتصادی و اجتماعی بولسین، ایستر سیاسی و نظامی هربیر ساحه‌ده دیپلوماسی منفعتینی تامینلش اوچون ییریک تیللرنی قوییب باشقه بیر تیلدن رسمی تیل اوله‌راق ایش آلیب بیله‌دی و ییریک خلقلرنینگ تیللرینی،

فقطگینه درسی بیر مضمون اولهراق تعلیمی نصابگه کیریتیلیشینی اویغون کورهدی خلاص. بیز؛ بیر تورک اولهراق اگرکه تاریخگه مراجعه قیلسک، ذاتن کورهمیز کیم اونلرچه حاکمیتیمیز، (متاسفانه که) یوز-ییللر بوییچه تورکچهنی قوییب فارسچه وعربچهدن ایش آلگن. ویاکه حالی-حاضرده هم تورک جمهوریتلریده روسچه رسمی تیلدیر. پاکستان، هندوستان، نجریه، سنگاپور و اونلرچه اولکهده ایسه انگریزچهنی رسمی تیل صفتیده ایشلهتیلگنینی بیلهمیز. البته که هرچاغده؛ ینگی قوریلهدیگن دولتلر اوز حکومتینینگ بقاسی اوچون منطقهدهگی سیاست کیرهگی مُحقق مُروج تیللردن بیرینی تنلهیدی...

لیکن بیز؛ کوکلی(نیگیزلی) بیر اولوسنینگ میراثچیسی اولهراق اونوتمهیلیک که، ملی-بقامیزنینگ اوزگینهسی بولگن تیلیمیزنینگ رواجیدن قیدسیز-شرطسیز هرتمانلهمه مسؤلمیز. حضرت تیمورنینگ دیگنیدیک؛ «بیزکیم ملتلرنینگ اینگ قدیمی و اولوغیمیز، تورکنینگ باش بوغیندیمیز، بیزکیم مُلک توران امیر تورکستانمیز...». بونگه قرهب شأنیمیزگه یرهشه تدبیرلر آلهیلیک. اگرکه قولیمیزدهگی بو توپراق پارچهسیگه بیردولت قورماقچی بولسک، حاکمیتیمیزگه بقا وکفا بغیشلهماقچی بولسک؛ بیرنیچی فریضهمیز، اوز کوچلی تیلیمیزنی یخشیلب اورگهنیش و اونی یاپهی أیس (مصنوعی اوس) معیاریگه کیلیشتیریب خلقارا رواجلتیریشدیر!

سونگ یریم عصردن بئری تورکستان بوییچه کیلیب ییرلشگن و هنوزهم اوزبیکچه و تورکمنچهنی اورگنمهگن، یاکه قصداً اعتبار بیرمهی گپیریشدن تارتلیگن کیلگیندیلر بار. ایسکیدن کیلگن آتهلری تیلیمیزنی بیلسه هم، اولرنینگ سونگ اوتتیز یاش آستیدهگی اوغلی-قیزی تیلیمیزنی قصداً اورگنمهیدی و گپیرمهیدی. بونگه؛ اولرنی مُقصر کورمهیش کیرهک. بو توغریده قنچه کیم قُصور بولسه اوبالی تمامن بیزده. چونکه «انسانلیک، مسلمانلیک و بی تعصبلیک...» دیگن نارکوزلی تیریملر بیلن الدهتیلدیک. بو کیچیریلمس غفلتیمیز،

توپلیمچه توشگن کیچیریمسیز جهالتیمیزدن دیر. حالنکه بو تیریملر بیلن بیزنی الدهگنلر (کیلگیندیلر)؛ هیچ قچان تیللرینی و کیملیکلرینی بیزگه اوخشب سفستهلرگه قربان قیلمهدی.../ خادم اکه»

کینجهبیک مزه قیلیب ایشیتدی و اداغیده آلقیشلهدی.

- ایندی بونی مینگه بیرهیکانسیز ده خادم اکه؟

- البته که. سیزلر اوچون یازدیم بی ازو. منه آلینگ؛ دیب قاغاذنی کتابچهدن اوزدی یو کینجهبیککه بیردی. آقشم اوستی ایدی و کیچ بولمسدن کینجهبیک توریب اویگه تمان قیتدی...

انه-منه دیگینچه تعطیللر اوتیب قالدی و درسلر باشلهدی. ینه هرکیم لیلیهلریده وصنفلریده ایدی. کینجهبیک اوچون ینه روحی و پیسکولوژیکی کورهشلر باشلهدی. آقچهسینینگ یورهک قلعهسینی فتح قیلیش اوچون، کونده اوزیگه قصاص قیلردی. هنوز بیرینچی کون، صنفگه بارگندهی آقچهگه سلام بیردی و ایم وصیم باریب ییریگه اوتیردی. بیرنیچی کون بولگنی سبب شاید، استاد هنوز صنفگه کیلمهگندی. ناخودآگاه کینجهبیک نینگ کوزلری آقچهبیگیم نینگ یولدوز کوزلریگه قُلفلندی. تنیدن چیققن روح، آقچهنینگ تارکوزلریدن اوتیب یورهگیگه کیرماقچی ایدی. اصلیده اوزی، تنی بیلن روحینینگ کورهشینی تماشا قیلردی. آقچهنینگ یورهک قلعهسینی قوریگن ساقچی کیپریکلری و قورقمس کوزقراچیغی، حرفسیز بیر تیل و سیسسیز جملهلر بیلن کینجهبیک نینگ مفتون روحیگه، کیریش اجازهسینی بیرمسدی. آقچه متوجه بولدی:

- کینجه بیییک! نمهدیر کیفیتینگیز یوق. خیریت می اوزی؟ یاکه تعطیلدن می دویمهدینگیز؟ دیدی. آقچهسینینگ سیسینی ایشیتگیچ، بُتگه اوخشب قالگن کینجهبیک نینگ تنیگه جان کیردی:

- ای کیچیرینگ! هه خیر خیریت. اوزی، شوندا فکرگه

چومیلیب کیتیبمن؛ دیب جایدن توردی. اویالگن ایدی: «اجازه‌ییز مینن بیرهوا آلیب کیله‌ی؛ دیب تشقرگه چیقدی. کینجه‌بیک هرمرته آقچه‌سی تمانیدن آزگینه بیرحرکت کورسه‌یدی، درحال باریب حسلرینی اونگه مکتوب اوله‌راق یازردی و یوره‌گینی بو شکلده بوشه‌تردی. تشقرگه چیقیب، ینه تورلی خیاللرگه چومیلدی؛ "عجبا خرمُهره می تاثیر قیلدی" دیب. کوپ اوتمه‌دی که استاد کیلدی و صنفگه کیردی. اوکون، شونچه‌گینه ماجرا بیلن بیتدی. کینجه‌بیک، شونچه‌گینه هم بولسه اونی خیر بیلیب، بیر-ایکی کون ایچیده ینه مُثبت نرسه‌لر کوتردی. اما آقچه، ینه اوشه- اوشه ایدی. اوزگرمه‌گندی، طوری سه‌ویق و اوز حالیده بیری...

کینجه‌بیک، نیچه کوندن بئری آشناسی توران‌بیکدن خبر آله‌آلمه‌گینچه مراق ایتدی. سوره‌ب بارسه، وضعیت اوپکه‌لنتیرووچی ایدی. چونکه کیلگیندیلر ذاتیدن ایکیته دینگیل، اوزینی شهرگه حاکم کوریب شوم پلانلرینی دولت وقانون آتیده مظلوملرنینگ اوستیگه تطبیق قیلردی. توران‌بیکنی ناحق بیرده اوچ-تورت کوندن بئری ایچکرگه قمه‌ب تشله‌گندی. مُلکی شفاخانه‌نینگ قرشیسی‌ده، توران‌بیک نینگ بوباسیدن آته‌سیگه میراث قالگن بیر دواخانه‌لری بار ایدی. آته‌سی قرریگنیدن بئری، اکه-اوکه‌لر بیرلیکده حیات و روزگارنی تیبره‌تیش اوچون شو دواخانه‌نی ایشله‌تر ایدیلر. مزارشریف عامه-ساغلیک ریسی‌نینگ اوزاقدن قریناشی بولگن کیلگیندی لردن بیری‌نینگ اوغلی، فارمسی بولیمدن فراغت تاپگنمیش. اونگه ایش امکانی یره‌تماق مقصدیده زورینی کورستگن. „آتگه مینگن آته‌سینی تانیمه‌یدی„ دیگنلری دیک، عامه-ساغلیک ریسی بولگن جناب، عجم والی‌نینگ باجه‌سی بولردی. بیرکون توش پیتیده، دواخانه‌گه کیلگن بیر نفر، دواخانه‌نی تخلیه قیلیشلرینی اخطار بیره‌دی. توران‌بیک نینگ اکه‌لری «بو ایش بونقه بولمه‌یدی. دلیلسیز و اسنادسیز...» دیب موضوعنی جدیگه آلمه‌ی، ایشلریگه دوام بیرگنلر. ایکی کوندن کیین شفاخانه-باشلیغی دیب تعینلنگن ایتلریدن بیری

کیلیب، تیپەدن آلگن صلاحیتی بیلن توران‌بیک و اکەسی دواخانەده ایکن، ایشیکنی تشقردن لاک مُهر قیلەماقچی بولەدی. «نیمە گپ؟» دیب سورەگنده، جوابسیز دلیلسیز ایکلەسینی موترگە تیقیب ایلتیب قمەیدی. کییِن ایسە کتتە اکەسی بیلن چال آتەسینی امنیتگە چَقریب اخطار بیرەدی. تغین بولرنی پولیس ارابەسی بیلن عامە-ساغلیک ریاستیگە آلیب بارەدیلر. بهانەلری ایسە، یتمیش ییل آلدین بو دواخانەنینگ امتیازینی آلگن رحمتلی بوباسینینگ بیرفارمَسیست بولمەییشینی اَیتەدیلر. بو دلیلگە بناءً دواخانەنی ایشلەتیشگە حقلری بولمەگنینی اورغولەیدی. دوکان، دواخانەلر رستەسیده بولگنی اوچون تکرار دواخانە اولەراق فعالیت امتیازی بیریلیشینی و بونی هم یالغیز فارمَسیست بیری تمانیدن ایشلەتیلیشینی ایتەدی ریس. توران‌بیک نینگ آتەسی؛ بوندن یتمیش ییل آلدین هم بو اولکەده بیر دولتنینگ بارلیگیدن و دواخانەنی اوشە وقتنینگ قانون و قاعدەسیگە کوره فعالیتگە باشلتگنلرینی ایضاحلەیدی. دوامیدە؛

- اصلیده سیزلرنینگ ینگی چیقارگن قانونلرینگیز هم یمان ایمس. اوغیللریمدن بیریسی بی-ازو فارمسیست، مجبور اونی آتیگە اوتکزەمن. ققینچیلیک یوق؛ دیەدی. ریس جنابلری جواباً:

- سینی اوغلینگ قانونگە و امرگە سرکشلیک قیلیب لاک-مُهرنی سیندیردی. اونینگ قولیدن دیپلومینی آلیش ایجاب قیلەدی؛ دیب تهدید قیلەدی..

بونقە شوم و قصدی ریجەنینگ قرشیسیده ناچار قالگن آتە و بالەلر، دولتده تانیگن و توز-ییشگن تانیش‌لریدن اوشبو توغریده مصلحت سورەدیلر. محلی ادارەلردن ومرکزدەگی ساغلیک وزارتیدن کیمی‌لرنینگ مصلحتی و قوللاوی سایەسیده اینگ آز دوکان و دواخانە قوللریدن کیتیشدن قوتیلدی. اما هنوز ماجرانینگ تورتینچی کونیده و نتیجە انیق بیللی بولمسدن، بیرخیل امضاءلنمیش قاغاذنینگ بیتیده؛ و هنوز آغزیدن سوت

ایسی کیلگن بیر نیلغه-بچه‌نی، هیچبیر بدل و پول قوشمسدن ایللیک فایز دواخانه‌گه اورتاق توزه‌تیب قویگنلر...

عجم والی؛ لیسه دیپلومی دغی بولمه‌گن حالده، اوزینی دوکتورا سویه‌سیگه تانیشتیررردی. عینی زمانده انقلاب و اوریش زمانلریده مُجاهل‌لر تمانیدن پاکستانده آلتی آی‌لیک درس کوریب پیچکاری و پانسمانني اورگنگن باجه‌سی، جبهه‌ده داکتر اولەراق تانیلردی. اقتدارگه کیلر-کیلمس، اونگه ساخته طب دیپلومی توزه‌تیب مزارشریفده ساغلیک ریسی توزه‌تگندی. چونکه بیله‌سیز „انگریزلر، مینه‌آلمه‌گنی ایشککه ارپه بیرمه‌یدی„ دیگن بیر آته‌سوزیمیز بار. بو ایشی بیلن عجم‌والی، مافیایی سیستمی‌نینگ مهم بیر بوشلیگینی تولدیردی. اونملی و کتته بیر سکتورنی تله‌ماق وغصب قیلیش وظیفه‌سینی بو دینگیل بجررردی. بو دینگیل ایشیگه بسم‌الله دیب؛ شخصی معاینه‌خانه‌لردن باج آلیش، دواخانه‌لردن فیصدی آلیش بیلن باشلب، شخصی شفاخانه‌لرنینگ فایده‌سیگه زور بیلن اوچدن-بیر اورتاق بولیش ومُلکی شفاخانه‌نینگ دولتی امکانلرینی اوزەل شفاخانه‌لرگه ساتیش بیلن دوام ایتدی. همزمان عجم والی غصب قیلگن جایلریده اوغیللری وقیزلری آتیگه کتته ومُجهز شخصی شفاخانه‌لر توزه‌تدی. مُلکی شفاخانه‌ده‌لرده ایشله‌گن لایق داکترلرنی جبری شکلده اوزی‌نینگ شفاخانه‌لریگه ایشلته‌ماققه زورلردی. او بیچاره‌لر هم تیپه‌ده‌گی فرمان کیره‌گی مُلکی شفاخانه‌گه کیلگن کسللرنی، مهم معاینه‌لر اوچون دینگیل‌لرنینگ شفاخانه‌لریگه جونه‌تردی.

حتی که قصدی شکلده مزارشریف نینگ مُلکی شفاخانه‌سینی ایکی-مرته الاوگه بیریب، تورت تماندن کیلگن کسللرنی آی‌لرچه اوز شخصی شفاخانه‌لریگه سوق ایتدیلر. «شفاخانه‌نینگ ماشینلری و جهازلری کویدی» دیب، یلغان‌دن خارجی مؤسسه‌لردن میلیونلرچه دالرلیک ماشینلر آلدیلر. تغین او ماشینلرنی ایلتیب اوز شخصی شفاخانه‌لریگه نصب قیلدی. کُهنه ماشینلرنی قیته‌دن مُلکی شفاخانه‌گه قویدیلر. خُلص شو که هر سکتورده قیلمه‌گن ُمنافقتلری قالمه‌دی.

یتمه‌گن دیک؛ بوتون دوا-تُجارلری بیلن، پول قوشمسدن فایده‌گه اورتاق ایدی. عجم-ساغلیک ریسی؛ اوزی و باجه‌سی‌نینگ عیش وعشرتی اوچون کیچه وکوندوز فرق قیلمسدن چیرایلی داکتر قیزلرنی ونرسلرنی استخدام بهانه‌سیده همبسترلیککه مجبور قیلردی. کتته‌عیاش باجه‌سیگه البته که چیرایلی و قاویرچاق کبی قیزلرینی مُهیا قیلردی. اوزینی مُجاهد و جهادی رهبر تراشله‌گن بو ذات، هر قالبگه برابر کیلردی...

عشق بیقرارلیگی باشقچه بوله‌دی. بو توریمگه توشگنده؛ قنچه یاشینگده بولسنگ بولگین، زمان توختەیدی. قه بیرده بولسنگ بولگین، دنیا تاره‌له‌دی. حیات نازینی کوتره‌آلمه‌ی قاله‌سن و هیچبیر نرسه‌ده تاد وتوز قالمه‌یدی. بیروبار ایچیدن تنهالرگه تارتیلیشگه مجبور قاله‌سن. نفرت بیلن تانیشه‌سن، مددنینگ معناسینی اورگنه‌سن، ایشانچگه مفهموم قیدیره‌سن، یلغانلرده توغری و توغریلرده یلغان آختره‌سن... هر نرسه‌گه باقه‌سن؛ بیراق هیچتیمه کورمیسن، هر نرسه‌نی کوره‌سن؛ بیراق هیچبیرینی تانیمیسن...

عشق‌نینگ صحراسی، کوز بیلن کورینگن دشت وچوله‌ی ایمس؛ روحیمیزده‌گی بوشلیک، اوچسیز و اُفقسیز تنهالر و بیابانلردن عبارت. عشق‌نینگ جنونی مثلاً، اونقه‌سیده عقل و أیسی یوقالیب جسمی تیریک بیر حالت ایمس؛ روح‌نینگ کنترولسیزچه بیر بوشلیککه توشیشی‌دیر. مثلا کوکلم، بیردن-بیرگه قیش‌گه اوزگره‌دی وهرنرسه ضدیگه اینله‌دی. یخشی و یمان بیربیراویدن توغیشه‌دی، انسان و خدا بیربیریگه کیریشه‌دی. چونکه انسان، عشق بیلن بیراق توکه‌دی و تکاملینی تاملەیدی...

کینجه‌بیک بیر ایرته اوپکه‌لنیب خرمُهره ساتگن مُلانینگ یانیگه باردی؛

- آل کوتر بونینگنی، هیچبیر ایشگه یره‌میدی. سین، مینی الده‌دینگ!

- قنداق یرەمەیدی؟ مُمکن ایمس.

- سیوگنیم قیز بوندن ذرەچه هم تأثیرلنمەدی!

- بـو ذات اونینـگ اوچـون ایمـس ایـدی کـه! بـو نرسـه؛ صنفداشـلرینگنی مُثبـت انرژیسـینی ایمیـب، سـینینگ مُثبـت انرژینگنـی آرتیریـش اوچـون ایـدی. بـو شـونچه کـه سـینگه شـانس کیتیـرردی خـلاص. هـه، اگـر قیزنـی مینگـه شـیدا قیـل دیسـەیدینگ، او زمـان سـینگه باشـقه بیرنرسـه بیرردیـم؛ دیـدی مُـلا.

- مین سیزگه قیزنـی یورەگینـی مینگـه ایسـیتینگ دیگندیم بـی ازو.

- اونداق بولسه خی مین توشونمب من.

- میلی. باشقه بیر حیلەنگیزدن گپیردیز او نیمەدی؟

- قرەنـگ اوکم! مین حیلـەکار ایمسمن. بـو بیـر علمدیـر. سیز بونگـه اخـلاص قیلمسـدن نتیجـه آلەآلمەیسیز!

- میلـی دیدیـم کـو! قنـی نیمـه ایکـن باشـقه قولیـزدن کیلگـن ایش؟

-`ک*ص گـرگ". بـو ذاتنـی ایشـی فقـط منـه شـو. خطـا کیتمەیـدی.

- اونینگ قیمتی قنچه؟

- او کوپ قیمت. آسانلیکده تاپیلمەیدی.

- اگر تاپیلسه نیمه فایده قیلەدی؟

- دیگەنیـمدەی؛ او خـاص شـو نرسـه اوچـون. فقـط قیـرق کـون ایچیـده نتیجەسـینی کورسـتەدی. بـو قولینـده بولسـه، مخاطبنـی باشـقه شانسـی یـوق. قیـز اوزی دیوانـەوار سـینگه کیلـەدی. بـو تأثیریـنینـگ قبتالیـده، تجارتـده ایـش آلسـنگ اگـر

پولینگنی ییغه‌آلمیسن. سیاستده ایسه هر رقیبدن سینی کوچلیراق قیله‌دی. بسترده ایسه ایرکک کوچینی کوپه‌یتیره‌دی. خلاصه قیز، تکلفینگه اصلا رد جوا بیره‌آلمه‌یدی. اگرکه منفی نرسه دیماقچی بولسه، تیلی بند بوله‌دی. سینی کورگنده تابع شکلده توره‌دی. و نیمه دیسنگ، خوش- خوش- خوش دیب فرمانبردارلیکدن باشقه چاره‌سی قالمه‌یدی...

- بو هم فایده قیلمسه چی؟

- مین شونچه ییلدن بئری بو ایشنی قیله‌من. بوکونگچه ک*ص گرگدن فایده کورمه‌گن کیشینی تانیمیمن.

- میلی. قیمتی قنچه؟

- مین سوره‌ب کوره‌ی قنی بو ذاتدن کیمده بار. تاپسم سینگه قونغیراق قیله‌من. سونگره سین اوندن ساتیب آلیب بیرگین، مین تازه‌لب و اوقیب بیره‌من.

- توکل اوزیگه. اونداق بولسه سیزدن قونغیراق کوته‌من؛ دیب چیقدی مُلانینگ یانیدن.

انسان‌اوغلی؛ بیربیراوی‌نینگ جهالتیدن بئسلنه‌دی (تغذیه بوله‌دی). چونکه انسان‌نینگ علمیت درجه‌سی نیمه بولسه-بولسین، مُحقق که بیلمه‌گنلری‌نینگ جاهلی‌دیر. اوشبو مُعما کیره‌گی، „انسان، انسان‌نینگ بوریسی‌دیر„ دیب کیتگن آته‌لریمیز. یترکه بیربیراویمیزنینگ ضَعف نقطه‌سینی تاپسک بولدی.

خاتین قیزلر جنسیتی سببلی و یاشلر ایسه هنوز کیچیکلیگی بهانه‌سیده، قتتیق دینی و اجتماعی شرطلرنینگ ناتوغری باسقیسیگه قالیب: فکری، جسمی و انسانی اراده‌لرینی افاده ایته‌آلمه‌گن بیر توپلیمده، اوز جنسیدن بولگن طُفیلی- مُفلس‌لرنینگ بی رحمانه هدفلری حالیگه کیله‌دی. بیچاره‌لیک کیره‌گی، باطل اینانچلردن مدد کوتیشگه باشله‌یدی. هله کیم بو ایشلرنی مِنبردن گناه دیب هقیرگن ذاتلر، هُنرلری‌نینگ

قیمتینی آرتیرردی. منبردن توشر-توشمس، کوز یومیب آچکینچه اوییکه یتیب کیلگن مُلا ذاتلری، گناهلرینی یشیرین-یشیرین دُعا آتیده خلقه عرضه قیلردی. کهنه قاغاذلریدن آلینگ تا قزان وچایغولچه‌لری‌نینگ کوتیده‌گی قره‌کویه‌گچه، پست و بلند عورتی‌نینگ اوسکن پتلریدن آلینگ تا اوزه‌یگن ساچ و تیرناغی‌نینگ کیسیلگن پارچه‌سیگچه نیمه بولسه، قرآن‌گه اوره‌ب پولگه ساتردی. یتمه‌گنده‌ی؛ قوی و ایچکی‌نینگ تومیغ سویه‌گینی، اُولگن ایشیک‌نینگ تیشینی بیله چاره دیب، خلقنی الده‌ب اولرنینگ بوینیگه آسردی. کوچه‌لرده‌گی دایدی ایت‌لرنی و موشوکلرنی اُولدیریب رحمینی کیسیب آلر و قوریتردی. تغین اولرنی ک*ص گُرگ دیب، احماقلیکه ایاق تیره‌گنلرگه ساتردی.

مُلا و خوجه، آغا و میر مَنزلتی آستیده، هرتورلی مُزخرافاتگه دین و ایمان قیافه‌سی کییدیریب، دین‌دن و دنیادن بییخبر توپلیمنی ایشَک قیلیب مینیب یورگن مُفلسلرنی هر ساحه‌ده کوریشینگیز ممکن. بوندن‌دیر اولکه‌میزنینگ دنیا خیزیگه ایاق اویدیره‌آلمه‌یشی...

کورینگ که ایرته‌سی کون قونغیراق قیلدی مُلا کینجه‌بیکه. تیلسیز حیوانلرنی اُولدیریب اجیمه‌سیزچه (بیرحمانه) اونینگ رحمینی کیسکن بیر جانور، مُفلس مُلانینگ یانیده ایدی. ایکی اورتاق مُفلس، اوز-ارا قورگن توزاغلری بیلن قوللریده‌گی ذاتنی کینجه‌بیکه ساتماقه اورینردی. کورسنگیز منافق حیله‌چی مُلا، عادتا دلال‌لیک قیلردی ارزانراق ساتیش اوچون. نهایت؛ بیر موشوک‌نینگ رحمینی ایکی‌یوز دالرگه ساتدیلر. „مُفلس‌لرنینگ دوران سوریشی اوچون یشه‌سین احمقلر„ دیب، ایکی اورتاق بیربیریگه بیش چاقدی. اوندن سونگ منافق دعاخوان مُلا، «مین بونی، بو کیچه- فلان ساعتده- فلان یولدوز چیققینچه اوقیب سینگه عوده قیلیب قویه‌من. ایرته پولنی یانیگده آلیب کیل و امانتینگنی آلیب کیت» دیدی. یتمه‌گنده‌ی؛ «مینگه، فقط بیرته مینگلیک بیرسنگ بولدی» دیدی. حالنکه ساتگنلری موشوک رحمیدن

هم یوزدالرنی اوزی آلردی.

ایکی یریم عصر بوییچه عقلی و ارادهسی، حُریتی و تیلی، یورتی و تورهسی قولیدن آلینگن تورک ملتی، نهایتده سونگ یریم عصردن بویان قیده بولسه تماماً اصلیگه هم اوزگهلشیب قالدی. ایندی اوتمیشینی یوقاتگن بیر ملتنینگ حاضری انگلهمسیز بیر تیریکلیک و کیلهجگی قپقرا بیر مُعمادن عبارت. اصلیده هرکیم بیر ییریدن اوریلگن، روحی و جسمی بوتونلیگی پَرَم-پارچه یارهلی؛ بیراق هیچتیمه حس ایتمهیدی. سورسنگیز تورک، اما کیملیگنی بیلمهیدی. مسلمان، اما اسلامدن بی خبر . تورکستانلی، اما یورتینی تانیمهیدی. انسان، اما توپلیمگه بیگانه؛ فقط ربوتلشگن تنهلردن بیر بیروبار کورهسیز. الفدن یاسیگچه، „ایپینی جلادیگه تاپشیرگن„ بیر بارلیک بولیب، دار-یاغاجیدهگی سینگن بویونلر و کسیلیگن باشلرنی کیف بیلن باقر و اوز اُولیمینینگ سِرهسینی کوتر ایدیلر. کینگ دنیانی عادتا کوتچه بیر جای اویلب، هدفی بیر لقمه ناندن پوق توزهتیش و خلاص. حُریتنی، حاجتخانه توشونگن ینگی بیر مخلوق بِلاتشبیه. اوزیدن باشقه کیلهجگی یوق. اینگ اچیرنلیسی؛ باشقهلرینینگ کلیشهلری و سفسطهلریدن یسهلگن بیر حیات فلسفهسیگه توتینگن آیدین طبقه. ارادهسینی ایکی تنگهگه بازارلهگن یاشلر، وهر نرسهسیدن اویالگن اورتهیاشلر و خطالریگه تن آلیشیدن عار قیلگن قرری مانقورتلر... بوندق بیر منظرهگه باقیب ششیرمهییشینگیز هیچ مُمکن می؟...

اجتماعی ترماقلرنینگ صفحهسینی مُلا-لندی نینگ هزللری تولدیرگندی. سوسیال میدیاده ترند بولگن ایدی اونینگ ویدیولری. هر ویدیوسی یوتیوب، فیسبوک، انستگرام، تیلگرام، تیویتر، تیکتاک و باشقه قنچه اجتماعی ترماق بارسه، ریکوردن- ریکورگه چاپردی. „ایمان یانسین یو قزان قینهسین„ چاغی کیلگندی. دین ایسه بیر قره-بازار و اسلام ایسه تجارت ایدی. آیت و حدیث اشیاء، جهاد ایسه اوغری، مجاهد و مافیا معناسیگه کیلردی. بو دیوثلرنینگ آمدی یخشی

بولیب تورسه که «الله اکبر» دیب، سقاللرینی سیله‌ب تینگرینی مقتر ایدی.

افسوس که بیزنینگ دیارده الله‌نینگ حِکمتی قلم بیلن، صنعت و اخلاق بیلن ایمس؛ شمشیرنینگ تیزلیگی، مرمی‌نینگ زهری و جاهل‌نینگ جانورلیگی بیلن اوزینی کورسه‌تەدی. مظلومنی، آچ و یلنغاچنی، یتیمنی و بیوەنی ایسه، نی ییردەگی و نی کوکدەگی هیچبیر خدا سیومەیدی؛ فقط بو بدبخت طبقه، تورته عیاش ظالم و قارون‌لرنینگ نیشخواری دیر خلاص. حِکمت نیمه بولسه؛ موجود ظلم و فسادنینگ دوامینی اسرەش اوچون بو بدبخت طبقه‌نینگ سانی هم کوندن کونگه آرتەدی. هرکیم خداگه، اوز مهارتی و اوز مالی قدر بها قویەدی. آیت، حدیث و فتوا زورەورلرگه تیکین، پولدارگه ارزان و بدبخت طبقەگه قیمت ساتیلەدی. مظلوم خلق بساطیدەگی باریوغی بیلن قوتیلیش نتیده، ایت و موشوک‌نینگ بیر پارچه ایرتیق تیریسینی ساتیب آلەدی؛ حتی که ناموسی، عفتی وعزتی بهاسیگه بولسه هم. جاهل توپلیمده خدا، دین، قرآن و ایمان هر اولچککه برابر کیلەدی. بونقه ذاتلر، قرا-بازارده هرنرسه بدلیگه و هرکیمگه ساتیلماق دوام ایتەدی...

نیمه دیگن آتەلریمیز؛ „مُفلس‌نینگ نانیگه احمق یاغ سورتەدی". بیرتورلی آزەیمس ایدی توپلیمده مُفلس‌لرنینگ سانی. یوز-مینگلرچه مُفلسدن ینه بیرتەسی افشاء بولگندی؛ مُلا لندی آتیده. بومُنافق هم دین تجارتی قیلگن مُلالردن بولیب، ساده خلق‌نینگ خوشباورعقیدەسیدن سوء استفاده قیلردی. و اینیسقه، توغمس خاتین‌لرنینگ ایروخاتین آرەسیدەگی ناسازگارلیک‌لرینی توزەتیش مقصدیده جادو، ثُمار، تعویذ و تورلی مزخرفات‌نینگ بازارینی یوریتردی.

بو محلی پورنستار عیاش، اونقەسیده بیر شبکه قورگندی کی دایما چونتەگیگه پول کیریب توررردی. قیسیر و توغمس-خاتینلرنی ویاکیم باشقه تورلی قیینچیلیک اوچون آلدیگه کیلگنلرنی، اوقیش بهانەسیده وجودی‌نینگ حساس نقطه‌لریگه

قول تیگه-تیگه اونی تحریک قیلر، تغین او بیلن جنسی قرابتگه کیررردی. سونگ بو صحنه‌لرنی تیلفونی بیلن قید قیلگن بو منافق مُلا، او کیشینی تعقیب لیستیگه یازردی. اصیل تهدید بو بیردن باشلردی؛ اگرکیم هر آی، بیللی بیر مقدار پول کیتیریب بیرمسه، قولیده‌گی ویدیونی اِیریگه وباشقه‌لرگه ترقتیش بیلن تهدید قیلردی. بو شرمنده‌لیکدن قورققن عیاللر، عایله‌سی‌نینگ بوزیلمه‌یشی اوچون، شونینگ دیک جاهل گروپلر تمانیدین تاشلنمه‌یش ویا رسوا بولمه‌یش قورقیشیدن مجبور بولیب، قوییلگن شرطنی قبول قیلردی. پول تاپگنلر؛ قولیده‌گینی ایلتیب بیرگنده، اونی تکرار یاتیشگه مجبور قیلیب ینگی ویدیولر آلردی. پول تاپه‌آلمه‌گن کیشیلر ایسه ذاتن باریب یاته‌راق توللب کیلردی...

بیر مرته‌سیده خطا قیلگن بیرخاتین؛ تهدیلردن قورقیب آی سونگیده تاپگن پولنی ایلتیب بیره‌دی و تکرار عین تهدیدگه دوچ قاله‌دی. ذاتن ایلک حماقتیدن پشیمان بولگن بو خاتین، آرتیق اُولیمنی کوزگه آله‌دی و اِیرینی گپدن آگاه قیله‌دی. بو قضیه کیره‌گی، خاتین‌نینگ اِیری تماندن باسیلیب اوشلنگن مُلا لندی، بیرینچیدن یخشی ینچیله‌دی و تیلفونی قولیدن آلینه‌دی. شو ماجرا بیلن ینه بیر پورن مافیاسی اورته‌دن کوتاریله‌دی. آرتیگه توشگن پولیس و امنیت‌دن قاچگن مُلا-لندی و بونگه اوخشه‌گن منافقلر، قاتللر، اوغریلر و چهارعیب شهرلرنینگ پناه‌سی تاغلرده یاتگن مجاهد ناملی تروریستلر ایدی. یعنی، اصللریگه قیتردی.

مُفلسلر؛ مزخرفاتی بیلن مونچه آچیق و آشکارا افشاء بولر ایکن، هنوزهم هیچ کیمگه عبرت بولمسدی. هرنرسه، بیر کیشی‌نینگ آتیگه ختم بولردی خلاص. هیچبیر نرسه توپلیمنی، اجتماعی اخلاقنی، گلوبل دین‌نی و ایماننی علاقه‌دار قیلمسدی. کوزینی عشق کور قیلگن کینجه‌بیک، باریب ک*ص گرگ دیگن نرسه‌نی آلدی. اخلاص بیلن چونتگیگه قوییب یولیگه دوام ایتدی.

کینجه‌بیک، بونقه نرسه‌لردن هنوز تأثیرلنمه‌گندی. بیراق رمضان و خاتینی، آرتیق اجتماعی عقیده‌لردن و باطل اینانچلردن عمومن ساویگن ایدیلر. هر تماندن مادی و معنوی توسیقلر قماویده هیچ قنقه چاره‌لری قالمه‌گندی. اولادلیک آلگن اسره‌ندی جییه‌نلرینی خوددی اوز قیزلری دیک سیوردی. بیراق آیلین‌بیگیم، ایرینی خاتین آلیشگه تشویق قیلردی. چونکه اوزینی، قضیه کیره‌گی کم حس قیلردی. ایری‌نینگ؛ تشقریده‌گی بیکار خلق‌نینگ آغزیدن هرتورلی گپ ایشیتمه‌ییشینی ایستردی. رمضان‌اکه هم قولاغی‌نینگ آرام بولیشی اوچون، انده-سنده بونی توشونماقه مجبور بولردی. باشقه تماندن حاضرچه مادی ومعنوی تیارلیگی بولمه‌گنی اوچون بو موضوعدن سوز آچمسدی...

****

****

****

***

*

بوبه ومامه‌لریمیزدن ایشیتگن‌میز؛ „یاش کیتیشیدن، قرری اُولیشدن قورقیتر„ دیگن سوزنی. کیچیکلیکده بونده‌یین چوقور فلسفه‌لرنینگ انیق معناسینی سیزه‌آلمه‌یمیز. کیتماق بیلن مال و مُلکنی، اُولماق بیلن جسم و جاننی قولدن بیره‌میز دیب بیله‌میز. سونگره‌دن اورگنه‌میز؛ توغیلیش بیلن اُولیم، اُولیم بیلن حیات و کیتیش بیلن تیریکلیک نینگ باشله‌گنینی. حیات آتیگه قویه‌دیگن هر آدیمی‌میز اوچیریم، تیریکلیک تمان قره‌گن هر باقیشیمیز بوشلیک، اُولیم آتیگه آلیب بیره‌دیگن هر نفسیمیز شکنجه و درد، یشه‌ماق آتیده اَیته‌دیگن هرسوزیمیز رنج‌دیر؛ عُمر چرخینی اینه‌لتیرماق اوچون. شکایت یوق و هرنرسه قویاش و آی کامره‌سی نینگ کنترولیده. کوندوزلری قویاش، خوددی قُلباشی کبی ایرتانگدن آقشمگچه تیپه‌میزده توریب سایه‌میزنینگ یوکی بیلن تیزه‌میزنی ایزه‌دی. کیچه‌لری ایسه آی ایمه‌دی ایللیکلریمیزده‌گی شیمه‌میزنی. بیز ایسه چاوله‌گن قوللریمیز بیلن ایزیلگن ایاقلریمیزنی آوقه‌لب بغایت بیللی مجهول ایرته‌گه تیارلنه‌میز...

اصلیده کورتوگوندلرگه اوخشه‌یدی هوَس‌لریمیز، حیات ذوق‌لریمیز و تیریکلیک مُعمامیز. اُولماق بیلن اوزیمیزدن، کیتماق بیلن باشقه (نرسه)لردن قوتیله‌آلمس ایکنمیز. تاغ

وتاشینگیز آرقەنگیزده یو، یورت وعایلەنگیز یورەگینگیزده، آرزو و خیاللرینگیز باشینگیزده یو هدفلرینگیز و اولغەیگن طبیعتینگیز ذهنینگیزگە سیغینەدی و ابدیاً یولداشینگیز بولەدی. قنی کیم شونچەگینه بولسەیدی برچە ماجرا. بارگن ییرینگیز، آنە بولیب سیزنی قیتەدن توغەدی. ینگی اقلیم، ینگی اورتاقلر، ینگی تیل حتی کە ینگی دین، کلتور و منظرە هربیری سیزنی اوزلریگە کورە شکلنتیریب ینگیدن تربیەلەیدی. اولکەنینگ بیتماق بیلمەگن جهالتدن اوریشلری باعث، کورسنگیز دنیانینگ هربیر نقطەسیده وطن، عایلە و حیات یوکی یلکەسیده، بیلی سینگن و بوینی بوکیلگن میلیونلرچە جانیمیز و قانیمیز بار...

جُمعەبیک هم اوشە میلیونلردن فقطگینە بیرتەسی. نوایی بوبەمیزنینگ دیگنی دیک „غُربتده غریب شادمان بولمس ایمیش„. ییللردن بئری جسمی اوزگە توپراقلرده، روحی ایسە اوسیب اولغەیگن دیاریده و أیسی ایسە عایلەسینینگ یانیده ایدی. ساغینگن ایدی اصلیده اولغەییشیگه اولوش قوشگن هرکیمنی، هرنرسەنی، هرسوزنی وهر...

بیرکون؛ ۲۰۰درجەلی الاونینگ شُعلەسی کوزینینگ نورینی ایمیب و قراچیغلرینی ایریتیب حُجره-حُجره سیدن تئر-تئر آقیتەیاتگندی کە، خواجەیینی چقیردی. بیتوباشی نینگ تئرلرینی اریتیب آشخانەدن چیقر-چیقمس؛ «سیوینچیمدی بئر! اقامەنگ چیغدی» دیگن سیسنی ایشیتدی. بو ملکوتی بیر سیس کبی ایدی جمعەبیک اوچون. قولاغی قوویللب، کوزلری پارلب کیتدی. تئرلری جانیده جیممە قوریدی و خوددی قفسی سینگن قوشدەی سیوینیب کیتدی. بوندن اوتە بیر خوشلیک بولەآلمسدی بیرغُربتچی اوچون...

ایلک موشتینی، مسنجیردن بیر سیس آرقەلی قَلّیغیگە بیردی. آنەسیگه، کیچە ایشدن چیقیب خبر بیرماقچی ایدی. فقط، خبر وقتدن محلەگە یایرەلگندی. اکەلری، دوستلری وآتەسی خبر تاپگیچ، آرقه-آرقەگە بارگن قوتلوق بولسین قونغیراقلری کیسیلمسدی. اوزی هم خوشلیکدن کویلەککە

سیغمس و آرتیق مطعم جهنمی‌ده بوغیلردی. قیزیل-دینگیزنینگ قیرغاغیگه باریب خوشلیگینی، جِدّه- ینگی کورنیش سوو فواره‌سیگه شاوقینله‌ماقچی ایدی. بیللرچه سیس‌سیزلیکده بوغیلگن بیر یوره‌ک، آرتیق سیسی باریچه بقیرماق ایستردی. چیده‌ی‌آلمه‌دی و خواجه‌یینـدن اجازه ایسته‌دی. چیققنده‌ی توغری فواره‌گه باریب، سیوینچ کوزیاشلرینی فواره‌گه قوشدی. نیچه دقیقه، سوونینگ سیسی بیلن کوکسینی حُریتدن تولدیردی. ینه هم هیجان و سیوینچی تینمه‌گن جُمعه‌بیک، اُتاققه باریب عمره مقصدیگه احرامینی باغله‌دی و مکّه تمانگه جونه‌دی. بو مرته‌گی الله(ج) حضوریگه باریشی کوپ فرقلی ایدی. شُرطه‌دن قورقمسدی، اوزینی قاچاق حس قیلمسدی... پروانه‌وار طواف قیلردی و بلبل کبی «لبیک اللهم لبیک. لبیک لاشریک لک لبیک. ان الحمد و النعمة لک و الملک، لا شریک لک» دیب سایررردی. یتتی ایمس، بیتمیش مرته اینه‌لدی. صفا مروه‌گه چاپدی؛ آنه‌سی اوچون، آته‌سی اوچون، عشقی اوچون، اوزی اوچون... قانه-قانه زمزم ایچدی. تا ایرتانگ نمازیگچه کعبه‌ده ایدی...

بوخبرنی ایشیتگیچ، وطنده‌گیلرگه خدا بیرگندی. اولرگه، فقطگینه توی و تماشا بولسه بولدی... جُمعه‌بیک، قرضگه کومیلیب اقامه آلگندی. بیراق بو، وطنده‌گیلرنی هیچ علاقه‌دار قیلمسدی. کیلین بولسه تیزراق کیلیشینی ایسته‌ب، گورگوممه توی قیلیشلریدن بحث ایترکن؛ آته‌سی هم خلقه کورکملی بیر حاجی-تویی بیریش هواسیده ایدی. سینگیللری، ینگه‌لری و دوستلری اوندن ساوغه کوتردی. هیچ قوله‌ی ایمس ایدی ایرکین‌لیک نینگ بدلی. همه‌سیدن قطع-نظر، کیلر-کیلمس حاجی-تویی محفلینی اوتکزیب آلیشی اساسی شرط ایدی. بونینگ اوچون هم کوپ پول کیره‌ک ایدی. بو نرسه‌لر اوچون ییمه‌ی- ایچمه‌ی، کمیده ایکی ییل ایشله‌ماقه مجبور ایدی تا کیم آبرومندانه اولکه‌گه و ایل و آغیل ایچیگه قیتسین. اما کیمگه ایته‌سیز؛ آرتیق هرکیم اونینگ کیلیشینی تورت کوز بیلن کوتردی. اوزه‌للیکله تورموش اورتاغی...

قیسقچه‌سی جمعه‌بیکنی کوتیب تورگن بو معضله‌لرنینگ قیغوسی، اوندەگی اقامه و حُریت خوشلیگینی ایچدن -ایچدن زهر قیلردی...

آچون‌بیک مطالعه‌لیک بیران کتاب آله‌ی دیب، یولدن بیر کتابچیگه کیرگندی. کوزی «مُرکب لکه‌سی» عنوانلی بیر کتاب‌نینگ مقاوه‌سیگه ایلیشدی. کتابنی آویچلریگه آلیب مقاوه نینگ آلدو-آرقه‌سیگه قره‌دی. سونگره؛ کتاب‌نینگ اونگ قپقاغینی آچیب کتاب حقیده‌گی بیلگیلرنی کوزدن اوتکزدی. سونگره کتاب‌نینگ باش سوزینی اوقیشگه کومیلگندی که، یلکه‌سیگه بیر قولنینگ قوییلیشینی حس ایتدی. اینه‌لیب قره‌سه که خادم‌اکه. سلاملشتی‌لر:

- خیریت می دییینگ خادم اکه؟ سپ تغیر قیپسیز یو.

- یاغ ایی. نیمه دیب تغیر قیله‌من.

- سپ اینگیشکه بوپسیز.

- نیچه کونلی کسللیک شوندا قیلدی.

- ایه دییینگ. هلی جخشی بوپ کیتتینگیز می اوزی؟

- هه شُکر. حاضر یخشیراغ من.

- جخشی بوپ جورینگ اکه‌جان. چونکه سیز غنیمت‌لریمیزدنسیز دییینگ. کتاب آگه‌نی کیلدینگیز می؟

- سیلله بیرگن نشریه‌لردی اوقیی- اوقیی اوقیشگه معتاد بولدیم. هم شو سبیل کسللی قولیدن اتاقه سیقیلردیم. اوشنده کتاب اوقیش مینگه یخشی کیلدی اوزی؛ دیب محبت قیلدی‌لر. بیرر دانه کتاب آلیب کتابچی‌دن چیقدیلر و روضه‌گه توغری یوریدیلر. یولده آچون‌بیک، خادم اکه‌نینگ یازوولری حقیده فکر بیلدیردی. خادم اکه، یازوولری توغریسیده ایشیتگن التفاتدن جوده قوانیب کیتدی... خیرلشگینه؛

- بار می بیزگه بیران خدمت؛ دیدی آچون‌بیک.

- جانیز ساغ بوسین اوکم. انه او آشنایز کینجه‌بیک‌که سلام ایتینگ.

- تغین «قوریغ سلام جوبرتتی می» دیب مینی قِینه‌یدی. جوغ می آلدینگینزده بیران بیتییلگن قاغاذ؟

- قاغاذ بومَسه بوله می؛ اخی سیلله کیمه‌سه‌یله مین نیمه قیله‌ی؟

- منه کیلدیک دییینگ. اوشه قاغاذدی مینگه بیرینگ سیز. تغین سلامینگیز مینن جیتکیزسم کینجه‌بیک مزه قیله‌دی دییینگ؛ دیدی آچون‌بیک.

- بیرته‌نی یازیب قویگندیم. مبادا اوچره‌شیب قالسک آللریزگه کم کیمه‌ی دیب. توناکون ینه بیرته‌نی بیتتیم. شو پیللله آلدیمده ایکیته بار؛ قَیسینی بیره‌ی؟

- ایکاوینی منگه بیرینگ سیز؛ دیب آویچلرینی آچیب توردی آچون‌بیک. خادماکه چونته‌گیدن قتلنگن ایکیته قاغاذ چیقاریب بیردی و سونگ ساریلیب خیرلشدیلر...

جمعه‌بیک، بیرکون اکه‌سیگه قونغیراق قیلیب تیزبئری کیله‌آلمه‌ییشینی، مُمکن بولسه توی مسأله‌سینی ینه بیر ییلچه ایرته‌گه تشلشلرینی مصلحت قیلدی. حاجی قربان:

- شو وخت؛ سینی، اینگ یخشی مین توشونه‌من اوکم. „مصلحتلی تون تار کیلمس„ دیگنله. دیگنینگ یخشی بولدی. بی ازو بو موضوعنی اوتکن کون رمضان اکه‌نگ مینن هم گپیریب آلدیک؛ دیدی و دوام ایتدی: "اوزینگ بیله‌سن کو! بیز خو بئرده، هرکون ایرته‌دن-اخشمگچه چاپه‌بیز. راس و یلغان اَیتیب تاپکن اوچ- تورت قیران هم روزغار، کسللی، خیروشر بولیب اوشه کون یاغه‌لیب کیته‌دی. هه! اوزینگ اگه بوکونگچه روز-مبادا اوچون، بیر ایکی تنگه هم بوسه ییغیب قویگن بوسنگ خدا مهربان؛ دیب اوکه‌سی‌نینگ یوره‌گینی

کوتاردی.

- بیر توی بوسه خووو آدم بیر رقم قیلەدی. انه او قویمه-کیتیلردی ایتینگ اکه!

- „یخشی مالیم، یمان کونیم„ دیگنله اوکم. حاجی تویی، تسبیح، خُرما، جاینمازدەی نرسەلردی بیز بئردن حل قیلەبیز. سین فقط تویینگدی توشینسنگ بولدی؛ دیدی حاجی قربان.

«ایناغه و سینگیل» آلتی حرفلیک بیرار کلمه ایمس؛ بیر و کوککه سیغمەگن ارزشلردیر. آته و آنەدن قالەدیگن ویا قالگن اینگ تاپیلمس میراثدیر؛ یسلەنیلەدیگن تیەنچلی تاغ، سیراب و تازه اسرەدیگن دریا، دردینگنی و یوکینگنی یلکەلەدیگن جانلردیر. ایقیلسنگ اوشلب تورەدیگن و تیەنیلەدیگن تهدابی کوچلی دیوارلردیر ایناغه و سینگیل. گرچی هابیل و قابیلدن انسانلیککه میراث قالگن ژینتیکی بیر تمانیمیز بار. لیکن ینه هم „اینی، اینینی پیچاقلر؛ قَیتیب ینه قوچاقلر„ دیگن خوییمیز هنوزم یوقالمەگن. اکه- اوکه دردلشگندن کیین، جُمعەبیک نینگ یلکەسیدەگی یوک هینگیلشدی و راحتراق بیر نفس آلدی...

میەسیده مینگبیرته تیلبه سوراغ اینەلیب تورگن کینجەبیک، قولیدەگی آفتابه بیلن سرو(بویلی آقچەسی)نی و گلرینی سوغاراتبیدی. بیرتماندن آلگن ذاتیەنینگ آقچەبیگیم گه تأثیر قیلیب قیلمەگنینی اویلەب، پیچیلگن قیرق کونلیک وقتەنینگ تولیشینی بیرمەبیر سنردی. باشقه تماندن کیمی پیت عقل و أیسی جایگه توشیب، قیلگن حماقتلری اوچون اوزینی ملامت قیلردی. اما نیلاسین کیم „عشق انساننی کور قیلر، حیاتینی شور قیلر„ دیگنلر. قه بیرده بولسه بولسین آقچەسیەنینگ أیسی باشیگه توشگنده؛ عشق کیمیاسی، اونینگ ایسینی بورنیگه چنغیتردی. شونقه مُعمالر بیلن باشی قیزیققن ایدی که بیر سیس ایشیتدی «کینجه بیییییک» دیب. آچونبیک ایدی سیسلنگن کیشی. امانتنی کیلتیریب بیردی و کیتدی. کینجەبیک، عصر نمازینی ادا قیلگندن سونگ جایگه اوتیریب

خادم‌اکه‌نینـــگ یازوولرینـــی قولیگـــه آلـــدی:

بیرنیچی یازوو:

«بیـر خلـق؛ بیـر بیـردن باشـقه بیـر یورتگـه کوچگنـده، اوزلـری بیلـن مینگبیـر تورلـی خـوی وخصلتینـی هـم آلیب بـاره‌دی. هلـه کیـم کوچگـن کاروان‌نینـگ ایچیـده بیرته‌سـی توزیـک بولسـه، توقسـن-توقیزی بوزیقدیـر. اگرکیـم اولرگـه قوچاغینـی آچگـن خلق‌نینـگ حاکمیتـی سـاغلام بولسـه، اوزون بیـر پیتگچـه بولرنـی اداره قیله‌آلـه‌دی. بیـراق حاکمیتـی کوچسـیز بولگـن اولوسـلر، بونقـه فلاکتلرگـه قرشـی غفلتگـه توشـیب مـادی ومعنـوی هرنرسـه‌لرینی تیزلیکـده قولـدن بیریشـه‌دی. بیـز تورکلـر بـو ضعفنـی یشـه‌دیک. بـو فلاکـت نتیجه‌سـیده مزارشـریف وباشـقه تورکسـتان شـهرلری آزگینـه وقتـده، کیلگیندی‌لرنینـگ ییغیناغیگـه اینه‌لیـب قالـدی. مثـال اوچـون؛ ایسـکیدن طهارتسـیز وبسم‌اللهسـیز روضه‌نینـگ چرباغیگـه بیلـه کیرمه‌گـن بیرلـی خلـق و زایرلرنینـگ اورنینـی، بوکـون کیلگیندی‌لرنینـگ پودریسـی، یان-کیسووچیسـی، بنگیسـی، لُولیسـی، لُچچگـی و اوغریلـری باسـگن. البتـه که بو شـهر، تورکانه روحـی بولمه‌گنلرگـه معنویـت و فیضـدن هیـچ قنـداق بیـر تویغونـی حـس ایتتیرمه‌یـدی. نتیجـه‌ده کیلگیندی‌لرنینـگ «مین‌مـن» دیگنـی، بـو شـهرنینگ ادبیاتینـی توگِیـل قیله‌آلمه‌یـدی. قیلگنـده دغـی سـوزلری‌نینگ ریاسـی، تادسـیزلیگیدن بیللـی بولـه‌دی.

تورکسـتان‌نینگ تقویمـی مثـلاً؛ هرییـل ایرگنه‌قـون بیلـن باشـله‌یدی. انسـانلرنینگ ایچیده‌گـی اُمیدلـر، ایرگنه‌قـون بیره‌می‌نینـگ کیلشـی بیلـن کتته-کیچیـک نینـگ چهره‌لریـده چقنـه‌ب گُلله‌یـدی. فرسـنگلرچه یولـدن اخـلاص بیلـن کیلیـب روضه‌گـه کیرگنلرنینـگ یوره‌گـی باغ-بـاغ آچیلـه‌دی، هـاری چیقیـب کیفیتـی کوتاریلـه‌دی. مثـلاً کَفترلرنینـگ رنگـی نِیتگـه، سیسـی دُعاگـه، راملیگـی اجابتگـه، یلکه‌نگیزگـه و باشـینگیزگه قونیشـلری مُرادگـه اوخشـه‌یدی. کـوزی کوکـدن نـور تاپگنلـر، انچـه بـو دیارنینـگ تاریخـی شـعوریگه و فرهنگـی معنویتیگـه ایریشـه‌آله‌دی.

بـو ملکوتـی معنویتنـی و فیضنـی، یالغیـز بـو یورتـنینـگ اوز وارثلـری حس ایتهآلـهدی. بیـر ییرنـی قلیچ بیلـن آلیـب، ایمـان بیلـن یورتلشـتیریب، قلـم وهُنـر بیلـن مدنیـت قوشـیب، تدبیـر بیلـن اداره قیلیش کیـرهک! اوشـبو سـببدن بیـز تورکلـر، هرییـردن یورت توزیشـنی بیلگـن بیـر اولوسـمیز. توزگـن یورتلریمیزنـی مدنیـت بیلـن یولدوزلشـتیرگنمیز. بـو توپراقلرنـی تاریـخ بیلـن تانیشـتیرگن آتهلرنینـگ وارثیمیـز. بیـز؛ هـر ارزشـنی سـئزر، اونـی صنعـت بیلـن بئـزر، مدنیـت بیلـن رواجلنتیرگـن بیـر ملتمیـز. بـو خطهگـه کیرگـن هربیـر دیـن وعقیـده، تورکلرنینـگ اخلاصـی و هُنـری بیلن رُنسانسلشـدی. قالـدی کـه ایـاق باسـگنیمیز دیارلرنینـگ تاشـیگه گُل بیتکوردیـک. توپراقـدن دیوارلریگـه خـط یازدیـک، تـل و تاریگـه سـیس قوشـدیک و تختهلریگـه نقـش یوندیـک. تیمیریگـه توگِیـل شـعر قازدیـک و کیـم قنچـه مدنیتلـر اوزینـی بیـزده تاپـدی./ خـادم اکـه»...

ایکینجی یازوو:

«بیـر ملتنـی ملـت قیلگـن، اولرنینـگ ایچیدهگی ملـی روح و ملـی شـعوریدیر. بیزدهگـی بـو جوهرنـی یوقاتیـش اوچـون ازهلـی و ابـدی یاووزلریمیـز، تورلـی خیـل الداوچـی اسـبابلردن ایـش آلدیلر و آلماقدهلـر. اینیقسـه اینـگ کوچلیلریـدن بولگـن ادبیاتـدن و دیـندن یخشـیلب فایدهلندیلـر و فایدهلنماقدهلـر. بیرتمانـدن عجملـر شـهنامه و گُلسـتان بیلـن، عربلـر ایسـه قصهخوانـی پشـاورده یوغیریلگـن منظره-مـرگ، چهارکتـاب و فضایـل اعمالگـه اوخشـهگن کتابلـر بیلـن تورکانـه روحیمیزنـی اُولدیـردی و اُولدیرماقـده. باشـقهتمانـدن ایسـه سانسـیز هالیـود و بالیـود سـریاللری و فلملـری بیلـن کوزیمیزنـی بویـهب، کراچـی (مدرسهسـیدن چیققـن) نسـلینینگ تبلیغـی کسـتلری بیلـن تورکانـه تورهمیزنـی و ملـی شـعوریمیزنی بوتونلـهی یوقاتیـب، نـر-و مادهمیزنـی مانقورتلشـتیردیلر. اینیقسـه سـیز مزارشـریفده یشـهگنلرگه مثـال بیـرهی! روضهنینـگ چرباغینـی اینهلگینچـه اوشـه زهرلـی جنسلرنی سـاتیب تورگنلرنـی کورهسـیز. ویاکـه روضـهدن تشـقری چیقینـگ، یولنینـگ او بیتیـده اونلرچـه کتابچـی بـار کیـم بونقـه زهرلـردن مینگلرچـه تورینـی

ساتیب تورگن. اوقیش فریضه‌سی بیلن انسان بولیش مقصدیده بو ییرلرگه مراجعه قیلگن مطالعه شیداسی یاشلریمیز، مجبوراً کوزلری‌نینگ دمیگه قوییلگن اوشه‌لردن آلیب اوقیدی وهر قبقاغ‌نینگ آرەسیده‌گینی حقیقتمیش کبی اویله‌یدی. نتیجه‌ده؛ هنوز کیچیکلیکدن میه‌سی زهرلنگن نسلیمیز، یاووزلرنینگ هرتورلی ایدیلوژیسینی اوزیمسه‌یدی یو، تغین اُولیمی بهاسیده آرتیدن ایرگه‌شه‌دی.

بو کمچیلیگیمیزنی کیتکیزیش و کیله‌سی نسلیمیزنی مانقورتلشیب کیتیشیدن قوتقزیش اوچون ییتتی‌دن- یتمیشگه، ایرکک وخاتین دیمسدن هر کیم نینگ ملی رسالتی‌دیر، کیچ قالمسدن ینگلریمیزنی قتلب ایشگه قوییلیش. البته که بو توغریده سیاستچیلریمیز، فرهنگی‌لریمیز، اقتصادی قارون‌لریمیز، دینی عالم‌لریمیز و قلم اربابلریمیزنینگ جِدّیتی اونملی. بیراق اوزووون بیر زمان‌دیر کیم بو طبقه، اوشبو توغریده اونچه-بلاهم شعور وعقوب قیلمه‌گنلر. سیز ایتینگ چی! ادبیاتی و صنعتی یوقاتیلگن بیرملت‌نینگ اولوسلیگی می قاله‌دی؟ حکایه‌نگ اوزگچه، قوشوغینگ بیگانه، رسمینگ رنگسیز و صنعتینگ باشقچه... نتیجه‌سی؛ هرکیم‌نینگ دوداقلریده عجم ترانه‌لری و میه‌لریده ایسه یاووزلرنینگ ایسته‌گن پلانلری. اینیقسه تجارلرنینگ اوشبو ساحه‌ده یاتیریمسیزلیگی و منفعتچی‌لریمیزنینگ هم ملی صنعت تربیه‌سیدن یوقسونلیگی، اوشبو بوشلیکنی تاباره چوقوررراق قیله‌دی.

افسوس که تیرینلشگن شعورسیزلیگیمیز سوادسیزلیکنی و سوادسیزلیگیمیز هم اوشبو سودانینگ بازارینی تاباره سه‌ویق اسرەشگه دوام ایته‌دی. بو غفلتیمیز، مینگ ییل‌دیر دوام ایتیب کیله‌یاتگن و ینه هم عصرلرچه دوام ایته‌یاتکنگه اوخشه‌یدی. روحی و میه‌سی، اراده‌سی و شعوری اوز اولوسل تورەسی، اوز ملی ارزشلری و اوز ادبیاتی بیلن تربیه بولمه‌گن؛ یعنی کوراوغلی، مناس و اوغوز داستانلری بیلن اراده‌سی و آنگی بیله‌نیب قه‌یرەلمه‌گن، اوز دُمبوره‌سی

بیلن کویلنگن سبزوانلری بیلن روحی تینچلشمه‌ی اولغه‌یگن بیر نسلدن، اوشبو بوشلیکنینگ تولدیریلیشینی کوتماق اوزی ساده‌لیکدیر. نتیجه‌ده منه بو تورکنینگ تاریخ، جغرافیه، ادبیات، عقیده، صنعت و ملی بقا آبروسینینگ قلبی بولگن مزارشریفده تورکچه یوق، تورک یوق و تورکنینگ کیله‌جگی یوق. ینگی نسلنی کورەمن بو ییرده اوزینی بیگانه حس قیله‌دی. اوز تیلینی قوییب عجم تیلیده گپیریشگه تله‌شه‌دی. مقصد شونی بیلینگ که کوک قُبه بیزدن ناغه، آق کفترلر بیزگه قیزغین و تاریخ بیزدن شکایتچی.../خادم اکه».

کینچه‌بیک خادم اکه‌نینگ یازوولرنی اوقیگینچه ایچیگه آققن کوزیاشلری‌نینگ تولقینلری یوره‌گی‌نینگ ساحللرینی ییب نوراترکن؛ اوپکه‌سی‌نینگ توپه‌لانلری کوکسیده‌گی یانغیننی الاولنتیرردی. یتتیلی کهفگه اوخشه‌ب چاره‌سیزچه اوز ایچیده‌گی قایه‌دن دردلری‌نینگ قرانغه مغاره‌لریگه سیغینردی. چونکه هیچبیر فلاکت؛ انساننی اوپکه‌سی قدر، قورقیسی قدر و چاره‌سیزلیگی قدر محو ایتمه‌یدی...

جُمعه‌بیک؛ مسألەنی اُتاق‌داشلریگه، ایش‌داشلریگه وغُربتده‌گی جان دوستلریگه اَیتیب بیردی. بیریسی:

„دوست دیگنینگ، قره کونده بیللی بوله‌دی„ دیدی باشقه بیریسی:

"بوندا‌غ کوندی، مینم یشه‌ب گورگنمن اورتاق" دیدی. ینه بیریسی:

"سینی اینگ یخشی بیز توشونه‌بیز دوستیم. قیغوریشینگه کیره‌ی یاغ. منه اقامه‌نگدی هم آلدینگ. بوندن ساره ایشلرینگ هم یولیگه توشیب قاله‌دی. هوشیار کیشی‌سن. نصیب بوسه یقینده اوز مطعمینگدی آچه‌سن و بوکونلر اونوت بوله‌دی اورتاق" دیب یلکه‌سیگه قولینی قوییب یوره‌گینی کوتردی. باشقه بیریسی:

"بختن- وختن قیلیب سینگه بیر نرسه‌لر ییغیشتیریب

بیره‌بیز دوستیم. کوپ ییللردن بئری ایشلب-ایشلب سیقیلیب کیتتینگ بییرده. نیچه کون دم آلیشکه احتیاجینگ با. بیر نیچه ای خروج اوضاعگه باریب امانتینگدی ییغیب تیریب آل. „قرض اوزیلر، خاتین قالر„ دیگن اکن قدیمکیله...؛ دیدی.

دوستلری‌نینگ مادی-ومعنوی دستگینی آلگن جمعه بیک، خروج اوضاع و توی موضوعسینی خوجه‌ییننی بیلن اورتاقلشدی. خوجه‌ییننی هم اوزینی کم کیلتیرمه‌ییش اوچون:

- بیله‌سن می جیه‌ن! „آته دوستی، اوغیلگه میراث„ دیگنلر. یخشی اویلبسن. ایسن-امان باریب قیتیب کیگین. احتیاج بوگنده خوجه‌ییننیگه الو دیسنگ بولدی. بولرنی ایشیتیب، سیوینچدن کوزلریگه یاش اینه‌لگن جُمعه‌بیک:

- تا که تیرییمن غلامیزمن ابه‌جان؛ دیب خوجه‌ینی نینگ قولیدن اوپدی و ایشی‌نینگ باشیگه قیتدی.

دردیگه دوستدن درمان تاپگن جمعه‌بیک، اکه‌سیگه قونغیراق قیلیب وضعیتنی بیلدیردی. حاجی قربان کیلیشمه‌لردن خوش بولیب، خوجه‌ییننی نینگ حمایه‌سیگه بناءً:

- „آلتمیشکه کیرسنگ، ارقه‌نگه باق„ دیگنلریده‌ی، ساغ بوسین آته‌بیز بوندا‌غ دوستلری مینن. شونده‌یین شکر که اوزینگ هم یخشی دوستلر تاپکن اکنسن. بیر گپ بارکو؛ „ سین دوست تاپ، دُشمن‌دی آنه‌نگ هم توغه‌دی„ دیب.

- اوندا دیمنگ اکه‌جان! شُکر که سیزله‌ده‌ی اکه‌لریم با... خا ایندی نیمه قیله‌بیز؟

- ایندی سین بیله‌سن اوکم. مخصد قولینگده‌کیلردی احتیاط قِی. یانینگده پول آلیب کیلیشینگدن هیچکیمگه گپیرمه. حتی که اویده‌کیله هم خبر بومه‌سین. بییرده وضعیت کوپ یمان اوکم. بیرته تیلفون اوچون انساندی اُولدیریب تشله‌یدیله. کوچه‌لردی کورسنگ پودری، لوچچه‌ی و اوغری تولگن بیکارلیدن. حوضه آمرلرینی دیسنگ، بیناموسلردی اوزی

اوغری و لوچچه‌یله مینن شئریی. بو نعلتیله هم هر اخشم تاپکنلرینی یریمینی ایلتیب اولرگه بیره‌دی. خُلص „آت ایزی، ایت ایزیگه ارەلشگن„ اوکم. بیرده- کوکده هیچکیم دردینگدی ایشیتمه‌یدی. خصوصاً اوزبه‌ی و تورمن بوسنگ که قصه‌نگ موف. کابل و مزاردن که هیچ قندا پول آلیب چیغالمیسن. حواله بیره‌من دیسنگ هم احتیاط شرط. مقصد قولینگده‌کی مقدار کوپراغ. بیله‌سن که اصل اوغریباشیلر صراف دیگنلریبیز. بیله‌سن کو „پول مینن اوینه‌گنلردی خداسی بومه‌یدی„. اگه آللریدن لوککه‌راغ پول آلیب دوکانیدن چیغسنگ، درحال بوتون مُشخصاتینگ مینن سینی تشقرده‌کی اوغریچه‌لریگه خبر بیره‌دی. اولر هم‘آق کرولا" مینن ارقه‌نگه توشه‌دی. قولینده‌کی پولدی آلیب اوزینگدی اُولدیریب تشله‌یدی. شو اوچون هر صرافتن یا آز- آز حواله قِی. یاکه همه‌سینی دالر قیلیب بیلینگه بغله و دم- صم کِی. جونه‌شینگدی هیچکیم‌گه خبر بیریب یورمه اوکم.

- اوندا بوسه وضعیت بیخی یمان اکن! بعضی آشناله هم قونغیراق قِیگندی؛ «اوچیش تاریخینگدی خبر بیگین، بیزله کابل‌گچه دمینگه باره‌بیز» دیب. اگه خبر بیرمسم خفه بوسه...

- دیوانه بومه اوکم! کابل کیگینچه میداندن چیغمه‌ی، کابل-مزار طیاره‌لریگه مین. دوستلرینگه ساره خبر بیره‌سن.

- خفه بوسه‌لر چی؟

- وضعیت بیللی و بونی همه‌سی بیله‌دی. نیمه دیب خفه بوله‌دی. سینی جانینگ هرنرسه‌دن مهم. دیگنیمدی قِی. جونه‌یکان کونینگ، اوزیمگه خبر بیرسنگ بوله‌دی. اوزیم کیلیب سینی میداندن آله‌من.

- شوندا قیله‌بیز خی اکه‌م. حاضر خدایاریز...

وطن بوتونله‌ی مافیالرنینگ قولیده ایدی. اصل مافیاباشی، ریس‌جمهورغنی بیلن خاتینی رولاغنی ایدی. وزیرلری، مُعین‌لری، والی‌لری، وکیل‌لری و ریس‌لری‌نینگ

برچه‌سی بو زنجیرنینگ بیرر حلقه‌سی ایدی. دنیابانکیدن و یوزلرچه خلق-ارا یاردم وقفلری تمانیدن افغانستان آبادلیگی و خلقی‌نینگ رفاهی آتیگه کیلگن میلیاردلرچه دالر، هنوز بانکدن چیقمه‌ی توریب بو زنجیر تمانیدن بُخارلشیب یوقالردی. قالدی که گُمرکلردن کیلگن نقدی پوللر، ناحق باجلردن وغصبلردن کیلگن قره-پاره‌لر کابل، قندهار، هرات و مزارشریف قونالغه لریدن اوچاقه یوکله‌نیب توغریدن مافیالر جنتی بولگن دُبی وقطرگه تاشینردی. مافیالر، بو قره-پاره‌لرنی آقلش اوچون ایلتیب بیزنیس حسابلریگه یاتقیزردی. اولر «لوحه‌دن عبارت بیزنس شرکتلری» سایه‌سیده هیچ‌قنقه فعالیت کورستمسدن کوندن-کونگه سرمایه‌لری آرتیب، دنیانینگ میلیونرلری و میلیاردرلری قطاریگه کیرر ایدیلر.

دُبی، قطر، کویت؛ یعنی عرب امیرلیکلری (امارات)، حقیقتدن مافیالرنینگ جنتی ایدی. دنیا بوییچه؛ مافیالر تمانیدن بولیب تورگن اوغریلیکدن، ظلمدن، غصبدن، رشوتدن، قماردن و بیت-المال‌لر یاغمه‌سیدن قولگه کیلگن قره-پاره‌لر بیلن آباد بولردی، بیرلشگن عرب امیرلیکلری. دنیادهگی عدالتسیزلیک‌نینگ اولچه‌گی؛ دُبی، ابوظبی، قطر، شارجه و کویت‌نینگ آبادانلیگی بیلن تصور ایتیلیب بیلردی. اوچی آسمان‌نی تیشگن کوک‌تیشر بناءلرنینگ کوپه‌یشی ، دوران‌دار بیرده‌گی خدالرنینگ حقیقی کوکده‌گی خداگه میدان اوقیشیدن ایدی. خلیفه‌لر، شیخلر و ولیعهدلرنینگ جنتنی بیر یوزیگه یره‌تیش تشبُّثینی کورگینچه، اویاقه وعد ایتیلگن جنت‌نینگ یلغان بولیشیگه قناعت کیلتره‌سیز. دنیانینگ هرتمانیدن، هر رنگدن، هر نژاددن، هر بوی-باشده وهر یاشدن سانسیز حوری تقدیم ایتردی مافیا دیندارلریگه. مرمرین، بلورین، عقیق و الوان کوشکلری بیلن آلتین قبلمه‌لی فرراری ارابه‌لر، اوزه‌ل اوچاقلر و کیمه‌لر مُهیا قیلردی...

افغانستان‌نینگ ویرانلیگی وخلقی‌نینگ تباه‌لیگی، تاریخ بوییچه دیندار و مُدرن کورینگن سِرغه‌لی زعیملرنینگ قصدی ریجه‌سی بولیب کیلگن. جاهل اسره‌لگن خلق‌نینگ اینگ

قولەی اداره شکلی؛ اولرنی خدا، قرآن و رسول بیلن الدەتیش دیر. بوندق مافیا زنجیری‌نینگ بارلیگیده عادی خلق‌نینگ اُولیمی وفلاکتی فقط پولدن کیلردی.

ینگی دستیار بولیب آتەسی‌نینگ قولیگه کیرگن بیر تجار بچه، یانیده بیرمیلیونچه دالر بیلن کابل‌دن مزارشریفگه اوچاق بیلن کیلگندی. کابل‌دن اوچگینچه؛ "کابل قونالغه آمری"، مزارشریفده‌گی مافیا مسلکداشیگه خبر اوچیردی. مزارشریف قونالغه‌سی‌نینگ آمری، وظیفه‌نی آق-کرولالی اوغریلر چته‌سیگه تاپشیردی. مافیالر؛ قونالغه‌دن چیققن تجار بچه‌نی هنوز قونالغه جاده‌سیدن چیقمه‌ی توریب ترور قیلدیلر و قولیده‌گی نقد پول تولە دیپلومات بکسینی آلیب کیتدیلر. ایرته‌سی کون باشقه بیر تجار، دیپوسیده‌گی تونلرچه بوغدای-اُونینی مزارشریف‌نینگ شهرمرکزیگه کیلتیریب آچ خلققه یریم قیمتیگه لیلام قیلگندی. هنوز اُونلر خلاص دغی بولمه‌گندی که مزارشریف‌نینگ امنیت قومندانی، بیش-آلتی رسمی موتری بیلن کیلیب تُجارنینگ قولیده‌گی باریوق پولنی آلیب کیتدی. بو اوغری چته‌لری، عجم والی‌نینگ رسمی اوغریلری ایدی. همه نرسه آچیق ساچیق میدانده ایکن، کیمنی کیمگه شکایت قیله‌سیز؟ والی اوغری باشی، ریس‌لر و امینت آمرلری اوغری، مرکزی و منطقوی قاتل مافیالر ایسه هرنرسه‌گه اورتاق...

بوندن اوتتیز-ییل آلدین تورکلر، ایکی-یریم عصرلیک قانلی و جانلی کوره‌ش نتیجه‌سیده اوز خطه‌سیده یوتوققه ایریشگندی. کتته نظامی رتبه‌سی ظابطلیک، کتته مُلکی رتبه‌سی ایسه مکتبده معلملیک ایدی. اوشنده تورک تجارلری نینگ وضعیتی هم فرقلی ایمس ایدی. تیل تاجری چهارگیلنه و تیل شیشه‌سی اولچه‌گی بیلن تیل ساترکن؛ بیگولیک تدارکچیسی تجالر برنج، نخود، اُون و بوره‌نی دوکانی‌نینگ دمیگه ساغولرگه چیقاررردی. آته یورتینی قولگه آلگن جُنبش، بو ایلکل (ابتدایی) طرزده تجارت قیلگن دوکاندارلرنی بیغیب، تجارتلرینی کینگه‌یتیریش اوچون مادی و معنوی یاردم بیردی.

یعنی اوز-ایرک (خودمختار) دولتچه ستاتوسیده چاپ قیلگن پوللردن کانتینر-کانتیرنی تجارت قیلیشلری مقصدیده قوللریگه تاپشیردی. آیخانیم، حیرتان، آقینه وکلَفت تجارتی و ترانزیتی بندرلرنی بولرنینگ یوزیگه آچدی. آرتیق؛ توناکون‌نینگ محکوم و محدود دوکانداری، بیردن-بیرگه بیرر ملی تاجرگه اَیلندی. مثلاً برکت، کفایت، غضنفر، بیات، نبی زاده، آرمان، کامگار و ینه قنچه‌لری...

جنبش رهبریتی تماندن مونچه مادی و معنوی امکانلر بولرنینگ خدمتیگه قوییلر ایکن؛ اولوس، یورت و نظام‌نینگ رفاهی اوچون قوییلگن کیمی شرطلر انلگشلمه‌سی بیلن قبول کورگندی. البته که شرطلرنینگ باشیده، تجارتگه سالینگن پوللرنینگ فایده‌سی تورکستان‌نینگ آبادلیگیگه خرچلنردی. شونینگ دیک فابریکه‌لر قوریب ایرکک وخاتین‌دن یاش نسل‌گه ایش ساحه‌لری یره‌تیلردی. خلقیمیزنینگ فرزندلرینی علم وتحصیل بوییچه بورس و یاردملریگه کورینیش ایدی. عینی زمانده قوشنی و قانداش اولکه‌لر بیلن تجارت بازارلریمیزنی رونق بیریش ایدی. بولرنینگ قبتالیده؛ جانیمیزنی، مالیمیزنی، مُلکیمیزنی و ناموسیمیزنی قوریه‌دیگن قهرمان عسکرلریمیزنینگ اعاشه و ملزمه‌سیگه یاردمچی بولیب، تیزلیکده اوز ملی بانکلریمیزنی قوریب خلقیمیزنینگ یاتیریمیگه زمینه یره‌تیش ایدی؛ تاکیم خلقیمیز تورلی ایش، آست یاپی، زراعت، صنعت و معدن‌لریمیزگه یاتیریم قیله‌آلسین... منه شو تعهدلرگه صداقت شرطی بیلن هر بیرته‌سیگه کانتینر اولچه‌گیده پوللر بیریلدی. کورینگ کیم ملی شعوردن محروم، روحلری اسیر و کوزلری آچ بو سفیللر کم وقتده پول و پاره‌گه کومیلیب کیتدی. بیلی آغریمسدن بونچه سرمایه‌گه ایگه بولگن همتسیزلر کم وقتده وطن، ملت، ننگ و ناموس پاسبانلیگی آتیده بیرگن سوزلرینی اونوتیب تعهدلریگه صادق قالمه‌دی. پوللرنینگ فایده‌سیدن فابریکه‌لرنی تورکستان‌ده ایمس، قوشنی اولکه‌لرده قوررردی. تورکستان‌نینگ ویریملی توپراقلریده زراعتنی جانلنتیرمه‌ی، ارزان ایشچی‌لیک کنناسلیگی قیلیب قوشنی اولکه‌لرنینگ

زراعتینی رونق بیردیلر. شهید و غازی‌لرنینگ فرزندلرینی ایمس، اوز فرزندلری‌نینگ تحصیلی و رفاهی‌گه مصرف قیلدیلر. یورتنی، جانی بهاسیده قوتقزگن و اسره‌ب تورگن عسکرلریمیزنی ایمس، کیلگنیدی‌لردن تورته لوچچکنی بادیگارد و قوریغمال سقلب اولرنی باقردی. یتمه‌گن دیک؛ تجارتی ریکلام‌لری بیلن اوز تلویزیونلریمیزنی قوییب، یات تلویزیونلرینی باییشتیردیلر.

تورکستان غایه‌سینی اونوتیب مانقورتلشگن بو ذاتلر، اوغانستان آتیده بانک، شرکت، ماریکیت، شهرک، اوچاق، تجارت و سیاست قوردیلر. ملتدن، رهبردن، شهیدلردن و غازی‌لردن قاچه‌دیلر حساب بیرمه‌ییش اوچون. حتی که مافیالرگه پول بیریب طالب، داعش و مرکزده‌گی سیاسی یاولر بیلن بیرلشدیلر تاکیم رهبریمیزنی اورته‌دن کوتاریب حساب بیریشیدن قوتیلیش اوچون. یکه وطنده ایمس؛ تا کوچلری باریچه تشقرده هم، جنبش و رهبریتینی یمانله‌دیلر. حتی کیم بو غریب ملتنی اوستیگه رهبرلیک ادعا قیلیب چیقدیلر و ناکام قالدیلر. یتمه‌دی؛ رهبرنینگ یانیده‌گی تورته آچ-کوز و نانکورلرنی ساتیب آلدیلر موتر بیریب، استانبول، انقره، کابل، مزارشریف و تاشکینت‌دن بیرر اوی وجای بیریب، قیزلری ایچکیلی تعطیللر عیارلب...

بو مانقورت و خاییں‌لر نیگه بونداق قیلردی بیله‌سیز می؛ تعهدلریگه صادق قالالمگنلری‌نینگ شرمنده‌لیگیدن. چونکه بولر مکلف ایدی؛ تورکستان و تورک خلقی‌نینگ حُریتی اوچون جانلریدن اوتکن صادق قومندانلرگه، قهرمان شهید عسکرلر و جسور غازی‌لرنینگ امرار معیشیتیگه، زمانیده خدمتلریگه قوییلگن پولنینگ فایده‌سیدن ناچیزانه یاردم بیریشگه! بو مهم مسأله، جنبش رهبریتی تمانیدن تعهدنامه ده اساساً تأکید قیلینگندی. قارونلشگن بو مانقورتلر، شوگینه‌نی هم قیلمه‌ییش اوچون قالگن قهرمان قومندانلریمیزنی مستقیم و غیرمستقیم شکلده یاو مافیالری‌نینگ وسیله‌سی بیلن یوقاتدیلر. بو نامردانه و پستکش ایشلری بیلن اولوغ رهبریمیزنینگ

آتینی لکەماق ایستەدیلر. نتیجەده، بونقه اویونلری بیلن هرکون رهبریمیزنینگ قناتلرینی سیندیریب تورر و ملتنینگ پاسپانلرینی بیرمه-بیر اورتەدن کوتارر ایدیلر. اصلیده اوز قوللری بیلن دشمنگه زمینه مساعد قیلر ایدیلر.

آچگن بانکلری بیلن ملتیمیزگه هیچقنداق بیر یاتیریم اوچون کریدی امکانی ساغلَمەدیلر. قورگن اوچاق شرکتلری هیچقچن مزاردن کابلگه تداویگه بارەدیگن بیران شهید عایلەسیگه، تیکین توگِیل، ایکی قیران هم بولسه تخفیفگه بیلیت ساتمەدی. „کافرنینگ حقیدن دینسیز چیقەدی„ دیگنلری دیک کوپ پیت اوتمسدن، بو کنناسلر عجم والی دیگن بیر یلمونغیز و اوغریباشی نینگ چنگالیگه توشدی. شهیدلریمیزنینگ حقینی بیگن بو ظالملر، آرتیق تاپگن توتکنلرینی اوز قوللری بیلن ایلتیب جلادلرینینگ دمیگه قویر و اونینگ پوخلیق بوتلرینی اوپیب قیتردی. اصلیده بو اوغریباشینی، زمانیده شولرنینگ اوزی قوللب قواتلەگندی. حتی که اونینگ حاکم بولیشینی اوزلری آرزولب نذر و نیاز قیلگندی. اما بولر، اصلینی ایتیرگن بولسه هم او عجم یلمونغیز اوزینی و اصلینی ایتیرمەگندی. فرصت قولیگه اوتگیچ ایشیگه باشلەدی.

بو کنناسلرنی سفالت ایچره کورگنلر، „اوزی قیلگنینگ کوزینی اوی„ دیب اوتردی. بو مانقورتلرگه، آرتیق دردلرینی اوز ملتیگه آیتەدیگن یوز هم قالمەگندی. قنچه بولسه حرام بیلن ینگیلنگن بیولوژیکی دونگیلری(دورانلری)، اولرنینگ حُجره-حُجرەسیدن ایمان، وجدان، اویات و حیا عارینی یوقاتگندی. قهرمان غازیلریمیزدن، شهید عایلەلریدن، باتیر عسکرلریمیزدن و اولرنی آدم قطاریگه قوشگن رهبریمیزدن عذر سورەدیگن شرفلری دغی قالمەگندی هیچ قَیسیگه.

„اوزلری قازگن قودوققه توشگن„ بیچارەلر؛ مال-حال و جانلرینی قوریماق اوچون هرآی حساب بیریشگه عجم والینینگ بوساغەسیگه باررردی. بوساغەگه یتیشکینچه تیزه چوکر و ایمَکلب باررردی تا اونینگ ایاغیدن اوپکنی. حساب

کتابدن تشقری، قوللری بوش بارماق حُرمتسیزلیک سنەلگنی اوچون، چیت ایللردن آلیب کیلگن تورلی قیمت-بهاء ساوغەلر بیلن بارر ایدیلر. اینیقسه جهل و بیجا غروری آغیرراق باسکن غضنفر وبرکت کبیلر، رهبرنینگ قاشیگه باریشنی عار بیلیب، عجم والینینگ بوساغەسیگه چوکیب ایمکلەماقدن تیزەلری یارەلنگندی. اینیقسه غضنفر؛ عجم والیدن هم قوتیلیش اوچون اوزیگه قیتیش اورنیده، چارەنی فاشیست دولتنینگ ارگیده دیب توشوندی. متاسفانه که „جهل کیلسه عقل کیتر„ دیگنلری دیک؛ چوقور سیاست و تیرین قدرت تجارتینینگ، اشیاء تجارتیگه اوخشەمگنیگه غضنفرنینگ باشی و فکری یتمەی قالدی. اصلیده بالخور عجم طایفەسی تورکلرنینگ کیندیک ضَعفینی بیلگنیدن، اوز نسلیدن بیر مَلِکه اری (گیلانی)نی بال-اری اویەسیگه وقتدن قوییشنی بجرگندی. „احماققه تیل بیر، قولیگه بیل بیر„ مثالی، غضنفرنینگ میەسیگه بونقه فکرلرنی او (عجم خاتینی) تیقردی. کیچه یاتیب ایرتەسی توردی یو، بیردن-بیرگه تورک ملتینینگ رهبریتینی دعوا قیلدی. بو خیال بیلن ارگنینگ آلتینچی برماغی بولیب سیلاولرگه کیردی. „یخشی آشینی ییدی، یمان باشینی„ دیگنلریدەی؛ شو بیجا غرور اوچون باریوق دیپولرینی، بانکلرینی و یوزلرچه تورک بالەسی نینگ جانینی، توقسنبیر (۹۱) کُد-سانی بیلن فاشیستلرنینگ خدمتیگه و منفعتیگه قویدی. هدفی؛ تورکلرنینگ رهبرلیگینی اویلب ارگنینگ سیاستی سایەسیده مزارنینگ حاکمیگه قرشی توریش ایدی. یعنی؛ هم شرمندەلیکدن قوتیلماقچی ایدی، همده زمانیده قیلگن غفلت وخطاسینی تلافی قیلماق ایستردی. بیر تاجر بولیب، البته که تجارباشیلیککه جسارت قیلیشی طبیعی ایدی؛ بیراق ارگنی تانیمسدن اولر بیلن سیاستگه اورتاق بولیشی، بیلە- بیلە غفلتگه میدان اوقیش ایدی. بال-اری اویەسیدەگی مَلِکه-اری (گیلانی) هم ایچکردەگی صلاحیتی سایەسیده، غضنفرنینگ باریوغینی آلیب، تشقردەگی ارگ بالخورلریگه بال کبی سرویس قیلردی...

نهایتده ارگ و بالخورلر، ۹۱کُدی بیلن دیپولرنی و

بانکلرنی بوشتدی. یوزلرچه یاشنینگ مینگلرچه آرزوسی یاغمەلندی. اما سیلاولر نتیجەسیده ارگنینگ آلتینچی برماغی بولیب سیاسی بنرلرگه پوز بیردیلر. اوغان وعجمنینگ اورتاق سیاستیده تورکلرگه وظیفه، مقام و اداره، فقطگینه کوز-بویەمه عنوانی ایدی. مُدعی نوظهور رهبر؛ کوردی کیم اونگه دولتدن اداره و چوکی بیریلمەیدی، قیلگن خرجاتلرینی و پوللرینینگ قَیتریب بیریلیشینی سورەدی. الهی تقدیرنینگ جلوەسینی کورینگ که، هنوز چین اولکەسیده تازه تاپیلگن کرونا ویروس، قندا بولدی کیم بیردن-بیرگه افغانستانگه کیردی. تدبیرسیز و آچیق یورگن بونچه خلق قالیب، ویروس بلاسی کیله-کیله بو مُدعی رهبرنی یقەلەدی. عجیبلیگی شو کیم ویروس بهانەسی، یولیقر-یولیقمس جناب غضنفر درحال تیلدن قالەدی و اونی ایم-صیم تداوی بهانەسیده یورتدن تشقریگه چیقاریلدی و اُولدی(ریلدی). مُعما، بهانه و تشخیص بوندن عبارت و خلاص. حقیقت ایسه؛ مُدعی، ارگنینگ جاسوس مَلکەسی تمانیدن زهرلنیب اُولدیریلدی و داد-و گرفت مسألەسی قبەلدی. "بیر تاشگه ایکی قوش" مثالی؛ رسالتینی موفقیت بیلن بجرگن مَلِکه گیلانی، هم ارگ تقدیرینی قزاندی همده انچه تُروتگه اورتاق بولدی. بدبختانه اورتده یوزلرچه یاشنینگ اُمیدی و خیالی سراب بولدی کیتدی...

ذکاوتی و فراستی بیلن کوندن-کونگه اولغەیب بارگن تیموربیک، اتە، ابه، بوبه، بیبی، عمه و اپه کبی عایلەدەگیلرنینگ یقینلیک آتلرینی یانی-سِره، هر تورلی حیوان نینگ سیسینی هم چیقاریب بیلردی. قوی دیسنگیز مەءءء، ایچکی دیسنگیز بەءءء، اینەک دیسنگیز موووو، موشوک دیسنگیز ماووووو، ایت دیسنگیز او-او-او، آت دیسنگیز هی-هی-هی، خوراز دیسنگیز قو-قو-قو، بیلان دیسنگیز فیششششش... اوینب کولیب کتتەرردی و بویی-باشی کون-اوتە اوسردی. آرتیق ایکی یاشیگه یتیب کیلگندی. اوچ کوندن سونگرەکی یاش-کونی قوتلاوی اوچون اویدەگیلر تیارلیک آلیب تورگن ایدیلر که، جمعەبیک قونغیراق قیلدی اکەسیگه.

اوچاغی؛ اوشه کیچه اوچیب، ایرته‌لبدن کابل‌گه قونردی. شونینگ دیک، کابلدن مزارگه اوچه‌دیگن اوچاقدن هم پیرینی وقتدن اَییرگندی.

خبرنی آلگن حاجی قربان، گپنی هیچکیم‌گه اَیتمسدن اوغلی تیموربیکنی و خاتینینی آلیب مزارشریفگه جونه‌دی؛ تیموربیک‌نینگ واکسینینی بهانه قیلیب. حاجی قربان هم وقتدن باریب تیموربیک نینگ هیپاتیت کسللی‌گه قرشی ایمی‌نینگ ایکینچی مرّه‌سینی قیلدیردی. داکتری؛ تیموربیک نینگ، تورت یاشینی تولدیرگنده و بیشیگه کیرمه‌ی توریب ینه کیلیشلرینی «ک ک ک» ایملری‌نینگ ایکینچی مرّه‌سینی قیلیب «دا-ب-ت-ایپا» ایملرینی هم قیله‌جگینی اورغوله‌دی. هنوز شفاخانه‌دن چیققن یوق ایدیلر که جُمعه‌بیک، بیریسی‌نینگ تیلفونینی آلیب قونغیراق قیلدی و ساعت بیرده، مزارشریفده بوله‌جگینی ایتدی.

کیلیشی‌گه هنوز ایکی ساعت بار ایدی. باریب بیر رستورانتده اوتیریب توشله‌دیلر. عینی زمانده جمعه‌بیک اوچون هم بیر خوراک کباب پیشیرتیریب یانلریگه آلدی و توغری قونالغه‌گه باردیلر. اوچاق وقتیده قوندی. جُمعه‌بیک بکسینی تارتیب چیقدی. موترگه اوتیرگنده‌ی، توغری سرپل تمان جونه‌دیلر.

ذاتن حاجی قربان زیارتچیلر اوچون خُرما، تسبیح، جاینماز و تسبیح کبی ساوغه‌لرنی وقتدن تیارلب قویگندی... عصر بولمه‌ی اویگه یتیب باردیلر. بونقه تدبیرلری بیلن برچه‌نی خوشلیک سورپرایزیگه بوغدیلر. کتته-کیچیک، „حاجی کیلدی -حاجی کیلدی„ سیوینچلری بیلن الهمته‌سار ایچیده ایدی. باله‌گی‌لرنینگ سایه‌سیده محله‌ده‌گیلر خبر تاپدی. اُستاغلام بای درحال مسجد قومینی و قوده‌سی حاجی خرابات اکه‌نی آقشم ضیافتیگه چقیردی. جُمعه‌بیک‌نینگ قللیغی گُلپری باشقچه خوش ایدی. بیراق آزگینه نازلنگن ایدی «نیگه کیلیشیدن مینگه خبر بیرمه‌دی» دیب. ینه هم جان امنیتی

سبب ایم- صیم ساغ سلامت یتیب کیلیشی اونگه همه نرسه‌دن مهم ایدی. خبرنی ایشیتگن حاجی خرابات اکه همه‌دن آلدین توغری ایچکرحویلی‌گه کیریب کیلدی. جُمعه‌بیک، قیناته‌سینی کورگینچه هُچچت اورنیدن توردی:

- سلام حاجی ابه؛ دیب.

- وعلیکم سلاااام؛ خوش کیلدینگ اوغلیم؛ دیب کیاوینی بغریگه باسدی و دوام ایتدی ممد-دانالیککه: «بیر آغیز خبر بیرسنگ بولمسمیدی؟ اوزیم کیلیدیم دمینگه کابل‌گچه. موندا‌غ دم-صم کیلیش هم بوسین می؟ دیب. جُمعه‌بیک اویالچنلیک قیلیب جیم توردی. سونگ حاجی قربانگه قره‌ب؛ «همه گناه سینی ایاغینگدی تهیگه. بونی سیندن بشقه‌سی قیلالمه‌یدی؛ دیدی. حاجی قربان:

- خوش کیلدیز حاجی ابه. بویرینگ تورگه اوتینگ سیز؛ دیب اونی اوتیرغیزدی. کیین: « حقلی‌سیز حاجی ابه. اما اوزیز یخشی بیله‌سیز که یوللردی امنیتی توزیی ایمس. شواوچون، شوندا قیلیب کیلیشینی مناسب کوردیی.

- بونی که راس ایته‌سن. سین هرکون شو یوللرده سن. وضعیتتی همه‌دن یخشیراغ بیله‌سن. خا خیر بوسین، شو که ایسن امان کیلیب قالدی، بولدی؛ دیدی و قبتالیگه اوتیرگن کیاوی نینگ تیزه‌سیگه قولینی قوییب؛ «مخصت امانتینگدی بوکونگچه گله‌ی اسره‌ب توردیم. شونی تیزراغ سینگه تاپشیره‌ی که بیغم بوله‌ی؛ دیب هزللشه‌آتبیدی که شیرینگل‌آپه کیردی ایشیکدن. حاجی خربات اونینگ احترامیگه ایاققه تورگینچه همه اورنیدن توردی. قوده آپه‌سیگه کوزآیدینلیگی بیرگندن سونگ؛ «ایندی مین باریب سرشته‌مدی قیلیی‌بیره‌ی خی. سیزدی گیریزدن تیزراغ قوتیلماغ خاخلیمن؛» دیدی و هاهالب کولدی.

کینجه‌بیک هنوز مزارشربفده ایدی. آچون‌بیک و خادم اکه اوچله‌سی، روضه‌نینگ یولکلریده‌گی بیر اوریندیققه

اوتیریب قصه‌گه غرق ایدیلر که تیلفونی چلدی. حاجی قربان زنگ اورگندی. جمعه‌بیک اکه‌سی‌نینگ کیلیب قالیشیدن خبر بیردی... کینجه‌بیک اوشبو خوشلیکنی دوستلری بیلن اورتاقلشدی. آچون‌بیک:

- هله تیز بول بیزگه جویس آپ بئر؛ سیوینچی بیره‌سنگ! شونقه ایمس می خادم اکه؟ دیدی و اورنیدن توریب کینجه‌بیکنی تارتیب تورغیزدی.

- سینگه خدا بیردی؛ دیدی آچون‌بیک‌که. تغین «تورینگ خادم اکه باریب بیر نرسه‌لر ایچه‌یلی. بومسه بو مینی تینته‌ی قیله‌دی» دیدی. باریب بیرر موز-جوسی بویوردیلر.

خادم اکه‌نینگ آلدیدن قوریغ کیتیشلری مُمکن می ایدی دیب اویله‌یسیز؟ خادم اکه غُرفه‌دگی جوس ساته‌دیگنگه بیر کوز یومیب حسابنی بوینیگه آلدی. کینجه‌بیک پولینی بیرماق ایسته‌گنده گپ تمام ایدی. جوسلرینی بحثلر بیلن ایچگندن کیین خادم‌اکه‌گه رحمت بیلدیریب خیرلشدیلر. البته که خادم اکه‌دن اصل نرسه‌نی آلمسدن کیتمسدی کینجه‌بیک هم...

«طبیعت؛ خلقتی و نظامی کیره‌گی هرنرسه‌نی یره‌تیب، یشه‌تیب، اُولدیریب و اوزگرتیریب اوز بارلیگینی سوردیره‌دی. جانلی‌لر آره‌سیده بو حقیقتنی اینگ کوپ انسان‌اوغلی حس ایته‌دی. منه قره‌نگ! بو ییر، سونگ بیش یوز ییلده قنچه سیمیرگن! روضه و میدانی، قیده بولسه چرباغیدن بیر قولاچ چوقوررا‌قده قالگن. اجدادیمیز بو آبده‌نی کومیلیب کیتیشدن، ایقیلیب یوقالیشدن و هرتورلی فلاکتدن اسره‌شنی بجره‌آلگن. بیراق بیز بولسه چرباغیده‌گی تورته یاغاچنی، هرتورلی فلاکتدن قنقه اسره‌ی‌آله‌میز دیگن تشویشده‌میز. قورقیشیمیز هم کیره‌ک البته؛ کیم بیله‌دی حاضرکی یاغاچلری هم مین و سیز کبی نیچه‌نچی نسلدن دیر. بیراق روضه‌نینگ قوریلیش تاریخیده ایکیلگن هیچبیر یاغاچنی بوکونگچه اسره‌ی‌آلمگنمیز. حالنکه باشقه دیالرنینگ خلقی، یاغاچلرینی اسره‌ی‌آلگنلر.

باریب کورسنگیز مینگ ییللیک یاغاچلری هنوز تازه.

دوستلریم! اوشنداق کیم ایسکی دورانلریمیز قَیتیب کیلمه‌یدی، اجدادیمیزنینگ روحی و اراده‌سی هم شونقه. قدیم بیر اولوس اولەراق دمیمیزده طبیعی، سیاسی و جُغرافی مُعمالر بیلن توله کیله‌جکلر بار. بیزهم بونگه کوره شو پیلتدن تدبیر آلیشگه مُکلّفمیز. اوتمیشنی کیله‌جککه اُله‌یدیگن زنجیرنینگ ایکی حلقه‌سی بیزنینگ قولیمیزده؛ ایندی و ایرته حلقەلری. یعنی بونی، حاضرکی کوچیمیز بیلن بیربیراویگه اُلەب زمان چنبرینی تاملەماق کبی ملی بیر وجیبەمیزنینگ بولیشینی جِدّیگه آلەی‌لیک! بو ایش، یتتی‌دن یتمیشگچه برچەمیزدن اینگ اوستون فداکارلیک خاخله‌یدی. بیز اولوغ بیر ملت بولیب اگرکه بو وجینەنی شو پیللە بجرمەسک، قولیمیزدەگی آتەدن میراث آثارلرنی، عجم اوغریلر کون یاروغیده اوغریله‌یدی. بوکونچه قیلیب کیلگنلری دیک؛ اوغیرلەگن اثرلرنینگ شکلینی و یوزینی اوز بویاقلری بیلن بویەب، اوز ادبیاتلریگه کوره افسانەلشتیره‌دی. تغین اوز آتلریگه اولرنی مدنیت بازاریگه چیقاره‌دیلر. رنگی و شکلی، ادبیاتی و افسانه‌سی باشقەلرگه کوره اوزگرتیریلگن آثارینگنی آرتیق "بو مینیکی" دیب دعوا قیلیش‌نینگ بیر فایده‌سی یوق.

شاید بوکون، توناکونگی کبی نظامی بابتدن ویا اوندن آلدیکی کبی دولت وسلطنت بابتیدن کوچیمیز یوق. بیراق چیبرلیک، عقل و تاریخی کوچیمیز دایما بار بولگن. اوشبو امکانیمیزدن ایش آلیشیمیز، شُبهەسیز که مجادلەمیزگه کوچ، یون و ثبات قوشه‌دی. افسوس کیم بوکون؛ کوزلریمیزنی بوشی-بوشیگه کوک قُبەگه تیکیب و یومروقلریمیزنی بوشی-بوشیگه قیسیب تیزەلریمیزگه اوریبان اوتمیشنی و کیله‌جکنی قوتقزەآلمەیمیز. یومروقلریمیزنی بوش سیقیش اورنیده، قلمنینگ بیلینی قیسیش کیرەک! کوک قُبەنینگ یلتیللگن جلالی کوکمتولیدن کوزیمیزنی آلیب، تکنالوژی‌نینگ پارلاق صفحەلریگه قَیتیریش، مُمکن زمان چنبرلریده‌گی مُعمالریمیزنینگ یچیلیشیگه یاردمچی بولسه!

ابـن خلدون‌نینـگ سـوزیده‌گی «جغرافیـه قدَردیـر» دیگـن اورغوسـی، اینـگ کـوپ بیـز ملتگـه مـاس کیلـه‌دی. اوز کیندیگیمیزنـی اوزیمیـز کیسیشـیمیز کیـره‌ک؛ بـو یـوزدن تقدیریمیزنـی شـکلنتیریش و اونگـه نظـم قوییش اوچـون ایش تماماً اوزیمیزگـه توشـه‌دی. کیلیشـلریدن هنـوز چایـره‌ک عصـر بیلـه اوتمه‌گـن تورتـه کیلگینـدی، بوکـون بیزگـه سرنوشـت توزماقده و قـدَر پیچماقـده. الـفـدن ی‌گچـه هرنرسه‌سـی اوزگرتیریلگـن بیـر اورتـمده، ناخـودآگاه اوزیمیزنـی اوزگـه حس قیلیشـگه باشلـه‌دیک. عاقبـت بخیـر.../ خـادم اکـه»

کینجه‌بیـک، اوشـه کیچـه خـادم اکه‌نینـگ بـو یازووسـینی توزه‌تیـب آی‌لیـک مسـؤلیگه تاپشـیردی و اوزی ایرته‌لبـدن اویگـه تمـان جونـه‌دی.

حاجـی قربـان ایسـتردی کـه بیـر تـاش بیلـن ایکـی قـوش اورسـین. یعنـی بیـر تـوی بیلـن هـم حاجـی تویـی همـده نـکاح تویینـی قیلیـب آلماقچـی ایـدی. موضوعنـی حاجـی خرابـات بیلـن مشـوره قیلـدی. حاجـی خرابـات؛ «قنـداغ کـه توشونسـه‌یله، اوشـندا قیلی‌لـه» دیـب اختیارنـی اوزلریگـه قوییـردی. فقـط، بونـی شـیرینگل‌آپه قبـول قیلمـه‌دی؛ «خـدا قیمه‌سـین. سـاره تورتـه سیالدی ایچیگـه قنـداغ یوریمـن. مین اُولسم اونـدا قیمیمن. اوغلیـم‌دی آرزو-هـوس مینـن تـوی قیلـه‌مـن. اول حاجـی تویینـی اوتکزه‌مـن، سـاره نکاحسـینی؛» دیـب اوز بیلگنیـدن قالمـه‌دی.

ایرته‌سـی کـون کینجه‌بیـک هـم کیلـدی. تیموربیـک نینـگ یاش-کونـی تویچه‌سـینی هـم چیرایلـی قیلیـب اوتکزدیلـر. ایکـی کونـدن نـری حاجـی تویینـی هـم اوتکزیـب آلدیلـر. یالغیـز نـکاح تویـی قالـدی. شـیرینگل آپه‌نینـگ سـیالدارلیگی یوزه‌سـیدن، آرزو-هـوس دیگنـی چتتـی و بیجـا خرَجاتگـه پـول یتکیزیـب بولمسـدی. سـرپل‌نینگ تـوی هوتللرینـی کیچیـک دیـب، باریـب شـبرغان‌دن کتتـه بیـر تـوی هوتلینـی گپیردیلـر. قیـده بولسـه، تویـده ایکـی شـهرنی خبـر قیلگنـدی. حاجـی خرابات‌نینـگ عایله‌سـی هـم تانیقلـی بیـر خانـدان بولگنـی اوچـون بـو تـوی، موناق-اونـداق سِـره‌دن

(عادی) بیر توی بولمسدی. قیرق‌مینگ دالر، هه دیگینچه موزده‌ی ایریب کیتردی؛ کیلین‌نینگ اوز آرایشی، دوگانه‌لری نینگ آرایشی، کیاو سینگللری‌نینگ آرایشی و تویگه پذیرایی کویلک، اویون کویلک، کیک، فوشینگ، کامره‌من، قوشوقچی و هوتل‌نینگ کیترلری... اوستیگه-اوستک موترلرنینگ گللنتیریلیشی، حاجی خرابات‌نینگ اوزه‌ل مهمانلری‌نینگ کونده اوچ وقت ضیافتی و تخت‌جمی دیگن آتی اوچگیر نرسه‌لر... بیرده؛ توی ایرته‌سیدن اعتبارا باشله‌یدیگن «کیلین کورگنی و حاجی کورگنی» بهانه‌سیده کیلیب کیته‌دیگنلرنینگ مهمانلیگی دیرکن، جُمعه‌بیک‌نینگ „کوتیدن میمنه کورینماققه„ باشلردی...

طبیعتاً حاجی-کیاودن باشقه برچه طبعخوش ایکن، اونینگ اوچون ایسه توریم، خوددی „آچ یوره‌ککه اچچیغ سرمساق„ده‌ی ایدی. چونکه او، اونچه قرضنی قنداق قیلیب اوزیشیدن قیغوررردی. روحینی و روانینی قِینه‌گن بو توریم یوزه‌سیدن کیچه‌لر اویقوسی قاچگندی. „درد ییغله‌تر، عشق سویله‌ترمیش„. بو اضطرابینی هرتمانلمه قللیغی‌گه اَیتیب بیردی. ایکی یاش‌نینگ یوره‌گیدن خدا خبر ایدی. انه-منه دیگینچه چونتگی بوشب قالدی. اوستیگه- اوستک کیلین چقردی و کیاو چقیردی مهمانلیکلری باشله‌گندی. „قولیمده‌گی پتریم، اوشه یوز وخاطریم„ دیگن بیر توپلیمده، باریله‌دیگن جایلرگه قوریغ قول بیلن هم کیتیب بولمسدی. باشقه تماندن مسجد امامی کیلیب «حاجی صاحب، خدا سیزگه خیر بیرسین. مچیتیبیزدی قودوغینی وُتل‌یمی بوزیلیب قاگن. بهر ثواب، شونی توزه‌تتیریب بیرسه‌یز ایدی دیمن...» دیب اوشله‌دی. شونچه خرجاتنی قیلیب شوگینه‌نی قیلمسه‌یدی، مردم‌نینگ کوزیدن توشردی. جامعه‌نی تانیگن قللیغی، ایرینی درک قیلردی و باریوق طلا-تاقینچاغینی کیلتیریب ایری‌نینگ آلدیگه قویدی. بولرگه قول تیگیشنی، جمعه‌بیک‌نینگ غروری کوترمسدی. منه شو موضوعلر یوزه‌سیدن جنسل حاکمیتیده قینچیلیک تاپدی.

شیرینگل‌آپه ینه جهل آتیگه مینیب آلگندی؛ «ای

کاشکی تویدن آلدین باریب قللیغ اوینب کیسیدینگ کی... نکاح بغله‌گینچه کورالمه‌گنله سینی بغلب تشلبتی کی و...» دیب داده‌یلردی. „ایکی ایاغینی بیر ایتیککه تیقیب„ مُلا-خوجه قیدیرماققه باشله‌گندی. فال باقتیرردی، حاضرات آلدیررردی، طالع قره‌تردی و مال کیستیررردی اوغلیم توزه‌لسین دیب. بیرکون اوغلینی آته‌سیگه قوشیب کته قیشلاقده‌گی بیر مُلاگه یوبارگندی اوقیتگنی. مُلاگه بارگن جُمعه‌بیک اوزینی اوقیتیب و باغله‌نگن طلسمنی آچتیرگندی؛ ایشانیشیگه کوره. مُلانینگ اوییدن چیققن آته-باله، کوچه‌نی یقه‌لب اوتمیش خاطره‌لردن قصه‌لشیب کیله‌یاتکندی. اوشنده عصرنمازینی ادا قیلگن اهالی، مسجدنینگ چوپ‌بندیدن آتله‌ب چیقه‌ی‌آتبیدی. کون کورگن دوران سورگن بای‌حاجی، اُستاغلام بای‌نی کوریب:

- هه اُستا! قیردن کیلاتتیزله؟

- کته-قیشلاققچه بارگندیی. آزراغ ایشیبیز بار ایدی.

- حاجی باله‌نینگ جانی پُخته شهرلرده قیسیلگن اکن ده. دیمه‌لردی اینه‌لیب یخشی قیلیبسیز، وطن تورپاغی توتیا- توتیا. اوزیبیزدی خرابه قیشلاغلریبیز مینگته خارجدی باشکینتی‌گه ارزیدی؛ دیدی بای‌حاجی، عصاسی‌نینگ باشینی ایکی قوللب توتیب.

- توغری ایته‌سی بای‌حاجی اکه‌م؛ دیدی اُستاغلام بای. بای‌حاجی جوده هزلچی بیری ایدی. عصاسی بیلن جمعه‌بیک نینگ ایته‌گینی کوتاردی:

- قنداغدی بودنه؟ سایره‌ی می اوزی؟ دیدی. قهقهلب کولدی اُستاغلام بیلن اوشه‌بیرده‌گی بیر ایکیته آقسقال.

- اوشه اوچون بارگن ایدیی مُلاگچه حاجی بوبه‌سی. کورسه‌یز قیسی ظالم بغلب تشله‌گن اکن.

- قوییینگ ایی اُستا. بغله‌ماغ اوچون بونی نیپه‌سیگه کیم کیره‌آله‌دی کی.

- ایی بای‌حاجی اکه ایی. سیز خو هیچ ایشه‌نمه‌ی کیتتیز شو ملا-خوجه‌لرگه.

- نیمه‌سی‌گه ایشه‌نه‌ی او الداوچی و قرآن فروشلردی؟ خلقتی ایشه‌ی قیلیب مینیب یورگن ده...

- شو سبیل بغلب تشله‌ماق قدیمدن بئری بار کو اخی؟ دیدی اُستاغلام بای.

- سیز ایشه‌نی‌بیرینگ اُستا؛ دیب جمعه‌بیک‌که قره‌دی بای‌حاجی؛

- قنچه پول خرچله‌دینگ؟

- کووپ...؛ دیدی قویدی.

- ایشیتتیم بالەم ایشیتتیم. تام و آم، توی و خوی دیب اوزینگدی قرضگه کومیب، کوپ پوللردی ساوریگن اکنسیز...

- او که شوندا حاجی بوبه.

- „بخیلدی باغی کوکرمەس„ بالەم. هرکیم نیمه قیسه اوزیگه قیله‌دی. کیم بوسه-بوسین، بونچه یوکتی تهیگه قاسه نفسی چیغه‌دی. قچن که قرضلرینگدی اوزسنگ، موندا غ-اوندا غ توگونله اوزیدن-اوزی آچیلیب قاله‌دی. اگه اوشنده آچیلمسه، کیگین ساره مینی تیپ-تیریی کوم. بوندا نرسه‌لرگه ایشه‌نیب سرگردان بومه بالەم. تیزراغ ایش کوچینگدی اوستیگه باگین و قرضینگدی اوزگین؛ دیب خیرلشدیلر.

کینجه‌بیک هم بیرتماندن اکه‌سی نینگ توی وتماشاسی، باشقه تماندن آلتینچی سُمسترنینگ فاینل سیناولری بیلن باشی قاتیب کیتگندی. عینی زمانده سونگ اُمیدی بولگن کو*گرگ هم نتیجه بیرمه‌دی. اززانچه مأیوس ایدی. اقتصادی بابتدن ساوچی یوباریشگه، نی اوزی نینگ نیده عایله‌سی نینگ کوچی یتردی. آقچه‌سیگه توپپه توغری باریب «سیزنی سیوه‌من» هم دیه‌آلمسدی. هیچبیر مُلا-خوجه، هیچ قندا جادو

و ثُمار هم تأثیر قیلمسدی قیزگه. آخر شو قناعتگه باردی و دوستی آچون‌بیکه:

- شونی بیلدیم اورتاق. گوزه‌ل قیزگه جادو ایشله‌مس اکن؛ دیدی.

- گوزه‌ل قیزغه ایمس؛ اوقیغن قیزغه جادو ایشله‌مس دوستیم؛ دیب جواب قیتردی آچون‌بیک و دوام ایتدی «اوقیغن قیزنینگ گوزه‌للیگی؛ میه‌سیده‌کی بیلگیسی‌نینگ اونگه بیرگن توریشیدن کیله‌دی. اوقیغن قیزنینگ تیلیدن توگیلگن او جُمله‌لر نینگ مُنظم‌لیگینی دیمیسنگ می؟ موضوغه تیگیشلی کلمه‌لردی قنقه‌سیده تنله‌ب-تنله‌ب گپیره‌دی مثلاً. کوز-قراچیغلریدن صمیمی مُحبت، کولیمسه‌گنلریدن جنغه سوزلر و جنغه فلسفه‌لر چاچیله‌دی. مثلاً سِیس تونینی دیمیسنگ می؛ حرفلردی اصلا اینجیتمه‌یدی و سوزلری قولاققه جاغیییب و پاریییب کیته‌دی. بیرده میه‌سیده‌گی بیلگیسی‌نینگ ایسی، چاچلریدن ایپار-ایپار فضاغه چنغییییب خوش بیر هوا جره‌ته‌دی...

مثلاً بیر قیزدی بیلگیلی بولیشینی قتتدن بیله‌سنگ؛ قره‌سنگ جولده جیریشلریدن هم بیلیب آلاله‌سنگ. خُلص شو که اوقیغن قیزنینگ معیشت و معاشرتیدن تویولمس بیر الٰهه‌لیگی بار. آلتین ویا کومیش‌ده‌ی زیورلر تاغووغه هیچ احتیاجی جوغ مثلاً. چونکه او اوز چیراییینی، تیلی‌گه تاغیلغن آلتین حرفلردن کلمه‌لر جسه‌یدی، تغین اولردن الماس‌ده‌ی کیسکین و نت جمله‌لر قوریب کورسه‌ته‌دی. اوقیغن قیز، رنگلردن توشونه‌دی مثلاً. رسمدن، تابلودن، هیکل‌دن وصنعت‌تن انگله‌یدی. کییم-قوشه‌مینی رنگیگه، موسومیگه، محیطیگه کوره اویوشتیریب کییگنی اوچون گوزه‌للیگینی اوز مهارتی مینن جره‌ته‌دی. تغین؛ اوز قوللری مینن جره‌تکن جادویی او گوزه‌للیگیگه قرشی، قَیسی چیرکین جادو قیلاله‌دی که اونی اوزیگه بویسیندیرسین هه؟ مینگه دیگین قنه؟

„شیرین سوز بالدن شیرین„ بوله‌دی. دنیاده قنچه بولمه‌گیر جادو بولسه، همه‌سینی قیپ کوردینگ اما نتیجه

بیرمه‌دی-کو اورتاق. ایندی بوسه اینگ یخشیسی آلدیگه باریب گپینگدی اوزیگه آیت!؛ دیب دوستیگه مورال بیردی.

درسلر، بیر آی‌لیک یاز تعطیلیگه کیردی. کینجه‌بیک نینگ بوییل چیت ایل‌گه کیتیشگه نی امکانی بار ایدی نیده زمانی. برچه ایناغه‌لر عایلچه بیر آره‌ده ایدی وسرپل‌نینگ گوزه‌ل طبیعتینی گیزیب اوتکزدی. کیله‌سی ییل درسلرینی توگه‌تیب حُجتینی قولیگه آلردی. اصل ماجرا و قییینچیلیک اوندن سونگ باشلردی. چونکه ایش استخدامی بیلن تورموش قوریش‌نینگ مصرفی بیرده‌ی ایدی. ایشگه کیریش اوچون هم، بیر خاتین قَلینی قدر نقدی پولگه احتیاج بار ایدی؛ رشوه-خورلرنینگ تماغینی باسیش اوچون. اوهم اگرکه عجم طایفه‌سیدن بیران بست آرتیب قالسه‌یدی. یوقسه، کینجه‌بیک هم باشقه اوزبیک و تورکمن یاشلریده‌ی، مهاجرت یوللرینی توتیشدن باشقه چاره‌سی قالمسدی.

ایستر مکتب بولسین ایستر فاکولته؛ هربیر شاگرد، بیرینچی صنفی بیلن سونگ صنفی‌نینگ خاطره‌لرینی قوله‌ی اونوتمه‌یدی. شونچه که بیرینچی صنف، هنوز کیمسه‌نینگ بیربیروای بیلن چوقور تانیشیب قَینشمه‌گنلیگی باعث ممکن اونچه هیجانبخش بولمسه؛ بیراق سونگی صنف‌نینگ هیجانی باشقچه بوله‌دی. چونکه بیر دورانی قبه‌ب باشقه بیر دورانگه اوتیش‌نینگ مراق هیجانی تیلبه قیله‌دی انسانی.

آقچه‌بیگیم و کینجه‌بیک اوچون بو ییل؛ آرزو موسوم لریدن بهار و تحصیل موسوم‌لریدن قیش ایدی. یتتینچی سُمستر توگه‌دی و اوزون بیر قیش تعطیلیگه کیریلدی. کینجه بیک بو قراقیشده جیه‌نلری بیلن وقت اوتکزردی. هرکون عشقینی توشونردی، یازردی و اوقیردی. آرتیق بیر سُمستردن کیین حیاتگه باغله‌نیش و توپلیمگه قوشیلیش، ایش، تورموش دیرکن؛ قیش‌نینگ اوزون کیچه‌لرینی تانگ‌آتتیرردی. یوره‌گی قیسیلگنده ایکی هفته‌ده ویا اوچ هفته‌ده بیر مزار باریب کیلردی.

آقچه‌سی نینگ عشقیدن و وصالیدن هیچ قول تارتمسه

هم، „سبب-المُسبب„ دیب اویله‌گنی مُلا-خوجه‌دن هم اُمیدینی کیسگندی. بیرکون ینه مزارگه جونب قالدی؛ سروینی و گل‌لرینی سوغاریش بهانه‌سیده. بوندن آلدین بو اوزون یولده، یاقیملیسی‌نینگ اُمیدی و خیالی بیلن مست یول آلرکن و حاضر، کوزلرینی موترنینگ خیت شیشه‌سی آرقه‌سیدن افق‌لرگه تیکیب چوقور-چوقور توشونردی. شونده‌ی بیر اویلاو ایچیده ایدی که یولچیلردن ایکیته‌سی، مُلا-خوجه‌دن سوز آچدی و درزاب ولسوالیگیده، پاکستاندن "بیلی بغلیق‌آغاجان" آتیده قیسی دعاخوان‌نینگ تازه کوچیب کیلگننی آیتدی. شو نرسه‌لردن یمان شکلده یوره‌گی قالگن کینجه‌بیک، کنایه‌لی شکلده اولرنی ریشخند قیلماقچه باشله‌دی. یولچیلردن بیری:

- اوندا دیمنگ اوکه‌م. مین مُلانی زورینی کورگنمن. سیز کیملردی آلدیگه بارگنسیز بیلمیمن. „اخلاص خلاص„ دیگنلر. سیز اخلاص قیسنگیز، بومه‌یکان ایش یاغ. هنوزم کیش بوگن یاغ. ناامید بومنگ. مین بو مُلانی زورینی کوردیم دیگه. ایشه‌نمسه‌ییز آدرسینی بیره‌من باریب یقیندن بیر کورینگ. اگه ایشیزدی حل قیلالمسه، بارینگ ساره مینی هم قوشیب سوکینگ؛ دیدی. و آدرسنی، اصرار بیلن کینجه بیکنی اوزیگه یازدیردی.

کینجه‌بیک مزارشریفگه بارگینچه دوستی آچون‌بیک بیلن کوریشدی. بوتمان- اوتماندن قصه‌لشدیلر. ینه موضوع آقچه‌بیگیم‌دن آچیلدی.

- سینگه بیر گپ ایته‌ی دیسم یوزیم بومه‌یدی. بی-ازو بو مسأله‌گه «اوقیگن قیزگه جادو ایشله‌مس» دیب سین نقطه قویگندینگ. ایندی „نی زوریم بار، نی زریم„. نی‌ده باریب اظهار عشق قیله‌یکان جسارتیم قاگن. توشونماقدن بیخی باشیم قاتیب کیتتی دوستیم.

- جادو- تمار ایشله‌مه‌دی بی-ازو. هر خیلیدن قنچه‌سینی قیپ کوردیی بومه‌دی. همده قیلمه‌غن هنرییزم قالمه‌دی دیگین. اینگ زورلریگه باردیق. اینگ زور ایشلرینی بجردیق.

- بیلمه‌سم دوستیم. بوتمان کیگینچه، موترده بیرکیشی اَیتتی. بیلی بغلیق آغاجان دیگن زور بیر مُلانی آدرس بیردی. پاکستاندن ینغه کیگن اکن.

- اگه ایشه‌نسنگ، جیری آلدیغه باره‌میز. بولسه که بوله‌دی، بولمسه جانینگ ساغ بولسین.

- ایشه‌نماغ بوسه کو، ایشه‌نگیم کیمه‌یدی. اما ینه هم یوره‌ک دیگه، قُم-قُملب توره‌دی. شونچه که او اوزاغراققه.

- منه موترسایکل بار. قتته بولسه باره‌میز. ایکاومیز هم بوش‌میز بی-ازو.

- او تاااا درزابده. موترسایکل مینن باریب بوله می...

- انه بو بیخی یخشی بولدی. شو بانه مینن درزابدی کورگن بوله‌میز. درزاب‌لیق دوستلریمیز کوپ کو!. شو پیللە کوپیسی اوشنده. مزارده‌کی ایشینگدی تیز خلاص قیب آل. مین هم تیارلنه‌ی جونه‌یمیز؛ دیدی آچون‌بیک.

- اونچه ایشیم هم یاغ. یاتاقخانه‌گه باریب گُل‌لریمگه بیر قریمن. آقچه‌مدی (سرونی) بیر سوغاره‌من. ساره کتابچیگه باریب بیران کتاب آله‌من شونچه.

- نیمه قیماقچی بوسنگ، تیزراق خلاص قیب آل. مین سینگه قونغیراق قیله‌من؛ دیب کیتدی آچون‌بیک. کینجه‌بیک یاتاقخانه‌گه باریب ایشلرینی قیلیب چیقدی. کتابچیدن باریب بیر ایکته کتاب آلدی. آچون‌دن هنوز خبر یوق ایدی. فرصتدن فایده‌لنیب پیشین نمازینی قیلماق اوچون روضه‌گه اوتدی. قچن روضه‌گه بارسه، خادم‌اکه أیسیگه کیلردی. اونی قیدیردی تاپه‌آلمه‌دی. توغری اتاغیگه باردی. خادم‌اکه‌نینگ بیرته مهمانی هم بار ایکن. توش نانیده مزه‌لیق یومورتقه پیشیرگندی. کینجه‌بیکنی کوریب:

- اووو! خوش کیلدینگ اوکم. قینانه‌نگ سینی یخشی کوره‌یکن. کیل اولتیر قنی؛ دیب کوریشدیلر و بیرلیکده نان

بیدیلر. نانلرینی ییب قصه‌لشیب اوتیرگن ایدی که آچون‌بیک قونغیراق قیلدی. کینجه‌بیک، خادم اکه‌سی بیلن خیرلشدی و چیقدی. آچون‌بیک، دوستلریدن بیری‌نینگ موترینی امانت آلدی. دیپوسینی تیلدن تولدیریب ایکی دوست یوللرگه توشدی. اوزبیکستان گیزمه‌لرینی أیسله‌دیلر. اوتکن یولداشلیکدن مزه قیلیب قصه‌لشیب و قیسیق بیر موزیک سیسی بیلن یول آلر ایدیلر؛ مزار- بلخ- تیمیره‌ک- آقچه‌لردن اوتیب شبرغان‌گه باردیلر. یوللرده لوحه بولمه‌گنیدن درزاب‌گه قیسی یولدن کیتیشلرینی بیلمس ایدیلر. سوره‌ب-سوره‌شتیریب درزاب بندرینی تاپیدیلر. ایران‌دن کیله‌یاتگن بیر یاش، بندرده موتر کوتر ایدی.

- یولدی بیله‌سیز می اوزی؟ دیب سوره‌دی کینجه‌بیک.

- ایکی ییل‌دن بئری اگه بشقه بیران یول توزه‌تکن بومسه‌لر خو، ایسکی یولدی بیله‌من؛ دیدی.

- بیغم بولینگ دوستیم. بییر ایران ایمس مونچه تیز تغیر قیسه. اولتیرینگ کیته‌بیز؛ دیدی کینجه‌بیک. درزاب‌لیک ییگیتنی بیرگه‌لریگه آلیب جونه‌دیلر. ییگیت ایران‌دن قصه‌لر قیلیب بیردی. توبینی قیلگنی کیلگن ایکن. توبینی اوتکزیب ینه کیتر ایکن. بولرهم اوز دردلرینی ایتدی. کینجه‌بیک آدرسنی سوره‌دی. ییگیت؛ مُلانی تانیمه‌گنینی اما آدرسده‌گی کوچه‌نی و او ایشیکنی بیلگنینی ایتدی. نهایت درزاب‌گه یتیب باردیلر. ییگیت و عایله‌سی، بولرنی مهمان قیلیشگه شلله بولیب آقشم هیچ ییرگه کیتیشلریگه اجازه بیرمه‌دی. موترنی مهمانجایگه پارک قیلیب، اوزلری بیلی-بغلیق آغاجان‌گه باردیلر. دعاخوان آغاگه، بوندن آلدینگی برچه قیلگنلرینی وهیچبیری نینگ تأثیر قیلمه‌گنینی ایتیب بیردی. دعاخوان آغا:

- همه‌سی سینی الّه‌تیپتی. سین دیگن قیزدی آتیده چ و گ حرفلری بار. بو حرفلر ابجدده یاغ. بو حرفلردی عوضیگه بشقه علامه‌لمه‌دن ایش آلینه‌دی. قیگنلرینگدی بی نتیجه‌لیگی شوندن؛ دیدی. بونی ایشیتگن کینجه‌بیک و آچون‌بیک "منطقلی

گپیردی" دیب بو مُلاگه ایشانماقده باشلەدیلر.

- اولردی هیچ-قیسی بونی مینگه دیمەدی آغا صاحب...

- نیمه اوچون دیسین کی؟ اصلیده بیلسەلر ایتەدی ده. مطمئن من بیلمەیدیله.

- سیز، اوز ایشیزگه مطمئن سیز می آغاصاحب؟ چونکه بیلەسیز "ییلان چاققن، اله ایپتن قورقەدی".

- البته که شوندق. مینی ایشیم و تخصصیم شو. کورەسن! بزور خدا او قیزدی سینگه قندا مفتون قیلەمن.

- مخصد اخلاص قیب تا اوزاق جوللردن کیلدیک دییینگ، آغا صیب. سیز بارجوغ زورینگیزنی کورسەتینگ قنی. تغین تَوگل اوزیغه؛ دیب گپ قوشدی آچونبیک.

- مخصت مینگه، آقچه بیگیمدی ایاغ باسکن جاییدن بیر مُشت تورپاق مینن توققیز تار ساچینی کیتیرسەیله بولەدی.

- هممم. قنچه پول خاخلەیسیز بونی اوچون؟ دیب سورەدی کینجەبیک.

- اولردی اوقیب بیرگینچه، بیرمینگ افغانیلریزدی آلەمن. قاگنینی، سیزلر مرادلریزگه ایرگندن نری، اوزلریز نیمه که یورەیلریزدن چیغرسەیله اوشه.

- اوندا بوسه بولدی آغاصاحب. بیز تورپاق مینن ساچلردی تاپکینچه تکرار کیلەبیز؛ دیب خیرلشیب چیقدیلر. بو مُفلس هم ایکی ساده یاشنی قولەیگینه الدشنی بجردی. آغانی اویدن چیققینچه؛

- درسله باشلەگینچه بو ایش کوپ آسان بولەدی اورتاق. ارقەسیگه اولتیرەسنگ و قنچه چاچ کیرەی بولسه اوزیب آلەسنگ. انه او بیر مُش تورپاغم گپ می کی؛ دیدی آچونبیک دوستی نینگ استرسینی باستیرماق اوچون. استه-

سیکین قیشلاقنی اینەلیب مهمان‌جایگه باردیلر. تشقرحویلیده قویمه-کیتدی زور ایدی. قودەلر، مسجد اهالیسی، اوزاقدن و یقیندن ایشیتگنلرنینگ برچەسی مسافرنی کورگنی کیلردی بو آقشم... آقشم ضیافتیده، یاتاقخانەدن تانیش بعضی آشنالرینی کوردیلر. کیچه، کون-کورگن قررری بوبەلرنینگ قیزیق قصەلری بیلن جوده گوزەل اوتدی. ایرتەنینگ چاییگه، یاتاقخانەدن تانیش آشنالریدن بیریگه مهمان بولدیلر. توش پیتلریگچه درزابنینگ شهرچەسینی کوریب گیزیب چیقدیلر. ایندی ایسه کیتیشنینگ قیغوسی باسگندی. عجبا قیتیشده یولنی تاپەآلەمیز مے؟ دیب. بو قیغولرینی اورتاقلشدی دوستلری بیلن. دوستلریدن بیرتەسی:

- قیره کیتەسیلله. بو کیچه مینگه مهمان سیلله. ایرته همەبیز بیرگه کیتەبیز؛ دیدی.

- قالسک خو بولەدی دییینگ. اما مین موتردی امانت آلغن من. بو اخشم ایلتیب بیریشیم کیرەی؛ دیدی آچون‌بیک. باشقه چارەلری یوق ایدی. هنوز درسلرنینگ باشلەشیگه نیچه کون قالگن بولسه هم محصل دوستلریدن ایکیتەسی اولر بیلن کیتیشگه تیارلەندی و مزار تمان جونەدیلر. یولده کینجەبیک:

- موتردی بو اخشم ایلتیب بیریشینگ شرط می؟

- البته که شرط. بشقه هم بیران ایشینگ بولسه اَیت!

- ایشیم یاغ. موتردی ایگەسی قیینچیلیک چیغرمسه، توغری سرپل کیتیدیی. کیچه بیزده قالیب ایرته اوشیردن کیتیدیلە.

- ایه بخدا. خی بشقه مرته. هلی سین بیز مینن مزار کیتمیسنگ مے؟

- یاغ نیمه قیلەی. ایشیمدی خلاص قیلیب قیتتیم. هه توختە؛ یخشی که أیسیمگه بیردینگ. خادم اکه کیسەمگه بیر قاغاذ تیققندی.

- هههههه. اونینگ آلدیغه بارسنگ، تغین سینی قوریغ قویبیره‌دی می؛ دیدی آچون‌بیک. کینجه‌بیک چونته‌گیدن قاغاذنی چیقردی و آچیب ایچیدن اوقیبیردی.

- قتتیغراق اوقیسنگ اُوله‌سنگ می؟ نیمه سوزگن ایکن قنه، قتتیغراق اوقی بیزهم ایشیته‌ک!..

- اووووب-با قویمیسن ده؛ دیب، سیسلی اوقیماققه باشله‌دی:

«*بیر ییلدن بئری تله‌شماقدن هاریب، بویلری یلکه‌لریده‌گی مسؤلیت یوکی‌نینگ باسقیسیدن قیسقَلگن‌لر بیلن، قولینی ایسیق سوودن سه‌ویق سووگه اورمه‌ی بویلری مسؤلیتسیزلیک هواسیده اوزه‌یگنلرنینگ بیروباریدن یره‌لگن بیر قیش موسومی‌نینگ سونگ کونلری‌دیر. کتته-کیچیکنی کورسنگیز، کوزینی کوک قُبه‌گه تیکیب کوزقراچیقلرینی کوککه بویه‌ماققه اورینه‌دی. آق کفترلر قُبه‌لردن و مناره‌لردن طبیعت‌نینگ اوزگریش مُژده‌سینی آذان-آذان غُم‌غُمله‌ماققه باشله‌گن.

آته بیره‌می‌میز ایرگنه‌قون؛ ینه برچه تورک بویلرینی رنگلی بیراقلری بیلن کوک قُبه‌نینگ توبیگه ییغه‌دی. تورک نینگ بو ایسکی ملی بیره‌میدن هرتورک‌نینگ یوره‌گیگه اُمیدلر توغه‌دی و شهرنینگ فضاسی هرکیم‌نینگ اوستیگه بیره‌م هواسی ائستیره‌دی. آچ وتوق‌نینگ جانی زیارت بیلن، ساغ وکسل‌نینگ قولاغی کفترلرنینگ سیسی بیلن، یاش و قرری‌نینگ کوزی روضه‌نینگ کوکی و چرباغلرنینگ گلستانلیگی بیلن شفا تاپه‌دی.

ینگی‌ییل؛ انسانلرگه یالغیز یاش آغدرمه سیوینچی یشه‌تمه‌یدی. شونینگ دیک کیچکینتای‌لرگه مکتب، ییگیتلرگه بیلیم یورت، تینگریگه طبیعت، طبیعت‌گه رنگارنگ اُمید ساوغه قیله‌دی. ایرگنه‌قون بیره‌میده قبرستان‌لر بیله گوزه‌للشه‌دی. بای و یوقسول‌نینگ کومیتلریده اوزلری بیلن آلیب کیتگن

اُمیدلری تورلی-تورلی چیچک آچیب یشیل‌لیکلر کوکه‌ره‌دی؛ کیمیده گل کیمیده سُنبل بولیب. البته کیم هرتوپلیم‌نینگ تقویمی او توپلیم‌نینگ ملی ومدنی کونلری بیلن توله‌دیر. بیراق هیچبیر توپلیم‌نینگ تقویمی، بیز تورکلرنینگ تقویمی دیک طبیعت و مدنیت جشنی بیلن باشله‌مه‌یدی.

ایرگنه‌قون بیره‌می اوشنداق کیم اُولیک- تیریک‌نینگ بیره‌می‌دیر، رنگلی اُمیدلرنینگ و آرزولرنینگ هم چقنب گُله‌گن بیره‌می دیر. بو بیره‌م بیلن کوک(لم) تختی‌گه چیققن طبیعت تینگریسی، عدلی‌نینگ تجلّیسینی ایزله‌یدی اوز کوزلری بیلن. اینیقسه بو بیره‌م، آسیا خطه‌سی وصحرالری نینگ طبیعی بیره‌می دیر. همه‌سیدن قطع‌نظر، منه مزاریمیزنینگ کوک قُبه‌سی عصرلر بوییچه، بیز تورکلرنینگ یالغیزگینه بیره‌ملریمیزگه ایمس؛ بوتون یمان حال‌لریمیزگه هم شاهد بولگن. اما وضعیت نیمه بولسه-بولسین، آق کفترلریمیز ینگی ییل‌نینگ کیلیشینی قنات-قنات چپه‌یلرکن؛ بیز، آق و کوک‌نینگ کیمیاسیدن مدار تاپگنیمز. بیر ییللیک کوریاره‌لریمیزنی بیله تورلی رنگلردن بیرقلریمیزگه ساریب، تاریخی بیره‌می‌میز ایرگنه‌قون بیلن تیره‌ک کبی ایاققه تورگنمیز. هرییل تقویمی‌میزنینگ باشلنیشی بیلن مزاریمیزنینگ کوک قُبه‌سیده نوایی‌نی کوررکن، هرات‌نینگ مناره‌لریده بایقرانی، کابل نینگ باغلریده بابورنی کوره‌میز. اولکه‌نینگ هر دیاریدن و تاریخ‌نینگ هرچاغیدن ائسیب کیلگن ملکوتی بیر هوا قوشیله‌دی ایرگنه‌قون بیره‌می‌میزگه. بو بیره‌منی طبیعی، تاریخی و انسانی بیر روح بیلن یشه‌ماققه باشله‌یمیز. آته بیره‌می‌میز ایرگنه‌قون ایسکیدن قیرق کون سورر ایکن؛ متاسفانه که یشه‌ب تورگن چاغیمیزنینگ سَفالتی یوزه‌سیدن قیرق دقیقه دغی سورمه‌یدی...

عزیز دوستلریم! اگرکیم کوکلی و نیگیزلی بیر اولوس بولیب کیم اوز ملی-بقامیزنی سقلهب قالماقچی بولسک، بیرینچیدن تیلیمیزگه، اوندن سونگ کوک مدنیتیمیزگه ایگه چیقه‌یلیک. تاریخ‌نینگ آقیشیدن شاهدمیز کیم هرنسل‌نینگ

ایرگنه‌قون بیره‌می عینی روحنی تاشیسه هم، عینی دوراننی تاشیمس ایکن. بوکونگی بیز نسل‌نینگ وجیبه‌سی‌دیر؛ آته- بیره‌می‌میز ایرگنه‌قون‌لرده یالغیز کوک قُبّه‌لرنی رنگلتیریش بیلن یتینمه‌ی، سوسیال-میدیانینگ کوک صفحه‌لرینی رنگلنتیریشیمیز هم شرط!. ایسکیدن مدنیت حاکمیتی مروج ایکن؛ حاضر تیل حاکمیتی‌نینگ چاغی‌دیر. چاغگه مناسب ایزلر قالدیریش کوچلی بیر تیل بیلن مُمکن... ایرگنه‌قون بیره‌ملرینگیز قوتلوق بولسین!/ خادم اکه.»

روحلریگه آق و کوک قوشیلگن بیگیتلر، خادم‌اکه‌نینگ یازوسینی قولاق سالر ایکن طیّ مکان‌نینگ قبتالیده طیّ زمان هم قیلدیلر. کینجه‌بیک یازوونی اوقیگندن سونگ:

- منه بوندا نرسه‌لر قولینگه کیلیبیرسه «آی‌لیک» توگیل «هفته‌لیک» چیغرمسن؛ دیب قاغاذنی قتلب چونته‌گیگه قویدی. «منه ایرگنه‌قون بیره‌می هم کیلدی. درسله یم باشله‌یدی بخیر. مینم باریب تیارلی آله‌ی» دیدی... ساغ سلامت شبرغانگه یتیب باردیلر. اونده آچون‌بیک:

- سینی ایلتیب سرپل بندریگه توشیره‌یک. تغین بیز آشناله مینن جولیمیزغه دوام ایته‌میز؛ دیب کینجه‌بیکنی ایلتیب بندرگه توشیردی و اوزلری مزار سَری هیده‌دی...

یوره‌کلری آرزودن توله، کوزلریدن اُمید یولدوزلری ساچیلگن و دوداقلریدن تَبسم یاغگن یاش خادملرینی سلاملر ایدی بیرین-کیتین خان وخاقانلر کینتی مزارشریف. بوگوزه‌ل یورتگه شغاللر و تولکیلر حاکم بولگنیدن بویان مزارشریف، تاریخی گوزه‌للیگینی و تورەسل روحینی ایتیرگندی. ینه هم عادت کیره‌گی، ایرگنه‌قون بیره‌ملری بیرکونلیگیده سه‌ویق و تاتسیز شکلده بولیب اوتردی. اوشبو سببدن ینگی نسل‌گه اونچه‌لر مراق و شوق اویغانتیرمسدی. هرکیم ایرگنه‌قون بَیره‌ملرینی اوز شهرلریده اوتکزیب، ایرته‌سی کوندن اعتباراً مزارشریفگه قیته‌ببیردیلر.

کینجه‌بیک‌لرنینگ هم سکیزینچی سُمستری باشله‌دی. بو سُمستر، هرکیم اوچون ینگی اُمیدلری بیلن بیرلکیده زور استرسلر هم تاشیردی؛ سیناولر، مونوگراف یازیش و ساوینیش (دفاع قیلیش)، فراغت و سونگره‌سی کبی...

آچون‌بیک و کینجه‌بیک، اوشه ایلک کوندن اعتباراً چونتکلریگه ایکیشر دانه پلاستیک خلته تشلب قویدی. فرصت قه‌ییرگه قول‌بیرسه، اوشیردن درحال توپراق ویا ساچ آلیب خلته‌گه سقله‌ماقچی ایدیلر. ایکی کیشی کونلرچه آقچه‌نی کوز آستیگه آلدیلر. شانسیزلیکنی کورینگ که قیز تا بیلیم یورت‌نینگ ایشیگیگچه موتر بیلن کیله‌دی. ایشیکنی آغزیدن تا صنف‌نینگ ایچیگچه هم برچه یول‌لر کانکریت و کاشی ایشلنگن. توپراق دیگن ذاتنی قه‌ییردن آلسین‌لر؟ ساچیدن تار آله‌ی دیسه کینجه‌بیک، صنف ایچیده و درس پیتیده اونچه کیشی‌نینگ ایچیده قوله‌ی ایمس ایدی. رخصت بولگنده، قیز ینه عینی یولدن یوریب کیلر و ایشیک دمیدن موتریگه مینردی. کونلر، هفته‌لر و آیلر اوتدی یو موفق بوله‌آلمه‌دیلر...

بیرکون یاتاقخانه‌دگی درزابلی بیر شاگرددن اوشه بیلی بغلیق آغاجاننی سوره‌دی کینجه‌بیک. ییگیت‌نینگ ایتیشیچه او آغا، تکرار قاچیب پاکستان کیتگن ایکن. سببی؛ قیسی قیزنینگ ایچیگه کیرگن جِنینی چیقاره‌من دیب، قیزنی یوزلرچه قمچی اورگن. بیچاره قیز، قمچی‌نینگ آستیده کوماگه کیتگن. قیزنینگ اوزیدن کیتیشیگه قره‌مه‌ی، ینه قنچه‌لر قمچیله‌گن. بالاخره کوره‌دی که قیز قاپه‌ی شیشیب کیتاتدی. آغزیدن و بورنیدن، ایتگیدن، کوزیدن و قولاغیدن قان کیلماقده باشله‌یدی. قویمه- کیتدی قیلیب قیزنی تا شبرغان شفاخانه‌سی یتکیزگینچه ایش- ایشدن اوته‌دی. هوالر هم ایسسیغ بولگنیدن جنازه‌سی دررو یمانله‌گن. شاموخفتن آره‌سیده بیچاره قیزنی ایلتیب توپراقده تاپشیرگنلر. قیزنینگ عایله‌سی اونی اولدیرماقچی بوله‌دی یو او هم کیچه‌لب قاچه‌دی...

سونگ صنف ویا سُمسترنینگ قیغودن وسیوینچدن

اره‌لیش گوزه‌للیگی باشقچه بوله‌دی. مثلاً صنفداشلریدن، بولیمداشلریدن ویا باشقه بولیملریدن بیرینی کوریب یاقتیرگنلر ویا تصادفی تانیشگنلر ویا سیویب یخشی کورگنلر، اوز بختلرینی امتحان قیلیش اوچون یاقیملی‌لریگه ساوچی جونه‌ته‌دی... آقچه بیگیم؛ یالغیز گوزه‌للیگی و اوزه‌للیگی بیلن کوز قمشتیرمسدی، عینی زمانده آته‌سی تاجر، پولدار، تانیلگن و لوکس تیریکلیککه ایگه ایدی. بو یوزدن آقچه بیگیمگه عجم طایفه‌سیدن جنرال زاده‌لر، تجارزاده‌لر، وکیلزاده‌لر و ریس زاده‌لرنینگ هر بیرته‌سی سِره‌سی بیلن ساوچی یوباررردی. اوشبو باره‌دگی بیر خبر کیم هرمرته کینجه‌بیک نینگ قولاغیگه کیلردی، کینجه‌بیک نینگ یوره‌گی توختەب اوزیدن کیتردی. آرتیق هیچبیر چاره‌سی قالمه‌گندی. اوچینچی سُمستردن بئری یازیب تاپشیره‌آلمه‌گن مکتوبلری‌نینگ برچه‌سیگه یازیلگن تاریخینی قید قیلگندی. برچه‌سینی لپتابی‌نینگ کارتنیگه ییغردی. لیلیه‌دگی هرخیل مُعمادن قورقیب کارتننی ایلتیب اوییگه قویگندی. بیر آقشم کورسیده‌گی درسینی بیریب چیقدی و توغری بندرگه باریب سرپل موتریگه میندی. شامدن-نریلر ایدی که اوییگه یتیب باردی. آنه‌سی ییه‌دیگن بیرنرسه‌لر تیارلب بیردی و ییدی. چنته‌سینی و کمپیوتر کارتنینی کوتاریب مهمانخانه‌گه کیتدی. سونگ مکتوبینی یازدی و طبق معمول هدیه‌سینی هم قبتالیگه قوییب مکتوب‌نینگ آغزینی یاپیشتیردی و تاریخینی اوستیگه یازدی. باشقه مکتوبلرنی هم تاریخیگه کوره تیزیب دسته‌له‌دی. اوشه کیچه مهمانخانه‌ده یاتدی. ایرته آذانی بیلن توردی و آنه‌سی بیلن خیرلشدی. اکه‌سی‌نینگ نوبتینی کوتیب اوتیرمسدن درسگه یتیشماق اوچون ایلک موترلردن بیریگه مینیب قَیتدی.

ایندی مکتوبلرنی قنداق قیلیب بیریش یوللرینی اویلردی. سونگره بیر کارتنچه تاپدی مکتوبلرنی ایچیگه قوییب یخشیلب باندله‌دی. ایرته‌سی کون، مینگ یوره‌کنی بیرته قیلیب، کارتنچه‌نی ایلتیب آقچه‌بیگیم‌گه تقدیم قیلدی. آقچه بیگیم:

- بو نمه ایچین؟ دیب ششکینلیک و مراق بیلن سوره‌دی.

- بـو سـیز اوچـون. اویگـه بارگینچـه آچیـب کورەسـیز؛ دیدی. اوشـنده، آقچەبیگیم نینـگ دمیده آچیق تورگـن کتابچەسیگه چیزیلگـن بیـر رسـمگه کـوزی توشـدی.

- بونـی اوزیـز سـوزدیز مـی؟ قنچـه چیرایلـی اکـن؛ دیـدی کتابچەنـی قولیگـه آلیـب کینجەبیـک.

- رحمـت. رسـمنی نمـه قیلییورسـینیز. بـو کارتـن نمـه ایچیـن؛ دیـب ینـه سـورەدی.

- کارتـن سـیزدیکی و بـو رسـم مینیکـی؛ دیـب رسـمنی کتابچـەدن اوزیـب آلـدی و کیتـدی.

آقچەبیگیـم تـا اویگـه بارگینچـه، مراقـدن یـوز مرتـه کارتننـی تیبرەتیـب و تپتپلـب کـوردی نیمـه ایکـن دیـب. اویگـه بارگینچـه هیجـان بیلـن آچـدی. قیـده بولسـه یوزگـه یقیـن مکتـوب پاکتـی بـار ایـدی. اینیقسـه اوزی سـاوغه قیلگـن قلـم هـم رنگـی توگەمیـش حالتـده کارتنـده ایـدی...

بیـر انسـانـنینگ روحـاً و جسـماً کیلیشـیمی و اولغەییشـی (رشـدی) یاشـیدن قطع-نظـر، یورەگـی یارەلگینچـه توختەیـدی.

انسـانـاوغلی البتـه کـه توشـیب-توریب اوسـەدی. ایقیلـەدی و تیزەلـری یارەلنـەدی، اوریشـەدی و باشـی یاریلـەدی، قاولـب-قاچیـب قول-ایاقلرینـی سیندیرەدی. بیـراق، بـو طبیعـی چاغلرنینگ قسـناغیده جسـماً اوسیشـگه و کیلیشـماققه دوام ایتـەدی. بالەلیگیمیـز مثـلاً، بـو منظرەنینـگ اینـگ جانلیسـی ایمـس مـی؟ فقـط بـو حیـات آقیمـده، قچـن کیـم کونگلیمیـز سـینەدی و یورەگیمیـز داغلنـەدی، اوشـنده باشـلەیدی چیرییشـیمیز و چوکیشـیمیز. یورەگیمیـز یارەلنگنـده یاشـیمیز و باشـیمیزگه قرەمـەی، ایچیمیزدەگـی اُمیـد و آرزولـر خیالگـه بیلـه اینەلمسـدن، حیاتنینـگ اورنیـده اُولمینـی توشـونماققه باشـلەیمیز... نیمـەدن دیـر بیلمیمـن؛ اوشـنده دوسـتلیک نینـگ اورنینـی دُشـمنلیک آلـەدی. قناعتنینـگ اورنینـی حـرص و طمـع ایگەلەیـدی. صمیمیتنینـگ اورنیـده سـاختەکارلیک رواجلنـەدی. یوزیمیزگـه یلغانلـردن نقـاب تارەمیـز ایچیمیزدەگـی

یارەنـی وداغنـی یشـیرماق اوچـون. آرتیـق ایچـی باشـقه و دشـی باشـقه بیـر موجـود بولیـب یشـەماققه اورینەمیـز. بـو ایکِّیلیـک رولینـی اوینـەب یشـەماق، تیزلکیـده بیزنـی هاریتـەدی و کوزلریمیزنینـگ آسـتیدەگی توربەلـر، گنـاەدن تولـەدی. قولاقلریمیزنینـگ پردەسـی یلغانلـردن قلینلراقلشـەدی. بیلیمیـز و تیزەلریمیـز اوباللریمیزنـی تاشیەآلمسـلیکدن بوکیلـەدی. نهایتـده تویغولریمیزنـی توپراققـه ایتیـش اوچـون آغزیمیزنـی اونینـگ قولاقلریگـه یقینلشـتیرەمیز رکـوع بیلـن، سـجده بیلـن و....

کینجەبیـک، آقچەسـیگه عاشـق بولگیـچ بوکونگچـه یـورەک سـوزلرینی عاشـقانه و صمیمـی اُسلوب بیلـن یازگنـدی. بیرینچـی مکتوبینـی اوچینچـی سُمسـترنینگ ایلـک کونلریـده بیتکن ایـدی. اصلیـده ماجـرا شـو شـکیلده باشـلەدی؛ او، آقچـه بیگیمگـه بیرکتـاب هدیـه قیلماقچـی ایـدی. بـو ایشـگه جسـارتی یوقلیگیـدن هریولنـی اویلـب چیقـدی. مثـلا؛ توغریـدن ایلتیـب بیرسـم اگـر «او، رحمـت سـیزگه، بـو کتابـدن بـی-ازو منـده بـار» دیسـه قنقـه قیلـەی؟ دیـب توشـوندی. بـو تشویشـیده حقلـی هـم ایـدی؛ چونکـه آقچەبیگیـم کبـی سـیرمطالعه بیـر قیزنینـگ جوابـی مُحتملاً بـو بولـردی. سـونگرەدن أیسـیگه کیلـدی مکتـوب یازیـش. یریـم کیچـه ایـدی و اویقوسـی قاچگنـدی. پنجـره پردەسـینینگ گوشەسـینی سـل کوتـردی و میداندەگـی لمپنینـگ یاختیسـی تاقچەگـه اوردی. تاقچەگـه تورگـن کتابچەسـینینگ بیـر بیتیگـه باشـلەدی یازماققـه؛

«سـلام آقچەبیگیـم. قنـداق و قەییـردن باشلەشـیمنی بیلمیمـن. امـا شـونی اعتـراف قیلەمـن کـه بوکونگچـه یازگـن برچـه سـیناو پارچەلریمنینـگ زورلیگـی بیـر یانگـه، و سـیزگه یازگنیـم بـو مکتوبنینـگ قیینلیگـی بیـر یانگەدیـر. باشـقه بیـر سَـقرلیگیمنی هـم تـن آلیشـیم کیـرەک. اگرکـه بـو یـازوم چتتـی بولمسـه، قولینگیزدەگـی بـو مکتـوب، اونبیشـینچی مرتـەده انچـه توزیـک قیلیـب یازیشـنی بجرەآلگن مکتوبیـم بولـەدی. حاضرگچـه یازیب-چتتیلـب کتابچەمـدن اونتـورت قاغاذنـی اوزیـب دمیمگـه لوکەلـب قویگنمـن. انشـاءالله کـه بـو مرتـه بجرەمـن. ایتەدیگـن

عـادی سـوزیمگه سـاده کلمه‌لـر تنلـب جملـه قـوره‌ی دیسـم بیلـه، قوریلگـن جمله‌لریـم ناخـودآگاه نوعـی عاشـقانه بولیـب کیتـه‌دی. کوشـش قیلدیـم تـا عاشـقانه بولمسـلیگی اوچـون اونتـورت مرتـه، اونتـورت اُسـلوبده یازدیـم امـا بجره‌آلمدیـم. بـو قولینگیزده‌گـی اونبیشـینچی اُسـلوبیمده مینـی ایمـس اوزینگیزده‌گـی اوزه‌للیـک و گوزه‌للیکنـی مُقصـر کورینـگ!

سـونگ پیتلـرده مشـهور یازووچـی دیویـد نیکولس‌نینـگ «بیرکـون» آتلـی رومانینـی اوقیـب تورگن‌مـن. یازووچـی بـو کتابیـده عادتـا سطر-سـطر سـیزنی تفسـیر قیلـه‌دی. هـر صفحه‌سـی سـیزدن بیـر منظـره کبـی گویـا. جمله‌لـری خـوددی سـیزنی سـیس تونینگیزگـه بـاب قیسـقه- قیسـقه قوریلگـن. امـا میـن اوقیگینچـه، صفحه‌لریگـه باقه‌مـن و سـیزنی مطالعـه قیله‌مـن. بـو توغریـده حاشـیه‌گه قاچمیمـن مبـادا „قورقتنیـم باشـیمگه کیلمه‌سـین„ دیـب. ایشـانینگ کـه عاشـقانه بولمه‌سـین دیـب احتیـاط قیله-قیلـه اوچتـه جملـه یازدیـم و ینـه بجره‌آلمه‌دیـم. خـوب میلـی! بـو کتابـدن بیـر دانه‌نـی سـیزگه سـاوغه قیلـه‌ی دیـب اویله‌دیـم؛ بیـراق کتابلیگینگیـزده بارلیگینـی اویلـب وازکیچتیـم. فقـط ایچیمـدن کیلگـن بـو تویغونینـگ تورتکیسـیدن بولسـه کیـره‌ک، سـیزگه بیرکتـاب سـاوغه قیلیـش بوینیمگـه دَیـن بولگـن. بـو دَینیمنـی ادا قیلمسـدن، روحـاً مینگـه راحـت یـوق. بیلیشـیمچه کتابلیگینگیـزده بولمه‌گـن کتـاب یوقدیـر. بـو یـوزدن اوز باشـیمگه هرکتابنـی آلیشـنی توغـری کورمه‌دیـم. لیکـن کتابنینـگ مَبلغینـی هدیـه قیله‌مـن، اوزیـز میـن تمانـدن سـاوغه اولـه‌راق بیـر کتـاب آله‌سـیز.../ کینجه‌بیـک».

کینجه‌بیـک بـو مکتوبنـی یـازدی و بیـر دانـه بیشـیوزلیک بانکنوتـی بیلـن بیـر پاکتگـه قوییـب آغزینـی یاپیشـتیردی. پاکـت دایمـا چانته‌سـیده بولیـب، بیرمـاق اوچـون ایکـی هفتـه فرصـت و جسـارت کوتـدی. بیـراق فرصـت تاپگنـده جسـارت تاپمـه‌دی، جسـارت تاپگنـده ایسـه فرصـت. ایکـی هفتـه‌دن سـونگره ینـه بیـر مکتـوب یـازدی وعینـی شـکلده، بـو مرتـه یانیـده بیـر مینگلیـک بانکنـوت قویـدی و پاکتنینـگ آغزینـی پاپیشـتیردی. بونـی هـم چنته‌سـیده آلیـب یـوردی. ینـه عینـی مُعمـا. بـو دفعـه پاکتلرنـی

ایچیده بانکنوت قوییشنی آقچه بیگیم کبی تجار قیزگه توغری کورمه‌دی. بیراق اقتصاد فاکولته‌سی نینگ شاگردی بولگنیدن میه‌سیگه چقماقلر چاقدی. بو یوریق‌نینگ نتیجه‌سی، آقچه‌نینگ موضوعسیدن تشقری هم کینجه اوچون مثبت بولردی. بو توشونچه‌دن سونگره هر ایکی هفته‌ده عشقی ویا عادی بولسین بیر بهانه تاپر و مکتوب یازردی. عینی طرزده اقتصادی وضعیگه قره‌ب یانیده بانکنوت(لر) قوییب پاکتلر ایدی.

ایکی هفته‌ده بیر مکتوب یازیش عادتی‌نینگ یانی‌سِره؛ آقچه‌نینگ توغلیگن کونلریده، ایرگنه‌قون، رمضان و قربان بیره‌م‌لریده، یلدا و چیللە کیچه‌لری بهانه‌سیده هم قوتلاو مکتوبلری یازگندی و بو مخصوص کونلرده نمازلیک ویا اوزه‌ل ساوغه آتیده قبتالیده بیر-ایکی قاغاذ دالربانکنوتی قوییب مکتوبنی قبه‌ردی. آرتیق یازگن مکتوبلرینی بیریب-بیرمه‌یشی اوستیگه کوپ توشونمسدی. بیراق هربیر مکتوبنی یوره‌کدن و صمیمی عشق بیلن یازردی. مکتوبلرنی هم راز اوچون همده ایچیده‌گی بانکنوتلر اوچون ایلتیب اوییده سقلردی. هرمرته اویگه بارگینچه، یازیب قویگن مکتوبلرینی کارتنگه قوییب قیتردی. مثلا ایکی کورسدن آلگن ایلک استادلیک معاشلرینی هم عاشقانه بیرر مکتوب بیلن همه‌سینی آقچه‌سیگه پاکتله‌گندی...

آقچه بیگیم کارتننی آچگیچ، بسم‌الله دیب بیرینچی مکتوبدن باشله‌دی آچیب اوقیماققه. گاه کولردی، گاه تویغولنردی. هر مکتوب؛ سوزلری و جمله‌لری بیلن، یانیده‌گی ناچیز قاغاذلری بیلن اَیری بیر دنیا، فرقلی بیر فضا و باشقچه بیرعشق تاشیردی. هرکیچه یالغیز قالگینچه ساعتلرچه قلبینی و روحینی مکتوبلرگه کومردی وهر بیرینی قیتریب- قیتریب اوقیردی و تکرار آغزینی قبه‌ب قویردی. تیرین و چوقور اویلردی، توشونردی و قیاسلردی. مکتوبلرنی اوقیگینچه هر بیرته‌سی نینگ تأثیریگه قالردی. هرتورلی تُمار وجادون کوچلی ایدی هربیر مکتوب. هر قَیسی، اونینگ مِهرینی کینجه‌بیک تمان کوپه‌یتیرردی. برچه مکتوبلرنی اوقیش و اولرنی اراده‌سیگه

سیندیریش، آقچه‌بیگیم نینگ ایکی هفته‌سینی آلدی. ایکی هفته‌دن سونگ آرتیق بیر جواب یازیشی کیره‌ک ایدی. برچه مکتوبلرنینگ جوابینی کیچکینه بیر نوت قاغاذیگه بیر جمله بیلن جوابله‌دی.

«گوزلریم‌نینگ رنگینی سیندن اورگندیم. قرشیلیگیده سینگه بیره‌جک گوز قراچیغلریمدن باشقه هدیه‌م یوق./ آقچه»

شنبه ایرته‌سی ایدی. آقچه‌بیگیم صنفگه کیرگنده‌ی، مُشتیده‌گی قاغاذچه‌نی کینجه‌بیک‌نینگ دمیگه قویدی یو اوزی اوتیب باریب دم اوریندیقده جاییگه اوتیردی. کینجه‌بیک، کیمسه کورمسدن، نوتنی قولی‌نینگ آسیگه آلیب یشیریب توردی. سونگره تشقرگه چیقیش بهانه‌سی بیلن قاغاذنی مُشتیگه قیسیب صنفدن چیقدی. یوره‌گی گورسیللب آتردی. تشقرده توریب کیچگینه قاغاذگه یازیلگن بیر سطرلیک جمله‌نی قیته- قیته اوقیدی. صنفگه بارمه‌ی، کانتینگه باریب اوتیردی تنفسگچه. هیجان مستلیگیدن چای ایچدی، انرژی ایچدی، سوو ایچدی. خُلص خوشلیکدن آغزی بیر قریش، اوزینی بیغه‌آلمسدی. تنفسده باریب چنته‌سینی آلدی یو چیقیب کیتدی. او قاغاذنی بیر یماقچی‌نینگ آلدیگه ایتلیب اوچگن (اوچ بورجک) شکلده تُمارده‌ی قیلیب چرمدن پوشله‌تدی و بوینیگه آسدی. آرتیق خیالی راحت ایدی. بوینیده‌گی تُمارچه، اونینگ آرزولرینی و اُمیدلرینی هر جنس رقیبیدن قوریه‌ردی...

کینجه‌بیک هم بو آره‌ده آقچه‌سی نینگ کتابچه‌سیدن اوزیب آلگن او رسمنی کوپ سیوگندی. هرکون دقیقه‌لرچه اونگه باقردی و تورلی خیل انالیز قیلردی. آقچه‌بیگیم اصلیده بیر قویاش چیزگندی. رسمده‌گی عجیبلیک شو ایدی کیم قویاش‌نینگ کیپریکلرینی رنگارنگ بویه‌گندی. بونگه بناءً قویاش‌نینگ آرقه‌سیگه تونه‌گن تورلی رنگ تونلریدن هاله‌لی بیر کولنکه یره‌لگندی...

آقچه‌گه کوره برچه رنگلر قویاشدن تونردی. تغین دینگیز سووی نینگ آینه‌سیگه اکسیرلنگن او رنگلر، طبیعتده

جـان تاپـردی... قویـاش، توغیشـیدن باتیشـیگچه زمـان چمبریـدن سَـیر اِیتـردی.

قویـاش اوز بارلیگینـی انسـان‌اوغلی‌گه یگانـه مُعجزه‌سـی بولگـن سایه‌سـی بیلـن کورسـه‌تەدی. „کورهـم بیلـه‌دی یرمـه شـور„ سـوزی‌نینگ ایضاحـی بیلـن برچه‌گـه کـوره سـایه قرادیـر؛ بیـراق آقچه‌بیگیـم بـو رسـمیده، قویاش‌نینـگ سایه‌سـینی رنگلـی چیزگنـدی...

صنف‌نینـگ بیـر دیواریـده؛ ایکی-متـر بوییـده و بیرمتـر-ایگیرمـه سـانتی بَریـده، ایکـی بویـوک تابلـو آسیلگندی. تابلولـردن بیـری دنیـا خریطه‌سـی و دیگه‌سـی ایسـه تـورت موسـومنی برچـه گوزه‌للیکلـری بیلـن کورسـتگن بیـر منظـره تابلوسـی ایـدی. کینجه‌بیـک، آقچه‌سـی نینـگ کتابچه‌سـیدن اوزیـب آلگـن رسـمینی چوکاتلـب تابلـو قیلدیـردی. سـونگره اونـی کیلتیریـب ایکـی کتتـه تابلونینـگ اورته‌سـیگه آسـدی. رسـم‌نینگ آسـتیده آقچه‌بیگیـم نینـگ آتینـی یازیـب شـونقه بیـر نـوت توشـدی: « ایکـی یانباشـیده‌گی بویـوک منظره‌لـر، بـو کیچکینـه تابلونینـگ انعکاسـی‌دیر.» دیـب.

****

کورسـنگیز؛ کونـده آقچه‌بیگیملرنینـگ ایشـیگیده سـاوچیلیککه کیلگـن دولتـی موترلـر، عسـکرلر، بادگاردلـر تـوررِدی. آقچه‌بیگیم‌نینـگ آته‌سـی، بـو کیلیش-کیتیشـلردن سـپ بیـزار بولـدی. هرقنچـه اَیتـردی کـه «غیزیـم، بیرینچیـدن فاکولته‌سـینی بیتیرسـین. اونـی ماسـترلیق اوچـون قوشـنی اولکه‌لـره گیتمـه نیتـی بـار. اوزی هـم [تـا دوکتـورا قیلمه‌سـم مین تورموشـه چیغه‌جـاق دال] دیـب، کیلگنلرگـه اَیتسـه هـم کیمسـه قـولاق سالمسـدی.

سـاوچیلردن بیـزار بولگـن آته‌سـی، بیرآقشـم قیزیگـه وضعیتنـی اَیتـدی. آقچه‌بیگیـم؛ بوکونگچـه اوقیش بوییچـه اورغولب کیلگـن ریجه‌لرینـی قیتـه‌دن ایضاحلـب بیـردی. بیـراق آته‌سـی وضعیتنـی جِـدی توتـدی. چونکـه کیلیـب- کیتیـب تورگنلرنینـگ

قولیدن هرتورلی رذالت کیلگنینی بیلر ایدی. چاره‌سیز قالگن آقچه‌بگیم:

- مین دیه‌جاقلریمی دیدیم آته‌جان. ایندی سیز نمه دوشونیورسینیز؟

- جانیم غیزیم! منه بولسه، سین گیدیپ ماستر بول، دوکتورا قیل. اما گوریب توریپسن که هرکون کیملر گیلیب گیدییور. توی قیلیش چاغین هم گیلدی. بونلردن بیرینی تنله قیزیم.

- مین او بچه‌لردن هیچبیری بیلن گپیریب گورم یوق. خوی خصلتینی تانیب بیلم یوق. قالدی که هیممه‌سی اوغان می پارس می نمه دیر.

- دوغری‌دیر غیزیم. سینی اوزین یخشی گورن بیری بارمی؟ دیدی آته‌سی. بو سوزنی ایشیتگن آقچه‌بیگیم باریب مکتوبلر کارتنچه‌سینی کیلتیریب آته‌سی‌نینگ آلدیگه قویدی.

- بونلری اوقیب گورین. فقط شونچه که بو بچه‌نینگ فامیلی غریب. موتری، بادیگاردی، تجارتی و ریاستی یوق. فقط باری-یاغی منه شوندن. سیز اوقیب چیقین سونگ گپیره‌میز؛ دیدی و اُتاغیگه کیتدی. آته‌سی، مکتوب کارتنچه‌سینی آلیب اویده‌گی ایشخانه‌سیگه اوتدی. ایکی-اوچ کون بوییچه، وقت تاپگینچه مکتوبلرنی بیرمه‌بیر اوقیب چیقدی. اوندن سونگ کینجه‌بیکنی آلدیگه چقیریب او بیلن تانیشدی.

کینجه‌بیک نینگ علمیتی‌دن، تدبیرکارلیگیدن، مهربان قلبیدن، عشق وسیوگیده‌گی بیتمس و وازکیچمس نزاکتیدن و صبریدن، فکرلریدن، اجتماعی اخلاقی وعایلوی تربیه‌سیدن، ایلگرینی کوریشلی وملی احساسیدن جوده خوشی کیلدی. آرتیق کینجه‌بیک نینگ ایلک سلامینی علیک آلگیچ «اوغلیم» دیماققه باشله‌دی. سونگره:

- اوغلیم! آته‌نگه اَیت بیر گیلسین تانیشه‌ی‌لیک.

- خوش بولەدی آتەخانیم. اولە شو پیللە سرپلدەلە.

- بیلەمن کە سرپلدە. سین قونغیراق قیلیب آیت گیلسینلر؛ دیدی. کینجەبیک تیلفونینی چیقاریب اکەسیگە قونغیراق قیلدی و موضوعنی ایتدی. اکەسی، ایرتە آتەسی بیلین کیلیشلرینی ایتدی.

کینجەبیک نینگ باشیگە هُمای-قوشی قونگندی. خوشلیکدن سپ کویلککە سیغمسدی. دعالری اجابت کورگن کینجەبیک، یولدن ایکی کریت مالتە، بیشر دانە قاوون-تربوز آلدی. اولرنی بیر قولکراچیگە آرتیب خوش-خوشبخت لیلیەگە باردی.

آقچەبیگیم ایسە آنەسی بیلن اویدە باش-باشگە قالدی. آنەسی حیاتنینگ ایسسیغ- ساویغیدن باشلەب، تورموشنینگ گوزەللیکلریدن و مسؤلیتلریدن، ایروخاتینلیک ایلیشکیسی نینگ جِدیتیدن و عایلەنینگ مُقدسلیگیدن آیتیب بیردی. آتەسی بیلن، کینجەبیکنینگ حقیدە گپیرگنلرینی و مکتوبەگی گپلرنینگ تا اینجە محتویاتلریگچە خبردار بولگنیدن گپیردی. بو ییگیتنینگ تدبیریدن، توریشیدن، یوریشیدن و اخلاقیدن آلگن برداشلریگە کورە، قیزلری اوچون اینگ توغری تورموش اورتاغی‌نینگ بو ییگیت بولەجگیگە قایل بولگنلرینی اورغولەدی...

ایرتەسیدە، اُستاغلام‌بای و حاجی‌قربان کیلدی. کینجەبیک، آتەسی و اکەسینی آلیب آتەخان‌نینگ دوکانیگە باردی و توشدە مهمان بولدیلر. توش ضیافتیدن کیین، ایکی مُستقبل قودە چوقور تانیشدی و قودەچی‌لیک ریجەلرینی قرارلشتیردیلر. کینجەبیک اورنیدن توریب آتەسیدن باشلب، قناتەسی‌نینگ و اکەسی‌نینگ قوللریدن اوپدی. آتەسی و اکەسی نینگ حضوریدە آتەخانگە؛ قیزینی بختلی قیلیشگە، هرتورلی خیالی بولسە او بیلن بیرگە اولرنی علمگلە آشیریشیگە و اونینگ آرزولریگە توغری حرکتلرینی قوللب یاردملشیشگە سوز بیردی و منتدارلیک بیلدیردی...

آته‌خان‌بـای، بیـر جُمعـه آقشـمی قـوم و قریـنداشـلرینی مهمـان قیلـدی. مسـأله‌نی اولرگـه آیتیـب بیـردی. قریـنداشـلریدن هـر بیـری اوشـبو تصمیمگـه مُخالفـت کورسـتدی:

- تورکمـن قومینـده اوغیـل مـی قالمـه‌دی، غیزینگنـی بیـر تاتـه بیریـون. اونـه بیرگونچـه مینـی اوغلیمـه بئـر!.. فـلان پیمسـدان دیـب...

- تـات بولسـه نمـه بولیبدیـر؟ انسـان مـی؟ آووه. تـورک مـی؟ آووه. مسـلمان مـی؟ آووه. سـن نمـه دیماغچیـن اوزی؟...

آغـه- اینی‌لریـم! مین کیمسـه بیلـن پدرکُشـلغیم یـوق. مین بیـر تـورک اولـوب دینیمـی هـم، تورەمـی هـم یخشـی بیلییـون. مـادام کـه آقچـه غیزیـم بـو باله‌نـی سـیوگن، ایـش تمـام. تـورت بیل‌دن بئـری عینـی صنفـده درس اوقیـب، تانیشـیبدیر و گیلیشـیبدیر. غیزیمنـی رضایتـی بـو ییگیتگـه. دینیمیـزه هـم، تورەمیـزه هـم، انسـانلیقده هـم غیزیـن رضایتـی مهـم و اسـاس‌دیر.

غریـنداشـلریم! شـونو بیلیـن کـه مین، اوزبیـک وتورکمـن دیـب اولوسـیمیزی پارچه‌لیه‌جـاق بولنلـری سـیومم. مثـلاً اوزیمیـن اینـه‌م اوزبیـک ایـدی رحمتلـی. آتـه‌م بیلـن بیرعُمـر بختلـی و تختلـی یشـه‌بـدیر. اره‌لرینـده هیـچ وخـت جنجـل چیقمه‌بـدیـر. احتـرام و اعتمـاد، سـیوگی و عشـق تـا دنیـادن گیتمه‌لرینـه قـدر بـار ایـدی. منـه شـو بدبختلیـک سـبب، اوز شـهریمیزه دغـی بیگانـه بولدیـق. بیزیـم شـونچه نـا اتفاغلیگیمیـز بیـزه نیمـه گیتیـردی؟ ناتفاقلیگیمیـز عَجملـری اوسـتیمیزه حاکـم قیلـدی. ذاتـن هیممه‌میـز گوریـب و بیلیـب توریب‌دیـر؛ فاشیسـت عجـم حاکم‌لریـن گوزونـده هیممه‌میـز تورکـمیـز، اوزبیـک و تورکمـن دال. منگـه بولسـه تورکمـن غیزلرینـی اوزبیکلـره، اوزبیـک غیزلرینـی تورکمن‌لـرده تـوی قیلییـون. بونـو قیلسـک، بیـر ملتـین اصیـل روحینـی بیرلشـتیرگن بولییـورز. عینـی داسـتانلری ایشـیتیب کتتـه بولیـورز. عینـی ملـی ارزشـلره گوزلریمیـز دولییـور. عینـی قوشـوق و آیدیمـده، عینـی ایرتککـه یورەگیمیـز تیترییـور. گیله‌جاقده اوزبیک-تورکمـن دیگـن بدبختلیـق ده یوقالیـب، هیممـه اوزیگـه مین تورکـمن دییـور.

دغا گوچلی، دغا محترم بیر ملت بولیب یشییور سونگره‌کی نسللیمیز. خلص گپیم شو که تورک ایله تورک توی قیلسه، یککه ایکی گونیل دال، بیر ملتین گیچمیشی و گیله‌جگی بیرلشییور..؛ دیدی. بو سوزلرنی باشیدن بئری تورگه اوتیریب ایشیتیب تورگن بیر آقسقال بوبه یوکسک سیس بیلن قوللرینی دعاگه کوتاریب:

- تورکون یاری تورک اولسون!/ اوجاغی نوردن دولسون!/ ایکی قورد باله‌میزین / تویونی غوتلی اولسون// آمین- الله‌اکبر؛ دیدی. آقسقال بوبه بو شکلده قول کوترگندن سونگ، تورک تورەسی کیره‌گی باشقه‌لرنینگ ایته‌دیگن سوزی قالمس و ایش تمام بولردی...

ایرککلر کیلیب کیتگندن نری؛ شیرینگل‌آپه دم و دسترخوان قیلیب کیلدی قوده‌لرینی کورگنی. آقچه‌نینگ آنه‌سی بیلن خویی ومجازی قوشیلیب کیتدی. هرتماندن کولیشیب سوزله‌شیب قصه‌لر قیلدیلر. آقشم آته‌خان‌بای کیلدی و بیر دسترخوان اوستیده نان ییدیلر. آته‌خان‌بای سوره‌ییردی حیاتلری حقیده. شیرینگل آپه هم قصه قیلیب بیره‌ییردی. سونگره:

- ملال کیمه‌سه بیر نرسه دیماقچین ایدیم قوده‌اکه.

- بی ملال بویرون قوده آپه‌م! سیزی ایشیتییون.

- قیزیم آقچه بیگیم‌دی اززانچه تربیه‌لی ایتیشتیرییسیز ماشاالله. سیزگه و آنه‌سیگه رحمت.

- بار بولون قوده‌آپه‌م. بیزده „ایکی سیوگن بیرلشسه، سمانلیق سرای بولر„ دییپتیرلر.

- بیزگه‌یم بار؛ „ایکی چوپ ساز کیسه، نجارگه نیمه کیره‌ی„ دیب. ایندی خو ایکی فرزندییز بیربیریگه کونگیل قویگن. بیزگه توشکن اولردی حمایه قیلیش. مینگه بوسه ایکله‌سی درسلرینی خلاص قیسین. کیین نشان تویلرینی

قیسه‌ی دیماغچین‌دیم؛ دیدی. ینگی-ینگی عقلی باشیگه کیلگندی شیرینگل‌آپه‌نینگ. چونکه „آغزی سوتدن یانگن، قتیقنی پوفلب بیدی„ دیگنلری دیک:

- خیر ایشینه قنچه شَشیلسه، اوشنچه یخشی کو قوده آپه‌م!

- بوگپیز خو توغری. لیکن بیزلردی شو وخت مادی وضعیتیبیز هیچ یخشی ایمس. کینجه‌بیکتی اکه‌سی جمعه بیکتی ینغه توی قیلدیی. باریاغیبیز اونگه کیتتی. شو اوچون قولیبیز بوش قوده اکه‌م.

- بو، یککه سیزین اوغلینیزین تویی دال. مینینگ غیزیمین ده تویی. کینجه‌بیککه غیزیمی بیرندن سونگ، مالیمی و مُلکیمی اوندن نمه ایچین ایه‌یین؟ سیز اونیسینی دوشونمنگ. هیممه‌سینی مینی اوزیم قیلییون قوده‌آپه‌م.

- وییی اوندا بوله می فقط؟ کیاو آنه‌سی بولیب مینی هم تورته سیالیم با، رسم و رواجیم با، آرزی هوَسیم با... بیر توی قیماغ مینن خلاص بومه‌یدی کو بو ایش. توی قیلیب آلیب باره‌کان جاییبیز هم یاغ شو پیللە. آزگینه صبر قیسه‌ی، آتیگه بیر ایکیته تام تشله‌سه‌ی اوندن کیین خدا مهربان.

- کینجه‌بیک اوغلیمیز ایندی مزاری بولدی. شو بیرده، ایکیسینه اوزیم اوی- جای توزه‌تیب بیرییون. منگه بوسه سیزم شوییره گیلین، اوغلینیز و گیلینیز بیلن یشه‌نگ.

- مهربان کیشی اکنسیز قوده‌اکه‌م. کم بومنگ؛ دیدی. سونگره آته‌خان‌بای، گپنی اوزگرتیریب باشقه اوغیللری حقیگه سوره‌دی. شیرینگل آپه، حاجی قربان‌دن باشلب هربیر اوغلینی و قیزینی تانیتدی. اینیقسه رمضان‌نینگ حیاتیدن بحث قیلدی. آته‌خان‌بای قوده‌لیک غروری بیلن:

- ایستسه‌لر، مین رمضان ایله خاتینینی خارج ایبرماغه تیار. تداویسینه قنچه مصرف بولسه اوزیم بیرییون. نمه دیگن

کتتەلریمیز „آلتین آلمە دعا آل، دعا آلتین دال مى؟„ دیب. اونلرین دعاسى منە گیرەک. اونلرین بختى و خوشلیگى مینى هم خوشلیگیم قودەآپەم؛ دیب شیرینگل آپەنى محجوبلیککە بوغدى.

- رحمت سیزگە قودە اکە.„آلتین ییردە یاتمس، یخشیلیک ییردە قامس„ دیگنلر. البتە کە اولە هم بیرکون بو یخشیلیگیزدى قَیتەرەدى؛ دیب قویدى شیرینگل آپە. ایکى قودە کیچە خیلیگچە قصەلشیب اوتیردیلر.

درحال رمضان و آیلینبیگیم جُفتیگە پاسپورت چیقاریب اولرنى اوزبیکستانەگى بیر «تیوب-بالە مرکزى (FVI)»گە یوباردى و تداویلریگە باشلندى. کم وقتدە آیلین بیگیم حمل آلدى. بو یخشیلیگى بیلن جُفتنینگ یوزینى کولدیریب دعالرینى آلدى. بو سورەچ ایچیدە، کینجەبیک بیلن آقچەبیگیمگە نان سیندیریب سوز آلدیلر. رقیبلرنینگ جگرلرى یانگندى. ذاتلریگە یرەشە ادبیاتلریدەگى «پُرزە» اخلاقلرینى هرکون نمایشگە قویر ایدیلر. فاکولتە صحنیدە آقچە بیگیمنى کورگن "پُرزە جنسیدن اخلاقسیز طایفەدن کیمیسى"، کتره کنایە بیلن „یخشى قاوینى کاکنە ییدى„ دیب لاف آتردى. بعضیلرى «قرەسنگ قیز بیلن بچە بیربیریگە تینگ ایمس. دیمک کە „غونەجین کوزینى سوزگن، بُوققە ایپینى اوزگن„ کە بو ایش آسانگینە بولیب قالگن» دیردى قولاغیگە ایشیتتیریب. آقچەبیگم او لوچچکلرگە'کثافتلر!" دیب اوتیب کیتردى. کینجەبیک آقچەسیگە هرتمانلمە آرقە چیقردى. ایکلەسى راحت خیال بیلن درسلریگە یوغونلشیب، هدف و ریجەلریگە باقردى...

آتەخان بای؛ آتیگە اوخشەب آتەلیک حساسیتى بیلن تصمیم آلدى. قیزىنینگ کونگلیگە قرەدى و هیچ قنداق زورگە، پولگە و تهدیدگە قولاق سالمەدى. فقط قیزىنینگ رضایتیگە ارزش بیردى. بو ایشى بیلن ملىبقا وملى بیرلیک نینگ تهدابیگە ساغلام بیر تاش قویدى. قیزینى و اوغلینى ایکى کوزىدیگ بیلر و آرەلریگە فرق قویمسدى. باریوق مالینى،

آتەلیک سیوگیسینی، اجتماعی شخصیتینی و انسانیتینی صداقت وعدالت بیلن کوزلر دمیگه تیزیب آتەلیککه اُلگو بولدی. کینجەبیکنی اوغلیم دیب بغریگه باسدی. قیزیگه بالەم دیب ساریلدی. تورک و تورکمن نینگ شأنلی تورەسیگه یرەشه قوم و قریندداشلرگه نشان تویی بیردی.

قیرق کون دیگنده، تداویدن قیتیب کیلگن رمضان بیلن آیلینبیگیم نینگ کوزقراچیقلری کولردی. آتەخانبای اُولرگه اُمیدلرینی و خیاللرینی بخشیلەدی. تغین جنتنی اولرنینگ کوزلریده کوردی و دعالرینی آلدی. نشان تویدن کیین آتەخانبای قیزی بیلن کینجەبیکنی آلدیگه اوتیرغیزیب اولرگه کیلەسی هدفلرینی کورستدی:

- بالەلریم! سیز ایکینیز شو پیللە صنفینیزین بیرینچی و ایکینچیسی. شونین ایچین بیرینچی وظیفەنیز، بو جایلرینیزی بوتون گوجینیز ایلە قوریون. فارغ بولنده، ایکینیزین هم بلخ بیلیم یورتینده و فارغ بولن فاکولتەلریزه کادر اُستاد بولیشه مستحق. بونی بیلین!

- من ماسترلیک قیلیون. اوندن سونگ گیلیب استاد بولیون.

- جانیم غیزیم. البتە کە ماسترلیک ده قیلیون دوکتورا ده قیلیون. شو پیللە مهم بولن ذات فرصتتیر. فرصتن وختینده استفاده ایتمەسنگ، هم وختتی ایلیندن بیریون هم شانسی. سیزلر شو پیللەکی درجەلریز ایلە اُستاد بولیشینیز شرط. کادر اولندن سون دنیانین هر بیرینە بورس ایلە گیدیب بیلیون. هم او بیرده درسینیزی اوقیور، همده بو بیرده کادرلیک دوام ایتییور.

- او فاکولتەده، بیزدی شاگرد صفتیگه بیلە خاخلەمگن طایفەلر، اُستاد بولشیبیزگه قچن اجازه بیرەدی آتەجان؛ دیدی کینجەبیک. او بو سوزلرنی تورت بیلدن بئری کوریب یشەب کیلەیاتگنیدن و قنچەلر دوستینینگ عدالتسیزلیککه معذور

قالگنیدن آیتردی.

- حقلی‌سن اوغلیم. مین بونلرین هیممه‌سینی بیلییون. منه شو حقیرلیک‌لره رغماً بیزم اوز اورنیمیزی تاپیشیمیز گیره‌ک و او بستلره ییرلشیب آلیشیمیز شرط. سیز بو فداکارلیی قیلمه‌سنگیز اگر، شونی بیلین که گیله‌جاقده اوکه‌لریز و فرزندلریز بیلیم یورتلرین بوساغه‌سیندن گیچه‌مز.

- بیلییورسونیز کی؛ دیدی آقچه. [نتیجه‌میز و درجه‌میز قنچه یخشی بولسه هم، انه او ریسلرین، جنراللرین و تجارلرین اوغلی-غیزی پول واسطه ایله، زور ایله وختتن کادرلیک بستلریگه جابجای بویلییورلر.

- بیلییوریم غیزیم. اونلر قوللرینده‌کی امکانلریدن استفاده قیلییور. فقط سیزلر، اولردن بیر قدم آلدینراغه سیز. بو یوزدن آیتییون که بو ییلین نمره‌لرینی هیممه‌دن یوکسک توتین. یخشی نمره‌لر آلین که اونلره پول، زور و واسطه‌دن باشقه چاره قویمنگ. بو فاسق حکومته بی پول و بی رشوت هیچ ذات بولمیجاق. سیز ینه هم حقینیز بولن اوستونلیگی و لیاقتی مُهیا قیلین. مجبورن اونلره مونچه زهر و زقوم بیرییون. شو پیللە شرایط شوندا غیزیم؛ دیدی آته‌خان بای.

- آقچه‌بیگیم بی-ازی هردایم بیرینچی. اصلیده مینی کوپراغ کوشش قیلیشیم کیره‌ی. دمیمده‌کی سیناوله‌گه یخشیلب تیارلنیشیم فرض؛ دیدی کینجه‌بیک.

- نمه هردایم بیرینچی؟ درسه بیرینچی بولسم خی کی، مونوگرافه نمه دییورسون؟ شو پیللتتن منی غم باسیبدور؛ دیدی آقچه.

- مین سیزلره ایشانییون باله‌لریم. سیز مونگرافلریزی عالی شکلده یازیب تاپشیرین و دفاع قیلین. قالنینی مین حل قیلییون؛ دیدی آته‌خان بای.

کینجه‌بیک هنوزهم لیلیه‌ده قالردی. کورسلرده‌گی

اُستادلیگیگه، یوغونلیگی سبب آره بیردی. تاپشیریلگن ریجه و کورستیلگن هدف کیره‌گی خرچلیگینی قیناته‌سی بوینیگه آلدی. او، فقط درسلریگه ومونوگرافیگه یوغونلشدی. نتیجه‌ده ایکی سیوگیلی، „هم ثواب، هم خُرما“ مثالی اوز-ارا رقابتلریده، سُمسترنینگ آره-سیناویدن عالی بهالر آلدیلر. حتی که بو مرته کینجه‌بیک صنف بیرینچیسی بولدی. رقابت جوده قیزیقلشدی؛ کینجه‌بیک بیرینچیلیگینی قوریماق اوچون تله‌شردی و آقچه‌بیگیم ایسه قیته‌دن بیرینچیلیکنی آلماق اوچون. حتی که آره‌لریگه شیرین دیدیشمه‌لی بیر رقابتچه باشله‌گن ایدی صنف بیرینچیلیگی اوستیده. باشقه تماندن گوزه‌ل و تولیق شکلده مونوگرافلرینی یازیشلری کیره‌ک ایدی. همده درجه‌لریگه یره‌شه بیر مونگراف اوچون کتابخانه‌دن، انترنتده‌گی مقاله‌لردن و تیزیس‌لردن فایده‌لنر ایدیلر. بو ایکی مُمتاز شاگردنینگ آوانتاژلری انگلیسچه و تورکچه تیللرینی هم یخشی بیلیشلری ایدی. ذاتن اوشه بیرینچی کوندن بئری اوزلرینی صنفگه اثباتله‌گنلری اوچون لیاقتلرینی کیمسه کمگه آله‌آلمسدی...

آیلین‌بیگیم نینگ قرنی کیته‌باره شیشردی و رمضان ایسه آته‌لیک رویالری کوریب، هنوز توغیلمه‌گن فرزندیگه ساوغه‌لر آله‌باشله‌گندی. حتی که شو پیللتدن باشلب اونینگ کیله‌جگی اوچون آیلیک معاشلریدن اُون-فایزینی بیرکیتیشگه باشله‌دی.

شیرینگل‌آپه و آستاغلام‌بای بوندق کوتلیمه‌گن بیر اُولای‌گه(واقعه‌گه) پیتسیز یقه‌لنگندی؛ کیچه کوندوز یاتیب تورر و کینجه فرزندلریگه قرشی آته و آنه‌لیک بورجلرینی قنده‌ی ادا قیلیشنی اویلردی؛ کیچیک هم بولسه اوی‌نینگ بیر بُرچَگیدن بیران تام تشلالسک دیب. قرا-قرا اویله‌گنلری نینگ سببی، نی پول نیده میراث هیچ‌بیر نرسه آویچلریده قالمه‌گنیدن ایدی. جمعه‌بیک؛ ننگ و ناموس، خویش و سیال آتیده „دینگ کوتگه قالگن و هر ایتدن بیر سویک قرضدار“ بولیب، زار-زور امانتینی بیغیب تیریب اوییگه کیلتیره‌آلگندی. وطنده اونچه

قاله‌آلمه‌دی و خاتینینی آته- آنه‌سی‌نینگ یانیگه قوییب اوزی قیتیب عربستان‌گه کیتگندی...

کینجه باله‌لری‌نینگ اویلاویگه باتکن آنه آته، بیر آقشم جُمعه‌بیککه قونغیراق قیلدی. البته که اوندن آچیق شکلده پول سوره‌آلمس ایدیلر. چونکه اونینگ تا کیکیرتگیگچه قرضگه کومیلگنینی بیلرایدیلر. اما اوزاق تشلب:

- سین خاتینینگدی تیله‌تماقچیسن می بله‌م؟

- کوچیم یتسه کو شو دقه تیله‌تیب آله‌من آنه‌جان. نیمه قیله‌ی که شو وخت امکانیم یاغ. قنی نیچه وخت ایشلب قرضلریمدی بیر اوزه‌ی. ساره بیران مطعمگه شئیری بوله‌من. وضعیتیم یخشیراغ بوگنده سیزدی و آته‌مدی هم حج قیلیدیریش اوچون کیلینیز مینن بیرگه تیله‌تمن بخیر.

- بیزدی آلی قوی بله‌م. بیزگه آلی حج فرض بوگنی یاغ.

- اوندا‌غ دیمنگ آنه‌جان. مردمدی آته- آنه‌سی کیلیب کیتاتتی. کورگینچه آدمدی ننگی کیله‌دی.

- خو، البت اوله قیزلرینی و اوغیللرینی ایگه- ایگه‌سیگه تاپشیریب بیغم بوگنله. نصیب بوسه بیرکون اوزی لبیک دیگینچه همه‌سی بولیب قاله‌دی.

- ان‌شاآلله آنه جان؛ الهی آمین. سیز هم خلاص قیلدیز کی اخی. اوکم کینجه‌بیکتی هم ایاغینی بغلب تشله‌دیز بی- ازو.

- او که شوندا اوغلیم. اما آلی تمام بوگنی یاغ کی!

- بی-ازی توبینی قیناته‌سی قیله‌یکن!

- توبینی قیناته‌سی قیله‌دی ده؛ ساره؟.. تویدن ساره اونی قیرگه آلیب کیله‌بیز؟ بونی اویلاویدن باشیبیز قاتیب

کیتـه‌دی بلـه‌م.

- نیمـه دیـب اویله‌یسیزله؟ بـی-ازو مین ایکـی-اوچ ییلگچـه کیلالمیمـن. اوندەگچـه، کیلینیـز باریـب آتەسـینیکیگه تورسـین. قودەیـز هـم یکـه بـی-ازی. آنەسـیگه دسـیار هـم بولـه‌دی. کینجـه هـم توییـنـی قیلیـب ینگەمیزنـی آلیـب کیسـین آلدیزگـه اولتیرسـین.

- یـاغ ایـی بلـه‌م. مـردم نیمـه دییدی... قالـدی کـه خاتینینـگ بونـی قچـن قبـول قیلـه‌دی.

- مـردم- مـردم دیـب اولتیرەسـیز مـی. او همـه نرسـه‌دن یخشـی توشـونه‌دی. مین آیته‌مـن اونگـه.

- خـا قنـی نیمـه بولـه‌دی اوغلیـم. اوکەنـگ بیـر فـارغ بوسین قنـی، سـاره خـدا مهربـان؛ دیـب باشـقه نرسـه‌لردن گپیریـب کیتدیلـر.

آتەخـان بـای؛ اوز کوچەسـیده و اوچ ایشـیک نریراقـده ساتیشـگه قوییلگـن بیـر ییرنـی سـاتیب آلگنـدی. قیـزی بیلـن کینجەبیـک نینـگ ایاغینـی باغلەگـن کـون، اونـی بیـر انشـاة شـرکتیگه بیریـب، آز وقتـده، آسـتی بیلـن اوچ قبەتلیـک گـوزەل بیـر اوی سالیشـینی ایسـته‌دی. آسـت قبەتـی کینـگ و هـر آمـاچ اوچـون ایـش آلسـه بولەدیگـن شـکلده. کیریـش قبەتیده ایسـه کینـگ بیرسـالون، آشـخانه، حمـام و مهمانخانـه بولسـین دیـب بویـوردی. ایکینچـی قبەتـده هـم بیـر سـالون، بیـر یاتاق-اتاقـی، ایکیتـه بالەلـر-اتاقـی، کیچیکـراق بیـر آشـخانه، ایکـی دانـه حمـام، بیـر کتابخانـه و بیردانـه تیـراس بویـوردی. آشـخانه و کتابخانەنینـگ ایشـیکلری تیراسـگه آچیلـردی. حویلی‌نینـگ کیچیـک صحنیـده شـیرین بیـر باغچـه وگوشەسـیده بیـر چـارداق دیزایـن قیلگنـدی. قبالەسـینی هـم قیزی‌نینـگ آتیگـه آلگنـدی. درس بیلـن قیزیققـن قیـزی وکینجەبیـک نینـگ بـو سـورپرایزدن خبرلـری یـوق ایـدی.

تعمیرنینـگ ایشـلری ظرافـت بیلـن ایلگـری بـاررردی. شـرکت ایگەسـی، آتەخان‌بـای نینـگ یقیـن دوسـتلریدن بولگنـی اوچـون اززانچـه صداقـت و اخـلاص بیلـن ایشـلردی. آتەخان‌بـای

بونی مخصوص کون اوچون بیر سورپرایز شکلده برچه‌دن سقلردی. فقط زمان-زمان قیزیگه و کیاویگه؛ «کیم که صنف بیرینچیسی بولسه، اونه کتته بیر هدیه‌م بار» دیردی یو، اما حویلیدن بحث ایتمسدی. هدیه‌نی ایشیتگیچ ایکاوی بحثگه کیردی: آقچه‌بیگیم ینگی مُدل ارابه دیب توشوندی. کینجه‌بیک ایسه ینگی مُدل آیفون، شاید کمپیوتر ویا تابلت دیدی. «آیفون و تابلتی ممکن منه آلسه‌لر. اما سیزه حتمن موتر آلیب بیریورلر»؛ دیدی آقچه‌بیگیم...

کینجه‌بیک وآقچه‌بیگیم نهایتده مونوگرافلرینی یازیب تاملەدی. ایلتیب مسؤل استادلریگه تاپشیردی و اُستادلری اوقیب چیققندن کیین قبول قیلدی. سیناولردن نری دفاع اوچون تیارلیک آلیشلری کیره‌ک ایدی. دفاعسی قیین بولمسه هم؛ هیجانی قورسین شونقه نرسه‌لرنی...

صنفنی، بیرتماندن سیناو هیجانی وباشقه تماندن ایسه فراغت نینگ گپ-گپی آلگندی. نیمه بولسه بولسین، ذاتن هرکیم سونگ سُمستردن کامیاب بولردی. حتی که بو سُمستررده، مونوگراف و فراغت جنجل‌لری باعث کیمسه سیناولرگه یخشیلب تیارلنمسدی؛ فقط کادرلیک غایه‌سی تاشیگنلر استثناء. کینجه‌بیک و آقچه‌بیگیم، تورت ییلدن بئری یوقاری درجه‌نی دایمی شکلده ایگه‌لگنی اوچون، بو اورینلرنی برچه‌نینگ ذهنیدن چیقرگندی. شونینگ اوچون تینگ کیله‌دیگن مُدعی رقیبلری یوق ایدی.

گرچه فراغت‌نینگ هیجانی و هیاهوسی، امتحان و مونوگراف دفاعسی‌نینگ اِستریسینی باستیرردی. نهایتده سیناولر باشله‌دی و نتیجه‌لر کونده‌لیک اعلان بولردی. آقچه‌بیگیم نینگ کوزی کینجه‌بیک نینگ نمره‌لریگه و کینجه‌بیک کوزی ایسه آقچه‌سی‌نینگ نمره‌سینی باللب یورگندی. ایکی تن و بیر روح‌نینگ رقابتی، برچه درسلرگه باش-باشگه کیتردی. بوندق کیتیشده، بیر صنفدن ایکی بیرینچی چیقردی. سونگ بیر درس‌نینگ سیناوی قالگنده کینجه‌بیک بیر آدیم کیینگه قویدی.

غایه‌سی، بیرینچیلیکنی آقچه‌سیگه توی هدیه‌سی اولەراق ارمغان قیلیش ایدی. بو موضوعنی سیناو قاغاذی‌نینگ باشیده نوت اولەراق اُستادیگه یازدی؛ «مینینگ سیناو قاغاذیمنی، آقچه‌بیگیم‌نینگ پارچه‌سیدن سونگره اوقینگ. اونینگ نمره‌سی یوقاری بولسه کو میلی. یوق اگر مین بیلن برابر بولسه؛ مینگه، اوندن بیر نمره آز بیرینگ التماس»؛ دیب. بو اُستاد، عینی زمانده فاکولته‌نینگ هم ریسی ایدی.

سیناو پارچه‌لرینی تیکشیریب تورگن اُستاد، کینجه‌بیک نینگ پارچه‌سینی اوقیگینچه هیجانله‌نیب کیتدی. بیردن بیرگه حیرتله‌نیب درحال پارچه‌لرنینگ ایچیدن آقچه‌بیگیم نینگ پارچه‌سینی تاپدی. کوزلیگینی تمیزلب تکرار کوزیگه تاقدی. اونگ قولیگه کینجه‌بیک نینگ پارچه‌سینی، سول قولیگه آقچه‌بیگیم نینگ پارچه‌سینی آلدی. البته که ایکی پارچه نینگ جوابلری عالی ایدی. ایکله‌سیگه هم یوزر نمره بیردی؛ فقط کینجه‌بیک نینگ آتی‌نینگ دَمیگه بیر یولدوز علامتی قویدی. نمرات قاغاذینی باستیریب چیقاردی و ایلتیب پانوگه (اعلان تخته‌سیگه) یاپیشتیردی. صنفداشلریدن بیری نتایج‌نینگ عکسینی آلیب مسینجر گروپدن اورتاقلشدی. برچه‌نینگ مراقی، اینگ یوکسک واینگ توشوک نمره‌لرنی کیم‌لرنینگ آلیشی ایدی. اما صنفداشلری، سونگ سُمسترده‌گی آقچه و کینجه‌نینگ رقابتینی هم فناتیک شکلده تعقیب قیلردی. کینجه‌بیک نینگ نمره‌سی‌نینگ دمیده‌گی یولدوز، برچه‌نینگ مراقینی آرتیریب قویدی. کیمیسی او علامتنی بیر دیسیپلین جزاسی دیب اویلر ایکن؛ کیمیسی تقدیر و آلقیش دیب معنا قیلدی. اما معناسینی فقط اُستاد و اوزی بیلردی. بو یولدوز علامتی فاکولته‌ده‌گی برچه اُستادلرنینگ هم دقتیتی اوزیگه تارتدی. چونکه بونینگ گپ-گپی، اُستادلرنینگ قولاغیگه بارگینچه همه مراق ایتدی. اُستادلر بونی ریس‌گه سوره‌دی و ریس، نیمه‌لیگینی فراغت کونیده اعلان قیلیشینی ایتدی. ریس‌نینگ جوابیدن کیین سِر اوستیگه سِر یوکلندی و فناتیک شاگردلرنینگ مراقی تا باره کوپه‌یدی. هرکیم فراغت کونیده‌گی دیپلوم هیجانیدن کوپراق

بو سِرنی اورگنماق خاهلردی. حتی که بعضی شاگردلر، بو ماجرانی عایله‌سیگه دغی قصه قیلگندی.

اقتصاد فاکولته‌سی؛ بو دوره شاگردلری نینگ فراغت جشنی اوچون کفایت هوتلی‌نینگ کتته سالونینی کرالەدی. فراغت کونی یتیب کیلدی وهرکیم محفل‌ده ایدی؛ والی، ریس‌لر، جنراللر، تجارلر وعایله‌لر... صحنه‌ده‌گی «ام-سی سونووچی»، تورمسدن گپیرر و مهمانلرگه خوش کیلدینگیز دیه‌ردی. نان ضیافتیدن نری، هرکیم چوکیسینی صحنه‌گه توغری اینه‌لتیردی. شاگردلرگه دیپلوم تقدیماتی باشله‌دی. آقچه‌بیگیم بیلن کینجه‌بیک بیرلیکده صحنه‌گه چقیریلدی. آرقه‌سیدن اولرگه دیپلوملرینی بیریش اوچون فاکولته‌نینگ ریسینی صحنه‌گه چقیردی. ریس؛ دیپلوم تقدیمیدن آلدین قیسقه بیر سوز یوریتیش اوچون مهمانلردن و شاگردلردن رخصت سوره‌دی. سونگره اونگ یانیده آقچه‌بیگیم و چپ قبتالیده کینجه‌بیکنی آلیب ایکی ممتاز شاگردی‌نینگ لیاقتینی کتته سالوندەگیلرگه غرور بیلن مختەماققه باشله‌دی:

«بیر اُستاد صفتیده؛ بو ایکی یاش یولدوزیمیزنینگ بیلیم کوکیده پارله‌نیشیگه قوشگن اولوشیمیزنینگ غرورینی یشه‌ماق، باشقچه بیر تویغو. بیرینچی کون و ایلک درسدن اعتباراً تا ایکی هفته آلدینکی سونگ درسگچه، بو ایکی یاشیمیز عینی عزم واراده بیلن، عینی تلاش و سالم رقابت بیلن اوزلرینی بوتونله‌ی درسلرگه بیریب کیلدی. شونینگ دیک بو ایکی یولدوزیمیز؛ هردایم، صنفلری‌نینگ وفاکولته‌میزنینگ درسده وعمل‌ده اُلگو-بیرینچیلری هم بولیب کیلدیلر.

حاشیه‌لرگه قاچمسدن موضوعگه قَیته‌یلیک. قبتالیمده‌گی بو ایکی یاش؛ بو ییل، یالغیز اوز صنفلریده و فاکولته‌لریده ایمس؛ عینی وقتده بیلیم یورتی بوییچه بیرینچیلیک و ایکینچیلیک اورینلرینی ایگه‌للشنی یوتدیلر. سیزگه، بو ایکی یولدوزنینگ حیات رومانلریدن بیر صحنه‌نی اَیتیب بیره‌ی می؟..

بو ییل‌نینگ یولدوزی کینجه‌بیک، بیرینچی‌لیک

اورنینی نامزادی آقچەبیگیمگە ساوغە قیلدی. بو قنقە بولەآلەدی دییشینگیز ممکن. نتایجلرنینگ اعلان عرفەسیدە یانیمگە کیلیب اوشبو توغریدە کونگیلدن رضایت بیردی. سیناودن آلگن نمرەلری‌نینگ، آقچەبیگیم نینگ نمرەلریدن یوکسک بولگنی تقدیردە، او نمرەلرنی آلیب آقچەبیگیم نینگ نمرەسیگە قوشیشیمنی التماس قیلدی. نتیجەدە؛ آقچەبیگیم قیزیمیزنی بیلیم یورت بیرینچیسی و کینجەبیک فرزندیمیزنی هم ایکینچیسی اولەراق اعلان قیلەمن.» دیب ییغینگە رومانتیک بیر روح قوشدی.

ذوق و مراق بیلن ایشتیب تورگن سالوندەگیلر آویچلری قیزرگینچەگچە آلقیشلەدی. صنفداشلری ایشتیق چَلیب هیاهو قیلدی؛ خوددی فوتبال ماچلریدەگی هیجان دیک: «آق-چە.. کین-جە... آق-چە.. کین-جە، آق-چە.. کین-جە» دیب. فاکولتە ریسی سوزلرینی اوزەتمسدن ایکی یولدوزنینگ دیپلومینی اوز قوللری بیلن تاپشیردی. اوندن کیین آقچەبیگیم و کینجەبیک، بیشر دقیقە استیژدن سوز یوریتیب استادلریگە، مهمانلرگە، عایلەلرگە و باشقە دوستلریگە خیر مقدم دیب، اوزلری نینگ موفقیت حکایەلرینی انگلەتدیلر. ام-سی انانسر، اولر گپیریب بولگندن سونگ، اولرنی صحنەدن کیتگنی قویمەدی. اوستیگە اوستک آتەلرینی هم صحنەگە چقیردی. فرزندلری‌نینگ مونوگراف اُستادلری تمانیدن بو ایکی ولی نینگ یلکەسیگە بیرر تون تشلندی.

کوزلری قوانچ یاشلری وکوکسی غرور بیلن تولگن آقچەبیگیم نینگ آتەسی، میکرافوننی قولیگە آلیب برچە استادلرگە منتدارلیگینی بیلدیردی. محفلگە قتنشگلرگە خوش کیلیبسیز دیدی و تشکرلیک قیلدی. ایکی یانباشیدە تورگن اولادلرینی ایکی قناتی آستیگە آلیب بغریگە باسدی:

«مین» دیدی و سونگرە کینجەبیک نینگ آتەسینی هم اشارە قیلیب «بیز» دیب باشلەدی؛ «بیز، بو ایکی بالەمیزی یوردیمیزە، ایلیمیزە، دیلیمیزە و فرهنگیمیزە خذمت قیلسینلر

دییب اوقیتتیک. بوگونه قدر نمه گیره‌ک بولن بولسه بونلردن مادی و معنوی هیچتیمه‌نی ایه‌مه‌دیک. ایندی بولسه بونلر یوردیمیزه، ایلیمیزه، دیلیمیز و فرهنگیمیزه خدمت قیلییورلر دیب امید قیلییون. ان‌شاالله که بوگون فارغ بولن برچه اولادلریمیزین هربیری، وطنیمیزی گیلیشتیرماق و گوزه‌للشتیرماق اوچون کوپراق خدمت قیلییورلر. بیرده، اوغلیم کینجه‌بیک نینگ غیزیمه قیلن هدیه‌سی مینی کووپ خوش قیلدی. بونین ایچین مین هم غیزیمه هدیه قیلماقچی بولکن ینغه مُدل بیر موتری اونه هدیه قیلییون؛ دیب محفلنی قیزیقراق قیلدی.

بو سورپرایز، فراغت جشنیگه قتنشگن کیمی شاگردلرنینگ تجار، ریس، وکیل و جنرال آته‌لریگه، کوپلرچه مسیج تاشیه‌ردی. بیرینچیسی؛ قیزینی اولرنینگ اوغلیگه بیرمه‌گنی اوچون، کیین ایسه بو سوداگه، قیزنینگ کونگلیگه و رضایتیگه قره‌گنی اوچون و نهایتده، بوگونکی نتیجه‌نی کوریب آته‌خان‌بای نینگ باشی کوککه یتدی. محفل بوییچه سالونده توردیلر. بو سِره‌ده ایکی قوده بیر تشقرگه چیقدی و آته‌خان‌بای، ینگی اوی‌نینگ کلیدینی قوده‌سی اُستاغلام بای‌گه بیردی. ایکی قوده تشقرده توختب گپنی یخشی پیشیردی؛ «مین باله‌ره، ینغه بیر اوی توزه‌تتیم. بونی هنوزگچه کیمسه بلمییور. سیز بو کیلیتتی آلین و بارینچه او اویین ایشیگینی گیلینی-نیزه آچیب بیرین» دیدی. یخشیلب قول وقرارگه بارگن ایکی قوده، تکرار سالونگه کیردیلر.

نهایتده محفل توگه‌دی و هرکیم چیقیب کیتماققه باله‌دی. آته‌خان‌بای نینگ هیداوچیسی موترنینگ دم ایشیگینی آچدی. اُستاغلام بای قوده‌سی نینگ اصراری بیلن موترنینگ دمیگه اوتیردی. آته‌خان‌بای، اوغلی آقمراد و قیزی آقچه‌بیگیم بیلن آرقه‌گه اوتیردی. کینجه‌بیک، رمضان اکه وحاجی قربان اوز موترلری بیلن اولرنینگ آرقه‌سیگه ایرگشدی. هیداوچی تاپیشیریلگن ایشینی بیلردی. موترنی توغری سورپرایز تمان هیده‌ب باردی و ینگی اوی‌نینگ ایشیگیگه توختتدی. هیدواچی توشیب ارابه‌نینگ ایشکلرینی آچدی؛ آقچه‌دن باشقه همه موتردن

توشدی. کینجه و اکه‌لری هم موتلریدن توشدی. آقچه‌بیگمنی ایچکرده حیرتده باسگندی: «نیگه نیچه قدم آلدینراققه باریب اوییمیزنینگ ایشیگیگه تورمه‌دی ده، بو پیرده توردی» دیب. تورت کوز بیلن شیشه آرتیدن تشقره‌گیلرنی ایزلردی. آته‌سی اشاره قیلدی قیناته‌سیگه. اُستاغلام‌بای کیلیب:

- قیزیم! موتردن بیر توشینگ قنی؛ دیدی. آقچه‌بیگم درحال ایته‌کلرینی ییغیب موتردن چیقدی. اُستاغلام بای «کیلینگ قیزیم کیلینگ...» دیب ایشیککچه یانباشیدن یوریب باردی. «مباره‌ی بوسین قیزیم! منه بو کَلیتتی آلیب ینغه اوییزنی ایشیگینی بسم‌الله دیب آچینگ قنی! همه‌بیز بیرگه کیره‌ی‌لی» دیدی. آقچه‌بیگیم کته‌کان بیر شوک ایچیده ایدی. حاجی قربان و رمضان ایسه بو مُعمانی هیچ توشونمه‌دی: «آتەم بو اویدی قیردن قیلیب کیلینی‌گه هدیه قیلدی؟» دیب. ایکی قوده‌خان‌دن باشقه همه حیرتلر ایچیده ایدی. آقچه‌بیگیم کلیتنی آلیب ایشیکنی آچدی و همه‌سی آلیشقلر و مبارک بولسینلر بیلن ایچکرگه کیردیلر. اوی‌نینگ اعماری قولدن چیققندی. بویه-بدنه‌سی خلاص بولگندی. توشه‌ب اوتیریشگه تپ‌تیار ایدی. هرکیم هیجان ایچیده هر تمانني اینه‌لیب کوررردی.

- استا قوده! دیدی آته‌خان‌بای؛ «بو سورپرایزینیز نمه ایچیندی؟»

- قیزیمگه فراغت ساوغه‌سی؛ دیدی استا غلام‌بای. باشی گیچ بولیب تورگن کینجه‌بیک اززانچه شوک بولدی. «قنداچکین ساوغه؟ آتەم بوندا‌غ ایشلردی هم بیله می؟ یاکه بشقه بیران اویون می بار؟ فلان پیسمدان...» دیب اویله‌ییردی. مقصد جرنگیللەگن حویلی خوشلریگه کیتدی. تغین اوییردن چیقیب اویگه اوتدیلر. اُستاغلام‌بای و اوغیللری بو آقشم قودەسیگه مهمان ایدی. جوده خوش کورینردی اُستا قوده، چونکه آرتیق اوغلیگه تام تشله‌ماق دردیدن قوتیلگندی.

- ایندی تویون غمینی ییماغه گیره‌ک یوغ؛ دیدی قودەسیگه، آته‌خان بای «تیار میسیز اُستا آغم؟»

- خدا خاخلسه ایندی یقینده تیار بولەبیز قوده بای؛ دیدی اُستاغلام هم. اوندن سونگ آتەخانبای، کینجەبیک و قیزیگه قرەب:

- سیزلرم ایرتەدن باشلب اسنادلریزین ارقەسیدن چاپین. کادرلیک بستی اعلان بولینچه درحال قیدینیزی قیلیب آلین. سیزلر ایشینیزی آلغه آلیب بارەبیرین؛ توی ایشلرینی بیزلره قویبیرینگ! دیدی. باشلری خم تورگن ایکی یاش بیربیریگه قرەشیب، بیرآز اُویت و ناز ایچیده؛

- خوش ایرتەدن باشلەیبیز. رحمت؛ دیدی کینجەبیک و آقچەبیگیم هم، باش اشارەسی بیلن تأیید قیلدی. اوندن سونگ آتەخانبای، رمضان بیلن گپ قوشوب اونینگ تداوی جریانینی سورەدی. رمضان:

- داکتریبیز، آلتینچی آییده کنترولگه کیلیله دیگندی. شونچه زحمتدن ساره وختیده کیتمسەی بومەدی ده بای ابەم. تا بیز باریب کیگینچه تویگه عجله قیمەسەیله یخشی بولەدی؛ دیدی بیراز کولیمسەب. سونگره آقچەنینگ آتەسی:

- میلی. سیز باریب گیلینه قدر تویون توختەسین. بیزم او پیللەکچه اوینی توشب قوییون. بشقه ذاتلر هم بار تا اونلر خلاص بولییور که سیزهم گیلییورسونوز. بیغم باریب گیلین؛ دیدی...

آقچەبیگیم بیلن کینجەبیک هم کابلگه باریب ایکی هفتەده اسناد ایشلرینی بیتیریب وزارتگه تاپشیردیلر. آتەخان بای هم بو تماندن فاکولتە و بیلیم یورت باشلیغلری نینگ تماغینی باسدی. یاشلرنینگ کادرلیک ایشلری یولگه توشدی.

رمضاناکه و آیلینبیگیم جُفتی باریب، هم اوزلرینی همده بلەلرینینگ ساغلیک کنترولرینی قیلیب قیتدیلر. معاینه آقیمده بلەلری نینگ جنسیتینی اورگندیلر. اولوغ تینگری، اولرگه چیرایلی بیز قیزچه نصیب قیلگندی. آتینی شو پیللتندن آتەخانبای قویدی «توماریس خاتون» دیب...

کینجه‌بیک بیرکون بارکش بیر ریکشا کیرالب، باریب یاتاقخانه‌دەگی آقچه-سروینی و گل‌لرینی آلیب کیلدی. باغچه‌نینگ اورته‌سیگه بیلر کتته‌لیگیده بیر چوقور قازیب، سرونی لایی بیلن اوییرده ایکدی. گلدالرنینگ گلینی هم نردبان لرنینگ ایکی تمانیده‌گی ثابت گلخانه‌لرگه اوتکزدی...

کینجه‌بیک، مسترنوح و مس-صوفیانی بیر ایمیل یازیب تووییگه چقیردی. آقچه‌بیگیم هم ایزگینورنی چقیردی و تانای‌نینگ عایله‌سی بیلن قوشیلیب کیلیشینی ایسته‌دی. ایزگینور و تانای عایله‌سی کیلدی. بیراق مسترنوح و مس صوفیا بیر ایمیل آرقلی تویلرینی قولوق بولسین دیدیلر...

مزارشریفده‌گی آشنا وتانیشلرنینگ کارتینی داغیتیش، آچون‌بیککه توشدی. آچون‌بیک، داغیته‌دیگن کارتلرینی آلیب بیرته-بیرته کوزدن اوتکزگینچه خادم‌اکه‌نینگ آتینی کورمه‌دی.

- خادم اکه‌گه کارت بیرمیسنگ می؟ دیدی.

- اووووو؛ یخشی که أیسیمگه بیردینگ. کارتگه فامیلینی هم یازیش کیره‌ی.

- فامیلی بار میکن؛ دیب سوره‌دی آچون‌بیک.

- بیلمیمن بخدا. نیمه بوسه-بوسین، فامیلی کارت بیرسه‌ی یخشی بوله‌دی. ساره، سین کارتنی بیرگینچه سوریسن؛ دیدی کینجه‌بیک. آچون‌بیک خادم‌اکه‌نینگ یانیگه بارگینچه سلام-صفالشدیلر. توی کارتینی بیرمسدن آلدین، عایله‌سینی سوره‌دی...

خادم‌اکه هنوزگچه تورموشگه چیققن یوق ایدی. بو سوراقنی ایشیتگیچ چوقور بیرنفس تارتدی و«خیریت می؟» دیب سوره‌دی. آچون‌بیک چقیریق کارتنی اوزه‌تدی. کارتنی آلیب «حرمتلی خادم‌اکه وعایله‌سی...» دیب یازیلگن چقیریقنی اوقیگینچه، کوزلری یاشدن تولدی. «آه مونچاق آه...» دیدی...

اَیتیشیچه؛ او، هنوز اون-تورت یاشلریده ایکن محلەلریدن مونچاق آتیده بیر قیزنی یاقتیرگنمیش. او بیلن مسجد قودوغی نینگ باشیده تانیشگن ایکنلر. هر آقشم ایکلەسه قودوققه سووگه کیلر ایکن و خادماکه، قودوقدن اونگه هم سوو تارتیب سطلرینی تولدیریب بیرر ایکن. زمان بیلن بیربیراوینی سیویب قالگنلرمیش. ایکی ییل بوییچه یشیرین عشق سورگن بو ایکی عاشقنی، انقلاب بلاسی بیربیریدن اوزاقلشتیرگن. خادماکه هنوز اون-یتیسیگه بیله کیرمسدن، محللی قومندانلردن بیری اونی عسکرلیککه آلگن. هیچ قندەی عسکری بیر تعلیم بیریلمسدن، قولیگه بیر دانه میلتیغ بیریب جبهەگه یوباریلگن. اویدەگیلری، آلتی آی بوییچه اوغیللری نینگ اُولیک-تیریگیدن خبرسیز وضعیتده قالگن. خادماکه آلتی آیدن نری، بیر رخصتی باعث اویگه قیتگن. کیلگینچه، بیرینچی ایشی اویدەگیلردن مونچاقنی سورەماق بولگن. اوشنده آنەسی، اوغلی نینگ قولیگه بیر رومالچه توتتیریب، حکایەنینگ اوزینی (اصلینی) اَیتیب بیرگن.

خادمنی عسکرلیککه آلیب اوریشگه یوبارگن اوشه قومندان، اوچته خاتین اوستیگه اونینگ مونچاغینی زور بیلن آلماقچی بولگن. بو زورنی قبول قیلمەگن مونچاق، اوزینی مسجدنینگ قودوغیگه تشلەب اُولدیرگن...

اوشه کیچه تانگاتگونچه یاتمەگن خادماکه، ایرتەسی کون توریب رحمتلی مونچاقنینگ قبریگه بارگن. دعادن کیین اونینگ قانینی ییرگه قویمەییش اوچون توپراغینی موشتیگه سیقیب قسم ایچگن. ایکی کون بوییچه، اوشه قاتل قومندانني باللب یورگن. گاوگوم بیر شامده، قومندانني تقدیریدن آتیب تشلەگن و اوزی قاچگن. قیشلاغیدن چیقیشی، اوشه چیقیش... آرتیق قیشلاغیدەگیلر بیلن چپ توشگن خادماکه، کیلیب رسول پهلوانینینگ آلدیگه عسکر بولگن. نیچه ییل بوییچه رسول پهلوانینینگ کوزده (خاص) بادگاردلریدن بیری بولگن. قویاش ۱۳۷۰ییلیده مزارشریف نینگ فتحی سِرەسیده شانەسیدن مرمی ییب غازی بولگن خادماکه، اوندن سونگ رسول پهلوان نینگ

مزارشریفده‌گی قیشله‌سیده (قرارگاه‌سی) تورمیش. اوشنده؛ ایران وبولگه‌ده‌گی ایرانچی حزبلر، پاکستان‌نینگ جهادچی ایتلری و طالبان‌نینگ ایش‌بیرلیگی بیلن، بوله‌لرنینگ رهبری عبدالعلی مزاری وحشیچه توغره‌لیب اُولدیریله‌دی. „سوونی لایقه قیلیب بلیق توتماقچی„ بولگن ایران و پاکستان استخباراتلری، ایکینچی فرصتدن فایده‌لنیش مقصدیده، عبدالعلی مزاری‌نینگ جنازه‌سی اوستیدن ایکی بوله (جنبش و وحدت) آره‌سیده قرغاشه چیقریشنی پلانله‌یدی. بو ذهنیت بیلن بوله‌لرنی تحریک قیلگن ایران و پاکستان استخباراتی، شهید عبدالعلی مزاری‌نینگ جنازه‌سینی روضه‌ده کومیلیشینی پروتیستو قیلدیره‌دی. بیربیریگه قرشی جبهه آلگن بوله‌لرنینگ قوللری ماشه‌ده یو برادرکُشلیک باشله‌یدی- باشله‌دی وضعیتده. نهایتده بوله‌لر، استخباراتی اویونلرنی اغنه‌ب آله‌دی و مُعما یچیله‌دی. شوم پلانلریده ناکام قالگن ایران، پاکستان و اولرنینگ جهادچی ایتلری، بو مرته رسول پهلوان‌نینگ اوگه‌ی اوکه‌سی بیلن ایشبیرلیگی قوره‌دی و کوپ پیت اوتمسدن قورقمس قهرمانیمیزنی نامردانه شهید قیله‌دی.

رسول پهلوان‌نینگ شهادتیدن کیین خادم‌اکه، دوستم پاشانینگ یانیگه بارگن. دوستم پاشا؛ اونی، سلاح آرقداشی رسول پهلوان‌نینگ یادگاریسی صفتیده اوزی‌نینگ یانیده توریشینی ایسته‌گن. مارشال بوبه، ایکی-مینگبیر (۲۰۰۱)ییلیده تکرار مزارنی فتح قیلگنیده خادم‌اکه-گه:

- بو مرته‌کی سیاست کوپ فرقلی اوغلیم! ایشیمیز آلدینکیدن کوره جوده قییین. سین، اوز ایشینگنی و جاییینگنی بیله‌سن. سینگه ایشانه‌من بالم! دیگن. اوشه کوندن بئری خادم‌اکه، اوزینی بو آبده‌نینگ میراثداری صفتیده کوریب روضه‌دن ایراق کیتمه‌گن...

ایچکردن و تشقردن قتنشگن مهمانلرنینگ حضوریده آقچه‌بیگیم و کینجه‌بیک نینگ نکاح تویلری النگه‌لی شکلده بولیب اوتدی و جُفتیمیز باریب بخت ایس بیرگن اویلریگه

کیریب آلدیلر...

سُنبله آیی‌نینگ باشیدن اعتباراً ینگی تعلیمی ییلی باشله‌دی. کینجه‌بیک و آقچه‌بیگیم، اوقیب چیققن فاکولته‌لریده اُستاد صفتیده ایشگه باشله‌دیلر. بو آره‌ده، کیمی استادلر ایسه ماسترلیک و دوکتورا اوچون چیت ایللرگه کیتدی. اولرنینگ درسلری هم اداره تمانیدن بولرگه بیریلدی. ایکی یاش، تولیق انرژی بیلن هاریماق نیمه‌دیر، بیلمسدی. شوق و ذوق بیلن بیرگه وظیفه‌گه باریب کیلر ایدیلر.

جُفتیمیزنینگ کته اُمیدلری و غایه‌لری؛ تورکستان بوییچه مزارشریفگه اوقیشگه کیلگن بیر اوزبیک و تورکمن فرزندی نینگ، بوندن سونگ اوشبو ییرده اوزینی یالغیز و کیمسه‌سیز حس ایتمه‌ییشینی ساغله‌ماق ایدی. او ییرده بولیشلری نینگ قنچه‌لر مهم بولیشینی بیلر ایدیلر. چونکه اولرنینگ موجودیتی، هربیر تورک باله‌سی‌نینگ باشقه طایفه‌لرنینگ سان و قطاریده عینی عدالت وحقدن فایده‌لنیشلریگه کتته‌کان امکان ساغلردی. اولکه بوویچه تورکلرگه قرشی بونچه حقسیزلیکنی کورگینچه؛ آته‌خان‌بای نینگ کیم بو اولادلرینی قیسی ملی غایه توشونجه‌سی و اراده‌سی بیلن بو آدرسگه ییرلشتیرگینینی بیقه‌ش قیین ایمس. بو حقیقت‌نینگ بیلینچیده بولگن یاشلریمیز اُستادلیک رسالتلریدن جوده بختیار ایدیلر و آته‌خان‌لریگه بوندن توگِل بیرعُمر شُکران بورجلی ایدیلر. اوشبو کادر جُفت؛ هربیر فاکولته و بولیمده اوقیب تورگن اوزبیک-تورکمن فرزندلریگه اوزلرینی اُلگو کورسه‌تردی. تورک باله‌لرینی اوشه بیرینچی صنفدن اعتباراً یوکسک هدفلرگه و غایه‌لرگه اونده‌ییب، اولرنی مادی و معنوی شکلده قوللب قواتلماقه باشله‌دیلر. بیلیم یورتی بوییچه اوزبیک تورکمن شاگردلرنینگ قیلیب تورگن ادبی وفرهنگی فعالیتلریگه اولوش قوشیب توررديلر. اولرگه هرتورلی دستک بیریشگه تا باره تله‌شر ایدیلر...

خُلّص کینجه‌بیک و آقچه‌بیگیم، بیلیم اربابلری صفتیده تورک اولوسی‌نینگ کیله‌جک نسلی اوچون و اولرنینگ

آیدینلیگی و رفاهینی دیب کیچه-کوندوز دیسمدن تله‌شردی. یتیشه‌دیگن آیدین نسل‌نینگ معمارلری صفتیده کتته غایه‌لری، هربیر شاگردنینگ ایرکین آنه یورت شعوری بیلن وایه‌گه یتیشی و تورکستان‌نینگ ایرکینلیک تملیگه بیرر تاش قوییشلری ایدی.

بیلیم یورتیگه ایاق باسگن هربیر یاشگه اوشه باشلنیشدن اعتباراً اوشبو مِلی-غایه‌نی اورغولر ایدلر. ینگی کیلگن هربیر شاگردگه: «اگرکه حق و عدالت ایسته‌سنگیز، اگرکه کیملیک و مسلکی اعتبار خاخله‌سنگیز، یالغیز ایکیته تورکانه فریضه‌نگیز بار. بیرینچیسی؛ درسلرینگیز بوییچه البته که اوز صنفلرینگیزنینگ اینگ چققان ولایق اوقووچیلری بولیشینگیزدیر. ایکینچیسی ایسه، مؤفقیت و مسلکی حُجتلر ایگه‌سی صفتیده آنه‌یورتیمیز گونی تورکستان‌نینگ رفاهی و ایرکینلیگینی اویله‌ماق‌دیر. بو ایزیلگن اولوسیمیز؛ قچن کیم سیز اوقیگن و ملی‌شعور ایگه‌سی یاشلر حاکمیتنی قوللرینگیزگه آله‌سیز، اوشنده اوز شرفلی اعتباریگه، قدیمکی اویغارلیگیگه و چاغداش رُنسانسیگه قاویشه‌دی..» دیب یازیلگن بیرر تی-شورت، بیرر کتابچه و بیرر برداق هدیه قیلر ایدیلر....

برچه یاش کادرلریمیزگه اولوغ تینگریدن انه شونقه بیر اراده ایسته‌یمن؛ تاکیم اوقووچیلرینی، ایرکین آنه‌یورت شعوری و هدفی بیلن مُجهز شخصیتلر یتیشتیریشگه همت قیلسینلر!

حُرمت بیلن

امین‌الله نایل خانکیلدی